

శ్రీ రస్తు.

విక్ర

వేమన పద్యములు.

ఆంధ్రతాత్పర్యసహితము.

శ్రీ వేమన గ్రంథాలయము,
తేల ప్రాళు.

చెన్నపురి:

వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్ వారిచే
ప్రకటితము.

1929

All Rights Reserved.

Printed at the
SRI RAMA PRESS,
Tondiarpet, Madras. -1929.

పీఠిక.

130

ఫలాపేక్ష లేక, యితరులను సంతోషపఱచు
చుటకుఁ గాక, తాము చేయువనిఁ భవిష్యత్కాల
మునఁ గలుగఁగల విలువను గనునింపక, కేవలజిహ్వా
చాఁత్యమును దీర్చుకొనుటకై స్వాభావికముగఁ
గవన మల్లువారు ఏవాఙ్మయమునగాని యనేకు
లుండరు. కావ్యమును దమ సుచ్చఁచినట్లు తీర్చు
టచేఁ గలుగుమానసికానందము, పరాభిప్రాయము
లకు దాసులై చేయుటచేఁ గలుగు బాహిరస్థాభ్యా
నందములకన్న వేయిరెట్లు నిష్కల్తషణును నిస్స
మానమును నైన దనుతత్త్వమును గనునించిన కర్త
లరుదు. తాతలమతము, తమ్ముఁ బోషించు పాశయ
గాండ్రమతము, ఈరెంటి ననుసరించుటకుఁ బోయి
యాండ్రకవులు తమసారస్వతమును నలుదిక్కుల
బంధించిరి. కాని, యాత్రాశ్శను ద్రెంచికొను సామ
ర్థ్యము గలకవులుగూడ నందందు భాగ్యవశమున
లేకపోలేదు. త్యాగరాజు, క్షేత్రయ మొదలగు
వారు నిదర్శనభూతులు. ప్రాయికముగ నీతిబోధకై
యేర్పడిన శతకకర్త లనేకు లీజాతివారే.

ఈతెగకవులసద్భతి యిది : జనసామాన్యము

యొక్క నిందనము నందనము రెండును వీరికొకటే. 'నీకవనముఁ బాగుగ లేదు. నీరస' మని యెవ్వరైనఁ దిరస్కరించిరేని యది బాగున్న దని కాని యందు రసము గల దని కాని వారితో వాదించి స్థాపింప వలసినది లేదు. వీరలు నూతనముగ నభిరుచిని గల్పించువారేకాని యున్న యభిరుచి కేయుదాహరణము లిచ్చువారు గారు. మఱియు లేనియభిరుచిని గల్పింపవలయు ననునద్యేశమును* వారి కుండదు. కాబట్టియే కవిత్వ మనుపేరు విన్నమాత్రమున సామాన్యముగదాని కావశ్యకము లని మనకుఁ దోచునట్టి వ్యాకరణశుద్ధి, శబ్దోనియమము, అలంకారవిభేదములు మొదలగు సారస్వతనియమములను వీరు గవనింపరు. మఱియు నొక్కొక్కనికవిత్వముఁ జదివినప్పు డెల్ల వానివలె వ్రాయవలయు నను పిచ్చిపట్టి, నేడు తిక్కనవలె! రేపు రవీంద్రనాథునివలె, మరునాఁడు మఱొక్కనివలె వ్రాయఁ బోయి మూఁడును జెడిన నేటియంగడికవు లనేకులవలె నొకదారి తెన్ను లేనిబ్రదుకుఁ బ్రతుకువారు గారు. ఇచ్చవచ్చినప్పు డిచ్చవచ్చినట్లు తమంతటఁ గవిత్వమును పాడుకొని సంతోషించుటయే వీరి స్వభావము. అట్లగుటచే వీరికవిత్వమున కొక పరిణామముగాని నియమముగాని లేదు. మఱియు నేభావ మెప్పుడు దోచునో దాని నప్పుడు పద్య

రూపముగానో పదరూపముగానో యల్లుకొని పాడి సంతసించుట, తరువాత మఱచిపోవుటతప్ప, తమకు స్ఫురించిన భావము యుక్తమా, యయుక్తమా, నీతియా, దుర్నితీయా, సకారణమా, నిష్కారణమా యచు చర్చలఁ జేయరు. తార్కికులకును ధర్మప్రవర్తకులకును దగిన యీ కార్యకారణ భావ విమర్శము వారిహృదయములకంటనితత్త్వ శాస్త్రము. కావుననే వారిభావములు కొన్నిదుర్నితీప్రదములని మనము నిరసించుటయు, మఱికొన్నిటి ననుభవించి సత్యావనము చేయఁజాలక పిచ్చి కూఁత లని తిరస్కరించుటయు సంభవించుచున్నది. వీరియందు సామాన్యముగఁ దా మనుసరించు వర్ధతులే సర్వోత్తమము లనుట. యితరులను నిర్దాక్షిణ్యముగా ఖండించుట మొదలగు నభిమానిగుణములు మెండుగా నుండును.

వేమన యీజాతికిఁ జేరినకవి. ఇతని కాలమును గూర్చి మన కేమియు నాధారము లభించదు. శాసనాద్యాధారములఁ బ్రతిష్ఠించు రాజుల నాశ్రయించి జీవించుచుండిన ప్రబంధపురాణకవులే యనేకులు నేటి కంకను నేకాలమునకును జేరక యుండఁగా, ఈప్రపంచమందే జీహ్వా గలిగి నిరపేక్షుడై సిద్ధుడైన వేమనవంటివానికవనమున నాతనికాలము నిర్ణయించుటకుఁ దగిన యాధారము లుండు నని

యాశించుట నిరర్థకము. మఱియుఁ గొంత వ్యా
ప్తిని సంపాదించిన ప్రాచీనపురుషుల విషయమున
లేనిపోని కథలను దమకును దెలియకయే యల్లుట
జనసామాన్యస్వభావము గావుననట్టివేమననుగూర్చి
వాడుకలో నున్న యట్టికథలన్నియుఁ బ్రకృతవిమర్శ
కాధారము లని భావించుట యుక్తముకాదు.
కొందఱు భావించిన ట్లితఁడు పద్మనై దవశతాబ్దివాఁ
డైనను, బ్రానుదొరగారు భావించినట్లు పదునేడవ
శకమువాఁడైనను గావచ్చును. రెండును గాకపో
వచ్చును. ఎందుకనఁగా రెండుసిద్ధాంతములును నిష్టా
రణములు. కావున నవియన్నియు విడిచి వేమన
పద్యములనుండియే మన మేయేవిషయములగ్రహిం
పఁగల్గుదుమో చూతము. అంతమాత్రమే సత్య
మని నమ్ముదము.

ప్రకృత మనేకులచేఁ బ్రకటింపఁబడిన వేమన
పద్యములను జూడఁగా నవి మూఁడువేలకుమించిన
వని తేలుచున్నది. ఇంకను గొన్నితదీయపద్యములు
కింవదంతీప్రవాహమున మునిగిపోయినవని కూడ
మనము నమ్మవచ్చును. అతఁడే యొకచోట 'వ్రాల
కందనిఁద్యముల్ వేలసంఖ్య' గాఁ జెప్పితి నని వా
కొనుచున్నాఁడు. అతఁడే వచింపఁగా విన్న వారును
వారినుండి విన్న వారును, ఎంతవఱకు జ్ఞప్తియందుం
చుకొనఁగల్గిరో యన్నిపద్యములలోఁగూడఁ గొన్ని

మాత్రమే ప్రకాశకులకు లభింపఁ గల్గినవి. తెనుఁగు దేశ మంతయు గాలించి చూచుట యే ప్రకాశకు నకుఁ గాని యసాధ్యము. మఱియు నీతనిపద్యములు తెనుఁగు దేశమందే కాక కన్నడపు దేశమందును 'వ్యాప్తి' గాంచినవి. కర్ణాటవాఙ్మయమున 'సర్వజ్ఞ మూర్తి' యనుకవి యొక్కఁడు గలఁడు. అతఁడు సర్వవిధముల వేమన్న ననుకరించువాఁడు. వేమన యందలి సుగుణదుర్గుణము లన్నియు సర్వజ్ఞనియందునుగలవు. తెనుఁగున వేమన కెంత మర్యాద గలదో సర్వజ్ఞునకును కన్నడమున నంత మర్యాద గలదు. వీరు సమకాలికు లనికర్ణాటకుల వాడుక దానికిఁ దగినట్లు 'సర్వజ్ఞవేమన్న సంవాద' అనుపేర నించుమించు సమానార్థకము లగుసిరువురపద్యము లను గ్రమముగా నొకబజారువర్తమఁడు కన్నడ మునఁ బ్రకటించినపు సకమునునేజూచియున్నాను. సర్వజ్ఞఁడు సుమారు నూటయేబది యేండ్లలోఁ బలి వాఁడని కన్నడపువారినమ్మకము. అంతే కాని వేమన కాలచరిత్రాదివిషయమునమనకెన్ని సందేహములుగ లవో సర్వజ్ఞనికాలచరిత్రాదివిషయమునఁ గర్ణాటక విమర్శకులకుఁగూడ నన్ని సందేహము లుండుటచే నతనివిచార మిప్పుడు మన కేమియుఁ బనికి రాదు.

మఱియు నిప్పుడు ప్రకటింపఁబడిన పద్యము లలో వేమన వ్రాసిన వన్నియుఁ గల వని యెట్లు

చెప్పలేమో, యిట్లే ప్రకటితపద్యము లన్నియు
వేమన చెప్పినవే యనియుఁ జెప్పలేము. వేమన
వంటిసర్వజనీనుఁడగుకవి లభించినపుడు ప్రక్షేపము
లందు వేయకుండిరేని హిందువులకుఁ గులముతస్ప
గదా ! తమతమ యభిప్రాయములకు గౌరవము
రావలయు నని వేమనమతపువారును తద్విరుద్ధమత
మువారును అతనియంకితమునేయుంచుకొని పద్య
ముల రచించి చేర్చినారు.

“వైష్ణవు లనునట్టివార్తమాత్రమే కాని

ప్రజలఁ జేఱుతురయ్య భ్రష్టులుగను”

అని నోరునిండ వచించినవాఁడే మరల వేఱుచోట

‘ప్రాణి కోటు లెల్ల బరఁగ వైష్ణవులయా’

యని వచింపఁగలడా ? మఱియు నెవఁడు ‘ధరణి
సురులకన్న దాసరిమత మెచ్చు’గా భావించెనో
యతఁడే మరల

“తిరుమలకును బోవఁ దురక దాసరి గాఁడు

కాళి కే.గఁ బంది గజము గాదు

పేఱుజాతివాఁడు విప్రుండు గాఁడయా”

యని చాటు నని యూహింపనగునా ? ఇట్లే

“వదరి వదరి వదరి వాఁడు రం డాయెను

తిగిరి తిగిరి తిగిరి ద్రిమ్మ రాయె

మునిఁగి మునిఁగి మునిఁగి ముండయై పోయెరా”

యనుపద్యమునకును,

“దేవతార్చన జపతప తీర్థయాత్ర

దానధర్మముల్ క్రతువులు దలచి చూడ

పుణ్యసాధనవృత్తులు పుడమిలాన”

అనుపద్యాంతరమునకును ఎంతశత్రుత్వము

మనకు దుర్లభము గాదు. మఱియు,

“నస్య మేసినవాఁడు నరళోకపూజ్యుండు

నస్య మేయనివాఁడు నంబివెధవ”

ఇత్యాది కృతక వేమనపద్యమును తెనుఁగువా రందఁ
తెలుఁగుదురు.

కాని యొకమాట. ప్రకృతము మనకు లభించు
వేమనపేరిపద్యములలోఁ గొంబదిపాళ్ళాతనివేయని
నిక్కముగా నవ్తువచ్చును. కారణ మేమనఁగా,
కవియం దొకగొప్ప ప్రామాణ్యజ్ఞానము లేదేని
యందుఁ బ్రక్షేపములఁ జేర్చుకోరువారు చాలమంది
యుండరు. వేమనవాక్యము లన్నియు వేదవాక్య
ములుగా భావింపఁబడవలసినత ప్రామాణ్యము
నాతఁడు సంపాదించి యుండెనేని యతనిపద్యములు
నేటికి నాల్గువేదములసంఖ్యను మీఱియుండును.
అదృష్టవశమునఁ దెలుగువారికి వేమనకవిత్వముం
దెంత రుచియున్నదో యంతగూడ ప్రామాణ్య
మాతనియందు లేదు. కారణ మతఁడు విద్వాంసం
తుఁడు గాకపోవుటయే. ఏబైరాగి యాదేశము
చేతనో యోగసిద్ధాంతరహస్యములఁ గొన్నిటి నను

భవపూర్వకముగా గ్రహించి, యాత్మ బ్రహ్మదైవతమ
తము నాశ్రయించి యదియే శాశ్వతసిద్ధాంతముగా
నన్ని, ప్రపంచవ్యవహారముల నన్నిటిని దిగవిడిచి,
యావిషయములనే నోటికివచ్చిన తెలుఁగునబోధింప
మొదలిడినవాఁడే తాని, కొంతవిద్యాగంధము గల
వారి నార్జింపఁగల పాండిత్యాదిగుణము లేవియు
వేమన సంపాదించినవాఁడుగాఁడు. ఇతఁడు చింతా
మణిమంత్రోపదేశ భావముచే 'వేదవేదాంగాది
సమస్తవిద్యలను' నేర్చినవాఁడని కట్టుకథలుఘోషిం
చుచున్న నుఇతనివిద్యములలో నొకటియు నాగంధ
మునైనఁ జూపదు. 'వేదసారమెల్ల వేమనయే యె
లుఁగు'నని యతఁడు చెప్పుకొనుట నాకుఁజూడఁగా
బడాయి మాటతప్ప వేఱుగాదు. కావున శాస్త్రీయ
వాగ్వాదములచే సిద్ధాంతముగా నిర్ణయించుచు,
ప్రాచీనపద్ధతులను నిస్సందేహముగా నాచరించు
విద్యావంతులగువారికిని, వారిశిష్యులకును, ఈతని
యెడఁగాని యీతనిబోధనలయెడఁగాని భక్తియుఁ
బ్రామాణ్యమును జనింపదు. వాచాల్పదైనవాఁడు
వేయుప్రశ్నములకుధీరముగాసకారణముగాబ్రత్యు
త్తర మిచ్చుటకెవరిచేతఁగాదో, విద్య లేకపోవుటచే
దమ్మాలమగు కారణవిమర్శశక్తిలేక యెవ్వరిహృద
యములు యోగాభ్యాసము, ప్రాసించికవ్యవహారని
వృత్తి, నిష్కామప్రవృత్తి, రసవాదము మొదలగు

గుణములచే సులభముగా వశీకరింపఁబడునో యట్టి పామరజనులకుమాత్రమీతనివంటివానియొడభక్తిగౌరవాదులు జనించుటస్వాభావికము. అట్టివారిలో ననేకులకు ప్రత్యేపించుసామర్థ్యముండదు. ఇక పండితుల కితఁడు 'వెట్టివేమన' యనియే జ్ఞానము గలదు కావున వారి కాయావశ్యకత లేదు. కాబట్టి యవివేకపామరజనుల రంజించుటకుఁ బూనుకొన్న యర్థపండితులైనయోచార్యపురుషులవంటి కొందఱు మాత్రము, 'వేమన యట్లు చెప్పినాఁడే' యన్న 'అట్లుగా యట్లు గూడఁ జెప్పినాఁ' డని వారినోరు మూయుట కనువుగా నతనిఁద్యములవంటిపద్యములనే కల్పింపవలసి యుండురు. కావున సామాన్యముగ వేమనపేరిఁద్యములలోఁజాలవఱకతఁడురచించినవే యని నన్నుటయు క్షము. ఏద్యములుసంపూర్ణముగాఁ బూర్వోత్తరఁ రోధమును స్పష్టముగాఁ జాటునో, యట్టిపైఁజెప్పిన పద్యములవంటివి ప్రక్షిప్తములని నష్టక తప్పదు.

జాతిచే నితఁడు కాపువాఁడు. ఇతని సంతతి వారు నేటికిని కదిరితాలూకాలోని నల్లచెరువు, కటారల్లి గ్రామములలో నతనిసమాధికిఁ బూజాదులు నడుపుచు ధర్మకర్తలై యున్నారని వినుచున్నాను. ఇతఁడు కర్నూలియనవేమా రెడ్డికుటుంబమునకు సంబంధించినట్లును వాడుక కలదట.

“కలియుగమున నున్న కాపుమలాసకు
 వేమన తనకీర్తి విక్రయించె
 నున్నధర్మ మెల్ల నుర్విలా నొరులకుఁ
 గొల్లబెట్టె బరము గోర వేమ.”

యనుపద్యము వేమన చెప్పినదైనను కామన్నను
 ఈవిషయమునఁ బూర్తిగా సాక్ష్య మీయగలదు.
 మఱియు

“ఒరులకొకట భూమి నొరసెడువారును
 అవనిపతికి వశ్యు లైనవారు”

నగు కాపువారిసులమును పాలవంటికులముగా వ
 చించుట ముఖ్యముగా స్వకాతీయ దితనికిఁగలని
 పుల్లపాభిమానమునే సూచించుచున్నది. కావున
 ప్రానుదొరగా రితనిని జంగాలజాతిలోఁ జేర్చుట
 న్యాయము గాదు. జంగాలమతము లింగధారి
 మతము. వేమన యభిప్రాయము ప్రకారము ‘లింగ
 ధారికన్న దొంగలు లేరు.’ మఱియు

“.....శిల లింగంబు

నిష్ఠ మీటి మెడను నీల్గ గట్టి

కష్టపడుటె కాని కలుగదు మోక్షంబు.”

కావున ‘ఈమత మొక్కటిమాత్రమే యతఁడు
 నిందింపని’దని వారనుకొనుట పొరబాటు. ఇతఁడు
 వాస్తవముగ నిందింపనిది కాపుజాతి యొక్కదే.

“వాగు ఒడ్డుగట్టి వల్ల కాడులుదున్ని

మను నడిచెడి త్రోవ మల్లుగొట్టి

పైరుఁ బెట్టనట్టిపావులు గలరొక్క!”

యనియొకచో నితఁడు వచించినద్యము, ఎన్నఁడో
యొకనాఁడు తొలుత వచ్చినదారవెంటనే రాఁ
బోయి, యది తోఁటగా మార్పఁబడి యుండి ముండ్ల
కంచెచే నావృతమై యుండఁగాఁ గని తిరిగి పోవు
నంతటయోర్పు లేక యాకస్తికముగాఁ దిట్టినతిట్టే
కాని యొకకాపుజాతిని నిందించుటయే కాదు.
ఈకార్యము విపులీలాదిగా నందఱును జేయునదే
కావున నీయాశీర్వాదమున కందఱును భాగులే.

జన్మమును గాక యాచారమునుబట్టి నిర్ణయిం
పఁజూచెదమేని వేమన కే జాతీయు లేదు. నాకుఁ
జూడఁగా జాతిభేదములు ఖండింపఁ బూనినయాం
ధ్రులలో వేమనయే మొదటివాఁ డని తోచెడిని.
ఇప్పటివారు దేశాభివృద్ధికి భంగకరమని జాతిభేదము
వల దందురు. కాని వేమన కట్టి యుద్దేశము
లేనియు లేవు. సముదాయముయొక్క యిహలోక
సౌఖ్యమున కన్న నొక్కొక్కని పరలోకసౌఖ్యము
ముఖ్యముగా గమనింపఁదగినది. శవదమాదిగుణ
ములు దానికి సాధనములే గాని జాతిభేదాదులచేఁ
దదవ్యతిరిక్తము లగురోషాహంకారాదులు బలి

యును గావున నివి ముక్తికి సాధనములు గావు. ఇదిగాక జన్మముతోనెచ్చుకమ్మవలురావు. నిజము చూడఁగా 'ఇందు నందు శివుఁడె యేకమై యుండును' గాన, 'కులము హెచ్చుతగ్గుకొదవలు పని లేదు' మఱియు 'గౌరవమునకు ముఖ్యకారణ మెఱుక' 'ఎఱుక లేనివార లేజాతి యైనను, మూల కంటి చెడుగు' ఇందు 'మూల' పదముగూడ నీచార్థ బోధకమే కాని జాతితక్కువను బోధింపదు. మూల వాఁడైనను 'ఆత్తమీ' కను మనసు నిల్పెనేని మూల గాఁడు' ఇతనిమతమున మూలలకును ఇతరులకును భేద మేమనఁగా: మూలవాఁడు గోవుఘాంసము దినును; తదితరులు క్రొవ్వు (నేయి) తిందురు. ఇంతే. ఇట్లు హిందువులలోని యవాంతరభేదములను ఖండించుటయే కాక 'అన్నిటిఁ బరిపూర్ణ మల్లామహాత్ముఁ' డని చాటుచు దేశభేదప్రయుక్తమగు జాతిభేదమును గూక నిరాకరించినవాఁడతఁడు. 'తమకు భేద మైనఁ దత్త్వంబు భేదమా!' యని యతని ప్రశ్న. కావున,

“ఉర్వివారి కెల్ల నొక్కకంచముఁ బెట్టి
పొత్తు గుడిపి కులము పాలియఁ జేసి
తలను చేయిఁ బెట్టి తగనమ్మఁ జేప్పరా!”

యని యుద్ఘోషించినాఁడు.

ఇట్లు మనుష్యజాతి కెల్ల నభేదమును స్థాపింప
మొదలిడినవాఁడు కావుననే యందఱలో నగ్రజాతి
యని పిలువఁబడెడుబ్రాహ్మణుల నితఁడతితీవ్రముగా
ఖండించెను. జన్మముచే శూద్రతుల్యుడై యుపన
యనాదికర్తముచే బ్రాహ్మణుడగునని ద్విజులొడు
కొనువాదమున కితని ప్రతిఘ్నశ్చయేమనఁగా: నీతల్లి
కెట్లు ద్విజత్వమని? ఆమె కుపనయనము లేదు కదా!
ఇక 'తల్లి శూద్రురాలు తా నెట్లు బాపఁడు?'
ఇక 'సతికి శూద్రతనము సర్వదాను!' ఇట్లుండ
'ద్విజుఁడు నే ననంగ నధిక మేమి తనవల్ల?' కాబట్టి
సత్య మేమనఁగా,

"బాపఁ డనంగ నేమి? భక్తుఁ డనంగ నేమి?

జోగి యనంగ నేమి? సొంపు లేక

యెన్ని పేరు లైన నినజుఁడు పనిఁ దీర్చు."

అట్లుగుట ద్విజు లాచరించు, ఆచరింపఁజేయుకర్తము
లలో నితఁడు మెచ్చున దొకటియు లేదు. వ్రత
ములు, ఉపవాసములు, సన్న్యాసము, యజ్ఞములు,
విగ్రహపూజ, ఉపనయనము, తీర్థయాత్ర మొదల
గున వన్నియు నితనిఖండనఖడ్గమునకు లోబడినవే.
వారికి పరమప్రమాణమైన 'వేదవిద్యలెల్ల' నితనికి
'వేశ్యలవంటివి' ఇక 'శాస్త్రసంచయములు సర్వ
పురాణముల్ జబ్బులు' కారణ మేమనఁగా: నవి 'వ్రమ
లఁబెట్టి తేటపడఁగనీ' వఁట! కాబట్టి 'వెట్టినక్కల

వలె వేదముల్ చదివెదను' గాని 'యయ్యగాడ్లు' 'ఆశ్రయమెఱుంగ'రట. కాబట్టియీవైదికమతము నాశ్రయించి 'బ్రహ్మవేత్తల మని పౌరుషమాడే' వారిలో నెవ్వనికిగానిఃరబ్రహ్మము 'తెలుపా నలుపా, యెఱుపా తెలియదు. వీరి వన్నియువట్టివేషములు. సమయము వచ్చినప్పుడందఱును 'పసిడిగల్లువాని బానిసకొడుకులు.' వారి ననుసరించుసామాన్యజనులెల్ల 'గొయ్యగులాములు' వారికి 'జ్ఞానమువెయ్యై నా తెలుపరాదు'!

కావున సర్వసమత్వ మితనిమతము. ఒకరి యెక్కువయు మఱొక్కరి తక్కువయునుండరాదు. బ్రహ్మజ్ఞానమే సాధ్యము. అదియే ముక్తి. 'బ్రహ్మ మనఁగ వేతె యరదేశమున లేదు.' తానేబ్రహ్మము. ప్రతిజంతువును తనంతట బ్రహ్మస్వరూపమే. అది యెఱిగి దానికిని దనకు నభేదమునుగుర్తించి యనుభవించుటయే ముక్తి. దానిని సాధించుటకు మున్ను అహింస, జితేంద్రియత్వము, సర్వసమత మొదలగు వాని నభ్యసించి గురూపదేశాధీనుడై యోగసాధనమునకుఁ బూనుకొనవలయును. సోమయాజుల మనుషేర మేకపోతుఁ బట్టి మెడలువిటుచుచుస్వర్గ లోకమున రంభాసంభోగమున కాశించి 'పంచబాణునకు బానిసకొడుకులై' మేమెక్కువ యని విట్టి వీఁగుద్విజులందఱును తక్కిన ప్రాణులవలె 'యముని

బారి గొట్టలై' యుందురే కాని వారికి 'పరమపద
మురాదు.' దారపుత్రాదిసంసార మంతయును నిరర్థ
కము. యోగ్యులగు భార్య పుత్రుఁడు మొదలగు
వారు పొగడఁదగినవారే కాని వారు ముక్తిమార్గ
మునకు భంగకరులు. వారిని మనమై దగ్గరఁ జేర్చు
కొనుట 'నేలమీఁదిఁగాయి నెత్తి కెత్తినయట్లు'
ప్రాణు లెల్ల కర్తాధీనులై యున్నను బ్రహ్మజ్ఞానముచే
నాకర్తములనుద్రెంచివేయవచ్చును. ఆ బ్రహ్మమునకు
హరిహరాదినామరూపములు కల్పితములే కాని
సత్యములు గావు. రామకృష్ణాదులు దేవతలు
గారు.

“కనకమృగము భువిని కద్దు లే దనకయు

తరుణి విడిచివోయె దాశరథియు

తెలివిలేనివాఁడు దేవుఁ డెట్లాయెరా ?”

ఇవియే యితని ముఖ్యమతసిద్ధాంతములు. ఐన
నొకటి. పరబ్రహ్మమునకు విష్ణుపర్యాయనామములు
గూడ నందందు వాడఁబడినను శివపర్యాయనామ
ముల నతనిఁ జేర్కొనుటయందే యితని కభిమా
నము మ్మెండు. ఇదియే యితనిని జంగాలలో బ్రాను
చేర్చుటకుఁ గారణమని తోఁచెడిని. కాని యితఁడు
హరిహరాదులందు నాసవిడిచినవాఁడు. 'తానె
నేను, నేనె తాను' అనుటయే యితని సత్యమతము.

ప్రాయీకముగఁ బ్రతిపద్యాంతమునందును ఇతఁ
డుంచుకొనుచుండు *‘విశ్వదాభిరామ’ యను విశే
షణ మీయర్థమునే చాటుచున్నది.

ఈ సిద్ధాంతములను బోధించుటకై, మఱియుఁ
దత్తపుద్గము లగు ప్రాచీనపద్ధతులను ఖండించుటకై
దేశములను దిరుగుచుండినవాఁ డితఁడు. కాఁబట్టియే
యితనిస్థల మిదియే యని యేర్పఱుపఁగాదు. తెలుఁ
గుదేశమంతయునించుమించుగనితనిస్థలమే. వేమన
యోగిజీవిత కర్తలు ‘భాషావైఖరినిబట్టిచూడఁగా
నితఁడు కొండవీటికి సంబంధించినట్లు గానవచ్చు
చున్నది’ అని వ్రాసిరి. ఆ భాషావైఖరి యేదో
వారు తెలుపలేదు. కాని యితనిపద్యములందు
అనంతపురము కడపజిల్లాలయందు ముఖ్యముగా
వాడుకలో నుండుపదములు కొన్ని గలవు. ‘అలి
గండ్లు మలిగండ్లు’ ‘తాగాడక’ ‘దుడ్డు’ (డబ్బరు
టకు) ‘బసివి’ ‘సొడ్డు’ ‘కుళ్లుపోతు’ ఇత్యాదులఁ
బేర్కొనవచ్చును. మఱియు

* విశ్వతా + ప్రపంచత్వము. అనఁగా నందఱును
దానైయుండుట. దానిచే నభిరాముఁ డని యర్థము. ‘విశ్వ
దాభిరామ’ యనుట నాకుఁ జూడ నుచ్చారణవికారమే కాని
వేఱుగాదు. ‘విశ్వదాభిరామ’ యనియు, ‘విశ్వతోభిరామ’
యనియుఁ బాఠాంతరములు. మొదటిదే యుక్తము. దీనికి
సంబంధించిన ‘అభిరామయ్య’కథ కాళ్లులేనిది.

“గండికోటలోన కత్తి: గట్టినయంత

రాజుగారి దొడ్డరాతు గాఁడు”

అనుపద్యము గండికోట కిఁతఁడు సమీపస్థుఁ డని
సూచించుచున్నది. పై గండికోట యనంతపురము
కడపజిల్లాల సంధిప్రదేశమున నున్నది. మఱియు
నిన్నాళ్లును కడపమండలమునకుఁ జేరియుండి ప్రకృత
మనంతపుర మండలమునకుఁ జేర్పఁబడిన కదిరి
తాలూకాలోని • కటార్లపల్లిలో నితని సమాధి
యున్నది. కాఁబట్టి ప్రానుదొరగా రూపించినట్టితఁడు
తెనుఁగుదేశము ప్రత్యగ్దక్షిణభాగమునకుఁ (అనఁగా
దత్తమండలములకు) జేరినవాఁడే యని తలఁచుట
న్యాయతరము. ఎట్లును ఇతఁ డాంధ్రదేశము చాల
వఱకు సంచరించినాఁడని యూహింపవచ్చును సమ
యము తటస్థించినపుడు జ్ఞప్తియున్న ప్రాతపద్యముల
నుదాహరించియో, నూతనపద్యముల నప్పుడే కల్పిం
చియో, మాటాడుచుండువాఁడు. కావుననే యనేక
పద్యములకు రూపము మాఱియున్న ను లోపలియర్థ
మొక్కటే. మఱియుఁ గొన్నిటికి రూపభేదమును
అంతగానుండదు. ఇంతేకాక తోచినమాట తోచి
నప్పుడు వచ్చించువాఁడు గావుననే కొన్నిస్థలములఁ
బూర్వోత్తరభావములకు విరోధమును సంభవించు
చున్నది. వెనుకఁ జెప్పినవిషయమునే వేఱొకచోట
ఖండించునట్లు దోచును. అట్టిచో నవి ప్రక్షిప్త

పద్యము లని యొకమాటచేఁ ద్రోసివేయుదురేమో
కాని నాకుఁ జూడ నది యుక్తిసహముగాదు. వేమన
పద్యములను స్వభావమును జక్కఁగా విమర్శించిన
నీవిషయము స్పష్టమవును. పద్యము లన్నియుఁ బర
స్పరసంబంధము లేని వయ్యును మాఁడు నాల్గు
చేరి యొకయర్థము నిచ్చుచు నేకకాలమున వ్రాయఁ
బడినవని యూహింప ననువగునవిగూడ నందందుఁ
గలవు. పోయినచోటఁ దనమాట లెవరు విందురో
యట్టివారికిఁ దనయభిప్రాయములను యోగశాస్త్ర
మర్థములను ఉపదేశించుచుఁ బద్యములు చెప్పి
విననివారిని బూతులు తిట్టుచు ముందుకు వెడలు
చుండువాఁడు. ఇతనికి సహజమైనయాకారము తప్ప
కృత్రిమమైన యేవెలుఁపలిమార్పును సరిపడదు
భస్మపుండ్రాదులను ధరించుట, కావిబట్టలు గట్టుట,
తలలు బోడించుకొనుట మొదలగు బాహిరవేషము
లన్నియు నాంతరంగికవిద్య కేమాత్రము నుపకరిం
పవు; ఇంతేకాక వీనియం దెక్కువగ మనము గల
వారి కంతరంగశుద్ధి యుండ దనియు నితనిమతము.
తుదకుఁ దాను వస్త్రధారణమైనను జేసినవాఁడు
గాఁడు. కౌపీనముమాత్ర మొక్కటిగలదేమో!
అదియు సందేహమే. స్నానముగూడ నితనికి నిరర్థ
కమే. ఎందు కనఁగా:

తేల ప్రాటలు.

“మలము మాత్ర రక్తములు మాంసయుక్తమా

ముట్టుకుండ నీళ్ల ముంప నేల ?

• పైముటికియె కాని లోముటికియుఁ బోదు.”

లజ్జాసంకోచాదు లతని కెన్నఁడును లేవు.
‘లజ్జ గలుగువాని లాభంబు లేమయా ?’ యని
యితనిప్రశ్న. మఱియు ‘తనకుఁగల్గు సిగ్గు దైవ
మెఱుంగును.’ ఏయూరనో యితనిని,

“గోచి తీసె ననుచుఁ గొట్టాట లాడించి

వెట్టి యనుచు నూరు వెళ్లఁగొట్టి”

రటు ! ఎట్టినిప్పు హఠాత్తై నను నిందాభినందనముల
లెక్కింపనివాఁ డైనను ఇట్టిసమయములందు తన
వర్తనముల స్థాపించుకొనక యుండసాధ్యముగాదు.
కావున నప్పుడు వారి కితఁ డిట్లు ప్రత్యుత్తర మిచ్చు
చున్నాఁడు:

“శల్లిగర్భమునను దాఁబుట్టినప్పుడు

మొలను బట్ట లేదు మొనసిచూడ

నడుమ బట్ట గట్ట నగుబాటు గాదొక్కో”

ఇత్యాదిసిద్ధాంతములను విన్న వా రితనిని వెట్టివాఁ
డనిన నాశ్చర్య మేమి ? తన్ను వెట్టివాఁడని జను
లన్నను ఇతఁడు మనసు నొచ్చుకొనలేదు సరిగదా,
తానే తన్ను ‘వెట్టివేమన’ యని పిలుచుకొనుచు
న్నాఁడు ! అతనికది యొకయానందము ! కాని గురు

వున కున్నంతయోర్పు శిష్యుల కుండునా? పూర్తిగా
వెట్టి ముదరనిది యీ వేషములు నీసిద్ధాంతములును
సాధువులని నమ్మి పూజించుట కష్టము. వారే యొక
తూరి వినయపూర్వకముగా నిట్టి వేషమున కర్థమే
మని యడిగిరి కాబోలు; నిట్లు బదు లిచ్చినాడు:

“చిటుగుబట్ట గాదు చీనాంబరము గాని
ముఠికియొడలు గాదు ముక్తిగాని
పరమయోగిమహిమ పరికింప నరుదురా.”

ఈపరమయోగిమహిమకు వన్నె పెట్టునది రసవా
దము; అనగా కృత్రిమముగా సువర్ణరజతాదులు
తయారు చేయుట. నేటిప్రకృతిశాస్త్రజ్ఞు లీవిషయ
మును సంపూర్ణముగా మిథ్యయని తిరస్కరించినను,
ఇప్పుడు గూడ నావిద్యను త్రికరణశుద్ధిగా నమ్మి
తత్సంపాదనమునకై వేలకొలది వెచ్చపెట్టువారు
లేకపోలేదు. మనము నమ్మినను సరే నవ్వుకున్నను
సరే; వేమన్నకు మాత్ర మందు సంపూర్ణవిశ్వా
సము గలదు. అంతే కాక దానిని దానే చేయ
నెఱిగినవానివలెనే చాటుచున్నాడు. ఇతనికి
రెండేవిద్యలు వలసినవి.

“ఇహమున సుఖయింప హేమతారకవిద్య
పరమున సుఖయింప బ్రహ్మవిద్య
కడమవిద్య లెల్ల కల్ల మూఢులవిద్య”

ఆ హేమతారకవిద్యను గూర్చి సుమారు పదునైదు
పద్యములు మనకు లభించును. స్వర్ణయోగమును
గూర్చినవి డెఱుగు లందు వివరింపఁబడినవి. కాని
యర్థముమాత్రము గాదు. ఎచ్చోటనో యింగిలీక
ముతో చిత్రమును వ్రాసియుండఁగాఁ జూచి యితఁ
డిట్లు చింతించుచున్నాఁడు:

“ఇంగిలీకమహిమ హేమింపనేరక

చిత్రపటమువ్రాసి డెఱచినారు

బొంతజెముడుపాలఁ బొంగించ నేరరు”

ఎంతసులభవిద్య! ఇంగిలీకమునకు గురువు లేదు;
బొంతజెముడును గన్నచోటనెల్లనున్నది. ఐన నా
‘పరమయోగిమహిమ’యెట్టిదో కాని, నేఁడు బంగా
రమువెల దినదినము హెచ్చుచునే యున్నది. వేమన
మనల నెన్ని తిట్లు తిట్టినను బాధలేదుగానియావిద్య
యొక్కటి హిందువుల కెఱుగఁ జెప్పియుండెనా
మూఁడుమూర్తులను మూలకుఁ ద్రోసి నాలవ
మూర్తిగా నతనికి నమస్కారములు పెట్టుచుండి
యుందుము. ఇంతేకాక యితనికి వైద్యవిద్యగూడఁ
గొంతవృత్తును దెలిసినట్లు గానవచ్చుచున్నది.

ఇట్లీతనివేషచారిత్రాదు లెంతవిచిత్రములో
యితఁడు బోధించునర్థములుగూడ నంత దుర్గ్రహ

ములు. దుర్గ్రహములనఁగాఁ గొన్ని యర్థమేకావు;
 మఱికొన్ని యర్థమైనను . ఆచరింప మన కిష్టము
 లేదు. ఎన్ని యోశతములయేండ్లనుండి హృదయము
 లందు స్థిరముగా నాఁటియున్న సిద్ధాంతముల నన్ని
 టిని కల్గలని నిస్సందేహముగా మోమోటము లేక
 వచించినాఁడు. సామాన్యముగ ననుభవము నభ్యా
 సమును లేక సత్యావనము చేయరాని యోగ
 సిద్ధాంతములే జీవితమును దరింపజేయుమార్గము
 లని చాటుచున్నాఁడు. వచించువానియందు నిష్కా
 రణమైన పిచ్చినన్నిక భక్తిగలవారు తప్ప కారణ
 విమర్శకుఁబూనుకొనువా రందఱు ననుభవమాత్ర
 గమ్యము లైన యావిషయముల నవ్వురు. ఎందైన
 నితఁడు కారణముల వచించినను అవి దూషణమున
 కుపయోగించునంత సిద్ధాంత సత్యావనముల కుప
 యోగింపవు. కావుననే యనేకుల కితనిశిష్యులకే
 యితనిబోధలు గ్రహింప నలవి గాకుండెను. గ్రహింపఁ
 జాలనివారికి నిదానముగా బోధించి గ్రహింపఁ
 జేయునంత పాండిత్యమును ఓర్పును లేనివాఁడు
 గావున నొకచో నిట్లు వేసరపడుచున్నాఁడు.

“యెద్దకెనఁగాని యేడాది చెల్పిన

మాటఁ చెలిసి నడుచు మర్త మెఱిగి

మొప్పె చెలియ లేఁడు ముప్ప దేండ్లకు నైన.”

ఇంతయే కాక యితనిపద్యములలో 'కూటము' లనఁబడు భావగుచ్ఛపద్యము లనేకములు గలవు. ఏ యుద్దేశముతో నివి వ్రాసినాఁడో వచింపలేను. సామాన్యముగ నిట్టిపద్యముల రచించువారికి, ఇతరుల కర్థము కానిపద్యముల వ్రాయఁగల ననునహంకారమును, ఇతరులనుసభలలోఁ బరాభవింపవలయు ననుటయు నుద్దేశములుగా నుండును. ఒక వేళఁదన్న పామరుఁ డని యుదాసీనులుగా నుండు పండితులఁ బరాభవించుటకో, వారికన్నఁదా నెఱిగినవాఁడని స్వశిష్యులకుఁ దెలుపుకొనుటకో, యితఁ డిట్టివి వ్రాసినాఁ డనియు నూహింపవచ్చును. లేక వినోదము నకుఁ గూడ నిట్టివి వ్రాయుట కలదు గావున నదియే యతనియుద్దేశమైనను గావచ్చును. ఎట్లును అతని కూటపద్యముల కనేకముల కతఁడే యర్థమును వచింపవలసియున్నది. తొంబదిపాళ్లు నాకర్థము దుర్గ్రహమని నాయొక్కనియశక్తియైన నంగీకరింపకతీతిదు.

“ మూఁటి నాగ్రహించి మూఁటి విసర్జించి
మూఁటి మూఁటి మూఁటి మూఁటి రోసి
మూఁటి మూఁటి మూఁటి మూటనే తత్త్వంబు”

“ విత్తులేనియట్టి వృక్ష మొక్కటి పుట్టె
ఫలము పువ్వు మొదటఁ బత్రి లేదు
స్వాదు లేదు చూడ సాపాటునకు లెస్స
దీనిభావ మేమి తెలుపు వేమ.”

వీనిలోఁ గొన్ని పద్యములకు 'తిరుమలేశ'కు బదు
గా 'తెలుపువేమ' యనుపదము వ్యవహారప్రమాద
మునఁ బడియున్నను బడియుండవచ్చును. ఇట్టివా
నిని గూర్చియే కాఁబోలు

“వేయివిధము లమర వేమనపద్యంబు
లర్థ మిచ్చు వాని నరసి చూడఁ
జూడఁ జూడఁ గల్గుఁ జోద్యమాజ్ఞానంబు”

అనుపద్య మొకటి వేమనపేరనే యున్నది.

పైఁ జెప్పినయోగశాస్త్రోన్మాదము, సంస్కార
కర్తవ్యము, బోధకర్తవ్యము, విద్యాద్వేషము మొదలగు
గుణము లతనికి బిగువుగాఁ బట్టువడి, యితనిని
స్వాభావికముగ కఠినస్వభావునిగను, ప్రపంచపునడ
వడులం దేమాత్రము సానుభూతి లేనివానిగను,
స్వాభిమానపూరితునిగను, ముంగోపిగను జేసినవి.
ఖండింపవలయుననితోఁచినతోడనే వెనుకముందులు
చూడక, బూతుసాతులు లెక్కింపక, న్యాయా
న్యాయముల విచారింపక, నోటికివచ్చినమాటలతో
రెండుతుండ్లుగాఁ గత్తరించుటయే యితని మతము.

‘వినంతనె వేగపడక వివరింపవలెన్’

అనుట యితః డితరులకు బోధించినదే కాని, తనకు
మాత్రము,

‘కనినంతనె చూడకుండ ఖండింపవలె’

ననుటయే సిద్ధాంతము. స్త్రీలు, బ్రాహ్మణులు మొదలగువారియం దితని కొకతూరి జిహ్వాస గలిగినది. గడియవలపులు గలకొందఱుస్త్రీలును, వేషధారులై వంచకులగు కొందఱుబ్రాహ్మణులును కారణములు గావచ్చును. అట్టివారు లేకపోలేదు. తన్మాత్రమున 'స్త్రీలనడతవలన సిగ్గుపోయె' ననియు, ఇటునటుఁ బుట్టినఋషులకు, బటుతరముగఁబుట్టినట్టిబాపనవార' లనియుఁగారణవిమర్శాదులు లేక సముదాయమునే బూతులు దిట్టుట యితనిఁబన్నింపరానియపరాధము లలో మొదటిది. ఇంకను నీచతరము లైనమాటలును భావములు నుపయోగింపఁబడిన వని చదువరు లెఱుఁగుదురు. 'మరుఁగు మర్యాద లేని మోటువిధముగా నితఁడు తిట్టఁడు' అని శ్రీకృష్ణమంచి రామలింగారెడ్డిగారు వచించుటనాకుఁజూడ పైమాట. కోపము జనించినప్పు డారెండుఁదములును వేనునవాజ్ఞయమున లేవు.

నేను బ్రాహ్మణుఁడ నగుటచే నాజాతి నితఁడు దూషించినాఁడని, యందుచే నా కేమో నష్టము కలిగినదని కాని తలఁచి, తన్మూలమున నెన్నఁడో సమాధినిష్ఠుఁ డైనవేమనపై నిప్పుడు ద్వేషము సాధించుచున్నాఁడ నని చదువరులు తలంపరాదు. ఇతనిచే దూషింపఁబడనివారు లేరు. కంసాలివారు,

జంగాలు, శైవులు, వైష్ణవులు, వైశ్యులు, వేష్యులు, ఆచార్యపురుషులు మొదలగు నెవ్వరినిగానియితఁడు మర్యాదపెట్టినవాఁడు గాఁడు. ఎట్లొ 'గంటిపల్లెముత్త' ఁడను నొక్కఁ డేజాతికిఁ జేరినవాఁడో యితని భూషణమునకుఁ బాత్రుఁడైనాఁడుకాని తక్కినవారందఱు కొంచెమో గొప్పయో యితనివషటాశ్చరములకు లోపడియే యున్నారు. మొత్తముమీఁదఁ జూడఁగా నితనికాలముననే కలియుగము మునిగి యాజలప్రళయములో హిందూశబ్దమునకు సంబంధించిన దంతయు నూపిరాడక నశించియుండెనేని యితనికి సంతోషముగా నుండియుండునేమో ! కావున నట్లుగానిచింత యతనిదే. మన కదేమియుఁ బనిలేదు.

ప్రకృతము మనచింత వేటు. వేమన నొకగొప్ప సంస్కారకునిగానో బోధకునిగానో మనము గమనింపము. అతనిజీవితకాలమునందే యతని కాబిరుదము జనాంగీకృతము కాలేదు. అతనికి తనయందున్నంత ప్రత్యయము మన కితనియందు లేదు. మనకన్నుల కతఁడుప్రకృత మొకకవిగామాత్రము కానవచ్చును. కానిసంస్కారకత్వమునుకవిత్వమును అవినాధూతములై యతని నాశ్రయించి యనేకస్థలములఁ గవిత్వమునువృద్ధిఁ జెందనీకపోవుటయేకాక

తప్పుదారికిఁ గూడ నీడ్చినవని యెఱిఁగించింతింపవలసి యున్నది.

శబ్దశుద్ధి, ఛందోనియమము మొదలగునవి కవి త్వమున నంతముఖ్యస్థానము వహింపవని యాధునికుల రాద్ధాంతము. కానిండు. అవిరెండు నంతగా గమనింపమిచే వేమనకుఁ గాని మనకుఁ గాని యంత నష్టము లేదనుకొందము. కాని కవికిఁ గావలసిన ముఖ్యలక్షణము మృదుహృదయము సౌమనస్యముఁ గలిగియుండుట యని యంద అంగీకరింపవలసినదే. పైయితని సంస్కారకత్వాదిగుణములీగుణమునీతని నుండి పూర్తిగా విడదీసినది. కథను జెప్పుచు నితరులవాక్యముల ననువదించుచున్నప్పుడు కవి యెంత కూరచిత్తుఁడుగా నుండినను జెల్లును. అందు నిందార్హుఁ డనువదింపఁబడినపాత్రమే కాని యనువదించువాఁడు గాఁడు. మఱియు నట్టిచోట్లఁ బరానుసరణమును శిల్పచాతుర్యమును కవియందు మనము గమనింతుము. కాని తానై తనభావములను వచించునప్పుడు కవికి వలసినవి మృదుమనోభావములు: 'సంతోషము, దయ, దాక్షిణ్యము, సానుభూతి, శోకము, భక్తి, వాత్సల్యము, ప్రణయము' ఇత్యాదులు. ఇవియెచ్చటనున్నను దమంతహృదయమును గరఁగింపఁగలవు. అట్లుగాక, జిహాస, అసూయ,

రోషము, కోపము, చుత్సరము, అహంకారము ఇత్యాది
దితీక్షుగుణములు ప్రధానములుగా నుండెనేని కవి
మనోభావములతో చదువరు లేకీభవించుట సంభ
వింపదు. సంస్కారికే యీగుణములు యుక్తములు
గావన్నపుడు కవికి వేఱి వచింపవలయునా? హృద
యముల వశీకరింపఁజేసుకొనుట కవిధర్మమే కాని
'వెగటు పుట్టించుట కాదు కదా! యోగరహస్య
ముల నిర్వచించుపద్యములవిడిచినఁ దక్కిన యితని
పద్యములలోనూటఁదొంబదిపద్యములు పైస్వభావ
మునే చాటుచున్నవి. ఇప్పటికే యెక్కువయుదాహ
రించితిని. ఐనను మఱిరెండుదాహరించెదను.

“బారెఁడేసి జడలు భస్మంపుఁజూతలు
మరునితోడ మాటుమలయఁ గలరు
ముంజికోక లెల్ల లంజికోకల కాయె”

“ఓక్కప్రాద్దు లున్న నూరఁబందై పుట్టుఁ
బృధివిఁ దపము చేయఁ బేద యగును
నిగిడి శిలకు మ్రొక్క నిర్జీవు లాదురు”

“కూలినాలి చేసి గుల్లాముషని చేసి
తెచ్చిపెట్టెనేని మెచ్చు నాలు
చిక్కుపడ్డవేళఁ జీకాకుపఱుచురా”

ఇత్యాదులు “ఇతఁడు మతనోధుకై వెడలినవాఁడే
కాని కవిత్వమునకై కాదు. కావున నివి యితని

చోషములు గా"వందురేమో! ఇతనికి దాను కవి
యనుభావము సంపూర్ణముగాఁ గలదు.

“ రవి కననిది కవి యెఱుఁగును
కవి యెఱుఁగనిచోటు రవియుఁ గానఁడు ధరణి
రవికన్న మిగుల నెక్కువ
కనియే విలసిల్లు నీవు గానవె వేమా!”

ఇట్లు నను మనకు వేమనపద్యముల దున్నంత
యాదరము భక్తియు ననేకప్రబంధ పురాణకవుల
యం దుండదు. కారణమేమి? వారియందు దట్ట
ముగఁ గానఁబచ్చుదుర్గుణము పారతంత్ర్యము, శైలి
భావము, కల్పన మొదలగువానియందెల్ల వారు
పరులకు దాసులై గీసినగెఱ దాటికయుందురు.
నేనీ దీనికి పూర్ణముగా వ్యతిరేకదృష్టాంతము.
ఇతరానుసరణవిషయమున నితఁడు ‘తెగినగాలిపట
ము’ నావలె నేనుండు ననువాఁడేకాని యొకరివలె
నుండవలె ననుట కలలోఁ గూడ నితఁడు తలఁచిన
వాఁడు కాఁడు. ఈస్వాతంత్ర్యబుద్ధి కవికి గీర్తి
దెచ్చుముఖ్యగుణములలో నొకటి ఇందుచేమనకుఁ
గల్గులాభ మేమనఁగా నితనిప్రతిపద్యమునందును
‘నవ్యత’ యనుగుణము తాండవ మాడుచుండును.
ప్రాతకవిసమయములు గాని, ప్రాతదృష్టాంతములు

గాని, ప్రాంతయలంకారములుగాని లేవు. కావున నొకవిధముగాఁ జెఱచిన వైనను బైసంస్కార కళ్యాదిగుణములు వేఱొక్కవిధముగా నితనికవిత్వమునకు వన్నెఁదెచ్చినవే. అట్లుగాక యందఱవలె నితఁడును గురుమూలకముగ సాహిత్యాది విద్యలభ్యసించి కవిత్వమున కారంభించి యుండెనేని యందఱకువలెభావములయొక్కయు, భావనాశక్తియొక్కయు నవకాశము సంకుచితమై యితనినోటి నుండియు నేదోయొక 'పరిణయము' బైటఁబడి సముద్రములో నుప్పురాయి యగుచుండెనేమో!

ఇక రెండవగుణ మితనికి నాంధ్రభాష పూర్ణముగా స్వాధీనపడియుండుట. తక్కినకవుల కందఱ కించుమించు చదివినచదువంతయు, నేటిచదువాంగ్లవాఙ్మయమునకువలె, సంస్కృత వాఙ్మయమునకుఁ జేరియుండుటచే, వారికవిత్వము, శిఖాయజ్ఞోపవీతాదులు ధరించినయాంగ్లేయునివలె, తెనుఁగువేషము ధరించియున్నను నిజమునకు సంస్కృతమే యగుచున్నది. వేమన పాపము జన్మమందైన నాగంధ మెఱుంగనివాఁడు గావున నితనిపద్యములల్లో నిజమైన తెనుఁగుజీవితము ప్రతిబింబించు చుండును. తెనుఁగువారిమనోధర్మముల కితనికవిత్వమొకసాటి లేనిదృష్టాంతము. కావుననే పండితపామరభేదము

లేక యవి హృదయముల నంటుచున్నవి. అనఁగా సంస్కృతపదముల నితఁడు వాఁడని కాదు. వాడి నను ఆపదములన్నియు విన్న వే కాని నేర్చినవి కావు. కావుననే భాషకు సంబంధించిన లోపము లతనియం దేవైనఁ గలవేని యవి చాలవఱకును సంస్కృతపదములకు సంబంధించినవే యై యుండును. మఱియు సంస్కృతపదభూయిష్ఠపద్యము లన్నియు యోగశాస్త్రమునకు సంబంధించినవే. వానియందుఁ గవిత్వ గంధమే లేదు. కావున మనకు వానిచర్చ పనిలేదు. తెనుఁగులో వ్యాకరణకారు లంగీకరింపనివాడుకలోనిరూపములు కొన్నిగలవుగానివాని నితరకవులుగూడఁ గొంతవఱ కంగీకరించినవారే. కావునఁ దెనుఁగుభాషలో సత్యమైన 'యచ్చ తెనుఁగు' కావ్యమును రచించినవాఁడు వేమనయే కాని, 'భూమి' కి 'బూమి' యనియు, 'బుద్ధి' కి 'బుద్ధి' యనియు మహాప్రాణముల నల్పప్రాణములుగా మార్చుకొన్న వారి కవనమునందు అచ్చమును తెనుఁగును రెండును లేవు.

అన్నిటికన్న ముఖ్యమై హృదయములనాకర్షించు గుణము ఇతఁడు స్వాభావికముగఁ గవిగానుండుట. కవి కావలయువానికిప్రకృతికూడ యెన్నిగుణముల నొసఁగఁగలదో యవన్నియు నితని యందున్నవి.

వాని కితఁడు కల్పితము లేనమెఱుఁగులు మాత్ర
మిచ్చినవాఁడు గాఁడు. ఎంతకొంచెము మాటలలో
నెంతయర్థ మిమిడింపవచ్చునో యితనికిఁ గాని యిత
రులకుఁ దెలియదు. తిక్కన కీగుణము కలదు గాని
యీసౌలభ్య మతనియం దపూర్వము. ఏమాట నే
చోట నుపయోగించిన హృదయమున నాటునో
యితఁడే యెఱఁగినవాఁడు. సంగ్రహశక్తియందలి
సత్తువ యితనివలెఁ జూపఁగలవాఁడు లేఁడు. వీనికిఁ
దోడు సహజమైన హాస్యప్రియత్వ మొకటి నిండి
యున్నది. ఖండించుసమయములందెల్లఁబ్రాయికముగ
రోషావిష్టుడై జిహాస నుపయోగించునుగాని, యెం
దైనహాస్యముపయోగించెనేని తలఁచుకొనితలఁచు
కొని కడుపులు చెక్కలగునట్లు నవ్వఁజేయఁగలడు.
'త్వీననుసరే బాగుగాఁ దిట్టినాఁడురా, యని తిట్టించు
కొన్న వారే మెచ్చవలసియుండును. ఇదియే యితని
యందలి యింద్రజాలవిద్య!

“ లోభివానిఁ జంప లోకంబులోపల
మందు లేదు వేతె మతము గలదు
పైక మడిగినంత భగ్గునఁ బడి చచ్చు”

“ సకలతీర్థములను సకలయజ్ఞంబులఁ
దలలు గొరుగకున్న ఫలము లేదు
మంత్రజలము కన్న మంగలి జలమెచ్చు”

ఇత్యాదు లనేకములు. లోకోక్తు లితనికవితలోని జీవితములు. లోకోక్తులనఁగా వాడుకలోనున్న సా మెతలను ప్రస్తావాప్రస్తావాది వివేకము లేక యు ద్దేశపూర్వకముగాఁ దూర్చినాఁడని కాదు. ఇతనిజన్మ మునందే యట్టిపరదాస్యమునకుఁ జోటులేదు. మఱి తానే వానిని సృజించినాఁడనుట. కొండంతయర్థ మును గోరంతచోటున ముద్దుముద్దుగావిశదముగా నితఁడు నిర్వచించుట నొకమాటు వింటిమేని మరల నెన్నఁడును దానిమఱవలేక యవసరముసంభవించు నప్పుడెల్ల దానినే జపించుచుందుము.

‘కొయ్యబొమ్మఁ దెచ్చి కొట్టినా పలుకదు’

‘పంది బురద మెచ్చుఁ బన్నీరుమెచ్చునా’

‘తలలు బోడులైనఁ దలఁపులు బోడులా’

‘ముక్కువంకఁ జూచి ముకురంబు దూఱుట’

‘పండ్లు పడ్డకుక్క పసరంబుఁ గరువదా’

‘దాసరయ్య తప్పు దండంబుతో సరి’

ఇత్యాదివాక్యములమాధుర్యవైశద్యములునుసర్వ జనీనతయు నేను వేఱ వివరింపబనిలేదు.

శ్రీనాథునకు సీసమును, తిక్కనకు కందమును వలె వేమన కాటవెలఁది వెన్నంటివచ్చినవృత్తము. తక్కినవృత్తములఁ గూడ నితఁడు రచించినాఁడు గాని యవి యతని యాటవెలఁదిసొగసునకు దీటు రావు. ఈవృత్తమునం దితఁడు చూపినంత ప్రాధి

మయు మాధుర్యమును శ్రీనాథుఁడు సీసమందుఁ
గాని తిక్కన కందమందుఁ గాని చూపలే దనుట
యతిశయోక్తిగాదు. ఇదియుఁ బ్రకృతిదత్తప్రసాద
ములలోనొకటిగాని వేఱుగాదు. వృత్తము తనంతఁ
జిన్నది. తెనుఁగున నింతకన్నఁ జిన్నవృత్తము
వాడుకలో లేదు. అందును నాలవపాద మంకిత
ముతో ముగియును. తక్కిన మూఁడుపాదముల
నడుగడుగునకును యతినియమము వదలఁడు. యతి
యందును తిక్కనాదులు వాఁడునట్లు పదమధ్య
విచ్ఛేదము గాదు. యతిస్థానమునకు సరిగఁ బద
మును అనేకస్థలముల భావమును గత్తరింపఁబడి
నట్లు తునకలై పడును. అట్లని యధికపదములేవైనఁ
గలవందమా? మందునకును దొరకవు. ఐనను,
కుంతికడుపునుండి కర్ణునివలె, సద్యోగర్భముచే సహ
జాలంకృతమైయాటవెలఁది వేమననోటినుండి క్రిందికి
దూఁకుచున్నది!! హృదయమునందు భావసం
యోజనము, నోటిఁ బదములరచన, ఉచ్ఛారణయు
నేకకాలమందే యొకటితో నొకటి మాటలాడు
కొని కుప్పించుచున్నవో యని యాశ్చర్యపడునట్లు
చేయు పద్యరత్నము లిందనేకములు గలవు.

“చెప్పలోనిరాయి చెవిలోనిజోరీగ

కంటిలోనినలుసు కాలిముల్లు

ఇంటిలోనిపోరు నింతంత గాదయా!”

“పనసతోలలకన్నఁ బంచదారలకన్న
జుంటితేనెకన్న జున్నుకన్నఁ
జేఱుకురసముకన్నఁ జెలిమాట తీపురా!”

“జారపురుషునకును జాజీపువ్వులతోడఁ
బాన్పు వేయునయ్య ప్రాణలంజ
సొంతమగనిమీదఁ జింతనిప్పులు చల్లు”

ఇట్లతినియెడ మహాకవులకుఁ గావలసినరచనా
సౌమనస్యము, వాగ్మిత్యము, మొదలగు గుణములు
సమృద్ధిగా నున్నవి. భావసౌమనస్యము మాత్ర
మనేకస్థలములఁగుంటుపడినదనుటమాచదువరులకు
దుర్లభము గాదు. అదొక్కటి మఱచితిమేని
యాంధ్రభాషలోనింతటికవిలేడని కంఠోక్తముగా
వచింపవచ్చును మఱియు,

“వేముఁ డిట్లు చెప్ప వేయిపద్యంబులు
తప్పలెన్నియున్న నొప్పియుండు”

నను పద్యము వేమనదైనను కాకున్నను దానిని
జెప్పినవాఁడు జనులమనస్తత్త్వము నెఱుగనివాఁడు
కాఁ డనుట ముమ్మాటికి సత్యము.

పైంగళ భాద్రపదకృష్ణ } రాళ్లపల్లి. అనంతకృష్ణశర్మ.
త్రయోదశి శనివారము. } శ్రీమహారాజావారి కాలేజి,

మైసూరు.

వేమన కవి జీవితము.

II. తేటతెనుంగులనీటిలో వేదవే

దాంతసారంబుల నలవరించి
దివ్యధారారూఢి తేటగీతములలో
భావవంతంబుగాఁ బాదుకొల్పి
పసిబిడ్డలకుఁ దేటపడుమాట పొందీకత్
తేజరిల్లంగఁ బద్దెములు తీర్చి
పరమార్థబోధకై భాషామహారాజ్య
సింహాపీఠికపయిఁ జేయి వైచి

తే. అద్వితీయ ప్రతిష్ఠతో నాంధ్రదేశ
మెల్ల చరియించి మించి యెల్లెత్తి శాంత
గీతికలఁ బాడి సంతతఖ్యాతిగనిన
వేమనకవీంద్రు మానసవీధి నుంతు.

వేమనయోగీంద్రుఁ డాంధ్రులకుఁ జిరకాలపరిచ
యుఁడు. తనమ ధురకవితామృతముచే నాంధ్రదేశ
మునంతయు నొక్కమాటు పునీతము గావించి తర
తరములవఱకు మఱచిపోదగని సందేశమునొసంగి
కావ్యప్రపంచమున సజీవుడై యున్న వేమనయోగి
చరిత్రము రెండుమూఁడు సంవత్సరముల క్రిందటి
వఱకు సమగ్రముగా నాంధ్రజనులకుఁ దెలియ
దనుటసాహసముగాదు. కవిచరిత్రకారులగు వీరేశ

లింగముపంతులువారుగాని గురుజూడ రామమూర్తి పంతులువారుగాని వేమనజీవితమును గూర్చి మన కేమియుఁ దెలుపఁజాలరు. ఆంధ్రవాఙ్మయవిషయమున మిగుల శ్రద్ధఁదీసికొనిన బ్రాహ్మదొరవారీ వేమనపద్యముల నాంగీకరించుటతో విద్యాధికుల కీపద్యములపై నొకవిధమగు గౌరవము కుదిరినది. ఆధునికవిమర్శకాగ్రసరులగు కట్టమంచిరామలింగారెడ్డి, ఎం.ఏ, గారు తమ కఠిన్వేతత్వవిచారములలో వేమనకవితాతత్త్వమునీక్రిందివిధముగాశ్లాఘించియున్నారు.

“ఈతత్త్వమునకుఁ బ్రమాణమైనవాఁడు వేమన. ఇతనికి పుస్తకజ్ఞాన మించుమించుగ సున్న. వ్యాకరణము ఛందస్సు అలంకారశాస్త్రము మొదలగు వానిలో నితనికిశక్తియెంతతక్కువో భక్తియును నంత తక్కువ. కుటిలమతాచారములు, మూఢభక్తి వేషధారితనము మొదలగువానిని దూలనాడుట యందీతం డద్వితీయుఁడు... వేమన్న... కారణవిమర్శనశక్తికి పట్టాభిషేకము చేసిన మహాత్ముఁడు. ఇతని పద్యములన్నియు లోకోక్తులు అనఁగా బలికినవాఁడతఁ డయ్యుపలుకఁబడినమాటలు లోకము వారి హృదయములలోఁ బూర్వమే యుండినట్టివియో లేక అతనిచే నచలముగా నాటఁబడినట్టివియోయైన వనుటః ఇతనిపద్యములలోఁబరిహాసరసము దట్టము.

మరుగుమర్యాదలులేని మోటువిధముగాఁ దిట్టఁడు. నొప్పిచెందువారు నై తము ఇతరులతోఁగలసి నవ్వు నటులసేయ సమర్థుఁడు....నిదర్శనములను జూపు టలో నితఁ డద్వితీయుఁడు. మఱి అవి యెవ్వియు గూఢములు గావు. స్పష్టములు. శ్లేషచే స్థాపింపఁ బడిన సామ్యము లట్లుధిక్కును అర్థమును లేనివి కావు. వైశద్యము అనుగుణము ఇతనియందు ప్రబలము. మనము ప్రతిదినమందును జూచుచు నింతే యనినూదరము అనవధానము నుంపకపోవువిషయములనేయీతఁడు గ్రహించిభావనాశక్తిచేఁగాంతి, రూపము, ప్రాణము నావహింపఁజేసి యెదుటనిల్పఁ గా నపుడు గుర్తుదెలియక పూర్వము మనచేగర్హింపఁబడినవియునునివియేవో యమానుషవిగ్రహములని విస్తయముఁజెంది గారవింతుము. ఈగారడీవిద్యలోఁ దెనుఁగున నితఁడు ప్రథముఁడు.”

కవిత్వతత్త్వవిచారము ౧౦. ౧౧. ౧౨.

వేమనజీవితము నెఱుంగుటకుఁ దొలుత చరిత్ర పరిశోధనము గావించినవారు కీర్తిశేషులగు శ్రీ కొమ్మత్తాజు వేంకటలక్ష్మణరావుపంతులువారు. వీరి కసభలో నుపన్యసించుటకు వ్రాసిన వేమనజీవితము వలన నీతనిగూర్చి కొంతవఱకుఁ దెలుఁగుదేశమునకుఁ దెలిసెను. ఈవిషయమున మిగులఁ గృషిచేసి ప్రత్యే

కగ్రంథము వ్రాసిన వంగూరు సుబ్బారావుగారు.
ప్రశంసాపాత్రులు.

వేమనకులము

వేమన రెడ్డిశాఖకుఁ జెందినవాఁడు. ఈయన
కొండవీటి వేమారెడ్డికుటుంబమునకుఁ జెందినవాఁ
డని ప్రవాదముగలదు. దీనిగూర్చి దండకవిలెలలోఁ
గూడఁ గొంచెము వ్రాయఁబడియున్నది గాని యవి
చరిత్రముతో సమన్వయింప వీలు చిక్కుటలేదు.

“ ఎడ్డె రెడ్డి కుల మ దేమని చెప్పుదు ”

“ విదితముగాఁగను వేమనరెడ్డి ”

“ కలియుగమున నున్న కాపుకులానకు

వేమన తనకీర్తి విక్రయించె ”

లోనగుపద్యభాగములవలన రెడ్డికులమున వేమన
జనియించెననియు “వేమనృపాలశేఖరా” యనుసం
బోధనమునుబట్టి వేమనకవి, రాజవంశమున జనించె
ననియుఁ దెలిసికొనవచ్చును. వేమన రెడ్డివంశీయు
డనుట కాధారములు చాలఁగలవు. ఇతఁడే రెడ్డిశాఖ
వాఁడో నివాసమేదియో తెలిసికొందము.

“ ఊరు కొండవీడు నునికి పశ్చిమవీధి

మూఁగచింతపల్లి మొదటియిల్లు

ఎడ్డి రెడ్డికుల మదేమని తెలుపుదు ”

ఈపద్యమువలన వేమన జన్మస్థానము వంగవోలు
తాలూకాలోని మూగచింతపల్లి యనియుఁ గొండ
వీడు పిదప నివాసస్థలమనియుఁ దెలియుచున్నది.
వేమన చిరకాలము మహాత్ములదర్శించుచు యోగు
లను సేవించుచుఁ బ్రపంచవర్తనములు విమర్శించుచు
దురాచారములను ఖండించుచు దేశములన్నియుఁ
దిరిగియున్నాఁడు. వేమనపద్యము లని చెప్పఁబడు
లిఖితప్రతులన్నియు నొకవిధముగా నొకయనుక్రమ
ణికగా లేవు. ఒకప్రతికి మఱియొక ప్రతికి సంబంధము
లేదు. వీనిని సమన్వయించి చూచితమేని వేమన
యోగి దేశమునందంతటను దిరుగుచుఁదోచినటులఁ
బద్యములు రచించుచుఁ బోయెననియు వేమనసూ
క్తిరత్నములు సమీపస్థులు ప్రాప్తానుసారముగ
నేరికొని యాంధ్రభారతి కుపాయనముగా నర్పించి
రనియుఁ దలంపఁదగును. వేమన సిద్ధిసొందిన స్థల
మాంధ్రదేశమున సుప్రసిద్ధమై గ్రంథస్థమై పవిత్ర
మగు క్షేత్రముగాఁ బరిగణింపఁబడుచున్నది. బాల
చక్రవేమ శతకములో వేమన నివాసాదికములు
దెలుపు నీపద్యములు గలవు,

తే. కదిరి తూర్పుదిక్కు- ఘనతశోభిల్లుఁగాఁ •

బరగ వర కటారుపల్లి యనఁగ

అచట నునికిఁజేసి యమరియుండుదురయా

బాలచక్రవేమ భవ్యనామ.

తే. తల్లిదండ్రు యన్నదమ్మ లాత్తసఖుల ప్రాల్మ.

ఎలమి బంధువు లాది ఎల్లజనులు

గలిగి వర్ణిల్లి రావూరు ఘనతమిఱ.

ఈపద్యములవలన వేమనకవి దత్తమండలముల
లోని దగు కదిరి చెంతగల కటూరుపల్లెలోఁ బుట్టి
యచటనే మరణించెనని తెలియుచున్నది. వేమనచ
రిత్ర ద్విపదగూడ నీవిషయమునే స్థాపించుచున్నది.
కటూరుపల్లెలో వేమన సమాధి కలదు. సమాధిని
గలుపుకొని యట నొకయిల్లు కట్టబడియున్నదనియు
వేమన ధరించినదుస్తులుపావుకోళ్లు నాగృహమున
దద్దంశీయులచేఁ బూజింపఁబడుచున్నవనియుఁ దెలి
యుచున్నది. వేమన్న పేరుతో సమాధిచెంత నొక
వికృత మగుకట్టి విగ్రహము గలదని క్యాంజేలుదొ
రగారు వ్రాసియున్నారు. వేమన శార్వరినామసంవ
త్సర చైత్రశుద్ధ నవమి దినమున సిద్ధిపొందినటులఁ
గటూరుపల్లెవారు చెప్పుచుందురు. వేమనవంశీయులు
ప్రతిసంవత్సరము నుత్సవాదులఁజేయుచు నున్నతా
శ్వములనెక్కి పసపుగుడ్డలతో వేమన్న లమని చెప్పు
కొనుచు నుత్సవాదులకు ధనము ప్రోవుచేయు
చున్నారు.

ఈకవివంశీయులమని చెప్పుకొను కటూరుపల్లె
ప్రాంతస్థులు పాకనాటి రెడ్లగుటవలన వేమనయు

బాకనాటిరెడ్డి యనియు నుత్తరవయస్సులోఁ గటా
 రుపలైలో సిద్ధిసొందెననియు నిశ్చయింప వీలగుచు
 న్నది. వేమనపద్యములలోని మాటలనుబట్టి యీ
 ప్రాంతములవాఁడని నిరూపింప నెంతమాత్రము
 వీలుకాదు. వేమన యాంధ్రదేశములోఁ దిరుగని
 చోటులేదు. ఆతఁడు విమర్శించినజాతులు నాచార
 ములు కులములు వంశకులు లోనగునవి పరిశీలిం
 తుమేని“ఉదారచరితానాంతువసేదైవకుటుంబకం”
 అను నార్యోక్తిప్రకారమువేమన యాంధ్రదేశము
 నందుఁ బలుతావుల చరించినటుల సువ్యక్తమగును.
 ఇట్టి పదజాలమునుబట్టి స్థలమునిర్ణయించుట ప్రమా
 దముకాదా !

వేమనకాలమును గుఱించి యించుక చర్చించి
 చూతము. వేమన కొండవీటి రెడ్డిరాజుల కుటుంబ
 ములోనివాఁడు కాఁడు. కొండవీటిరెడ్డిరాజులుపంట
 రెడ్లు. వేమనకవి పాకనాటి రెడ్డిగాన బాంధవ్యసం
 బంధ ముండఁజాలదు. వేమనను బూర్వకవులు
 పొగడిరని వంగూరు సుబ్బారావుగారు కొన్నియు
 దాహరణములొసంగిరి. నాగరఖండము, అన్యవాద
 కోలాహలము, తోభ్యచరిత్రము, ఏకామ్రలింగ
 శతకము, మల్లాణచరిత్రములనుండి వేమన యను
 పేరు కవిస్తుతిలోఁ జూపిరి. ఇంతమాత్రమున నిందలి

వేమన—వేమనపద్యములు వ్రాసినకవి యన వీలు లేదు. ఆరాధ్యకవులలో శైవమతప్రచారకులగు వేమనారాధ్యులు పెక్కండు గలరు. వారిలోఁ గొందఱు కవులుగూడ నైయున్నారు. ఈకవులు నుతించినది యోగియు వేమనపద్యములు వ్రాసినవాఁడునగు వేమననే యని నిర్ణయము చేయ వీలుచిక్కువఱకు గ్రంథస్థములగు పద్యములనుబట్టి వేమనకాలము నెఱుంగుట కవకాశము లున్నయెడలఁదెలిసికొనఁ బ్రయత్నింతము.

తే. పరగరాయనికుల బాచనిధన మెల్ల

భట్లపాలు కవులపాలు దలఁప

నొనర హీనజనుని ధనము దాయాదుల

పాలు జారకాంత పాలు వేమ.

ఆ. తిరుమలకును బోవఁ దురక దాసరి గాడు

కాశిఁబోవ లంజే గాడు గరిత

కుక్కసింహఁ మానె గోదావరికిఁ బోవ.

ఆ. అధముఁ డైన మనుజుఁ డర్థవంతుం డైన

నతనిమాట నడచు నవనిలోన

గజప తింట నెన్న గవ్వలు చెల్లవా. వి.

క. నందన సంవత్సరమునఁ

బొందుగఁ గార్తీకశుద్ధ పున్నమనాఁడున్.

వింధ్యాద్రి సేతుబంధన

సందున నొకవీరుఁ డేలు సరగున వేమా.

ఈపద్యములే వేమన కాలనిర్ణయమునకుఁ దోడు
పడుచున్నవి. మొదటిపద్యములో రాయనిభాస్క-
రుని జెప్పియున్నాఁడు. రాయభాస్కరుఁడు స్తోత్రప్రి-
యుఁడు గదా! భట్టురాజులస్తోత్రములతోనానందిం-
చుచుఁ జేకొత్తిదానములు గావించువాఁడొకఁడు.
తాకికోద్యోగులయందుఁ జేరెన్నికగన్న వాఁడొకఁ-
డు. ఇరువురు రాయనిభాస్కరులు సుప్రసిద్ధులు
భిన్న కాలములలోఁగానవచ్చుచున్నారు. రావిపాటి
త్రిపురాంతకుని చాటుధారయగు నీక్రిందిపద్యము
క్రీ. శ. 1336 ప్రాంతమున నొక రాయనిభాస్కరుఁ-
డున్నటులఁ దెలియును.

చ. కలయ పసిండిగంటమునఁ గాటయ వేము సమక్షమందు స
త్ఫలముగ రాయనిప్రభుఁడు బాచఁడు వ్రాసినవ్రాల
మ్రోతలకొ, గలుగలు గల్లుగల్లు రనఁ గంటకమంతుల
గుండె లన్నియుకొ, జలుజలు డల్లుజల్లు రనె సత్కవివర్యులు
మేలు మే లనన్.

భట్టురాజులవలనఁ బొగడికలుగొని వారికిఁ గా-
మితార్థములొసంగువాఁడే వేమనకుసమకాలికుఁడు.
పై పద్యములోని రాయని బాచఁడు రాజ్యతంత్రప్రవీ-
ణుఁడు గాన వేమనచెప్పిన గుణములుగల రాయని
బాచనికొఱకు వెదుక నగును! క్రీ. శ. 1516 ప్రాంత-
ములలో నొక రాయని బాచఁడు గలఁడు. అతఁడు

వందిస్తోత్ర ప్రియుడనిచాటుపద్యరత్నాకరములోని
యీ కిందిపద్యము తెలుపును.

సీ. భట్టు దీవించుచు బాసికంబును జూప

వెలయఁ బెండిలిచేసి వేడ్కఁ బంపె

జొప్పకట్టెలమీఁద సోలియుండఁగఁ జూచి

పట్టెమంచము పాన్పు బట్టుకొసఁగె

వలెత్రాడుఁ జూపిన చెలఁగి యెద్దు నొసంగె

బలుపుఁ జూపినఁ బాడిపశువు నిచ్చె

కల్లెంబుఁ జూపినఁ గడగి గుఱ్ఱము నిచ్చె

జుట్టఁజూపిన దాసి నుదతి నిచ్చె

తే స్నాన మాడంగఁ గడియంబు జాఱఁగడమ

కడియమును వేయ శాంభవి కరము జూపె

వెలయరామలకుం గ్రమ్మ వేసి చూపె

సర్వమాన్యుండు వినుకొండశాసకుండు

భవ్యభరతుండు రాయని భాస్కరుండు.

పైపద్యమువలన రాయనిభాస్కరుండు భట్టుల
గౌరవించుచు నుండెను. గాన వేమనచెప్పిన భట్టురా
జులఁబోషించు రాయనిబాచఁడు క్రీ.శ. 1516 ప్రాంత
ములనున్న రాయనిభాస్కరుండే. ఈయంశము నిత
రాధారములచే సమర్థింపవచ్చును. తిరుపతికిఁబోయి
నంతనఁ దురక దాసరికాఁడని చెప్పుటవలన మహమ్మ
దీయు లాంధ్ర దేశము నాక్రమించి దేవస్థానముల
ముట్టడించినకాలమున వేమన యున్నటుల నూహిం

ప వీలగును. రెడ్డిరాజులు కొండవీడు, రాజమహేంద్రవరము పాలించువఱకుఁ దురకలు తెలుఁగుదేశములోఁ బ్రవేశించి నిలువలేదు. తురకలు తెలుఁగుదేశములలో ట్లేత్రములలోఁ బ్రవేశించి కఱకుఁ దనముజూపినది రెడ్డిరాజ్యావసానమువనే గాన మహమ్మదీయ విజృంభణకాలమగుక్రీ.శ. 1525 ప్రాంతములలో వేమనవైనది నాకొనియుండును. ఇందువలన రాయనబాచనికాలము మహమ్మదీయ రాజులకాలము కొంచెమించుమించుగాఁ గలియును. 'గజపతింట నెన్న గవ్వలు చెల్లవా' యని వేమన చెప్పియున్నాఁడు. గజపతు లోధ్రదేశమునుండివచ్చి కొండవీడు కొండపల్లి, ఓరుగల్లు, ఉదయగిరి, కనిగిరి దుర్గముల నాక్రమించి స్వతంత్రులై వర్తించిరి. వారికాలమున గవ్వలె నాణెములుగాఁ జెల్లియుండును. గజపతిరాజ్యము చాలవఱకుఁ కృష్ణదేవరాయలేరూపుమాపెను. కృష్ణదేవరాయల బాల్యావస్థలో (రెడ్డిరాజ్యాంతమున) గజపతులరాజ్యము మహాన్నతముగా నున్న కతన వేమనచెప్పిన గజపతులకాలము తప్పక క్రీ. శ. 1520 ప్రాంతమై యుండుననుటకు సంశయ ముండఁజాలదు. వంగూరి సుబ్బారావు గారు వేమన్నను పొగడినటుల నిచ్చిన కవుల పట్టిక యేవిశ్వసనీయమైనను మనకాలనిర్ణయమున కడ్డము

రాదు. ఎంతయోకాలము కృష్ణ దేవరాయల కావల
నున్న యెడపాటి యెట్లాప్రగడ వేమన్నను బూర్వ
కవిగాఁ బొగడుటవలన యెన్న టికిఁబూర్వఁడు కాఁ
జాలఁడు. ఏమందురా? వేమన్న నటుండని త్తము.
ఎడపాటి యెట్లనశ్రీకృష్ణ దేవరాయలయాస్థానమున
నున్న ధూర్జటినేపూర్వకవిగా జెప్పియున్నాఁడు. అం
దువలన నెట్లన ధూర్జటికావలివాఁడని తెలియుచుండ
వేమన్న నొకశతాబ్ది వెనుకకుఁ దీసికొనిపోయి కూ
ర్చుండఁ బెట్టవలసినయవసరముకనుపింపదు. వంగూరి
సుబ్బారావుగారుచూపినయాధారములలోఁ బ్రధా
నమైనది వేమన్న కృష్ణరాయలకుఁబూర్వఁడని నిర్ణ
యించుటకు నాధారము జేసికొన్నపద్య మిదియే.

చ. వినుతు లొనర్తునాంధ్రసుకవిప్రభు ననయభట్టు దిక్కయ
జ్వను శివదేవు భాస్కరుని జక్కయ నాచనసోము సర్వదే
వుని భవదూరు వేము నలపోతనఁ బిల్లలమట్టి వీరభ
ద్రుని శరభాంకు వీరకవిధూర్జటిఁ గేతన బాణభట్టులన్.

రాయలకాలములోనున్న ధూర్జటిపూర్వకవియ
గుటవలన ఎడపాటి యెట్లన రాయలకావలధూర్జటి
ప్రశస్తి. బాగుగా వ్యాపించినకాలములో నుండి
యుండును. అట్టివాఁడుపొగడినందున వేమన రా
యలకంటెఁ బూర్వఁడని సిద్ధాంతముచేయ వీలుం
డదు. దీనిగుఱించి యింకను వ్రాయవలసియున్నది.

గాని విస్తార మగునని వదలితిమి. నాగరఖండము లోని కవిస్తుతిలోని వేమనప్రశంస యసంగతమని వంగూరి సుబ్బారావుగారే యొప్పుకొనిరి. మిగిలిన కవిప్రశంసలలోని వేమనపేరు పదియాటవశతాబ్ది కీవలిదిగాన వేమన శ్రీకృష్ణరాయలకంటె బూర్వక డనిన సిద్ధాంతము నిలువలేదు. నందనసంవత్సరమున గార్తిక పూర్ణిమనాఁ డాసేతు హిమాచలపర్యంత మేలురాజు జన్మించు ననుపద్యము విశ్వర్యవిముఖుఁ డై గోచిపాతతో దేశదేశములు ద్రిస్తురు వేమన కన్వయింపఁదనియు నది వీరభోగవసంతరాయని గూర్చినదో “నందా నందనయోర్తద్ద్యే” అను మార్తండేయపురాణోత్తరభాగమునకనుకరణమో చెప్పలేము. ఇంతవఱకుఁ గావించిన చరిత్రపరిశోధనమువలన వేమన్నను క్రీ. శ. 1520 లోనికిఁ దెచ్చి తిమి. పదిబార లటు పదిబార లిటు నీజోగిరాయని లాఁగక యొకచోఁ బ్రతిష్ఠింపఁదగిన యవకాశము మనెకుదము.

తే. ప్రాకటమగ నిట్టై లోకములో గుంటు
పల్లి ముత్తఁ డెన్నఁ బరమగుణుఁడు
అన్నదానమునను హరుఘాజచేతను
హరుని లోనఁ గాంచె నరసి వేమ.

అను పద్యములవలన వదాన్యశేఖరుఁడగు గుంట పల్లి ముత్తనామాత్యునికాలమునందు వేమన యుం

దెననిస్పష్టమగుచున్నది. పూర్వవిమర్శితనిర్ణయముల నన్ని వంగూరు సుబ్బారావుగా రీపద్యము ప్రక్షిప్తమనిరి. తమకు బాధకమగుపద్యము ప్రక్షిప్తమగుననుట స్వపక్షబలమునకు మనవారు చూపుసాధనములలో నొకటి. గుంటుపల్లి ముత్తనామాత్యుఁడు సామాన్యుఁడు గాఁడు. ఈతని వివరములు చాటుపద్యమణిమంజరి రత్నాకరములెగాకముత్తనామాత్యచరిత్ర మనుగ్రంథమువలన వివరశముగాఁ దెలియఁగలవు. ముత్తనామాత్యుఁడు దాతయై యడిగిన కవిగాయకభట్టుమూర్తులకు లేదనక దానములు గావించుచు వితరణకర్ణుఁడని ప్రశస్తి వహించెను. ఇతఁడు గోలకొండ నవాబులకుఁ బ్రతినిధియై సర్వాధికారములతో కొండవీడు వినుకొండ బెల్లము కొండ నాగార్జునకొండ యని నాలుగుదేర్గములకు నధ్యక్షుఁడై యుండి శ్రీశైలముమొదలు రామేశ్వరమువఱకుఁ గల దేవస్థానములలో దానములు గావించెను. ఇతనిప్రశస్తిని చాటుపద్యము లుదాహరించెదము.

ఉ. సంతత మారగించునెడ సజ్జనకోటులఁ బూజసేయు శ్రీమంతుఁడుగుంటుపల్లి కులమంత్రి శిఖామణి ముత్తమంత్రి మేల్బంత్రియై బంత్రిగాక కడు పందగులాములమంత్రులెల్ల నూల్బంతుల దుక్కి బెడ్డ మెడ బంతులు విప్రవిద్యోగారణి బంతులుదొంగవాండ్రములుబంతులుసుమ్మధరాతలంబునన్.

మ. అనినీవైరులు మంత్ర లిట్లనిననిన్నార్యుల్ కవుల్ పండి
తుల్, ఘనదానంబున ఘేఘునిన్ శిబిఘునున్ స్కంధీశ్వరున్
కర్ణునిన్, జనులెల్లన్ వినుతింప గెల్చె నని విశ్వాసంబుగాఁ
బల్కి రౌ, మును నీ సేయతపంబు పెంపునను శ్రీముత్త
ప్రధానాగ్రణీ.

చ. కమలభవాండభాండమనఁ గల్గిన నందవరంపు టిండ్లలో
ప్రముఖుఁడురాయనప్రభునిభాస్కరుఁడే నెఱదాతపిమ్మటన్
విమలచరిత్ర గుంటుపలి వీరయముత్తఁడె దాత భట్టసం
భ్రమఘనదానరూఢి నొక పాటెవదాస్యల నెన్న నేటికిన్.

మ. అనఘ ప్రాభవ గుంటుపల్లి సచివేద్రాముత్తనామాత్య నీ
ఘనహస్తాబ్జసుగంధవాసన మదంగవ్యాప్తమైనప్పుడే, కనుఁ
గొంటిన్ జతురంతయాన పదవుల్ గైకొంటి మేల్వస్తువుల్
కనకస్నానము లబ్బెమాకు సెలవా! కర్ణాటక ఊఁడికిన్.

ఈపద్యములవలన ముత్తనామాత్యుఁడు అన్న
దానమున హరునిపూజయందు నసమానుఁడని చెప్ప
వచ్చును; అట్టిచో వేమన పొగడుటలో నించుకేని
వింతలేదు. ఇది ప్రక్షిప్తమని యనుకొనవలసినంత
యవసరము కానరాదు.

క. పొందుగ శరజలనిధి హరి
చందనతరు చంద్రసంఖ్య శకవర్షంబుల్
దుందుభి నాషాఢంబున
నందముగా వీరముత్తఁ డరిగెన్ దివికిన్.

అను పద్యమువలన ముత్తనామాత్యుఁడు శా.
శ. ౧౫౪౫ లకు సరియగు క్రీ. శ. 1623 లోఁ బరమ

పదవి నలంకరించెను. ఈచరిత్రాంశములను సమన్వయించి చూచితమేని వేమన యోగిరాయని బాచని (భాస్కరునియంత్యము క్రీ. శ. 1520) చివర కాలమునను గుంటుపల్లి ముత్తనామాత్యుని మధ్య కాలమునను గజపతుల రాజ్యకాలమున క్రీ. శ. 1540 మొదలు 1600 వఱకు నుండియుండునని తలంపవచ్చును. ఇంతటితోఁ గాలనిరూపణమును గూర్చి ప్రయత్నము ముగించి వేమన కవితాతత్త్వమును అనుకరణములను గూర్చి తెలిసికొందము.

వేమనకవిత్వము.

వేమన్న నీ యిరువదవశతాబ్దమున నాంధ్రమహాశయులు కవియనియెంతగౌరవదృష్టితోఁజూచుచున్నారోప్రాచీనకవులందఱింతయనాదరదృష్టితోఁగాంచిరి. వేమన్నకు నిరర్గళ మగుకవితాధారము సమయానుకూలమగువిషయవిమర్శనపటతత్త్వముమనోహరమగునుపమాకల్పనప్రతిభయుగలదు. ఇతని పదజాలము నిఘంటువులనుండి వెదకి తెచ్చినదిగాదు. కావ్యములనుండి సంగ్రహింపఁబడినదిగాదు. గ్రంథపఠనమువలన సంపాదింపఁబడినదిగాదు. ఆంధ్రప్రపంచమున వ్యవహారదృష్టమైనది. కావున నీతనిశైలి యాబాలవేద్యముగ నుండును. తంబుర మీటుచు

వేమనపద్యములను బాటలవలె బాడుభిక్షకు
 లను పెక్కండ్ర గాంచుచున్నారము. వేమన్న
 గండికోటమొదలు గజపతులరాజ్యముగ నున్న కట
 కము వఱకును గోలకొండ లోనగు మహమ్మదీయ
 రాజన్యుల రాజ్యములప్రాంతములందును శిష్యసహి
 తముగా సంచారముచేయుచు దనకంటఁబడిన
 దురాచారముల వెంటవెంటనే ఖండించుచు బద్య
 రూపమున గానము చేయసాగెను. వేమన శిష్య
 కదంబమాపద్యముల నేకరించియుండును. సన్యాసి
 శిష్యపరంపరలో భిన్నభిన్నరూపములగు వేమన
 పద్యములప్రతులు గానవచ్చుట కిదియే కారణమై
 యుండును. వేమన బ్రాహ్మణులను లింగధారులను
 వైశ్యులను విశ్వకర్త వంశీయులను యోగులను కవు
 లను భాగవతులను విగ్రహారాధనమును విద్యాపఠ
 నమును గురుకులవాసమును మంత్రోపదేశమును
 ఇది యది యననేల? ఆంధ్ర దేశమునఁ దనకుఁగాన
 వచ్చినసమస్తవిషయములను దీప్రముగా నెదటివాని
 మనస్సు నొచ్చునేమో యనుకొనకుండ విమర్శిం
 చెను. కక్షపాలయుఁ గౌపీనముదప్ప నైహికముల
 నాశింపని మహాత్యాగులగు యోగులకు లేని
 స్వతంత్రమింకొకరి కుండునా? ఇందువలన నుత్తమ
 కులజులకు వేమనయందు లక్ష్యము తొలంగుటయు

నానాజాతు లీతనిపద్యములను వేదసూక్తులవలె
గౌరవించుటయుఁ దట్టస్థించినది. రానురానుబూర్వా
భిమానములు తొలంగి యాంధ్రజాతి జాతీయాభి
ముఖమైనకొలంది వేమనపద్యములు గుణవంతము
లని పఠనీయములని తెలియవచ్చెను. కావ్యముల
వలన లోకమున కెంతయో మేలుకలుగును. కథా
ప్రధానములగు కావ్యములె ప్రపంచమునకు మేలు
చేయుటకు సమర్థములై యుండనికనీతిబోధకములు
దురాచారవిమర్శములు గలవిషయప్రధానములగు
నీతికావ్యములవలన లోకమునకుఁ గలుగుమేలు
చెప్పవీలుకాదు. ప్రాచీనాలంకారికులుకావ్యప్రయో
జన మిటుల నిరూపించియున్నారు.

చతుర్వర్గఫలప్రాప్తిః సుఖాదల్పధియామపి, కావ్యాదేవ ...
విశ్వనాథ కవిరాజు.

ఇందువలనఁ గావ్యము ధర్తార్థకామమోక్షము
లను మందమతులకు సయితము ప్రసాదించునని
తెలియుచుండ సుధీబృందమునకుఁ ద్యాగశిరోమణి
యుఁ బ్రపంచాతీతుఁడు నగుయోగి రచించు నీతి
కావ్య మెంత నీతిబోధించునో తెలుపఁ బనిలేదు.
వేమన ప్రపంచమునకు లోఁబడిన కవికాఁడు. ఇతని
విమర్శనాశరమునకు గుఱి కాకుండుటకుఁ బ్రపంచమే
భయపడఁపలసియుండును. మరుగు మర్యాదలతో
నన్యాపదేశముగ లోకము నీతఁడు విమర్శింపఁడు.

‘స్థితి స్థానాత్ దృశ్యా’యను వాగనుశాసనసూక్తి ప్రకారము ప్రపంచవ్యవహారలభ్యమైన భాషాపరిజ్ఞానముతో నీతఁడు తనకు వ్యతిరేకముగఁ దోచిన యంశమును మిన్నువిరిగి మీఁదఁబడినను విమర్శింపక మానఁడు. ఇతనిపద్యములు రమారమి నయిదు వేలవఱకు ముద్రితములై యున్నవి. అవియన్నియు గాక యింకఁ గొన్ని వేలపద్యములు మనకు లభింపవలసియున్నవి. అందుగల విషయముల నన్నింటిని గ్రహింపఁదగిన సుదిన మాంధ్రులకెన్నఁ డేతెంచునో? లభ్యములగుపద్యము లన్నింటి నొకమారు పరిశీలించితిమేని మానవస్వభావమును వేమనవలె గుర్తించినకవి వేఱొకఁడు లేడనియుఁ బ్రతిమానవస్వభావము వేమనవిమర్శించియుండుటచే వేమనచేఁ జేర్కొనఁబడని మానవస్వభావము లోకమున నుండదనియుఁ దోచును. వేమన తనకుఁ దోచినటులఁ దాను జెప్పుచుండును. దానిని లోకము పాటించుచున్నదా లేదా? పాటించునటులఁజేయవలయునన్న యేమార్గములఁ ద్రొక్కవలయునని వేమన యోచించినవాఁడు కాఁడు. తనవాక్యములందు గుఱియున్న వారు తనసం దేశమునాదరింతురనినమ్మినటుల నాతనిపద్యములవలన నెఱుంగవచ్చును. దృష్టాంతము చూడుఁడు.

క. కా దనఁ డెవ్వరితోడను

వాఁదాడఁగఁ బోఁడు వెట్టివానివిధమునన్

భేదాభేద మెఱుంగును

వేదాంతరహస్యములను వేమన నుడువున్.

ఈపద్యమువలన వేమనవాదములు పూర్వపక్ష సిద్ధాంతములు ప్రపంచజగీష పెట్టుకొనలేదనియుఁ దా నెఱింగినవేదాంత సారమును వెట్టివానివలె నుపన్యసించెననియుఁ దెలియవచ్చును.

క. ధరఁబుట్టి భోగి నైతిన్

బరమం దిచ్చలనుమాని పడఁతులకై నే

దిరిగి యలసితిని ద్రవ్యము

మఱి యార్జించితిని గడకు మరణము వేమా.

ఆ. మానినీ మనోజ మందిరానం దైక

లోలుఁ డొల్లఁ డితరలోక సుఖము...

ఆ. పనసతొనలకన్న పంచదారలకన్న

జుంటితేనెకన్న జున్నుకన్న

చెఱుకురసముకన్న చెలిమాట తీపురా...

ఆ. పూఁపచనులనాఁడు భూమెల్లఁ జేయును

కొదమచనులనాఁడు కోటిసేయు

తటుకుచనులనాఁడు దయ్యాలు నొల్లవు...

ఆ. మొలకచనులనాఁడు మోహంబు పుట్టించు

గుబ్బచనులనాఁడు కోర్కీదీర్చు...

లోనగుపద్యములవలన వేమన విషయానుభవ

మునఁ జిరకాలము వర్తించి కడకు విరాగియయ్యె
 నని తోచును. వేమన పదిమాటల కొకమార్తెనను
 సుందరుల హావభావముల విమర్శింపక నూనఁడు.
 ఇతనిపద్యములను బాగుగాఁ జూచితమేని విషయ
 లాలసత్వ మితఁడు బలిమిమై చంపుకొనినటులఁ
 దోచునుగాని యింద్రియనిగ్రహ మాబాల్యమున
 నిర్వహించినటులఁ దోచదు. యోగులకు హేమ
 కారవిద్యయు వైద్యము సహజముగ నభ్యస్తమై
 యుండునని లోకులుబ్రమనొందుటగలదు. ఆభ్రాంతి
 బహుశః వేమనదగ్గరనుండి లోకమునకు సంక్ర
 మించెనేమో! వేమన రోగములను నివారించుటకు
 బెక్కు యోగములు మూలికలు ఔషధములు
 తెలుపుటయేగాక లోహములను సువర్ణముగాఁ
 జేయు విధమును గూడఁ జెప్పియున్నాఁడు.
 వేమనచెప్పిన ఔషధయోగము లెల్ల నాచరణ
 ములోఁబెట్టి రోగముక్తు లైనవారు వేమనచెప్పిన
 స్వర్ణకారయోగములను నమ్మి స్వర్ణాశతో బైరాగు
 లై మతిభ్రష్టులై తిరుగువారు పెక్కండు కలరు.
 లోహములను బంగారుగాఁజేయుట సులభసాధ్య
 మని వేమన నెత్తిన నోరు బెట్టుకొని కొట్టుకొను
 చున్నాఁడు. మనవా రది సాధింపలేక నోటఁ జేయి
 బెట్టి కొట్టుకొనుచున్నారు ఔషధయోగములు

స్వర్ణయోగములుగల పద్యములు కొన్ని యిచట
నుదాహరించుట ప్రకృతమే.

ఆ. ఉక్కుచూర్ణము దిన నుడుగును కప్పంబు
ఉక్కుచూర్ణము దిన నుడుగు త్షయయు
ఉక్కుచూర్ణము దిన నుడుగును కర్తముల్, వి...

ఆ. పేడు ముదురుకాయ పెనుబాము కుబుసంబు
బోడుకూర్చి రసము సోకజేసి
యొక్కయేడు తినంగ నుర్విహేమముతానె, వి...

ఆ. పాముకప్పచేతఁ బరగజంబీరంబు
వరుస దీపపునెగ వండి దించి
రాగిమీఁద వేయ రమణ బంగారమా, వి...

ఆ. తాళకంబు తెచ్చి తాటికమ్మరసాన
వండు నిపుణతెఱుగవెండి యగుచు
కల్లగాదు నిజము కరకంఠ సీయాన, వి...

ఆ. ఇంగిలీకమహిమ హేమింపనేరక
చిత్రపటమువ్రాసి చెఱిచినారు
బొంతజెముడుపాలఁ బొసఁగింప నేరరు, వి...

ఇట్టిపద్యము లెన్నియో వేమన పద్యరత్నముల
లో నున్నవి. వీనియనుభవము మనకుఁ దెలియదు
గాని వేమన వైద్యుఁ డనుటకు హేమకారవిద్యా
నిపుణుఁ డనుటకు మాత్రము తార్కాణములుగా

నున్నవి. ఇందలి యొకపద్యమువలన వేమన రస
వాదమునఁగూడ నిపుణుఁ డనియు నింగలీకమును
జిత్తరువుల కొఱకు దుర్వినియోగము చేయుటకు
సహింపఁడాయె ననియుఁ దెలియును. దీనివలన
వేమనమొదలు చిత్రవిద్యవ్యాప్తిగలకాలములలో
నుండెనని తోచును.

అనుకరణములు.

వేమనకవితలోఁ బలువురు పూర్వకవుల నను
కరించెను. తాను విన్న పద్యములలోనిభావము తేట
తెల్లమగునటుల గీతములలో నిమిడ్చెను. ఇటుల
వేదాదులందు శాస్త్రములం దున్న తత్త్వవిషయ
ములనుగూడ గీతములలో నిమిడించెను. వేమన
యనుకరణపద్యము లివిగో చూడుఁడు.

ఆ. జంగమైన వెచుక జాతి నెంచవలదు....

ఇది బసవేశ్వరుని వీరశైవమతసిద్ధాంత మునకు
భోధు.

ఆ లోభివాని జంప లోకంబులోపల

మందు వలదు వేటె మతముగలదు

పైక మడుగ నతఁడు భగ్గురు మని చచ్చు, విశ్వ...

చ. ఘనతరకవృత్తాభి తమకంబునఁ జంపెడు నంత యల్క నె
మ్మనమునఁ బుట్టెనేని విషమారణకర్త కృపాణ ముఖ్యసా
ధనములు గూర్చనేల ప్రమదంబున డగ్గఱి కాసు వీస మి
మ్మనుటయె చాలు వాని నిమిషార్థమునన్ మృతినొందఁ
జేయఁగన్.

❧ హరిభట్టువరాహపురాణము. ❧

ఆ. కైకపుట్టి జెఱిచెగారాముపట్టంబు

సీతపుట్టి లంకఁ జెఱిచె గాదె

కౌరవులను జెఱిచె గద ద్రౌపదియుఁగూడ...

శ్లో. కృతేతురేణుకామృత్యుః త్రేతాయాం జనకాత్మజా,

ద్వాపరే పాండుపత్నిచ...

ఆ. పాలు పెరుగు నేయి బరగు నన్నము దిని

స్త్రీలఁ గననివాఁడు శీలవతుఁడు...

శ్లో. శాల్యన్నం సఘృతం పయోదదిఘృతం భుంజంతి యే మాన

వాః, తేషాం ఇంద్రియనిగ్రహో యది భవేత్...

భర్తృహరి.

ఇట్టియనుకరణములు వేమనపద్యములయందొక

నెన్నియో గలవు. వానినిఁ జూపుటచే గ్రంథము

పెరుగున్లు. వేమన భాషాపరిచయముగలవాఁడై

యితరగ్రంథములసారము గ్రహించి సొంతమాట

లతోఁ గొన్నితావులఁ జెప్పియుండెనని యుదా

హృత పద్యములవలన నూహింపవచ్చును.

వేమనచిత్రపటమును బ్రచురించి వేమన దిగంబరుఁడని వంగూరి సుబ్బారావుగారు నిర్ణయించిరి. దానికిఁ దార్ఢాణగా నొకఁద్యము నుదాహరించిరి. కాని వేమన దిగంబరుఁడనుట యనుమానాస్పదము. ఆతఁడు పెక్కువిషయములు పెక్కుధర్మములు చెప్పుచు సందర్భముల్లోఁ దోచినటులఁ జెప్పినయంశములన్నియు నాతనిజీవితమునకు లంకెబెట్ట వీలుకాదు. వేమన రాజయోగి. కపటవేషములు, ఉపవాసములు, ఆడంబరము నామోదింపఁడు. బ్రహ్మవంశజులు తదితరులకంటె గొప్పయని యంగీకరింపఁడు. ఇట్టివాదముల కీతఁడె ప్రథముఁడు. పంచముల నుద్ధరించును. వర్ణాచారవిరోధములు మతములు దగవని వేమన తలంపు. ప్రపంచజ్ఞానమును సులభశైలిలో దేశమునకు సాటి యద్వితీయకవితాధారతో లోకమును వశపఱచుకొన్న వేమనయెడలఁ గృతజ్ఞతఁదెలుపుటకీచిన్న చారిత్రకవిమర్శనమువ్రాసి యాతనియెడ మేముపడిన ఘనఘరిచయబుణము దీర్చుకొనుటకుఁ దోడ్పడిన శ్రీవావిళ్ల వేంకటేశ్వరశాస్త్రులుగారికి వందనములు. కవికాలనిరూపణములో మేముపోయినత్రోవ సరికాదేని ఘండితులు సవిమర్శముగఁ దెలుపుదురేని కృతజ్ఞులము.

నందిగామ
1-8-1925 }

శేషాద్రిరమణకవులు,

శతావధానులు.

ప్రార్థనపద్యములు.

అవతారిక. యోగివర్యుఁడును ఆగతానాగతవేత్తయు రాజ
యోగధురంధరుండును మహానుభావుండును నగువేమనమహా
త్ముఁడు ప్రపంచోద్ధరణార్థమై వివిధ విషయములతో పద్యములను
రచించి జ్ఞానోపదేశము గావింప నిశ్చయించి కావ్యము శ్రేయ
స్సాధనమని “ఆశీ ర్నమస్క్రియావస్తు నిర్దేశోవాషిత్ స్తుభిష్”
అనునాలంకారికసూక్తి ననుసరించి నిర్విఘ్నముగా కావ్యము
సమాప్తియగుటకు నిష్పదైవత మగుపరమేశ్వరుని ధ్యానము
చేయుచున్నాఁడు—

క. శ్రీమదుమాపతి యగునా
స్వామికి దాసుం డనంగ జగములు పొగడన్
వేమన యనియెడు ధీరుఁడు
నేమంబునఁ జెప్పు దీని నిజముగ వేమా.

క. శ్రీరామరామనామము
మారాడక విను నరునకు మహితాత్ముం డై
యూరూరఁ దిరిగి చెప్పుమి
యారూఢతపఃఫలంబు లగువేమనతీ.

- క. శ్రీయన మంగళదేవత
 శ్రీయనఁగా విష్ణునల్ని సిరి సంపదయున్
 శ్రీయనెడు మూలశక్తిని
 శ్రీయని వర్ణింపు మెపుడు స్థిరమతి వేమా.
- క. శ్రీమూలశక్తి యనఁదగు
 నామూర్తులఁ గన్నతల్లి నొగాదనకన్
 ధీమూర్తి నెంచిచూడుము •
 నీమూర్తికి సాటిలేదు నిజముగ వేమా.
- క. శ్రీరామ యనెడుమంత్రము
 తారకమని యెఱిఁగి మదిని ధ్యానపరుం డై
 సారము గ్రోలిన నరునకు
 చేరువగను బరమపదవి చేకురువేమా.
- క. శ్రీకరబ్రహ్మకారుని
 ప్రాకటముగ మదినిజేర్చి బ్రణవాకృతితో
 సోకి నటించెడి జ్ఞప్తిని
 పాకము గని దాటువాఁడె భక్తుఁడువేమా.

శ్రీరస్తు. (ఇది శాస్త్రము)

వేమన పద్యము ట్టు.

— మూర్ఖ పద్ధతి. —

ఆవతారిక:—తమకు తెలియదు. ఒకరు చెప్పినను వినరు.

మంచిపని యని తెలిసినను తెలియకున్నను 'తాముపట్టినకుందే లికిమూడుకా' శ్లన్నట్టులు పెంకిపట్టుబట్టి కూర్చుందురు. ఇట్టి వారలే మూర్ఖులు. లోకములో దుస్సాధ్యములగు ననేకకార్యములకును పనులకును మందుకలదు; కాని ఇట్టి యద్భుతరోగము నకు మందులేదు. వీరు అజ్ఞులును కారు. ప్రాజ్ఞులును కారు. ఇట్టి మూర్ఖులను లోకులు నిందింతురు. కావున బుద్ధిమంతులు మూర్ఖ కృత్యములను తెలిసికొని మూర్ఖులుగాక విద్వాంసులై మెలగు వలయునని ఈపద్ధతిలో మూర్ఖులనుగూర్చి వేమన చెప్పుచున్నాడు:—

క. అజ్ఞానమే శూద్ర త్వము
 సుజ్ఞానము బ్రహ్మమాట శ్రుతులను వినరా
 అజ్ఞానమణచి వాల్మీకి
 సుజ్ఞానపు బ్రహ్మమొదె జూడర వేమా. 1

తాత్పర్యము.—“మేము గొప్పవలపువారము. వీరు తక్కువ

జాతివారు” అని మూర్ఖులు తెలియక నోరికి వచ్చినట్లులు ప్రేలు

చుందురు. నిజమును విచారించితిమా శూద్రులు శూద్రులని
వేరుగాలేరు. తెలివితేకపోవుటయే శూద్రత్వము. జ్ఞానమే
బ్రహ్మము. అదిగలవాడే బ్రాహ్మణుడు. ఈచెప్పినమాట పొల్లు
మాటకాదు. ఇది వేదవాక్యము. “ప్రజ్ఞానమే బ్రహ్మము” అని
కలదు. అజ్ఞానము తొలగించుకొని బోయవాడగు వాల్కి మో
క్షము నొందెను. కావున మూర్ఖుడవై చెడిపోక యజ్ఞాన
మును బోగొట్టుకొని జ్ఞానము నొంది వెలయుటకై ప్రయత్న
మును జేయుము.

ఆ. అడవియడవి దిరిగి యాచను విడలేక
గాసిపడెడువాడు ఘనుడుగాడు
రోసిరోసి మదిని రూఢిగా నిలిపిన
వాడే పరముగన్న వాడు వేమ.

2

చెట్టులను బుట్టలను నాశ్రయించి యెచటనో యేమోయు
న్నవని కానబడినశిలకుఁ జెట్టునకు మ్రొక్కుచు సంచరించు
వాడు జ్ఞాని కాఁజాలడు. ఏకాగ్రముగా హృదయమును
నిర్వి కానూదివికారములకు లోను గాక సంచరించునాడే
జ్ఞాని; వాడే పరమాత్మను గనుకొనఁ గలడు. హృదయస్థమగు
పరమాత్మను మఱచి యడవులలోఁ దిరుగుట మూర్ఖలక్షణము.

ఆ. అదిమి మనసునిలిపి యానందకేళిలో

బ్రహ్మమయుండు ముక్తిఁ బడయఁగోరు
జహ్నువులచేత జీవుండు చెడునయా
విశ్వదాభిరామ వినరవేమ.

3

బుద్ధిమంతుఁడు, మనస్సు దానియిచ్చవచ్చినట్టాలు పోవు
చున్నయెడల బలాత్కారముగా నదిమిపట్టికొని బ్రహ్మన్వరూ
పుఁడై నూనందమునొందఁ బ్రయత్నించును. మూర్ఖుఁడెన్నఁ
మనంబును జయింపలేక చిక్కువడి జీహ్వాచాపల్యముచేతఁ దిన
రానిపదార్థములఁ దిని చెడిపోవును. కాబట్టి బుద్ధిమంతులు
మూర్ఖకృత్య మిది యని తెలిసికొని జీహ్వాచపలతను బోగొట్టి
కొనకలయు.

తే. అరయ సుఖమొంది దుఃఖమ్ము నార్పలేక
విధిని దూఱంగ ఫలమేమి వేడుకలర
బుద్ధి నొక్కినఁ బరిపూర్తిఁ బొందునయ్య
అట్లుకా కూరకయె యుండనగునె వేమ. 4

అజ్ఞుఁడు సుఖము వచ్చినప్పుడు తవప్రయోగకర్తవ్యముచేత
సంపాదించితి నని యెగిరిపడి దుఃఖమువచ్చినప్పుడు మూర్ఖుఁడై
దాని నుపశమింపఁజేయలేక దేవుని నిందింప మొదలుపెట్టును.
దానివలన సినుమంతయును బ్రయోజనములేదు. మూర్ఖుఁడు
తెలిసికొనలేఁడు గాని మనస్సును చిక్కఁబట్టినయెడల పరి
పూర్ణుఁడై సుఖముల నొందును. చేతఁగానిచో నితరదూషణ
మునునూని నిబ్బగించి యూరికుండుట మంచిది. వెధిసి దూషిం
చినచో నిహపరములకు వెలిగావలసివచ్చును.

ఆ. అనువుగానిచోటఁ బనికొని జూదము
నాడి కూడి యోడి యడవిసోచ్చు
ఘనునిజాడఁ జూచిగడుపుము మూర్ఖత, విశ్వ. 5

మూర్ఖుల తెలివితక్కువ నేమనిచెప్పవచ్చును? బుద్ధిమంతుఁడు తనకు తగినచోట నేపనిఁజేసినను చెల్లును. మూర్ఖుఁడో - తనకు అనువుగాని స్థలమునందుఁ బిలువని పేరంటముగాఁ బ్రవేశించును. జూదమాడును. ఓడిపోవును. పిమ్మట నేడ్చుచు నడవులఁ బడును. కావున నోబుద్ధిమంతుఁడా! అట్టి మూర్ఖుల మూర్ఖతవలనఁ గలిగిన ఆపదలనుజూచి తెలివితెచ్చుకొని యోగ్యులవలన యోగ్యమగునడవడి నేర్చుకొని మూర్ఖతవిడచి సంచరింపుము. అంతియకాని ధర్మజుఁడూ, నలుఁడు మొదలగు నుత్తముల జూదరితనమును దృష్టిలోనుంచికొని చెడకుము.

ఆ. అలయఁజేసి మలచి యడిగండ్లు మలిగండ్లు
తిరిపెమిడెడు కటికదేబెలెల్ల

నెలమిమన్ను దినెడు నెఱ్ఱశౌదురుసుమీ, వి....

మూర్ఖులు వెనుకముందు లరయక సంపదలే తమకు శాశ్వతములని తలఁచి బుద్ధితేనివారై ఇంటికివచ్చిన యతిథిని త్రిప్పి త్రిప్పి చివరకు అడుగుచిక్కినమన్ను మశానము గలసిన తరికలను బిచ్చము వైతురు. ఆహా! ఎంతటి మూర్ఖులు? వీరు తమయైశ్వర్యములను శాశ్వతము లనుకొందురుగాని యాచకులకు మనము మట్టితో బిచ్చముపెట్టితిమి గదా! ఆపాపము ననుఁ బ్రతిఫలముగా రాఁబోవు జన్మములో మచ్చుదిని బ్రతుకు ఎఱ్ఱలై పుట్టవలయునని యోజింపరు. మూర్ఖత మానవుల నెంత యగోగతికిఁ దోయుచున్నది.

ఆ. అవులఁగా మెఱుఁగక యజ్ఞానజీవులు
 మూలమును దెలియక ముట్టుచేత
 ననుదినము సృజింతు రాత్తఁదెలియలేక, విశ్వ...
 మూర్ఖులు 'ఇదిట్టులగును. ఇయ్యదికాదు.' అని తెలిసికొన
 లేరు. ఏదేని యొక కార్యమువచ్చిన కారణము నరయలేరు.
 ఇంతతో నూటకయైన నుండరు. ప్రతిదినమును తాము విశ్వ
 మున కంతకును శ్రేష్ఠమగు గొప్ప యుపకారమును చేయుచు
 న్నుట్టులు సృష్టిచేయుచుందురు. కాని వీరిద్దానినంతయును
 తెలిసి. చేయుచున్నారా? లేదు. వీరు అనాత్మజులు. తామెవ్వరో
 తెలిసికొనలేకయే లోకులకు అంతుముట్టుల నంటఁగల్గెదరు.

ఆ. ఆత్మనెఱుఁగనినుతి యట్టిట్టుచేసిన
 వానిమెచ్చువాఁడు వట్టివాఁడె
 ముక్కిడిదియుఁబాడ మొండియుమెచ్చుఁడా, వి.

కొందఱు వాచాటులగు స్తోత్రపరాయణులు పక్షివాని
 హృదయము గుర్తింపక బహిరంగకారమునకు మురిసికొని
 యాడుచుందురు. తనను పండించుటకై కొనియాడుచున్నారని
 గ్రహింపక యాస్తోత్రప్రియుఁడానందించుచుండును. ఈయరు
 వురు మూర్ఖులలో సమానులు. ఎట్లనెదరా? ముక్కిడిని పాడ
 నారంభించిన మొండిది మెచ్చుకొనినట్టులే. ఇద్దఱును ఏకలాం
 గులే, మూర్ఖులే, కావున ప్రాజ్ఞుఁ డిట్టిమూర్ఖులకు దూరముగా
 మండవలెను.

ఆ. ఆభిజాత్యముననె యాయువున్నంతకుఁ
 దిరుగుచుండ్రు భ్రమలఁ దెలియలేక
 మురికిభాండమునను ముసరు నీగలరీతి, వి ...
 మూఁకుఁడు “నేను సక్కులములో పుట్టితిని”. అను ఆభి
 మానముతో ఆయుష్య మున్నంతవఱకు ఆకులాచారములకు
 లోనై మెలఁగుచుండునేగాని నేను భ్రాంతిపడుచున్నాను.
 మోక్షసాధనము కులముకాదని తెలిసికొనఁజాలఁడు. ఉదాహ
 రణము చూడుఁడు. ఒక ముఱికిగుండీనుచూచిన ఈగలు ఆ
 మురికినిచూచి సంతసించి ముసరుకొనవలయు నని తలంచునే
 కాని “ముఱికి. ఇది మ్రుక్కు బ్రద్దలయిపోవుచున్నది. మేము
 తెలివితేక దీనినే మంచిదానినిగా తలఁచితిమి” అని తమ
 యజ్ఞానమును తలఁచికొనలేవు గదా?

ఆ. ఆలిమాటలు విని యన్నదమ్ములరోసి
 వేటుపడుచునుండు వెట్టిజనుఁడు
 కుక్కతోఁకఁబట్టి గోదావరీదును. వి... 10

మూఁకుఁడు తనను చిన్నప్పటినుండి సాకి సంతరించిన తల్లి
 దండ్రులను అన్నదమ్ములను చూచి యసహ్యించుకొనుచు, నంతట
 నూరుకొనక తనను గంగలోదింపు పెండ్లముమాటలను విని తన
 వారిని వదలివైచి వేటుగాఁబోయి కాపురమునేయుచుండును.
 ఎంత తెలివితక్కువ? ఏమనియందురా? తనను కన్నతల్లిదం
 ద్రులే సంతరించలే రని యనుకొన్న యామూర్ఖుఁడు నడుమ
 నాలుగు రోజులక్రిందవచ్చిన పెండ్లము సంతరించునని తలం

చుట తెలివి తక్కువగాదా? ఇట్లు చేయుట నామక్కతోఁ
కను పట్టుకొని, పెద్దయోడలచేత దాటుటగిన గోదావరీమ
హాప్రవాహమును ఈదినట్లు లుండును. కావున బుద్ధిమంతుఁడు
ఇట్టివానిని మూర్ఖునిపనులని తెలిసికొని తెలివిగలిగి నడవ
వలయును.

ఆ. ఆశునం బెటుఁగక యానామకర్తంబు
గురువుచేతఁ దెలిసి గుంఠకున్న
మనసు నిలుపకున్న మఱి ద్విజుండె ట్లగు, వి...
మూర్ఖుఁడు ఎవసినైన నొకని గురువుగాఁ జేసికొనిన యెడల
తన కప్రతిష్ఠ యనుకొని తనంత తానే యోగాభ్యాసమును
చేసి ముక్తినొందవలయు నని ప్రయత్నించును. స్వస్తిక, గో
ముఖి, పద్మ, భద్ర, సింహద్వాసనములను నాతఁడు గురు
ముఖమున నెఱుంగకుంటచే నాసననిర్మాణమునఁ జేతగాని
వాఁ డగును. వంకరటింకరగాఁ గూరుచుండి మనస్సును నిలుప
లేక మూర్ఖుడై చెడిపోవును. ఇట్టిది మూర్ఖకృత్యము కావున
నోగుమఱీ! గురువు గేర్పఱచికొని తద్ద్వారా ముక్తినొందఁ
బ్రయత్నింపుముకాని మూర్ఖుడవు అగుటకుఁ బ్రయత్నిం
పనుము.

ఆ. ఇట్లు ఘటములోనఁ బెట్టినజీవుని
గానిలేక నరుఁడు కాశికేఁగి
వెదకివెదకి యతఁడు వెట్టియై పోవును, వి...
మూర్ఖుఁడు తనదేహమునందున్న జీవుండే పరమాత్ముఁ డని

గ్రహింపజాలక దేవుఁ డెచటనో యున్నాడని యెంచి అదై
వమును గాంచుటకై కాళికని, గయకని తిరిగి తిరిగి ఎల్లచోటు
లను వెదకివెదకి చివర కతఁడు వెట్టివాడై చెడిపోవుచు
న్నాఁడు. మిటమిటజానము గుటుకున నరుని మ్రింగి వేయునచుట
నిజము. లేకయున్న నామనుజుఁడు తనశరీరములోనున్న
బ్రహ్మమును గానలేక యలతఁజెందునా? కావున మూర్ఖుఁడవు
గాక పూర్ణజానివై మెలఁగుము.

ఆ. ఇంటియాలివిడిచి యిలజారకాంతల

వెంట తిరుగువాఁడు వెట్టివాఁడు

•పంటచేసువిడిచి వరిగ యేటినయట్లు, విశ్వ..../3

దేవుఁడుజగత్కుంటుంది. అతనిసృష్టిలో అగ్నిసాక్షిగఁ గైకొ
న్నభార్య యొక్కతె భోగయోగ్యురాలనియుఁ బరకాంతలు
తల్లులనియు మూర్ఖుఁడు భావింపక యజ్ఞుఁడై తన యిల్లాలిని
విడిచి పరకాంతలను బట్టుటకుఁ బ్రయత్నములను సేయుచుం
డును. నిజముఁ బరికించిన నింతకంటె వెట్టివాఁడు కలఁడా?
లేడుగదా! వీఁడుచేయునది వెట్టిపని యెట్లని యందురా?
చూడుఁడు. కావువాఁడు తనచేసు కనులపండువుగా పండియు
న్నప్పుడు తన పంటచేనిని విడచి కోసినచేలలో క్రిందరాలిన
పరిగిరింజలు వీరినచో నతనిని మూర్ఖుఁడనరా? కావున మూర్ఖ
తను మొదలంటఁ బోగొట్టుకొనవలయును.

ఆ. ఇంద్రియములచేత నెగ్గొందుచుండెడు

వెట్టిమనుజుఁడెల్ల వెదకుశివుని

ఇంద్రియములరోసియీశునిఁజూడరా,విశ్వ...

మూర్ఖుఁడు తెలివితేమిచేత తనకపకారము చేయువారిదగ్గ
అఁజేరి వారిని మంచివారినిగా తలంచుచుండునే కాని ద్రోహు
లను బాఱఁద్రోలఁడు. అట్లే మనుజుఁడు పాపకూపములలోఁ
ద్రోయుచున్న ఇంద్రియములను లోబఱచుకొనలేక తుదకిం
ద్రియములచేతనే నానావస్థల నొందుచుండును. ఆహా! ఎంత
టిమూఁగుఁడు? బుద్ధిమంతుఁడా? సీపట్టులుచేసి మూర్ఖుఁడవై
పోక ఇంద్రియములను జయించి యీశ్వరుని గాంచఁ బ్రయ
త్నించుము. ఎప్పటికిని మూర్ఖకృత్యములను జేయకుము.

ఆ. ఇన్ని జాతులందు నేజాతిముఖ్యమన్

ఎఱుకగల్గువారె యెచ్చువారు

ఎఱుకలేనివార లేజాతినున్నను

హీనజాతియంచు నెఱుఁగు వేమ.

15

తనను ఎదిరిని ఎఱుఁగఁజాలని యజ్ఞులు “ఈ జాతికంటె
నది హెచ్చు దానికంటె నిదిలాచ్చు” అనుచు సత్యమును నిర్ణ
యింపలేక పైగా తమతమజాతియే శ్రేష్ఠమైనది యని తగవు
లాడఁ బ్రయత్నించెదరు. ఇట్టివారే మూర్ఖులు. కావున నోయీ
బుద్ధిమంతుఁడా! ఎఱుకగలవార లెట్టితక్కువజాతిలోనున్నను,
జానహీనులగు నుత్తమజాతివారికంటె నధికులని తెలిసికొని
మూర్ఖతను బోనాడుము.

ఆ. ఇహమునందుఁబుట్టి యంగితమెఱుఁగని

జనులనెంచి చూడ స్థావరములు

జంగమాదు లనుట జగతినిఁ బాపము, విశ్వ...

మానవలోకములోఁ బుట్టినతరువాత యింగితముగలిగి ప్రవ
ర్తింపవలయును. కొందఱుజనులు ఇంగితమనుమాట మందుకై
నను లేకుండ బ్రదుకుచుందురు. ఇట్టివారు నరులా? కారు.
వీరిని ప్రాణముగలిగి, పొట్టనింకికొనెడి చెట్టుచేమలవలె స్థావర
ములలోఁ జేర్చవలయునేకాని జంగమపదార్థములోఁ జేర్చుట
తగదు. అట్లు చేయుటవలన పాపముకూడ కలుగును. కావున
మానవు లీ లోకములోఁ బుట్టినందునకు జ్ఞానమును సంపాదిం
చికొని మెలఁగవలయును. జ్ఞానములేక మూర్ఖులై యుండ
రాదు.

ఆ. ఈతగింజవంటి దెఱిగియు దానికే

యాసపడును మూర్ఖుఁ డవనిలోనఁ

దోయజాక్షిఁ జూచి తొలఁగంగవశమకానె?, వి.

మూర్ఖుఁడు కామవికారముచేతఁ గన్ను గానక యూఁడు.
చాంద్రనుజూచి యాసపడుట చెడుపని. స్త్రీలమర్త్యావయవము
తుచ్చమగు నీతగింజతోఁ బోల్పందగినది. అట్టివానికై యాచిం
చి ధర్మచ్యుతులము కానేల యని యెఱింగియు, మూర్ఖులు
స్త్రీజనమునకు వశవరులై విషయలోలురై మెలఁగుచున్నారు.
వీరికి స్త్రీనిఁజూచి తొలఁగిపోవుట యచువుపడునా? పడదు.
కావున సుమతీ! నీవు మూర్ఖుఁడవై విషయములపై నాస
పడకుము.

ఆ. ఉత్తతిత్తి దీనియుపయోగములు లేవు

తిత్తికొఱకుఁ జెడును దేవులాడి

కత్తిమీఁదిసాము కడతేరఁబోదయా, విశ్వ...

తెలివివక్కువచేత మనుష్యుఁడు స్త్రీనిచూచి మోహితుఁ
డగుచుండును. వలదనిచెప్పినను వినఁడు. నిజముఁ బరికించిన
సిందేమి కలదు? ఉత్తతిత్తి. దీనితోడ కొంచెమైన నుపయోగ
ములేదు. ఇట్టి వ్యర్థపుఁబనికై దేవులాడ్లి చివఱకు ముష్టు జేం
దును. స్త్రీలకు లోనై మోక్షము సాధింపలేమా! యని కొంద
ఱనుకొందురు. మోక్షకాములకు స్త్రీ సాధనము కత్తిమీఁది
సాముపఱిది. కావున, కత్తితోటి ఎక్కక్కముగా సాముజే
యువాఁడు కడతేరఁగలఁడా? లేదు గదా? అట్లే ఘూఢుఁడు.

ఆ. ఉన్నదానినిగను మూపిరిబిగఁబట్టి

కన్ను మూసి యేమి కానలేవు

విన్నదన్న దేటుక విజ్ఞానమని నమ్ము, విశ్వ...19

బుద్ధిమంతుఁడా! మూర్ఖుడవై గురువుచెప్పినదానిని ఉన్న
దానిని కనుము. అంతియకాని వ్యర్థప్రజ్ఞలకుఁ బోయి ఊరి
బిగియఁబట్టి కన్నులను మూసికొనియుండకుము. అట్టుయిన
యెడల ఏమియును దెలిసికొనఁజాలవు. కావున మూర్ఖత్వమును
వదలి నేను చెప్పెడిమాటను వినుము. నమ్ము. జ్ఞానమే
బ్రహ్మము. ఆజ్ఞాన మేదియనఁగా : అవినాశియైయుండునది.
పెద్దలుచెప్పినది. స్వయముగాఁ గనినది.

ఆ. ఋషు లెటుంగనట్టి విషయంబు భువిలేదు

వారు సెప్పినంత వరుసనగును

తెలియక నెడువారు దేబెలు నిజమయా, వి...

మూర్ఖులు తెలిసికొనలేక పెద్దలనే మూర్ఖులని నిందింపసాగె
దరు. పూర్వము ఋషీశ్వరు లాగతానాగతవేదులై ముందేకా
లమున నేవిషయ మెటులజరుగునో నిశ్చితముగఁ దెలిపిరి. వారు
చెప్పినంత జరిగి తీరును. ఇది నిజము. ఈవిషయమును దెలియ
లేక వారిని నిందించెడివారు నిజముగా దేబెలే యనుటకు సం
దేహములేదు. కావున మూర్ఖుఁడవై పెద్దలను నిందింపవలదు.

ఆ. ఎక్కువయును తక్కు వెట్టివి వారికి

తనువు సతముగాదు తథ్య మరయ

నెఱింగి తిరుగలే రింకేమన మూర్ఖులు, విశ్వ...21

జ్ఞానులయినవారలు ఎక్కువతక్కువల నెంచఁగూడదు.
సర్వేశ్వరునిసృష్టిలో నెక్కువతక్కువలులేవు. అందఱికిని సమా
నత్వము నిచ్చిరనున్నాఁడు. మూర్ఖులు గొందఱు ఈయర్థమును
తెలిసికొనఁజాలక తాము శాశ్వతముగా నుండు మనుకొని విఱ్ఱ
పీగుదురు. శరీరము స్థిరమా? మూఁకులు తిరిగితిరిగి ఈ విషయ
మును గనలేక నిక్కుచుందురు. వారే చెడిపోయెదరు. కావున
నోయీ మతిమంతుఁడా! మార్జ్యమునువదలి సర్వసముఁడవై
యుండుము.

ఆ. ఏడ్వఁ దెల్పవచ్చు నేఁడాదికైనను

మానిఁ దెల్పవచ్చు మాసముననె

మొప్పెదెల్పరాదుముప్పదేండ్లకునైన, విశ్వ...22

బొత్తిగా ప్రపంచమన్న నేమో తెలియని వృద్ధమనుష్యు
నికి ఒకసంవత్సరమైనను ప్రయత్నించి జ్ఞానమును గలిగింప
వచ్చును. మానియై మానము వహించి యెదటివాఁడు చెప్ప
నంశమునే విననివాని నెటులేని వినునటులఁజేసి కడ కొక నెల
లోనే తెలిసినవానినిగాఁ జేయవచ్చును; కాని చెప్పినంత
సేపును విని చివరకు చేయనని పట్టుబట్టిన మొప్పెలను (మూర్ఖు
లను) ముప్పదిసంవత్సరములకైనను తెలిపి జ్ఞానముఁజేయుట
యశక్యము.

ఆ. ఎండనీడచంద మెటుఁగనేరఁడ యోగి

యుండు నెల్ల కాల ముర్విమీఁదఁ

దిండిపోతు నాఁగఁదిరుగుచునుండురా, విశ్వ...

నిజమగుయోగి కష్టసుఖములు సమముగా భావించి యెండ
నీడలయందు సమబుద్ధితోఁ జరించుచు భూశయనముతోఁగాల.
యాపనము గావించుచు దేశదేశములు తిండిపోతు తిరిగినటుల
సంచరించుచుండును. మూర్ఖులట్టి నియమప్రతీతిలురగు యోగుల
యోగ్యత గ్రహింపఁజాలక వారికి దమతోఁబాటువారిగ
భావించుచుండును. ఇది మిగుల నక్రమము.

ఆ. ఎంతచదువుఁ జదివి యెన్నియో విన్నను

హీనుఁ డవగుణంబు మానలేడు

బొగ్గు పాలఁగడుగఁబోవునానై ల్యంబు, విశ్వ... 24

సుగుణములకుఁగాని దుర్గుణములకుఁగాని సీచత్వము కార

ణమే గాని, చదువు కారణము కాదు. ఎన్నిచదువులు చదివి

నను నీచుఁడు తననైచ్యమును పోగొట్టుకొనలేఁడు. అట్లే
 మూర్ఖుఁడు కూడ ఎన్నిచదువులు చదివినను, చిలుకలాగున ఎన్ని
 ధర్మోపదేశములను విన్నను మూర్ఖత్వమును పోగొట్టికొనఁజూ
 లఁడు. ఉదాహరణమును జూడుఁడు. బొగ్గును తెచ్చి స్పృష్టము
 వచ్చి నన్నిమారులు పాలతోఁ గడిగిన నలుపు పోవునా? ఎట్లు
 పోదో, అట్లే మూర్ఖుఁడుగూడ తన చెడుగుణమును మానఁడు.

ఆ. ఎదటకున్న వాని నెప్పుడుగానక

కుదుటవానివెదుకఁ బదరుచుండ్రు

పదటకొడుకులకును భయమేలగల్గదు?, విశ్వ...

మూర్ఖుఁడు బట్టబయలై ప్రపంచమునందంతటను స్పృష్టము
 గా వెలుగుచున్న దైవరూపమును కన్నులార గాంచి సేవింప
 జాలఁడు; కాని ఎక్కడెక్కడనో మూలలలో దాగి వ్యక్త
 ముగాక యున్నదైవస్వరూపమును వెదకుటకుఁ బోవుచు
 పిక్కింతయైనను భయంబునొందఁడు. ఇట్టిమూర్ఖులు స్వయం
 ముగాఁ దమకుఁ దెలియకున్నను, తెలిసినవారలు తమ్ముఁజూచి
 వీమని యనుకొందు రనియైనను భయంపడరు గదా! ఎంతటి
 సాహసము నవలంబించిరి? ఇట్టివన్నియును మూర్ఖునికార్యములు.

ఆ. ఎలుకతోలు తెచ్చి యెందాకనుదీని

నలుపు నలుపె కాని తెలుపుకాదు

కొయ్యబొవ్వుఁదెచ్చి కొట్టినగుణియానె, ని...26

మూర్ఖుని గుణవంతునిఁగాఁజేసి వెలయింపవలయునని యెన్ని
 ప్రయత్నములుచేసి యెన్ని కష్టములను బడినప్పటికిని మూర్ఖుఁడే

చివటను అగునుగాని గుణి కాఁజాలఁడు. ఉదాహరణముఁ
జూడఁడు:—ఎలుకతోలు తెచ్చి ఏడాది యులికినను నలుపే
గాని తెలుపు రాదు. ఇట్టులే ప్రాణముగలవారిని బలుకఁదలచినఁ
బలుకునేగాని కొయ్యబొమ్మను ఎన్ని కొట్టినను బలుకునా?
పలుకదుగదా! అట్టులే మూర్ఖుఁడు గూడ గుణికాఁడు.

ఈ. ఒకని జెటుతు మంచు న్మల్లమం దెంతురు
తమకుఁ గలుగుచేటుఁ దా వెఱుంగక
తమ్ముఁ జెటుచుపొందు దై వంబుగాఁడొకో,వి... 27

తెలివిలేనివారు అంత ప్రపంచము తమచేతులతోనే యున్న
దనుకొని ఇతరులను “చూడు-ఎట్టులుచేసెదమో” అనియును,
“చెటిపివేయుదు”మనియును, బెదరించుచుందురే కాని తమకు
దానివలనకలుగఁబోవుముప్పును గానఁబోరు. విచారించితిమేని
మన మొరులను జెఱచిన మనలను దైవము చెఱవఁడా!
కావున బుద్ధిమంతులై మూర్ఖులవలె నితరులను చెఱిపివేయుదు
మని యూఁగక సాధుభావమును అవలంబించి మెలఁగవలయును.

ఆ. ఓగునోగు మెచ్చు నొనరంగ నజ్ఞాని
భావ మిచ్చి మెచ్చు పరమలుబ్ధు
పంది బురదమెచ్చు పన్నీరు మెచ్చునా?, విశ్వ...
మూర్ఖులు మూర్ఖులను మెచ్చెదరే కాని సర్వమును చెలిసి
కాలానుగుణ్యముగా మెలఁగువారలను మెచ్చుకొనరు. లుబ్ధు
డు తనవలె నున్నలుబ్ధుని జేరి ఆశనిగుణములనే ప్రశంసించుచు
మెచ్చుకొనును. ఇట్లగుట తగునా? పరికించుడు. పంది వాసన

ద్రవ్యములలో నుత్తమమగు పన్నీరముచు బైని చల్లిన మెచ్చు
కొనదు ; కాని బురదనుజూచి యధికమైనయానందముచుఁ
జేంది మెచ్చుకొనును. అట్లే మూర్ఖుఁడును.

ఆ. ఓగుబా గెలుంగక యుత్తమాశ్శజనంబు

లిల సుధీజనముల నెంచఁ జూచు

కరిని గాంచి కుక్క మొటింగినసామ్యమా, ని....

ఇది మంచిది. ఇయ్యది చెడ్డది. అని ఓగుబాగులను చెలిసి
కొనలేక వ్యర్థులై మూర్ఖులు సజ్జనులనుజూచి పంకలుపెట్టుటకుఁ
బూనుకొని యుందురు. మూర్ఖుల పనులెట్టివే. సందేహము
వలదు. రాజవీధిని ఏనుఁగుపోవుచున్నచో, తా నెక్కడ? రాజా
ధిరాజుల యాదరముచు బొందినపట్టపేనుఁగు ఎక్కడ? అని
యైనఁ జూడక దొంగను జూచినపట్ల కుక్క మొఱుగురీతిని
మొటింగి తమతెలివితక్కువను వెల్లడింతురు.

ఆ. బొనటంచు నొక్కఁ డాడినమాటకు

కా దటంచుఁ బలుక ఊణము పట్టు

దానినిలువఁ దీయఁ దాతలు దిగవలె, విశ్వ....

మూర్ఖులు సాధారణముగాఁ దమకు సంబంధింపకపోయి
నను అందికొని అనినమాటకు, మంచిదైనను చెడ్డదైనను వివరీత
ముగాఁ గావనిచెప్పట మాటమాత్రమున నెఱవేరుపని; సులభ
సాధ్యము. ఇంతమాత్రమే వీరిపని. కాని, ఇద్దానిచేత ఫలము
ఎట్లు కలిగినను సరే! కాని ఇతరులు చెప్పినమాటను గావని
చెప్పట కెంతసేపు పట్టుచు? ఒకఊణముగూడ పట్టదు; కాని

దాసిని నిలువతీయుటకు వానిచేతఁగాదు సరియేగదా వాని తాళ దిగినప్పటికిని నిలువఁ బెట్ట వశముకాదు.

ఆ. బౌర యెంతవార లల్లరిమానవుల్
ప్రభువు నైన గేలిపఱతు రెన్నఁ
దాఁదెగించువాఁడు దండియా భువిలోన, వి...

ఆహాహా! మూర్ఖులపనుల కంతమే లేదు. వారు తమకు నష్టమనికాని ఇతరులకు నష్టమగునని కాని కొంచమైనను మనం బులో నెంచరు. తమయోగ్యతను ఎదుటియోగ్యతను గనలేక ప్రభువునంతటివాని నైనను పరిహాసముచేయుటకు ప్రారంభించె దరు. వీరు కేవల మల్లరిమనుష్యులు. లజ్జాభిమానములువదలి తెగువచేసి ముందునకువచ్చువాఁడే యీకలికాలమునందు దం డివాఁడగుచున్నాఁడు. ఇట్టి యల్లరివాండ్లు తాత్కాలికముగ దండివారుగాఁ గానిపించినను వీరి దుర్నయము మాత్రము దాఁచినను దాఁగదు.

ఆ. కండకావరమునఁ గానఁడు మరణంబు
మదముచేతఁ దత్త్వమహిమఁ గనఁడు
భోగవాంఛచేతఁ బురహారు గానఁడు, విశ్వ...

మూఁడుడై పెద్దలు “శరీరము లస్థిరములు. గర్వించి కానిపనులన్న జేయకుము. దేవుని జూడఁ బ్రయత్నింపుము” అని అనేకవిధములఁ జెప్పుచున్నను, మదముచేత రాబోవుమరణమును గుర్తింపఁజాలఁడు. తెలివితక్కువచేత తత్త్వముఁ దెలిసికొనఁజాలఁడు. ఎల్లప్పుడు విషయవాంఛలచేతఁ బ్రొద్దు

పుచ్చుచు పాపహారుఁ డగుహరుని సేవింపఁడు. చిరపాపకూప
మునఁ గూలును. కావున మూర్ఖతను బోఁగొట్టుకొని ముక్తి
నొంద ప్రయత్నింపవలయును.

ఆ. కన్నులందు మదము గప్పి కానరు గాని
నిరుడు ముందఁజేడు నిన్న మొన్న
దగ్గు లైనవారు తమకంటె తక్కువా?, విశ్వ...

కన్నులు పొగరుచేతఁ గన్పింపకపోఁగా భోగములే
శాశ్వతము లనికొని అజ్ఞానులై మూర్ఖులు మెలఁగుచుందురే
కాని “అయ్యో! నేనేమి గొప్పవాడనా? మృత్యువు నెట్లు
జయింపఁగల్గుదును? గతసంవత్సరము నిన్న మొన్న చనిపోయిన
వారలు నాకంటె ఎందులో తక్కువవారు? వారు చావును
జయింపఁగలిగిరా? కావున భ్రమనొందితి నే కాని నిజముగా”
దని తలఁపరు; మఱియును విషయాసక్తులై యుందురు.

ఆ. కఫము మీఱి మఱియుఁ గనులు మూతలువడి
బుద్ధి తప్పి చాలఁ బుడమిమఱచు
వేళలందు నిన్ను వెదకుట సాధ్యమా, విశ్వ....

మూర్ఖుఁడు కన్ను కాలు చేయి చిత్తము స్వాధీనములో
నున్నప్పు డెప్పుడును దైవమును సేవింపక ప్యర్థముగాఁ గాల
మును గడపి, చివఱకు మరణ మాసన్నమై కనుల్ మూసికొని
పోయి కుత్తుకవఱకు కఫ మెగఁదన్ని బుద్ధితప్పిపోయి ప్రపంచ
మునే మఱచి పోవు వేళలో భగవంతుని సేవింపఁగలుగునా?
సేవింపఁజాలఁడు. దీపముండఁగాఁ బనులు దీర్చికొనవలయునే

కాని చీకటిపడినతరువాత నెట్లు చేయవగును? గాఢాబ్ధి బుద్ధి మంతుడై మెలగవలయును.

ఆ. కర్మగుణము లన్ని కడఁ బెట్టి నడవమిఁ
దత్త మెట్టు తన్ను దగులుకొనును
నూనె లేక దివ్య నూవుల వెల్లునా, విశ్వ...వి
మనుజుఁడు అజ్ఞానియై చిచ్చినచు తెరిసికొనఁజాలక.

కర్మలు కర్మలని మూర్ఖుడై కష్టములపాలంబడును. కర్మగుణముల నన్నిటిని కడగా పాఱిదోలించి, ఇట్టివానికి తత్త్వమబ్బుగలదా? చాలదుకదా! ప్లేట్లని యనియెదరా? వినుఁడు. గీషము చక్కఁగా వెల్లి ప్రకాశముగలిగి వస్తువు లన్నియును గనఁబడవలయుననుకొనిన చమురునుబూర్తిగాఁబోసినయెడల వెలుగునే కాని చమురునకు బదులుగా నువ్వులుపోసిన మండునా? మండదుగదా? అట్లే తత్త్వమును చూడవలయు ననిన, కర్మములను బాఱిదోలి ఘనమగు జ్ఞానమును దెలియవలయునే గాని కర్మములఁ జేయుటవలనఁ గూడను తెరిసికొనఁజాలఁడు.

ఆ. కల్లయైన జగము గనుటల్ల నిజమని
నమ్మి భ్రమను జిక్కి నాతిఁ గూడి
యెల్లజనులుమఱియు రేకాంతుఁ డగుహరి,వి....

ప్రపంచములోని జనులెల్లరును మూర్ఖులవలెనే యగు పదుచున్నారు; కాని ఇందొక్కరుఁడును జ్ఞానము గలవాఁడు గన్పడుటలేదు. ఎట్లనియందురా? మాఁడుఁడు. ప్రపంచమంతయును అసత్యమని, అనఁగా నస్థిరమని, యందఱికి ప్రత్య.

క్షముగా తెలియును. అయినను జనులందఱు ఈకనఁబడు ప్రపంచమంతయును నిజమని భ్రమపడిరి. ఇంతే గాక నమ్మి పెండ్లి పేరంట మని పెంట్రి దగులుకొనిరి గాని ఒక్కఁడయినను “దేవుఁడున్నాఁడు. ఆతనిని సేవింపవలయును. ఆయనను మఱువఁ గూడదు.” అని తలంచెనా? లేదుగదా? కావున నందఱును మూర్ఖులే.

ఆ. కసవు దినును గాదె పసరంబు లెప్పుడు
చెప్పినట్టు వినుచుఁ జేయుఁ బనులు

వానిపాటియైన మానవుఁ డొప్పుడా?, విశ్వ... 37

మూర్ఖు లందఱును ప్రపంచములో జన్మించుట, తినుట, తిరుగుటకే యని అనుకొనియొదరేగాని, దేవుని ఆజ్ఞను శిరసా వహించి చేయవలయునని తలఁపరు. ఏమి వీరిమూర్ఖత్వము? ఇట్లు మూర్ఖులగు జనులకును బశువునకును భేదమేమి? విచారించిన నిట్టిమనుష్యునికంటె పసరమే గుణముకలదిగాఁ గనుపించును. ఎంతమేరా? తిండి ఇద్దఱికి సమానమైనను బశువు కసవును మేయును. అయినను అది యజమానుని యాజ్ఞను తలఁ దాల్చి చెప్పినట్టు చేయునుగదా! ఇంగితము కలిగిన మనుష్యుఁ డాపాటియైనను జేయవలదా? లేదుకదా? ఇట్టి వాఁడే మూర్ఖుఁడు.

ఆ. కసువులు దినువాఁడు ఘనఫలములరుచి
గానలేఁడు గాదె వానియట్లు

చిన్న చదువులకును మిన్న జ్ఞానమురాదు, విశ్వ...

మూర్ఖుడు చిరకాలము తదేకనిష్ఠతో విద్యను సంపాదించువానిని జూచి “చచ్చినదాఁకా చదువేనా? దరిద్రపు చదువు. ఎంతచదివినను ఒకదమ్మిడిని సంపాదించలేడు. నేను కొంచెముచదివినను గొప్పగాధనమును సంపాదించుచున్నా” నని నిందింప మొదలుపెట్టును. అగును. వాడు చదివినయల్ప విద్య కంతకంటె జ్ఞానము వచ్చునా?

ఆ. కుక్కతోఁక దెచ్చి గొట్టంబుఁ జేర్చిన
క్రోవిచెంతనుండు కొంతతడవు
ఎంతఁజెప్పఁజెడుగు పంతంబు మానునా,వి...39

మూర్ఖుని తీసికొనివచ్చి ఎన్నియోవిధములం జెప్పి నయము నను భయమునను వాని మూర్ఖత్వమును బోగొటునుద్దేశముతో నెంత ప్రయత్నించినను వాడుచెడుగుతనముచు మాని కొని నమ్ముడై వినునని తలఁపరాదు. ఎట్లనఁగా:—చూడుడు. కుక్కతోఁకను దీసికొనివచ్చి గొట్టములో జెట్టినయెడల కట్టి నంతసేపే చక్కగా నుండును కాని తగోవాతచుండునా? ఉండదు గదా. అట్లే మూర్ఖుడును చెప్పినంతసేపుచు గుణము కలిగియుండునేగాని అటుతరువాత నుండడు.

ఆ. కుండ చిల్లివడిన గుడ్డ దోవఁగవచ్చు
పనికి వీలుపడును బాగుగాను

|కూలఁబడిన నరుడు కుదురుట యరుదయా,వి.40

మూర్ఖుడు మిక్కిలిపెడసరము గలవాడు. పెరుగుగల వస్తువులలో నెల్ల నెక్కువది కుండకదా! అట్టికుండకు చిల్లిప

డినయెడల నాచిల్లికి ఒక్కగుడ్డముక్కను దోపి పనిగడచునట్లు
ఉపయోగించికొననగుచు కాని సత్పురుషులయఁపదేశమునకును
సద్భావమునకును విముఖుడై పడినమమష్యుని అనఁగా
మూర్ఖుని కుదుటఁబఱచి యొప్పించుట మాత్ర మలవిగానిపని.

ఆ. ఖరముపాలు తెచ్చి కాచి చక్కెరవేయ

భక్ష్యమగునె యెన్న భ్రష్టుడల్లె

యెంతఁ జెప్పి చివర నెసఁగింపఁ బొసఁగునే,వి...

నూరు చెప్పినను వేయిచెప్పినను, చదివించినను, మానినను,
మూర్ఖుని మంచిచెప్పి మించచేయవలయుననుట యెప్పటికైనను
అసాధ్యమే యగును కాని సాధ్యము గాదు. చూడుఁడు.
ఆవుపాలు తెచ్చి కాచి చక్కెరవేయ భక్ష్యపదార్థ మగును
కాని గాడిదపాలను కొనివచ్చి ఎంతచక్కఁగా కాంచినను
చక్కెరను వేసినను, తినదగినవస్తువు అగునా? కాదుకదా!
వివేకశూన్యుడగు హీనుఁడు గూడ నటులే యెంతఁజెప్పినను
ఉపయోగమునకు రాజాలఁడు.

ఆ. గాడ్డమేనినిండ గంధంబుఁ బూసిన

బూదిలోనఁ బడుచుఁ బొరలు మరల

మోటువారిసొగసుమోస్తరియ్యదిసుమీ,వి...

మూర్ఖునికి మంచిగౌరవమును చేసినను ఆసహ్యతయే కలు
గుచుండును. అది వానికి స్వభావము. ఏది యెవనికి స్వభా
వమో దానితో నతనిని సంతోషపెట్టుచుండవలయును.
సత్పురుషుల మేనుల నలందవలసినగంధమును గాడిదె యొడ

లికే: బూసిన నది సంశసించునా? సంశసించుటకు మారుగా
బూడిపలా: బడి పొరలాడును. కావున మోటువానికి బోధిం
చినను ఇటులె నిష్ఫలమై పోవునని తెలిసికొని గుణియై మెలం
గవలయును.

ఆ. గుడ్డు వచ్చిపిల్ల గోరడా లాడిన
విధముగా నెటుంగక వెట్టిజనులు
జ్ఞానులైనవారి గర్వింతూ రూరక, విశ్వ... 43
మూఱులు, తెలిసినవారిని తెలివితేటలుగలవారిని పోటు

మాటలనాడి పరిహాసము లాడుచు నందఱకంటెను ఘను
లమన విట్టవీగుదురు. వీరిజాడ: జూడగా నెట్లున్నదనగా
గుడ్డువచ్చి పిల్లలు వెక్కిరించి నట్లున్నది. విచారించుడు; పిల్ల
గుడ్డునకంటె వయస్సున నైనను అనుభవముననైనను అధికము
కదా. అట్టి గుడ్డు పిల్లలు వెక్కిరించునట్లు జ్ఞానులను అజ్ఞాను
లూరక నిందించుచు గర్వించెదరు. ఇట్లు చేయుటయే మూర్ఖ
కృత్యము.

ఆ. గురువునకును పుచ్చుకూరైన నీయరు
అరయ వేశ్య కిత్తు రర్థ మెల్ల
గుర్కుడు వేశ్యకన్న గుణహీనుడేమొకో, వి...

మూర్ఖులు తమకు విద్యాబుద్ధులను జెప్పినగురువును లక్ష్యము
నేయరు. ఆశ: దెద్దానినైన గోరిన నీయరు సరికదా పుచ్చిపో
యినపుచ్చుకూరైన నీయరు. వీరిభక్తి గురువులయెడ నీరీతిగా
నెసంగుచున్నది. ఇంక వీరిధనమును భక్తియు నెట్లు సఫలము

లగుచున్నవో వినుఁడు. ఇట్లు గురువులకీయక ఆధనమును వచ్చె
బోగముదాని పాలుచేయుదురు. ఆహా! ఎంత మూర్ఖులూచూడుఁ
డు. గురుఁడు బోగముదానికంటె గుణహీనుఁడా! కాఁడు
గదా! కావున నిట్టిమూర్ఖపుష్పనులను జేయఁగూడదు.

ఆ. గూబ చేర గృహము గునిసి పాడుగఁ బెట్టి
వెళ్ళిపోదు రెంత వెట్టివారో

గూబగృహము లేమి కూర్చురాకర్తంబు, వి...

మూర్ఖులు తాము స్వయముగా తెలిసికొనలేరు, ఒకరు
చెప్పిననువినరు. వారిమాధ్యమే మాధ్యము. శకునములని శుభము
లని యశుభములని పేరులను జెప్పకొనుచు ఇంటిలోనికి గూబ
హతాత్తుగాఁజొరఁబడినదని ఇంటిని పాడుఁబెట్టి మనములూ
గొణుగకొనుచు వెళ్ళిపోయెదరు. ఎంత వెట్టివారో! చూడుఁడు.
గూబదిగినంతమాత్రాన నాగృహము ఏమికర్తములను దెచ్చును?
వీరి మూర్ఖత్వమే గాని వేఱుగాదు.

ఆ. గ్రాస గుంత లేక కడుఁ గష్టపడుచున్న
విద్య యేల నిలుచు వెడలుఁ గాక

పచ్చికుండ నీళ్లు పట్టిన నిలుచునా, విశ్వ... 45

బాల్యమున గురుకులవాస మొనర్చి శ్రమపడి గుఱించినవిద్య
యాపూట కూటికాదరవులేక తపించుచున్న పండితున కించుకే
నియుఁ దక్కదు. స్థితిగతులు సరిగనుడి పొట్టకూటికిఁ బరుల
నాశ్రయింపనివానికే జ్ఞాపకశక్తి, వాగ్ధాటి, విద్యావినియోగము
తఱుచుగానుండును. ఎట్లనఁగా: ఆవములో కాంచినకుండలో

నీళ్లుపోసిన నిలుచునుగాని పచ్చికుండలో నీళ్లుపోసిన విటియక నిలుచునా? నిలువదు. అట్లే మూర్ఖునిపనులుకూడ నగును.

ఆ. చెఱకు తీపిలేమిఁ జెత్త నాఁ బడునట్లు
పరగు గుణములేనిపండితుండు

దూఱువడునుగాదె దోష మటుండఁగ, విశ్వ.
ప్రపంచములో పుట్టినందునకు గుణియై మెలఁగవలయును గదా. మూర్ఖు లట్లుగాక తమయిచ్చవచ్చిన చొప్పునఁ బ్రయత్నించుచుందురు. కాని ఇందువలన వారు యశము నొందుదురా? యశమునకు బదులుగా దూఱునొందెదరు. ఎట్లనఁగా- తీపిలేనిచెఱకు చెత్త యనఁబడదా? అట్టులే గుణము లేనిపండితుఁడు-ఇతరులను మోసపుచ్చినందుకు పొందఁదగిన పాప మటుండఁగా పై పెచ్చు లోకాపవాదమునకుఁ బాల్పడును.

ఆ. చదివి చదివి కొంత చదువంగఁ జదువంగ
చదువు చదివి యింకఁ జదువు చదివి
చదువు మర్తములను జదువలే డయ్యెను,వి...

చదువవలయును చదువవలయునని చదివిచదివి శక్తియున్నంతవఱకును పుస్తకములను కంత పాఠముఁజేసికొని ఆసలు కావలసినమర్తమును మాత్రము చదువక వదలివేయును. ఇట్లు చేయుట యజ్ఞానిలక్షణము. అయినది కానిది వల్లించి యవస్థపడుటకంటెఁ జదువునందలి రహస్యము గ్రహించుటే ఆవశ్యకము. కావున తెలివిలేటలుగలవారలు ఏది ముఖ్యమో దానిని చదువవలయును గాని మూర్ఖులే చెడిపోఁగూడదు.

ఆ. చందమెఱిగి మాటఁ జక్కఁగాఁ జెప్పిన

నెవ్వఁడైన మా టిక్కేల పలుకు

చందమెఱిగియుండుసందర్భమెఱుఁగుము,వి...

మూఢులు తమవలన తప్పులేనట్టులును, ఎదుటివాఁడే.

ఎక్కువ తక్కువగా మాటల నాడుచున్నాఁడనియు విరుద్ధ

ముగా భాషించుననియు నిందల నెదిరిపై నారోపించెదరు..

ఇది నిజమా? కాదు. ఎట్లని యనియెదరా? చూడుఁడు. అంద

ము చందమును సమయమును సందర్భమును చక్కఁగా నెఱిగి

మాటలాడ నేర్చియుండినయెడల ఎంతగొప్పవాఁడైనను మేధా

వియైనను మాటుబలుకునా? పలుకఁడు. కావున బుద్ధిమంతుఁడై

మూర్ఖుని బోలి లేనితప్పులను సజ్జనుల కారోపింపక, ఆభిప్రాయమును దెలిసికొని సందర్భమునకు తగినట్లు మాటలనాడుము.

ఆ. జననమరణములకు సరి స్వతంత్రుఁడు గాఁడు

మొదటఁ గర్తకాఁడు తుదను కాఁడు

నడుమఁ గర్తననుట నగుబాటు కాదొకో,వి...

మూఢజనుఁడు తనతోనే సకలమును జరుగుచున్నదని

యును, తానె యన్నిటికిని కారణుఁడ ననియు తలంచుకొని

విఘ్నఁగి లేనిపోనివానిని పైనివేసికొనుచుండును. ఎంతటి తెలివి

తక్కువయో చూచితెరా? మనుజుఁడు మొదట పుట్టుటకు

తాను కారణుఁడుకాఁడు. పోనీ మృతికి స్వతంత్రుఁడని యం

దమన్నను దాసికిని కాఁడు. ఇటు మొదటను కర్తలేక చివ

రను కర్తగాక నడుమ ఎచ్చటనుండియో వచ్చి కర్తనని చెప్పు

చుండుట విచారించిన నవ్వులచేటు కాదా? అగును. కావున
మూర్ఖులు గాక జ్ఞానులై మెలగవలయును.

ఆ. తగదు తగ దటంచు తగువారుచెప్పిన
వినఁడు మొఱకు చెడును గొనకు నిజము
మునులు చెప్పధర్తముల మీర నింతెరా!వి...

మొఱకు అగుమనుజుఁ డేదేని చెడ్డపనులను జేయమొదలు
పెట్టినయెడల సత్పురుషులు సాధుబుద్ధితో “నాయనా! ఇట్లు
చేయతగదు తగ”దని తగిన టెలవిధములఁ జెప్పినను వినఁడు.
వినకపోవుటమాత్రమే కాక తనయిచ్చవచ్చినచొప్పున చేసి.
చివఱకు చెడిపోవును. ఇది తగును. మహానుభావు లైనమునులు
లోకోపకారార్థము ధర్తములఁ జెప్పిన విననివారల గతి యింత
కంటె నెక్కువ కాఁగలుగునా? కావున మూర్ఖులు గాఁజనదు.

ఆ. తనదు బాగు గోరి ధర్తంబుఁ జెప్పినఁ
దిట్టుచుండు మొఱకు లెట్టయెదుట
గడ్డివేయ పోట్లగొడ్డు కొమ్మాడించు, వి... రి2

మూర్ఖులు తాము స్వయముగాఁ దెలిసికొనుశక్తిలేక దుర్తా
ర్థములఁ బడిపోవునప్పు డెవరై నను గరుణామయులై వారిబాగుఁ
గోరి ధర్తమును జెప్పుదురేని కృతజ్ఞు లగుటకు బదులుగా కృత
ఘ్నలై వారియెదుటనే తిట్టుటకు మొదలు పెట్టెదరు. ఇట్లు
చేయుచుండుట మూర్ఖులకు సహజమైయున్నది. ఎట్లనెదరా?
చూడుఁడు, పొడిచెడి స్వభావముగల పశువునకుఁ గొట్టఁబోక
మేతవేయఁ బోయినప్పటికిని తనకే మేలు చేయఁచున్నాడని

సంతసించక కొమ్ముల నాడించి పొడవవచ్చునా? లేదా? అట్లే
మూర్ఖుఁడుకూడ మంచి చెప్పినవారిని నిందించ మొదలు
పెట్టును.

క. తనలో సర్వం బుండఁగఁ
దనలోపల వెదక లేక ధర వెదకెడి యీ
తనువులమోనెడునెద్దుల
మనములఁ దెల్పంగవశమె మహిలో వేమా! ౩౩

మూర్ఖులపనులకు మేరమే లేదు. భగవంతుఁడు సర్వజగ
ములయందు నిండియుండఁగా తనలోఁగూడ నుండఁగాఁ
దెలిసికొనలేక గుళ్లలోనుండు నని గోపురములలోనుండనని
యును దలఁచి తీర్థయాత్రలపేరునబెట్టికొని దిరుగుచుందురు.
నిజముచు విచారించితమేని భారమును మోయునెద్దులకును వీరికిని
భేదములేదు. ఎట్లందురా? వీరు శరీరములను మోసికొని ఎద్దుల
వలె మొద్దులై యుందురు. ఇట్టివీరికి తెల్వి వీరిచేత నాచర
ణముఁ జేయించుటకు బ్రహ్మదేవునికైనను వశమగునా? కా
దనుట.

ఆ. తన్నుఁజూచి యొరులు దగ మెచ్చవలెనని
సొమ్ము లెఱవుఁబెట్టు నెమ్మిమీఱ
నొరులకొఱకు తాన యుబ్బుచు నుండును, ౩౪

తెలివితక్కువవారలై తమరినే యందఱును మెచ్చుకొన
వలయు నని తలఁచికొని ఇల్లిల్లుఁ దిరిగి సొమ్ములను ఎఱవుదెచ్చి
పెట్టుకొని కులుకుచుందురు. ఒరులు తమ్ము మెచ్చుకొనినను

మెచ్చుకొనకపోయినను ఎటువైపునైనా నిండియున్న తమ
యాకారమునకుఁ దామె మెచ్చుకొని యుప్పొంగుచుందురు.
గుణమున్నచో లోకులు తమంతనే మెచ్చుకొని తీరుదురు.
పరులు మెచ్చుకొందురని వేషములు వేయుట పరిహాసపాత్ర
మగుటకే.

క. తలఁ దాఁకినపుడు తలఁతురు

తలక్రిందై పడినయపుడు తలవరు శివునిన్

పలుగాకు లిలను సాజము

కలనాఁ డెన్న రె యదేమి కర్తమొ వేమా. 55.

ప్రపంచములో జనులు కాలవశమున నేదేనియాపదవచ్చి,
తలపైఁబడినపుడు వెఱచి వెల్లికిలఁబడి పరమభక్తులవలె భగవ
న్నామస్తరణలోఁ బ్రవేశింతురు. విశ్వరూపమదముచే నొడలు
తేలియక తలక్రిందికిఁ దిరిగినపుడు మాత్రమా ఆపదుద్ధారకుఁ
డగుపరమశివుని మఱితురు. అట్టివారు కాకులవలె కుక్షింభరు లను
టకు సందియములేదుకదా ! లేకున్న కలవాఁడు ఒకప్పుడు,
కాకపోయిన నొకప్పుడైనను భగవంతుని స్మరింపవలదా?
అదేమి పాపకర్తమో గాని ఆవిషయమునే తలపెట్టరు.

ఆ. తల్లి యున్నయపుడె తనదుగారాబము

లామ్మె పోవఁ దన్ను నరయ రెవరు

మంచికాల మపుడె మర్యాద నార్జింపు, వి. 56.

పసిల్లలగారాబము తల్లియున్నంతవఱకే సాగుచు. సూత్ర.

దేవి కుమారుని వాత్సల్యముతోఁ దిలకించుచుఁ బెక్కువిధముల

బుజ్జగించుచుండును. “తల్లి లేనిబిడ్డ దానికి వెక్కస” మన్నట్లు
 తల్లి లేనిశిశువు నెవరుగూడ ప్రేమతోఁ దిలకింపదు. తల్లియు
 న్నపుడెటుల బిడ్డలు గారాబము చూపవలయునో యటులే
 మంచి కాలములోనే పేరునొంది మర్యాదను ఆర్జించుటకు
 ప్రయత్నింపవలయును గాని మూర్ఖులు కారాదు.

ఆ. తామసంఘఃబనులు తగవెందులకు నైన
 తామసంఘి నుడుగఁదగు సుజనుఁడు
 తామసంఘి నెంచు ధరలోన మూర్ఖుండు, వి...

ఆలస్యముగాఁ బనులు చేయఁదగదు. ఆలస్యముగాఁ
 జేయుటవలనఁ దప్పక కార్యక్షాని కలగితీరును. సుజనుఁడు
 వాఁడు ప్రతికార్యము త్వరగాఁ జేయుట కలవాటుపడి కార్య
 కరణములం దాలస్యము మానవలెను. ఆలస్యముచేసి కార్య
 మున విరామముఁ జూపువాఁడు తప్పకమూర్ఖుఁడుగా గణింపఁ
 బడును.

ఆ. తుమ్మచెట్టుకు ముండ్లు తోడనేపుట్టును
 విత్తు లోని నుండి వెడలునట్లు
 మూర్ఖునకును బుద్ధి ముందుగా పుట్టును, వి...

దుర్ఘాదులకు దుష్టములగు బుద్ధులు జన్మతోడనే పుట్టును.
 మూర్ఖులకు గూడను మొఱియతనము పుట్టుకతోడనే పుట్టును.
 మధ్య దుర్గుణములవడుననుట కల్ల. తుమ్మచెట్టు విత్తులోనుండి
 వెలువడునపుడె ముండ్లు వెంటఁగొనివచ్చును. మధ్య కాలమునఁ
 దెచ్చుకొనదు. విత్తుచుండి మొలక మొలవఁగనే దానికి

ముండ్లుగూడ మొలక లేత్తును గదా. అట్లే మూర్ఖుండు గూడ పుట్టుకనుండియే తన మొలకుతనమును జూపుచుండు.

ఆ. దాన మరసి చేయుదాత దగ్గఱజేరి

వక్రభౌషణములు వలుకు మొలకు

చందనతరువందు సర్ప మున్నట్లయ్యా, వి... ౨౨

మూర్ఖులు తమకుఁ దెలియకయు నొరులు చెప్పినవినకయు తాముస్వయముగా నుంచిచెడ్డలనరసి దానమియరు సరికదా పైనయోగ్యతను విచారించి దానమిచ్చుదాతదగ్గఱజేరి పంకర మాటలను బలుకనారంభింతురు. చూడుండు. ఎట్లందురో, మంచి వాసనయును చల్లదనమును గలిగినచందనపుకెట్టుపైని సర్పము న్నురీతిగా మూర్ఖులుకూడ నుందురు.

ఉ. తాతఁనించెఁగన్యకకుఁ దంద్రులుతామునుకుండ
గోళకుల్, మాత పరానుకూలినియె మక్కువ
ద్రౌపదిభర్తలేవురున్, నీతులు నెప్పు పాండవు
ల నీతులు నిష్టవటంచు నెన్నుచున్, భూతల
మందునెంతయును బూమెలుచేసిరివెట్టి వేనునా.

భారతకథయంతయు విరుద్ధముగానున్నది. కౌరవ పాండవులకుఁ దాతయగు వ్యాసుడు కన్యయగు యోజనగంధికి పరాశరునివలన జన్మించెను. కౌరవులు (భర్తగతించినవిదవ) విధవయగు గాంధారికిఁ బుట్టుటచే గోళకులు (గాంధారిజన్మనక్షత్రముంబట్టి విధవయగునని తెలిసి ముందొకగొట్టెకిచ్చి పెండ్లిచేసి దానిచావుజూచి ధృతరాష్ట్రునకిచ్చి పెండ్లిచేసిరి. ఇందుచే

గాంధారివిధవయని వితిహ్యముకలదు) పాండురాజు జీవించి
యుండఁగ యమ, వాయు, ఇంద్రాదులవలనఁ గుంతిసంతాన
మొందుటచేఁ బాండవులు కుండకులు. వీరికిఁ గూటస్థురాలగు
అంబికయుఁ బరానుకూలనియె. ద్రౌపది కైదుగురు మగళ్లు.
భారతవీరులగు పాండవులనీతు లిట్టివియై యుండ కవులు వీరికి
లేనిపోని గౌరవము గలిగించిరని లోకులు తలంచుచున్నారు.

ఆ. ధర్మమన్న వినరు తనువు నమ్మిననరుల్

యమునివారు వచ్చి యడలఁ జేసి

చొచ్చికట్ట తమరు చొరఁబారఁ గలరొకో,వి...

జనులు సాధారణముగా నెంతటిమూర్ఖులగుదురో విచారిం
చుఁడు. ధర్మమని చెప్పిన విననే వినరు. తమశరీరమే శాశ్వ
తముగా నుండునని తలఁచెదరే కాని ఇతరము నాలోచింపరు.
యమధర్మ రాజు భటులు వచ్చి చేసిన పాపమునకు ఫలము ననుభ
వింపఁజేయుటకు తీసికొని పోవఁ బ్రయత్నించినసమయములోఁ
దమరు తప్పించుకొని పోగలరా? చాలరు కదా! కావున మొ
ఱకుతనము మంచిదికాదు.

ఆ. నీటిలోనిప్రాత నిలువక యున్నట్లు

పాటిజగతి లేదు పరము లేదు

మాటమాటకెల్ల మారును మూర్ఖుఁడు,వి...౮2

బుద్ధిమంతుఁడగువాఁడు తానిచ్చినమాటను నెఱవేర్చుకొను
టకు వేయివచ్చినను వేయిపోయినను తప్పకొని తిరిగిపోవఁడు.
మూర్ఖుఁడట్లుగాదు. మానావమానములను సరకుసేయక మాటి

మాటికిని మర్యాదను బాటింపక తిరిగిపోవుచుండునే కాని నిలువఁజాలఁడు. ఎట్లనియనియెదరా - అరయుఁడు నీటిపైనివ్రాసిన వ్రాత నిలువక చెదరిపోవునట్టులు. కావుననే మూర్ఖుఁడు మోక్షమునొందుటకుఁ దగనివాఁడనియు, వానిమాట లెక్కించరాదనియుఁ బెద్దలు చెప్పుచుందురు.

ఆ. నీళ్లువోసి కడిగి నిత్యము శోధించి
కూడువెట్టి మీఁదఁ గోక కట్టి
యేమిపాట్లొ పడుదు రీదేహమునకయి, వి...63

అజ్ఞానులు దేహము లశాశ్వతములని తెలిసికొనలేక అభిమానము నుంచికొని దినదినమును ఆదేహమునకు పరిచర్య చేసి పెంచుటకై పడరానిపాట్ల నెన్నింటినో పడియెదరు. ఆహా! ఎంత మూర్ఖ్యము. ప్రపంచములో నింతకంటెను మొఱకుతన మేమికలదు?

ఆ. పరగఁ దానొసఁగఁడు పరులు చెప్పినదైన
నియ్యఁజాలక విధి నెసఁగువాఁడు
పొట్టు తినెడిలండి బువ్వలు వెట్టునా, విశ్వ...64

తనకు ఉపయోగించునది కానిదైనను తనవస్తువు కాక పోయినను యజమానుఁ డీయుమనిచెప్పినను మూర్ఖుఁడు ఈయుటకు ఒప్పికొనఁడు. తాను స్వయముగ నిచ్చెడిది గాదుకదా! యజమానుని వస్తువును ఆతనియాజ్ఞ చేతనైనను ఇవ్వవచ్చును కదా! ఈయుఁడు. మూర్ఖులస్వభావమే ఇట్టిది. పక్షిక్షింపుఁడు

పొట్టునుతెనియెడిలోభి ప్రజలకు బిలిచి యన్నము నొసంగునా?
పెట్టఁడు. అట్టులే మూఁగుఁడుకూడఁ జెట్టడు.

ఆ. పర్వతవనవాసి పరిణామవర్తన
కూపవాసి కెట్లు గుఱుతుఁడును

బ్రహ్మదేవువెంటఁ బ్రాకృతుఁ డరుగునా?, వి... 65

మూఁగుఁడు పండితుని పరీక్షఁజేయుసామర్థ్యము తనకులేకు
న్నను పరీక్షించుటకు పూనుకొనుచు; కాని అంతమాత్రముచేత
పండితుని ప్రభావము బోధపడునా? పడదు. ఎట్లందురా? అడ
వులలోను కొండలమీఁదనుండి పర్వములగుఁఫలములను భక్షించి
దినదినమును సుఖమొందుయోగి తత్త్వమును ఒక్కేచోటు
నొకేబావిలోఁ గూర్చున్నవాని కెట్లు తెలియును? అట్లే బ్రహ్మ
దేవుఁ డుత్తమలోకములనున్నాఁడు. నేనును బ్రహ్మమునే. ఆ
స్థానమును గనుగొందు నన వలనుపడునా? పడదు.

ఆ. పాముకన్న లేదు పాషిష్ఠి దగుజీవి

యట్టిపాము చెప్పినట్లు వినును

ఇలను మూఁగుఁ దెల్ప నెవ్వరివశమయా, వి... 66

క్రూర్యములో నేమి? హింసాకార్యములలో నేమి? పాపపు
తలంపులలో నేమి? పాముకంటెమించినపాపాత్మ మఱియెచ్చ
టను లేదు. అట్టిపామును గూడ శిక్షించి ఇది యుక్త మిది
యయుక్త మిట్లు చేయవలయు నని తేల్చి చెప్పినట్లు చేయు
రీతిగాచేయవచ్చునుగాని అబ్బబ్బ! ఈభూలోకములో నెవ్వని

నైనను మూర్ఖుని సమాధానపఱచి వానిని మండిత్రోవలొనికిఁ
ద్రిష్టకు వలనుపడదు.

ఆ. పుట్టుఫలము లేని పురుషాధములు భువి
బుట్టనేమి లేక గిట్టనేమి
పుట్టలోన చెదలు పుట్టదా? గిట్టదా? విశ్వ...67

ప్రపంచములోఁ దాముపుట్టిన చెందులతో ఎట్లు ప్రవర్తిం
చిన తమపుట్టుకకు ఫలము గలుగునో కొంచెమైనను ఆలోచిం
చక తమతమ యిష్టమువచ్చినయట్లులు ప్రవర్తించుచుండెనరు.
ఈరీతిగా పుట్టినఫలము లేని యాచెట్లు ఈలోకములోన పుట్టి
నను సరియే? గిట్టినను (అనఁగా: చచ్చినను) సరియే? ఎందువలన
ననియందురా? పుట్టుకకు సంఖ్యాపూరణము ప్రయోజన మైన
యెడల దినదినమును పుట్టలో నెంత చెదలుపురుషులు పుట్టుట
లేదు? ఎన్ని గిట్టుటలేదు?

ఆ. పొట్లకాయ రాయి పొడుగుత్రాటను గట్ట
లీలతోడ వంక లేక పెరుఁగుఁ
గుక్కతోఁకఁ గట్ట గుదురునాచక్కఁగా? వి...68

ఎన్నికష్టములకోర్చి ప్రయత్నించినను అసాధ్యుఁ డగుమా
ర్గుఁడు మూర్ఖుఁడే యగునుకాని మఱియొకరీతి కాఁజాలఁడు.
ఇట్టిప్రయత్నములు గుణియందు సఫలములగునే గాని భ్రష్టరుల
యందు కావు. ఎట్లనఁగాఁ బొట్లకాయను రాతిని వ్రేలాడఁ
గట్టినయెడల నది నిడుపుగా వంకయొకింతయును లేక పెరుఁ

గునేగాని పుట్టుకతోడనే పంకఃబాటిన కుక్కతోకకు వెదురు
బ్రద్దలనువైచి యెంతకుదురుగాఁ గట్టినను చక్కఁగా నిలు
వనేనిలువదు.

ఆ. బట్టిపెట్టి నాల్గు బానలచమురుతో
పండి శుద్ధిచేయ దండి యగునె
పుట్టువందుకలుగు పూర్వపుణ్యంబున్న, వి...69

గుణముగాని దోషముగాని రూపముగాని పాపముగాని
ప్రతిమనుష్యునికిఁ బుట్టుకతోడనే పుట్టుచున్నది గాని దానిని
మధ్యకాలమున నెంతప్రయాసపడి మార్పఁదలఁచినను మాఱదు.
అట్లే మూర్ఖునికిఁ గూడను చూడుఁడు. ఒకవస్తువు మలినముగా
నున్నదని యనుకొనుఁడు. దానినిబట్టివేసి నాల్గుబానలచమురు
లొఁ గాఁచి పండి శుభ్రము చేసినమాత్రాన మంచిది యగునా?
కాదు. పూర్వపుణ్య మేమాత్రముండినను అయ్యది పుట్టుకలోనే
కలుగుచుండును.

— ఆ. బందుబూతులాడు పరమనీచుం డెన్న
దండివారిమేల్కి తా నెఱుఁగునె
— చందనంబు ఘనత పంది యే మెఱుఁగును?వి...70

గొప్పగొప్పవారినిసయితము మూర్ఖుఁడు అనను విన నశ
క్యముంబుబూతులనాడుట కారంభించును. కాని వారినుండెడి
గౌరవము మంచిమొదలగువానిని గ్రహింపఁగలఁడా? లేదు.
ఎల్లవి మోక్షరేని పరికింపుఁడు. బుర్రవలొ నున్నపుణ్యము నెఱుఁగఁ
గలదేగాని పంది చందనమునకుండినగొప్పచుగ్రహింపఁగలదా?

లేదు. అట్టులనే మూర్ఖుఁడుగూడ తనకున్న నైచ్యమును దెలిసి
కొనలేక పెద్దలను దిరస్కరింపఁబూనుకొనును.

ఆ. బౌద్ధమతమువారు బుద్ధి దైవం బని
యొచ్చుతక్కు వాడి తుచ్చమిని
గాడ్డెల గుమివలె గ్రక్కునఁబడుదురు, వి...71

బౌద్ధులంతటిమూర్ఖులు ఇంక నీ ప్రపంచములో మఱియెవ్వ
రునులేరు. వారుబ్రమసి మూర్ఖులై బుద్ధియే దైవము. బుద్ధి
జనితములగుకోర్కులే దైవసంకల్పము' లని చెప్పుచు ఎక్కువ
తక్కువమాటలను ఆడి బుద్ధిహీనులై గాడిదలవలె తలవంచుకొని
ముందువెనుకలు లేక యొకరి వెంట నొకరు అతిశ్రేష్ఠముగా బత
నులగుదురే గాని పరమార్థమును గనలేరు. ఇట్టివారలే మూర్ఖులని
యెఱుఁగునది.

ఆ. మఘవృఁడైన నేమి మర్యాద యెఱుఁగని
వారలేల తెలిసి గౌరవింతు
ఉరిమి మొఱుఁగుకుక్త యోగినేమెఱుఁగురా?వి.

మూర్ఖు లెంతటి ధనధాన్యసంపదలఁ దులతూఁగుచున్నను
అతిథుల నార్యులను సత్కరింపనే సత్కరింపరు. ఆగతుఁడు
దేవేంద్రునంతటివాఁడైనను వారు తెలిసికొని గౌరవమునుజేయు
దురా? చేయరు. నీలయనఁగా వారియోగ్యత యంతవఱకే.
ఎట్లందురా! చూడుఁడు. గ్రుడ్లురిమి మొఱుఁగుచు పైనిబడఁ
బోవుకుక్క యెన్నఁటికైన అయ్యో! పొరపడితిని. నిష్కా
ముఁడు, భగవంతునితో సమాచుఁడు నగు ముసిశ్వరుని కలువఁ

బోవుచున్నానని భావించునా? అట్టులే మూర్ఖుడుగూడనని తెలిసికొనునది.

ఆ. మంచివారు లేరు మహిమీంద వెదకినఁ
గట్టు లెందతైనఁ గలరు భువిని
పసిడి లేదు కాని పదడెంత లేదయా, వి... 73

ప్రపంచము నంతను పట్టుబట్టి వెదకినను అందఱును మూర్ఖులే యగపడుచుందురుగాని మంచివా రొక్కరైనను దొఱకరు. కాని కష్టాత్తులు పలయునేని ఎందరైనను దొరకఁగలరు. ఎట్లనఁగా నిదానించి చూడుడు. లోకములోన వెదుకఁబోయిన బంగారము లేదుగాని బంగారమునకు బదులుగా బూడిద కావలయునన్నచో ఎంతయైన నుండుటలేదా? అట్లే మూర్ఖులుగూడ.

ఆ. మంత్ర మెల్ల మఱచి మధురాధరముఁ గోరి
ఎట్లు మొఱకుఁ డొడయు నెఱుఁగఁ గలఁడు
ఉవిదఁ జూచి పరమయోగంబు మఱచును, వి...

మూర్ఖులకు ఎన్నిమాటులు ఎన్నిదివ్యమంత్రముల నుపదేశించి విషయసుఖములఁ గోరక తరించు మని చెప్పినను ఫలము లేదు. చాఁడు చెలువలపెదవిఁ దిలకించినంతన కామాంధుడై మోహమునఁ దన్నుఁ దామఱుచును. ఇట్టివాఁడు గురునిబోధనము గురునిశక్తి సామర్థ్యము లెటుల గ్రహింపఁగలఁడు. ఈచేసిన బోధల నన్నిటిని యువతిని జూచునంతవఱకు స్మరించుచు.

చూచెనా ఇంక యోగమునైనను వెంటనే మఱచిపోవును. ఇట్టి లక్షణములు మూర్ఖులవని తాత్పర్యము.

ఆ. మర్త మెఱుంగలేని మనుజు లెల్లరు నిట్లు
నూలదాసరులకు మడుపు లిచ్చి
మహినిగాచునట్టి మనుకులు బెఱుంగరు, వి... 75

ప్రపంచములోఁబుట్టి పరమార్థము నెఱుంగని పందలు మాఁదాసులపాదముల నాశ్రయించికొని మర్తమును దెలిసికొనలేక మడుపుల నిచ్చి చెడిపోయెదరే కాని తామెంతటియుత్తమ క్షత్రియుఁడగు మనువంశమున జన్మించిరో తమ కెంతటిసీచుఁడగుమాలవానిగురుత్వ మబ్బినదో యని యైన నాలోచింపరు. ఇట్టివారలే మూర్ఖులు.

ఆ. మాటలాడఁగలుగు మర్తము నెఱింగిన
పిన్న పెద్దతనము లెన్న వలదు
పిన్న చేతిదివ్వె పెద్దగా వెఱుంగదా? వి... 76

మూర్ఖులు పిన్నులు పెద్దలని ఎంచెదరే కాని తెలివితేటలను జూడనే చూడరు. ఆహా! ఎంతతెలివితక్కువ. కావున బుద్ధి మంతులగు నరులారా! ఎవ్వఁడు మర్తముల నెఱింగి మాటలాడ నేర్చునో వాఁడే మనకు పెద్ద యగును గాని చిన్న పెద్దతనము లను ఎంచఁడు. ఏల యని యందురా? జ్ఞానము ప్రధానము గాని ఒడ్డుపొడుగు వయస్సు ముఖ్యము కాదు. చూడుఁడు. చిన్నవానిచేతిలో దీపము పెద్దదిగా వెఱుంగదా?

ఆ. ముక్కుత్రాళ్లఁ గ్రుచ్చి ముటికి పోవఁగఁదోమి
కచ్చనీరునించి కడిగికడిగి
దొక్కతోమినంతదొరకునామోక్షంబు?వి...77

యోగులు కొందఱు మూర్ఖులై యోగాభ్యాసమని ముక్కు
లలోనికి గుడ్డల నెక్కించికొని ముటికిపోవునట్లుగా తోముకొని
గోచిని శుభ్రముగా నుదికియుదికి దొక్కచుకడుగుకొని నిక్కు
చుందురే కాని తాము అజ్ఞానులై పోవుట నెఱుంగరు. దొక్క
తోమినంతమాత్రమున మోక్షముదొరకునా? దొరకదు.

క. సుందరిపోటుల మాన్పను
మం దెందైనను గలుగును మహిలోపల నీ
నిందలపోటులు మాన్పను
మం దెచ్చటనైన గలదె మహిలో వేమా. 78

రణరంగమున నెదురుగనిల్చియుండి విరోధి యీటెతోఁ
టొడిచి గాయపఱచెనేని మనమాప్రణమును మానుపుకొనుటకు
మందు కలదు గాని నిందలనుపోటు లుపయోగించు మూర్ఖుల
యొక్క తెలివితక్కువను పట్టుదలను మాన్పుటకు మందు ఈ
ప్రపంచములో నెచ్చటనైననున్నదా? విచారించిన లేదని స్పష్ట
మగుచున్నది. కావున మొఱికుతనమును బుద్ధిమంతుడై పోఁగొ
ట్టుకొనవలయు.

ఆ. మ్రానుదిద్దవచ్చు మటివంక లేకుండ
దిద్దవచ్చు రాయి తిన్న గాను
మనసు దిద్దరాదు మహిమీఁద నెవరికి,వి...79

దినదినమును పెరుగుచు ననేకములగువంకలుగా తిరుగుచుండుమానునైనను వంక లేకుండ దిద్దగా వచ్చును. అట్టులే అతికఠినమునైన రాతినిగూడ దిద్ది మనయిచ్చవచ్చినరూపము నేర్పఱుపవచ్చును. కాని ఈభూలోకములో ఎంతటి నేర్పుగల వారికైనను పెడతిరిగినమనస్సును నిప్పుగారాదు.

ఆ. మృగముమృగ మనుచును మృగములదూషింతు
మృగముకన్నఁ జెడుగు మూర్ఖుఁ డగును
మృగముకున్న గుణము మూర్ఖునకే లేదు,వి...
లోకములోని జనులు వీవైనను దప్పలును జేయుచుండు
చారిని జూచినప్పుడు కేవలము పశుప్రాయుఁ డనియును,మృగ
మనియును దూషించుచుందురు; కాని అట్టివారు మృగములు
కారు. మృగములుగూడ జ్ఞానము కలవి కనుక నవి నిందింపఁ
దగినయవి కావు. ఇంక ఎవరు గుణహీనులందురా? విచారించితి
మేని మృగముకంటెను గుణము మూర్ఖునకే లేదు. అనఁగాః
పశువుకంటెఁ బశువు మూర్ఖుఁడు.

ఆ. యశావనమునఁ జూడ నవి యెఱుకే లేదు

యశావనంబు నెంతు రధికముగను

యశావనంబు తనకు నందకయే ముంచు,వి...81

జనుండు స్వతంత్రుఁడగుటకు యశావన మింకను రాలేదని
చెప్పుచుందురు; కాని ఎంత తెలివితక్కువవారో చూడుఁడు.
వారు అనుకొనినయట్టులు యశావనము వచ్చినప్పుడు “తాను
కర్తబంధములో నుండెననియు, దానినుండి విడిపించుకొనవల

యుననియు” జ్ఞానము వానికి లేనేలేదు. కావున ఏయావనో దయముచు స్వతంత్రతకై కోరునో అది తనకు తెలియకయే ముంచును.

ఆ. రాజుమా టనవలె రసికుఁ డాడఁగవలె

నెంతఁనికి నునికి యెగురరాదు

కదిసి యెగిరెనేని గ్రహసమానము గాదె

దొడ్డకొంచెమేల దొరకువేను ?

82

అసాధ్యమగు కార్యము నిర్వహించెదనని పలుకుటకు, పలికి నది సమర్థించుటకు రాజేతగినవాఁడు. సభయంతయు నానందించునటుల మాటలాడవలయునని మనోరంజకముగ మాటలాడ నేర్చిన రసికుడే మాటలాడవలయును. ఇతరులు రాజుల వలెఁ గార్యముల నిర్వహింతుమని యెగిరినచో రసికులవలె భాషింపఁగలమని నిక్కినచో వారొకగ్రహముతో (అనఁగాః పిశాచముతో) సమానులు కారా? కావున బుద్ధిమంతులు మూర్ఖులవలె స్వాహంభావముచు పహింపరాదు.

ఆ. తాయిరూపుఁ జేసి రాజుల మ్రొక్కింప

వన్నె కెక్కునటవె వైభవంబు

కర్త యెవ్వఁ డనుచు కానరు మూర్ఖులు,వి...83

రాజు అనుమతించినది ధర్మమని కొందఱు మూర్ఖులగునాస్తికులు రాతివిగ్రహముచు జేసి రాజులచే దండములను బెట్టించి “రాజులతివారె నమస్కరింపఁగా-మీరేల నమస్కరింపరు?” అని జనుల నిర్బంధించెదరు. విచారించిన నింతకంటె మూర్ఖులు

లేరు. రాజు మ్రొక్కినంతనే వైభవము వచ్చునా? రాదు. ఎవఁ
డు కర్త? ఎవ్వఁడు భోక్త? యని కొంచెమైనను ఆలోచింపరు.
గదా మూర్ఖులు.

ఆ. లెక్కలేనియాశ లీలమై యుండఁగాఁ
దిక్కయెత్తినరుఁడు తిరుగుఁగాక

కుక్కవంటిమనసు కూర్చుండనిచ్చునా? వి... 84

మూర్ఖుడై ఇంద్రియములను జయింపలేక మనంబులోని
యాశ పిశాచమువలె పెరిగి లాగుచున్నప్పుడు తిక్కపట్టిన
వానివలె తిరుగుటకే ప్రయత్నించుచుగాని యొదిగి కూర్చుండ
లేడు. ఛీ! ఎంతసేచత్వము? మనస్సు కుక్కవంటిది. అది
కూర్చుండ నిచ్చునా? మూర్ఖులు దీనిని నిలుపలేక తిరిగెదరు.
మందలింపఁ జాలరు.

ఆ. వనములోనఁ దిరుగువరమకాను లైనను
మనసు కుదురకున్న మమతచేత

చెడుదురన్న మొఱకు చెడుటేమి లెక్క? వి.

మహామహామునులే అడవిగా దిరిగి ఆకు లలము తిరువారలే
ఒకచోట కూర్చుండి మనస్సును నిల్పలేక మమత్వముచేత చెడి
పోవుచున్నారని చెప్పినపుడు జ్ఞానమే లేక శుద్ధమూర్ఖులైయున్న
నరులు చెడిపోవుచున్నారనిచెప్పట యొకలెక్కయా?

ఆ. వాచవికీని మొగము వాచినయట్టులు

నదియు నదియుఁ దినఁగ మొదలువెట్టి

మరల దింక బుద్ధిమర్యాదపోయిన, వి... 86

మూర్ఖుఁ డగునరుఁడు ఇంద్రియముల స్వభావమును గని
పెట్టలేక నోటియసహృత పోవుకొఱకని దానిని దానిని తిన
మొదలుపెట్టెనేని ఇంక వానిజన్మములో నాబుద్ధి మరల వాని
స్వాధీనము కాదు. ఇది నిశ్చయము. ఏలయనియనెదరా? ఒక
మారు మర్యాదపోయిన నొక ఎన్నిమారులు రమ్మన్నను వచ్చు
నా? రాదుగదా.

ఆ. వాడవదినె కేల వావివర్తనములు

చాడిగాని కేల సత్త్వగుణము

మూఢమతుల కేల మదముతో జ్ఞానము, వి...87

అజ్ఞానులై తాము మునిగినదే గంగ యనుకొనువారలకు
ఎన్ని చెప్పినను గుణము వచ్చునా? గుణముగా నుండుట యవ
సర మసియైనను తోచునా? తోచదు. తోచినను నిష్ప్ర
యోజకములే యగును. ఎట్లందురా? చూడుఁడు. బోగముపడు
చునఁ వావివరుసలు ఎందులకు? నిష్ప్రయోజనము. అట్లే
చాడిలు చెప్పెడివానికి సాత్త్వికగుణ మెందులకువలయును?
ఈరీతిగానే మూర్ఖులకు జ్ఞానమెందులకు?

ఆ. వాదబుద్ధిచేత పాదంబు లాడఁగాఁ

బూనియుందురయ్య పుడమిలోన

కర్త వ్యార్తమునను గడతేరలేరయా, వి...88

మూర్ఖు లెంతదూరము చదివినను ఎంతగొప్ప ధనమునొందిన
నేలోకమునను సత్యముఁ జెప్పఁబూనుకొనక చేతనైనంతవఱకు
వాదప్రతివాదములనే చేయ నిశ్చయించెదరు; గాని తనవలన

నైనంతవట్టుకు కాయకవాచికమానసికకర్తముల ద్వారా సంసారముచు వదల్చుకొని కడతేరవలసియుండుటను తెలిసికొనఁ జాలరు. తెలిసికొనినను కడతేరఁజాలరు.

ఆ. విష్ణుభక్తు లెల్ల వెలిబూదిపాలైరి

వాదమేల? మతవిభేదమేల ?

తెలియ లింగధరులు తిరుమణిపాలైరి, వి... 89.

మూర్ఖులగు జనులతిలకును 'మాదివైష్ణవము; మేము విష్ణుభక్తులము. మాదిశైవము; మేము శివభక్తులము. మేమే గొప్పవారము' అని దెబ్బలాటలకు భేదములు సేయుటకు బయలుదేరెదరు. ఎంతవెట్టి! ఈవైష్ణవము గాని శైవము గాని చివరవఱకు నిల్చుమతములా? కావు. నడుమంత్రపువిచూడుడు. విష్ణుభక్తులు వెలిబూడిదెపాలును, లింగధారులు తిరుమణిపాలు నైరి. కావున మూర్ఖులు కాఁజనదు.

క. వెయ్యారునదుల జలములు

తియ్యక మఱిమునుగఁ బోవఁ ద్రిప్పట కాదా

కొయ్యగులాముకు జ్ఞానము

వెయ్యెనను తెలుపలేము వినరా! వేమా! 90.

మూర్ఖులు ఎన్నియో తీర్థములని పేరులఁ జెట్టుకొని వేల కొలఁదినదులలో మునుగఁబోయెదరు. విచారించిన నిది కాళ్ల త్రిప్పటయే గాని లాభము కాసంతగూడ లేదు. ఈవిషయముఁ జెప్పినను మూర్ఖులు వినరు. ఎందువలన నందురా? ఎన్ని

చెప్పినను వినక కొయ్యవలెఁ దెగనీలుగుబాసెనకు నుఁలుచెప్పి
కడకు వెయ్యుచెప్పి తెలివిని గలిగింపఁగలమా? లేముగదా!

ఆ. వెట్టివేషములను వేసికొఁబోకుము

కట్టికుక్క తెలుపుగాదుసుమ్ము

పుట్టెలోనిగుణము పూడ్చింపఁజనవలె, వి...91

సుమతీ! బుద్ధిమంతుడవై యుండుటకుఁ బ్రయత్నమును
జేయుమే కాని ఎప్పటికైనను వెట్టివెట్టివేషములను వేసికొని
మూర్ఖుడవై పోకుము. నల్లకుక్కకెన్ని బోషధములను వేసి
తోనునను తెలుపురాని యట్టులే పుట్టెలోఁ బుట్టినగుణము
పూడ్చి పెట్టినయెడలనే పోవుచుగాని ఘటమున్నంతవఱకుఁ
బోఁజాలదు.

ఆ. శక్తిమహిమ స్తోఁకి చెడిరయా పురుషులు

ముక్తిమహి మెటుఁగక మూఢులగుచు

ఆదిశక్తిగూడ నన్యాయమై పోయె, విశ్వ...92

జనులు శక్తిపూజ యనుపేరున బ్రమసి తుచ్చసౌఖ్యముల
మరఁగి నిజమగుముక్తికున్నమాహాత్మ్యమును దెలిసికొనఁజాలక
మూర్ఖులై చెడిపోయిరి. వీరాశ్రయించి మతముపేరట దురా
చారము లారోపించుటచేఁ బ్రకృతిస్వరూపిణియు దేవదేవి
యునగు నాదిశక్తిసైత మపకీర్తి పాలైపోయినది. మూర్ఖు
లెంతటిహానిని గూర్చుచున్నదో చూడఁడు.

ఆ. శివునిమంత్రమె యగు శ్రీహరిమంత్రము

తెలిసి తెలియలేరు తిక్కనరులు

దేవుని ముట్టచి తమ దేహమే యందురు, వి...93

మూర్ఖులగు తమకు దెలియకయున్నను ఒకరు చెప్పిన నైనను
వినవచ్చునుగదా ! ఆనూత్రమునుగూడ చేయరు. చూడుడు.
మతాభి నవగ్రహవిప్లులు కొండలు 'శివమంత్రము వేలు,
విష్ణుమంత్రమువేలు' అని భేదము నారోపించుచు తెలిసి తెలి
యనివా రగుచున్నారు. దేవుని ముట్టచివోదురు. ఇట్టవారు
చివరకు తమదేహమే దేవుడని చెప్పబూనెదరు. అహహ !
ఎంతటితిక్కవారో పరికించితిగా !

ఆ. శ్రవణపుటములున్న సార్థక్య మేమిరా
వినఁగవలయుఁ బెద్ద లనెడివన్ని
వినఁగ వినఁగ నీకె విశదంబులౌ సుష్టు, వి...94

.బుద్ధిమంతుడవై విద్యావృద్ధులగు పెద్దలు చెప్పెడిసద్వార్త
ల నన్నిటిని వినవలయును సుమా ! అట్లు సేయకున్న సేరు చెవు
లుండినందునఁ గలుగుఫల' మిసుమంతయును లేదు. ఈరీతిగా
వినఁగా వినఁగా అన్నియును నీకే విశదములు కాఁగలవు.
కావున త్వరపడి యజ్ఞానముచేత తెలిసినది కాపనియుఁజెప్పలేక
పోయిరినియు నిందింపఁబోకుము. అట్లు చేయుట మూర్ఖత్వ
మగును.

ఆ. సత్యము విడనాడి సాహసంబులుఁ జూపి
బంటుపంతనూడు బత్తి లేక
కర్తజీవి తాను గానంగలేడయా, విశ్వ... 95

దిట్టయై మూర్ఖుఁడు తనయిష్టము వచ్చినచొప్పున తిరుగుచు
యథార్థమును మాటాలాడుటను మానివైచి సాహస
కార్యముల నాచరించుచు తనకుఁ దెలియనివిషయములయం
దైనను బంతములను బలుకుచు దేవునియందు భక్తి యిసుమంత
యైనను లేక సంచరించును. కాని తాను కర్తలఁ జేయఁదగిన
జేవుఁడుమాత్రమేగాని ఆకర్తములకు ఫలమునిచ్చునాఁడు
గూడ తానే యగునా? కాఁజాలఁడు. కావున సాముష్టికముల
నిట్టిమూర్ఖుఁడు దుఃఖములపాలగును.

ఆ. సాధుచరిత యైనసతిసత్ప్రవర్తన
జార యే మెఱుంగు సాధుజనుని
బ్రహ్మనిష్ఠ మొఱుకుప్రాకృతుఁ డెఱుంగునా?వి...

మొఱుకులు పండితశిరోమణుల నెల్లరను వారిని వీరిని; అను
లెక్కలేక నిందలు పలుకుటకు ప్రారంభింతురు. అయ్యది, వాని
యజ్ఞానమునే బోధించును గాని దానివలన పండితున కొక్కిం
తయైనను లోపములేదు. ఎట్లనఁగాః—పతివ్రత యగుస్త్రీ నిం
జూచిన రంకులాడి ఆమె సత్ప్రవర్తనను దెలిసికొనఁజాలునా?
లేదు. బ్రహ్మనిష్ఠులగుప్రాజ్ఞుల మాహాత్మ్యమును మూర్ఖుఁడు
నెఱుంగఁజాలఁడు.

ఆ. హీనుఁ డెన్నివిద్య లిల నభ్యసించిన
ఘనుఁడు గాఁడు మొఱుకు జనుఁడె గాని
పరిమళముల గర్దభముమోయ ఘనమకానె?వి.97

నీచుఁ డగువాఁడు ఎన్నివిద్యల నెంతెంతగొప్పవానిని అభ్యసించినను వానినీచగుణము పోజాలదు. అట్టి నీచుఁడు విద్యాభ్యాసమాత్రముచేతను మూర్ఖుఁడే యగునుగాని ఘనుడుకాజాలఁడు. ఎట్లనఁగా: మంచిమంచి పరిమళపంతములగు వస్త్రములను మోయుచుండినమాత్రమున గాడిద గొప్పదియగునా? కాదు గదా!

శ్రీ వేమన గ్రంథాలయము,
తలస్తోలు.
దాంభికపద్ధతి.

అవతారిక. దాంభికులు అనఁగా:—లోకులను అసత్యమతములయందు ప్రవేశపెట్టుటకై లేనిపోని వేషములను వేసికొని మోసముచేయుటకుఁ బూనుకొనెడివారు. అట్టివారు తాము చేయుపనులయందు తమకే శ్రద్ధాభక్తులును నమ్మకమును లేక పోయినను జనులను మోసపుచ్చుటే చరితార్థమని తలంచుచుందురు. అట్టివారిని బుద్ధిమంతులు నమ్మరాదు. పూర్వాపరములను విచారింపక వారు చెప్పినట్లు చేయరాదు. కావున నాదాంభికులెట్టివారో నా రెట్లు మోసమును జేయుదురో ఈ పద్ధతిలో తెల్పుచున్నాఁడు.—

ఆ. అచ్చువేసికొన్న నడియేని యన్నను
తమ్మఁ దిన్న పంగదాసుఁడ నన
భాగ్యవశత గాని బ్రదుకులు లేవయా, విశ్వ.

తాత్పర్యము. మనుష్యునికి దేవుఁ డెద్దానిని సంపదనుగాని, ఆపదనుగాని నియమించెనో అదియే కలుగునుగాని స్వప్రయోజకత్వముచేత సాధించుటకు వీలుపడదు. కావున శంఖచక్రాది ముద్రలను బుజముపై నంటించికొనినచు, వైష్ణవ ప్రపత్తినిజూపి “అడిమేన్ దాసన్” అని దొంగపండములు పెట్టినచు, ఆచార్యుల ప్రసాదమని యెంగిలెత్తినచు ఏమియుఁ బ్రయోజనములేదు. భాగ్యముకలుగవలె బ్రహ్మకవలెనేగాని పట్టిదంభము కూడదు.

ఆ. అందు నిందు వెదకి యనుభవ మందక

కొందఱయ్య లెపుడు కొంగవలెను

మూర్ఖతపముఁ బూని మురియుట గానవా, వి. 99

“ఆపుణ్యక్షేత్రములొ దేవుఁడు కనుపడును. ఈపుణ్యక్షేత్రములొ కనుపడును” అని కొందఱు అజ్ఞానులు దేశములన్నియుఁ గాకివలెఁ దిరిగితిరిగి వేసారి కడకుఁ పమశ్రమకుఁ దగినఫలమెట్టిదియు నొందలేక కొంగలాగున నిలుచుండి తపస్సుఁజేయుచు శుష్కించి పోవుచున్నారు. ఓయీ! నీవు చక్కఁగా పరికించి చూడుము. అందువలన కొంచెమైనను బ్రయోజనములేదు. కావున మూర్ఖుడవు కాకుము.

ఆ. అధిక మైనయజ్ఞ మల్పుండు తాఁ జేసి

మొనసి శాస్త్రములని మురువు దక్కు

దొబ్బ నేర్చుకుక్క దుత్తలు మోచునా? వి . . .

అల్పుడు తెలివితక్కువచేత యజ్ఞము నధికమని తలంచి దానినిచేసి శాస్త్రప్రకారము చేసితిమని సంతసము నొంది పశు హింస చేయును. ఈయజ్ఞమును జేయించువారు శాస్త్రములని చెప్పి చేయించెదరేకాని హింసాఫలము ననుభవింపరా? నుండ నిండ దెచ్చినయన్నమును గుక్క దొబ్బి తినఁగలుగునే కాని మరల దానిని ఇంటికి తీసికొనిపోగలుగునా? చాలదు. అట్లే దిగుమని దింపువారేకాని ఫలము ననుభవించువారు లేరు.

ఆ. అన్నమదమువలన నతివలు మతిచెడి

యేపు రేఁగి మదనుఁ డేఁచె నందు

రన్నముడుగువెనుక నతఁ డెందుబోయె కా? వి.

వేదాంతులు “స్త్రీలకు అన్న మెక్కువగాఁ జెట్టినందు వలన మదించి కామవిచారములు కల్గుచున్నవి. కావున ఈతన్ను అన్నముది” అని చెప్పెదరు. ఇది అసత్యము. పైన చెప్పినట్లు అన్నము వదలితి మనుకొందము. కామము కలుగుట లేదా? కావున దాంభికులు చెప్పినట్లుగాక దుర్గుణము ప్రకృతిచేతనే వచ్చుచున్నది.

ఆ. అన్నిజాతులందు నధికుల మనుచును

యజ్ఞపశువుఁ జంపి యగ్ని నిడుచు

మల్లయందుఁ బెట్టి మాంసంబు తిందురు, వి...

బ్రాహ్మణులు “మేము మాంసమును తినము. మే మన్నిజాతుల వారికంటె ఉత్తములము. జీవహింస చేయము” అని చెప్పి కొందురు. ఇది బూటకపుమాట. యజ్ఞమనుపేరును బెట్టికొని

పశువునుజంపి నిప్పులోవైచి కాల్చి కుండలో నుడకఁ బెట్టి
కొని తిందురు. పైకిమాత్ర మెఱుంగనివారివలె నుందురు. కావున
వీరు దాంభికులు. వీరిమాటలు విశ్వసింపఁదగనివి.

ఆ. అరయ దోచికొనుచు గురువని తన్నెంచి

తిరుగువాఁడు తన్ను నరయ లేఁడు

పనికిమాలినట్టి జానిసకొడుకురా, విశ్వ... 103

లోకములో పంచకులు అనేకధీతులుగా బయలుదేరి జను
లను మోసముచేయుదురు. శైవులు మొదలగువారిలో గురువు
లని పేరు పెట్టికొని తిరుగుచుందురు. నిజమగు గురువులు వీరు
కారు. తాను గురువుననుకొన్నవాఁడు తా నెవరో తెలిసికొన
వలదా? కావున నిట్టివాఁడు ఎందునకు పనికిరానితొత్తుకొడుకే
గాని గురువు కాఁడు. ఈగురువులుకూడ దాంభికులే.

ఆ. అటుత లింగముండ నది యెఱుంగఁగ లేక

పర్వతంబుఁ బోవుబానిసీఁడు

ముక్తిఁగాననగునె మూఢాత్ముఁ డగుఁగాక, వి.

పంచకులు జనులను పంచిం చేకొఱకు మేము శ్రీశైలము
నకుఁ బోయెదము. కొండనెక్కెదము. ధనసహాయము చేయు
మని పీడించుచుందురు. ఈముండకొడుకులు శైవులయ్యు లింగ
మును బదిలముగాఁ గంఠమున నుత్తాడువలె. బిగించి కట్టు
కొనియు నింటనుండి యాలింగమును బూజించి సంతృప్తి నొంద
లేక సులభముగాఁ బూజచేయలేక పర్వతమునకుఁ బోదురు.
దేశములఁదిరిగి మూఢుఁడగునుగాని ముక్తి గానలేదు.

ఆ. అల్లబోడితలలు తెల్లనిగొంగళ్లు
నొడలబూతి పూసి యుందు రెపుడు
ఇట్టివేషము లిల బొట్టకూటికె సుమా, వి...

కొందఱు సన్నాహులై తలలను గొఱిగించుకొని కంబడిని
కప్పకొని బూడిదనుపూసికొని తిరుగుచుందురు. వీరు సన్నాహు
సులగుట పాశుపతమతము నుద్ధరించుటకని చెప్పెదరు; కాని
మతోద్ధారణకు అట్టిపిచ్చి వేషము లేదుకు? నిజమాలోచించితి
మేని ఇట్టివేషములు బిచ్చమెత్తుకొని జనులను అల్లించి బెల్లించి
పొట్టపోసికొనుటకే గాని వేరుగాదు.

ఆ. అక్షమాలఁ బూని యలసటఁ జెందక
కుక్షి నింపుకొనుట కొదువగాదు
పక్షిగొంగరీతి పైచూపు లేలొకో, వి... 106

మోసగాంధ్రు కొందఱు జపములు తపములు చేయుదు
మని రుద్రాక్షమాలలను జేతఁబట్టుకొని దొంగవేషములనువేసి
పొట్టనించుకొందురు. వా రట్లుచేసినంతమాత్రముచేత ఇతరు
లకు తక్కువయేమియును రాదు; కాని కొంగలాగున పైకిచూచి
తపముఁజేయుచుఁ బ్రపంచమునెఱుంగనటుల వర్తించుట యెం
దులకు? అడిగిన కడుపునిండఁ బెట్టరా?

ఆ. అక్షరాళివెంట నడవులవెంటను
కొంగళాల గోడు గుడువ నేల
హృదయమందు శివుఁడటుండుట తెలియదా?వి.
మోసము చేయనెంచినవారలు లోకులకు భగవంతునిదర్శ

నము కలుగుటకని జపము చేయుమని, అడవులలోఁ దపముఁ జేయుమని కొండలలో నుండుమని చెప్పుచుందురు. ఓజనులారా! మీరు ఆ దాంభికులు చెప్పినట్లు చేసి గోడుగోడుమని కష్టముల చేత ఏల ఏడ్వవలెను? మీ మనస్సులలోనే దేవుఁడున్నాఁడని మీకు తెలియదా? కావున దాంభికులమాటలను వినవలదు.

ఆ. ఆకటికి తొలంగు నాచారవిధు లెల్ల
చీకటికి తొలంగు చిత్తశుద్ధి
వేకటికి తొలంగు వెనుకటి బిగు వెల్ల, వి...

దాంభికులు కొందఱు ఆకలిలేనియప్పుడు 'ఆచార మాచార' మని ఇతరులు ముట్టినపదార్థములను స్వీకరింపరు. ఆకలి కాఁగానే సిగ్గులేక మరల దానినే గ్రహింతురు. కావున ఆకలి సమయములోఁ దా మితరులకుఁ జెప్పిన ఆచారములను వదిలి వేయుదురు. ఇతరులకు చెప్పినచిత్తశుద్ధి వానికి చీకటిపడిన తోడనే లేకపోవును. ఇట్లు గర్భిణి స్త్రీకి వెనుకటి మేని బిగువు లేకుండును గదా? దాంభికులు తప్పులు చేయుచుందురు కాన చానిని నమ్మవలదు.

ఆ. ఆకు లెల్ల దిన్న మేకపోతుల కేల
కాకపోయె నయ్య కాయసిద్ధి
లోకు లెల్ల వెట్టిపోకళ్లఁ బోదురు, విశ్వ...

కొందఱు కాయశుద్ధికిఁగాను నానావిధములగు వనమూలికలను దినుమని దాంభికులు లోకులను మోసగించెదరు. ఆకు

లను తిన్నంతమాత్రాన లోకులకు శరీరము సిద్ధియగునేని మేంక
పోతులు గుట్టగుట్టకు తిరిగిఅన్నివిధములగు ఆకులను తినెనుగదా?
దానికేల కాయసిద్ధి కాలేదు. కావున లోకులు వెఱివెఱిపోక
డలపోయెదరే కాని ఆవి నిజములు కావు.

ఆ. ఆచరాచరముల నంగాల లింగాలు

సరణి దెలియనట్టిశైవ మేల

అష్టతనుమయుండు హరుఁడౌట తెలియదు, వి.

ఆరాధ్యులను పేరుగలశైవులు మెడలలోను చేతులకును
భక్తిపరవశత్వముచేత నని లింగములను గట్టికొనియెదరు. వానికిఁ
జరలింగములని, స్థిరలింగములని పేరులిడుచుందురుగాని తెలి
యని ఆశైవ మెందులకు? శివుఁడు శివుఁడనఁగా వేరేకలఁడా?
“నీరు, సిప్పు, గాలి, సూర్యుఁడు, చంద్రుఁడు, ఆకాశము,
భూమి, సోమయాజి” అను నెనిమిది శరీరములస్వరూపమే
ఈశ్వరుఁ డనుమాట వారికి తెలియదుకదా? అట్టి దాంభికశైవ
మెందులకు?

ఆ. ఆఁడుదానిఁ జూడ నర్థంబుఁ జూడఁగ

బ్రహ్మకైనఁ బుట్టు రిమ్మతెగులు

బ్రహ్మయాలిత్రాఁడు బండిరేవునఁ ద్రెంప, వి...

లోకములూ నెంతటిబుద్ధిమంతులైనను ఎంత ఇంద్రియ
నిగ్రహము గలవారలైనను బ్రహ్మదేవునంతటివారలైనను ఆఁడు
వారినిగాని, ధనమును గాని చూచినవెంటనే ఆశ జనించును.
పూర్వము బ్రహ్మ సృష్టిచేయుచు తాను సృజించిన సరస్వతిని

కూతురుతో సమానమైనది యని యైనఁ గాని చూడక పరిం
చెను. ఏమి బ్రహ్మగారైన నేమి? వాడియాలిత్రాఁడు బండ్లు
దిగురేవులా త్రొంపను. వానికిగూడ నిదే బుద్ధికదా! ఇతరులకు
చెప్పెడినీతి వారికి లేదు.

ఆ. ఆత్మశుద్ధిలేని యాచార మదియేల

భాండశుద్ధిలేని పాక మేల

చిత్తశుద్ధి లేని శివపూజ లేలరా? విశ్వ... 112

మూర్ఖులై లోకులను పంచనచేయుకలంపుతో, శివునిపూ
జించుచున్నట్లు పైకివేషమును వేయుదురేకాని లోపల చిత్తము
పరిశుద్ధమై యుండదు. అట్లు చిత్తశుద్ధిలేక చేయునట్టి ఆశివపూజ
వలన కొంచెమైనను ఫలముగలదా? అట్లే ఆత్మశుద్ధి లేని యాచా
రమువలనఁ గూడ నేమిప్రయోజనము? కుండలు తోమక అన్న
మువండిన నేమిప్రయోజన మగును?

ఆ. ఆఱుమతములందు నధికమైన మతంబు

లింగమతముకన్న లేదు భువిని

లింగదార్శ్నకన్న దొంగలు లేరయా? విశ్వ...

శైవమని, వైష్ణవమని, కాపాఠికమని, జైనమని, శక్తిమత
మని, చార్వాకమునని ఆఱుమతములున్నవి. ఈయాఱు మతము
లలోను నియమములు కలిగి సత్యప్రతిపాదకమగు నుత్తమమత
మేదియని యాలోచించినచో ప్రపంచములో లింగధారిమత
ము(అనఁగా శైవము) కంటె మించినది మఱియేదియును లేదు.
ఈమాట నిజమే కాని లింగధార్మిందఱు సత్యాన్వేషులేనా ?

సజ్జనులేనా? అని విచారించినయెడల లింగధారులకంటె మించి నదొంగలు ఈలోకములో నిక నెవ్వరును లేరు.

ఆ. ఆసనములు పన్ని యంగంబు బిగియించి
యొడలు విఱచికొనెడియోగు లెల్ల
జెట్టిసాముకన్న చింతాకు తక్కువ, విశ్వ...

యోగులమని పేరుపెట్టుకొని ఒడ్డునిండ బూడిదను పూసి
కొని కూర్చాసనమని, కుక్కుటాసనమని యొడలువిఱచికొనుచు
కూర్చుండుయోగు లందఱును వ్యర్థులేకాని సఫలలు కారు.
వీరికిని జెట్టిలమని పట్టుపట్టువారికిని విశేషము భేదములేదు.
వీరు వారికంటె చింతాకంత తక్కువయనే గాని అంతకంటె
భేదము గనబడదు. ఇట్టివారందఱును దాంభికులు.

ఆ. ఇచ్చవచ్చునరుని కెచ్చువెష్టవ మిచ్చి
న్విజౌలకన్న దొడ్డతీ రటంచు
నెల్లవారు నల్లపిల్లాండు పాడరా? విశ్వ... 115

వెష్టవమతస్థులకు ఏజాతివాడైనను గాని దాసుఁడుగా
నున్నయెడల నామతీర్థమున కర్హుఁడని నియమముకలదు. ఆజాతి
వారలు లోకులకు చేయున్నసంకర మింతంత యనరాదు.
తమకిష్టమువచ్చినవానికి మాలగాని మాదిగగాని వెష్టవ మిచ్చె
దరు. వారిని బ్రాహ్మణులకంటె నధికులని చెప్పెదరు. తర్వాత
మానాభిమానములు, ఉచ్చనీచలులేక ఆనీచులతోకలసి అల్ల
పిల్లాండమును బాడెదరు. అల్లపిల్లాండమనునది యొకపాట.

“అట్లాండం పిట్లాండం” అని, దీనిని ‘అందఱము నొక్కటే’
యని సూచించుటకై పాడెదరట.)

ఆ. ఇల్లునాలి విడిచి యినుపకచ్చలఁ గట్టి
వంటకంబునీటివాంఛ లుడిగి

ఒంటినున్న యంత నొదవునా తత్త్వంబు? వి...

కొందఱు ఆమాయులగు జనులకు చేరదీసి “సంసారము
సాగరము. దీనిని తరించుట కష్టము. అందున నొక్కటియే
యుపాయము. ఇల్లు వాకిలి వదిలిపెట్టికొని యన్న పానాదులను
విడిచి ఒంటరిగానుండుము” అని చెప్పెదరు. జనులు విని మోస
పోదురు. ఇల్లు, వాకిలి విడిచి ఇనుపగోచిపెట్టికొని అన్నము
తినక కోర్కెలను కోరిక ఒంటి కట్టుగా నున్నంతనే పరబ్ర
హ్మము కనుపించునా? కనుపింపదు.

ఆ. ఇహమునందు సుఖము లీడేరఁగాలేదు

కరమునందు నెట్లు పడయవచ్చు

మొదలలేనిచేత తుది నెట్లువచ్చురా? విశ్వ...

కొందఱు “యజ్ఞము మున్నగుకర్తవ్యచేత పరలోకములో
సుఖములు గలుగును. ఆసుఖములు వీనికంటె నుత్తమములు.
కావున సీలోకమునందలి తుచ్ఛసుఖములను వదిలి పరములందలి
యధికసుఖములనుబొందుటకు ప్రయత్నించవలయు” నందురు.
ఇది టక్కరిమాట. పరలోకమున కీలోకము మొదలువంటిది.
మొదల నిక్కడే లేనిసుఖము చివర నక్కడ నెక్కడిచుండి
వచ్చును? రాదు. కావున దీనిని పాటింపవలదు.

ఆ. ఉదయమందు శూద్రుఁ డుత్తమోత్తముఁ డెట్లు
సతికి శూద్రతనము సత్యమె కద!
తల్లి శూద్రయయ్యె తానెట్లు బాడదు? వి...

అన్ని వర్ణములవారికంటె బ్రాహ్మణుఁ డధికుఁ డందురు. మఱి
యును బ్రాహ్మణుఁడుకూడ పుట్టుకలో శూద్రుఁడే. ఉపనయ
నమైన ప్రరువాత బ్రాహ్మణుఁడగును. స్త్రీకి ఉపనయనాధికా
రములేనందున యాసెశూద్ర స్త్రీయేయగునుకదా! ఆట్టిశూద్ర
స్త్రీకిఁబుట్టి తానెట్లు బ్రాహ్మణుఁడగును? పుట్టుకలో శూద్రుఁ
డైనవాఁ డుత్తముఁ డెట్లు కాఁగలఁడు? కావున నివి లోకమును
మోసపుచ్చుటకొఱ నుద్దేశింపఁబడినవి.

ఆ. ఉపవసించుచుండి యొగి నీళ్ల మునిఁగియు
కూడువండి వేల్పుఁ గుడుపు మనుచు
దాని నోరుకట్టి తామె తిందురు కదా? వి...119

దేవుళ్లకు పొంగళ్లని దాంభికులుచేయు అల్లరికి మిశ్రమే
లేదుకదా! భిక్షిగలవారివలె ఉపవాసము లుందురు. పక్షత్రతను
కోరువారివలె గుంటఁగుంటనీళ్లను మునిఁగెదరు. చివరకు అన్న
మును వండి నైవేద్యమని యెదురుగా వడ్డించి “ఆరగించు”మని
చ్చే ఆదేవతనోరుకట్టి తామె తిందురుకదా! అన్నా! ఎంత
దంభముఁ జూపెదరు.

ఆ. ఉపవసించినంత నూఱబందిగఁబుట్టు
తపసియై దరిద్రతను వహించు
శిలకు మ్రొక్కనగునె జీవము గలబొమ్మ? వి...

వంచకులు లోకులను కొడుకులు పుట్టుటకును కోరికలు
 ఫలించుటకు నుపవాసములు చేయుమని తపములను చేయు
 మని దేవాలయములకేగి శిలావిగ్రహములకు నమస్కారములు
 చేయుమని చెప్పుచుందురు. కాని ఇట్లు చేయుటవలన ఫలము
 లేదు. ఉపవాసముచేసి యాత్మకు అన్నము పెట్టక శుష్కింపఁ
 జేసినందున ఆత్మహత్య దోషముకలుగును. అందువలన మఱుజ
 న్నములూ పందియైపుట్టును. ఇంక నెల్లప్పుడును తపస్సు చేయుట
 చేత దరిద్రుఁ డగును. కాబట్టి యోషి బుద్ధిమంతుఁడా!
 ప్రాణము గలబొమ్మ ప్రాణములేని రాతిబొమ్మకు దండములు
 పెట్టవచ్చునా? కూడదు. దాంభిషలమాటలను నవ్వురాదు.

ఆ. ఊరఁబం దెటుంగ దుత్తరావాచులు

చెడ్డనరక మెల్లఁ జెందుఁ గాక

సాధ్వీమహిమ మెట్టు నెవ్వరిణ్ణి యెటుఁగురా? వి.

మోసగాండ్రు, ఉత్తములైనవారిని అజ్ఞులని అనాథలని
 నిష్ప్రియోజకులని నిందించుచుందురు. ఇంతమాత్రముచేత
 వారితెలివితక్కువ బయలగునేకాని వేఱుగాదు. చూడు. ఊరి
 లోనుండుపంది, శ్రేష్ఠములగు నింపగు వస్తువులను దెలిసికొనఁ
 గలుగునా? కాని అసహ్యకరములగు నరకకూపములను మాత్ర
 ము తెలిసికొనఁగలుగును. అట్లే పతివ్రతయందలి మాహాత్మ్య
 మును రంకుటాలు తెలియఁజాలదు కదా!

ఆ. ఊరినడిమిబావి యుదకంబు గొనితెచ్చి

పాదతీర్థ మనుచు భ్రమయఁ జేతు

పాదతీర్థ మన్న ఫలమేమి కద్దురా? వి... 122

ప్రచారకులు పలువిధముల లోకులను మోసగించెదరు. నడియూరిగోని బావినీళ్లను దీసికొనివచ్చి దేవునిపాదతీర్థ మని త్రావించి భ్రమింపఁ జేయుచుందురు. లోకులు వానిని దెలిసికొనలేక త్రాగుచుందురు. అయ్యో! బావినీళ్లను ద్రాగి పాదతీర్థ మని కొనినందువలన ఫలమేమియున్నది చెప్పుమా?

క. ఊరులు పల్లెలు మానుక

వారక యడవిం జరించువాఁ డరుదెంచు

వేరులుఁ గూరలు మెసవెడు

వీటడి కెట మోక్షపదవి వినఁగా వేమా! 123

వంచకులు లోకులకు “ఇల్లు వదలి పెట్టి ఊళ్ల లోను పల్లెల లోను నుండక యడవికిఁబోయి శపముఁ జేయుచు ఆఁకలియగు. నప్పుడచ్చటి ఆకులములను తినుచుండిన మోక్షము వచ్చునని చెప్పి మోసము చేయుదురు. ఎంతవెట్టివారు? ఊరిని వదలిపెట్టి అడవులలో తిరుగాడుచు వేళ్లు కూరలుదినవారికి మోక్షమెట్లు కలుగును?

ఆ. ఎంగిలెంగి లనుచు నీనోటితోడనే

వేదములను జదువు వెట్టులార

యొంచి చూడ నదియు నెంగిలికాదొక్కో? వి...

వేదములను జదువుకొనుచుండెడి చాదస్తపుబ్రాహ్మణులు

ఆచారమని చెప్పుచు చూచినదానినెల్లను ఎంగిలెంగిలని పలుకుచుందురు. ఓవెట్టిబ్రాహ్మణులారా! మీరు నోటిలోనుండివచ్చిన

దానినిగదా ఎంగలని యందురు. అనోటితోనే, అనఁగా: ఆ యెంగిలిగలిగిననోటితోడనే వేదములను బవిత్రములైనవానిని జదువుచున్నారు. ఆలోచింపఁగా నదిమాత్రము ఎంగిలికాదా? కావున ఎంగిలియైన నపవిత్రము లనుకొందురేని వేదాదిశాస్త్రములను వదలివేయుఁడు. లేదా, డబమునకు మాఁకమాటికిఁబలుకు ఎంగిలి యెంగిలి యనుమాట వదలిపెట్టుఁడు. సంభమును ఆవలంబింపకుఁడు.

ఆ. ఎం బెరుమత మని యెసఁగి మోసముఁ దిని
మారుపేర్లు పెట్టి మఱువు ద్రావి
వావివరుస తప్పి వర్తించి చెడుదురు, వి...125

ఎంబెరుమత మనఁగా: నామధారులమతమట! లోకము లోని మోసగాంధ్రు “ఎంబెరుమత” మని పేరు పెట్టి ఇష్టము వచ్చినట్లులు మోసమును దినెదరు. కల్లునకు అమృతము మొదలగు మారుపేరులనుబెట్టి త్రావెదరు. అక్కచెల్లెండ్రనియైన నా లోచింపక వావివరుసలు తప్పి యిచ్చవచ్చినట్లులు తిరిగి ప్రజలను మోసగించెదరు. ఇట్టివారే దాంభికులు. కావున వీరిని నమ్మవలదు.

తే. ఏమియైనది పరతత్త్వ మెఱుంగలేక
సోమయాజులు పశువుల స్తుక్కడంచి •
సామమేర్పడఁ జదివినఁ జావవేల
బాధకము లగుదుర్గుణపంక్తి వేమ.

యజ్ఞాదులను జేసి సామవేదమును బఠించిన గుణియై ముక్తుఁ
డగునని చెప్పుచుందురు. యజ్ఞములు చేసినంతమాత్రాన దుర్గు
ణములు తొలంగవు. పరబ్రహ్మస్వరూప మెట్టులుండునో తెలిసి
కొనఁజాలక సోమయాజులమని నోరులేనిపశువులను బట్టికొని
చంపుచు పథచేయుకాలమున హింసపోవుకొఱకు సామవేదమును
బఠించుచుందురు. అయ్యయో! సామమును ఎంతచక్కగాఁ జది
చినను బరలోకమునకు బాధకము లగుదుర్గుణములు ఎందుకు
నశింపవు చెప్పుమా? కావున నిదంతయును దౌభము.

ఆ. ఐన దాని కింక కాని దానికి నైన

నాడువారిమాట లాడుమన్న

సాహసమున పెక్కు లూహాలు కనుతురు, వి...

దాంభికులు చెప్పమాటలకు తఱుగే లేదు. జరిగినదానిని
గుఱించిగాని జరుగుచున్నదానిని గుఱించిగాని కాఁబోవు
దానినిగుఱించిగాని వారించుకేనియు నిర్ణయింపఁజాలరు. లోక
ములో సతులకులశీలమును విచారించి నిర్ణయింపుమనినచో ఊహ
లపై నూహలపన్ని స్త్రీ జీవితమునంతయుఁ గళంకపంతమని
నిశ్చయింపఁ గలుగుదురు. వెనుకాడక యెట్టినిందలైన నారో
పింతురు. ఇట్టి దాంభికు లెంతటి మోసమునకైన పాల్పడుదురు.
కావున నట్టివారిని నమ్మవలదు.

ఆ. ఒడల బూది పూసి జడలు ధరించిన

నొడయఁడగును ముక్తిఁ బడయలేడు

తడకబిట్టుపెట్టఁ దలుపుతో సరియకానె? వి...

దంభకరులలోఁ గొందఱు ఒడలినిండ బూడిదను బూసి
కొని జడలను దాల్చికొని ముక్తికొఱకుఁ బ్రయత్నించుచున్నా
మని యనియెదరు. అంతమాత్రముచేతనే మనుష్యుఁడు ముక్తి
నొందగలుగునా? పొందఁజాలఁడు. ఎట్లనియనియెదరేమొ?
చూడుఁడు: ఇంటిలోనికి దొంగలుమున్నగువారు రాకయుండు
నట్లు తలుపునుబెట్టుకొనవలయును గాని తడుకకు బిట్టువెట్టినంత
తమాత్రమున తడుక తలుపగునా? కాదు. అట్లే విభూతిపెట్టుకొ
న్నంతను జడలుదాల్చినందునను ప్రపంచమును వంచించఁదగిన
గురువేషధారణము పూర్తియగును గాని వేఱులాభముండఁ
జాలదు.

ఆ. ఒడ్డుఁబొడుగుఁగలిగి గడ్డముం బొడవైన
దానగుణము లేక దాత యగునె

యెనుము గొప్పదైన నేనుఁగుఁబోలునా? వి...

కొందఱు సాపాటురామన్నలు లోకులను మోసముచేయు
టకు దాతలవలె నటించవలయునని యత్నించెదరు. అట్టివారు
ఎంతవేషమును వేసికొన్నను, ఒడ్డుపొడవుగలిగి దొడ్డవారలై బా
రెడుగడ్డమును పెంచికొనినను (ప్రకృతి) పుట్టుకతో సాధారణ
ముగా లేనిదానగుణమును దెచ్చికొని నటించుచున్నను దాత
మాత్రముకాఁజాలరు. ఉదాహరణముగా నెనుమును తీసికొం
దము. ఎనుము ఎట్లు మిక్కిలి యొడ్డుపొడుగు గలిగినను ఏనుఁ
గునుబోలదో అట్లు దాంభికుఁడును ఎన్నివేషములను వేసికొని
నను దాతమాత్రము కాఁడు.

ఆ. కడుపు బోరగించి కన్నులు ముకుళించి
బిట్టబిగిసికొన్న బీదయోగి
యమునిబారిగొట్టె యతఁ డేమిసేయురా?వి...

కొందఱు యోగులమని పేరులఁ బెట్టికొని సర్వజ్ఞులవలె
నటించుచుందురు; కాని తాము లోకులను వంచనచేసినందువలన
గలుగఁబోవుఫలమును మాత్రము కానలేరు. కడుపును ఉబ్బఁ
జేసికొని కన్నులను మూసికొని బిట్టబిగిసి కూరుచుండియున్న
ఆయోగి పాపముదురదృష్టివంతుఁడు. అతనికేమి తెలియును?
యమునిబారికిఁ బోఁబోవు గొట్టెకావున నతఁ డేమిచేయగలుగు
నింతకంటెను? అనఁగా నిట్లు వంచింది చివరకు యమలోక
మునకుఁ బోవునని భావము.

ఆ. కంబళములఁ గట్టి గంతల గజ్జల
బోడితలల సొంపు పొల్పు మీఱఁ
గడుపుకొఱకుఁ దిరుగ ఘనులౌదురా వారు? వి.

కొందఱు పరమభక్తులమని పేరులఁబెట్టికొని కంబళ్లు శాల్వ
లు మున్నగువానిని గట్టి గొప్పయాటోపముతో గజ్జలను గట్టి
కొని తలల నున్నగా గొరిగించుకొని సొగసులెగయునట్లు ఊ
రూరికిని తిరిగి లోకోపకారమును జేయుచున్నామని విట్టివీగు
చుందురు. వారట్లు తిరుగుట కడుపునించుకొనుటకేగాని ఘన
తను సొపాదించుకొనుటకుఁ గాదు. లేనిపోనిటక్కరివేషము
లను వేసికొని కడుపుకొఱకు తిరిగినంతమాత్రాన వారు గొప్ప
వార లెట్లు కాఁగలరు?

ఆ. కల్లటికెను భూతి గట్టిగాఁ బెట్టిన
నందులోనికంపు లడఁగనట్లు

.. మెడను ద్రాడు వేయ మెఱయుచు ద్విజుఁడౌనె? వి. 11

దాంభికులు కొందఱు 'యజ్ఞోపవీతమును మాత్రము ధరించిన చాలును బ్రాహ్మణత్వము సిద్ధించును.' అని యేమేమో ప్రేలుచుందురు. జన్నిదమును వేసికొన్నంతనే బ్రాహ్మణుఁడు కాఁడు. లోపలను వెలుపలను బరిశుద్ధతనొందవలయును. అటుపిమ్మట జన్నిదమును ధరించిన ప్రయోజనము కలుగునేకాని మఱి యొకరీతిగాఁ గలుగదు. కల్లటికెను తెచ్చి పైని విభూతిని బూసిన వాసనపోవునా? పోదు. అట్లే మెడలో ద్రాడువేసికొన్న మాత్రాన బ్రాహ్మణుఁడగునా? కాఁడు.

ఆ. కావిపంచగట్టి కడుయోగివలె నుండి

వెలికిఁ గోర్కు లెల్ల విడిచిపెట్టి

.. తొరగి తిరుగువాఁడు దొంగసన్న్యాసిరా, వి. 12

సర్వసంగపరిత్యాగులమని చెప్పుచు కావిపస్త్రములను గట్టికొని యోగిరీతిగా పైకిఁగనఁబడుచు ఏవస్తువులయందును దమకు కోరికలేనట్లులు నటించుచు టక్కరులు కొందఱు తిరుగుచుందురు. అట్టివారు నిజమైన సన్న్యాసులు గారు. ఈరీతిగా తిరుగువారినందరిని దొంగసన్న్యాసులని తెలిసికొనవలయునే గాని నమ్మి వారిని జేరదీయరాదు.

ఆ. కుక్కుటమననంబు కొక్కెరధ్యానంబు

యతులనొసట నొనరునట్లు వ్రాసెఁ

దొల్లిచేసినట్టి దోషంబు తగిలెనో?విశ్వ...134

సన్యాసులు యోగాభ్యాసము అనుపేరుతో కనులు మూసి
కొని పొట్టనింపుటకై మననము ధ్యానము మున్నగువానిని జేయు
దురే కాని నిజముగా పరమాత్మసాక్షాత్కారముకొఱకు వారు
అట్లు చేయుచుండుటలేదు. ఇట్టివీరిమననము కుక్కటమననము
తో సమము. ధ్యానము కొక్కెర్థధ్యానసమము. అనగా నీ
మననధ్యానములు దొంగలవలె వంచన చేయుటకొఱకు చేయు
చున్నారు. వీరు ఇట్లు చేసి జీవనము గడపవలయునట్లు బ్రహ్మ
వీరినొసట వ్రాసెను. బ్రహ్మ ఇట్లు వ్రాయుటకుఁ బూర్వజన్మమున
చేసినపాపము కారణమై యుండును.

ఆ. కులము నీటుచేసి గురువును వధియింపఁ

బొసఁగ నేనుఁగంతబొంకు బొంకె

పేరు ధర్మరాజు పెనువేషవిత్తయా,విశ్వ...135

వంచకులు ధర్మాత్ములము అని ఈరీతిగా పెద్దపేరులను బెట్టు
కొని లోకమును వంచించుచు నసత్యమునకైన భయపడరు. ఇట్టి
వారేగదా ధార్మికులు. చూడుడు. ధర్మరాజు అన్నిధర్మము
లను తెలిసినవాడు. గొప్పవంశమున బుట్టినవాడు. అట్టివాడు
తనప్రపర్తమున నెట్లుండవలెను? ఉండెనా? ధర్మరాజటులేదు.
పైన వంశమును నాశనముచేసి చదువునందెలఁ జెప్పినగురువును
జంపుటకే కొంచెము కొంచెము కాదు ఏనుఁగంత బొంకును
బొంకెను. కావున పేరును జూచి నమ్మవలదు. పేరు ధర్మరాజే
గాని విషపువిత్తనము.

తే. గుహలుపది వేలు సొచ్చిన గుణము పోదు
 నియతగురుభ క్తికావలె నేర్పుమీఱ
 మహితపరతత్వభావంబు మధురమగును
 దాని సాధింపనే మఱి పూను వేమ. 136

దాంభికులు గుహలలో దూరి విషయాసంగము లేక నిశ్చ
 లులై తపంబును జేసి తత్త్వమును జూచుచున్నామని లోకు
 లనుజెప్పి నమ్మించి వారినిగూడ నట్టులే గృహములను దారలను
 కొమరులను విడచి గుహలలో దూఱుటకు పురికొల్పుచుందురు.
 ఇది ఆసత్యము అని తెలియక లోకులు బ్రమయుచుందురు.
 చూడుడు. స్వతస్సిద్ధముగా పుట్టినగుణము పదివేలగుహలలో
 దూరినను పోజాలదు. అజ్ఞానముపోయి జ్ఞానము కావల
 యునన్న నియమముగా గురువును సేవించి భక్తిగలిగి తెలివి
 తేటలుగలిగివ ర్తించినయెడలపరబ్రహ్మస్వరూపము తేటతెల్లముఁ
 గ గనుపించును. వేమనా! నీవు ఆసత్యపదార్థమునే సాధింపఁ
 బూనుకొనుము. ఎంతమాత్రమును వంచకులను నమ్మవలదు.

తే. గూబవలెగ్రుడ్లుద్రిప్పిన గుణము రాదు
 లోభమోహము లుడుగంగ లాభమగును
 దేబెలైబిక్ష మెత్తుట తీర్పదెపుడు
 డాబుసేసిన లక్ష్యమడంగు వేమ. 137

మూర్ఖులై యోగమని పేరుపెట్టుకొని కన్నులు మూసికొని
 కనుగ్రుడ్లను తేలవైచి దొంగజపములను జేయుచు సమాధిలో
 నున్నట్లు వంచకులు నటించుచుందురు. అట్టివానిని నమ్మరాదు.

గుడ్డసూబాగున గుడ్డదిప్పినంతనే మంచిగుణము వచ్చునా?
రాదు. మఱి యెట్లు వచ్చునని యనినచోఁ జెప్పుచున్నాము.
లోభమును, మోహమును అనఁగాః అజ్ఞానమును వదిలి పెట్టిన
యెడల నే లాభముకలుగును. ఇట్లే, తెలివితక్కువచేత బిచ్చము
నెత్తుచున్నను లాభము లేదు. తమకు లాభము లేకపోయినను
డాబు సేసెదమని తలంచినయెడల యధార్థమగుతత్వము కను
పించక నదృశ్యమగును. కావున నట్లులు చేయరాదు.

ఆ. ఘటము నింద్రియములఁ గట్టివేయఁగ లేక.

చావువచ్చునపుడు సన్న్యసించు

నాత్మశుద్ధిలేక యందునామోక్షంబు? వి... 138

లోకములోని' జనులమూర్ఖతను ఏమని చెప్పుదుము! ఎంత
చిత్రము. ఇదిమూర్ఖతయా? లేక వంచకత్వమా? ఆలోచింపుడు.
వంచకుండు తనశరీరమును, కన్నులు మొదలగు నింద్రియ
ములను గట్టివేయలేక ఇష్టమువచ్చినట్లుతిరిగి శక్తియున్నంతవఱ
కును లోకులను మోసముచేసి చివరకు చావుకాలముదావరించి
నప్పుడు సన్న్యాసమును దీసికొనును. ఇట్లు సన్న్యాసమును దీసి
కొనినంతమాత్రాన మోక్షము వచ్చునా? రాదు. ఆత్మశుద్ధిగలిగి
మోక్షమునొందఁ బ్రయత్నింపవలయునే కాని వేఱుగాదు.
కావున నాత్మశుద్ధికై ప్రయత్నింపవలయునే కాని సన్న్యాసము
మొదలగువానికై ప్రయత్నింపఁగూడదు.

ఆ. చిలుక నోరుగొట్టి చిత్తజుమెడఁగట్టి

కచ్చడంబు బిగియఁ గట్టికొన్న

మనసువశముగాదె!మహి నేమిపాపము? వి...

మనస్సు చంచలింపఁజేసివలపుగలిగించు మన్తదపరెవారమును
జయించినను మనస్సులోబఱచుకొనుట కష్టము. చిలుకనుబలుక
సీయకుండ నోరుమూయించి, మన్తధునికుతికెకుత్రాడుగట్టి బం
ధించి కామవికారము జనింపకుండుటకై కచ్చబాగుగాబిగించి
నను మనస్సులోఁబడక ప్రపంచమునంతయుఁ జూట్టి వచ్చుచు
న్నదే, ఇదియేమిపాపమోగదా!

ఆ. చక్కనిసతి యైన సరసురాలైనను

మే నొరులను గాన నీయకున్న

సందె గ్రుంకినంత సయ్యాటలాడదా? వి...140

గోషా ననియును, సౌందర్యవతి ననియును, పరపురుషు
లను చూడనైన నొల్లననియును, పైకి లేనిపోనిడాబులను
వెచికొని కొందఱు దాంభికలగు స్త్రీలు లోకమును వంచనచేయఁ
బ్రయత్నించుచుందురు. కాని పైకి ఎన్ని వేషములను వేసినను
సహజమగు గుణమును మాత్రము మానరు. చూడుఁడు. ఎంత
చక్కని చిన్నదియైనను, సరసముగా నున్నను, పరపురుషునికి
శరీరమునైనను జూపకయున్నను బగలంతయును గడచినపిమ్మట
సందెచీకటి పడఁగానే సయ్యాటల నాడుటకు మొదలు
పెట్టదా? కావున వారిమాటలను నమ్మరాదు.

ఆ. చదువు చదువనేల సన్న్యాసి కానేల

షణ్ణతములఁ జిక్కి చావనేల

అతను భజనఁజేసి యాత్మలోఁ దెలియుఁడీ, వి.

కొందఱు మహానుభావులు శాస్త్రములనాఁటింటిని తుదముట్టఁ జదువుకొని సన్యాసులై తత్త్వవిచారణమను పేరుతో శైవ, వైష్ణవాదులగు నాఱుమతములలోను 'అది హెచ్చు ఇది లోచు' అని వాదించుచుందురే కాని నిజమును తెలిసికొనఁ జాలరు. కావున నిట్టి దాంభికులచదువంతయు వ్యర్థము. ఎట్లందురా? చదువుచదువని శాస్త్రముల నన్నింటిని ఏలచదువవలయును? తరువాత శాస్త్రములలోఁ జెప్పియున్నదని సన్యాసమును దీసికొనుట యెందులకు? సన్యాసులైరిపో, షణ్మతము లనుచిక్కులలో ఏల చిక్కుకొనవలయును? ఇంతకన్న సులభమగు మార్గములేదా? కావున శరీరమేలేని యమేయరూపుని ఆత్మలో నున్నట్లు తెలిసికొనిన ముక్తివచ్చునని తెలిసికొనవలయును.

ఆ. చాలదయ్య యింక చార్వాకమతరీతి

శక్తి శైవ మనుచుఁ జాల నమ్మి

సరణి మిగిలి చెడును చండాలసేవచే, వి...142

మోక్షమునొసంగుటకుఁ జార్వాకమతము చాలినదికాదు. దానికున్న మతవిషయిక విస్తృతి సంకుచితమైనది. కావున నది వర్జనీయము. శైవమత మట్టిదికాదు. ముముక్షువులకు మోక్షము సులభముగా సమకూర్పు శక్తి కలది. అని కొంతసేపు శైవమును నమ్మి కడకన్నింటిని తొలంగి పొట్టకూటికై యేచండాలునో యాశ్రయించి మూర్ఖుఁడు జీవించుచున్నాఁడు. చార్వాకులు దేవుఁడు లేడనిచెప్పెనని నిందలను సేయుచుందురు. నిజముగా ఇట్టి యసత్యమతములను నమ్మినవారిరీతిని విచారించి

తిమేని యితకంటె చార్వాకరీతి మఱియొకటిఁ గానము.
ఇట్లు నా స్థికమతమును అవలంబించుట ఇంక నైనను నిలుపుదల
చేయఁగూడదా?

ఆ. జడలు గట్టనేల సన్న్యాసికానేల
నొడలువిటుచుకొనెడి యోగమేల

ముక్తికాంతఁ బట్టి ముద్దాడనే కదా? విశ్వ...

జడలను దాల్చికొని సన్న్యాసులమనుకొని కొందఱును ఒళ్లు
విఱచికొని యోగులమని కొందఱును లోకులను మోసపుచ్చు
దలఁచుచుందురు. ఇట్లు చేయుటవలన ప్రయోజనమేమి యన
ముక్తియని చెప్పెదరు. ముక్తిబడఁచుటకు జడలు వీలకట్టుకొన
వలయును? ఒళ్లు నెందులకు విటుచుకొనవలయును? ఇంతకం
టెను సులభములగు మార్గములుండఁగా నిట్లు చేయుట దాం
భికలక్షణమని యెఱిఁగి మోసమునొందక యుండవలయును.

ఆ. జాతులండ్లు మిగుల జాతియే దెక్కువో
యెటుక లేక తిరుగ నేమిఫలమొ

యెటుకగలుగువాఁడెయెచ్చైనకులజుండు,వి...

ఎటుకలేని జనుల దగ్గఱఁజేరి ఆన్నిజాతులలోను 'మాజాతి
యెక్కువది? మాజాతి యెక్కువది' యని దాంభికులు ద్రొబ్బు
లాటలనాడి తమతమమతములలోనికిని జాతులలోనికిని దీసికొనఁ
బ్రయత్నములను జేయుచు నల్లరులను జేయుచుందురు. ఇట్లు
చేయుటవలన సామాన్యులందఱును మోసపోయెదరు. నిజముగా
లోకులకు జ్ఞానము నుపదేశించి వాఙ్మని ఉత్తమజాతులను చేయఁ

దలచినచో వారికి ఉత్తమమగుజ్ఞానమును గలిగించి ఆసింపట విచారింపవలయునే గాని జ్ఞానమే లేక తిరిగిన ప్రయోజనమున్నదా? లేదు. కావున ఎవ్వనికి జ్ఞానము పవిత్రమైనది కలుగునో వాడు ఉత్తమవంశముగలవాఁడగునేగాని వివాదము వలన కాఁడు.

ఆ. టిప్పణములు నేసి చప్పనిమాటలఁ
జెప్పచుందు రన్ని శ్రుతులు స్మృతులు
విప్పిచెప్పరేల వేదాంతసారంబు? వి... 145

లోకులు అజ్ఞానదశలో నున్నందున తాము లోకానుగ్రహార్థమై ఊరూరను సదాచారముల సుపదేశింపవచ్చితిమని దొంగవేషములను వేసికొని నడుమనడుమ శ్రుతులను స్మృతులను ఉదాహరణముగా చెప్పచు తమభావములకు సరిగా లేనిచో టుల టిప్పణములను సారము లేనిమాటలతోఁ జెప్పచుందురు. నిజముగా వీరు దాంభికులుగాక లోశమునకు మేలు చేయవచ్చినయెడల లోకులందఱు తరించునట్లుగా వేదాంతసారమును వివరించి ఏలచెప్పకయుందురు? కావున నిట్టివంచకులను నమ్మరాదు.

ఆ. తింగణాలు బలసి నింగికి నెగిరినఁ
జెట్టుచివరపండు చేతఁ బడునె
పుస్తకములుచదువఁ బొందునామోక్షముల్?వి.

ప్రజలను మోసపుచ్చుటకై జనులు కొందఱు మేమిన్ని గ్రంథములను చదివితిమి. ఆమూర్ఖుఁ డొక్కదానిని గూడ

చదువలేదు. వాఁడు చదువరానిమొద్దు. మేము చదువనేర్చిన
పెద్దలము అని మోసము చేయుచుందురు. డాబు చేసినయెడల
ఫలముగలుగదు. చూడుఁడు. పేరాశతోఁ బొట్టివాండ్రగుబా
లురు పైకి ఎగురఁగలిగినంతమాత్రాన చెట్టుకొట్ట కొనమీఁదనుండు.
పండు అందఁగలదా? అట్టులే కట్టకట్టలుపు స్తకములు చదివినం
తమాత్రముచేత మోక్షములు వచ్చునా? రాజులపు. కావున
అట్టివారిని నవ్వురాదు. •

ఆ. దగ్గఱకుము పాపదాంభికులను నీవు

మోసపుత్తురయ్య దోసమనక

క్రూరమృగములట్టివారురా నవ్వుకు, వి... 147

నాయనా! ఇట్టిదాంభికులదగ్గఱకు చేరకుము. వారు
మిక్కిలి పాపాత్ములు. వారికి తనవాఁడు నావాఁడు అను సాధు
భావముగాని అయ్యో అని కరుణగాని లేదు. పాపమునుకూడ
లెక్కచేయక దగ్గఱచేరివారిని మోసము చేయఁజూచుచుందురు.
అట్టివారు మనుష్యరూపముతోతిరిగెడి అడవిలోనివసించు క్రూర
మృగములతో సమానులు. అటువంటివారి నెన్నటికిని నవ్వు
కుము. వారివలలోఁ జిక్కకుము. అట్టివారివలె నెన్నఁడును
నీవు ఉండుటకు ప్రయత్నింపకుము. ఇట్టి దాంభికులను తెలిసి
కొని నీవు ప్రవర్తింపవలయును.

ఆ. తంత్రమంత్రములను తారకమబ్బునా

యంత్రబలము గురునిమంత్ర మూని

చింతఁజేయునపుడె చిన్తయ మందురా, వి... 148

తారకయోగము తంత్రములనుమంత్రముల నాశ్రయించుకొని పేరాశతోవర్తించుకపటయోగి కెన్నటికిని లభింపజాలదు. కావునఁ దారకము నార్జింపఁదలంచిన సాధకుఁడు యంత్రబలమును దానికిఁదోడుగా గురునిమంత్రబలము సహాయముఁ జేసికొని ఏకాంతప్రదేశమున ఈశ్వరధ్యానము చేయవలయును. అటుల చేసినయెడల సాధకుని ప్రయత్నానుసారముగా చిత్స్వరూపము ప్రత్యక్షమగును.

ఆ. తనువునందు నగ్ని దఱికికొని కాలంగఁ
గాల్చుకొనుట యేమికర్తమునకొ
కాల్చుకొన్న యంతఘనుఁడుతానయ్యెనా?వి.149

దాంభికులు లోకులు నపవిత్రులనియును వారిని పవిత్రులనుగా చేయుటకుఁగిన్ని తోనే పరిశుద్ధిచేయవలయుననియు నందులకే ముద్రలనువేయుట యనియుఁ జెప్పి మోసముఁ జేయఁజూతురు. ఇది వైష్ణవమతసంప్రదాయము? కాని యిట్లుచేయుటకు కారణములు కానరావు. పవిత్రతకొఱకని యందురా? తమతమ హృదయములలోనే యగ్ని వెలుగుచుండఁగా మరలకాల్చుకొనుట యేమికర్తము? పోనీ. కాల్చుకొననిండు. కాల్చుకొన్నంత మాత్రమున నాతఁడు ఘనుఁడయ్యెనా? కాలేదు. కావున దాంభికులమాటలు విని మోసపోవలదు.

ఆ. తనువు లస్థిర మని ధనము లస్థిర మని
తెలుపఁగలఁడు తాను తెలియలేఁడు
చెప్పవచ్చుఁ బనులు నేయుటకష్టమౌ,వి...150

దొంగలు వేదాంతుల మనుషేరులతో తిరుగుచు “శరీరములు శాశ్వతములుకావు; సంపదలు స్థిరములుగా నుండఁజాలవు; కావున మేనిలోనం బ్రాణములున్నంతలోనే దానాదులకు చేయు” మనిచెప్పి మోసముచేయఁజూచుచుందురేకాని నిజముగా వేదాంతులు గారు. వారు నిజముగానే వేదాంతులగుదురేని తానుచెప్పిడి మాటలను తనపనులయం దెందులకు అవలంబించియుండఁగూడదు? కావున నితరులకు చెప్ప పచ్చునేగాని వానిని తానుచేయఁగలుగుట కష్టము. అట్టి పంచకులగు వారి బారిలో జనులారా! మీరు ఎన్నటికిని చిక్కవలదు.

ఆ. తప్పువేషముని ధరలోనఁ దిరిగెడు

నేతలెల్ల మిత్తిఁ జేరుటనునె

కడుపునిండ నింత కష్టంబు లేలరా?వి... 151

తప్పుడువేషములను వేసికొని లోకములో నన్నిచోటులకు తిరుగుచు తనకగపడిన ప్రతివానిని పంచనసేయుచు దాంభికుఁ డిట్లుచేసిచేసి చివరకు పొందెడిఫలము మృత్యుదేవతను దర్శింపఁబోవుటయేకాని మఱియొకటి కాఁజాలదు. అనఁగా: బ్రతికినన్ని నాశుపొట్టనింపుకొనుటకనుట. ఛీ ! పాడుబొట్టకు నిండించికొనుటకు చేయరాని ఇంతింతపనులను, పడరాని పొట్టను పొందవలయునా? పొంది చివరకు నొందుఫలమేమి? కావున దంభముచేత నిసుమంతఁయు నుపయోగములేదు.

ఆ. తిరుపతికిని బోవఁ దుఱక దాసరి గాఁడు

కాశికేఁగఁ బంది గజముగాదు

కుక్కసింహ మగునె గోదావరికిఁబోవ ? వి...

వంచకులు సాధారణముగా “తీర్థయాత్రలఁ జేసితిమి. తిరుపతికిఁ బోయితిమి. తిరునాళ్లఁ జూచితిమి. పవిత్రుల మైతిమి. కావున నితరులగుజనులందఱును మమ్ము సేపించినను పూజించినను పవిత్రులగుదురు” అని మోసము చేయఁజూచెదరు. ఇట్టివాండ్లు వంచకులు. వీరు తిరుపతి మొదలగుతీర్థాదులకు వెళ్లినమాత్రానఁ బవిత్రులగుదురా? కారు. ఎట్లనఁగా: ప్రతిదినమును వేలకొలది జీవులఁ జంపు తురకతిరుపతికిఁబోవఁగానే దాసుఁడుకాఁజాలు నా? పంది మలముచు భక్షించునదియై కాశికిఁ బోయినమాత్రాన వీనుఁగు అగునా? గోదావరిలో మునిఁగినంతమాత్రముచేత కుక్క సింహము అగునా? కాదు. అట్లే వంచకులుకూడను.. కావున వారిని నమ్మరాదు.

ఆ. తోలుకడుపులోన దొడ్డవాఁ డుండఁగ

రాతిగుళ్ల నేల రాశిఁ బోయ

రాయిదేవుఁడైన రాసులుమ్రొంగదా ? విశ్వ...

దేవుళ్లని పేరులను పెట్టి మూర్ఖులనందఱిని తనవశమును చేసికొని దాంభికులు ఆటలాడుచుండెదరు. జనులు వానినన్నిటిని తెలియక మోసమును పొందెదరు. ఇట్టిపనులన్నియు దంభ కృత్యముగాని వేరుగాదు. దేవుఁడు రాయియగునా? కాఁడు. ఆదేవుఁడు మనకడుపులోనే యుండఁగా రాతిగుళ్లలో రాళ్లను అన్నరాశి ప్రోగుబోసి మ్రొక్కుదురు. ఎంత వెట్టి వారు? వారు అనుకొనినయట్లు రాళ్లుదేవుళ్లైనచో రాసులు

రాసులు నైవేద్యమును మ్రింగవలదా? అట్లు లేదు. కావున దాంభికులవలన మోసము నొందవలదు.

ఆ. దేశదేశములను తిరుగంగ తిరుగంగ
నాత్తయందు ధ్యాన మంటుకొనునె?

కాసులకును తిరుగఁ గల్గునామోక్షంబు? వి.

ఊరూరను మఠాధిపతులమని గురువులమని యాత్రికులమని పేర్లను పెట్టికొని తిరుగుచు ధ్యాననిష్ఠు లైనట్లులు కనులను మూసికొని జనులకు వంచనచేయుచుందురు. నిజముగా వీరికి ఆత్మధ్యానములేదు. ఉన్నదనియెదరా? అట్లుకాదు. దేశదేశమును తిరుగుచున్నంత మాత్రమున ఆత్మధ్యానము వచ్చు టెట్లులు? కాసులకొఱకు తిరిగెడి వంచకులకు మోక్షమెట్లులు కలుగు? కలుగఁజాలదు.

ఆ. దొంగమంత్రములను దొరకునా మోక్షంబు
చేతఁగాని చేత చెల్ల దెప్పుడు
గురువటండ్రై వానిగుణహీనుడనవలె, వి...

155

కొందఱు మహానుభావులు మంత్రములని ఉపాసనలని చెప్పుచు వశ్యముకొఱకని మంత్రములను జపము సేయుమని చెప్పి లోకులను ముప్పతిప్పలు పెట్టుచుందురు. అట్టివారికి దొంగమంత్రమువలన మోక్షము దొరకునా? దొరకదు. పైఁగా అట్టిచేతఁగాని పనినిచేయవలదు. దానివలన నొకప్పుడు ముప్పు కూడ కలుగును. అటువంటి గురువును గురువనఁ గూడదు.

వాఁడు దొంగ. అట్టివానిని గుణహీనుఁడని యనియెదరు.
కావున నీలాటివంచకులను నమ్మవలదు.

ఆ. ద్వాదశతిరుమణులు దగునట్టు ధరియించి
ద్రవిడగ్రంథములను దనరఁ జదివి
అక్షయమగు పాత్ర నమరంగఁ దాల్తురు,వి. 156

వైష్ణవులలోఁ గొందఱు పైకి కేవలమమాయికులును పరి
శుద్ధులు నగువారివలె కనఁబడుచు లోకులను మోసముఁ జేయు
చుందురు. అట్టివారు తమ కీయైహికమున నిష్ఠము లేనివారివలె
నటించుచు పొట్టనింపుకొనుటకై ద్వాదశోర్ధ్వపుండ్రములను
పెట్టికొని తిరువాయ్మొళ్ళయను ద్రావిడవేదమును చదివికొ
నుచు ఇంటింటికి అక్షయపాత్రను చేతఁబూని తిరుగుచుందురు.
కావున నిట్టివారిని నమ్మరాదు.

ఆ. నీళ్ల మునుఁగ నేల నిధులఁ బెట్టఁగ నేల
మొనసి వేల్పులకును మ్రొక్కనేల
కపటకల్తషములు కడుపులోనుండఁగా, వి...

తీర్థస్నానములని నీళ్లలోమునిఁగి దానధర్మములనియచ్చ
టచ్చట నిధులనుంచి తాము చేసినపాపములు పోవుట కని దే
వతల కందఱికిని పేరు పేరు చెప్పిమ్రొక్కుచుందురు. ఇట్లు
చేసిన యెడల జనులకు పాపములు నశించి మోక్షము దొరకు
నని చెప్పుచుందురు. కాని పాపములు కడుపునిండయుండఁగా
కపటము నటించి దేవతలకు మ్రొక్కినంతమాత్రమున పాప
ములుపోవునా? పోవు చేసిన గ్రంథాలయందు

లేదాపోయింది. (కృష్ణ జిహ్వా)

ఆ. పట్టుబట్టఁగట్టి పట్టెనామముఁ బెట్టి
వట్టిభ్రాంతిఁ జెంది వైష్ణవుఁడయి
లోట్టిదాగినతఁడులోకులఁజెలుచురా,వి... 158

మఱియును గొందఱు వీరవైష్ణవమని జనులను మోసపుచ్చుటకు దంభమునుచేయుచుందురు. ఈవీరవైష్ణవ మంతయును దంభమునకు పెట్టిన పేరు. వీరు పవిత్రతకొరకని లోకులకుఁ జెప్పుచు పట్టుబట్టల నేగట్టుకొని పట్టెనామములను మొగమునిండ దిట్టముగాఁబెట్టికొని లేనిపోని బ్రమనుపొంది “వైష్ణవత్వమును స్వీకరించితిమి. ఇయ్యదియే యుత్తమ మగుమతము. ఇంత కంటేఁ బవిత్రమైన మతము మఱియొక్కటిలే”దని చెప్పుచు రహస్యముగా కల్లుద్రాగి కులములనులోకులను జేరుతురు. కావున నిట్టిదాంభికులను బుద్ధిమంతులు నమ్మరాదు.

ఆ. పరఁగ ప్రతిమలకును ప్రాణప్రతిష్ఠలో!

ప్రాణ మొసఁగ ప్రతిమ పలుకవలదె

మొదటివానిసృష్టి మూర్తిమంతంబైన,వి...159

నిగ్రహములను జేయించి వానిని గుడులలోఁ బెట్టిప్రాణ ప్రతిష్ఠలను చేసెదమని ధనమును లోకులనుండి లాగుటకు గొందఱు ప్రయత్నములను చేయుచుందురు. ఇట్టివారు చేయు కార్యములే దాంభికకార్యములు. వీనిని లోకులను మోసము చేయుటకే చేయుచుందురు. లేకపోయిన రాతిబొమ్మలకు ప్రాణ ప్రతిష్ఠలేమిటి? పోనీ యన్నను ఆరీతిగా ప్రాణప్రతిష్ఠఁ జేసినయాప్రతిమలు పలుకవలదా! మొదట ప్రాణప్రతిష్ఠ చేసిన

వాని సృష్టిమూర్తిమంతముకాదు. కావున దాంభికులను నష్టపరుచును.

ఆ. పరమయోగుల మని పరముఁ జేరఁగ లేని
మాయజనులకెట్లు మంచికలుగు
వేసములనువిడచి విహరింప ముక్తియో, వి...

యోగులలో నెల్లరకంబైన తత్ములమని చెప్పుచు పరమేందో
తామే కనుఁగొనలేక తమకంతయును తెలిసియున్నట్లు నటించి
లోకులకు మోసపుచ్చువారికి మంచి ఎట్లువచ్చును? రాదనుట.
కావున దాంభికులందఱు ఈబూటకపుపూటలను మాయవేషము
లను విడిచి ప్రవర్తించిననే వారికి ముక్తికలుగును. లేకయున్న
ముక్తి కలుగదు. ముక్తి కలుగకపోయిన శుభములు వచ్చునా?
రావు.

ఆ. పరుల మోసపుచ్చి పరధన మార్జించి
కడుపు నించుకొనుట కానిపద్ధు
ఋణమునేయ మనుజుఁడెక్కువ కెక్కునా?వి. 161

“అన్నదానము జేయుదును. అది దేవతలకుఁ బెట్టుదును”
అని ఇతరులకు మోసముచేసి సాధ్యమైనంతవఱకు అప్పు చేసి
డబ్బులాగి చేతఁ జిక్కించికొని సమారాధనలు సంతర్పణముల
నటువైపు కట్టిపెట్టి తనకడుపునించుకొనుచు మిగుల ప్రయోజ
కుఁడ నైతినిని యనుకొనుచుందురు. విచారించితమేని వారు
చేసినపని చేతఁగానిపని యనవచ్చును. లేకున్న అప్పుసొప్పు

లను తీసినంతమాత్రాన మనుష్యుఁ డధికుఁడై యుండఁగలఁడా?
కావున నిట్టికార్యము లన్నియు దాంభికకార్యములు.

ఆ. పిండములను జేసి పితరులఁ దలపోసి

కాకులకును బెట్టు ఖలుఁడు దినము

పెంటఁదినెడికాకి పిత యెట్టులయ్యెనో! వి...162

కొందఱు కర్తిష్ఠులమన్ని చెప్పుచు, పర్వకాలములయందును,
మృతాహమునందును, పిండములను చేసి పితృదేవతలనుధ్యానించి
వారికి తృప్త్యర్థమై కాకులకుఁ బెట్టుదురు. పెట్టించెదరు. వీరెం
తటి యజ్ఞులొ చూడుఁడు. వీరియభిప్రాయము తమపితృదేవత
లే కాకులై యాపిండములను తినుచున్నవి యనిగదా! నిజముగా
కాకియెక్కడ? పితరుఁ డెక్కడ? పెంటదిబ్బలమీఁది యెంగిళుల
నేఱితి నెడికాకి పితృదేవత యగునా? కాదు. కావున నిట్టి
దాంభికులను నమ్మరాదు.

ఆ. పేరుసోమయాజి పెనుసింహబలుఁ డాదె

మేఁకపోతుఁ బట్టి మెడనువిఱవఁ

గాక క్రతువువలనఁ గలుగునా మోక్షంబు? వి.

దాంభికులు పైకి “మేము అగ్నిహోత్రులము. మేము సోమ
యాజులము. మేము పాకయాజులము. మాకే మోక్ష మితరు
లకుభిక్షము” అని తమ్ముతాము పొగడుకొనుచుందురు. మోక్షము
నకై ప్రయత్నించువారుసాత్వికులై యుండవలయును. పేరుమా
త్రము సోమయాజి. మేఁకపోతు మెడలుపట్టి విఱచివేయుటకు
రెండవసింహబలుఁడు(కీచకుఁడు). ఇంతమాత్ర మే వీరి యోగ్యత

కలుగునే కాని క్రతువు చేసినంతమాత్రమున నీ దాంభికులకు మోక్షముపచ్చునా? రాదు. కావున నిట్టివారిమాటలనువిని మోసపోకుండు.

ఆ. బందెత్రాళ్ల దెచ్చి బంధించి కట్టంగ
లింగడేమి దొంగిలించినాఁడో

ఆత్మలింగమునకు నర్చింపనేరరో, వి... 164

ఆరాధ్యులు లింగమును త్రాళ్ళతోఁగ్రుచ్చి విడిపోకుండ మెడలలోఁ గట్టుకొనియుందురు. ఏల యిట్లు చేయుచున్నారనిన లింగమూర్తి సంగతుడై యుండుట కనియెదరు. నిజమును విచారించితిమేని దొంగలనుగదా ఇట్లు బంధింపవలయును. లింగమూర్తిని దొంగనుకట్టినట్లు బందెత్రాళ్ళతో కట్టివేయుట కాతఁడు చేసిన దొంగఱిక మేది? లేదు. కావున నిట్లుచేయుట దంభకార్యము, కాదందురా? ఎల్లప్పుడు నెడఁబాయని ఆత్మలింగముండఁగా పూజింపనేరరా? కావున నిట్టివారి నెప్పటికిని నమ్మరాదు.

ఆ. బ్రాహ్మణులమటంద్రు బ్రహ్మత్వ మదిలేని

బ్రాహ్మ్య మద్దియేల బ్రాహ్మణుడతే

బొమ్మవలెను తాను విమృషై గూర్చుండ, వి...

“మేము బ్రాహ్మణులము. బ్రహ్మస్వరూపులము. మమ్మందఱును పూజింపవలయును. మాసేవఁ జేసి తక్కినవారలు కృతార్థులు కావలయునే గాని మఱియొకరీతిగాఁ గాఁజాలరు. మమ్మఁ బూజించిన నందఱిదేవతలను బూజించినట్లులే” యని మెట్టుపై కెక్కి కూర్చుండి పల్కుచుందురు. ఆహా! ఎంతదాంభికులు.

వీరు ! వీరు జాతిచేత బ్రహ్మణులైనను బ్రహ్మతేజస్సు వీరియందు
కానరాదు. బ్రహ్మతేజస్సులేని బ్రహ్మణత్వముకూడ నొక బ్రహ్మ
ణత్వమా ! లోకు లేమనికొందురనియైనను లేక బొమ్మవలె దిష్టై
మీఁదఁ గూర్చుందురుకదా !

ఆ. భాగవతుల మనుచుఁ బరగంగ నెవ్వరు
వారి నెఱుంగలేరు వరుసతోడ

ఆడిపాడువార లరయ భాగవతులా? విశ్వ...

తంబుర మద్దెల, వెంటఁ బదిమంది మూర్ఖులు కూడిరాఁగా
“భాగవతులము. భగవంతునియవతారములనాడెదము పాడె
దము హరికల్పను కాలక్షేపము సేయుదుము. చూచి యానం
దింపుడు. చేయించి తరింపుడు” అని ఊరూరను తిరిగెడి
దాంభికులను చూచి వారి నిజమగుసమాచారమును తెలిసికొన
లేక ధనమును దోచి యిచ్చుచుందురు. విచారించితిమేని భాగ
వతులు ఇట్లుందురా? ఉండరు. జేవుని ధ్యానించుచు డంబము
లేనివారు భాగవతులుకాని ఆడిపాడువారలా భాగవతులు?
కావున నిట్టిదాంభికులను నమ్మకుండు.

ఆ. భూతి దేహమందుఁ బూసిన నయ్యెనా

నిష్ఠ శివునియందు నిలుపవలయుఁ

గాక బూడ్డెయందు గాడిద పొరలదా? వి...

శైవులగా వీరశైవులమని చెప్పుచు భక్త్యమును శరీరమునందం
తటను నువ్వుగింజసోపటకైనను తావులేకుండ పూసికొని “శివో
హం శివోహం” మ్మని వెట్టికేకలువై చుచు ముక్తుఁడైతినినితలంచు

చుందురుకాని ఇంతమాత్రముననే వీరిని కైవల్యముబ్బినా? అబ్బదు. కైవల్యము కావలయునన్న మనోవృత్తులనన్నిటిని శివునిపైననే నిలుపవలయును. అట్లుగాకయే సులువుగా మోక్షము భస్మధారణముచేతనే వచ్చునట్లయిన గాడిదెకు కూడ రావలదా? ఏలయని యనియెడలేమో? అదిమాత్రము బూడిదలో పొరలి భస్మోద్ధూళనము సర్వాంగములకుఁ జేసికొనుటలేదా? కావున నిట్టి పన్నియును దాంభికులుసేయు మోసపుపనులని తెలిసికొనవలయును.

ఆ. భూతిపూసి నీవు ప్రాతభూతంబుల

వెడలఁ గొట్టఁబోవ వెఱివనుచు

నిన్నె కాంచి భీతినిలువక పారరో, విశ్వ...168

కొందఱు దాంభికులు “భూతవైద్యులము. దయ్యములను ‘వెడలఁగొట్టెదము’” అని విభూతిపిండికట్టులను పెట్టుకొని ఊరూరనుతిరిగి దంభములనుచేయుచుందురు. ఎచ్చటనైననుభూతములు తొలగిపోయినయెడల మామాహాత్మ్యముచేతనేయని డాబులు కొట్టుచుందురు కాని వాస్తవ మిట్టులుగాదు. ఈవెఱిశెవులు విభూతిపిండికట్టును పెట్టికొని భూతములను వెళ్లగొట్టఁబోయిన యీవెఱిశెవులనుగాంచి వీరలే పెద్దభూతములని జనులు వెఱచి పాటిపోవుచుందురు. వీరుచేయు భూతోచ్ఛాసన మీవిధముగ నుండును. కావున దాంభికులపనులనుచూచి జనులు మోసమునొందకూడదు.

ఆ. మతపువేషధాన్లు మహిమీందఁ బదివేలు

మూఢజనులఁ గలప మూగుచుంద్రు

కొంగలు గుమిగూడి కొఱకవా బోదెలు ? వి...

లోకములో నిట్లులు జనుల పంచనచేయుటకై టక్కరులు శ్రేణిపోనిమతములను వేషములను వేసికొని వేలకొలది మూర్ఖులను మతమునుండియును మతమునుండియును వేలుపఱచి భ్రష్టులనుగాచేయుటకై రాత్రింబవళ్లు ఏకదీక్షతోఁ బనిసేయఁ బ్రయత్నించుచుండెదరు. ఇట్లుగూట ప్రపంచమునందు సామాన్యముగా జరుగుచుండును. పండిన పైరుచేలయందలిపంటల మ్రింగుటకై కొంగలు గుంపుగూడి వచ్చినటులె యీకపటవేషధారులుసైతము దాతల మ్రింగుటకు సిద్ధపడుచుందురు. అందుచే నీపంచకులు పంటవాములపాడుచేయు బోదెకొంగల పంటివారు.

ఆ. మనసున దయలేని మాలకొడుకునొద్దఁ

జేరియున్న ప్రజకు చేటు నిజము

పెద్దతనము లెంచఁ బెంకెల చందమా, విశ్వ...

దాంభికులు ప్రజలను అల్లెము జెల్లెముచేసి మోసపుచ్చి దగ్గఱకుచేర్చి తరువాత దయలేక అపదలను గూర్తురు. బుద్ధిమంతులీవిషయములను గుర్తించుకొని అట్టివారియొద్ద చేరకూడదు. నిజముగా మనసులో దయలేని మాలముండకొడుకుదగ్గర చేరినయెడల చేటుతప్పదు. అట్టివారు పెకివేయు పెద్దమనుష్యులవేషములనుచూచి దగ్గఱచేరితిమా? అవియన్నియును క్రమముగా పెంకెవేషములుగా మాటిపోవును. కావున సాధ్యమైనంతవఱకు దాంభికులమాయకు చిక్కక మెలఁగవలయును.

ఆ. మాల మేలుగుణము మంచిదికలిగిన

మాలకూడుఁగుడుచు మనుజుకంటె

గుణమే మేలుకాని కులమేమి మేలురా? వి...

వంచకులు కొందఱు తక్కువజాతిలోనివారగు మాలలను చూచినపుడు “మే మగ్రజాతివారము. మాకంటెవీరు లొచ్చు. వీరికంటెమేము హెచ్చు” అని పలుకుచు పరనింద అసత్యభాషణము ద్రోహము మున్నగు దుర్గుణముల నొంద నలవాటుపడి యుందురు. సత్యముగా కులముచేత మాలవాఁడైన వాఁడు మాలఁడుకాడు. మేలుగుణములుకలిగిన మాలయేమేలు. నీచగుణములుగలిగియుండికూడుతునువాఁడే యధముఁడు. గుణముమేలే మేలుకానికులముమేలు మేలగునా? కాదు. కావున నిట్లనుట దంభకృత్యము. ఇట్టివారిని నమ్మకుంట నిక్కిలిమేలు.

తే. ముక్కు కన్నులు చెవు లంటి మూయనేల

తెలిపి తెరగంటిలోఁగల దేటపఱచి

తిరుగనేర్చినవాఁడె పో ధీజితుండు

ఊరకయ మూయ డంబంబు లోరి వేమ. 172

యోగుల మనుకొని ముక్కులను మూసికొని చెవులు పట్టుకొని కూర్చుండి డంబములు చేయుచుందురేకాని అందువలన నిసుమంతయును ప్రయోజనములేదు. అందువలన కాలయాపనయేగాని నిజము బోధపడదు. నిజమును తెలియఁదలఁచినవాఁడు కన్నులఱమోడ్చి ధ్యానమును చిత్తమునందుచేర్చి సంచరింప నభ్యాసమును చేసికొనవలయును. అట్టివాఁడె మనస్సును జయిం

చినవాడగును కాని యూరిక లేనిపోనిడంబములను చేసినవాడు
వ్యర్థుడే యగును. కావున డంబమును విడిచిపెట్టవలెను.

ఆ. ముద్రలన్న నేమొ మురిసెద రయ్యయో
భద్రముగను మనసు పరగకున్న
వెట్టిచేష్టలగును వివరింపముద్రలు, విశ్వ...173

పంచకులు బయలుదేరి షణ్ముద్రలని పంచముద్రలని శాంభ
వీముద్ర యని ఇట్లు వేటువేటు పేరులను చెప్పి యాముద్రల
ను సక్రమముగా ధారణచేయఁగలవాఁడు ముక్తుఁ డగుననిచెప్పి
పంచననేయుదురు. లోకులు పాపము అమాయకులే ఆమాటల
నునమ్మి ఆముద్రలలో నేమో మాహాత్మ్య మున్నదని యనుకొని
మురియుచుందురు. నిజ మిటుగాదు. మనస్సును జాగ్రత్తగా
పదిలముచేసి సంచరించుటయే ముద్రయనఁబడును. దీనిని తెలి
యకయిష్టమువచ్చినచోప్పునచేసినచో నవివెట్టివానిచేష్టలగును.
కావున విచారింపక దాంభికకార్యములఁ జేయఁబోఁగూడదు.

ఆ. మొనసి యింద్రియముల మొదట నిల్పఁగ లేక
సమసిపోవువేళ సన్న్యసింతు
ఆత్మశుద్ధిలేక యంటునా మోక్షంబు, విశ్వ...

అవయవములలో బలమున్నంతకాలము దేవుఁడున్నాడని
కాని కర్తలున్నవనిగాని చెప్పిననష్టకలోకములను మోసగించు
తలంపుతో ఇంద్రియములను జయింపలేనివారలు దాంభికులమా
టలను విని అవసానకాలమున సన్న్యాసమును సర్వపాపములు
నశించి ఆత్మసాక్షాత్కారమ౪టకొఱకు స్వీకరించుచుందురు.

ఇట్టివారికి ఇంక నిటువంటిదామల నెన్నింటిని జేసినను ఆత్మ శుద్ధిలేక మోక్షము దొరకనే దొరకదు. కావున దంభపుననులను చేయుటకు తలపెట్టరాదు.

ఆ. మోసమునను దనకు మొదటిముఖ్యతహాని
మోసమునను తనదు మురువు దప్పు
మోసమునను తనదు మోక్షము తప్పుకా, వి.

పంచకులు లోకులను మోసపుచ్చుటయే తమముఖ్యకార్యమునుగా భావించి అట్లుచేయఁ బ్రయత్నించుచుండెదరు. ఇట్లు చేయుటవలన ననేకములు ప్రమాదములు గలుగును. మోసము వలన తొలుత తనప్రాముఖ్యత (ఆనఁగా: గొప్పతనము) పోవును. మఱియును మోసముచేత సంశయము ప్రేమ తొలఁగిపోవును. మోసముఁ జేయుటచేతనే తనకు మోక్షము గూడ రాకపోవును. కావున దాంభికులై ప్రజలను మోసపుచ్చుటకు పూనుకొనరాదు.

ఆ. ముచ్చు గుడికి పోయి ముడివిప్పునేకాని
పొసఁగ స్వామిఁ జూడఁ బోఁ డతండు
మక్కయిల్లు సొచ్చి కుండలు వెతకదా, విశ్వ...

దాంభికు లొకవేళ నెప్పుడైనను సత్కార్యములను చేయఁబూనుకొన్నను అదియును లోకులను ఫంచించుటకేకాని వేటొకందునకుఁ గాదు. ఎట్లనఁగా: దొంగ, ఎప్పుడైనను ప్రొద్దుపోక గుడికిపోయినయెడల నాతఁడు స్వామిభక్తిచే బోయెనా? కాదు. అచ్చటికి ఎవ్వరైనను ధనికులువచ్చినయెడల

వారికొంగుమూటలలోని ధనము దొంగిలుటకే పోవును. ఇట్లే కుక్కగూడ ఇంటిలోఁ జొరఁబడుట కాపాడుటకు కాదు. కానిప్రతికుండను దొంగిలుటకుతొంగిచూడదా? కావున దాంభికులపట్టుల జాగ్రత్తగా మెలఁగవలయును.

ఆ. యజ్ఞయాగములని యన్ని చేసినఁ గాని
ఆత్మయజ్ఞ మగునె యంటిచూడ
క్రతువు చేయుపేరు కానంగ దొంగలు, వి...

వంచకులు లోకమును కప్పివేయుటకు యజ్ఞములు యాగములను పేర్లతో ఎన్నింటిని చేసినను అవియన్నియును ఆత్మబోధయను యజ్ఞముతో సరిరాఁగలవా? రాజాలవు. కావున యజ్ఞములను జేయువారందఱు లోకమును మోసముచేసి డబ్బులాగికొని హింసచేయు పచ్చెపుదొంగలుగా పరీక్షించి చూచినయెడల తెలియవచ్చును. ఇట్టిదాంభికులను ఎప్పటికిని నమ్ముట మంచిపని కాఁజాలదు.

ఆ. రాతిబొమ్మకేల రంగైనవలువలు
గుల్లగోపురములుఁ గుంభములును
కూడుగుడ్డ తాను గోరునా దేవుఁడు? వి...

మోసగాంధ్రు 'రాతివిగ్రహములకు పట్టుబట్టలు పచ్చని బంగరుసొమ్మలను బెట్టి యలంకరించి, అవి దేవతామూర్తులనియును, వీనికి గుల్లను గోపురములను గట్టించి మాన్యముల నిచ్చి ఉపచారములఁ జేయించిన దేవుఁడు సంశయించి ముక్తినిచ్చుననియును చెప్పి జనులను అజ్ఞానమున ముంచెదరు. దంభమే గాని

రాతిరంగు బొమ్మలకు గుడ్డలెందుకు? గుల్లెందుకు? గోపురము
లెందునకు? ఉదకకుంభము లేమినిమిత్తము? వీరు పెట్టుకూడుగు
డ్డలను దేవుఁడు కావలయుననికోరునా? కోరఁడు. కావున నివి
యన్నియు దంభకృత్యములు. వీనివలన మోసపోకూడదు.

ఆ. రాయియయ్యె దైవరాయఁడు భువిలోన

భక్తి మ్రొక్కువారు బండలె కద ~~మ్రొక్కు~~

దేవునంతవారు భావింప భక్తులా? విశ్వ...

రాతిబొమ్మలకు మ్రొక్కులిడుమని చెప్ప దాంభికుల కృత్య
ములు చూచిన నవ్వువచ్చుచున్నయది. ఏమి వీరియాగడము..
దేవాదిదేవతలకందటికి నధిపతి యగు దేవరాజును రాతిని
జేసిరి. ఆబండకు మ్రొక్కుటకందటిని పురికొల్పెదరు. పరికించి
న బండలకు మ్రొక్కువారందఱు బండలే కదా! దేవుఁడు నిజ
మగుబండ. ఆబండను సేవించుమనుజులందఱుబండలు. కావుననీ
రెండుబండలుసమానము. బండయగుదేవునిసేవించు నజ్ఞానులగు
మనుష్యులనుబండలు భక్తులెటులగుదురు? ఇదిదాంభికులుచేయు
మోసము.

ఆ. రుద్రరూపుఁ దాల్చి రుద్రుని నిందించు

భ్రష్టత్రోవ నరుగు భ్రష్టజనుఁడు

ఱంకునకును తిరుగురమణులవలెనుండ్రు, విశ్వ.

జనులందఱును శివస్వరూపులనియును శివమయమే సకల

ప్రపంచమనియును వేదములు చెప్పుచున్నవి. కావున లోకులె
ల్లరును శివునిరూపములే యగుదురు. పంచకులు తాము స్వయం

ముగా శివరూపధర్మలై లోకులనుపంచనచేయుటకై శివునినిందిం
పమొదలు పెట్టుచున్నారు. ఇట్టిపతితులత్రోవనే పలువురేగుచు
శివరూపములధరించి శివదూషణము గావించుచున్నారు. లోక
పంచకులగు నిట్టిదేవదూషకులసంచారములు, మిండన్మికై తిరుగు
అంకుటాండ్ర తిరుగుబోతులనమును సర్వవిధములఁ బోలియు
న్నదిగదా !

ఆ. లోనఁ బదిలపఱచి లోవికారం బెల్లఁ

దరుగకున్న వాఁడు తపసికాఁడు

వెలివికార మెల్ల విధిసాలికోర్కులే? విశ్వ...

తపసులమనికొందఱు తుంటరులు, లోలోపల నేమేమో
మనోవికారములనుంచికొని పైకివానినన్నఁటిని తెలియరాసీయక
నణఁచివేయుచుందురు. అట్టివారు నిజముగా తపసులు కారు.
తపసులపేరనున్న దుండగీడులు. వీరు పైకికట్టున్నను నాలోపలి
కోర్కులు దాగఁజాలవు. దంభమునను పైకి మంచిగుణములు
న్నట్లు నటించెదరు. ఇవిఫలించునా? ఫలంపవు. కావున దంభ
మునువదిపెట్టి సత్యమునను బ్రయత్నమును సేయుచుండుము.

ఆ. వడుగు ద్విజుల కెల్లఁ గడుముఖ్యమందురు

వడుగుఁ జేసెద మని వదరుచుండ్రు

కడుగుఁ ద్రావి కాకి కట్టుకట్టన్నట్లు, విశ్వ...

బ్రాహ్మణుల కందఱికిని వడుగు ముఖ్యమని చెప్పి చూచిన
ప్రతివారిని మీవానికి వడుగు చేయుమని త్వరపెట్టి డబ్బుకర్చు
చేయించి మోసపుచ్చుచుందురు (దాంభికులు). కాని నిజము

గా వడుగన నేమో అదియెవ్వరికి యెప్పుడు ముఖ్యమో కొంచెమైనను వారు తెలిసికొనలేరు. ఇతరులను మాత్రము వెనుక ముందులనరయక గోతిలో ద్రింపుటకు తప్పక ప్రయత్నమును సేయుచుందురు. వీరు - అనగా నిట్టి దాంభికులగులోకులు కాకులతోసమానులు.- కాకులుగూడ తమజాతితోఁజేరి మంచిఁ చెడ్డ యనక గుడితిని త్రాగి కూయుచుండును. కావున నిట్టి వారిమాటలను పాటించి మోసపోఁగూడదు.

ఆ. వంతు లింగముగను వరుసబూడిదెఁ బూసె
అంతరంగ మెఱుంగ నంత్యజాతి
సంతబసివికొండుకు జంగముదేవరా, విశ్వ...

దాంభికులు లోకులను మోసపుచ్చుటకై తాముగూడ సత్యమతముల నవలంబించువారి తెఱఁగున కపటముగా నటించుచుందురు. వానిఁజూచి జనులు మోసమును చెందకూడదు. చూడుఁడు. ఎవఁడోయొక్కఁడు నిజమగు శైవుఁడు భక్త్యధారణమును చేసికొనియెనని వంతుకు తానుకూడ బూడిదను బూసికొని తానును వారును సమానులమని తలంచుచుండునేకాని ఒకరికొకరికుండు తారతమ్యమును గుర్తెఱుంగఁజాలరు. ఎవరోయొక్కరు మహానుభావుఁడు జంగమయ్యెనని సంతబసివికొండుకుకూడ జంగమువేషమును వేసికొనెను. ఇట్టివారే దాంభికులు. వీరి నుండి జాగ్రత్తగా సంచరింపవలయును.

ఆ. విన్న సుద్ధి కొంత విననిసుద్దులు కొన్ని

వింతసుద్దులెన్నో వినఁగఁ జెప్పు
దాను గన్న యట్ట దాంభికుఁడెప్పుడు. విశ్వ...

వంచకులు లోకులను వంచనసేయుటకు ఉన్నవానిని లేని
వానిని కలిపి తమసొంతపాండిత్యము నందుఁ జేర్చి వేదములలో
నివని శాస్త్రములలోనివని పెద్దలు చెప్పిరని ఈరీతిగా వింత
వింతలైన సంగతులను విన్తుట కింపుగాఁ జెప్పుచు మూర్ఖులను
వశపఱచుకొనుచుందురు. అట్టిసమయములలో నెవ్వఁడైన నిది
మీకెట్లుతెలిసె ననియడిగినఁ దాను ప్రత్యక్షముగాఁ జూచి
నట్లు చెప్పెదరు. కావున నిట్టియసత్యవాదులగు వంచకులమాయ
లను చిక్కక బుద్ధిమంతుఁడు జాగ్రత్తగా మెలఁగవలయును.

ఆ. విప్రవరుల మనుచు వేదంబు చదువక
ప్రాకృతులను జూచి పరిహసించు
ధరణిసురులకన్న దాసరిమతమెచ్చు, విశ్వ...

బ్రాహ్మణోత్తములమని వేదవేత్తలగు వారివంశమున జన్మిం
చితిమనిచెప్పుచు స్వకులాచారమగు వేదాధ్యయనమును సేయక
తమకన్న తక్కువవారిని చూచి పరిహసించు మొదలుపెట్టెదరు.
వీరికంటె దాంభికులు లోకములో లేరు. నిజముగా దంభము
చేయుటచేతనే బ్రాహ్మణులు గొప్పవార లయ్యెదరేని బ్రాహ్మ
ణోత్తములమతముకంటెను దాసరిమతము గొప్ప కావలదా?
కావున సత్కర్మియులై దంభమును జేయక లోకులను మోస
పుచ్చక తమకులాచారములను నెఱవేర్చుకొనవలయును.

ఆ. పాడుగుగల్లుజడలు పులితోలు భూతియు

కక్షపాలలు పదిలక్షలైన

మోతచేట కాని మోక్షంబులేదయా, వి...

156

వీరశైవులును కపాలమతస్థులును తమతమమతాధిక్యతను సూచించుట కని పేరుపెట్టికొని జడలను. దాల్చికొని పులిచర్మమును పఱచికొని దంబముగాఁ గూర్చుచుండి కక్షపాలను దాల్చి ధ్యానించుచున్నారము దేవుని అని చెప్పుచు దంభమును జేయ మొదలు పెట్టెదరు. అట్టివారు దాంభికులే కాని నిజమగు మతాభిమానము గలవారలుకారు. జడలను ధరించికొన్నను పదివేలకక్షపాలలను మోసినను మోతచేటే కాని మోక్షముకొంచెమైనను దానివలన దొరకుట యసంభవము కావున నట్టి దాంభికులవలలొక దగులుకొనరాదు.

ఆ. వెట్టిబట్టువాని వినయము లధికముల్

చెడ్డముండముసుఁగు చెలఁగుచుండు

చెడిపెకొడుకు మిగులఁ జేయునాచారంబు, వి.

నిజముగా నాచారములయం దాసక్తికలవార లవలంబించు నాచారములకంటెను దాంభికుని యాచారములు పదివేలరెట్లు అధికముగా నుండును. ఇట్లు చేయుచుండుట లోకవంచనచేయుపురుషునికి సహజకృత్యమయ్యున్నది. చూడుఁడు. వెట్టివెట్టిగాకవిత్వము పసలేక చెప్పు బట్టురాజు లేనిపోనివిషయముల ననేకములను గనఁబఱచును. చెడిపోయినచెడిపవీధిలోనెవరైన పొడగట్టకమునుపే గీలవలివలె ముతంత మునుగునువేసికొనును.

ఇట్లే కులటాపుత్తుఁడు లోకమును వంచనసేయుటకు మఱింత
యాచారకాండను పెంచి చేయ మొదలుపెట్టును.

ఆ. వేనవేలు చేరి వెట్టికుక్కలవలె

అర్థహీనవేద ముఱచుచుండు

కంఠశోషకంఠ కలిగెడి ఫలమేమి? విశ్వ...

బ్రాహ్మణులు గతానుగతికులై వేలకొలది గుంపులుగూడె
వేదపారాయణ మని పేరుపెట్టికొని అర్థహీనముగా వేదముల
నుచదువుచుందురు. అట్టిచదువువలన నిసుమంతయు నుపయోగ
ముండదు. నిర్భక్తముగా నట్లువేదములను చదువువారికిని కుక్క
లకును భేదమేమి? కంఠశోషమాత్రమే కాని అద్దానివలన
నిసుమంతయును గౌరవములేదు. కావున జనులు దాంభికులై
లోకమును వంచనసేయుఁజూడక నర్థజులై సత్యమును వెల్లడి
చేయవలయును.

ఆ. వైశ్యుల మనియెడివార్తమాత్రమేకాని

దొంగ లింతకంటె దొరకఁబోరు

నేలమీఁద వీరి నేర్పుల నేమందు? విశ్వ...

కోమటులము మేము. కోటికి పడగయెత్తిననారలము. అని
కబుర్లను జెప్పుకొనుటయేగాని నిజమును పరికించితిమేని ఇంత
కంటెను మించినదొంగలు ఈలోకములో నితరులు దొరకరు.
వీరలే దొంగలు. వీరి నేర్పు లన్నియును నేలమీఁది సాములు.
అనఁగా: నుపద్రవకరములు గావనియర్థము. వీరు ఇట్లు ఇత
రులను మోసపుచ్చుటతోడనే కాలమును గడపెదరు.

ఆ. శీలమనుచు నరుడు సిగ్గింతయును లేక
పరులసొమ్ము లెల్ల పరిహరించి
వేషభాషవలన మోసంబుఁ జేయును, వి...190

శీలమంతులమని పేరును బెట్టుకొని దాంభికుడు కొంచె
మైనను లజ్జనొందక పరులద్రవ్యములను గొల్లకొల్లులుగా దోచి
కొనుచు దినదిన మొక వేషమును భాషను మార్చి ప్రజలను నమ్మిం
చి సత్యమతమునుండి వేటుపఱచి మోసముచేయుటకు ప్రయ
త్నించుచుండును. కావున జనులిట్టివానిని జక్కగా గుర్తెరింగి
వారివలలలోఁ జిక్కి మోసముల నొందక జాగ్రత్తగా సంచ
రింపవలయును.

ఆ. సకలతీర్థములను సకలయజ్ఞంబుల
తలలఁ గొఱగకున్న ఫలము గలదె
మంత్రజలముకంటె మంగలిజలమెచ్చు, వి...

దాంభికులు, యాత్రలకు వచ్చినవారిని మోసమును జేసి
డబ్బులాగుటకై ప్రతితీర్థములొను బ్రతియజ్ఞములొను బ్రాయ
శ్చిత్త మనుమిషచేత పవిత్రత వచ్చునని చెప్పి తలలను నున్న
గాగొరిగింపఁజూతురు. పవిత్రము చేయునది మంత్రోదకమా?
మంగలినీళ్లా? ఆలోచించుఁడు. కావున నిట్టివంచకులబారిం
బడి యనుక్షణమును మోసపోక సత్యమునందు శ్రద్ధాభుక్తై
యుండుఁడు.

ఆ. సతులు జపతపముల సల్పఁగసాగినఁ

బురుషు లేల నిరకను బుడమిలోన

పాప మెంచవద్దు పట్టి శిక్షింపుడీ, విశ్వ...192

కొంద తాడువాండ్రు ఇంటిలోఁబనులను పాటలను మాను
కొని సోమరులై జపములని తపములని యోగములని పేరులను
బెట్టికొని యోగ్యతకు మించినవేషమును వైచికొని పురుషులను
లక్ష్యము సేయక తిరుగసాగుదురు. వీరు గూడ నొకజాతిదంభము
కలవారిలోఁజేరినవారలే. కావున నిట్టివారిని పాపమనకపట్టికొని
కట్టివైచి యిరకమీఁద నిట్టిపనుల నెన్నఁటికిని జేయకుండునటు
కొట్టి శిక్షింపవలయును.

ఆ. సంధ్య వార్వనేమి జపము సేయఁగనేమి

వేదశాస్త్రములను వెలయనేమి

పరముఁ గననివాఁడు బాపఁడు గాఁడురా, వి.

బ్రాహ్మణులు కొందఱు 'సంధ్యవార్చిననే ముక్తుఁడగును. జప
ముసేసిననే పరలోకముకలుగును. వేదశాస్త్రముల నవశ్యముజదు
వవలయును. అటులేనియెడల పతితుఁడగును. ముక్తుఁడుగాఁడు.'
అని చెప్పుచుందురు. ఇవి యన్నియును దంభపుమాటలే. సంధ్య
వార్చిననేమి? వార్వకున్న నేమి? వేదశాస్త్రములను జదివిననేమి?
చదువకున్న నేమి? ఎవఁడు పరమును దెలిసినవాఁడో, వాఁడు
బ్రాహ్మణుఁడు గాని తక్కినవాఁడుబ్రాహ్మణుఁడా? కాఁడు. అట్టి
వాఁడు కేవలము మోసగాఁడు.

ఆ. సోమయాజి ననుచు సొంపైనశాలువల్

మకరకుండలములు మనసు దీరఁ

దా ధరించు మనకుఁ దానేమి లాభించు ? వి...

పంచకుండు ఇతరులను మోసముచేయుటకై తాను సోమ
యాజుల మనిచెప్పుచు శాలువలు సొగసుగా తలఁకు జుట్టికొని
పట్టెడు మకరకుండలములను ధరించి తిరుగును. తెలియనివారు
వానినిజూచి బ్రమయుదురే కాని, ఆశాల్వలు, ఆకుండలములు
ఆగొప్పవానికే ఉండెను. మనకేమి యని యనుకొనఁజాలక
మోసపోయెదరు. కావున బుద్ధిమంతుఁ డిట్టి దాంభికులను
దొలఁగి సుఖింపవలయు.

ఆ. హీనజాతివాని కెచ్చువైష్ణవమిచ్చి

ద్విజుల కన్న దొడ్డ తీరటంద్రు

కట్లకడవ గడిగి గంగ నించిన రీతి, విశ్వ....195

విశిష్టాద్వైతులు కులము తక్కువవాని నొక్కనిం దెచ్చి
వానికి వైష్ణవమతమునిచ్చి “అతఁడు దాసుడై యందఱికంటె
ను త్తముఁ డయ్యె” ననియనుచుందురు. ఇది బూటకపుమాట.
ఈమాత్రముచేత గౌరవము శుచిత్వము రాదు. గౌరవలఘుత్వ
ములకీనడుమంత్రపువైష్ణవ మెన్నటికి సాధనముగాదు. కలుకుం
డలో భాగీరథీపావనోదకముంచినచో జలమునకుఁగలపావనత
పాడై పోవును. అటులే నీచునకు వైష్ణవతత్వముపదేశించినచో
మతమునకే లోటు.

క. హృదయము పదిలంబైనను

గుదికొను సన్యాసమునకుఁ గొమ్ములు గలవా

యిదె యెఱుంగరు చదువరు లట

శ్రీ జేమన గ్రంథాలయము,

తేలస్తోలు.

మది ముక్తికి నాస్పదంబు మహిలో వేమా.196

లోకులను మోసముచేయుటకై వంచకులు సన్న్యాసమని విషయపరిత్యాగమని పలువిధములఁ జెప్పి లోకులను భ్రమింపఁ జేయఁ బ్రయత్నించుచుందురు. ఇన్ని తిప్ప లీదాంభికులతో నేల పొందవలయును? మనస్సు మఱిలించిన పరతత్త్వమును నేర్చుకొనవచ్చును. ఎంతసులభ మోహమాదుఁడు. ఇదే ముక్తిదొరకుటకు పాత్రము. ఈమాత్రముసంగతి నెఱుఁగరు. మరల వీరొకచదు వరులట! ఎంతవింత! మనవారు సన్న్యాసముసన్న్యాసమనికల వరింతురుగానిసన్న్యాసముమొగమునఁ గొమ్ములేమేనిమొలచిన వా? హృదయమేకాగ్ర మొనరించినచోసన్న్యాసమేయక్కఱ లేదు. కావున నిట్టిదాంభికులమాటలను విని మోసముఁ జెందక బుద్ధిమంతుఁడు జాగ్రత్తగా మెలఁగవలయును.

3. విద్వత్పద్ధతి.

అవతారిక:—విదధాతువునుండి నిష్పన్నమైనరూపము విద్వాంసుఁ డనునది. విద్వాంసుఁ డనఁగా జ్ఞానముగలవాఁడు. అనఁగా: పండితుఁడనుట. ఈవిద్వాంసు లెట్టివారలో, వీరిస్వభావమేమో, ఈజ్ఞానమురీతి యెట్టిదో, వీరికుండెడిగౌరవ మెంత టిదో మున్నగువానిని ఈపద్ధతియందు చెప్పఁగలఁడు. కావున నిష్పడీపద్ధతిని (అనఁగా విద్వత్పద్ధతిని) చెప్పుచున్నాఁడు.—

ఆ. అంది యందనట్టి యచలస్వరూపంబు

పొందుఁడఁగఁ బూని పొదలువాఁడు

చెంది మిన్న కుండుఁ జిత్తయాకారుఁడు, వి...

తాత్పర్యము:—జ్ఞానస్వరూపము ఇట్టిదని కనుఁగొనుట మిగుల కష్టమైనకార్యము. కాని యది అందియునందనిది. అనఁగా: గమ్యమయ్యు నగమ్యమగురీతి భాసిలుచుండెడి స్థిరరూపము. ఇట్టిజ్ఞానముచుటొందునట్లు చరించువాఁడే విద్వాంసుఁడు. అట్టి విద్వాంసుఁడు ఉత్తమమైనజ్ఞానమును, లేక విద్యను పొంది నేను ఇంతపనినిచేసితినిగదాయని గర్వింపఁడు. ఎప్పుడు తనలో తాను చిత్స్వరూపముగని సంతుష్టిఁ జెందును. ఇట్టివాఁడే విద్వాంసుఁడు.

ఆ. అన్నమునకు నంట దయిన నాత్తకు నంటు
 అత్తను బెనఁగొన్న యన్నమంటు
 అత్తశుద్ధి యన్న మన్న శుద్ధియు నాత్త, విశ్వ...

విద్వాంసులు ఆర్జించినజానపుప్రభావ మితయని చెప్ప
 వలనుపడదు. అయ్యది అన్నమునకు నంటికొని యెంగిలికాదు
 కాని అత్తకు అంటిపోవును. ఆయాత్త నన్నము నంటుకొనుచుం
 డును. కావున నాత్త శుద్ధి యన్నమును అన్న శుద్ధి యాత్త యు
 నగుచున్నది. అనఁగా: జ్ఞానము అఖండరూపియై దేహాతిరిక్తమై
 మాయసాంగత్యములేక ప్రకాశించు ననియును అట్టిజ్ఞానము
 గలవాఁడె విద్వాంసుఁడనియును చెలియవలెను.

ఆ. అరయ మూలమందు నర్థంబునందును
 నిర్తలాత్తునందు నియతునందు
 బయలునందు శ్రుతులభావంబు నొక్కటి
 వెలయ శివునిఁ జూచు వేడ్క వేమ. 199

జ్ఞానస్వరూపమే బ్రహ్మము. జ్ఞానవిరాజితులు బ్రహ్మోపా
 సకులు. ఈజ్ఞానము బ్రహ్మమువలెనే సర్వవ్యాపియై సర్వసమ
 త్వముఁ జెందియున్నది. చూడుఁడు. విచారించినయెడలసీజ్ఞా
 నము మూలములయందును, వస్తువులయందును, పరమాత్మయం
 దును, ప్రతినియగు దానియందును, నియతాత్మనియందును,
 ఆకాశమునందును, శ్రుతులయర్థముఁ జెప్పెడియుపనిషత్తుల
 యందు నొక్కటిగా నున్నది. కావున బుద్ధిమంతుఁడు
 విద్వాంసుని చిన్న పెద్దతనమున నెంచవలదు.

ఆ. అష్టతనువులకును నాదిమ మైనట్టి
 యాదిశక్తి గూడి యభవుడగును
 భయము లేక యుండు బ్రహ్మజుడగు యోగి,వి.
 మూర్ఖు లీశ్వరస్వరూపము గుర్తింపలేక వ్యర్థవ్యాఖ్యానము
 లుచేయుచు గాలయాపన మొనరింతురు. పండితుఁ డిందలిసార
 మెఱింగి ముక్తిపథము సులభముగా నన్వేషించి శివస్వరూపము
 గుర్తింపగలఁడు. శివుఁడు పృథివ్యాది అష్టతనువులచే నష్టమూర్తి
 త్వముఁబడయకముందె సృష్టికిమూలకారకుఁడగు ప్రకృతితో
 (ఆదిశక్తితో)గూడి యభవుఁడు (జన్మరహితుఁడు) అగుచు
 న్నాఁడు. ఈరహస్యమెఱిగినయోగితన బ్రహ్మజు త్వము చేనిర్భయ
 ముగ మోక్షముసాధించుచున్నాఁడు. ఇదియేవిద్యత్పద్ధతిసుమా.

తే. ఆత్మతనలోన గమకించి యనుదినంబు
 నిర్గుణాత్మార్చనముః జేసి నిత్య మమర
 ప్రత్యగాత్మను లో నెంచి ప్రబలుయోగి
 సచ్చిదానందపదమందు సతమువేమ. 201

మూర్ఖుఁడుతనలో దేవుఁడున్నాడని తెలియలేక దిమ్మతిరుగు
 చుండును. విద్వాంసుఁడో యట్లులుగాదు. ఆయనఆత్మనుతనుఁ
 గాదైవరూపమును ఆత్మలోనే పరికింపగలఁడు. అట్లు పరికించి
 ప్రతిదినమును తానుచేయుకార్యములనుఆత్మార్పణముచేయును.
 ప్రత్యగాత్మను మనంబులో పాదుకొల్పికొనును. ఇట్లు ప్రబలి
 యోగియై చివర చిదానందమును బొందును. కావున విద్వాం
 సుడవగుటకుఁ బ్రయత్నింపుము.

ఆ: ఆత్మలోని సొమ్ము నంజనమునఁ జూచి
యంటితిరుగునట్టి యతఁడు యోగి

పుంజు గూటనుండి ప్రొద్దెఱింగియె కూయు,వి.

విద్వాంసుఁ డెట్టి నింద్యమగుస్థితిలో నున్నను ఆనఁగాః
బీదయైనను తనధనమగుజ్ఞానమును మాత్రము మఱచిపోఁడు.
ఎట్లనఁగా-కోడిపుంజు వేళ తెల్పుటకు బయటకువచ్చి ప్రొద్దు
చూచియే కూయ నవసరములేదు. గూటిలో నుండినను సమ
యము నెఱింగియే కూయఁగలుగును. అట్లులేవిద్వాంసుఁడును
బంధములలోఁచిక్కినను హృదయమునందిమిడియున్న పరమాత్మఁ
డనుసొమ్మును జ్ఞానమనెడి యంజనముతోఁజూచి శ్రేహధారియ
య్యునరిషడ్వర్గమునకు లోనుగాక మోక్షమొందుచున్నాఁడు.
అట్టివాఁడె నిక్కమగుయోగీశ్వరుఁడు.

ఆ. ఆర్యు. లైనఘనులు కార్యహీనులు గారు
శౌర్యదైర్యములను సంతరించి

పూర్ణభావ మమరఁ బొందుచు నుందురు, వి.

పూజ్యమతులయిన పండితు లెప్పుడును ఎట్టితక్కువస్థితి
లోనున్నను వ్యర్థులు కానేకారు. ఇట్టివారు శౌర్యముచైర్య
మును వలయుచంతకు సంపాదించికొనియెదరు. ఉత్సాహమును
భంగముచేయువారిఁ జేరఁబోవరు. తమంతతాము ప్రయత్నిం
చి జ్ఞానమునందు పూర్ణభావమును పొందుచునుందురు. ఇట్టివారే
పండితులు.

ఆ. ఇంటిలోని జ్యోతి యెంతయు వెలుగఁగాఁ
బొరుగువారి యగ్గి కరుగదెపుడు
తాను దై వమాయై దైవముఁ గొలుచునా, వి.
విద్వాంసుఁడు మూర్ఖునివలె కన్నవారి నెల్ల గురువులను

గాను కాచిరక్షింపవలసినవారినిగాను వేడఁడు. కనఁడు. ఎందు
వలనననఁగా తానె గొప్పజ్ఞానమునకునిధియైయున్నాఁడు. అట్టి
వాఁడు ఇతరుని వేడఁబోవునా? పోఁడు. ఎట్లుందురా వినుఁడు.

• తనయింటిలో నిప్పున్నవాఁడు పొరిగింటిలోనిప్పునకు బిచ్చము
నెత్తఁబోవునా? పోఁడు. అట్లే విద్వాంసుఁడుగూడ తానే
జ్ఞానరూఁద్రునదేవుడై యితరుల దైవముల సేవింపఁడనిభావము.

ఆ. ఇసుక బొగ్గు రాయి యినుమును స్వర్ణంబు
కసవుపోచవలెను గనుచునుండి

పరమపదము గాంచు పరిణామమందున, వి. 205

మూర్ఖుఁడు తెలివితేక కంటికి కనఁబడిన ప్రతివస్తువునందు
నాశలబైట్టుకొని త్రిప్పటలు పడుచుండును. విద్వాంసుఁడట్లు
అలసటచెందఁడు. ఆతనిదృష్టిలో నంతయును సమానముగా
గనుపడును. ఎట్లుందురా చూడుఁడు. ఇసుక, బొగ్గు, రాయి,
యినుము, బంగారము వీనిని గడ్డితో సమానముగా నుప
యోక్తానుష్ఠయి క్తములను రెంటిని జూచును. అవసానకాలమున
పరమపదము నొందును.

ఆ. ఈది దాటఁగలఁడు నేసాగరంబైన
స్వాధువృత్తితోడ సమయమందు

పాదుకొనుచు మనసు పరిపూర్ణ మొందును, వి.

మూర్ఖుడు సంసారమును సాగరము అనుకొనుచు సంత
రించలేక త్రిప్పటల నొందుచుండును. విద్వాంసుడో అట్లు
కాదు. ఇట్టిసముద్రము లింక నేబదియైనను ఈదంగలడు.
దాటంగలడు. నే నింతవాడనైతిని గదాయని పొంగడు.
ఎప్పుడును సాధువృత్తితో నుండును. తగినసమయముతటస్థించిన
పుడు పాదుకొని చలింపక పూర్ణస్వరూపుడై వెలుగును.

ఆ, ఈశ్వరుని దలంప నేడుపాళ్లుగఁజేసి

తనదుమూర్తి నెల్ల ధారబోసి

నిత్యకర్తములను నిలుచురా నెఱయోగి, వి.207

తెలివిగలవారలు పండితులు ఈశ్వరుని అష్టమూర్తిని
కావించెదరు. ఆయాశ్వరుని నేడుభాగములనుగా చేసి, అనఁగా:
పదార్థవిభాగమును భాగించి, తనరూపమును గూడ నందుఁ
జేర్చి శివుని అష్టమూర్తిగా భావించుటయేగాక శివోహంశివో
హ మనుకొనుచు దన్ను దా శివస్వరూపముగ నెంచుచు
గర్వల నాచరించుచు మెలగును. చివరను శివస్వరూపుడగును.
మొఱివ గతిగానక చింతాస్వరూపుడగును.

ఆ. ఉత్తమశివయోగి యూహించి మదిమించి

సత్తమమునఁ బోరి సరకుగొనఁడు

పాత్తుమఱచియుండు పూర్ణభావంబున, విశ్వ.208

అత్యుత్తముడగు విద్వాంసుడు దాంభికులు నాస్తికులు
చెప్పెడి లోభవాక్యములను లక్ష్యముపెట్టడు. తాను స్వయము

గా విచారించి తెలిసికొని తమోరూపమునువిడచిపెట్టి నిస్సంగుడై పరిపూర్ణమగుబ్రహ్మపదార్థమై ప్రకాశించును. మూర్ఖుఁ డిట్లు లుగాదు. కావున విద్వాంసుఁడవగుటకుఁ బ్రయత్నింపుము.

తే. ఉదరపోషణకొఱ కన్న నుబ్బరాదు
మదిని లోగుట్టు విడకయే మర్తమూను.
సదయహృదయుండు శివయోగి శాశ్వతుండు.
ఉపము సాధించి మించెడు నుర్వి వేను. 209.

విద్వాంసుఁడు మూర్ఖునిఁ బోలి పొట్టపోసికొనుటకే తన కాలమునంతయును వినియోగింపఁడు. తాను పప్పుదప్పశపు పేరు విని యుబ్బిపోవఁడు. తనమనములోనున్న గుట్టును వదలి వేయక మర్తము నవలంబించును. అట్లనినిర్దయాఁడుకాఁబోఁడు. సదయహృదయుడై శాశ్వతమగు పరమేశ్వరుని కైవల్యము నొందుటకుఁ బ్రయత్నమును సేయుచుండును.

ఆ. ఉద్ధరింపఁ గలుగు నుత్తముండు కులంబు
మధ్యముండు దానిమాట గనఁడు
అధముడై నవాఁ డడఁగించునొక్కట, విశ్వ. 210

విద్వాంసుఁడగువాఁ డుత్తముఁడగును. ఆతనికి స్వకీయులను స్వకులమును పోషించి పేరునొందవలయుననిబుద్ధిపుట్టును. కావున నుత్తముండు కులంబు నుద్ధరింపబూచుకొని యుద్ధరించును. మధ్యముఁడు దానివిషయమునే తలపెట్టఁడు. ప్రతివిషయమున నతఁడు సామాన్యశక్తిమంతుఁడుగానికులము నుద్ధరింపలేఁడు నశింపఁజేయలేఁడు. ఉన్నదాని నున్నటులుంచును. ఇంక

నీచుఁడో తానుద్ధరింపకపోఁగా ఉన్నదానినున్నటులుంచుటకు
మాటుగా వంశనాశనమునకు (కులనాశనమునకు) ఆరంభించును.

ఆ. ఉప్పుఁ గప్పురంబు నొక్కపోలికనుండు

చూడఁజూడ రుచుల జూడ వేటు

పురుషులందు పుణ్యపురుషులు వేటయా, విశ్వ.

వేషమును వేసి కూర్చున్న యప్పుడు మూర్ఖుఁడును పండితుఁ
డును ఒక్కటిగానే యుందురు. ఇంక వారి తారతమ్యమును
విద్యాప్రసంగసమయములోనే తెలిసికొనఁగలుగుదుము. ఎట్లని
యందురో! ఉప్పునుకప్పురమును నొకేరీతిగా తెల్లగానుండుట
లేదా? రుచిచూచిన వేటువేటుగా గాన్పించుటలేదా? అట్టులే
పురుషులలోకూడ పుణ్యాత్ములగుపండితులు వేరుగాయుందురు.

ఆ. ఊగియూగి లాగి యున్నది గనఁగోరు

సాగలాగి పట్టు సాక్షిగాను

యోగమమర ముక్తికొందును ప్రాజ్ఞుఁడు, విశ్వ.

విద్వాంసుఁడు బ్రహ్మము నుపాసించునప్పుడు మూర్ఖునివలె
లేనిపోని వేషములను పైనివేసికొని ప్రవర్తించి బ్రహ్మఁడుఁగాక
ప్రాణాధారచక్రములు మిగుల నెక్కువగాఁబూరించును. నాద
రూపుఁడైనయాత్మను సాక్షిగాఁజేయుచు యోగము నభ్యసించి
మోక్షమునొందును.

ఆ. ఊరు విడువకుండు నుత్తమశివయోగి

పోరి చూచు మదిని బూర్ణసుఖము

దారిలోని నక్క తలపెట్టఁ బోవునే, విశ్వ 213

మూర్ఖుడు బ్రహ్మము నుపాసించుటకని యూళ్లను పల్లెలను విడిచి తెగతిరిగి వ్యర్థుడగును. ఇకపండితుడన్ననో వానివలెగాక తానున్నచోటనుండి కదలనైనను కదలకయే ఇంద్రియములతో ఘోరముగాపోట్లాడి వాటిని జయించి తనకు స్వాధీనములనుగా చేసికొని పూర్ణముగా సుఖము నొందును. పండిత పామరులకింతటి భేదముగలదు. పామరునివలె పండితుడెప్పుడును బ్రవర్తింపఁడు. ప్రవర్తించినను ఫలింపదు. ఎట్లనఁగాః. దారులు తిరుగునక్క తత్త్వమును తలపెట్టునా? పెట్టదు.

ఆ. ఎండయనక తిరుగు నిర వెటింగినయోగి

నీడ నున్న దానిజాడవలెనె

ఎండనీడలున్నె నెటుకకుఁజూడుఁడు, విశ్వ.214.

విద్యాసక్తిగల బుద్ధిమంతుడు తనమనసులో నున్నతత్త్వమును సాధించుటకొఱకై పాపము! నానావిధము లగుశ్రమలకోర్చును. ఎండయనక వానయనక తిరిగితిరిగి యుక్తమగుస్థానమును కనిపెట్టఁగలఁడు. మూర్ఖుడు మాత్రము తిరుగునే కాని తగినస్థానము నరయఁజాలదు. జ్ఞానశాలికి ఎండయనిగాని నీడయనిగాని భేదము లేదుగదా.

ఆ. ఎందు నెటుకవాని కిహాపరములు లేవు

ప్రాణహానిలేదు ప్రళయమునను

బ్రళయకాలమైనఁ బరమాత్మఁ గలియును, వి.215

విద్వాంసుడై యుత్తమ మగుజ్ఞానము నార్జించినవానికి ఎచ్చటనున్నను ఇహలోకసంబంధము లయినవిగాని పరలోక

సంబంధములయినవిగాని కష్టసుఖములుండవు. ప్రళయకాలము
లోనైనను ప్రాణమున కిసుమంతయైన హానిలేదు. ప్రపంచ
మంతయును లయమగు సమయము వచ్చినయప్పుడు తాను పర
మాత్మలోఁ గలియును.

ఆ. ఏమహాత్మనందు నిజగములు పుట్టు
నామహాత్మభజన యనువు మీఱ
నియమనిష్ఠ నెఱపి నెమ్మది గనవలె, విశ్వ. 216

విద్వాంసుఁ డగువాఁడు పామరునివలె, తెలిసియును చెడి
పోక జ్ఞానము గలిగినందులకు ఫలము ననుభవింపవలయును.
అది ఎట్లు చేయఁదగునందురేని చూడుఁడు. ఈచరాచరము
లగు ప్రపంచములన్నియు నేమహానుభావునందుఁ బుట్టునో ఆ
మహానుభావునిసేవను ప్రేమతోఁ గావించి నియమములు నిష్ఠలు
గలవాఁడై శాంతి బొందవలయును. అప్పుడే బ్రహ్మము నొందఁ
గలఁడు.

ఆ. ఒదిగి యొదిగి గురువు నొప్పుగా నొప్పించి
మదిని నిల్పి జాతిమమత విడిచి
కదియుచుండు నతఁడు కలకాల మొకరీతి, వి. 217

భక్తియుక్తుఁడై పండితుఁ డగువాఁడు గురుశుశ్రూషలను
చేసి ఆయనయాజ్ఞలకు నొదిగియుండి యుపదేశమునకు సమ్మ
తింపఁజేసి విద్యనాగ్జించి మనంబులో నుంచుకొని జాతిమతభేద
ములను దేహభిమానాదిమమత్వములను విడిచి కలకాలము నొ
కేరీతిగా మెలఁగుచుండును.

తే. బొచితిం గన్న వాఁ డెపు డర్హమైన
గౌరవమును పదవిని గనుచునుండు
సర్వజనులును బూజింప సంతసమును
దండి దొకీర్తి నార్జించుచుండు వేమ. 218

పండిత పామరులకుండు భేదము ఉచితానుచితముల
నెఱిగి ప్రవర్తించుటయే. పండితుఁడు ఉచితరీతితో వర్తించును.
పామరుఁడట్లులు గాదు. ఉచితరీతిగా మెలగువాఁ డెప్పుడై
నచుతనకుఁదగినమర్యాదనుబడయఁగలుగునే గలుగును. ఇంతమా
త్ర మేగాక లోకములోనివారందఱును బూజింపఁగా నెల్లప్పు
డును గౌరవమును పెలనుకీర్తిని వలయునంతను పొందగలు
గును కావున విద్వాంసుఁడవగుటకు యత్నింపుము.

తే. కడఁగి సంకల్పముల నెల్ల కట్టిపెట్టి
చిత్తమున నేమి తలఁచక చిత్తరూపు
కైవడిని నుండు నాతఁడు ఘనుఁడు దలఁచ, వి.

అజ్ఞానియు జ్ఞానియు నిరువురును బ్రహ్మమును సేవిం
చుటకే యోగము నవలంబించెదరు. అజ్ఞాని త్షణత్షణమునకు
చలించెడిమనస్సులో పిచ్చిపిచ్చి కోరికలగోరి భ్రష్టుఁడగును.
విద్వాంసుఁడు అనఁగా జ్ఞానిసంకల్పములను అనఁగా కోరికలను
అడచివైచును. మనస్సునకు పనికల్పింపక స్థబ్ధముగాఁజేయును.
చిత్తరువులోనిబొమ్మవలెకదలక మెదలక సౌఖ్యమందుచుండును.
ఇట్టివాఁడు ఘనుఁడు గాదా?

ఆ. కనఁగ సొమ్ము లెన్నో! కనకం బనొక్కటె
 పసులవన్నె లెన్నో! పా లొకటియె
 పుష్పజాతు లెన్నో! పూజ యొక్కటెసుమీ, వి.
 మూర్ఖులు పండితులలో ఎన్నో మతభేదములు గలవని
 దూషింతురు కాని విద్వాంసులు దూషింపఁ దగిన వారలు
 గారు. ఎట్లనఁగా: బంగారముతో చేసిన సొమ్ములు భేదము
 గాని బంగార మొక్కటియేకదా! పశువులకు రంగుభేదమే
 గాని పాలొకటియేకదా! పూవులు రకములభేదమేగాని
 పూజయొక్కటియేకదా! కావున విద్వాంసులు భిన్నులుగా
 నున్నను జ్ఞానము (విద్య) ఒకటియే.

ఆ. కప్పురంపు మనసు గాఁజేంచు యోగికి
 జ్ఞానదీపశిఖియుఁ దా నటించుఁ
 గానవచ్చు నాత్మక్రమమాణమైయుండు, విశ్వ.
 విద్వాంసుఁడగువాఁడు మనంబును నిలిపి కర్పూరమువలె
 వాసనావాసితము కావలయునని కోరుచుండును. అట్టిమహాను
 భావుని మనంబు కర్పూరపురూపము నవలంబించినయప్పుడు
 స్వయముగా విజ్ఞానశిఖి బయలుదేరి దానినాక్రమించి వెలిగిం
 చుటకు సాయపడుచుండును. క్రమముగా నాతనికి అత్తస్వరూ
 పముగా గోచరించును. ఇట్లుగుట విద్వాంసునికి లక్షణమని
 భావము.

ఆ. కల్లగురుఁడు గట్టు కర్తచయంబులు
 మధ్యగురుఁడు గట్టు మంత్రచయము

ఉత్తముందు గట్టు యోగసామ్రాజ్యంబు, వి.

ప్రపంచములో నున్న పండిత పామరుల కందఱికిని బుద్ధులు, పూలు, ఫలములు మొదలగునవి వారివారియోగ్యతకు తగిన యట్లు పుట్టుచుండును. అబద్ధాలగురువులు అనఁగా మూర్ఖుఁ డగువాఁడు కర్మయోగ మే నిన్ను గడతేర్చునని బోధించి కర్మస మూహము మెడకుఁగట్టును. రెండవతైగవాఁడగు మధ్యముఁడు మంత్రములె నిన్ను గడతేర్చునని మంత్రోపదేశముగావించును. ఉత్తముఁడగు గురుఁడు యోగోపదేశముఁజేసి సులభముగాఁ దరించుమార్గముఁ జూపును.

ఆ. కలుషమానసులకు గాన్పింపఁ గా రాదు
అడుసులోన భానుఁ డడఁగినట్లు

తేటనీరు పుణ్యదేహ మట్లుండురా, విశ్వ. 223

విద్వాంసునియొక్క యమేయమగు జ్ఞానము కనులతో చూడవలయు ననినయెడలఁగనుపట్టదు. ఎట్లనియందురావినుఁడు. సూర్యుఁడు అసమానతేజోనిధియైనను తనకాంతిపుంజముతో బురదలోనడగి చూచువారలకు ఎట్లుగన్పింపఁడో అట్లులే విజ్ఞానముకూడ పాపబుద్ధితో వెదకిన నగుపడదు. తేటనీటిలోగాంతి పుంజము ప్రతిఫలించినట్లులే విద్వాంసునివిజ్ఞానముగూడవెలయు చుండును.

ఆ. కస్తురి యటుచూడఁ గాంతి నల్లగనుండు
పరిమళించు దానిపరిమలంబు

గురువులైనవారిగుణము లీలాగురా, విశ్వ...

చదివినవాఁడును చదువనివాఁడును ఆకారమున నేమి? పుష్టి
నేమి? లావణ్యమున నేమి? యేకరూపులై యున్నను, అంతరంగపరి
క్షచేసితిమేని వేఱువేఱుగ నగుపడుదురు. ఎట్లనఁగా: లోకము
లోనఁ గన్తురియును నల్లగానుండును. కాని వానితారతమ్యము
నాకారముచేత గుర్తింపవలనుపడునా? పడవు. ఇఁక నెట్లుసా
ధ్యమనినఁ బరిమళముచేతనే తెలియ సాధ్యమగును. కావున
విద్వాంసులగు గురువులగుణము లిట్లుండునని తెలుసుకొనుము.

ఆ. కాకిగూటిలోన కోకిల మనినట్లు

భ్రమర మగుచుఁ బురువు బ్రతికినట్లు

గురువులౌదు రిలను గుణు లిట్లువర్తింతు, వి...

విద్వాంసులసంపర్కమున మూర్ఖుఁడు గూడ గుణవంతుఁ
డగునని చెప్పినచో వేరుగా విద్వాంసునిగుణములను వర్ణింప
వలయునా? విద్వాంసులసాంగత్యమున మొఱకుగుణియగునా?
యనిసందియమువలదు. చూడుఁడు. కాకిగూటిలోచేరి కోకిల
బ్రదుకలేదా? అట్టులే పురువు చచ్చి సత్సంపర్కమున భ్రమ
రము లగుటలేదా? అట్టులే మూర్ఖు లైనను విద్వాంసులసాంగ
త్యమువలన గుణులై చివరకు యుక్తాయుక్తముల నెఱిగింపఁ
గలగురువులు గూడ నయ్యెదరు.

ఆ. కుండ కుంభ మన్న గొండ పర్వత మేన్న

నుప్పు లవణ మన్న నొకటి గాదె

భాష లిట్లే వేరు పరతత్వ మొక్కటే, వి...

ప్రాకృతులగు జనులు పండితులమాటల నర్థములను చేసికొనక శాస్త్రగహనములలో దూరి మతభేదములఁ గల్పించెదరు. విద్వాంసు లట్టులుగాదు. వారి కేమతముచే ప్రతిపాదితమైనను నిజమగువస్తు వొక్కటియును జ్ఞానముగలదు. అందువలన వారు సర్వాధికులు. వస్తువులన్నియును మతము లన్నియు నొక్కటియగుట యెట్టులనియెదరా? చూడుఁడు. కుండయనినను కుంభమనినను పేరు భేదమున్నను వస్తువొక్కటిగాదా? అట్లే ఉప్పు లవణమనిన నొకటియేగదా!

ఆ. గాలి లేనిదీపకళికచందంబున

నలలు సుళ్లు లేనిజలధిరీతి

నిశ్చలాత్త యెన్న నిర్వికారంబున

నుండెనేని పండితుండు వేమ.

227

పండితుఁ డగువాఁడు దుర్జనులస్తోత్రములకుప్పొంగడు. నిందావచనములకు క్రుంగడు. అతఁ డొరులు తన్ను దూషించినను భూషించినను తొణకక మిణుకకయుండును. గాలిలేనిదీపముననున్నదీపము తగ్గకయు హెచ్చకయు నొకేరీతిగ ప్రకాశించురీతిగాను అలలచే క్రిందుమీఁదుగాక శాంతముగానున్న సముద్రమువలెను నిశ్చలుఁడై ఎవ్వఁడుండునో యట్టివాఁడే పండితుఁ డనఁదగుననిభావము.

ఆ. చిత్తశుద్ధి గలిగి చేసినపుణ్యంబు

కొంచె మైన నదియుఁ గొదవకాదు

విత్తనంబు మఱివృక్షంబునకు నెంత? విశ్వ... 228

మనశ్శుద్ధికలిగి సంపాదించిన జ్ఞానము అనఁగా విద్యకొంచె
మైనను అయ్యది సంపూర్ణమైనదేయగునుగాని కొదవ అనఁగా
లోపముకాదు. కావున బుద్ధిమంతులు పండితులను ఏదోకొంచె
ముగానే చదివెరనిపరిహాసింపఁగూడదు. ఏలయనఁగా: ఇతరులు
ఏక్కువఁగా పుస్తకములనన్నింటిని తలక్రిందులుగా చదివినది
యును వారు ఈషణ్ణాత్రము తెలిసికొనినదియు నొక్కటియ
గును. వారి కా పిసరంతజ్ఞానమే యపరిమితమగును. చూడుఁడు.
మఱివిత్తనము చాలచిన్నదయ్యును గొప్పవృక్ష మగుటలేదా?
అట్లే కావున విద్వాంసులజ్ఞానమును నాక్షేపింపవలదు.

ఆ. చినుఁగు బట్టకాదు చీనాంబరము గాని

ముఱికి యొడలు కాదు ముక్తి గాని

పరమయోగిమహిమపరికింపరిట్టులు, విశ్వ... 229

యోగీశ్వరుఁడు మంచిమంచిబట్టలను వేసికొనలేదనిగాని
ముఱికిగా నున్నాఁడనిగాని మూర్ఖులె యాక్షేపింపరాదు. ఏల
యనఁగా: ఇతరులకు పట్టుబట్టలు ఉన్నట్టులేవారికిగూడ గలవు.
కాని విద్వాంసులకున్నవి మాత్రము శాశ్వతములు. వారు కట్టిన
పుట్టము మనకు చూచుటకు చినుఁగుబట్టవలె నుండునే కాని అది
వారికిచీనాంబరముతోసమానము. మనకువారు ముఱికియొడలు
తో నగుపడియెదరుకాని వారికదియేముక్తి. మనకుసోగసనితోఁ
చినవస్తువులు వారికి వగరగును. కావున చక్కఁగా పరికించిన

యుత్తమయోగుల మహిమలన్నియును లోకోత్తరములై వెలయును.

ఆ. చెఱకుతోటలోనఁ జెత్తకుష్పండిన

గొంచెమైన దానిగుణము చెడదు

యెఱుకఁగలుగుచోట నెడ్డవాఁడున్నట్లు, వి.

మఱికొందఱు మూర్ఖులు ఎంతపండితుడైనను సహవాస దోషమును చెందకపోవఁడని వాదించుచుందురు. కానిసహవాస మాత్రమున నామహానుభావులగుణముచెడునా? చెడదు. ఎట్లందురా! చూడుఁడు. చెఱకుతోటలోఁజెత్తకుష్పయున్నంతమాత్రమున చెఱకులతీసి కొఱతపడెనా? లేదు. పైఁగ ఆచెత్తయందుఁగల సారమును నైత మాచెఱకు గ్రహించి యింకను మధుర రసమును గనలో నించుకొనుచున్నది. ఇట్లులే జ్ఞానులు అనఁగా: విద్వాంసులగుంపులో నొకయెడ్డవాఁడున్నంతమాత్రాన నతనియవివేక మీవిద్వాంసునికి రాదు.

ఆ. చదువరిమతికన్న సాధకుమతి మేలు

వేదములను లేదు వాదములను

ఒడలుశుద్ధిజేసి యొకయుని జూచెడు, విశ్వ.

కొందఱు సరియగు విద్య న్జ్ఞాపితేక చదివించదివి పెడదారి పోవుచుందురు. అట్లు చదివి చెడిపోవు వారికంటె నిత్యమును దేవుని ధ్యానించు సాధకుడే ఎంతోమేలుగా గనుపట్టుచున్నాఁడు. కావున నోవెఱుకారా! వేదములను చదివి సత్యమును గనలేక వాదముల నేలచేసెదరు? అందు పరమేశ్వరుఁడు

లేడు. ఇక నెచ్చటనున్నాడందురా! మీశరీరములనే కలఁడు.
కావున దేహమును పవిత్రమును చేసికొని దేవునికనుటకు ప్రయత్నించి విద్వాంసులగుటకు బ్రయత్నింపుడు.

క. చూపుల చూపై తోఁచెడి

రూపములకు రూప మదియె రూపము గాకే

దాపై లోపల వెలుపలఁ

గాపగు పరిపూర్ణమూర్తి కనవలె సుమతీ. 232

విద్వాంసుఁ డగువాఁడు తాను చదివికొనినందుకు పరమేశ్వరునిరూపమును చూచిననే ఫలముగాని లేకున్న లేడు. కావున నాశనిరూప మెట్లుండు నని విచారించవలయును. ఆమహామహునిశరీరము చూపులకుఁ గూడ చూపై కనుపట్టును. అనఁగా జ్ఞానస్వరూపమనుట. అతనిరూపము రూపములకుఁగూడ రూపమగును. అతనిమూర్తి అంతటను నిండియుండును. జ్ఞానరూపి యాభగవంతుఁడు కావున విద్వాంసుఁ డిట్టిపరిపూర్ణజ్ఞానరూపిని చూడవలయును.

ఆ. జాతి నీతి వేటు జన్మం బదొక్కటి

అరయదిండ్లు వేతె యానుగాక

దర్శనములు వేటు దైవ మానొక్కటి, విశ్వ...

భగవంతునిరూపమును అస్తిత్వమును నిర్ణయించుటలో

శాస్త్రకారులు పలువురు పలువిధములుగా చెప్పిరి. ఆశాస్త్ర

ములనే దర్శనము లనియందురు. విద్వాంసులు కానివార లీదర్శ

నములను చదివి ఒకదానికొకటి సంబంధింపలేదనియందురు.

విద్వాంసులై తేనో నానిసారమునుగ్రహించి అంతయునొక్కటే
యని దెలిసికొనుచుందురు. ఎట్లనియెదరా: పేరుమాత్రము
భేదమే గాని వేఱుకాదు. ప్రతివస్తువునకును జాతి నీతి వేఱు
కాని జన్మమొక్కటేకదా? అట్లే తిండితిప్పలును వేఱుగాని
దర్శనములు అనఁగా వస్తువులు గన్పించుట ఒక్కటియేగదా
అట్లులే దర్శనములు వేఱుగాని జ్ఞానరూపి యగుదైవము
నొక్కటే.

ఆ. జీవభేద మెఱిగి చెడిపోనివారలు

బ్రహ్మభావమొంది పరగుచంద్రు

నీరుముత్యమైన నీరుగా మారునా, విశ్వ...234

భ్రష్టులు మెట్టవేదాతులై చెడిపోయెదరు. శిష్టులు జీవా
త్తలభేదమును గుర్తెఱుంగుదురు. బ్రహ్మభావము విచారణ చేత
పొందెదరు. భ్రష్టులు బ్రహ్మభావమును ముమ్మాటికి పొందఁ
జాలరు. వీటిబిందువు ఎట్లు ముత్యము అగునో, అట్లు ముత్యము
నీరుగా మారదు. బ్రహ్మభావమొందినవాఁడు మరల జీవ
త్వము నొందలేడు.

ఆ. జీవియందు భ్రమలు చేరియుండుట కద్దు

జీవిభ్రమలయందె జిక్కఁ దెపుడు

జీవి జీవియైన జింతాత్రమగుబయల్, విశ్వ...235

విద్వాంసులయొక్కజ్ఞానము అనఁగా: వైదుష్యము మిగుల
చిత్రమైనది. ఇట్లు చిత్రమయిన జ్ఞానముగలవారినే విద్వాంసు
లనియందురు. చూడుఁడు. జ్ఞానచిత్రమును జీవియందుభ్రమలు

చేరియుండును. కాని భ్రమలలోమాత్రము జీవి చిక్కఁడు.
 ఇంక నిందుఁ గలచిత్రమేమని యనియెదరా! జీవి తనయజ్ఞాన
 మును పోఁగొట్టుకొని తానొక జీవరూపధరుఁడని తెలిసికొనిన
 యెడల జ్ఞానరూపమగు బ్రహ్మము బయలుపడునని భావము.
 ఈపద్యములో జ్ఞానస్వరూపము చెప్పఁబడినది.

ఆ. తత్త్వవాదు లుండు ధర నెందరైనను
 తత్త్వవేదిఁ జూడఁ ధరణి లేడు 236
 గలిగెనేని వాఁడుకానంగఁబడఁడయా,విశ్వ...

విద్వాంసులలోఁగూడ యథార్థవేత్త అనఁగా; అనుభవ
 శాలి దొరకుట మిగులకష్టము. ఏలయందురా! చూడుఁడు.
 లోకములో నెందరు కావలయునన్న యందఱు తత్త్వవాదులు
 అనఁగా: బ్రహ్మ మిట్టిదనిన నిట్టిదని వాదించువారలు దొఱకు
 దురు గాని తత్త్వవేత్త దొఱకుట దుర్లభము. ఒకసేళ ఎచ్చట
 నైన నున్నచు వారు గనుఁగొనుట అంతకంటెను చాలకష్టము.
 కావున లోకములో విద్వాంసుని నిర్ణయించుట మిగులకష్టము.

ఆ. తనువులోన వెదకి దైవంబు మొనఁజేసి
 ముందు కర్తములను మూలఁ ద్రోసి
 మనసు నిజముఁ జేసి మమతలన్నియురోయు,వి.

పండితునకును పామరునకు జాలభేదము కలిగియుండును.
 పండితుఁడు దైవరూపమును తనశరీరములోనే వెదకి కనుఁగొ
 నును. ఆయననాధారముగాచేసికొనితక్కిన కర్తములతోలఁగఁ
 ద్రోసికొనును. తనకున్న మనోనిశ్చయముతో నభిమానముచు

వదలి దైవరూపమును నొందుటకు యత్నించును. అంతియ
గాక తన్నావరించియున్న మమకారములు (ఇవియన్నియు
నావి యనుభావములు) చేరనీయక సర్వసంగత్యాగియై వర్తిం
చుచుండును. ఇంక మూర్ఖుడో దైవరూపమును దేశదేశముల
వెదకుటకు పోవును. దేవు నాధారముగా చేసికొనక తనకర్త
లనుకొనును. మనోనిశ్చయ ముండదు. దేహోద్యభిమానమును
ఆసలే వదలి వైవఁజాలఁడు. కావున పామరుడై యుండక
పండితుడై కృతార్థతనొందుటకు బ్రయత్నింపవలయును.

ఆ. తనువులోని యాత్మతత్త్వ మెఱుంగక
వేటె కలఁ డటంచు వెదుకఁ డెపుడు
భానుఁ డుండ దివ్వె పట్టుచు వెదకునా? వి...

నిజముగా పండితుఁ డగువాఁడు పామరునివలె పొరపా
ట్లకు లోబడఁడు. తనశరీరములోనేయున్న యాత్మస్వరూప
మును తెలిసికొనక పోఁజాలఁడు. పైగా మూర్ఖునివలె వేటె
యెక్కడనో నున్నాఁడని వెదకుటకు బ్రయత్నింపనే ప్రయ
త్నింపఁడు. ఏలయని యందురా? చూడుఁడు. ఎంత తెలివి
తక్కువవాఁడైనను ఫెళ్లుమని సూర్యుఁ డెండగాయుచున్న
ప్పుడు బట్టబయలులో దీపమును బట్టుకొని వెదకునా? వెద
కఁడు గదా? అట్లే పండితుఁడుకూడను.

ఆ. త న్నెఱుంగనివాఁడు తానె తానై యుండుఁ
ద న్నెఱిగినవాఁడుఁ దానె తాను
దనువు లేనివాఁడు తానెతానొ సుష్టి,విశ్వ...

మనుష్యులు మూడుతెలుగులుగా భాగింపబడుదురు. పామరులు, పండితులు, పరమేశ్వరరూపులు. వీరికి మువ్వర కును ఆకారము పరిణామముగూడ నొక్కరీతియై యుండును. ఆహా! ఎంత చిత్రమో చూడుడు. తానెవ్వరో తెలిసికొన లేనివాడు (అనఁగా: మొఱకు) ఎప్పటికిని తానే (అనఁగా: మొఱకుగానే) ఆయియుండును. ఇక తానెవ్వరో తెలిసికొనినవాడు (అనఁగా: విద్వాంసుడు, లేక జ్ఞాని) తాను తానె. అనఁగా: జ్ఞానస్వరూపుడు. ఇక మూడవవాడగు. తనువు లేనివాడు (అనఁగా: నీశ్వరరూపి) తానే యగును. (అనఁగా: బ్రహ్మరూపుఁ డగును.)

ఆ. తప్పు నొప్పు దెలసి దైవసంకీర్తనల్
సేయువారు హరికి సేవకాళి

నీతెలుఁగక వారి నిందింపఁబోవరు,విశ్వ...240

ఎవ్వఁడైననుగానీ ఏజాతివాఁడైననుగాని “ఇది తప్పు, ఇది యొప్పు, ఇది మంచి, ఇది చెడ్డ” అని తెలిసికొని దైవమును కొనియాడుచుండినయెడల నాజ్ఞాని ఎప్పుడును హరికి ఆప్తుఁడై యుండును. విద్వాంసుఁ డీరహస్యమును తెలిసికొని అట్టివారిని నిందింపఁబోక జాగ్రత్తవహించియుండును. మూర్ఖుఁడైనచో విపరీతముగా నడచియుండును. కావున విద్వాంసుడవు కమ్ము.

ఆ. తరువఁ దరువఁ బుట్టు దరువునం దనలంబుఁ

దరువఁ దరువఁ బుట్టుదధిఘృతంబు

తలపఁ దలపఁ బుట్టు తనువున దత్త్వంబు,వి.241

విచారణనేయుకొలదిని వివేకము పుట్టుచుండును. వైదు
ష్యమునకు అనఁగా: సాండిత్యమునకు వివేకము మూలము. ఈ
వివేకముచేతనిరంతరమును ధ్యానింపఁగా ధ్యానింపఁగాతత్త్వ
ము అనఁగా: యథార్థ ముదయించును. ఎట్లనఁగా: చెట్టును
తరిమెనపట్టఁగా పట్టఁగా నిప్పుపుట్టినట్లును, పెరుగును చిలు
కఁగా చిలుకఁగా వెన్న పుట్టినట్లును, నిరంతరవిచారణవలన
హృదయమున తత్త్వము కలుగును. ఇట్లు చేయుట పండిత
లక్షణము.

ఆ. తాను నే ననియెడు తత్త్వభేదంబును

మాని యలవివేకమహిమఁ దనరి

యూరికుండు జ్ఞాని యుత్తమోత్తముఁడగు,వి.

మూర్ఖుఁ డెంతచదువుకొన్నను చచ్చినదాక తాను నేను
అని ఎదటివారు వేరుగా నేను అని తాను వేరుగా పలుకుచు
బ్రమయుచునే యుండును. ఇక విద్వాంసుఁడో యజ్ఞాన
మును బోగొట్టుకొని భేదవాదమును మాని వివేకమహిమను
పొంది తనకుతాను సాక్షియై యూరికయుండును. ఉత్తము
లలో నెల్ల నుత్తముఁడుగూడ నగును. కావున విద్వాంసుఁడగు
టకుఁ బ్రయత్నింపవలయును.

ఆ. తిట్టికొట్టిరేని తిరిగి మాటాడక

యట్టునిట్టుఁజూచి యదిరిపడక

తన్నుఁ గానియట్లు తత్త్వజ్ఞుఁడుండును, వి....

విద్వాంసుఁ డగువాఁడు తనను మూర్ఖులు పేక్కులుగా

నిందించుచున్నను వానిని సహింపక వారితో డీకొన యత్నింప
రాదు. అట్లు చేయుట విద్వల్లక్షణముగాదు. విద్వాంసునిలక్షణ
మేమనఁగా తనను ఇతరులు అనరాని తిట్లు ఎన్ని తిట్టినను ఎన్ని
కొట్టినను ప్రతిచెప్పచూచియు చూడనివారివలెయుండి అదిరి
పడక తనను గాదనుకొని మెలఁగవలయును. ఈరీతిగా నిజ
ముగా తత్త్వజ్ఞుడే యైనయెడల నుండితీరును. అనఁగా
శమదమాదులుగలవాఁడు విద్వాంసుఁడు.

ఆ. వెట్టివాని మిగుల విసుగింపఁగారాదు

వెట్టివానిమాట వినఁగరాదు

వెట్టికుక్కఁ బట్టి వేటాడగారాదు, విశ్వ... 244

పండితుఁడు విమర్శనయుత మగు బుద్ధితో యుక్తిగా

మెలఁగవలయును. తనహోదాకుతగినట్లు నడచుకొనవలయును.

పిచ్చివానిని ఎక్కువగా విసిగింపకూడదు. అట్లయిన వాఁడు

నెత్తెక్కును. వెట్టివానిమాట అసలే వినఁగూడదు. మఱి యింక

పండితుఁడేమి చేయవలయుననిన పాండిత్యములో తనతో

సమాను లగువారితోనే మెలఁగవలయును గాని తనకంటె

తక్కువవారితో చేరరాదు. ఎందువలన నని యందురా? బుద్ధి

మంతుఁడుమంచికుక్కతో వేటాడవలయునేగాని వెట్టికుక్క

తో వేటాడరాదుగదా! అట్లే.

ఆ. దేవపూజసేయు దివ్యభోగము గల్గు

తత్త్వమెఱుగఁగలడు దైవసముఁడు!

యేమి లేనినరుని కేగతి లేదురా, విశ్వ... 245

విద్యసంపాదించిన విద్యాంసుడగును. విద్యాంసుడగువాడు ఈలోకమునందును పరలోకమునందును సుఖము నొందును. దేవతలపూజలను చేయగల్గును. దివ్యములయినభోగముల ననుభవింపగలడు. తత్త్వస్వరూపమును తెలిసికొనగలడు. ఇన్నియెందులకు? అట్టిపండితుడు పరమేశ్వరునితో సమానుడు. ఇంక పండితుడు కాక పామరుడైనవానికే ఏమియుచులేదు. ఏదిక్కునులేదు. వ్యర్థుడగును. కావున విద్యాంసుడగుటకు బ్రయత్నమును సేయుము.

ఆ. దేహగుణము లెల్లఁ దెలిసిన శివయోగి
మోహమందు దవిలి మోసపోడు

ఇంద్రజాలకుం డటెందును జిక్కఁడు, విశ్వ....

విషయములయాధార్థ్యమును తెలిసినయుత్తముండు, దేహగుణములను చక్కఁగాఁ దెలిసికొనియుండును. పండితుడగును. అట్టివాడు మోహములలో జిక్కుకొననేకొనఁడుగదా! మోసముగూడ నొందఁడు. ఎట్లనఁగా: నింద్రజాలకుఁ డెట్లు మాయలలో బడఁడో అట్లే పండితుడు గూడ. కావున పాండిత్యముకొఱకు యత్నింపుము.

ఆ. ధ్యానివలెనె యుండు మానివలెనె యుండు
భోగివలెనె యుండు రోగివలెనె

సకలమును దెలిసిన సర్వజ్ఞుడై యుండు, వి...

విజ్ఞానియగు విబుధుడు స్థాణువు (అనఁగా మొద్దు) వలె ఒకేయాకారమున నొకేవిషయమున నుండఁడు. ఇతని స్థితులు

మారుచుండును. సర్వాంతర్యామియుగూడ నగును. ఒకొక్క
 ప్పడు ధ్యానముచేయువానివలె యుండును. ఇంక నొకప్పుడు
 మానియె యుండును. మఱియొకప్పుడు భోగివలెను రోగివలెను
 సమస్తమును తెలిసినసర్వజ్ఞునివలెను నుండును. కావున విద్వాం
 సుని తెలిసికొనుట మిగులకష్టము.

ఆ. నందుఁ డగుచు జ్ఞాని యిందు నం దనకుండు
 నన్ని తావులందు హరునివలెనె

తెలియువారికెల్ల దేవుడై కాన్పించు, విశ్వ...

విజ్ఞుడగుజ్ఞాని మూర్ఖునిబోలి యెల్లప్పుడు దుఃఖించు
 చుండఁడు. ఎప్పుడును సంతృప్తుడైయుండును. ఈరీతిగాజ్ఞానికి
 ఈశ్వరునికివలె ఈచోటు ఆచోటు అని నివాసము నియత
 మైయుండదు. అనఁగా సర్వవ్యాపియై యుండునని భావము.
 ఈయన తనను గుర్తెఱిగినవారికి దేవునివలె సర్వదా సాహ
 య్యము నాచరించుచు వర్తించును. ఇట్టి లక్షణములు గల
 వాఁడు విద్వాంసుఁడు.

ఆ. పగలు రేయి మఱచి భావంబు మఱచియు
 తాను నే ననియెడి తలపు మఱచి

యుండువాని నెంచ యుత్తమమోగిరా, వి...

విద్వాంసుఁడు ఎప్పుడును తనయంతరంగమున న్నుదయించు
 జ్ఞానసుధాంశుని అమృతకిరణములతో మునిగియుండును. పగ
 లును రాత్రియును మఱచిపోవును. తలంపులనే మఱచును.
 తాను నేను అనుభేదబుద్ధివానికి కలుగనే కలుగదు. ఈరీతిగా

నిరంతరము జ్ఞానసుధాప్రవాహములతో తేలియుండు విద్వాంసుడే యుత్తముడగు శివయోగిగాని తక్కినవారలు కారు.

ఆ. పట్టు పట్టబోడు పట్టినవిడచోడు

నెట్టిగుణవికారనిహతి నడచి

మిట్టిపడక లోన మిన్నందు విజ్ఞుడు, విశ్వ...250

విద్వాంసుడు చేచినైనను సాధింపఁ బూనిన యెడల నాపూనికను తుదివెళ్ల నిర్వహించునే గాని నడుమను మూర్ఖుని వలె వదలిపెట్టడు. ఆతనిచరిత్ర మద్భుతము. మొదట పట్టే పట్టడు; ఒకవేళపట్టెనా అగునంతవఱకు వదలిపెట్టడు. తన ప్రయత్నమునకు అడ్డపడుచున్న రాజసతామసగుణములను పాఱి దోలి ఇంత గొప్పవాఁడ నైతినిగదా యని తుల్లి పడక తుది ముట్టజేయును. ఇట్టివియే విద్యుల్లక్షణములని భావము.

క. పరిగినగాలి నభంబున

నెఱయంగా భూమియందు నీరుండుగదా

దరిదాపుల వేటొక్కటి

యిరవుకొనుం దేజ మిట్లె యెల్లెడ వేమా! 251

పండితపామరులలోని తేజఃపదార్థ మొక్కటియ యైనను ఆయాప్రకృతులస్థితులఁ బట్టి ఆపాండిత్యము ప్రకాశించుచుండును. ఎట్లనఁగాః గాలి యాకాశమునందును, నీరు భూమియందును ఎట్లు ప్రకాశించుచున్నదో అట్లేదూరముగానున్నను దగ్గఱగానున్నను పాత్రచితిగా జ్ఞానము ప్రకాశించుచున్నది.

ఆ. పరుస మినుముసోక బంగార మైనట్లు
 కర్పరంబు జ్యోతిఁ గలసినట్లు
 పుష్పమందు దావి పొసఁగినట్లుగు ముక్తి, వి...

విద్వాంసులు జ్ఞానోపదేశము చేయుటచేత లోకములోని
 యధములందఱు నుత్తములై తరించి ముక్తి నొందుదురు. ఎట్లు
 నఁగా: పరుసవేది ఇసుము సోకఁగా బంగారమైనయట్టులే,
 కర్పరము జ్యోతిలో గలసిపోవునట్టులే, పూవులో పరిమళము
 ఇముడినట్టులే పండితుల విజ్ఞానఘన మగునుపదేశముచేత పాను
 రుఁడు ముక్తి నొందును.

ఆ. పాలలోనఁ బులుసు లీలతో గలిసిన
 విటిసి తునుకలగును విరివిగాను
 తెలియుమనములోన దివ్యత త్వము తేట, వి...

పండితులకు మూర్ఖులకు హృదయ మొకరీతిదేయైనను వారివారి
 తలంపులఁబట్టి వారివారి జీవితపరిణామముమాటుచుండును. అటులే
 హృదయమును మాటును. పరిశుద్ధమగు పాలలోఁ జింతపండుపు
 లును చేర్చుమేని పాలు వెంటనే విటిగితునకలైపోవును. మనుజుల
 హృదయములలో దివ్యత త్వమునైతము నిటులే జ్ఞానసంపర్క
 ముచేవికాసవంతమగును. దుస్సాంగత్యములచేఁ గళంకితమగును.

ఆ. పికము వనములోన వెల్లుగాఁ బలికిన
 భంగి ప్రాజ్ఞజనుల పలుకు లుండు
 కాకి కూతఁబోలు కర్తబంధులకూత, విశ్వ...

విద్వాంసులకును వివేకములేనివారలకును పలుకులు మున్నగునవి సమానముగానే పుట్టుచున్నను అయ్యవి ఆయాస్థానములందు వివేకవంతులచే నాదరింపఁబడును. ఎట్లనఁగాః కోకిల అడవిలోనుండినను పలికినయెడల నందఱికి ఎట్లు ఆదరింపఁదగినది అయ్యెనో అట్లు విద్వాంసుని వాక్యములును. కాకి యింటిముందఱి యున్నను శ్రుతి కఠినముగా గూసి యెట్లునిరాదరణమునకు పాత్రమగునో అట్లు మూర్ఖులవాక్యము నుండును.

ఆ. పుడమిదిరిగి బడయు పుణ్యాంబు లెల్లను
గలుగు సాధుజనులఁ గన్నయపుడె
వడిని నీరు నదిని గడుఁ దేటయై యుండు,వి...

విజ్ఞానముచే నుత్తములగువారిని చూచినప్పుడు భూప్రదక్షిణముచేసిన వచ్చు పుణ్యములన్నియుచుకలుగును. ఎట్లనఁగాః వర్షముగుఱిసి నీటివెల్లువలల్లుకొనిపాటునపుడవి ముఱికిగాఁ గాను పించినను ఒకానొకజీవనదిలో నానీరంతయుఁ జేరఁగానే నిర్మలముగ స్వచ్ఛముగాఁ గానుపించును. అటులే త్రేత్రములన్నియు సంచరించి పడయరానిసంకల్పములు సాధు సందర్శన మాత్రముననే లబ్ధమై యుపభోగ్యార్హ మైయుండును.

ఆ. పైరు నిడినవానిఫల మదే సఫలంబు
పైరు నిడనివాఁడు ఫలముఁ గనునె
పైరునిడినవాఁడుబహుసౌఖ్యవంతుఁడౌ, వి...

మనుష్యుఁడు ప్రయత్నించి చేత నైనంతవఱకు జ్ఞానమును సంపాదించుటకు యత్నింపవలయును. అట్లుచేసిననే వాఁడు

విద్వాంసుడై సుఖించుచు. అట్లు చేయనివాడు పండితుడు కాజాలడు. సుఖములనుగూడ నొందజాలడు. ఎట్లనగా: పైరును పెట్టుకొనినవానికే ఫలము గలుగును గాని లేనివానికి కలుగునా? కలుగదుగదా! పైరుపెట్టినవాడే సౌఖ్యవంతుడగును. కాని ఇతరుడు కాజాలడు కదా! అట్లే విద్వాంసుడు కూడను.

ఆ. ప్రజ లెఱుంగ బ్రదుకు బట్టభద్రుడు గాడు
పైఁ గిరీటముండు బ్రహ్మ గాడు
నోగుఁ దెలిసి పలుకు యోగీశ్వరుడువాడు, వి.

విద్వాంసుఁ డగువాడు మొగమోటములు లేకలోకులకు జ్ఞానము నుపదేశించి సన్తార్థమున నడపింపబూనును. ఆహా! ఏమియీతని యపూర్వము లగుప్రభులక్షణములు! ఈవిద్వాంసుడు అందఱికిని తెలియునట్లు ఖండితముగాఁబలుకును. ఇట్లు పల్కుటకురాజుగారా? కాదు. ఈతనితలపైనను జ్ఞానతేజమను గిరీటముండును. పోనీ సృష్టికర్త యగుబ్రహ్మయందమా? యితండుగూడ కాదు. మఱి యింక ఈతఁ డెవ్వరని యందురా? ఓగును దెలిసికొని దయామయుడై కృతార్థునిజేయ ఘపదేశించుయోగియని యనుకొనుడు. అని భావము.

ఆ. పృథివిమీఁదఁ బుట్టి ప్రిదులుగ హంసల
విహరణఁ బెఱింగి విడువక మదిఁ
దిరుగ నేర్చియుండు ధీమంతుఁ డెప్పుడు, వి...
భూమిమీఁద మనుష్యుడై పుట్టిన తరువాత నుత్తమమగు

జ్ఞానమును సంపాదించుట నరునకుముఖ్యమగుకార్యము. అందు నను చదివెకొని విద్వాంసుఁ డైనప్పుడు తప్పక విద్యలలో నెల్ల నుత్తమదివ్యమగు నాత్మవిద్యను సాధింపవలయును. ఇట్టిపని చేయుట పామరున కశక్యము. విద్వాంసుఁడో, భూతములయు నాత్మలయును పంచీకరణమును చక్కఁగా దెలిసికొని ఒకప్పుడా విచారణమును పదలివేయక గుదస్థానముమొదలు కపాలము వఱకున్నచక్రములు అందుగల హంసలను లెక్కించుచు ముక్తి నొంద యత్నించును.

ఆ. బంటువలెనె లేవఁ బండితం మన్యుఁడు

సాధుపండితుండు శాంతుఁ డగును

కుక్క గూయ నేమి గుఱ్ఱమునకు లెక్క? వి...

పండితుఁ డెద్దానినైనఁ గూర్చి మాటలాడఁ బోవునప్పుడు చెంతనున్న పామరుఁడు తాను వానికంటెను మిక్కిలిగా తెలిసినవానిఁబోలి లేచి వింతగా నార్భాటములను చేయును. కాని యట్టివాఁడు పండితుఁడా? కాదు. ఏలయనిన; నిజమగు పండితుఁడైన యసూయను విడనాడును. శాంతమును వహించును. సాధుభావమును చేకొనును. పామరుఁ డట్టిపండితుని నిందించి నందువలన నతనికి అవమానము కాదా? యందురేని వినుఁడు. కుక్కమొఱిగిన గుఱ్ఱమునకు అవమానమా? లేదు గదా! అట్లే.

ఆ. బహుశః, కావ్యములను బరికింపఁగా వచ్చు

బహుశః శబ్దచయము పలుకవచ్చు

సహన మొక్క ట్లబ్బి చాలకష్టంబురా! వి...260

మూర్ఖుఁ డగువాఁడు తానుగూడ పండితుఁడ నయ్యెదనని
పట్టుబట్టి కావ్యముల ననేకములను చక్కఁగాచదువవచ్చును.
అట్లే అనేకములు ననంతములగు శబ్దములనుచ్చరింప వచ్చును.
కాని ఈమాత్రముచేత నిజమగు పండితునితో తుల్యుఁడగునా?
కాఁజాలఁడు. ఏల యని యందురా? విచారించుఁడు. పండితుని
పామరుని వేఱుపఱుపఁజాలినది పామరునికి లేనిది పండితునకు
కలది. దుస్సాధ మగునది యగు నొక్క ఓర్పు అబ్బుట చాల
కష్టము. అట్టి ఓర్పుగల పండితుఁడే సర్వాధికుఁడు.

ఆ. బాపలన్న దొడ్లపరువునఁ జూడరు

కానిపనులు సేయ గడలుకొనరు

కులము లెక్కయేమి గుణమే ప్రధానంబు,వి.

వివేకియై విద్యాపక్షపాతి యగు పండితునకు ఎప్పటికిని
ఎవ్వరియందు అభిమాన ముండదు. అట్టివారు నిరక్షరకుటులను
బ్రాహ్మణులని యన్నంతమాత్రాన మర్యాదగా చూడరు. తక్కువ
వారలను విద్యగలిగినను తక్కువ కులము వారని వదలిపెట్టరు.
ఇట్లు సమానభావముతో చూచుచుండుటయే విద్యల్లక్షణము.
ఎట్లని యందురా? కులముతో ప్రయోజన మేమి? యోగ్యత
జూపునది గుణము కదా?

ఆ. బ్రాహ్మణులకు సకలభాగ్యంబు లీవచ్చు.

గౌరవింపవచ్చు కలయవచ్చు

జ్ఞాన మొసఁగి జనులఁ గడతేర్చునట్లయిన, వి...

విద్వాంసుడై జనుల తరింపఁ జేయగలవాఁడు ఏకులము

నం దున్నను పూజనీయుడే యగును. ఆభిమానము చేత అట్టి వానిని ఈయన బ్రాహ్మణుడను నింపసేయరాదు. ఏమి? బ్రాహ్మణుడయినందున నష్టము. జ్ఞానము నిచ్చి జనులనుతరింపజేయుగల సజ్జనుడేయైనచో నట్టి బ్రాహ్మణులకు సమస్త భాగ్యములను ఈయవచ్చును. గౌరవము సేయవచ్చును. వారితో కలిసి మెలసి తిరుగవచ్చును.

క. భువి నరకులమునఁ బుట్టియు
భువినరకులములను బెరిగి భువినరకులమున
నవిరళముగ 'భీభీ' యని
శివకులమున దిరుగునతఁడె సిద్ధుఁడు వేమా.263
విద్వాంసుఁడు అగువాఁడు తా నీ నరలోకములో పుట్టితి
ననియు నందుచే నితరజీవరాసులకంటె నధికుఁడనైననియుఁ
దనలోఁ దాను గర్వించఁడు. కర్తృబంధములను సంకెలతో
నున్న మనుష్యజాతి నా జ్ఞానియగుపండితుఁడు గౌరవింపక కేవల
ప్రేమపారవశ్యమునఁ దన్ను బెంచిన బంధువర్గమును శ్రేమింపక
తుచ్ఛములగు నిహలోకసంబంధములగు పరిచయములఁ దిరస్కరించుచు వర్తించును. అట్టిసుకృతియే నిజమైన శివభక్తుఁడు. వాఁడే సంకల్పసిద్ధుఁడగు సిద్ధుఁడు.

ఆ. మతములోన నున్న మతము లన్నియుఁగోసి
ఘటములోన నున్న ఘనుని దెలిసి
ఘనత నిల్పుచుండు ఘనత త్వయోగి యశా, వి.
విద్వాంసుఁడు మూర్ఖునివలె నిష్ప్రయోజకముగా వాద

ములను చేయఁబూనుకొనఁడు. తనహృదయములోనున్న విక
ల్పభావముల నన్నిటిని మొదలంట నశింపఁజేయును. అటు
తరువాత నాహృదయమునందున్న పరమాత్తుని తెలిసికొనును.
క్రమముగా నీశ్వరుని ధారణచేయును. పిమ్మట మహాయోగి
యగును. కావున పండితలక్షణము లిట్లు తమతమ జ్ఞానానుసార
ములై కార్యరూపమును ధరింపవలయు.

ఆ. మననవృత్తిలోని మహిమనెఱుంగుచు

మనసునందె పూజమహిమ గనుచు

మానకుండువాఁడె మర్త్యజ్ఞుఁ డగుయోగి, వి...

మఱియు నట్టిజ్ఞాని దేవుని నిరంతరము ధ్యానించినందువలన
వచ్చు మహిమము నెఱుంగఁగలఁడు. తనమననంబులో తానే
యతని పూజలప్రభావమును పరికింపఁ గలఁడు. అట్టిసాధకుఁ
డగు నాపండితుఁడు ఎప్పుడు నీపనిని మానక మర్త్యజ్ఞుఁడై
మెలఁగును.

ఆ. మనసు గుత్తపఱచి మాన్యుఁడై విబుధుఁడు

తఱచు పలుకకుంట ధర్మమంద్రు

తఱచుమాటచేత దత్తవంబుఁ జెడిపోవు, వి...

పండితుఁ డగువాఁడు, సామాన్యముగా తనకు నితరులకు
చెఱుపుకలుగకయుండుటయు నోటికివచ్చినరీతిని నఱవకుండుట
యును కలిగియుండును. అట్టివిద్వాంసుఁడు తనమనంబును పది
లము చేయును. కపటియనిపించుకొనక పూజ్యుఁడగును. సాధా
రణముగాపలుకకయుండును. ఇట్లుండుటతత్త్వజ్ఞానికిముఖ్యము.

లేకయున్న తత్త్వము చెడిపోవును. కావున పండితుఁడు ఆత్మ
జ్ఞుడై మితభాషియై మెలఁగవలయును.

ఆ. మనసునిల్పినట్టి మాన్యులౌ విబుధులె

గరిమ మోక్షపథముఁ గన్నవారు

చెట్టుఁబెట్టి ఫలముఁ జేకొనకుందురా ? వి...

పేరునకు పండితుల మనుకొనినవారును, అనిపించుకొనినవా
రును పూజ్యులు కాఁజాలరు. మనంబును జయించినవారే పూజ్యు
లగుపండితులు. అట్టివారే 'మోక్షపుమార్గము' నెఱిగినవారలు.
అట్టివారు పట్టిన కార్యములను వీడక ఫలముగలుగువఱకు పాటు
పడుచుందురు. ఎందున కనియందురా? విచారింతుఁడు.
చెట్టును మొలవఁబెట్టి పెంచి కాయించినవాడు దానిపండ్లను
తీసికొనక వదలునా? వదలఁడుకదా! అట్లే విద్వాంసుఁడు
సైతము.

ఆ. మరణకాలమందు మదినిల్పు సుజ్ఞాని

పరముఁ బ్రతిభచేతఁ బట్టువిడక

వెనుకఁ గోర్కెలకును విలపించునజ్ఞాని, విశ్వ.

పండితపామరులకు రూపమునను తెలివితేటలయందే గాక
కార్యముల నెరవేర్చి ఫలమును బొందుటయందుగూడ నెక్కువ
తారతమ్యముగలదు. చూడుడు. జ్ఞానియగువాఁడు ఇతరసమ
యముల నెట్లు ప్రవర్తించినను తనయవసానకాలమునందు
మనస్సును జంచలింపనీయక పరమాత్మపై సంకల్పమంతయు
నుంచి పట్టుదలతో వర్తించును. అప్పటిదేహబాధ లాతని

నిశ్చయము నించుకేని కదలింపలేవు. అజ్ఞానియగుమూర్ఖుడు
మరణకాలమునఁ బనవిపనవి యేడ్చుచుఁ గాంతాకనకాదులపై
నింకఁ దనివితిఱలేదని విలపించును. చావనినమూర్ఖుల కింతభయ
మేలనోకదా?

ఆ. మర్తవిదుఁడు గాని మర్తంబుఁ గనలేఁడు
కర్తజీవిగాని కానలేఁడు

నీరువొరకలోఁతునిజములు తెలియునా? విశ్వ.

ఒక విద్వాంసునిజ్ఞానము ను న్నగు వానిని తెలిసికొన
వలయునని కోరియుందుమేని విద్వాంసుఁడే అట్టిపనికి సమర్థుఁ
డగును గాని ఇతరుఁడు కాఁ జాలఁడు. ఎట్లనియనెదరా?
చూడుఁడు. మర్తము తెలిసినవాఁడుగాని మర్తముఁ దెలిసికొన
లేడు. అట్లులే కర్తజీవిగాని కర్తజీవిని (కష్టజీవిని) కానఁగాఁ
జాలఁడు. ఏలయనఁగా: నీళ్లలోని లోతును తెలిసికొనవలయు
ననిన నీళ్లలోదిగక తెలియవలచుపడునా? పడదుగదా! అట్లులే
విద్వాంసుని జ్ఞానము కూడను.

ఆ. మాటలాడవచ్చు మనసు దెల్పఁగలేఁడు
తెలుపవచ్చుఁ దన్ను తెలియలేఁడు

సురియఁ బట్టవచ్చు శూరుఁడు గాలేఁడు, వి...

మూర్ఖులు కూడ పండితులఁ బోలి వేషములను వేసికొని
తిరుగవచ్చునే గాని విజ్ఞానమును వెలయింపలేరు. ఎట్లనగా;
తానొకరితోకావలయు నన్నిమాటల నాడవచ్చును. కానితన

మనంబునకు తెల్పఁజాలఁడు. ఇతరులకుఁ జెప్పవచ్చును. ఎన్నటి కైనను కాని తాను ఆచరించుట కష్టము. పిఱికిపందగూడ శూరునివలె డాబుచేసి కత్తిఁ బట్టవచ్చునే గాని అరివీరులఁ దునిమి శూరుఁడుకాఁజాలునా? కాఁడుగదా! అట్లులేమూర్ఖులు గూడను.

ఆ. మాలకన్నియలకు మంచిర్హాపం బున్న
ముట్టెనే త్రిశంకుపట్టి నాఁడు
కానిపనులు సేయఘను లాసపడుదురా? విశ్వ...

మూర్ఖులు, రూపంబును చూచి తమకుగాని పాపపుపనులను చేయఁ బూనుచుందురు. విద్వాంసుఁడగువాఁడో అట్లుకాదు. చూడుఁడు. పండితశిరోమణియనఁదగు హరిశ్చంద్రుఁడు సత్యమునుబల్కి తానాడినమాటను త్రిప్పెనా! మాలకన్నియ నైనను సరియే యని ఒప్పింపని రూపమునకు ఆసఁజెందెనా? లేదు. జ్ఞానముచే గొప్పవార లగువారు తమకు కానిపనులను చేయఁ బూనెదరా? పూనరు. అట్లు చేయఁబూనుట పండితలక్షణము కాదు.

ఆ. ముక్తిఁ గానలేని మూర్ఖజనుల కెల్ల
బట్టబయలుచేసి పరమపదము
దారిఁజూపుబుధుఁడు దైవంబుగాఁడొకో, విశ్వ.

ఎవ్వఁడైనను, లోకులయజ్ఞానమును బోఁగొట్టి వారిని సంతసింపఁజేయుచున్న మహానుభావుని, “దైవస్వరూప” మని చెప్పిన మూర్ఖులు కాదని వాదముల నాడఁజొత్తురు. తగినజ్ఞానము లేక

పోవుట వలననే వీరిట్లు నెప్పెదరు. పరికింపుడు. ముక్తి యన్న
నేమో యెఱుంగక మూర్ఖులగువారి కందఱికిని మోక్షవిద్యార
హస్యములను మాయమఱుగు లేకుండ సూటిగఁ దేటతెనుఁగుమా
టలతో నెఱింగించి మోక్షమార్గదర్శకుడైన పండితుఁడే దైవము
దైవమనిన వేటొకఁడు లేదనుమాట నిక్కువము.

ఆ. మున్ను నిన్ను గన్నముఖ్యు లెవ్వరొ వారి
సన్నుతించి పిదప సంతతమును

జ్ఞానదాతఁగొల్పు ఘనతచే విబుధుని, విశ్వ...
బుద్ధిమంతుఁ డగువాఁడు తెలివితేటలు గల్గి సదాచారమును
విడక పండితులమార్గము ననుసరించి మెలఁగవలయును. కావున
నోయీ! నీవు ప్రతిదినమునను దేవతలందఱిలా నుత్తములును.
నిన్ను కన్నవారును అగు నీతలిదండ్రులను సేవించి తరువాత
నీకు ఉభయలోకతారక మగుజ్ఞానము నిచ్చినవానిని గౌరవము
గాఁ గొల్చి ముక్తుఁడ వగుము.

ఆ. మెలఁగి జ్ఞాననుయుఁడు మితిమీఱుచుండఁడు
ఉనికి విడఁడు తాను నుపమునొందు

తనువు మఱచి మించి తత్త్వజ్ఞుఁ డుండును, వి...
విజ్ఞుఁ డైనవాఁడు అనఁగా తెలిసినధీమంతుఁడు మూర్ఖులఁ
బోలి హద్దునుమీఱిసంచరింపఁడు. తానున్న నివాసస్థానమును వీడి
అందనిపండ్లకు అఱుసాఁపఁ బరువు లెత్తఁడు తనకు సాధ్యము
గాని పనిని యుపాముచేత సాధింపఁబూనుగొనును. జ్ఞానము
పూర్ణముగా సంపాదించినతరువాత దేహముపై నభిమానమును
వదలికొని విబుధుఁడై మెలఁగును.

క. మొదటను మతమున వదలక

తుద నెవ్వరిమతము నైన దూషింపక తా
బదిలుడయి కోర్కెగోరక

ముదమునచరియించుబుధుడై ముఖ్యుడై వేమా..

మూర్ఖునిబోలి విద్వాంసుడై అనాలోచితముగా ఏమత
మునందన్న నామతములో ప్రవేశింపడు. అధవా ప్రవేశించె
నేని ఎవ్వరిమతమునైనను ఇతరమును నిందింపడు. తనమట్టుకు
తాను అజ్ఞానమును మునుంగక గొంతెమ కోర్కెలను కోరి చెడి
పోక నిత్యమును ఆనందమయ్యుడై సంచరించుచునుండును. ఇట్టి
లక్షణములు గలవాడే పండితుడు. వాడే యందఱలోను
నుత్తముడు.

తే. యాత్రలందలిఫల మొంది యాగములను
సూత్రసమముగఁ జేసియు సూక్ష్మమొంది
పరమహంసను గీలించి ప్రబలుచుండు
పరము గోరెడు ప్రాజ్ఞు డిద్ధరను వేమ. 276.

మూర్ఖులు యాత్రలని - యజ్ఞములని ఆరుభోరుమని
ఆర్భాటములను చేసి సత్యమును గనలేక చెడ్డదిరిగి చెడుచుండు
రు. విద్వాంసు లన్ననో అట్లుగాక యాత్రలను సూక్ష్మముగాఁ
జేసి యందలి ఫలమును బొందుదురు. యజ్ఞములను సూత్రప్రా-
యముగా నొనర్చి పరమహంసను పరికించి ప్రబలుచుండును.
కావున పరమాత్మగోరు ప్రాజ్ఞుడగుపండితున కిట్టిలక్షణము
లుండు.

ఆ. రాజవరుల కెప్పుడు రణరంగములచింత

పరమమునుల కెల్లఁ బరముచింత

అల్పనరుల కెల్ల నతివలపై చింత, విశ్వ...277

లోకములో కోర్కులుగూడ వారితెలివితేటల ననుస

రించి యోగ్యత ననుసరించి పుట్టుచుండును. చూడుఁడు.

ఈ తమత్తత్రియుండై పుట్టినయెడల నట్టివానికి సహజముగా

రణచింతకలుగును. జ్ఞానసంపన్నుఁ డగు మునియైనయెడల బర

మాత్తధ్యానము చేయఁగోరును. అల్పుఁడైనచో నతివల గవ

యఁగోరును. ఇట్లులే విద్వాంసుని కైహికాముష్మికముల మేలు

గూర్చుజ్ఞానముపై యాసక్తి కలుగు నని భావము.

ఆ. లోను బదిలపఱచి లోని వికారముల్

తలఁచి మెట్టువారు తెలియువారు

ఆకసమున వేడ్క నరయంగ నుందురు, విశ్వ...

తానెవ్వరో ఇతరు లెవ్వరో ప్రపంచ మెవ్వనిరూపమో

తెలిసికొని యుక్తముగా నడచెడివారే విద్వాంసులు. వారు

మూర్ఖులవలె తిరుగరు. తమమనోవికారములను బయలుపుచ్చక

లోననే యణఁచివైచెదరు. ఇట్టివారలే భూలోకములో తెలిసిన

వారలనఁబడుదురు. వీరు ఇతరులవలె అజ్ఞానమున మునుంగక నా

కాశమున నక్షత్రస్వరూపముతో శబ్దస్వరూపుఁడగు బ్రహ్మమును

గనుచు నానందముతో నుందురు.

ఆ. వలయు నన్న రాదు వద్దన్న బో దది

తాను జేసియున్నధర్మ మనుచు

ఉల్లమందు దలఁచు దుత్తమవిబుధుఁడు, విశ్వ...

పామరుఁడు జ్ఞానాజ్ఞానములను గాని పాపపుణ్యములను
గాని ధర్మాధర్మములను గాని కోరుచుండును. విద్వాంసుఁ
డట్లుకోరఁడు. వీలయినఁగా నయ్యది తాను కావలయు నను
నంతమాత్రమున రాదు. వలదన్నంతన బోదు. తనపాపముగా
ని పుణ్యముగాని జ్ఞానముగాని అజ్ఞానముగాని ధర్మముగాని
యధర్మముగాని తనతోడనే మెలఁగుచుండు నని నిశ్చయించి
వాటినిగూర్చియేమనంబులోతలంపఁడు. ఇట్టివాడు పండితుఁడు.

ఆ. వాద మాడఁ దెచ్చుడు వరుస నెవ్వరితోడ
జేరరాఁడు తాను జేటుఁ దేడు

జ్ఞానియగుచుబుధుఁడుఘనతనొందఁగఁజూచు, వి.

విద్వాంసుఁడు మొఱకును బోలి దుష్టము లగు కార్యము
లను గాని అకృత్యములను గాని చేయఁడు. ఈయన నిష్కా
రణముగా నెవ్వరితోడను తగవులాడఁడు. దంభముగా నెవ్వరి
తోనన్న వారితో కలియఁడు. తానుచేయుపనులవలన ముప్పటిసి
కొనిరాఁడు. తానుజ్ఞానియై గౌరవమునొందుటకు ప్రయత్నించు
ను. కావున నిట్టివానిని పండితలక్షణములుగా తెలియవలయును.

ఆ. వార్ధియందుఁ బుట్టి వశముగా రావచ్చు
పూర్ణదృష్టియందు బూనవచ్చు

పూనియెఱుకగలిగి బుధుఁడుగాగాలేడు, వి...

మూర్ఖులు మొదలగు వారెన్నియో వేషములను వేసికొని
యితరులను అనుకరించెదరు. కానివిద్వాంసులవలె మెలంగఁజూ

లరు. ఎట్లనియందురా? చూడుడు. సముద్రములోపుట్టి స్వాధీ
నముగలిగి రావచ్చును. పరిపూర్ణప్రజ్ఞకలిగినవానివలె నావిషయ
మున కనుపడవచ్చును. కాని సంపూర్ణమును అగుజ్ఞానవంతుడై
పండితుడుమాత్రము కాఁ జాలఁడని భావము.

ఆ. విద్య లేనివాఁడు విద్వాంసులకడ
నుండఁగానె పండితుండు గాఁడు

కొలని హంసలకడ కొక్కెర లున్నట్లు, విశ్వ...

పామరులు, “చదువవలెనా? పండితుఁ డగుటకు? విద్వాం
సులదగ్గఱనుండిన యన్నివిద్యలును అనాయాసముగా లభించును.
పండితుఁడుగూడ కాఁ గలఁడు” అనిచెప్పెదరు. కాని యిట్లే
న్నటికిని కాదు. విద్యలేనివాఁడు విద్వాంసునిమ్రోల నున్నంత
మాత్రమున పండితుఁడు కానేకాఁడు. ఎట్లనియెదరా? కొలని
హంసలయొద్ద కొక్కెరలున్నంత మాత్రమున నవి రాజహంస
లగునా? కావున విద్వాంసుఁ డగుటకు కష్టించి చదువవలయు.

ఆ. విద్య లేకయున్న విత్తము లేకున్న
మూఁడుఁడైన దుదకు మూగయైస

నిష్టబంధుఁడైన గప్పమే గలుగును, విశ్వ... 283

మనుష్యజన్మమెత్తిన పిదప ముఖ్యముగా నుండితీరవలసిన
గుణములలో విద్యయొకటి. విద్యరానినాఁడు రెండుకాళ్ల
మృగమునాఁబడు. ఇంతయెల? విద్యలేకున్నయెడలజీవయాత్రను
చేయుట మిగులకష్టము. తానెంతయిష్టులగు బంధువులచెంతను
న్నను, ఎంతగొప్పవాఁడైనను, విద్యనైనను, ధనమునైనను, జీత

నున్నంతవఱకే మానవుఁడు గౌరవపాత్రుఁడగును. మూఁగయై
నవాఁడు, జానములేనివాఁడు స్వశక్తితో జీవింపజాలక ముఖ్య
లగుబంధుగులఁ జేరెనేని వారు క్రమముగఁ బెక్కుచిక్కులకు
లోనగుదురు. కాన పండితులు ధనము, విద్యయే, గౌరవహేతు
వు లని గ్రహింపవలయును.

తే. వినతిసేయును సద్గురు వేడ్డుచుండు
మును భ్రమరకీటకన్యాయమునను నుండు
వాని నెన్నంగదరమె యీవసుధలో న
సాధుసన్తార్థ మదె యగు జగతి వేమ. 284

బుద్ధిమంతుఁడగునరుఁడు భ్రమరకీటన్యాయానుసారముగా
సజ్జనుఁడును పండితుఁడు నగుగురువునకు వినతిసేయుచు ప్రార్థిం
చుచు శుశ్రూషాదికముచేసి దేశికునియంతవాఁడైగురువుల యను
గ్రహమునకు బాత్రుఁడగును. ఆహా! అట్టివానిని వర్ణింపదరమా!
సత్పథ మనినయెడల నట్టివారి దే యగును సుమా!

ఆ. విప్రవరులయందు విబుధులయందును
నీతి నుంచువాఁడె నిర్మలుండు
భక్తిగలుగువాఁడె పరమార్థపరుఁడయా, వి...

బ్రాహ్మణోత్తములయందును, పండితాగ్రేసరులయందును
నీతిగలిగి వర్తించుచు కల్లకపటములు లేక నిర్మలుఁడై మెలగు
వాఁడె యుత్తముఁడు. ఈరీతిగా మెలగుచు పెద్దలను చూచిన
యప్పుడు భయభక్తులను సహజముగా గనంబఱచుచుండు

వాడై పరమార్థరతుడు గాడనిభావము. కావున బుద్ధిమంతుఁ
డిట్లుచేసి విద్వాంసుడై మెలఁగవలయును.

ఆ. విశ్వమనఁగ నేమొ వివరించి చూచును

విశ్వ మైదువిధులు వెలయఁ గనును

విశ్వము మదిలో న వెదకును విబుధుఁడు, విశ్వ.

విద్వాంసునకును, అవిశేషజ్ఞుఁడు అనఁగా మూర్ఖుఁడనుట
అట్టివానికినిచాలభేదముగలదు. మూర్ఖుఁడుకంటికగుపడినదానిని
ప్రతివస్తువును నమ్మిశోధింపక వంచితుఁ డగును. ఇక పండితుఁడో
అట్టులుగాక, ప్రపంచ మనఁగా నేమొ వివరించి చూచును.
ప్రపంచము పంచభూతస్వరూపమని తెలిసికొనిపంచీకరణమును
జేయును. ఆ ప్రపంచస్వరూపియే దేవుడై తనహృదయములో
వెదకి కనుగొనును. ఇట్టివి పండితలక్షణములు.

తే. విశ్వరూపము మదిలోన వెలయఁజూచి

హ్రస్వ మమరఁగ బుద్ధిని నందిపట్టి

స్వస్వరూపము గనుచుండు సజ్జనుండు, విశ్వ.

విద్వాంసుఁడు ప్రపంచరూపము నీరీతిగా తనమనంబులో
కలయఁగనుగొనును. దానిని సంగ్రహముగా మననముజేయును.
అటుతర్వాత నద్దానిసాయమున తానెవ్వరో తనరూపమెయ్యె
దియో అను మున్నగు స్వరూపవిషయములను తెలిసికొని జీవ
న్ముక్తుఁ డగును. మూర్ఖుఁ డట్టులుగాదు.

ఆ. వీరుఁ డైన రాదు విబుధులగుణములు

చదువులంద రాదు సటల రాదు

జన్తపాకముననె సఫలమౌ నరులకు, విశ్వ...

విద్యాంసులసద్గుణములను పొందవలయు ననినచో తాము కూడ కష్టించి చదివి విద్యాంసులైననే వచ్చునుగాని ఇతరముల నెన్నింటినో చేసినను రాదు. ఇట్లే శూరుడైనను రాదు. చదివినను ఒకప్పుడు రాజాలవు. ఇక నెట్లువచ్చు ననినయెడల పూర్వజన్మమునందు తానుచేసిన పుణ్యపరిపాకముననే యట్టి గుణము లబ్ధి జన్మము సఫలము కావలయునే గాని ఇతరము లగు నుపాయముల కోట్లచేత గూడ రాజాలవు.

ఆ. వెదకి కాన లేరు వేదాంతవేద్యుండు

నుత్తముండె కాంచు నుర్విమీఁద

కలిగెనే నతనిని గానంగ లేరయా, విశ్వ...

చక్కఁగా విచారణసేయువారిఁ బోలి గొందఱు దేవుని వెదకి కనుగొందుమని వెదకఁబూని తెలివి తక్కువను వెల్లడించి కొనియెదరేగాని వెదకి కనుగొనలేరు. దేవుఁడు సామాన్యుఁడా? కాఁడు. అతఁడు ఉపనిషత్తులచేత ప్రతిపాదింపఁబడఁదగిన వాఁడు. అట్టివానిని ఒకవేళ ప్రయత్నించినచో నుత్తముఁడు చూడఁగలఁడే గాని తక్కినవారులు చూడఁజాలరు. భగవంతునిదివ్యతేజమును స్థూలదేహముతో చర్మచక్షువులతో సందర్శింపఁ జాలు మహాత్ములు భూలోకమున మిగుల నల్పముగా నున్నారు. అట్టిమహాత్ముల గనుగొనఁగల్గుట సామాన్యకార్యము కాదు. ఇట్టివారు విద్యాంసులు.

క. వేడుక మదిలోఁ జూడక

తోడగునా యెటుకమీటి త్రొక్కుదునడ కా

జాడను మఱచినవాడే

వేడుకఁ బరతత్త్వమంది వెలయును వేమా! 290

దైవస్వరూపము బోధయగుటలేదు. లేదని త్రొక్కుదు
పడుచుందురు మూర్ఖులు. కాని త్రొక్కుదు పడినంతమాత్ర
మున తనకుతోడయి కనుపట్టునా? కనుపట్టదు. ఆతనిఁ గనిపెట్ట
వలయుననిననంతటిత్వరను (అనఁగా: తొందరపాటును) పొందఁ
గూడదు. మనస్సును నిశ్చలమునుగా జేసి జాడను తెలిసికొన
వలయును. ఇట్లు తెలిసికొనినవాడే విద్వాంసుఁడని భావము.

ఆ. వ్యాధి కలిగెనేని వైద్యునిచేతను

మందు దినకకాని మాన దెందుఁ

జెంత దీపమిడక చీకటివాయునా? విశ్వ... 291

ఎంతటి స్వల్ప విషయమైనను ప్రతిక్రియచేయక కుదురని
యట్టులే, ఎంతకొద్దిపాటి యజ్ఞానమైనను విద్వాంసుల సదుప
దేశము లేకనివారిం చిపోదు. ఎట్లని యనియెదరే మొ! చూడుఁడు.
జబ్బుకలిగినయెడల వైద్యునిద్వారామందుపుచ్చుకొనకయున్నం
దన గుదురునా? కుదురదుగదా? అట్టులే చీకటి సమీపమున
దీపము వెలిగింపక యడఁగునా? అడఁగిపోదని భావము.

ఆ. స్వానుభూతియందు శాస్త్రవాసనలందు

సంశయంబు లేని సాధనమున

చెలఁగు దీప మట్టుచిత్స్వరూపమునంటు, వి...

విద్వాంసుఁడు మూర్ఖునివలె ఇతరులమాటలనే నమ్మియుం
డఁడు తనచేతనైనంతవఱకు స్వానుభవమును ప్రమాణముగా

తీసికొని విషయమును విమర్శించికొనును. అందునను సంశయమునొందినయెడల శాస్త్రవాసనవలన కరిగిన జ్ఞానము ద్వారా నివర్తింపఁ జేసికొనును. చివరకు దీపకలికలాగున నిశ్చలముగఁ బ్రకాశించు చిత్స్వరూపమును జేరఁబ్రయత్నించును. ఇట్టిలక్షణములు గలవాఁడు పండితుఁడు కావున పండితునివలె చరించి సౌఖ్యముగని ప్రవర్తిల్లవలయును.

4. అర్థ పద్ధతి.

అవతారిక:—అర్థమనఁగా ధనముయొక్క యావశ్యకత. దానిప్రయోజనములు, దానివలన గలుగుభావములు, అట్టివారికి లోకములోగల గౌరవము మున్నగువానిఁగూర్చి తెలుపుట కిప్పు డర్థపద్ధతిని ప్రారంభించుచున్నాఁడు:—

ఆ. అధముఁ డైనమనుజుఁ డర్థవంతుం డైన
నతనిమాట నడచు నవనిలోన

గజపతింట నున్న గవ్వలు చెల్లవా? వి....293

లోకములోని ప్రతినారికిని ధనము సంపాదించవలసియుండుట ముఖ్యమగుపని. ఎక్కువతక్కువ లన్నియును ధనమువలననే నిర్ణయింపఁ బడుచుండును. ఎంతటినీచుఁడైనను ధనముగలవాఁడైనచో నతనిమాటకే తక్కిన యందఱకంటె చెల్లుబడి అధికముగానుండును. ఎట్లందురా? పరికించుడు. గవ్వయెంత

జేయునువెల ? ఆగవ్వలు అనఁగా: పనికిరానివే గజపతి పరి
పాలనములో రత్నములవలె చెల్లుటలేదా ? అట్లే.

ఆ. అధికభుక్తిచేత మొదటసొమ్ముకు హాని
కుదువసొమ్ముకన్నఁ గొంతహాని

మొదటిపక్షమునను మూలక ర్తకు హాని, వి...

ధనమును సంపాదించినతరువాత వ్యర్థముగా ఖర్చుసేయఁ
గూడదు. ఎట్లైనను సంపాదించినదానిని నిలిపికొనవలయును.
కొందఱు సంపాదించినసొమ్మును అతివ్యయముచేసి తిన మొదలు
పెట్టెదరు. అందుచేత మూలధనమున కెక్కువనష్టము గలుగును.
ఇకఁగొందరు కుదువయుంచుకొనుట నాచరింతురు. ఇట్లు కొంత
ఖర్చు చేయుదురు. బుద్ధిమంతు లగువా రిట్లు సేయఁజనదు.
మొదటిపక్షమం దిట్లు సేయుటవలనసంపాదకున కేహానిగలుగును.

ఆ. అప్పులేనివాఁడె యధికసంపన్నుండు

తప్పులేనివారు ధరను లేరు

గొప్పలేనిబుద్ధి కొంచెమై పోవురా, వి...295

లోకములో భాగ్యశాలి యనఁగా సంపాదించువాఁడు.
భాగ్యశాలి గాఁజాలఁడు. ఎవ్వఁడు తాను సంపాదించినదానిని
వ్యర్థముగా ఖర్చుసేయఁడో, అధికముగా నప్పులను తీయఁడో
వాఁడే సంపన్నుఁడగును. అప్పుసేయుట గొప్పతప్పు. సామాన్య
ముగా తప్పుసేయనివారు కనబడరు కాని యోగ్యతాయోగ్యత
నరయని బుద్ధిమంతులకు ఇట్లు చేయుటవలన చులకదనము

గలుగును. కావున బుద్ధిమంతుఁ డర్థమును జాగ్రత్తగా కాపాడుకొనవలయును.

ఆ. అరయఁ దలుచు కల్లలాడెడువారింట

వెడల కేల లక్ష్మి విశ్రమించు

నీర మోటికుండ నిలువనిచందాన, వి... 296

గృహస్థుఁ డైవవాఁ డసత్యములను పలుకరాదు. ఆరీతిగా తఱచుగా నసత్యములు చెప్పెడి వారిల్లు దరిద్రదేవతకు వాసస్థానము. అట్టివారియింటనుండి లక్ష్మి వెళ్లిపోకనిలుచునా ? నిలువదు. ఎట్లని యందురా ? చూడుఁడు. ఓటికుండలా నెన్ని నీళ్లుపోసినను నిలువగలవా ? చాలవుగదా ! అట్లే అసత్యవాదుల కైశ్వర్యములుండవు. కావున ధనికులు కాఁగోరువా రసత్యము నాడుటను మానుకొనవలయును.

ఆ. అర్థవంతుసొమ్ము నాసింతు రర్థులై

యర్థి కీయ సొమ్ము వ్యర్థమగును

వ్యర్థ మైనసొమ్ము వ్యర్థులఁ జేరురా,వి... 297

లోకుల కొకదుస్స్వభావ మున్నది. ఎవ్వనికైన నొక్కనికి ద్రవ్యముచేకుటిన వీరందరును కష్టమునేయుటను మానివైచి అధనికునిచుట్టును యాచకులై మూగి వానిధనమున కాసపడియెదరు. ఇట్టివారికి ధనము నీయఁగూడదు. ఇచ్చినయెడల నీసోమరులు కష్టములేక వచ్చిన సొమ్మేగదా యని దుష్కార్యముల వినియోగించెదరు. కావున బుద్ధిమంతుఁడైన మనుజుఁడు వ్యర్థము

లగుఖర్చులను సేయక ధనమును జాగ్రత్తగా కాపాడుకొన
వలయును.

ఆ. ఆడువారిగన్న నర్థంబుఁ బొడగన్న
సార మైన రుచులచవులఁ గన్న
అయ్యగారికైన నాశలు గలుగవా? వి... 298

మేము గురువులము, మేము సన్యాసులము, మేము విరాగుల
మని చెప్పుచు తిరిగెడి యయ్యవార్లకైనను ధనముమీఁది యాస
పోనేరదు. ఆహా! ధన మెంతవశికరణౌషధము. ఇట్టి జనవశ్య
మును చేయునట్టి వీలొకమునఁ గొన్నిమాత్ర మే కలవు. వానిలో
నన్నిటికంటె ధనమధికము. ధనము పొడఁగాంచిన కోరనివా
రరుదు. ఎట్లందురా? చూడుఁడు. ఆడువారిని చూచినను, ధన
మును చూచినను, రుచిగలపదార్థములఁ జూచినను ఎంతటివారి
కైన కాంతగలుగును. కావున ధనములను జాగ్రత్తగా కాపాడు
కొనుము.

ఆ. ఆపదందుఁ జూడు మారయ బంధుల
భయమువేళఁ జూడు బంటుగుణము
వేదవడ్డవెనుకఁ బెండ్లముమతిఁ జూడు, వి ...
ముందు వెనుకలఁజూడక బంధువుల ముఖస్తుతుల కుబ్బిపోయి
ధనముచు ప్యర్థముగా ఖర్చుసేయకుము. ఈబంధువులు నీ కాపద
గలిగినప్పుడు సీపక గన్నెత్తియెనఁజూడరు. ఇట్టివారి నికఁ
గొందఱిని జూడుము. బుద్ధిమంతుఁడవగుము. బంధువులందరును
నిజమగు ప్రేమగలవారని నమ్మెదవేని పరీక్షింపుము. ఆపదలలో

బంధువులను, భయసమయములలో బంటులను, పేద యైనతరు
వాత పెండ్లము చేయు ఆదరమును చూచి జాగ్రత్తగా మెలంగుము.

ఆ. ఆశచేత ధనము నార్జింపఁగానేల

మట్టి క్షీందఁ బెట్టి మటువనేల

ధనము పోవువెనుక ధర్మం బదేలరా? వి... 300

కొందఱు తెలివితేక అత్యాశపడి సంపాదించలేక ధన
మును సంపాదించెదరు. అటుతరువాత దానిని తగునట్టు
లనుభవింపక ముం దెప్పుడో ధర్మమును సేతమనిముఱియుచు
మంటిలో పూడ్చెదరు. తగువాత పూడ్చినదానిని మఱచి
పోయెదరు. ఆహా ! ఎంత తెలివితక్కువ! తనధనమంతయును
మట్టిపాలైపోయిన తాను చేయఁదగినధర్మమేమున్నది? అధవా
ఉన్నదనినను ఆపాడుధర్మమువలన ప్రయోజనమేమి? కావున
ధనమును జాగ్రత్తగా కాపాడవలయును.

ఆ. ఇంటిలోనిధనము నిది నాది యనుచును

మంటిలోన దాఁచు మంతుజీవి

కొంచుబోఁడు వెంట గుల్ల కాసును రాదు, వి...

ధనమును సంపాదించవలసియుండుట ముఖ్యము. సంపాదిం
చిన దానిని సద్వినియోగముచేయుట అంతకంటెను ముఖ్యము.
బుద్ధితేనివ్వాఁ డీసమాచారమును తెలిసికొనలేక మూర్ఖుడై ఇం
టిలోనున్నధనమును చూచి 'ఇది నాది, ఇది నాది' యని మట్టిలో
దాచును. కాని తాను చచ్చిపోవునప్పుడు తనవెంట నేమైనను తీసి
కొనిపోగలఁడా? లేక ఆధనము తనవెంట నేమైన గుల్లకాసైనను

రాగలదా? లేదనిభావము. కావున ధనమును సంపాదించి
సద్వినియోగమును చేయవలయును.

ఆ. ఇరుగుపొరుగువారి కెనయుసంపదఁ జూచి

తమకు లే దటన్న ధర్మమేమి

ధర్మమున్నఁ దొల్లి తన్నుక చచ్చిరి, వి... 302

ధనముగలుగుట పుణ్యాత్మునికి కాని సంభవింపదు. దరిద్రులు
దీనిని తెలిసికోలేక తమ యిరుగుపొరుగున నున్న ధనికులనుచూచి
మిక్కిలి దుఃఖపడుచుందురు. ఇట్లు దుఃఖించినందువలన ఫల
మిసుమంతయునులేదు. ఏలయని యందురా? పూర్వజన్తమున
ధర్మమునేయక నీజన్తములో నేదియు గలుగదు. ఈదరిద్రులు
పూర్వజన్తములో ధర్మముపేరు నెప్పిన తన్నుకొని చచ్చునంత
బాధనొంది ధర్మమునేయక పోయిరి గదా? ఇప్పుడు వీరి కెట్లు
లభించును. పుణ్యాత్ములకు గాని ధనము లభింపదు.

ఆ. ఇహమునందు చాల యిడుములు పడినను

బడుగు పొందగలఁడె పరమపదవి

పేద కనువునడునె పృథివిపై భాగ్యంబు, వి...

పూర్వజన్తమునందు చేసినపుణ్యములవలనఁగాని ధనములు
చేకూరవు. ఎట్లనఁగా: ఈజనలోకమునందుపుట్టి యెన్నెన్నిటిలో
పడరానిపాటులను బడియును నిర్భాగ్యుఁడు పరమపదమును
అనఁగా: మోక్షమును పొందఁగలఁడా? లేదుగదా! అట్లులే
పేదయై పుట్టినవానికిఁ గూడ పూర్వమునఁ దాను పుణ్యము
చేయనికారణమున భాగ్యము కలుగదు.

ఆ. ఇహమున సుఖయింప హేమతారకవిద్య

పరమున సుఖయింప బ్రహ్మవిద్య

కడమవిద్య లెల్ల గల్ల మూఢులకురా, వి...

ఇహలోకము పరలోకము నని రెండేరెండు, లోకములు త్తమములు. స్వర్ణవిద్య (అనఁగా బంగారుచేయుట) బ్రహ్మవిద్యయని. రెండేరెండువిద్యలు సుఖకరములు, అందులో స్వర్ణవిద్య ఈలోకములో సుఖింపఁగలుగుట కుపయోగించును. బ్రహ్మవిద్య పరలోకమున సుఖములనొందుట కుపయోగించును. కావుననివియే అందరిచేతను గౌరవింపఁదగినవి తక్కినవన్నియును విద్యలేకావు. అసత్యములు. అట్టివి మూఢులకే గాని యుత్తములకుతగినవికావు. (వేమనస్వర్ణముచేయుటలో నేర్పరియనియాతనిగూర్చి వాడుకలుగలవు. ఇతరవస్తుసమ్మేళనముచే లోహమును బంగారుగాఁ జేయవచ్చునని వేమన తనపద్యములలోఁ బలుమాఱు ఘంటాపథముగఁ జెప్పియున్నాఁడు. హేమకారవిద్యనిప్పటినా గరకులుతిరస్కరించినను పూర్వ మిదియాచరణములోనున్నటుల, రసవాద శైవాగమము, మంథానభైరవము, రసార్ణవము లోనగు గ్రంథముములలోఁ గలదు. వేధలు నాలుగువిధములనియు స్పర్శవేధ, ధూమవేధ, శబ్దవేధ, కుంతవేధయను నాల్గుభేదములచే బంగారు సృజింపవచ్చునని రసరత్నాకరమునఁ గలదు. వేమనచెప్పనీర్ణకారవిద్య మఱియొకవిధమైనది.)

ఆ. ఇహమునందు సుఖము లింపార లేదట

పరమునందు సుఖముఁ బడయు టెట్లు

ధనములేక సుఖము తన కెట్లుకలుగురా? వి...

ద్రవ్యవంతులకే ఇహపరములుగాని ద్రవ్యహీనుల కవిలభ్యములుకాజాలవు. ఎటులనఁ ఈలోకమున ద్రవ్యవంతుడైన సుఖపటువాడే త్యాగముజేసి పరులకు ధర్మార్థము ధనము నొసంగి పరలోకమునందు మోక్ష సుఖమును పడయఁగలుగును. ద్రవ్యహీనుడన్ననో, ఈలోకమున నెట్టిసుఖములఁబడయలేడు. పైగనీలోకమున దానముచేయకపోవుటచే వానికిఁ బరలోకసుఖము లేదు. కావున ధనవంతుడగువాడే యిహపరసౌఖ్యములఁబడయనర్హుఁ డనిభావము.

ఆ. ఈత కన్న లోతు నెంచంగఁ బనిలేదు

చావు కన్న గీడు జిగతిలేదు

గోచిపాతకంబు గొంచెం బికనులేదు, వి. 306

సాహసముగలవానికి లోకములో దుష్కరమైనదేదియు లేదనుట నిష్కవము. ఈతగానికి లోతుభయములేదు. చావునకుఁ దెగించినవానికిగీడువలనివెఱువుండదు. గోచిపాతకరాయనికి దుర్నిద్రభయముండదు. సాహసశాలికెట్టిభయముగూడనుండనేరదు. ఎట్లనఁగా; ఈతకంటె లోతులేనియట్టులును, చావుకంటెను కీడుటలేనియట్టులును.

ఆ. ఉచితవంతుడైన నుద్యోగవరుడైన

సంపదమరియున్న సమయముననె

పరుల కుపకరించి పాలింప గల్గును, విశ్వ... 307

ఎంత యుచితముగా నడచువానికైనను, ఎంతటిగొప్పయు
ద్యోగము గలవానికైనను ధనములేకయున్నను జరుగుట కష్ట
ము. సంపద లున్న యెడల తానందఱికి నుపకరింపవచ్చును. పరో
పకారమును పవిత్ర కార్యమునకుఁ గూడ ధనావశ్యకత్వ మెక్కు
డుగా నున్నది. ధనములేకయున్న నెట్లు పరుల కుపకరింపనేర్చు
ను. ఎట్లు పాఠింపగలుగును? కావున బుద్ధిమంతుఁడు ధనము
నార్జింపవలయును. ధనవంతుఁడై పరోపకారములుచేయవలెను.

ఆ. ఉన్న యంత మనుజు డుపకారి గాలేక

కన్ను కాన డంచు ఘనుఁడు వల్కు

దీనుఁ డైనతనకు దిక్కెవ్వరగుదురు? వి... 308

కొందఱు జనులు ధనికుఁ డగువానియొద్దఁ జేరి వాఁడు
గూడ తమవలె నొకసోమరిగా నుండలేదని వానిని పరిపరివిధ
ముల నిందింప మొదలుపెట్టును. ఇట్టిఘనుఁడు ధనికులను “ఉన్నం
తటిలాఁ కొంచెమోగొప్పో యుపకారము చేయుటకు ధనికునికి
కృత్యము. కాని ఉన్నంతవఱకు ఉపకరింపక కన్నుగానక తిరు
గుచుండు” నని నిందించు నేగాని ఈధనికుఁడు దరిద్రుఁ డగునప్పు
డీతనితకి దిక్కెవ్వరగుదురో? యనియోచింపఁడు. కావున స్తోత్ర
ప్రియులమాట విని ధనము నతిగా వెచ్చింపవలదు.

ఆ. ఉప్పులేనికూర యొప్పుదొ రుచులకు

పప్పులేనితిండి ఫలములేదు

అప్పులేనివాఁడె యధికసంపన్నుఁడు, వి... 309

జ్ఞానమున్నను లేకయున్నను ఇతరములగు నావశ్యకవస్తువు

ల నేకములున్నను, లేకయున్నను, అప్పుతీసిపప్పన్నముతినవలయు
ననికొందఱు కోరెదరు. ఎంతవెట్టి! కూరలూ నుప్పుచాల దను
కొనుడు. అది'రుచింపదా? ప్రతినిత్యమును పప్పులేక ముద్ద
మ్రొంగుడుబడదేమొ? ఇట్లు తెగతినుటగూడదు. బుద్ధిగల
వాఁడుఅప్పుదీయకయుండవలయును. అట్టివాఁడె సర్వసంపదలు
గలవాఁడు.

ఆ. ఉర్వివారికెల్ల నొక్కకంచముఁ బెట్టి
పొత్తుఁ గుడిపి కులము పొలయఁ జేసి
తలను చేయిపెట్టి తగనమ్మఁజెప్పరో! వి...310

ఎట్లయినను ఎన్నిపనులయందు కష్టములను పొందియైనను
మనుజు లందఱును కష్టపడి ధనార్జన చేయునట్లు బోధింపుము. ధన
ముయొక్క యావశ్యకత్వమును శ్రేష్ఠత్వమును తెలియఁజెప్పు
ము. ప్రపంచములోనివారి కందఱికి ఒకేకంచములో గుడువఁబెట్టి
యైకమత్యమునుగలుపుము. కులభేదమునురూపుమాపుము. నెత్తి
చేయిపెట్టి ప్రమాణముచేసి యిదియేసుఖకరమని జెప్పఁబ్రయ
త్నించుము.

ఆ. ఋణ మొసంగునాతఁ డినుఁడగు దొలుదొల్ల
నదియు మరల నడుగ యముడుగ నగు
అప్పుజేసి తీర్ప నటయనివారికి, వి... 311

ఎవ్వనికైనను సరియే. ఎంతటియాపదయైనను సరియే. ఒక
నికి అప్పునీయకుము. నీవప్పుఁగొనకుము. ఎందులకనియందువా?
వినుము. ఋణము (అప్పు) నిచ్చువాఁడు మొదట సాక్షాత్తు లొక
బాంధవుఁడే యగును. కాని దానిని తీర్చుమని మరల యడి

గినయెడ ప్రాణములఁ బెటికికొని పోవు యమతుల్యుడగును.
అప్పుజేయుటకు ముందుగా నాయప్పు నెట్టులు తీర్పఁగలుగు.
దుమా యని యోజింపవలయును. తీర్పుటను తెలియకున్నకష్ట
మగును. కావున అప్పునీయకుము, అప్పుగొనకుము.

ఆ. ఎంతభూమి దిరిగి యేపాటు పడుచున్న
నంటనీక ప్రాప్తి వెంటదిరుగు
భూమి క్రొత్తదైన భోక్తలు క్రొత్తలా? వి... 312:

ధనమును సంపాదించుట కనుపేరుతో ఎన్నిఎన్ని దేశములు
తిరిగినను, ఎన్ని పడరాని పాట్లు పడినను పూర్వకృతములేనిది లభిం
పదు గనుక దారిద్ర్యము వెంటనంటుకొని కలసిరానీయక
తిరుగుచునే యుండును. దీనిని తెనసికొనలేక వెట్టులెక్రొత్తచో
టకు తిరిగెదరు. ఇట్టివారు వెట్టు లెట్లని యందురా? చూడుఁ
డు. దేశములు క్రొత్తవియైన గీతలుక్రొత్తలా? కావున వదృష్టవం.
తులఁజూచి విచారము పొందవలదు.

ఆ. ఎద్దు మొద్దువాని కేలశాస్త్రంబులు
ముద్దునాతి కేల ముసలిమగఁడు
చద్దిమిగులనిల్లు సంసార మేలరా? వి... 313:

సంసార మని చేయుచున్నప్పుడు అతిథి అభ్యాగతులపూజ
లను చేయుచుండవలయును. వీనిని చేయవలయుననిన ధనార్జన
మవశ్యము చేసి తీరవలయును. పోనీ ధనమే యక్కఱలేదు. అతి
థిపూజలే యక్కఱలేదు. అని యందురా? అట్లయిన నాసం
సారమెందులకు? నిష్ప్రియోజన మగును అని యర్థము. ఎట్లు

నఁగా: ఎద్దు మొద్దుస్వరూపికి వేదశాస్త్రము లెట్లు నిరర్థకము
లో, వయసుగుబృతకు పెద్దముసలిమొగఁ డెట్లు వ్యర్థమో,
అట్లే చద్దిమిగులనియిల్లు వ్యర్థమగును. కావున ధనము నార్జింప
వలయును.

క. ఎన్నాళ్ళిలఁ దానుండును

ఎన్నాళ్ళిల దానునేర్చి నెన్నిట వెలయన్

గొన్నాళ్ళకుఁ దాఁ జనినను

మన్నాగద విద్యలెల్ల మహిలో వేమ! 314

జీవిత మస్థిరమైనది. మానవజీవితమునకుఁ బరిమితియే త
క్కువ. ఎన్నివిధములఁగాపాడినను గొలఁదికాలములో మరణిం
చితీయును. ఈస్వల్పజీవితములో విద్యాభ్యాసముతో నవస్థపడు
చున్న నొక శాస్త్రమైన సాంగోపాంగమగుట యసంభవము.
చచ్చిన పిమ్మట నీవిద్యలన్నియు నిష్ఫలము లగుచున్నవి గాన
మోక్షవిద్య బాల్యమునుండి యార్జించుటయే కర్తవ్యము.

ఆ. ఓజమాలుమగువ ఓలిమాడలచేటు

పాటులేనిమగఁడు కూటిచేటు

పనికిమాలుదాసి బత్తెంబుచేటురా, వి... 135

కొందఱు డబ్బును దండుగచేసిదాసియనుపేరుతోకొందఱు
సేవకురాండ్ర నుంచికొనియెదరు, వారివలన కల్గునుపయో
గముమాట నటుంతము. కాని ప్రతిదినము బత్తెముమాత్రము
పాడగుచుండును. ఎట్లనఁగా:బుద్ధిలేనిపడఁతిని బెండ్లాడి, పెండ్లి
భర్చు దండుయగునట్లులు. పాటుపడనిమగవానికి పెట్టెడి

యన్నము దండుగయైనట్టులు. పనికిఁ బ్రాలుమాలు బానిస దానిని
బెట్టుకొంటిమేని దానికిచ్చు బత్తెపురొక్కమంతయువృథాయ
గును. మనుజుఁడు కూలివాండ్రపై నాధారపడి సోమరియైనచో
నిల్లు గుల్లయైపోవును. కావున బుద్ధిమంతుఁడు ధనమును వ్యయ
మునేయుటయందు జాగ్రత్తగా నుండవలయును.

ఆ. కట్టెపేరు లోలిగట్టి చెప్పఁగరాదు

కానరాక యున్నె కలిమితనము

జంగమైనవాని జాతి గన్పడదొక్కో, వి... 316

కొందఱు తమ కెక్కుగా సంపదలున్నవని పురజనులకును
ప్రేక్షకులకును తోపింపజేయుటకై వస్తువాహనముల నధికము
గానలంకరించుచుందురు. ఇది వట్టి దేబెతన మని నాతలంపు. నిజ
ముగాసంపద లున్నవారు అందఱికిని తెలిసియే యుందురు. వారి
కలిమి ప్రయత్నము లక్కఱలేకయే ప్రకటితమగుచుండును.
ఎట్లనియందురా? జంగముఅయిననుజాతిగనుపట్టుటలేదా! యట్లు
లే. కావున లేనిపోనివేషములచేత డబ్బునశింఖఁజేయఁదగదు.

ఆ. కడుపునిండ దవుడు గంపలోఁ బెట్టిన

జన్నుఁబట్టనీక తన్ను గేదె

వారకాంత లెట్లు వలతురో యూఱక! వి...

కడుపునిండతవుడుబెట్టినను చన్ను ముట్టుకొననీయకగేదె త
న్నుచునే యుండునుగదా! అట్లే వేశ్యకూడ తనివిదీఱి ధనము
నొసంగుచున్నను తృప్తినొందక వలసివానిని కలఁతనొందిం
చుచు 'నవితెమ్ము ఇవితె' యని కసరి వెళ్లగొట్టుచుండును. దాని

వలనఁ గాముకుఁ డించుకేని సుఖమొందఁజాలఁడు. అట్టివేశ్య సంపర్కమున కాశించి చేతులార రొక్కమును పాడుచేసికొన వలదని వేమన చెప్పుచున్నాఁడు.

ఆ. కనకపర్వతమునఁ గాపురం బుండిన
ననిమిషేశ్వరునకు నాసపోదు

కనకకుండలములు కర్ణుని నడుగఁడా? వి...318

ధనము చెడ్డదియనియును ధనముపై నాశను విడువవలయు ననియు ననేకులు పెద్దలు చెప్పుచుందురేగాని తాము ఆచరించిన వా రొక్కరును లేరు. తెలిసినంతవఱకు దేవతలలో నైన నున్నారేమో? యని విచారించినయెడల లేరుసరికదా! దేవేంద్రునంతటినానికిఁ గూడ నింకనుధనాశయే! ఆహా! ఏమిధనము! బంగరుకొండమీఁద కాపురముండినను ఇంద్రునికికూడధనాశయే! ఎట్లని యందురా? కర్ణునిజేరి కనకకుండలముల నడుగుటయే సాక్షి. కావున ధనమునందు విరక్తి నొందవలదు.

ఆ. కనకమృగము భువిని కద్దు లే దనలేక
తరుణి విడిచిపోడె దాశరథియు

దై వమైన ధనము దలఁచుచుండెను గాదె,వి .

బంగారముపేరు చెప్పినతోడనే యెంతటి మహానుభావుల కైనను ఆశలు పుట్టును. అట్లు ఆశలేనివాఁడు లేడు చూడుఁడు. రామునంతటినిస్పృహఁడు “బంగారపులేడివచ్చెను” అనియ న్నంతనే “ఓసీ ! బంగారములేడి యుండునా?” యని యైన నాలోచింపక భార్యను విడిచి లేడివెంటఁ బరువెత్తిపోలేదా !

దేవుడైనను ధనమునే గోరుచుండును. కావున బుద్ధిమంతు
లింతటి యావశ్యకవిషయమును వ్యర్థము పుచ్చకూడదు.

ఆ. కనక మున్న వాఁడు కాముఁడు భీముఁడు
మిగులఁ దేజమంది మెలఁగుచుండు

విత్తహీనుడైన వెట్టులలోనేటు, వి... 320

ఈకలికాలమున ధనవంతునకుఁగులగౌరవము ఎంతటివానికిఁ
గూడలేదు. ధనమాహాత్మ్యమే మోగాని లోకమున ధనవంతుఁడే
మన్నఘనికంటెఁ జక్కనివాఁడు వాఁడే కలియుగ భీమావతా
రుఁడు. వాని గొప్పతనమునకు సాటియేలేదు. సర్వశక్తిసంపన్నుఁ
డగు బీదవాఁడు వెట్టివాండ్రలో మొదటివాఁడుగ గణింపఁ
బడుచున్నాఁడు.

ఆ. ఉన్నఘనతఁబట్టి మన్నింతురేగాని

పిన్న పెద్దతనము లెన్నఁబోరు

వాసుదేవు విడిచి వసుదేవునెంతురా? వి... 321

లోకులు మనుజులను వారివారికిఁగల వివేకాదులఁబట్టి
గౌరవింతురుగాని వయస్సునుబట్టి యెప్పటికి గౌరవింపరు. లో
కులు పెద్దవాఁడును దండ్రును నగువసుదేవునిఁదలంపక వాని
కుమారుఁడగు శ్రీకృష్ణునే ధ్యానించుచున్నారు. కాన వయ
స్సునుబట్టి గౌరవము రావలయుననుకొనుట వృథాయగుచున్నది.

ఆ. కనియుఁ గానకుండుఁ గదలింపఁ డానోరు

వినియు వినకయుండు విస్తయంబు

సంపద గలవాని సన్నిపాతక మిది, వి... 322

ధనముగూర్చుటయు సర్వముచేయుటయు నిహపరదా
యకమేగాని ధనగర్వమున నొడలుమఱచి లోకోపకారముగ
వర్తించుట మిగులనక్రమము. కొందఱు ధనవంతులు బీదవాని
చూడఁగనే యేమి యడిగి పోవునోయని వేషభాషలచే నిరుపే
దయని నిశ్చయించికొని చూచియుఁ జూడనటుల వర్తించురు.
వాని మొఱవినియు విననటుల మెలఁగుదురు. ధనవంతుఁడెటుల
సన్నిపాతరోగమును దెచ్చిపెట్టుకొనును. ఇదియెంత యక్రమ
మో యూహింపుము.

ఆ. కన్నెమీఁది యాస కనకంబుపై నాస

లేనివాఁడు పుడమి లేనివాఁడు

కలిగెనే నతండు కానంగ రాడయా, వి...323

సర్వమును తెలిసినవార మని లోకులు కొందఱు “కనకము
నతిగాసంగ్రహము సేయరాదు. ఇదియ బుధులకు కర్తవ్య”
మని ధర్మోపన్యాసములు గావించుదురు. విచారించితేమేని నిజ
ముగా కన్యకలపైనగాని కనకముపైనగాని యాశలేనివాఁ
డీభూలోకములో నెక్కడను లేనేలేదు. ఒకవేళ యుండునని
యనుకొందమన్నను నాతఁ డిట్టులు వీరివలె పెనురచ్చలపైనను
పెంటకుప్పలమీఁదను కనఁబడనే పడడు. కాంతాకనకముల
నాశించుటదోషముకాదు. మానవజాతికి సహజముగాన ధనము
నాజ్ఞింపుము. దానిని ధర్తార్థముగా వినియోగముచేయుము.

ఆ. కవ్వరీనిదుడుకు కార్యవినాశంబు

వడ్లవానిదుడుకు వాలపిడుగు

కానెవానిదుడుకుకాకుత్ స్థుబాణంబు, వి... 324

అధికారముకూడను ప్రపంచమునందలి వస్తువులన్నిటి కంటె ద్రవ్యమునకే యెక్కువగా గలదు. ఎట్లనియందురా? చూడుడు. కమ్మరపనిచేయువాడు కుపితుడై పనిసేయకున్న పని నిలిచి పోవును. వడ్లవాడు (అనగా కొయ్యలను చెక్కే డివాడు) సరిగా పనిచేయకపోయిన దినగండము వచ్చినట్లు లుండును. రాజునాశ్రయించియుండు కాసావానికి గోపము వచ్చి సాధింపఁ బూనినచో రామబాణమువలె తల్ తీణమే తగిలి వచ్చును.

ఆ. కర్ణుఁ డొక్కఁడేగాని ఘను లేవ్వరును లేరు
దానశీలుఁ డంచు తలఁపఁబడెను

తలఁచు ధనము కర్ణు దాతఁ జేసెను సుమీ, వి...

సూతకులములొ పుట్టినవాడైనను ధనముగలిగినందువలననే కదా “లోకములొన దాతయన్నను ఘనుడన్నను ఇననముఁ డన్నను కర్ణుఁ డొక్కఁడే గాని మఱియొక్కఁడు లేడు” అని కర్ణుఁడు తలఁపఁబడెను. ఆహా! ధనపుమాహాత్మ్య మెంతటిదో చూడుడు. కర్ణుని కింతటి యుత్కృష్టతను యశంబును ఇచ్చినది ధన మొక్కటేసుమీ! కావున బుద్ధిమంతుడైన నరుఁడు ధనము నార్జింపఁ బ్రయత్నంబు సేయవలయును.

ఆ. కలిగినమనుజుండు కాముడై సోముడై
మిగుల తేజమునను మెరియుచుండు

విత్తహీనుడైన నుత్తసన్యాసిరా, వి... 326

ధనము కలిగినమనుష్యుడే సకలలోకములలో నుత్తముఁ
డగును. ఇట్టిమనుజుడే రూపములేకున్నను కాంతిలేకున్నను
మన్మథుడై చంద్రుడై తేజోవంతుడై వెలయుచుండును.
ఇంక ధనము లేనివాడో విత్తహీనుడై వెట్టివాడై గోచియు
మొలత్రాడును లేని సన్న్యాసియై పోవును. కావున ప్రతివారి
కిని ధన మార్జింపవలసియుండుట యత్యావశ్యకకార్యము.

ఆ. కలిగి ధర్మ మీయఁ గాననివారును

కలిగి తినక చాల గ్రాగువారు

కలిమి నెచటఁ జూడఁ గానక చెడుదురు, వి.

తమకు లేని యప్పుడు సరియే. ఉన్నయప్పుడైనను పట్టుమని
బ్రాహ్మణునికి పదికాసులను ఈయలేనివారును, ఒకరికీయకున్నను
తామైన తినియెదరేమి! యన నట్లును గానివారును ఇంక
వైనివచ్చు జన్మజన్మములకును సంపదను కనులతోఁ జూచెడి
భాగ్యమును నోచుకొనక వృద్ధులై చెడిపోవఁగలుగుదురు. కావు
న తాను ఆర్జించి వల్లనైనంతవఱకు ఒరులకిచ్చిగాని తా నను
భవించిగాని యుండుట ధనికునకు చేయఁదగిన కృత్యము.

ఆ. కలిమి యున్న వానిఁ గని పట్టి నిచ్చిన

మనువుపొంగుపాలు మఱగినట్లు

లోన నిగిరి కలిమి లొట్టపోయెడునొక్కో, వి...

లోకములో బుద్ధిమంతు లగునరు లుందురేని, సంబంధ
బాంధవ్యములను చక్కగా విచారించి సంపదగఁగినవానికే తన
కొమరిత నీయవలయును. అట్లుఇచ్చినయెడల వారిబాంధవ్యము

(అనఁగా చుట్టటికము) పాలుమఱిగినట్లు మఱిగి సారవంతమై యొప్పునేగానీ ఇగిరిపోయి కుండ కంటికొని పోవునట్లులు కా నేరదు. కావునఁ బ్రతిమనుజుఁడు ధనికులనే యన్వేషింప వలయును.

ఆ. కలిమి కలిగియుండి కఠినభావముఁ జెంది

తెలియలేకు ప్రజలు తెలివిలేక

కలిమి వెన్నెలగతిఁ గానంగే లేదయా,వి...329

బుద్ధిమంతులు సంపదలు వచ్చినపని పొంగిపడరు. బుద్ధి హీను లన్ననో తమకు కలిమి గఁగినదని బిట్టబిగుసుకొని యొవ్వరి తోడఁగూడ మాటలనాడక, స్వయముగా తెలిసికొనఁజాలక చెడిపోయెదరే కాని, కలుములు వెన్నెలరాత్రులఁ బోలి శాశ్వతములు గావని తెలిసికొనఁగాఁ జాలరు. కావున తనకు సంపదగలిగెనని పొంగి యొక్కదినముననే కర్చు చేసి తరువాత విచారము నొందవలదు.

ఆ. కలిమి కలిగెనేని గాముఁగాఁ జూతురు

లేమిచేతఁ జిక్క లేమి లభింపు

మదనువంబివాని మాలఁగాఁ జూతురు, వి. 330

ప్రపంచములోని తక్కినపస్తువు లున్నను లేకున్నను సంపద లుండినయెడల స్త్రీలు వానిని మంత్రధునిగా నెంతురు. ఇంక నొకవేళవాని కేదారిద్ర్యము వచ్చెనా ఆస్త్రీలు వానిని మంత్ర ధునితో సమాన మగురూపరేఖావిలాసములు కలవానినైనను మాలవానినివలె దూరముగాఁ బొఱఁజూతురు. కావున ధనము సర్వశ్రేయములకును తావలము. దానినే యాంజింపవలయును.

ఆ. కలిమి గలుగ సకలకులముల కెక్కువ

కలిమి భోగభాగ్యములకు నెలవు

కలిమి లేనివానికుల మేమి కులమయా ? వి...

సంపదయే యన్నిగుణములకును మూలకారణ మగుచున్నది. ఎట్లనియందురా? చూడుడు. సంపదయే సమస్తములగుకులములకంటె నెక్కువకులమును తెచ్చుచున్నది. సంపదయే తాను గోరినసమస్తభోగభాగ్యములకు పట్టుగొమ్మ. ఇట్టి సంపదలేనివాని జన్మము వ్యర్థము. అట్టివానిభాగ్య మేమిభాగ్యము? కుల మేమి కులము? అనఁగా: సంపదలు లేకున్న నంతయును వ్యర్థము.

ఆ. కలిమిఁ జూచి యాయఁ గాయ మిచ్చినయట్లు

సమున కీయ నదియు సరసతనము

పేదకిచ్చుచునువు పెనవేసినట్లురా, వి... 332

కొందఱు విశ్వర్యలాలసులు తమకుమార్తెలు దమకంటె గొప్పవారికిచ్చినచో బిడ్డసుఖపడుననిఁచుఁ దమకు గౌరవమునియు ముఱియుచుందురు. నిజము విచారించినచో కలిమిగలవానికి బిడ్డనిచ్చుట తనయొడలు ఇతరునకుఁ గోసి యిచ్చుటవంటిది. సమానస్థితిగతి గలవాని కిచ్చుట కొంతపఱకు సరసము గానుండును. పేదవానికిఁ బిల్లనొసంగుట పెనవేయుటవంటిదిగాన నిరుపేదలతోడి బాంధవ్యమే శ్రేయస్కరము.

ఆ. కలిమినాఁడు మగని గామించి చూచును

లేమిఁ జిక్కునాఁడు లేవకుండు

మనినమగనినైన మడియంగఁ జూచును, వి. 333

అర్థములేనివాఁడు వ్యర్థుఁడు. అట్టివానిని పిచ్చికుక్కలు కూడ నొల్లవు. ఇంక పెండ్ల మివ్వపడ దని వేలుచెప్పవలయు నా? చూడుఁడు. అర్థములపట్ల భార్యస్వభావ మెట్టిదో? సంపద గలిగినయెడల మగనిత్యంతము ప్రేమతోఁ జూచును. లేని నాఁడు చూచినను చూడనట్టులు నటించి లేవనైనను లేవదు. పైపెచ్చు ఇట్టిమగనిచేత నేమిప్రయోజన మిట్టివాఁడు బ్రదికి యుండుటకంటె చచ్చిన బాగుండునని కోరును. కాబట్టి శ్రేయఃకాము అర్థముల నార్జింపవలయును.

ఆ. కాంచనంబుపై నఁ గాంతలపై నను

బహుకై నఁ బుట్టు రిప్పుతెగులు

తోయజాక్షివిడుచు దొరయెవ్వఁడును లేఁడు,వి.

బంగారముపైని ఆసలేనివాఁడు ముల్లోకములలో నెక్క డను లేఁడని గట్టిగా చెప్పఁగలము. ఇంక వీరి వారి సమాచారములేల? లోకముల నన్నింటిని పుట్టించిన బ్రహ్మకై నను గా నిండు. బంగారముగాని పడఁతిగాని కన్నుల కగుపడినవెంటనే వలయునని వాంఛ కలుగునే కాని వలదని కలుగదు. అఁడు దానిని విడుచుప్రభు వెచ్చటను లేనట్లే అర్థము నాశింపని వాఁడును లేఁడు. కావున జాగ్రత్త వహించి ధనమును కాపా డుకొనవలయును.

ఆ. కాంచనంబుమీఁది కాంక్ష మోహ మటండ్లు

విడువలేరు దాని విబుధులైన

కాంక్ష లేనివారు కానఁగా రారయా, ని...335

బంగారుపై నాసయుంచికొనుటకు యజ్ఞానమనియును,
ఆయాసను పోద్రోలని యంతవఱకు జనుఁడు మోక్షమున
కర్తుఁడు కాఁడనియు కావున నవశ్యము విసర్జించి వేయవల
యునని విద్వాంసులు చెప్పుచుందురు. కాని ఎంతటి విద్వాం
సులైనను బంగారముపైని కోర్కెలేనివారు ఎక్కడనైననుండిరే
మొ? యని వెదకిచూచినను కానరాకయున్నారు. కాబట్టి
తెలివితక్కువచేత ధనముకోరక యపరిమితముగా వెచ్చించి
చెడిపోవలదు.

ఆ. కావవలయు ధనముఁ గాంత నెల్లప్పుడు

కావలేనివాఁడు చావవలయు

కాపులేనిదాని కాపుర మడుగనా? వి. 336

పురుషుఁడై పుట్టినందుకు సంపాదించు ఫలముపేరే పురుషా
(ర్థము. పురుషార్థముగోరు ప్రతిజనుఁడునుపధిగా పడఁతిని భాగ్య
(మును జాగ్రత్తగా కాపాడవలయును. ఈరీతిగా కాపాడ
లేనివాఁడు వ్యర్థుఁడు. అట్టివాఁడు బ్రదికియుండుటకంటె
(చచ్చుటమేలు. కాపులేక యిల్లాఁని నిడిచినవానికాపురము,
(ధనమును మితిలేక వెచ్చించినవానికాపురమునుగూర్చి చెప్ప
| వలసినదేలేదు.

ఆ. కుడువఁ గూడు లేక కూడఁబెట్టఁగ లేక

విడువ ముడువ లేక గడన లేక

నడువ సాగకున్న నడపీనుఁగందురు, వి... 337

ధనహీనుని బ్రతుకెంతనీచమైనదో! చూడుఁడు. తనకు తిను
టకు అన్నముకావలయుననిన దొరకుట దుర్లభము. తా నొక

నికి పెట్టవలయుననిన నంతకంటె నుండదు. పోసి ఇట్టికాపు
రముచు వదలివైచునేమొ? యనుకొందమన్నను విడువజాలడు.
కాపురము స్వాధీనముచేసికొని గడుపుటకు చిల్లిగవ్వయైన
ఆర్జన ముండదు. ఇక నాపైని దినము గడచుటయే కష్టమగు
చుండును. ఇట్టివానిని లోకులు చూచినప్పుడు నడవీనుఁగు అని
నిందింప మొదలుపెట్టెదరు. కావున లోకనిందకు భయంపడి
యైనను ధనము నార్జింపుము.

ఆ. కులము గలుగువారు గోత్రంబు గలవారు
విద్యచేత విట్టవీగువారు
పసిడి గల్గువాని బానిసకొడుకులు, విశ్వ... 333

“మాది సద్వంశము. మాది గొప్పగోత్రము. లోకములోని
యందఱకంటె మేము హెచ్చువారము” అని కొందఱుచు,
“అన్ని వస్తువులనుమించినది విద్య. విద్యతో సమాన మీలోకము
లోలేదు. మేము విద్య నార్జించితిమి. మాతో సమానులు లేరు”
అనికొందఱుచు గర్వముచే విట్టవీగుచుందురు. ఆహ! ఏమి వీరి
తెలివితక్కువ. ఈకులముగొప్పవారలు గోత్రాలవారు, విద్యాధి
కులు ధనములేమిని అందఱుచు భాగ్యవంతుని దాసీపుత్రులతో
సమానులగుదురు. కావున ధనమార్జింపుము.

ఆ. కులములేనివాఁడు కలిమిచే వెలయును
కలిమి లేనివాని కులము దిగును
కులముకన్న నెన్నఁ గలిమి ప్రధానంబు, విశ్వ. 339
లోకములో నభిమానమును బుట్టించు వస్తువులు రెండు.

ఒకటి కులము, రెండవది కలిమి. గుణవంతుడైనవాఁడు కులము
కంటెను కలిమినే ముఖ్యముగా చూడవలయును. ఎట్లనఁ
గా:—కులము తక్కువయగువాఁడుండినచో వాఁడు సంప
దచే నుత్తమకులుఁడగును. ఇట్లే కలిమి తక్కువవాఁడు కుల
ముచే హెచ్చగు ననవలదు. అట్లెన్నడు కాదు. కలిమి లేకపో
యిన కులము తక్కువయగును. కాబట్టి కులము కలుములలో
కలిమియే ప్రధానము కావున కలిమి నార్జింపుము!

ఆ. కులుకుగుబ్బఁ జూపి గొబ్బున వలపించి

చేతికాసులెల్లఁ జేరఁదీయు

నతను చేతికత్తు లమరంగఁ గాంతలు, వి... 340

ధనముగలవాని నెక్కడ నెవ్వరైనను చేరఁదీసి ద్రవ్యము
నపహరింపనే చూచుచుందురు. కావున జాగ్రత్తను వహించి
యట్టిజారిణులనూయలంబడక కాపాడుకొనవలయును. ధనాశ
గలజారిణులకు సిగ్గుఎగ్గులుండవు. జనులను తమవశముచేసికొనుటకు
చన్నులసాగసుఁ జూపి వలపింతురు. చేతిలోని కాసులనన్నిటిని
గ్రహింతురు. స్త్రీలు మన్తధుని చేతిపడనుకత్తులవంటివారుగాన
వారిని జేరదీయుట అపాయకరము.

ఆ. కూరలేనితిండి కుక్కలిం డనిపించు

మాలులేనితిండి మూలతిండి

ధారలేనితిండి దయ్యపుతిండిరా, విశ్వ... 341

డబ్బులేనివారికి సౌఖ్యము లెట్లువచ్చును? ఎట్లు జీవింపఁ
గలుగుదురు? ధనికులు కానివారలు బ్రదుకుటలేదా? యని య

నెదరేమి? సరి. ఇదియా, తిండిత్రిప్పలు లేక మాడిచచ్చుట
యాగొప్ప? అట్టివానితిండియు నొకతిండియా? కాదు. కూరలేని
భోజనము కుక్కతిండితో సమానము. మాటులేనితిండి మాలని.
తిండితోపాటి. ఆజ్యధారలేక యన్నముఁ దినుట దయ్యపుతిండి..
కావున భోగముల కాసించువారు ముందుగా ధనమునుసంపా
దింపవలయును.

ఆ. కూలినాలిఁ జేసి గుల్లాముఁచేసి

తెచ్చిపెట్ట నాలు మెచ్చుచుండు

లేమిఁ జిక్కువిభుని వేమాటుదిట్టును, విశ్వ...

గయ్యాభిభార్య మగనినిబెట్టునవస్థలకు మేరలేదు. మగఁడు
దేహమువిక్రయించుకొని బానిసతనముతో నైనధనము తెచ్చెనేని.
గయ్యాపెండ్లము నామగనివంటివాఁడు లేఁడని కొసయాడ
సాగును. దరిద్రావస్థలో మగఁడుండి సంపాదింపనిచో వానిని
దిట్టి దిగబాటఁబోయసాగును.

ఆ. కోమటి మదిఁ గోరు తామమే యెల్లెడ

వైద్యుఁ డొరుల కెపుడు వ్యాధిఁ గోరు

ఊరివాఁడు ధనికుఁ జేరఁగాఁ గోరును, వి...

ఊరిలోనివారందఱు ఎంత గొప్పవారైనను ధనికు నాశ్ర
యించికొనియే బ్రదుకఁజూతురు. ఇట్లుగుట సహజము. ఎట్లు
లని యడిగెదరా? చూఁడుఁడు. కోమటి తనవర్తకము వృద్ధిన్
దు నను నాశచే కఱపునేకోరుచుండుట లేదా? వైద్యుఁడు తన
వైద్యమే ప్రసిద్ధిఁజెందవలయునని లోకులకందఱికిని రోగములు

రావలయు ననికోరుటలేదా? అట్టులే వాడలానివారు తాము ఇతరులధనము నపహరింపవలయునని యత్నించుదురు.

ఆ. చదువులందుఁ బాడి సౌఖ్యములందును

పెదవులందు రాజ్యపదవులందు

నాశ లుడిగినట్టి యయ్యలు గలరొకో, విశ్వ...

ధనాశలేనివారు తఱచుగా లేరనుటకంటెను లేనేలేరని చెప్పట యుత్తమము. ఏలయనియందురా? చదువులు, సంపదలు, ఆభరణములు, పొలతుల పెదవులు, అధికారములు, ఎంతటివారికైనను మోహముచు పుట్టించి కోర్కెలను రేపునేకాని నిరసనముచు పుట్టించవు. ఇట్టివానియందు ఆశలేదని చెప్పట యసర్వము. వీనియందు ఆశలనుడిగిన అయ్యలుకూడకలరా? లేరు.

ఆ. చమురు గల్గుదివ్వె సంతోషముగ వెల్లు

ధనము గలుగువాని తలఁపుఁ జెలుగు

ధనములేనివాని తలఁపులు తీరునా, విశ్వ... 315

ధనముగలవాడే ఎట్టిసర్వకార్యమును గాని ఎంతటిపుణ్యకార్యమును గాని ఘనకార్యమునుగాని చేయఁగలఁడే కాని ఇతరులగు దరిద్రులవల్ల నగుచా? కాదు. ఎట్లనఁగా: చమురు కలదీపము చక్కఁగా వెలిగినట్టులే ధనముగలవానికోర్కెలును అతిస్మృముగా కొనసాగును. చమురులేని దీపము వెలుగక ఆరిపోవునట్టులే దరిద్రునికోర్కెలు కొనసాగవు సరి గదా. చివ

రకు నశించికూడ పోవును. కావున ధనమార్జించుట యత్యావశ్యకము.

ఆ. చావు నేడో రేపా జతఁడివచ్చును
పెక్కునాళ్లు కూడఁ బెట్టనేల

అనుచు నాశ లుడిగినంతటివారేరి? విశ్వ...

ఏపనినైనను అందఱికిని చెప్పెడివారే గాని తాము చేసెడివారు లేనేలేరు. అట్లులే ధనము చిక్కినంతకు ఖర్చుచేయుమనిచెప్పెడివారే గాని తాము చేసి చూపెడువారు లేరు. ఎట్లనఁగా:—చావు నేడో రేపా రానేవచ్చును. కావున పెక్కునాళ్లు కూడఁబెట్టిన ప్రయోజనములేదు. ఇదిగో మమ్మును చూడుఁడు. మేము ఖర్చుజేయుచున్నామని ఆశలుడిగి ఖర్చుసేయునంతటి ఘనులెవ్వరును లేరు. కావున బుద్ధిమంతుఁడు తనధనము నితరులమాటప్రకారము ఖర్చు నెక్కువగా చేయకూడదు.

ఆ. జడలు దాల్చుపెల్ల జగము నీ యనుపెల్ల

నొడలు విటుచునట్టియోగ మెల్ల

ముక్తికాంతఁబట్టి ముద్దాడుకొఱకురా? వి...

యోగులు దాల్చు వేషములన్నియు బ్రహ్మస్వరూపమును దర్శించుటకేగాని వేఱు పనికిఁగాదు. వారు జడలుదాల్చుట, లోకము నిస్సారముగా నెంచి తిరస్కరించుట, యోగాభ్యాసములతో నొడలువిటుచుకొనుచు నవస్థాంధుట మొదలగు మహాకార్యములన్నియు ముక్తికాంతను గవయుటకేగాన వారిపై మిథ్యాదోషము లారోపింపరాదు.

ఆ. టంక మదుకకున్నఁ బొంకంబు గారాదు

స్వీర్ణభూషణంబు జగమెటుంగు

భటుఁడు వెంటలేక ప్రభుఁడుశోభించునా, విశ్వ.

విశ్వర్యవతు లగువారు కొందఱు లబ్ధభారముతో బంటులను బెట్టుకొనక కొద్దిపనికి గొప్పపనికి తామె లోబడుచుందురు. దీనివలన ధనవంతుని గౌరవమంతయునశించుచున్నది. ఎటులన విలువలేనిదగుటంకముతో నతుకుఁ బెట్టిననే బంగారు సొమ్ముప్రకాశించెను. అటులే బంటువాఁడు ముందున్న నే ధనవంతుఁడగు ప్రభువు వన్నె కెక్కును. కాన ధనవంతుఁ డవసరవ్యయము చేయవలయును.

ఆ. డిందుపడినవాని నెందును లెక్కింప

రిందు నందుఁ గాన నెట్టు లయిన

మందమతివి గాక మహిమతో నుండుము, వి...

ఒకవేళ ధనమును సంపాదించి దాని నంతయును ఖర్చుచేసి కొంచెము లొంగిపోయినవానిని లోకులాదరింతురా? యని విచారించి చూచితమేని నిర్ధమని ఈలోకములోను లెక్కసేయరు. పరలోకములోను లెక్కసేయరు. కావున బుద్ధిహీనుఁడవై తిరుగాడక జాగ్రత్తగా ధనమును కాపాడికొని పేరుప్రతిష్ఠల నొంది సుఖంపుము.

ఆ. డొక్క లెండిపోవుఁ డొక్కు తానయ్యును

మమత మానఁగలడె మానవుండు

కాన ధనముఁగూర్పఁ గడఁగుము జ్ఞానివై, వి...

దొక్కలన్నియు తిండిలేక యెండిపోవునట్లు కృశించినప్పటికి నభిమానమును పోగొట్టుకొనఁగలఁడా? లేదుగదా; కావున బుద్ధిమంతుడైనవాఁడు వ్యర్థముగా కాయక్లేశమును గలిగించు తపోజపంబులతో తంటాలు పడుటకంటె నియతముగా ధనమునార్జించి జ్ఞానియై సౌఖ్యముల నొందుటయే యత్యుత్తమమగుకార్యము. కాన నీ వట్లుచేయుటకొఱకుఁ బ్రయత్నమును సేయుము.

ఆ. తమకు బంధు వనుచు తానె తోడుకవచ్చి
కలిమిఁ గలయఁ జూచి కాగక్షుఁడనుచు
దక్షిణల నొసంగి తరుణి నీయఁగఁజూచు, వి...

సంపదగలవాని కీలోకములోఁ గలుగుమర్యాదలను సుఖములను పరికించుఁడు. బలహీనుడైనను గుణహీనుడైనను సంపద విస్తారముగా నున్నయెడల వానికిని తమకును ఇదివఱలో నెట్టి సంబంధము లేకున్నను, తమబంధువని వానిని జెప్పుచు సంపదకు ముఱియుచు కోరి వరదక్షిణలనొసంగి చక్కని చుక్కయనఁదగుపిల్లనిచ్చి పెండ్లిసేయఁ జూతురు. కావున ధనమార్జించుట యవశ్యము చేయఁదగును.

ఆ. తలుచు కల్లలాడు ధరణీశు లిండ్లలో
వేళవేళ లక్ష్మి వెడలిపోవు
నోటికుండలోన నుండునా నీరంబు? విశ్వ...

మహారాజులైనను గాని చక్రవర్తియైనను గాని సంపదలను సత్యవర్తనముతో కాపాడుకొననిది నిలువదు. కొందఱు

రాజులువేళయు లేక అప్పు డిప్పుడనక నెప్పుడును కల్లల నాడు-
చుందురు. ఇట్లసత్యములు పలుకుచు జగడములను వేయువా రిం-
డ్లయందు లక్ష్మీ నిలువనేనిలువదు. ఎట్లనియందురా? ఓటికుండ
లో నీరు నిల్చునా? నిలువదుకదా! అట్లులే కల్లలాడువారికి
ధనమెట్లు నిలుచును? నిలువదు.

ఆ. తరుణి సుతులు ధనము ధాన్యముల్ సంపద
లెంతచుట్టుకొనిన నంతచేటు
పసిరికాయ పురుగుపద్ధతి గానరో, విశ్వ...కిరకి

మానవునకు భార్యలుచుట్టములు కొమరులు ధనము ధాన్యము
ఎంతగాతననుచుట్టుకొనిన నంతచేటుకలుగును. ఎట్లనియందురా?
పరికించుడు. పసిరికాయపురుగు తననోటినుండివచ్చుదారమును
జాగ్రత్తగా చిక్కుగాఁ బడకుండ కండెగా చుట్టవలయునని
పూనుకొని తనకాళ్లకు బందములను వైచికొని మృతినొందును.
అట్లులే ధనరక్షణమునఁగూడ నితరుల ప్రతిబంధకు లగుదురు.

ఆ. తలనుఁ బొగపైని దగుపచ్చడము బొజ్జ
చెవులపోగు లరసి చేరు నర్థి
శుద్ధపశువు లనుచు బుద్ధిలో నరయక, విశ్వ...

లోకులు తలకుఁ బొగుగా పొగఁజుట్టుకొని చెవులకు
పోగులుదాల్చి పైన కాళ్ళిరపుశాలువుదాల్చి విగ్రహపుష్టితోఁ
గానరాఁగా వారిని దాతలుగా భావించి యాచకులు గంపె
డాసతో వారల దేబిరింప నేలెంతురు. ధనవంతులగు దాతల

కిట్టిబాహ్యడంబరము లుండవు. ఈయాడంబరవేషధారులు పశు ప్రాయములుగాన యాచకులు కనుగలిగి తొలగవలెను.

ఆ. తల్లిబిడ్డలకును దగవు పుట్టించెడు
ధనము సుఖముఁ గూర్ప దని వచింతు
కాని గడన లేక గడచుట యెట్లురా? వి... 355

మూర్ఖులై కొందఱు జనులు ధనమును నిందించుచు “తల్లికిని బిడ్డకును తగువులను కలిగించును. ఛీఛీ! ధనమంతచెడువస్తువీలా! కమున మఱొక్కటిలేదు. కావున బుద్ధిమంతుఁ డగువాఁడు ధనము నార్జింపకూడ” దని చెప్పుచుందురు. సరి, వీరుచెప్పినట్టులే నడచుకొనియెదము గాని ఒక్కపైస గూడ యార్జనచేయక లోకములోఁ గడచి బ్రదుకుట యెట్లొకచెప్పుడు? కావున వీరిమాటలను విశ్వసింపకుఁడు.

ఆ. తఱుకు బెఱుకుఁ జూచి ధరలోనిజను లెల్ల
కద్దు లే దటంద్రు ఘనతగాను
ఇదిగొ యదిగొ యనుచు నిక నెక్కడందురు?వి.

మనుష్యుఁ డెంతవఱకు ధనికుఁడుగా నుండునో లేక ఎప్పటివఱకు ధనికవేషమును వైచిక్యమునో అంతవఱకు వాని నందఱును గౌరవింతురు. ఆధనికుని తఱుకుబెఱుకును చూచియే యందఱును అడిగినదానిని కద్దనిగాని లేదనిగాని గౌరవముగఁ బ్రత్యుత్తరముల నిచ్చుచుందురు. ఒకవేళ దరిద్రుఁడుగాఁ గనుపడి దేనినైననడిగెనేని ఈయక ఇదిగో అదిగోయని త్రిప్పుచు

చివరకు లేదందురు. ధనికునకును, దరిద్రునకు నింతటివ్యత్యాసము గలదు. కావున ధనము అవశ్యము ఆర్జింపఁదగినది.

ఆ. తవిటి కరయఁ బోవఁదండులంబుల గంప

శ్వాన మాశ్రయించు సామ్యముగను

వైశ్యవరునిసొమ్ము వసుధ నీచుల కబ్బు, వి...

ధనము నార్జింప తలపు గలుగఁగానే సరియా ? కాదు.

ఆర్జించిన ధనమును కాపాడుకొనవలయును. అధికమునకుఁ బోవు నప్పుడున్న దానిని జాగ్రత్తచేయునేర్పుకలిగియుండవలయును.

అట్లు లేకయున్నచో నసలునకే మోసము సంభవించును. ఎట్లనియందురా ? ఇంటిలోనున్న బియ్యమును జాగ్రత్తచేయక తలుపు తెఱచికొని పొరగువాని తవ్వికిఁ బోయిన కుక్కలు చొరఁబడి తనబియ్యములిని పోవునట్టులుగా, ఆర్జించినదాని నరయ తెలివిలేనివై శ్యవరులసొమ్ము నీచులపాలగును.

ఆ. తాను గుడువలేడు తగవేది యాపుల్

జేరనీయఁ డట్టి చెనఁటి పశువు

చేనిలోన బొమ్మఁజేసి కట్టినయట్లు, వి... 358

ఒక్కొక్కఁడు ధనము నార్జించును గాని దాని నెట్టులుపయోగించవలయునో తెలిసికొనఁడు. తాను అనుభవింప నైనను అనుభవింపవలయును. లేదా తనయాపుల్ జేరనిచ్చి యనుభవింపనైనను చేయవలయును. ఈరెండుపనులును తనకు తోచక యెదుటివాఁడు చెప్పిన వినని చెవిటి పశువు చేనిపంట పాటుపోకుండ గట్టడియొక విధమైన దృష్టిబొమ్మతో సమానుఁ

ఉగునే కాని యితరము కాదుకావున నాశ్చితములగు ధనముల
సద్వినియోగముఁ జేయవలయును.

అ. తాము దిరుగుభూమి ట్టామడాంబరమైన
బరగు దేశమునకు జరుగవలయు

గొల నటెండిపోవ గొక్కెరలుండునా? వి...

బుద్ధిమంతుడై ధనార్జనమునేయువాఁడు ఒక్కొక్కప్పుడు
తానుండు దేశమునందు కఱవు మొదలగువానివలన నాదా
యము లేకపోయిన యెడల నే నీదేశమును విడిచిపోవుదునా
యని దురభిమానమును పొందక ధనార్జనమున కనువగు మఱి
యొకదేశమునకు పోవలయును. ఎట్లని యందురా? ఉదాహ
రణముఁ జూపుఁడు. కొలనిలో నీరున్నంతవఱకు గొక్కెరలుం
డునే గాని యానీరెండిన తరువాతను గొక్కెరలుండనియట్లే.

అ. తిరిపెగాఁడయినను దిరిపె మెత్తినయట్టి

తిరిపెమందె తాను దిరిపె మిడిన

తిరిపెము తిరిపెమున దిగఁబడిపోవురా, వి...

కొందఱు అనాలోచితముగా తాము సంపాదించిన ధన
మును వెచ్చించుదురు. అట్టిసమయమున ఇది తగదని చెప్పిన
నాకింతకంటెను దరిద్రము రాఁ బోవదనును. కాని అట్లనుట
మాత్రము సరిగాదు. ఎందువలన ననఁగా: చూపుఁడు. తిరి
పెమెత్తుకొనివాఁడైనను గాని, తనకు వచ్చునది కొద్దియైనను,
అకొద్ది తాను తిరిపెమువేయుట మొదలుపెట్టిన క్రమముగా
తఱిగి పోవునా? పోవదా? అట్లే ధనముకూడ.

ఆ. తీపికెల్లఁ దీపి తెలియంగఁ బ్రాణంబు

ప్రాణవితతికన్నఁ బసిఁడి తీపి

పసిఁడికంటె మిగులఁ బడఁలిమాటలు తీపి,వి...

ప్రపంచములోని పదార్థము లన్నిటిలోనికిని మిక్కిలిప్రియమైన వస్తువు ప్రాణము. ప్రాణముకంటె తీపిగలపదార్థము సామాన్యముగా లేదుకదా! ఆప్రాణముకంటె కూడ బంగారము మిక్కిలితీపి (అనఁగా: ప్రాణాపాయమువచ్చినను బంగారమును వదలనని పట్టుబట్టి యుందురు.) ఇట్లు క్రమక్రమముగా వచ్చి చిట్టచివరకు బంగార మన్నిటికంటె ప్రీతియైన వస్తువయ్యెను. ఆపసిఁడికంటె తీపి లేదా యనియందురేమో? కాని దానికంటె దీపిగలది వలపులాడిమాట.

ఆ. తెలుపఁబడినవాడు దేవతాభక్తుండు

మాటలేనివాఁడు పోటుబంటు

కాసులేనివాఁడు కడుబ్రహ్మచారియా, వి. 352

లోకములోని జనులొక్కొక్క విషయముచేఁ బ్రసిద్ధిని పొందుచుందురు. ఏవిధములయిన యోగ్యతలు లేకున్నను చెప్పినట్లులు విని నడుచుకొనినఁ జూచి “వీఁడమాయకుఁడు. వీఁడు దైవభక్తుఁ”డను చుందురు. ఇంక తన్నేమాట యన్నను సహించి యూరిక యున్నవానిని “పోటుబంటు” అనిపరిహాసము సేతురు. ఇట్లులే ఇతరగుణము లేన్నియున్నను వివాహితుఁడై యున్నను ధనము లేకపోయిన యెడల నట్టివాఁడు బ్రహ్మచారియగును; కావున ధనము నార్జింపుము.

అ. తోటకూరకైన దొంగలికైనను
తవిటికుడుముకైన దవిటికైన
గావ్యములను జెప్పు ఘనులెల్ల ధనపరుల్, వి...

పంచకులగు మానవులు అన్ని తేగలవారిలో నున్నటుల కవులలోఁ గూడఁ జాలమంది గలరు. ద్రవ్యాశతోఁ గొందఱు కవులు తమ గౌరవమునకుఁ దగినఫలమును బడయ నెంచరు. కూరలలో నెల్లఁ బనికిమాలినవగు తోటకూరకు, దొంగలికూరకు, తవిటి రొట్టెకు, తవిటికి గూడఁ గావ్యములంకిత మితరులకు నిచ్చుచున్నారు. ఇట్టివారు బయటికి నిష్కాములవలెనుందురు గాని ద్రవ్యాశాపరాయణులన్న వీరే! వీరిని ధనపంతులు కనిపెట్టి బ్రతుకనగును.

అ. దశగలారి నెల్ల తమబంధువు లటండ్రు
దశయు లేమి నెంత్రు తక్కువగను
దశయనంగను ధనదశయొప్పు నొక్కటే, వి...

తనకు ఇతరునియూచింప నవసరములేక యవృష్టముండిమాటయుఁ బూటయును చెల్లుచుండినయెడల వారిని దశగలవారని తలఁచి పంచకులై తమబంధువులని వీరిని జెప్పుదురు. ఎవనికి దశ సరిలేదో? వానిని తమకంటె సీచునిగా తలఁచుచుందురు. ఇట్లు ధనమును ప్రేమించియెల్లవారును చేయుచున్నారు. కావున దశయనఁగా నొక్కధనదశయే దశయని చెప్పఁదగినది. అయ్యదియే యుత్తమదశ.

ఆ. దశయనంగ మెండు ధనముంటయే యంద్రు

కూడు నిద్ర లేక కుందు టెకడ

రాగ నుండఁబోవ బాగుగా నేడ్పించు, వి...

కొంద టిద్దానిని సమ్మతించరు. అనఁగా: ధనము గల్గుటయే దశయనుట నిష్ప్రయోజనము అని వీరి అభిప్రాయము. ఇట్టివారీ ధనదశయందలి లోపముల నిట్లనిచెప్పెదరు. “మూర్ఖులై ధనము, ధనము, ధనమే దశయని చెప్పుదురు. ఆహా! ఏమిదశ? రాత్రిం బవళ్లు కూడు నిద్రురలేకపిశాచములాగునఁ గూర్చుండవలయును. ఈధనము రాకడయందును కష్టమే పోవుటయందును కష్టమే.

ఆ. దానములను జేయ ధర చేతులాడక

బహుధనంబుఁ గూర్చి పాతిపెట్టి

తుదను దండుగనిడిమొదలు చెడునరుఁడు, వి...

అత్యంతము కష్టములననుభవించి ధనముల సంపాదించెదరు. అట్లు సంపాదించిన ధనమునకు దానమో భోగమో యేదో యొక వ్యవస్థను చేయవచ్చునుగదా! అట్లుచేయకు. ఊరక సంపాదించి సంపాదించి పూడ్చియుంచెదరు. చివరకు దీని నేమి జేసెదరనఁగా—ఇట్లుచేసిచేసి కట్టకడపట మొదలుచెడి నశించి పోవుదురు. కావున బుద్ధిమంతుఁడు ధనము నార్జింపవలయును. ఆర్జించినదానిని వ్యయముకూడ చేయవలయును.

ఆ. దినము మూఁడుమార్లు తిని నిదురించుచు

సొగసుచనులవారి సొంపుతోడఁ

జేరుచుండి ధనముఁ జెడుపకు మెప్పుడు, వి...

కొందఱు మంచిసెబ్బరలను గుర్తింపక మూఁడు మార్లు తిని మొద్దురామన్నలై స్త్రీలవ్యామోహమునఁ బడిపోయి నీచకార్యములను చేయుచు తగనివారలతోఁజేరి ధనమును బాడుసేయుచుందురు. నీవు యశస్సును గోరితివేసి బుద్ధిమంతుఁడవేని ఎప్పుటికిని ఆరీతిగా చేయక జాగ్రత్తగా ధనమును కాపాడుకొనవలయు.

తే. దేశదేశముఁ దిరుగుట తిండికొఱకె

పూని వేషమువేయుట పొట్టకొఱకె

మనసునందునె గుఱిఁగాంచి మమతవిడరు, వి...

ఇతరుల కుపదేశించువారలేకాని తాము చేయలేరు. తాము చేయుపనులలో కొన్నియైనను సత్యము లున్నవేమి? యని చూత మనియనుకొన్న నొక్కటియుఁ గానరాదు. చూడుఁడు. ధనాశను వదలివేయుమని మనకందఱికిని బోధించుచు నీమనీషు లిట్లు దేశదేశములు తిరుగుట యెందుకొఱకనఁగా తిండికొఱకే. వేషములు వేయుట పొట్టకొఱకే. కాదందురా? అట్లైన ఈ మాటలను మనస్సులోనే గుఱిచేసికొని ఆమమత్వమును వదలి వేయవచ్చునుగదా! అట్లుచేసిరా? లేదు.

ఆ. దేశవేషములను తేటసేయఁగ దేవుఁ

డాత్తలోన నుండు నణఁగిపెనఁగి

వేస మరసి చూడ గ్రాసంబు కొఱకయా, వి. 369

తాము ప్రతిదేశమును తిరుగుట భక్తులకు తరింపజేయు

టకును, భగవంతుని నేవించుటకును నని చెప్పుచుందురు కాని ఈవేషములు దేవుని తెప్పజాలవు. దేవుఁ డాత్మలోనే యుండును కాని బయట బడఁడు. కావున వీరుచేయుపనులను, వేయువేషములను చక్కగాఁ బరికించితిమేని గ్రాసముకొఱకే యని తెలిసికొనవలయు.

ఆ. దోషకారియైన దూసరివాఁడైన
బగతుఁడైన వేదబాహ్యుఁడైన
ధనికు నెల్లవారు తనియింపుచుందురు, వి... 370

ధనము గలవానిదగ్గఱకు ఎట్టివారును చేరుచుందురు. ఇట్టి ధనికుఁడు దోషకారియైనను సరియే. దుష్టుఁడైనను సరియే. శత్రువుఁడైనను సరియే. మిత్రుఁడైనను సరియే. చివరకు వేదబాహ్యుఁడగు నపవిత్రచండాలుఁడైనను సరియే! వానిని దగ్గఱకుతీసి తృప్తిని పొందింపవలయు ననియే లోకమెల్లను కోరుచుండును. ఆహా! ధనప్రభావము వర్జింప నలవికానిది కదా! కావున వ్యర్థుఁడవు గాక ధనము నార్జింప యత్నింపుము.

ఆ. ద్రోహబుద్ధి నైన దొంగఁజీకమునైన
సటలనైన సాహసములనైన
సంపదధికువలన సాధింపఁ దగుటొప్పు, వి... 371

లోకములో నరుఁడు బాగునొంది బ్రదుకవలయు నని కోరు నెడల నట్టివాఁడెన్నికష్టములనైననోర్చికొని ధనమునార్జింప యత్నింపవలయును. అట్టివాఁడు ద్రోహము మున్నగుదోషములను విచారింప కూడదు. వాఁడు పట్టుబట్టి తన యజమా

నినిగాని తనపై మంచివిశ్వాసమున్నవానిని గాని ద్రోహముచేసి
యైనను ధనముఁ జేర్చవలయును. దొంగతనముచేతను గాని
ఆయాసపడికాని తెగువగలపనులచేసియైనను తనకంటె నధికు
నుండి సంపద నార్జించుట యొప్పును.

ఆ. ధనము లేకయున్న ధైర్యంబు చిక్కదు
ధైర్య మొదవదేని ధన మొదవదు
ధనము ధైర్య మరయఁ దగుభూమి నరులకు, వి.

ధనములేకపోయిన జరుగనిదేమియని కొందఱునఁ జూతురు.

అట్టివారు ఈప్రత్యుత్తరమును వినవలయును. ఎట్లనఁగా:—
ధనములేకయున్న ధైర్యమురాదు. పోనీ యనినచో ధైర్యములేక
పోయినందుచేత ధనము చిక్కదు. కావున జనులందఱికిని ధన
ము ధైర్యము అనురెండుపదార్థములను గూర్చవలసి యుండును.
అట్లు కూర్చనివాఁడు ఎందుకును కొఱిగాని మొఱకు అయిపో
వును కావున ధన మావశ్యకము.

ఆ. ధనములేమి గుణము తక్కువపడవచ్చు
ధనములేమి కీర్తి తలఁగిపోవు
ధనములేమి శుచిని తగఁ బుట్టనీయదు, వి... 373

ధనము లేకపోవుటచేత కేవలమంతమాత్రమే లోపముగాక
నింకను ఎన్నియో పెక్కులు లోపము లుండఁగలవు. ఏమియని
యందురా? చూడుఁడు. ధనములేకపోయిన గుణముశోభిల్లక
తక్కువయగును. ధనము లేకుండుటచేత నొక్కొక్కప్పుడు
కీర్తి తొలఁగి పోవును. ధనము లేకపోవుటచేత నింకనొకప్పుడు

పరిశుభ్రత కలుగదు. కావున నన్నివిధములను ధన మావశ్యకము. ధనము నార్జింపుము.

ఆ. ధనము లేనిపేద తండ్రిగర్భంబున
భాగ్యపురుషుఁ డొకఁడు పరఁగఁబుట్టి
బహుళధనముఁగూర్చుభద్రంబులొనగూర్చు, వి.

తల్లిదండ్రు లెంతటి పుణ్యమునో పూర్వజన్మమునందు చేసి యుండినఁగాని యిట్టిపుత్రుఁడు పుట్టఁడు. ఎట్టివాఁడనఁగా:— ఎవ్వఁడు ధనమన్న పాటకువనే యెఱుంగని యొకానొక బీద యగు తండ్రిగర్భమున జన్మించి లోకులందఱు భాగ్యపురుషుఁడని ప్రస్తుతులు సేయఁగా నపరిమితమగు ధనము నార్జించునో, అనే కములను శుభముల జతఁగూర్చునో! ఇట్టిపుత్రుఁడు కావున ధని కుఁడగుట తల్లిదండ్రుల యదృష్టముగూడ నైయున్నది.

ఆ. ధనములేమి యనుట దావానలంబగు
తన్నుఁ జెలుచు మీఱి దాపుఁ జెలుచు
ధనములేమి మదిని తలఁపఁగా సాపంబు, వి...?

డబ్బు (అనఁగా: సంపద) లేక పోవుట యనునది కొంచె మెచ్చితగ్గు కార్చిచ్చుతో సమానమైయున్నది. కార్చిచ్చు నకు దీనికిని చాలభేదముగలదు. అది సమీపించిన వారిని చెఱిసి వేయును. ఇయ్యదియో (అనఁగా: ధనము లేక యుండుట) దాపరించిన వానిని తలఁచిన వానిని వాఁడు వీడని లేక కాల్పు మొదలు పెట్టును. కావున దారిద్ర్యము మహాపాతకము. బుద్ధి మంతుఁడవైకృతార్థుఁడవగుటకుయత్నింపుము. ధనమునార్జింపుము

ఆ. ధనములేమి సుతులు తప్పల నిడుదురు

ధనములేమి పత్నిఁ దాఁకరాదు

ధనములే మెవనికి తాళిక నీయదు, వి... 376

ధనము లేకపోవుటవలన నొకటి రెండుకష్టములు మాత్రమే కావు. ఆకష్టముల నిల్చి యిన్ని యన్ని యని లెక్క సేయుటకు వీలుకలుగదు. ఎంచికొనుఁడు. ధనము లేకున్నందుచేత తానుకన్న బిడ్డలైనను తప్పలను పైని కట్టఁజూతురు. ధనహీనుని తాను పెండ్లియాడిన భార్య కూడ తాఁకుట కొప్పికొనదు. ఇంతయేల? యెంతటి విరాగికైనను ధనము పోయిన నోర్చుకొని తెప్పరిల్లుట కష్టము గావున ధనమును జాగ్రత్తగాఁ గాపాడుము.

క. ధనమౌ మూలము జగముకు

ధనమౌ మూలంబు సకలధర్మంబులకు

గుణములు మూలము సిరులకు

మనమౌ మూలంబు ముక్తి మహిమకు వేమా!

ప్రపంచములో ధనమును బోలిన ప్రధాన పదార్థము మఱి యొక్కటి లేదు. ఇది సత్యము. ఎట్లనియందురా? ఈలోకము లో ఏవస్తువు కావలయుననినను ధనము కావలయును. కావున ధనమే జగములకు మూలము. ఈధనమే సకలము లగుధర్మములకును మూలము. ఇయ్యదియే యన్ని గుణములకును అన్ని విధములగునైశ్వర్యములకు నాటపట్టు. ముక్తికి మన మెట్టు నివాస స్థానమో, గుణములకు ధన మట్టులు గాన ధనము నార్జింపుము. ఆ. నక్కవినయములను నయగారములఁ బల్కి

కడకు ధనముఁ గూర్గఁ గడఁగుచుండు
కుక్కబోనువాతఁ గూడు చల్లినరీతి, వి...378

ఎంతటివారైనను గానీయుము. శిష్టులైనను సరియే. కష్టులైనను సరియే. భ్రష్టులైనను సరియే. ఎంతటి గొప్పవారైనను లోభులు నక్కవినయములను చూపెదరు. నయగారపు పలుకులను పల్కెదరు. తా మనుభవింపక ధనముఁ గూర్చుటకు తంటాలు పడుచుందురు. చూడఁగా నీరీతి యెట్లున్న దనఁగా: కుక్కబోనులా! కూడు చల్లినట్లున్నది. అనఁగా: కుక్కకన్నము పెట్టకూడదని పల్కి 'బోనులా'కే తీసికొని పోయి చల్లినట్లులున్నది.

ఆ. నారాయణనవచ్చు నమశివ యనవచ్చు
మేలువారిజూచి మెచ్చవచ్చు
కొంగుకాసు విడిచి గొబ్బున నీరాదు, వి...

ఇతరములగు కష్టముల నెన్నిటివైనను పొందవచ్చును గాని కష్టపడి సంపాదించిన సొమ్ము నీయఁగలుగుట చాలకష్టము. యోగులకేమి? దానముచేయుమని చెప్పవచ్చును. కన్నులు మూసికొని “నారాయణ” అనిగాని “శివ” యనిగాని యనవచ్చును. తనకంటె నధికులఁ గొనియాడవచ్చును కాని ఎంతటి మమత్వహీనునైనను కొంగునందలి కాసును విప్పి త్వరగా నిచ్చివేయుటకు చేతులాడవు.

ఆ. పరగ లేమిచేత బంధువు ల్పగవారు
పరగ లేమిచేతఁ బరము తప్పు

పరగ లేమిచేతఁ బరపతియును దప్పు, వి...380

కొందఱు ధన ముండుటకంటె లేక యుండుటయే యుత్తమమని తలంచుచుండెదరు. విచారించిన అంతటి (అనఁగా: దార్శిద్ర్యముతో సమానమైన) నైచ్యము వేతేలేదు. ఎట్లనియందురా? సంపదలు లేకయున్న చుట్టములు ఎవ్వరును ఇంటికిఁ జేరరారు. అందఱును శత్రువు లగుదురు. ధనము లేమివలన పుణ్యకార్యములను చేయలేరు. అందువలన పరలోకసుఖము లుండవు. దరిద్రునకు చివరకు అప్పుకూడ పుట్టదు. కావున ధని కుఁడగుటకు యత్నము సేయుము.

ఆ. పాగ పచ్చడంబు పైకిఁ గూసంబును

పోగు లుంగరములు బొజ్జకడుపుఁ

గలిగినట్టివానిఁ గందురు చుట్టాలు, వి... 331

దరిద్రుని బంధువు లయినను చేరనీయరు. పిలువరు. తలఁపరు. పాగ దుప్పటి పైని వల్లెవాటు పోగులు ఉంగరములు బొట్ట పిట్ట కడుపు మొదలగునవి చక్కగా నున్నవానినో చుట్టములు చూచెదరు! కాని యితరులను చూడరు. నలుపురిలోని గొప్పవాఁ డనిపించుకొనవలయునని కోరుచుండెదవేని తప్పక ధనమును సంపాదించ మొదలుపెట్టుము. ధనముచే నందఱును వశులగుదురు.

ఆ. పాపపుణ్యములను పసిగా పెలుంగునా

ధరను బరమయోగి యెలుంగుఁగాక

పసిఁడిపొందిక గని బాగుగాఁ గూర్పుము, వి....

పసులగాపరికి పాపము గాని పుణ్యము గాని తెలియునా?
 తెలియనే తెలియదు. ఇక నట్టిపాపపుణ్యముల నుత్తముడగు
 యోగి కనుగొనవలయునే కాని యితరులకు వలనుగాదు.
 ఇట్లులే ఆర్జించువాడ వగునీకు బంగరునందలి పొందికలు
 తెలియఁగలవుగాని యితరులకు తెలియవు. కావున పొందికను
 కనిపెట్టి బంగారమును వలయునంత కూర్చిపెట్టుకొను
 మనుము.

ఆ. పాలసాగరమునఁ బవ్వళించినహరి
 గొల్లపల్లెపాళు గోరనేల
 నెదుటివారిద్రవ్య మెల్లవారికిఁ దీసి, వి...కిరికి
 జగముల నేలుసామికిఁ గూడ పరధనమన్న తగులాటకము
 కలుగును. ఎట్లనియందురా? చూడుడు. శ్రీమహావిష్ణువు పాల
 సముద్రములోఁ బరుండును గదా! అట్టివాని కేమి దరిద్రపు
 తనము వచ్చెనని రేపల్లెలోని గొల్లవారింటిలోని పాలను గోర
 వలయును? దీనిని బట్టిచూచిన ఏమితోఁచుచున్నదనినచో—
 వినుడు. ఎదుటివారిధన మెల్లవారికిని దీసిగానుండునని తెలి
 యును. కావున జాగ్రత్తతో ధనమును రక్షింపుము.

ఆ. పుత్తడిగలవాని పుండుబాధయుఁ గూడ
 వసుధలోనఁ జాలవార్తకెక్కు
 పేదవానియింట పెండ్లై న నెఱుంగదు, వి...కిరికి
 ప్రపంచములోని సమస్తసంగతులును ధనికుని ప్రసంగము
 లతో నిండియుండుచున్నవి. చివరకు ధనికుడగువానికిఁ గలి

గిన యల్పపుకార్యముగూడ ప్రతివారిచే మంత్రమువలె తలఁచుకొనఁబడుచుండును. ఆహా ! ఈమహిమము ధనమునం దున్నది. ఎట్లనెదరా ? బంగారము గలవానికి పుండు పుట్టినను బాధ కలిగినను వెంటనే ప్రసిద్ధిజెందును. ఇక దరిదుని యింటిలో పెండ్లియైన నెవ్వరికిని తెలియదు. కావున ధనార్జనమత్యావశ్యకము.

ఆ. పూర్వజన్తమందు పుణ్యంబు సేయని

పాపి తా ధనంబుఁ బడయలేడు

విత్త మటచి కోయ వెదకినచందంబు, వి. 335

పూర్వజన్తమునందు పుణ్యమును చేయనివాఁడు పాపాత్ముఁ డగును. ఆపాపాత్ముఁ డైనవాఁడు ధనములను పొందనేరఁడు. పొందఁచాలఁడు అని దృఢముగా చెప్పఁగలము. ఎట్లనియందురా ? చూడుఁడు. విత్తములను చల్లవలసిన కాలములో పొలమును దున్ని విత్తక కాపువాఁడు కోత కాలమునందు కొడవలిని చేతఁబూని కోయుటకు వెదకిన పైరు కనుపించునా ? కనుపింపదు గదా ?

ఆ. పూసపోగుఁ బసిడిపుట్టంబు విద్యయుఁ

గాయపుష్టి చాలగలిగెనేని

కానికులజా నైన ఘనుఁ డని రమ్మంద్రు, వి. 336

ధనము కలుగువాని యదృష్టము నేమని వర్ణింపవచ్చును ?

వాఁ డెంతనీచజాతిలోఁ బుట్టినను ధనవంతుఁడై అందఱికిని తెలియునట్లు పూసలు పోగులు జరీబట్టలు ఒడ్డు పొడవు చాలినంత

కలిగియుండెనా అట్టివాని కెదురేగి తీసికొని వచ్చి సింహాసన
మునఁ గూర్చుండఁ బెట్టి ఘనుడ వని నుతించి పూజించెదరు.
కావున తప్పక ధనమును ఆర్జించుటకు యత్నింపుము.

ఆ. పేదవానిబాధ పెనుభూత మైయుండు
జూడలేదు బాధఁ జూడ వశమే
కలుగువానిబాధ కనులఁ జూడఁగలేమి
కేమిచేయవచ్చు నింక వేమ! 357

పేదవాడును భాగ్యశాలియును కష్టముల నొందుట తుల్య
మే యైనను లోకులకు వాని గుఱించిన యనుభవమును బట్టి
చూచిన నెంతో తారతమ్యము బయలుపడును. చూడుఁడు.
పేదవానికి వచ్చినభాధ పెద్దదయ్యమువలె గన్పించును. అనఁ
గాః జనులు విచారింప రనియనుట. ఇంక గలిగినవానికి వచ్చె
నా? ఆహాహా! ఏమిచెప్పను ఆచిత్రము! వానిబాధ కనులఁ
జూడఁగాలేమని పలుకుచుందురు.

ఆ. ప్రాప్తిగల్గుచోట ఫల మిచ్చుదై వంబు
ప్రాప్తిలేనిచోట ఫలము లేదు
ప్రాప్తిలేక పసిడి పరమాత్ముఁ డిచ్చునా? వి...

ఇంతకును మనుష్యుఁ డెంతగా నెత్తిని బ్రద్దలు గొట్టు
కొనినయప్పటికిని యెక్కడ ప్రాప్తియో యక్కడనే ధనము
లభించునేగాని ప్రాప్తిలేనిచోట ఫలము కలుగనే కలుగదు.
ఇట్లులు అగుట నిజము. ఏలయనియెదరా? పరికించి చెప్పుఁడు?

ప్రాప్తిలేనివానికి పరమాత్ముడు పసిడి. అనగా: భాగ్యమును నిచ్చుచుండెనా? లేదుగదా! అట్టులే. ధనము కూడను.

ఆ. మగని కలిమిబలిమి మగువకును బలంబు

కలిమి లేనిమగఁడు కాసుఁగాఁడు

పనికిరానిమగని పాటించి చూడరు, వి... 389

ఇంటియజమాని (అనగా: కృహాధికారి)కి సంపద యున్నచో గృహిణికిని అయ్యది బలమునిచ్చుచుండును. గడన నేయలేక ఒకకాసుగూడ దగ్గఱలేనివాఁడు ఒకగవ్వయైన ఖరీదుచేయఁడు. ఇట్లు పనికిరానిపద యగు మగనిని సతులు కన్నులనైనను చూడ నొల్లరు. కావున మానవుఁడు ధనము నార్జించి తీరివలయును.

ఆ. లేమిగల్గువాఁ డిఁకేమేమి చేసిన

కలిసిరాదు ఫలము కాసుగూడ

కలిమి గల్గుచోటఁ దులదూఁగుచుండెను, వి...

ధనికునకును దరిద్రునకును సాధారణముగా భేదమున్నట్టులే వారువారుచేయు కార్యఫలములలోగూడ చాల వ్యత్యాసము కలదు. ఎట్లనియందురా? చూడుఁడు. దరిద్రుఁ డేమేమిపనులను చేసినను కలిసిరాదు. అందొకకాసుగూడ దొరకదు. ఇంక కలిమిగల్గుచోటనో ఎవ్వరిప్రయత్నములు లేకయే సంపదలు తులఁ దూగుచుండును. కావున ధనాధ్యుఁడవై సౌఖ్యముల ననుభవించి పేరొంది కీర్తినొందుటకు యత్నింపుము.

దుర్జన పద్ధతి.

అవతారిక:—సాధారణముగా జనులు రెండు తెఱఁగులుగా నుందురు. ఆ రెండు తెఱఁగులును సజ్జనులు దుర్జనులు నని. మంచిపనులను చేయువారు సజ్జనులు. చెడ్డపనులను సేయువారు దుర్జనులు. లోకమునందొండు ప్రజలకందఱికి మేలును కలిగించి పుణ్యమును క్కూర్చునది సత్కార్యము. దీనికి విపరీతముగాదుష్కార్యము. ఇట్టి దుష్కార్యములను సేయువారే దుర్జనులు. దుర్జను లనఁగా నెట్టివారో? వారివలన ప్రపంచమున కలుగు కీడెయ్యదియో? వారియెడల నితరులెట్లు నడచుకొనవలయునో, వారితరులయెడల నెట్లులు నడచెదరో, దానివలనఁ గలుగుమంచిచెడ్డలేవియో మొదలగువానిని ఈ పద్ధతియందు చెప్పఁబోవుచున్నాడు.—

ఆ. అగ్ని చేతఁ బట్టి యాపరమేశుని

నిందచేసి నరులు నీటుకారె

దక్షుక్రతువులోని తల్లడ మెఱుంగరా? విశ్వ...

దుర్జనులు పనిలేకయే పరులను నిందింపఁబూనుకొని యుండురేకాని యందువలనఁ దమకుఁ గలుగునాపదను తెలిసికొనఁజాలరు. సత్పురుషులకు లోకోపకారముచేయుట యెట్లుస్వభావమో అట్లే దుర్జనులకు పరాపకారముచేయుట సహజము. కావున నిట్టివారు నశించుటయును నిక్కము. ఎట్లందురా! చూడుఁడు. నిప్పును చేతితో తాకిన కాలి బూడిదెయగునట్లు

లు పరమేశ్వరుని నిందించిన నశించిపోదురు. ఇట్లుగుట కుదా
హరణముగా దక్షునియజ్ఞములోని యల్లరిని వీసికొనుఁడు.

ఆ. అంటు ముట్టు నెంచి యదలించి పడవై
దూరమందుఁ జేరి దూటుచుండు

పుట్టి చచ్చు ఖలులు జూర్లంబు తెలియదు

దుర్జనులు మంచిచెడ్డలను మాన్యతామాన్యశలను
నేయరు. లేనిపోనియాచారములను పైని వైచికొని అంటు
ముట్టని అదలించి దూరముగాఁ బడఁ ద్రోలెదరు కాని అం
టననేమొ ముట్టననేమొ తెలియఁజాలరు. తా మిట్లు అజ్ఞుల
య్యును లోకులపైని మాత్రము నిష్కారణముగా ద్రోహశకట
మును త్రోలుచు పుట్టుచు చచ్చుచుందురేకాని దుర్జనులు నిజ
ముఁ బరికించి గుణవంతులు కారు.

ఆ. అంతరంగమందు నపరాధములు సేసి

మంచివానివలెనె మనుజుఁ డుండు

ఇతరు లెఱుంగకున్న నీశ్వరుఁ డెఱుంగఁడా? వి.

దుష్టుఁడు చేయునపరాధములకు మితిలేదు. కాని యొక్కొ

క్కప్పు డిట్టివారు లోలోననే యపకారములను ఆచరించి

పైకి తామేమియు నెఱుంగనివారివలె నడచుకొనుచు శిష్టులవ

లెనే మెలఁగఁచున్నట్టులు నటించుచుందురు. ఇట్టిదుర్జనుఁడు

చేసినతప్పులను లోకు లొకవేళ తెలిసికొనలేకపోయినను

సర్వాంతర్యామి యగుదేవుఁడు గ్రహింపక యుండునా?

కావున దుర్జనత్వము మానునది.

ఆ. అంతరాత్మఁ గనక యల్పబుద్ధులతోడ

మెలఁగెడుద్విజులెల్ల మేసినందు

యమునినరకములకు నరుగంగ సాక్ష్యము,వి...

లోకమునందు హీనజాతులగు మానవు లటుండ నగ్రవర్ణులగు బ్రాహ్మణులే తోచినటులఁ బరుల కపకారములు గావించి దేశద్రోహు లగుచున్నారు. సకలవిద్యావిదులగు నీబ్రాహ్మణులు నీచులతో సహవాసము చేయుచు నంతరాత్మ (హృదయము) బోధించు సత్సాంశములను గ్రహింపక తుదకు యమలోకమున నరకయాతన లనుభవించుచున్నారు. వీరు చేయునది నీచకార్యమనుటకు వీరు నరకమున కేగుటయే సాక్ష్యము.

ఆ. అధికుఁ డైనరా జొకల్పునిచేఁ బట్ట

వానిమాటచెల్లు వసుధలోన

గణకు లొప్పియున్న గవ్వలుచెల్ల వా?వి...395

దుష్టుఁడు గొప్పగొప్ప హోదాల నొందుటయును, గొప్పవారి యాశ్రయము నొందుటయును లోకములను బాధించుట యగును. ఎట్లనఁగాః చూడుఁడు. గొప్పవాఁడైనరాజు ఎవని నైననొకని నీచుని తనకు ముఖ్యుఁ డగునుద్యోగినిగా చేసికొన్నచో నట్టికొండెగాఁడగు నుద్యోగుఁ డాడినది యాటయును పాడినది పాటయునగుచుండును. స్వయముగా గడ్డిపోచయైనను చేయలేని గవ్వలు ప్రభువు లాదరించి ధనమునకు బదులు గవ్వలు మారకముచేయవచ్చు ననిచెప్పిన చెల్లుటలేదా? అట్లులే నీచుఁడుకూడ.

ఆ. అల్పబుద్ధివాని కధికార మిచ్చిన
దొడ్డవారి నెల్లఁ దొలఁగఁగొట్టు
చెప్పుఁ దినెడుకుక్కచెఱకుతీపెలుఁగునా? వి...

దుర్జను లగువారు ఏయాధారములు లేకయున్నను ప్రజలకు నిష్కారణముగా ద్రోహములను చేయుచుందురు. అటుపైని యిట్టి అల్పబుద్ధులకు రాజాశ్రయము కలిగించి యధికారము నిచ్చినయెడల వీండ్లు ముందుగా పెద్దలగువారి నందఱిని బాఱఁదోలుటకు బ్రయత్నింతురు. నీచులు నీచులను జేరదీసి వారికి మేలు చేయఁగలరుగాని మహాత్ములఁ జేరఁదీయలేరు. వారిగుణము గ్రహింపలేరు. దృష్టాంతమునకుఁ గుక్కను దీసి కొందము. కుక్క తనవలె నీచపదార్థమగు చెప్పుచుతిని యూనందించుఁ గాని చెఱకునందుఁ గలమాధుర్యము గ్రహింపలేదు కాన నొకనీచుఁ డధికారి యైనచోఁ బరిజనమంతయు నీచులగుదురు.

ఆ. అల్పుఁ డెప్పుడుఁ బల్కు నాడంబరముగాను
సజ్జనుండు పల్కు చల్లగాను
కంచుమ్రోఁగునట్లు కనకంబు మ్రోఁగునా? వి...

దుష్టుఁ డెప్పుడును తాను కేవలము పరమేశ్వరుని యవతారమైనట్లు భావించికొని చాల ఆడంబరముగా పలుకుట కారంభించును. ఇకను సజ్జనుఁ డితరులమనసు నొవ్వనిరీతి చల్లగా పల్కును. సజ్జనునికిని దుర్జనునికిని ఇంతటి భేదము సహజముగానే యుండును. ఎట్లనియుండురా! గమనించుఁడు

కంచు మ్రోగినట్లుగా ఘన!! వగుబంగారము మ్రోగునా?
మ్రోగదుగదా! అట్లే దుష్టుడు.

ఆ. ఆదికారణముల నల్పుఁ డెట్లు లెఱుంగు
చెప్పలేడు గాని తప్పుఁ బట్టు
త్రోయ నేర్చుకుక్క దొంతులు చేర్చునా? వి...

దుర్జనుడు యోగ్యులు చేయుసత్కార్యములను చూచి
ఇవి యప్రమాణములని యాక్షేపించి మొదలుపెట్టును కాని
సత్కార్యముల కన్నిటికిని కొన్ని కారణములుండ నే యుండును.
ఆకారణములను నీచుఁ డెట్లు తెలిసికొనఁగలుగును? ఎవ్వఁడై
నను “పోనీ నీవు చెప్పము చూశ” మనిన తాను చెప్పలేడు
గాని యితరులను తప్పులు బట్ట నేర్వఁగలఁడు. నిజమే యిది!
దొంతులు దొర్లింతుదొంగకుక్క మరల వానిని సరిగా చేర్చు
గలదా? లేదు. అట్లులే దుష్టుడు కూడ.

ఆ. ఆల మెఱుంగు యోధుఁ డల్పునిఁజేరిన
మార్పుచేత బుద్ధి మరిగి తిరుగు
మ్రాను మ్రాను దిరుగు మఃహికోతికై వడి,వి...

చక్కఁగా యుద్ధముఁ జేయనేర్చిన సత్పురుషుఁ డగు
యుద్ధభటుఁడు అల్పునిదగ్గఱ కొల్వనకుఁ జేరనేని వానిబోధల
చేత నిజమగు శూరలక్షణములను కొంతకాలమునకు మఱచి
వ్యర్థుఁడై వంచకుఁడై తిరిగిపోవును. ఎట్లనఁగా: చెట్టు చెట్టు
నకును తిరుగుచుండెడి కోతి ఏప్రకారముగా చెట్టెక్కినందు

లకు ఫలముఁగానక పరిభ్రమించునో, అట్టులనే అల్పునిచేరిన
భటుఁడును భ్రష్టుఁడగును.

ఆ. ఇచ్చకంబులాడు నిందీవరాక్షులు
మచ్చరంబు మాని మాన్యుఁజేరి
తుచ్చగుణము విడక దూరుచునుందురు, వి.

విహికములను వదలఁజాలక విద్యావిదులగు మానవులు చెలు
వలతోఁ జెలిమిగావించి పురుషార్థమును బడయనెంతరు గాని
యిదిప్రమాదము. పురుషునివం నింప సృజింపఁబడినకామిని పురు
షు నానందపఱుచుననుట కల్ల. నల్లకలువపూలవంటి కనులుగల
యాసుందరీమణులు ముఖస్థితి మాటలాడుచుఁ బురుషుని జేరి
యెట్టిమాత్సర్యము లేనటులఁ గలసి మెలసి మెలఁగుచుందురు.
సమయము వచ్చినచోఁ బురుషులను నీచభావముతో దూషిం
చుచునేయుందురు గాన నిట్టి స్త్రీజనమును జేరదీయుట
దుర్జనత్వమే.

ఆ. ఇనుము విటిగెనేని యివ్వులు మువ్వులు
కాఁచి యతుకనేర్చు కవ్వరీఁడు
మనసు విటిగెనేని మటి యంటనేర్చునా? వి.

దుర్జనులమాటలు సమ్మెటపోట్లకంటె నెక్కుడు బాధాకర
ములు. సమ్మెటపోట్లచేత తుత్తునియలునైన ఇనుము మొదలగు
పెళుసువస్తువులను రెండుమారులైనను కప్పపడి కాఁచి కవ్వర
పనివాఁడు అతుకగలఁడు కాని యీదుష్టులసూటిలమాటలవలన
పేటెత్తినమనస్సును, ఎంతటిబుద్ధిమంతుఁ డగుపనివాఁడైనను

ఎంతగాకష్టించినను పూర్వమువలె యదుకఁజాలునా? అదుక
లేడు. అనఁగా: దుర్జనులమాటలు సమైటపోట్లకంటె బాధ
గలిగించును.

ఆ. ఎంతనేవఁజేసి' యేపాటుపడినను

రాచమూక నమ్మరాదు రన్న
పాముతోడిపొందు పదివేలకై నను, వి...402

సాధారణముగా దుర్జాదులకే ప్రీతివిశ్వాసములుండవు.
ఇకనందులోనికెల్ల నగ్రగణ్యులని పేరొందినరాజులను గూర్చి
చెప్పవలయునా? నేవకుఁడైనవాఁడు ఎంత ప్రయాసమునకోర్చి
ఎంతయెక్కువగా నేవించుచున్నప్పటికిని రాజులు తనయందు
ప్రీతిగలవారివలె నున్నప్పటికిని రాచమూకను మాత్రము నమ్మ
రాదు. ఎట్లనఁగా: నెంతగా చదువుచు కలిగియున్నను పామును
నమ్మవచ్చునా? రాదుకదా. అట్టులే దుర్జనునిగూడ.

ఆ. ఎద్దుకన్న దున్న యేలాగు తక్కువ
వివర మెఱిఁగి జూడు వృత్తియందు

నేర్పులేనివాని నెఱయోధుఁడందురా? వి. 403

గొప్పతనము కొంచెపాటితనము లోకులు బుద్ధివిశేషమును
బట్టి నిర్ణయింతురుగాని బలాబలములను బట్టి యెప్పటికి నిశ్చ
యింపఁ జాలరు. బలము ప్రాధాన్యమందుమేని యెద్దుకంటె
నెనుబోతు బలముకలదిగదా! పనిపాటలలో నెద్దును మించినదే
గదా? ప్రపంచములో నెల్లను దున్నను చులకనఁగాఁ జూచు
ట కుదానియజ్ఞానమేకదా కారణము. అటులే మానవుఁడు

నైతముదేహబలము నార్జించి జెట్టియైన లాభి ములేను. నేర్పుం
డవలెను. లేకున్న ఉన్న శక్తిసామర్థ్యములన్నియు వ్యర్థములగును.

ఆ. ఎటుక మాలువాఁ డిఁకేమేమిచదివిన

చదివినంతనేపె సద్గుణియగుఁ

గదిసి తామరందు కప్పకూర్చున్నట్లు, వి...

జ్ఞానహీనుఁ డెన్నిసీతులను చదివినను ఎన్నిధర్మశాస్త్రము
లను జదివికొన్నను కొంచెమైనను ప్రయోజనము కనుపట్టదు.
ఇట్లు తెలివి లేనివాఁడు ఎన్నిచదివినను చదివినంతనేపే
సజనుఁ డగును కాని అచ్చటనుండి లేచినవెంటనే దుర్మార్గముల
సంచరింప మొదలుపెట్టును. ఎట్లనఁగాః చూడుఁడు. కప్ప
తామరాకుపైనఁ గూరుచున్నంతనేపే గుణియగుఁ గాని అచ్చ
టనుండి దూకిన వెంటనే పురుగులఁ జంపుటకు బయలుదేరును.

తే. ఏమికానిది పరతత్త్వ మెటుఁగలేక

సోమయాజులు పశువుల స్రుక్కడంత్రు

సామ మేర్పడఁ జదివినఁ జావవేల

బాధకము లగుదుర్గుణపంక్తి వేమ.

405

లోకములో నజ్ఞానులగు మానవులేగాదు సర్వశాస్త్రపారం
గతులగువిద్వాంసులునైతముజీవహింసయందువెరుదీయుటలేదు.
యోగాదిసాధనములచే వారు పరతత్త్వము పరమేశ్వరరూపము
గ్రహింపలేక యజ్ఞములమూలముననైన మోక్షమార్జితమని
పశువులను హింసించి చంపుచున్నారు. ఈవిద్వాంసులు సామాది
వేదములు శాస్త్రములు చదివినను హింసారూపమగు దుర్బుద్ధి

వీరిని పదలిపోనే పోవదుగదా ! కాన మూర్ఖునకు విద్యవలన
వివేకము వచ్చుననుట యసంభవము.

ఆ. ఒకరినోరు గొట్టి యొకరు భక్షింతురు
వారి నోరు మిత్తి వరుసఁ గొట్టు
చేఁపిండుఁ బెద్దచేపలు చంపును
జనులు చేఁపిండుఁ జంపు వేమ!

406

మనుష్యులు దుర్మార్గులై పాపము-పుణ్యము-దయ-దాక్షిణ్య
ము అని యైనను లేక ఇతరుల నోరుగొట్టి తమపొట్ట నింపికొను
టకు ప్రయత్నములు సేయుచుందురు గాని ఈదుర్మార్గులదౌ
ష్ట్యమును పరికించుచు సమయము పడినప్పుడు వీరినోరుగొట్టి
హరించుట కవతల మృత్యుదేవత యున్నది. దానివలన నంద
ఱుదుర్మార్గులును పరిభవింపఁబడుదురు. ఎట్లనఁగా: చూడుఁడు.
చిన్నచిన్న చేపలను పెద్దచేపలు పెద్దచేపలను మనుష్యులు
భక్షించుటఁ జూచుటలేదా !

ఆ. ఒడ్డెవానికి గురుతోర్చి చెప్పినఁగాని
తెలియఁబడునె యాత్మ తెలివి లేక
చెడ్డకొడుకు తండ్రి చెప్పిన వినఁడుగా,వి...407

బుద్ధిలేని మడ్డెజంతువునకు ఎంతకష్టముచేసి యెన్నియుక్తు
లను చెప్పి యెన్నెన్నిగుఱుతులను చెప్పినను తెలియనే తెలియ
దు. ఒకవేళ తెలిసినను వాఁడారీతిగా చేయనేచేయఁడు. ఇట్టి
వారలే ఖలులనఁగా నగుదురు. ఉదాహరణమునుచూడుఁడు.
చెడ్డకొడుకు ఎన్నివిధములను చెప్పినను వాఁడుచేయుపనులు

మంచివికావని తెలిసికొనఁ జాలఁడు. తెలిసికొన్నను దుర్బుద్ధి.
యై వినఁడు. అట్టులనే దుష్టుఁడు గూడ.

తే. ఓటు పరులకు గల్గించు నూహఁజెంది
కుచ్చితులతోడఁ బనిఁ బడఁగూడ దెష్ట.
అప్పు డెట్టైన వారలయాత్తత దన
గౌరవంబును మాపును కాదె వేమ.

408.

బుద్ధిమంతుఁ డైన మనుష్యుఁడు తనకెవ్వరైన ద్రోహము
చేసినచో వారలకు తాను ఓటమి గలిగింపవలె ననియెంచి
దుర్మార్గులనుచేరి కుట్రలు చేయఁగూడదు. ఇట్లుచేసినయెడల
నాదుష్టులమూలముగా తనశత్రువులకు నష్టముకలుగుటకుమాటు
గా తనకే వారిస్నేహముచేత గౌరవము లేకపోవుట, మైత్రి
మొదలగునవి చెడిపోవుట కలుగును. కావున ఎప్పటికీని యుచి.
తజ్ఞుఁడైననరుఁడు దుష్టులను జేరరాదు.

ఆ. ఓహఁగల్గుదు నని యొక్కింత మిన్నిన

నున్న వాసికూడ సున్న చుట్టి

మూలఱుంకు లాగి గేలిసేయుదు రయా! వి...

సజ్జనులు హృదయమునఁ గ్రోధముఁ బెంచికొని పరులకెటు
లేని యపకారము చేయఁజింతించరు. కొందఱు దుర్జనులతమకు
సమానులతో స్నేహముఁజేసి తమవిరోధుల వంచించనెంచి
యేదోకొంత మిడుకుచుందురు. దానివలనఁ గార్యసిద్ధి కాక
పోఁగా దుర్జనసహవాసమువలనఁ బూర్వకీర్తినైతము నశిం
చును. అటుతరువాత ఎచ్చటనో మూలమూలలా దాగికొని.

యున్న అంశుతనమును బయలు పెట్టి గేలిచేయఁ బూనెదరు.

కావున దుర్భాగలఁజేరఁ జనదు.

ఆ. కండచక్కెరయును గలియఁ బాల్పొసిన

తటిమి పాము తన్నుఁ దాఁకుఁగాదె

కపట మున్న వానిఁ గన్పట్టవలెనయా, వి...410

దుష్టునకు ఎంతటియుపకారమును ఎట్టిదుస్థురమగు నాప
తృమయములూ చేసినను కృతఘ్నుతచే మఱచిపోవుచుండుట
సహజమగుగుణము. ఎట్లనఁగా: పామును చూడఁడు. కండ
చక్కెర పాలు కలియఁబోసి తీయఁగా పామునకుఁ బోసి
పెంచిన నది కృతజ్ఞతను వహించుటకు బదులుగాఁ గృతఘ్ను
తను వహించి కఱవవచ్చును. కావున బుద్ధిమంతుడై కపటము
గలవానిని కనిపెట్టి యట్టిదుష్టునకు దూరముగా తొలఁగి యుం
డవలయు.

క. కనియుండి కానలేరట

వినియుండియు వినఁగలేకు విస్మయ మహాహా !

కను గ్రుడ్డియు విను చెవుడం

చనునది నిజమయ్యె జగమునందున వేమా! 411

దుర్జనులగుణగుణములు స్వభావము లత్థాశ్చర్యకరములై
యున్నవి. వీరును సామాన్యులగు మనుష్యులలా చేరినవారలే
యైనను సజ్జనులకును వీరికిని చాల భేదముగలదు. ఎట్లనియెదరా?
చూడఁడు: కన్నులుకళ్లము వెడల్పుననుండినయప్పటికిని (గర్వ
ముచేత) చూడఁజాలరట. వినుటకు చెవులున్నను (ఓర్వలేమి)

వినలేరట. ఆహా! ఎంతఆశ్చర్యము. ఇట్టివీరిస్వభావము చూడఁ
గా, కను గ్రుడ్డి విచిత్రవిటి యనుసామెత సార్థకమైనట్లులు.
కనబడుచున్నది.

ఆ. కల్లనిజముఁజేసి కఠినభావముఁ జేంది

ప్రల్లదంబులాడు భక్తిలేక

మాయలాడు ఖలుఁడుమహితాత్మసాటియా,వి.

దుష్టునకును శిష్టునకును కొందఱు అజ్ఞానులు సామ్యమును

చెప్పఁజూతురు, కాని దుష్టుడుష్టే! శిష్టుశిష్టే! ఎన్నటికిని ఎంత

తలక్రిందుగా తపస్సుచేసినను దుష్టుఁడు శిష్టునిబోలఁడు. బుద్ధి

మంతుఁడు ముందు వెనుకల నరయక “అసత్యమును సత్యమును

గాఁజేసి దయ లేకమైనను లేక నోటికి వచ్చినట్లు మాట్లాడి

భక్తిలేక మాయలు చేయు మాలవెధవ”యగుదుష్టునకును మహా

నుభావునికిని సాటిచేయఁ బూనెదరు. ఎంతఘోరము !

ఆ. కలియుగంబునందు ఘనతకు నైచ్యంబు

ఘనత నైచ్యమునకుఁ గల్గుచుండు

శ్రద్ధ భక్తు లుడిగి జనులుండుగావున, వి...413

ఆహా! ఏమి కాలముయొక్క వైపరీత్యము. కలియుగము

ప్రభావముచేతఁగాబోలు గొప్పకు తక్కువయు తక్కువకు

గొప్పతనమును తఱుచుగా కలుగుచుండును. ఇట్లుగుటకు కార

ణము నూరువిధముల పెద్దలయందును దైవమునందును శ్రద్ధాభ

క్తులు లేకపోవుటయే యని తలఁచెదము. ఎంతవైపరీత్య మిందు

వలనఁ గలుగుచున్నదో చూడుఁడు. కావున దుష్టులెపోరాదు.

ఆ. కలువపూలవంటి కన్ను లుండిననేమి?

చిలుకపలుకులట్లు పలుకనేమి?

తెలివిబలిమికలిగి తేజరిల్లగనేమి?

తులువగామి నలరు నెలతవేను!

414

మంచితనము చెమగుతనము ఆకారమును బట్టినిర్ణయించుట దుస్థరము. ఇదియొకపురుషుల విషయముననెకాదు. స్త్రీలవిషయముననుగూడ. స్త్రీలను గేవలాకారసౌష్ఠ్యమునుజూచి కామింపఁగూడదు. కలువపూలవంటి వాలుగన్నులున్నంతమాత్రమునఁ జిలుకవలె నల్లారుముద్దుగా మాటలాడనేర్చినమాత్రమున తెలివి తేటలతో సంసారము దిద్దినమాత్రమునఁ గొనియాడరాదు. స్త్రీలయందు సుగుణసంపద (పాతివ్రత్యము) ఉన్నపుడె యాకారము ఫలవంతమగును. కాన శీలమే సౌందర్యముకంటె స్త్రీలయెడఁ బ్రధానము.

ఆ. కల్లుకుండ కెన్ని ఘనభూషణము లిడ్డ.

నందులోనికంపు చిందు లిడ్డదె ?

తులువ సదివికొన్నఁ దొలిగుణమే మగు? వి...

దుర్మార్గునకు ఎన్నిఘనకారణములున్నను గౌరవప్రదములగు వస్తువులున్నను వాని దుష్టగుణము తొలఁగిపోదు. ఇట్టితులువ ఎన్నిధర్మశాస్త్రములను తుదిముట్టఁజదివినను తొల్లింటిగుణమును మానుకొనఁజాలఁడు. ఎట్లంటిరేని పరికింపుడు. కల్లుకుండకు ఎన్ని బంగారపుసొమ్ములను పెట్టినను లోపలనున్న దుర్గంధము పైకి

రాకయణఁగియుండునా? ఉండదుకదా. అట్టులే దుష్టునికెఁగూడ
చదివికొన్నను దౌష్ట్యముపోదు.

ఆ. కల్లునీళ్లుత్రాగి కడుఁ బెద్దపారిలో.

జీరె విడిచి తిరుగు చెడునరుండు

పనులు తీరువెనుకఁ బాతలుగట్టురా? వి. 416

దుర్జనుఁడు పిన్నపెద్దల యంతరమ్మును వదలివైచి సిగ్గు
లేక గొప్పవారిదగ్గఱ కారులుప్రేలుచు బట్టనిడచి సంచరిం
చుచు కల్లుత్రాగుచు తనకంటె మించినవారిని పెద్దలనికాని
యాలొచింపఁడు. మానాభిమానములు లేవు. ఈరీతిగా మత్తు
తీటునంతవఱకును తిరుగుచుండి తరువాత, ఏచినిఁగినపాఁ
తయో గట్టును.

ఆ. కసినిగలిగి పాపకర్తుల పీడింతు

రల్లప్రభులు యముని యల్లభటులు

వృశ్చికంబుఁ గన్న విడుతురే చంపక, వి. 417

రాజులు నీతితోవిదు లగుదురేని దుర్మార్గులను చలముపట్టి
సాధించుచుందురు. పాపాత్ములను వారివారి పాపములకు తగి
నట్లు దండించెడువారలు రాజులును యమునిభటులును మాత్ర
మే. కొందఱజ్ఞానులు “వీరు దుష్టులైనను ఇంతటి దండనకు
తగ”రని చెప్పెదరు కాని అది సరిగాదు. యోచించుఁడు. ఎం
తటి బుద్ధిమంతుఁడైనను తేలును చూచిన నయ్యో! పాపమని
వదలివైచెదరా?

ఆ. కానివానితోడఁ గలసి మెలంగిన

హానివచ్చు నెంతవానికైన

ఈఁగ కడుపుఁజొచ్చి యిట్టట్టు సేయదా? వి.

తనయోగ్యతకు తగనిమనుష్యునితో కలిసి మెలసి గుణవంతుఁడుండరాదు. ఒకవేళ నిట్లు కానివానితో కలిసి మెలంగిన యెడల నట్టివాఁ డెంతటివాఁడైన నగునుగాక. తప్పక ముప్పు ననుభవించియే తీరును. ఎట్లానఁగా: ఈఁగ కడుపులోనికి పోయిన యెడల స్వల్పమైనను క్రిందు మీఁదులు సేసి వాంతుల బుట్టింపదా? అట్లులే ఖలుఁడు గూడ.

ఆ. కులములోన నొక్కఁడు గుణహీనుఁ డుండిన

కులము చెడ్డును వానిగుణమువలన

ఎలమి చెఱుకునందు నెన్నుపుట్టినరీతి, వి. 419.

సద్వంశములో నొక్కఁడెవఁడైన గుణహీనుఁడు (అనఁగా: దుర్జనుఁడు) ఉండినయెడల నావంశ మెంతటి ప్రతిష్ఠావహమైనను మొదలంట నశించి గుణము పేరున కైనను లేకపోవును. ఎట్లనియందురా? చూడుఁడు. చెఱుకు తీసిగలదియైనను ఎక్కడనో యొక్కదానికి వెళ్లు వెడలిన నాచెఱుకునకు నికనెచ్చటను తీసియనుమాట యైనను లేకుండునట్లు నాశము గలుగదా! అట్లే ఖలుఁడును.

ఆ. కులమువలనఁ గొంత బలమువలనఁ గొంత

కలిమివలనఁ గొంత గర్వమొదవ

అంకుచదువు చదివి అంకునచెడుదురు, వి. 420

దుర్గార్గుని చెడిపేయుటకు సామాన్యముగా మంచి వస్తువులే చెడ్డవియగును. దుష్టులకు గర్వ మతిశయించుటకు వారు జన్మించిన యున్నతకుల మొక కారణమగును. ఇటులే బలము, విశ్వర్యముగూడఁ గారణము లగును. పీనివలన దుర్జనుల యుక్తాయుక్తవిచక్షణమాని మర్మీతికరములగు గ్రంథముల నాశ్రయించి విద్యావివేకము చెడుకాలక్షేపమునకుఁ గలిమి బలుములూ అంకురార్థమగువినియోగించి తానును సర్వవిఘ్నముల భ్రష్టుడగుచున్నాఁడు. ఆహా! దుర్జనులయెడ మంచియెట్లునిషమించుచున్నదో చూచితిరా !

ఆ. కుళ్లుబోతునొద్దఁ గూడి మాటాడిన

గొప్పమర్తములను జెప్పరాదు

పేరు తీరుదెల్ప నూరెల్ల ముట్టించు, వి. 421

బుద్ధిమంతు లగువారు సాధ్యమైనంతవఱకును, పరులగుణములను సహింపలేని ఖలులతో చేరరాదు. ఒకవేళ దైవవశము వలన నట్లులు కుళ్లుబోతు లగు దుర్గార్గులనొద్ద మాటలాడుట తటస్థించినపక్షమున తనలోని మర్తములను విప్పి వారికి చెప్పకూడదు. అట్లుగాక పొరపాటున చెప్పివైచితిరా! సరి. ఇంక వాఁడు వాని దుర్జనత్వమును ప్రకటించుటకోనో యేమో! కాని ఊరిలోనంతటను చాటివచ్చును.

క. కుమ్మరవానికి జ్ఞానము

నెమ్మదిగాఁ దెల్పవలదు నిరసించుసుమీ!

బమ్మను నే నని యప్పుడే

త్రిమ్మరియై చెడును గాని తిరుగఁడు వేమా! 422

దుర్జనుల దగ్గఱఁజేరి వారిని నుతించుచు యథార్థమగు జ్ఞానమును తెలుపఁగూడదు. ఎట్లనఁగా: ఎవఁడైన సజ్జనుఁడు కుమ్మరిని జేరఁబోయి, వానికి బ్రహ్మము నెఱిగించి “దేవుఁడు నీవలెనే సృష్టిచేయుచుండును. నీవు చేయుకుండ లె ట్లసిరములా ర్గాతనిసృష్టియుఁగూడ నశ్వరము” అని చెప్పెననుకొందము. అంతమాత్రముచేత వాఁడు గుణియగుటకు మాఱుగా “నేనే బ్రహ్మ” నని గర్వించి తిరుగ మొదలుపెట్టును.

ఆ. కూళకూళ్లుమేయు గుణముంత చెడనాఁడు

నెట్టివారు మెచ్చ రట్టివాని

కొయ్యదూలమునకుఁ గుదురునా జ్ఞానంబు? వి.

దుర్జనుఁడు నానావిధములగు దుష్టాన్నములను తినుటకై నను వెనుకఁ జూడఁడు. తినివేయునని భావము. గుణమునంతయును దోషమునుగా స్వీకరించును. ఇట్టిదుర్జనుని ఎట్టివారైనను మెచ్చుకొననే కొనరు. వీనికి ఎన్నివిధములఁ జెప్పినను జ్ఞానము కలుగనే కలుగదు. ఎట్లందురా? చూడుఁడు. కొయ్యదూలములకు ఎన్నివిధములచెప్పినను జ్ఞానము కుదురునా? కుదురదు. అట్లులే దుర్జనుఁడు కూడ.

ఆ. కైపు మీలువేళఁ గడను జేరఁగరాదు

అనువుదప్పి నూటలాడరాదు

సమయమెఱుంగనతఁడు సరసుండుగాఁడయా,వి.

బుద్ధిమంతుఁడు సమయాసమయములను గుణాగుణములను తెలిసికొని కాని యెవ్వరిదగ్గఱకుఁగాని బోఁగూడదు, అట్లు పోఁదలఁచినయెడలచక్కగాపరికింపవలయును. త్రాగుబోతునకు కైపుమీఱినప్పుడు దగ్గఱకు పోఁగూడదు. సమయము నతిక్రమించిన మాటలాడనుకూడఁ జనదు. ఈరీతిగా సమయ మెఱుంగక యున్నయెడల నాపురుషుండు సరసుండు కాఁజాలఁడు కావున, దుర్జనులనుండి జాగ్రత్తగా మెలఁగవలెను.

ఆ. కొండగుహలనున్నఁ గోవెలలందున్న
మెండుగాను బూది మెత్తియున్న
దుష్టబుద్ధులకును దుర్బుద్ధి మానునా? వి. 425

ఎంతటియుత్తమదశనొందినను దుష్టుఁడు తనదుష్టగుణమును మానుకొనఁడు. ఇట్టిదుర్మార్గుఁడు కొండగుహలోఁచేరి మునివృత్తినున్నను, కోవెలలోఁ చేరి భక్తులతో కలసియున్నను, విరాగులవలె భస్మధారణమును చేసికొనియున్నను ప్రకృతిసిద్ధమగు దుర్గుణమును మానుకొనఁజాలఁడు. కావున జనులు వీరియందు విశ్వాసముంచికొని మెలఁగరాదు.

ఆ. కొండముచ్చు పెండ్లి కోఁతి పేరంటాలు
మొండివానిహితుఁడు బండవాఁడు
దుండగీడునకును గొండెఁడు దళవాయి, వి.

ఆహా! పరామేశ్వరుఁడు ప్రపంచము నెంతటిబుద్ధివైభవము కలిగి సృజించునో కాని సజ్జనులకు సజ్జనులను దుర్జనులకు దుర్జనులను సహవాసులనుగాగూర్చి తనసామర్థ్యమును వెల్లడిచేసెను.

ఎట్లనఁగాః చూడుఁడు. కొండముచ్చపెండ్లికి కోఁతయే పేరం
టాలు అగును. మొండివానికి ప్రియమగు మిత్రము బండవాఁ
డేయగును. . దుష్టునకు మంత్రి కొండెములను జెప్పు కష్టుఁడే
యగును గాని యితరుఁడు గాఁడు.

ఆ. కోతిఁ బట్టితెచ్చి కొత్తపుట్టము గట్టి
కొండముచ్చు లెల్లఁ గొలిచినట్లు

నీతిహీనునొద్ద నిర్భాగ్యు లుందురు, వి. 427

దుర్జనులందఱు నట్టి దుర్జనునే సేవించియుందురు. కాని
సజ్జను నెంతమాత్రమును సేవింపరు. ఇట్లగుట న్యాయము.
లోకములో సమానులకు సమానులపొందే కలుగుచున్నది.
చూడుఁడు. కొండెముచ్చులను నొకజాతికోఁతులు వెదకి వెదకి
గుణవంతునుగా నిశ్చయించి కోఁతికిఁ బట్టముఁగట్టి కొల్చుచుం
డును. అట్లులే నీతిలేని దుర్జనుఁడగు రాజు నొద్ద నిర్భాగ్యులే
కొలుపుదుకాంక్షుందురేగాని గుణవంతు లుండరు.

ఆ. కొండెకాఁడు చావఁ గొంపవాకిటికిని

వచ్చిపోదు రింతె వగపులేదు

చూడవగచునె భువి తోడేలు సచ్చిన, వి...

లోకులు సజ్జనుఁడైననే గౌరవింతురు కాని దుర్జనుని
ఎంతమాత్రమును గౌరవింపరు. వీరు సజ్జనుని చావునకు వగ
తురు. దుర్జనుఁడు ఎంతటి ప్రభువైనను గాని నిరంకుశాధికారి
యైనను గాని చచ్చినయెడల విచారింపరు. కావున దుర్జనుఁడై
యుండరాదు. కొండెములు చెప్పి గొంతులుగోయు నెట్టిదుర్నా

ర్జునును చచ్చిన ఇంటిముందరికి వచ్చిపోయెడలే కాని విచారింపరు. ఎట్లనఁగా: చూడుఁడు. తోడేలు చచ్చిన ఆవుదూడ విచారమునొందునా? లేదుగదా. అట్టులే దుర్జనునివిషయమునను.

ఆ. గంగ పాలుచుండు కదలనిగతితోడ
ముఱికి వాగుపాలు మ్రోత్యతోడ
అధికుఁ డోర్చునట్టు లధముఁ డోర్వగలేడు,వి.

స్వభావములొనే దుర్జనస్థులకు అపరిమిత మగు భేదము కలదు. అందులొ ప్రవర్తనవిషయములలొ నిక చెప్పవలసిన పనియే లేదు. దుర్జనుఁ డగువాఁడు అధముఁడు. సజ్జనుఁ డధికుఁడు. అధికుఁ డోర్చునట్టు లల్పుఁ డోర్వగలుగునా? లేడు. ఎట్లనఁగా: గంగయును ప్రవహించును. కాల్యయును ప్రవహించును కాని రెంటియందు విస్తారము భేదముగలదు. గంగ మహానదిగావున తొణకక కదలక ప్రవహించును. కాలువ తొణకుచు భోరునమ్రోగుచు ప్రవహించును. ఇట్లే దుర్జనుఁడుకూడ.

ఆ. గాడ్డె యేమెఱుంగు గంధంపువాసన
కుక్క యేమెఱుంగు గొప్ప కొద్ది
అల్పుఁ డేమెఱుంగు హరునిగొల్చువిరక్తి?వి...

దుర్జనుఁడు జ్ఞాన మొక్కింతయును లేక శివుని పూజించుచు విని కిని బొందియుండువారిని నిందింపఁ బూనుకొని యుండునేకాని వారియోగ్యతను కనిపెట్టజాలఁడు. ఎట్లనఁగా:

చూడుడు. అల్పజాతిలో చేరిన గాడిదె గంధపు పరిమళము
నెట్లు తెలిసికొనఁగలుగును? కుక్క యెట్లు కొద్దిగొప్పలను గుర్తె
ఱుంగఁగలదు. ఇట్లే దుర్జనుఁడు గూడను.

ఆ. గుణికి విద్య భువిని గోరంత యబ్బినఁ
గొండ యగును వానిగుణముచేత

• కొండయంతవిద్య గుణహీనుఁడెఱుఁగఁడు, వి.

సజ్జనుఁడు తనకు విద్య నలుసంత యబ్బినను దానికి తన
గుణములచేత వన్నెఁబెట్టి కొండంతగా చూపెడి సామర్థ్యము
కలిగియుండును. దుర్జనునికి గొప్పవిద్య కొండంత యబ్బియు
న్నను దానిని తన దుర్గుణపుంజములచేత మొదలంట నశింపఁ
జేయఁదలకొనును. చూచితిరా? సజ్జనదుర్జనుల కెంతటిభేదము
న్నదో! కావున సజ్జనుఁడై మెలఁగవలయు.

ఆ. గుఱ్ఱమునకుఁ దగినగురులైన రౌతున్న
గుఱ్ఱము లిల నడచు గుణముగాను

గుర్తు దుర్జనులకు గుణము లిట్లుండురా, వి...

దుర్జనుని స్వాధీనము చేసికొని శిక్షింపఁగలవాఁ డుండిననే
వాఁడు నొకమనుష్యునివలె సంచరించునే కాని లేకున్న లేదు.
ఏలయనఁగా: దుర్జనునిస్వభావ మిట్టిదియై యుండును. ఎట్లుం
దురా? చూడుడు. గుఱ్ఱము ఎక్కి స్వారి చేయఁదగినదియే కాని
సామాన్యులను లక్ష్యము సేయక క్రిందఁబడఁద్రోయును. కావున
దానికిఁదగిన రౌతున్న గుణముకలిగి నడచుకొనును. ఇట్లే
దుష్టుఁడు గూడను.

ఆ. గోచి యూడె ననుచుఁ గోతియాటల నాడి
వెట్టియోగి నూరువెడలమండ్రు
ఎవరిగోచులూడ వీప్రాదుగ్రుంకిన? ని... 433

దుష్టునికి సజ్జనుని పరాభవించుటగాని పరిహాసించుటగాని జన్మచరితార్థముగాఁగల కృత్యమై యున్నది. ఇట్టివాఁడు ఉత్తముడైన దిగంబరుఁడు నగు యోగిని చూచి గోచి యూడె నని గోతిచేష్టలను చేసి డోరువెడలఁగొట్టి తనదుర్మార్గమునే వెలిపుచ్చునుగాని తమయందఱికినిగల “ప్రాదుగ్రుంకఁగానె గోచులూడుట” యనుయవగుణమును తెలిసికొనలేడు.

ఆ. చంద్రునంతవాఁడె శాపంబుచేతను
కళల హీనమందఁగలిగెఁ గదర
పుడమి జనులకెల్ల బుద్ధు లట్లుండురా, వి...

మహాత్ములను పరిహాసము చేసినను పరాభవము నొందించినను గొప్పగొప్పవారికే ముప్పుగలుగుచుండును. అనిన నీదిష్టకాయల విషయమున నేమిచెప్పవలయును? చూడుడు. చంద్రుఁ డెంతటి వాఁడు? ఎంతలోకోపకాఁ? అంతటివాఁడే కర్తానుసారియై గణపతిని పరిహాసముచేసి శాపమును బొందెను. కావున దుర్జనులు దైవప్రేరితులై కన్నుగానక యకృత్యములను చేయుచుందురు. శివునిభూషణము లక్ష్మీకే దోఁబుట్టువునగుచంద్రుఁడే పరులఁబరిహాసించినమాత్రమున శాపమొంద నీకాలపు వంచకుల! పరుల దూషించి బాగుపడువారలు.

ఆ. చెట్టుచేమఁ గొట్టి చుట్టుగోడలఁ బెట్టి
 ఇట్టునట్టుఁ బెద్దయిల్లుఁ గట్టి
 మిట్టిపడునునరుఁడు మీఁది చే నెఱుంగడు, వి...

దుష్టుఁడు తాను చేయుప్రతికార్యము నుత్తమోత్తమమని యును. నుభయలోకములయందును సుఖకరమనియును తలంచుచుండును. ఈయన ప్రాణిసాంసనైనను తలంపక తనచుట్టు పట్టులనున్న చెట్టుచేమలను పుట్టులను కొట్టి చుట్టును గోడలఁ బెట్టి యిల్లుకట్టి “అహ! ఎంత తెలివికలవాడను. ఎంతమంచి పనిచేసితిని. నాయంతటివాఁ డొరుఁడేడి?” యని మిట్టిపడు నేకాసి మీఁద రాబోవు చేటు నెఱుంగజాలఁడు.

ఆ. చెఱకులోననై నఁ జెడ్డగుణంబున్న
 తీసివేయకున్న తినఁగఁబొసఁగ
 దంతిపురపుద్రోహి యాతఁ డెట్లుండురా? విశ్వ.

కొంపలు నీచులు మేము గొప్పవారి నాశ్రయించియు న్నారము. మాకెట్టియపాయము రాజాలదు. మాచెడుగు చేత లన్నియు మంచిగనె పరిణమించునని చెలరేగుచుందురు. అంత తోఁబోక రాజాంతఃపురములలోఁ జొరవ కల్పించుకొని యనే కవిధముల ద్రోహము చేయుచుందురు. మధురతరమైన చెఱకు గడ కెటినేసి యిండుక పుచ్చున్నమాత్రమున రుచి చెడదు గాని తినువా రాభాగమును దీసివేయక మానరు. అటులేయిం చుక యంతఃపురసంబంధమున్న మాత్రమునఁ బాపమనక రాజి వాసమునకే జెలుపుఁజేసినచో రాజులు బ్రతుకనిస్తరా! అట్టి దురనుల శిక్షించి తీజెదరు.

ఆ. చదువులన్ని చదివి చాలవివేకియై
కలుషచిత్తుఁడైన ఖలునిగుణము
దాలిగుంటఁ గుక్క తలఁచిన చందమా, వి....

అన్నివిధములయిన చదువులను సేతులను నేర్చికొని వివేకి
యసిపించుకొని పాపములచేయు దుర్జనునిగుణమును పరికించిన
పక్కమని నవ్వు పచ్చుచున్నది. చాడుడు. వీఁ డిన్నిగుణము
లను ఇన్నిచదువులను చదివికొన్నను తనయాచరణములో ఆ
సీతులను పెట్టికొనక దాలిగుంటలో బరుండి, “రేపటినుండి
దొంగతనముఁ జేయ”ననికొని లేచినవెంటనే దొంగిలించుట
కిండ్లలోఁ దూరిన కుక్కను బోలి యున్నవాడు.

ఆ. చంపఁగూడ దెట్టిజంతువునైనను
చంపవలయు లోకశత్రుగుణముఁ
దేలుకొండిగొట్టఁ దేలేమిచేయురా ? వి.... 138.

బుద్ధిమంతుఁడగువాడు దుర్జనునైనను యుక్తియుక్త
ముగా చంపఁ బ్రయత్నింపవలయునే గాని చంపఁబూన
రాదు. ఎట్టిక్రూరజంతువునైనను చంపరాదు. లోకమునకు శ
త్రులగువారిని మాత్రము (గుణములను) చంపవలయును. (అనఁ
గాః గుణములు చేసిన తప్పిదమునకు శరీరమును దండించుట
తప్పనిభావము.) ఎట్లనియండురా ! తేలు విషము ప్రయోగిం
చునేగాని కొండి యేమిచేసినది. కావున తేలును కొట్టినట్లే
దుష్టగుణములను నశింపఁజేయవలయును.

ఆ. చంపదలఁచురాజు చన వగ్గలం బిచ్చు
 చెఱుప నున్న పగఱ చెలిమి నేయుఁ
 గఱవ నున్న పాము నెఱిఁగొనుకొనియుండు,వి.

ద్రోహమును చేయఁ దలంపుకొన్న దుర్మార్గులు పైకి
 ఏమియు నెఱుఁగనివానివలె ప్రేమగలవానివలె మెలఁగి మోస
 పుచ్చుచుందురు. ఇట్లు చేయుచుండుట దుర్జనులకు సహజము.
 ఎట్లనియుండురా? చూడుఁడు. చంపదలఁచుకొనినరాజు ఎక్కు
 వ చనువిచ్చును. చెఱుపదలఁచినశత్రువు చెలిమి నెక్కువ
 గా పాటించును. కఱవదలఁచుకొనినపాము కాచుకొనియుం
 డును. ఇట్లే దుష్టులుగూడను.

ఆ. ఛర్ది పుట్టినపు సాపడ సై యదు
 నాతి గన్నయపు నీతి తగదు
 చేటు మూడినపుడు మాటలు నోపవు,వి...440

విజ్ఞానశాలి యగు మానవుడు సమయోచితముగఁ దన
 నియమముల మార్చుకొనవలయును. పురుషప్రయత్నము విక
 టించినపుడు వారు చేయు నుపశమనప్రయత్నము లన్నియు విక
 టించి యపాయకరములుగఁ బరిణమించును. అన్నము ప్రా
 ణాధారమేగాని వాంతులగుసమయమున వర్జనీయము. కాము
 కురాలు వలపుచేఁ జైకొని పైబడవచ్చునపుడు నీతిమనికిరాదు.
 ఆపత్కాలము సమీపించినపుడు మనము సిద్ధునబడుటకుబల్కు
 పల్కు లుపయుక్తములు కాఁజాలవు. మంచి చెడుగుగా మా
 టినపు డిట్టివిపరీతపరిస్థితులు కలుగుట నైజము.

ఆ. జెట్టి సాముఁజేసి టితిలోనఁ జేరెత్త
దుష్టతెలివిచేత దొలఁగు తెలివి
కష్టమొకటెగాని కడతేలుట లేదు, వి...441

చాలకాలము కష్టపడి సంపాదించినయోగ్యతలు గూడ
దుష్టకార్యములవలన చెడిపోవుచుండును. ఎట్లనఁగా : నొక
జెట్టి గలఁడనుకొనుఁడు. వాఁడు ఒడవినంతయు విలుచుకొని
సాముఁజేసి లోకములో పేరెన్నికను గన్నప్పటికి నట్టివానికి
ద్రోహచింత యుండినయెడల నాదుష్టతెలివిచేత ఇదివఱ
కున్న యోగ్యతగూడ నశించిపోవును. ఇన్నిదినములనుంచి
ఇతనుపొందిన కష్టమొక్కదేగాని కడతేలుటలేదు. ఇట్లే
దుష్టుఁడుగూడఁ జెడిపోవును.

ఆ. జంకులేనిమిదిని జగదీశునుంచిన
మంకుబుద్ధిమాని మట్టుపడును
పంకమందుఁ బురువు పడి పొర్లుచుండదా!వి...

మనస్సులో వితరుల కెవ్వరికిని ద్రోహమును చేయఁ
జాలక ఈశ్వరుని సేవించుచున్నయెడల నెంతటియధమునకై
నను తరించుట కుపాయముగలుగునేగాని ద్రోహబుద్ధిగలిగిన
రాదు. ఎట్లనఁగా : (కంబం) పురుగుబురదలో పడి పొర్లి
నను బురద అంటుకొనదు కాని కావలయునని ఇతరములు బుర
దలోపడిన బురదయంటుకొనదా ! అట్లే దుష్టునికిఁ గూడ నని.

ఆ. జగడ మాదుచుండుఁ జాడీలకో రెప్పు
సాధుజనుల మీటి బాధ పెట్టు

యముఁడు తప్ప వెఱతు రందఱు వానికి, వి...

దుర్జనునిచూచిన భయపడనివాఁ డీలోకములు పదు
నాల్గింటిలోను నెవ్వఁడును లేడు. ఒక్కయముఁడు తప్ప
దుష్టునికి తక్కినవారందఱును వెరతురు. ఏలయసి యందురా?
వినుఁడు. ఎప్పుడును దేనిమీఁదనో యెకదానిమీఁద సాకును
పన్నికొని తగవుల నాడ్చుచుండును. అధికారులతో లేనిపోని
చాడీలను చెప్పుచుండును. సత్పురుషుల నందఱిని పీడించును.
కావున నిట్టిఖలునకు యముఁడు తప్ప శిక్షకుఁ డితరుఁడులేడు.

ఆ. టక్కరులను గూడి యొక్కసక్కెములాడ

నిక్కమైన ఘనుని నీతి చెడును

ఉల్లితోటఁ బెరుగు మల్లెమొక్కకరణి, వి...444

ఎంతటిగొప్పవాఁడైనను విజ్ఞానశీలుఁడైనను విబుధుఁడైనను
దుర్జనులతో స్నేహముఁజేసి వారితో ననవసరముగా నెక
సక్కెములను పలుకుచుండెనా తప్పక ఆఘనుఁడు ముప్పుఁ
జెందును. సందియము వలదు. ఇయ్యది నిజము. ఎట్లనియం
దురా? పరికించుఁడు. గుమగుమమని సుగంధపుష్పముల నీనుమ
ల్లెమొక్కనుల్లితోటలో నాటినగుణహీనతను జెందదా? అట్లులే
సత్పురుషుఁడుగూడ దుష్టునిమైత్రిచే జెడిపోవును.

ఆ. దెందమందుఁ దలఁచు డెప్పర మెప్పుమ

నోర్వలేనిహీనుఁ డొరునికట్టె

తనకు మూఁడుసుమ్మి తప్ప దెన్నట్టికై న, వి...445

ఒరులసిరులను చూచి సహింపలేని యసజ్జనుఁడు “వారి

కెప్పుడును ఏనియైన ఆపదలు రావలయును. వారందఱును నశించిపోవలయును" అని మనస్సులో దెప్పరమును తలంచుచుండును. ఇట్లు దుర్జనుఁడు నిష్కారణముగా నితరులకు నుష్పగోరును గనుక వీనికిఁ గూడ నెన్నటికైనను తప్పక రాఁగలదు. కాఁబట్టి నిష్కారణముగా దుర్జనుడై ఇతరులఁ జెడఁగోరరాదు.

ఆ. తనకుఁ గలుగు పెక్కు తప్పు లటుండఁగా
పరుల నేరుచుండు నరుఁడు తెలియఁ

ఁడొడఁ తెలుంగఁడనుచు నొత్తిచెప్పఁగవచ్చు, వి.

దుర్జనుని స్వభావమే నిలక్షణముగా నుండును. వాఁడు తనవలె యందఱు ననితలంపఁడు. తాను ప్రతిదినమునను ప్రతిక్షణమునను వేలకు వేలు తప్పులను చేయుచుండును కాని తాను చేయుతప్పులను తెలిసికొనఁజాలఁడు. పైగా తనతప్పుల నావలఁబెట్టి ఇతరులను తప్పు లెన్నవచ్చును. కావున నిట్టిదుర్జనుని చూచినప్పుడు "ఒడలుతెలియక పడిపోవుచున్నాఁడు పాపాత్ముఁ" డని గట్టిగా చెప్పటకు ఎట్టి యభ్యంతరములు లేవు.

ఆ. తనకు మేలుఁ జేయఁ దాఁ దెలియఁగనేర్చు
నెలమితోడ గుక్క యెలుక భువిని

తనకుఁ జేయుమేలు తాఁ దెలియఁగలేని

మనుజుఁ డెంతఖలుఁడో? మహిని వేమ. 447

ఎంతసేచకులమునందుఁ బుట్టినను ఇతరులకు నినుమంతయేని వ్యర్థుడైనను తనకు మేలుచేసినవానికి తిరుగా మేలుచేయవల

యునని కోరుచుండును. ఎంగిలితినుకుక్కగూడ నీరీతిమెలఁగు
చున్నది. కాని దుర్జనుఁడు కాళ్లుచేతులుండియు నన్నిజీవముల
కంటె నధికుఁడైనను తన కొరులు సేయునుపకారములను మఱి
చిపోవును. ఇతరులు జ్ఞాపకమునకుఁ దెచ్చినను తెలిసికొనఁగా
లేకపోవును. ఆహా! ఇట్టివాఁ డెంతటి దుర్మార్గుఁ డనఁదగి
యున్నవాఁడు! అని

ఆ. తనర నృపతితోడఁ దగ దుర్జనునితోడ
నగ్నితోడఁ బరునియాలితోడ

హాస్యనూదు పెల్ల నగును బ్రాణాంతమ్ము,వి...

బుద్ధిమంతుఁడు స్థూలములను యుక్తాయుక్తములను గుర్తె
ఱింగిమాటలనాఁడుచుండవలయునే కాని ఎవ్వరితో నన్న
వారితో ఇచ్చవచ్చినట్లు హాస్యములు పలుకరాదు. అందునను
తన్నుఁ బాలించు ప్రభువుతోడను, దుర్జనులతోడను, నిష్పల
కుప్పితోను, బరునియిల్లాలితోను పరిహాసముల నాడరాదు.
వినక ఎవ్వఁ డీరీతిగా సరసములు పల్కుటకు ప్రారంభించునో
అట్టినగునకు ప్రాణహాని వచ్చును.

ఆ. తనయుఁ డొదవెననుచుఁదాఁ బొంగుచుండును.
వాఁడు దుష్టుఁడైనఁ గోడుగూర్చు
దులువవాండ్రఁగూడి మెలఁగనీరాదురా,వి...

లోకములోనఁ బాపము తల్లిదండ్రులు తమకీ బిడ్డలులేరని
వగచి చెట్టుచెట్టుకును గుట్టగుట్టకును మ్రొక్కి కొడుకు పుట్టఁగా
ధన్యుడ నై తినని పొంగుచుండును. ఆహా! ఎంతటి బేలతనము.

కొడుకు పుట్టఁగానే సంబరముగాదు. వాఁడు సహజముగా
దుష్టులనుకూడఁ గోరును. అట్లు మాడిన నాపదలు వాటిల్లును.
కావున తనబాలుని దుష్టులతో కలియనీయక జాగ్రత్తగా.
కాపాడి గుణవంతునిగా చేసిననే సంతసింపవలయును.
అనఁగా: దుష్టుఁడగు సుతుఁడు తల్లిదండ్రులకు దుఃఖకరుఁ డగు.
నని.

ఆ. తేలునకు నిఁకెంత తెలియఁ గొండి విషంబు
ఫణికి నుండు విషము పండ్లయందు
తెలివిలేనివాండ్ర దేహ మెల్లవిషంబు, వి...450.

దుర్జనుల కప్రయత్నముగా శరీర మెల్లను విషపూరితమై
యుండును. అట్టివారినిఁ జూచినను కలసిననుష్టకములువచ్చును.
దుర్జనులలో చిన్న పెద్ద లెంచవలదు. దుష్టజంతువు లన్నిటికంటె
దుష్టుఁడే యెక్కువక్రూరుఁడై యుండును. చూడుఁడు. దేలున
కు కొండియందుమాత్ర మే విషముండును. పామునకు పండ్లయం.
దునుమాత్రమే యుండును. ఇక దుర్జనుల కొడలంతయును.
విషమే యుండును.

ఆ. కొత్తు కొత్తైగాని కొరసాని గాఁబోదు
అడచు టింతె దానికైన ఫలము
మిత్తికూళ్లదొంగ మేలు నెట్లెఱుఁగురా? వి.

ధనవంతులగురాజులు నీచులను నీచస్థితియందు యోగ్యులను
యోగ్యస్థితియందు నుంచవలయును. అంతియగాన యధము.
లను బైకిఁదీసికొనిరాదగదు. కొందఱు బానిసయగు దొత్తు

ముండలకు లోబడి యుచిత మెఱుంగక వర్తింతురుగాని యా
తొత్తునకు దొరసానికిగల యున్నతగుణము తెన్నటికి రాజా
లవు. దాని నెపుడణచవలయునేగాని నెత్తిపె కెక్కించు
కొనడగదు. తన్నుంచుకొనినమిండఁ డెపుడుచచ్చునా ! వాని
యాస్తియెపుడు దొంగలింతుమాయని చావుకూటికిఁ జూచుదాసి
యజమాని మేలుకోరదు. గాన యట్టి నీచురాండ్రకుఁ జనువీయ
రాదు. వాండ్రు దుష్టరౌండ్రు.

ఆ. దిక్కులేనివాని దీనతఁ బాపిన

పురుషుఁ డిహమునందె పూజ్యుడగును

పరమునందువానిభాగ్య మేమనవచ్చు? వి... 452

దుష్టులు దిక్కులేనివానిని చూచినప్పుడు అట్టివానిని రక్షిం
చుటకు మాకుగా నెత్తికెక్కి కూర్చుండి కష్టములఁ బెట్టుచుం
దురేకాని వాని రక్షించి గట్టెక్కింపఁ జూచుకొనరు. అట్లు
వారాదీనుని రక్షించిన నీలోకముననే సర్వులకును పూజ్యులు
కాఁగలరు. అట్టి సర్వలోక పూజ్యులగు వారియదృష్టము నేమని
వర్ణింపఁగలుగుదుము. దీనులగాపాడి భూలోకముననే సర్వజన
ములచేఁ గొనియాడఁబడుచున్న సీదయాశాలురు పరలోకమున
నెంత పవిత్రస్థానము నలంకరింతురో యెవరు నిర్ణయింపఁ
గలరు.

ఆ. దాసరయ్య తప్పు దండంబుతో సరి

మోసమేది తన్ను ముంచకున్న

నీచుడై చెడు నటు నీచులనమ్మిన, వి... 453

విధేయు లగువారు దుష్టులయినను తాము చేసినతప్పు నొప్పికొని మన్నింపుఁ డని మ్రొక్కినయెడల వానిని మన్నింప వలయును గాని జాగ్రత్తను వహించి మరల తనను మోసము చేసి ముంచక యుండునట్లులు చూచుకొనవలయును. అట్లు జాగ్రత్తపహింపనివాఁడు నీచుల నమ్మియుండి తాను నీచుఁ డై చెడిపోవును. కావున దుష్టులఁజేరి మోసము నొందఁ బోకుము.

ఆ. దుండగీడుకొడుగు కొండీఁడుచెలికాఁడు

బండరాజునకును బడుగుమంత్రి

కొండముచ్చనకును గోతియె సరియగు,వి...

రాజు దుష్టుడైన రాజ్యమెల్లయు దుష్టమగును. ఎట్లనఁగాః తాను తుంటరియైనయెడల తనకొమరుఁడుగూడ దుష్టుఁ డగు ను.తనకు తగినయట్లే కొండెములు చెప్పువాఁడు మిత్రుఁడగును. పనికిరానివాఁడు ప్రధానియగును. ఇది చూడఁగా చిత్రముగా నున్నది. కొండముచ్చనకు తగినసేవకుఁడు గోతి యగునట్టులే దుష్టునికితగినసేవకులు దుష్టులే యైయుందురు. కావున నట్టివారి నెన్నటికిని చేరఁబోకుము.

ఆ. దుష్టజనులు మీటి తుంటరిపనులను

శిష్టకార్యములుగఁ జేయుచుండు

కూడ దనెడివారిఁ గూడ నిందింతురు,వి...455

దుర్భారులు తామే లోకములో ఘనుల మనుకొనుచు హద్దు ఆజ్ఞయును లేక తమయిచ్చవచ్చినట్లులు పోకిరిపనులను చేయు చు వానినన్నిఁటిని శాస్త్రములే విధించుచున్నవనియును ఆపను

లఁ జేసెడివారలే శిష్టులనియును తక్కినవారు దుష్టులనియును
జంకక చెప్పచుందురు. అట్టివారి ప్రస్తావనకు ప్రాజ్ఞుఁడు పోవుట
అయుక్తము. వారికొకవేళ తెలియకపోయెనేమొ యని
పండితులగునుజనులు తెలుపఁబోయిన వారినికూడ పడతిట్టి
వైచెదరు. కావున దుష్టులఁ చేరఁబోకుము.

ఆ. దూరదృష్టిఁ గనరు తూగినదనుకను
బాటుపట్టెఱుఁగరు పడినదనుక

// దండసాధ్యు లరయ ధర్తసాధ్యులుగారు,వి ...
దుర్జనుల బుద్ధివైభవముల నేమనివర్ణింపఁగలుగుదుము. ఆపద
యాసన్నమై తలపైనిఁ బడునంతవఱకును దూరదృష్టితోనాలా
చనమును నేయరు. కార్యము పట్టువదలిపడిపోవువఱకును పట్టు
విడుపులను గుర్తెఱుఁగరు. ఎల్లస్వధును తమకు తోఁచినంతను
చేయుచుండువారు. ఇట్టివారికి మెత్తనిమాటలతో చెప్పటయు
క్తము కాదు. విచారించిన నీరు దండసాధ్యులే యయ్యెదరు
గాని ధర్తసాధ్యులు గారు.

ఆ. దొడ్డవాఁడ ననుచు దొరలదగ్గఱఁజేరి
చాడి చెప్పు పాపజాతినరుఁడు

చాడిచెప్పువాఁడు సాయుజ్యమందునా? వి...

ఖిలులు లోకమున కపకారమును చేయుటకై కాచికొని
యుండెదరు. తాముచాలగొప్పవారమని ప్రభువులదగ్గఱఁజేరితమ
గౌరవమును వెల్లడిచేసికొనుదురు. దగ్గఱనున్న సాధువులపైనిచాడి
లనుచెప్పఁదలపడుదురు. ఆహా! ఎంతటిదౌర్భాగ్యుఁడోకదా!
దీనివలన నీదుర్జనున కేమిఫలము గలుగును? చాడీలను చెప్పిన

వానికి సాయుజ్యము కలుగునా? కలుగదు. ఇట్లుచేయుట దుర్జనులకు లక్షణమని తెలిసికొనవలయును.

అ. దొంగతనమువలన ద్రోహమెంతయుఁ జేసి
యెవ్వ రెఱుంగకుండ నిముడుకొన్నఁ
దాము చేయుననుల తగులుకొనుండురా? వి...

దుర్జనులై ఇతరుల కెవ్వరికిని తెలియకయుండునట్లు ఇతరులకు ద్రోహము చేసితిమని ముఱియుచుండు రెంతటి యజ్ఞానాకదా వీరలు. ఒకవేళ వీరు తాము అతిరహస్యముగా దొంగలవలె ద్రోహముచేసి ఇతరులకు తెలియకుండ నిమిడియుండి రని యచుకొందము. ఇట్లున్నను తాముచేయుదుష్టకార్యములలా ఇంక ముందైనను తగులుకొనకయుండురా?

అ. ద్రోహి యైనవాఁడు సాహసంబున నెట్టి
స్నేహితునికి నైనఁ జెలుపు సేయు
నూహఁ గలిగియుండు నోగుబాగులు లేక, వి.
దుష్టుఁడు ఎప్పుడును ఇతరులకు నిష్కారణముగా ద్రోహము చేయఁబూనుకొనుచుండును. ఇట్టిద్రోహి తెగువఁజేసి తన కెంతటి ప్రాణమిత్రుడై యున్నవానికైనను “కీడుచేయవలయును. తగినసమయ మెప్పుడు లభింపఁగలదోకదా!” యనియూహించును. మంచిచెడ్డల నరయక ద్రోహముచేయును. కావున దుష్టులను నమ్మరాదు.

అ. నేరనిజనులకును నేరముల్ నేర్పుచు
చక్కచేయ రిల నసాధు లెపుడు

ఒప్పుదుర్జనములు తప్పుగ నెంతురు, వి... 460

సజ్జనులకును దుర్జనులకును రూపమునందు భేదములేకున్నను
వారు చేయుకార్యములయందు మాత్రము చాలభేదము గలిగి
యున్నది. సజ్జనులెల్ల ప్పడును దుష్టచిత్తములను త్రిప్పి మంచివా
నినిచేయఁగా జూతురు. తమకు ఎవ్వరైన కీడుచేసిన దానిని
మేలుగా కైకొందురు. ఇక దుర్జనులలో తప్పులు నేయనేరని
వారికి నేర్పదరు. దుష్టమార్గములఁబడిపోవుచున్నను దిద్ది చక్క
నేయరు. తమకు ఒప్పుచెప్పినను తప్పుగా నెంతురు. కావున దుర్జ
నులఁ గూడకుము.

క. నేరము లెంచెడిప్రభువును

చేరఁగరాదయ్య నెపముఁ జెచ్చెర దెచ్చున్

వారాశి దాఁటినను శని

మారకుఁడై పట్టించంపు మహిలో వేమా ! 461

తనను పోషించెడి రాజుగారైనను కానీ, నేవకులపై మాటి
మాటికిని తప్పునకును ఒప్పునకును విధివిరామమిసుమంతయైనను
లేక యుండునట్లు నేరములనెంచు ప్రభువును ఎంతటి విబుధుఁ
డైనను సజ్జనుఁడైనను ఓర్పుగలవాఁడైనను నేవించుటకు చేర
రాదు. ఒకవేళ చేరెనా వాఁడెప్పటికి బాగునొందఁజాలఁడు.
ఏలయనఁగా: ఆదుష్టుఁ డగురాజు శనిగ్రహము సప్తసముద్ర
ములు దాఁటినను పట్టికొని చంపెడిరీతిగా ఏదోనెపముం బన్ని
చెఱుపం బ్రయత్నించును.

ఆ. నొసలు బత్తుడయ్యె నోరు తోడేలయ్యె

మనసు భూతమువలె మలయఁగాను

శివుని గాంతు ననును సిగ్గెట్లు గాదురా? వి...

దుర్జనుడగుమానవుఁడు తాను మోక్షమును సాధింపఁగల
ననిలోలోన మురియుచుండుచుగాని మోక్షమునుమాత్రమెన్నఁ
టికినొందలేడు. వానినొసటమాత్రము విభూతిపూతలుగొప్ప
బత్తు (భక్తు) డని సాటును. మొదటనుండి మాంసాహారియగు
టచే వానినోరు తోడేలువంటిది. వానిహృదయము హింసాకా
ర్యములలో నారి తేటినదగుటచే భూతమువంటిది. ఇట్టిసీచాతి
నీచుఁడు తాను శివుని గాంచఁగలనని మోక్షమొందఁగలనని
చెప్పుకొనును. వీనికి లజ్జయైన నుండకూడదా యనినాతలంపు.

ఆ. పట్టనేర్చు పాము పడగ నోరగఁ జేయుఁ

జెటుపఁజూచువాఁడొ, చెలిమిఁజేయు

చంపఁదలఁచురాజు చనువిచ్చుచుండురా, వి...

కఱవఁదలఁచుకొన్న కోరత్రాచు పడగను వంకరగా నుంచి
కొన ప్రయత్నించును. అట్టులే చెటిపివేయః బూనుకొన్నవాఁ
డెప్పటికంటె నధికముగా స్నేహముఁజేయును. ఇట్టులనే
చంపఁదలఁచుకొనిన ప్రభువరుఁడు విశేషముగా చనువిచ్చి
దగ్గఱజేర్చుచుండును. ఇవియన్నియును చక్కఁగానాలోచిం
చితిమేని దుర్జనత్వమునకు చిన్నెలు కావున బుద్ధిమంతుఁడు
దుష్టునకు దూరముగానే తొలఁగి యుండవలయును.

ఆ. పరగ రాతిగుండు పగులఁగొట్టఁగవచ్చు

కొండలన్ని పిండిగొట్టవచ్చు

కఠినచిత్తుమనసు కరిగింపఁగారాదు, వి... 464

నల్లచట్టుకొండగుండ్లు అయినను ముక్కలుముక్కలుగా
పగులఁ గొట్టుటకు సాధ్యమగును. మిగులకాఠిన్యమును వైశాల్య
మును బాహుళ్యమును పొందినకొండల నన్నిటిని పిండిపిండిగా
నూరవచ్చును కాని, ఎట్టిదుష్కరము లగు కార్యములనైనను
చేయవచ్చును గాని దయాహీనుఁడగు దుష్టుని మనస్సును కర
గించి సత్పథమునకు త్రిప్పఁగలుగుట మిగులకష్టము.

ఆ. పరులఁ దిట్టినంతఁ బాపకర్తం బబ్బు

విడువ దెన్నటికిని విశ్వమందు

పరుఁడుపరుఁడుగాడు పరమాత్మయానయా, వి.

దుర్జనుఁడు తనకెప్పుడైన నపకారముచేసియున్నను చేయక
యున్నను, తనతో సంబంధించియుండినను సంబంధింపక
యుండినను, చిట్టచివరకు తాను వానిమొగము నాజన్తమునం
దెప్పుమను చూచియుండకపోయినను, నిష్కారణముగా తిట్టు
టకుఁ బూనుకొనునే కాని ఆమాత్రమున వాఁడొందుఫల
మిసుమంతయైనఁగలదా? లేదుగదా! ఇదియిట్లుండఁగా నిత
రులను నిష్కారణముగాఁ దిట్టినఁ బాపములు వచ్చును. ఇవి
జన్తజన్తాంతరములకైనను విడిచిపోవు. ఇతరుఁడు పరుఁడు
గాఁడు. అతఁడుగూడ దైవస్వరూపమే యగును. కావున దుష్టు
బుద్ధివై పరులసిందింపఁ బూనుకొనకుము.

ఆ. పరులు చదువఁజూచి నిరసనబుద్ధితో

వట్టిమాటలాడు వదరుబోతు

అట్టిఖలుని జాడ లరయుట దోసము, వి...460

దుర్జనుల కిటుల దుష్టగుణము లొకటిరెండు తెఱఱగులుగాను ఒకటిరెండుగానే యుండవు. అనేకుల కనేకవిధములుగా నుండును. ఈదుర్జనులు తాము తెలివితేక చదివితొనలేక పోవుట యట్లుండఁగా ఇతరులు చదివితొన్నను సహింపజాలరు. ఒక్కసహింపలేకపోవుటమాత్రమే గాక నిరసనబుద్ధితో నోటికి వచ్చినట్లు ఆసజ్జనులఁగూర్చి వదరుచుందురు. ఆహా ! ఏమి దుర్జనత్వము. ఇట్టిపాపాత్ముల విధములను విచారించుటకూడ దోషమేయగును కావున దుర్జనుని తలపెట్టకుండు.

ఆ. పాల నీడిగింటఁ గ్రోలుచు నుండిన
మనుజులెల్లఁ జూచి మద్యమంద్రు
నిలువఁదగనిచోట నిలువ నిందలు వచ్చు,వి...

సత్పురుషుఁడైనవాఁడు తనకు ఇష్టము లేకయున్నను హఠాత్తుగా కాకతాళీయన్యాయముగా దుర్జనునిపొత్తున నిలిచెనేని తప్పక యపకీర్తిపాలగును. ఎట్లనఁగాః ఈడిగవాని పంచలో కూర్చుండి పాలను త్రాగుచున్నప్పటికి చూచినవారలుమాత్రము కల్లుత్రాగుచున్నాఁడని చెప్పెదరు. కావున బుద్ధిమంతుఁడైన వాఁడు నిల్చునగూడనిచోటుల నిలువరాదు. దుష్టునితో చేర రాదు.

ఆ. సాలు పంచదార పాపరసంష్టలో
చాలఁబోసి వండఁ జవికిరావు

• కుటిలమానవులకు గుణమేలగల్గురా? వి...458

దుర్జనుని మంచివానినిగాఁ జేసి గుణములు కలుగఁజేయుటకు ఎంతయైనను ప్రయత్నించుఁడు. వాఁడు మాత్రము దుష్టుఁడేయగును. పాపరపండ్ల సుదాహరణముగాఁ తీసికొనుఁడు. ఇవి మిక్కిలి విషపదార్థములు. ఇట్టివానిని పాలతోను పంచదారతోను చేర్చి చక్కగా పాకముఁజేసినను చివరకు రుచి చూడనుగూడ ననర్హములగును. అట్లులే కుత్సితులకుఁ గూడ సద్గుణములు కలుగవు.

ఆ. పురుషుఁ డెంతయున్న పుట్టువు మొదలుగా
పాపచింతఁ జేయుపాపి నరుఁడు

మహిని కుంటికుక్క మాంసము దిన్నట్లు, వి...

దుష్టుఁడు సిరికొఱకే నరులకు చేటుచేయఁ బూనుకొని యుండు నని తలంపవలదు. ఇట్టిపురుషునకు పుట్టినది మొదలుగా నెంతటిసిరియున్నను పాపపుచింతలనే చేయుచుండును కాని ద్రోహమును వీడియుండఁడు. ఎట్లనఁగాః పుట్టినది మొదలు మాంసమునుతిను నలవాటుపడిన కుక్క కుంటిదై చచ్చుటకు సిద్ధముగానున్నను మాంసముఁ దినగోరునే గాని కోరకయుండదు గదా! అట్లులే దుర్జనుఁడు గూడ నని యెఱుంగునది.

ఆ. బిడియ మింతలేక పెద్దను నే నంచుఁ

బొంకములను బల్కు సంకరునకు

ఎచ్చు కలుగ దిచటఁ జచ్చిన రాదట, వి...

దుష్టుఁడు సిగ్గు బిడియ మొక్కించుకయైనను పాటింపఁడు.
నలుగురిలోనికి వెళ్లి తన్ను పిలువకపోయినను అడుగకపోయి
నను తనంతటఁ దానే ప్రవేశముచేసికొని తానేగొప్పవాఁడనని
బింకములను పల్కుటకు ఆరంభించును కాని పీని కింతమాత్ర
ముచేత నిచ్చట ముండఁజేకంటె నెక్కువగౌరవము కలుగదు.
పోసి పరలోకములోనైనను కలుగనీ యన్నను అచ్చటను కలు
గదు. కావున దుష్టము లగు తలంపులను నటనలను మొదలంట
మానుకొని సుఖించుట యుక్తము.

ఆ. భాష లాడనేర్చి పలుమోసములు నేసి

గ్రాసమునకు భువిని ఖలుఁడ వైతి

దోసకారి నీకు దొరకునా మోక్షము?వి...471

ఖలుఁడు ఇంతటిదుష్కార్యములను చేయుచుండుట యేల
యని విచారించితిమేని పొట్టనిండించుకొనుటకే యని తోచు
చున్నది. లేకపోయిన నానావిధము లగు భాషలను నేర్చికొని
నానావిధము లగు మోసములను చేయుచు తిరుగుట యెందు
లకు? గ్రాసముకొఱకే ఖలుఁ డయ్యెను. ఆహా! ఎంతటి
దుష్టుఁడు! ఇట్టివాని కింక మోక్షము దొరకుమనిన దొరకునా?
ఎన్నటికిని దొరకఁజాలదు.

ఆ. మనసును గృహలేని మాలలకొడుకుల

యొద్దఁ జేరినట్టియోగు లెల్ల

పనసకొడుకు చెంచుపడుచులచందమా, వి...

మానవజన్మము నెత్తినతరువాత దయాదాక్షిణ్యములుగలిగి

ప్రవర్తింపవలయును. ఇట్టివారి నే పండితుల శ్రయింపవలయునే గాని మనసులో కృప యొకించుకయును లేని చండాలుతుల్యులగుదుర్జనులయొద్ద జేరరాదు. ఒక వేళ తెలిసియో తెలియకయో ఇట్టివారియొద్ద జేరెనా యట్టివానిగతి పందముండకొడుకులను చేరిన చెంచుపడుచులకువలె దుర్గతియే యగును.

ఆ. మాటలాడు ట్కొకటి మనసులో నొక్కటి
యొడలిగుణ మదొకటి నడత యొకటి
యెట్లుకలుగుము క్తి యిట్లులుండఁగ తాను?వి...

దుర్జనుల నిట్టివారని గాని ఇట్టిమాటలు గలవారని గాని ఇట్టిస్వభావము గలవారని గాని చెప్పటకు వలనుపడదు. ఏల యనఁగా: ఇట్టిదుర్మార్గులకు పలికెడిపలుకులలో నొకవిధము, మనస్సులో వేటొకవిధము, చేతలలో నింక నొకవిధము, నడతలో వేటొకవిధము కనుపడుచుండును. ఇట్టివారికి సద్గతులెట్లు వచ్చును? రానేరవు. కావున ఖుద్ధిమంతు లిటులుండరాదు.

ఆ. ముష్టివేపచెట్టు మొదలుగా ప్రజలకు
పరఁగమూలికలకుఁ బనికివచ్చు
నిర్దయుండు ఖలుఁడు నీచుఁడెందులకగు? వి...

లోకములో ననేకములగు విషపదార్థములున్నవి. వానిలో జాలవఱకు సత్కార్యముల వినియోగము నొందుచున్నవి. ఇంతయేల? అన్ని విషములకంటె ముష్టిచెట్టువేపచెట్టువిషము విన్న. ఇటున్నను ఈముష్టిచెట్టువేపచెట్టు మొదలుగాఁ గలవస్తువులనేకములు వైద్యులకు మందులలో నుపయోగించుటకుఁ బనికి

వచ్చును. నిర్దయయును, ఓడలంతయును విషమును కలదుర్ధార్థుఁడు
మాత్ర మెందులకుఁగూడ పనికిరాఁడు.

ఆ. రామనామసతనచే మహి వాల్మీకి

పాపి బోయఁ డయ్యుఁ బాపఁ డయ్యె

కులము ఘనము గాదు గుణమే ప్రధానము, వి.

ఎంతటిపాపములను చేసియుండినను దుష్టబుద్ధి నొక్కదా

నిని వదలిపెట్టినయెడల పుణ్యుఁడగును. ఎట్లనఁగాః చూడుఁడు..

పిట్టలఁగొట్టుబోయవాఁడై పుట్టినను రామనామపారాయణము

చేత పవిత్రుఁడై వాల్మీకి బ్రాహ్మణుఁడు కాలేదా ? అట్టులే దుష్ట

బుద్ధినివదలిన నెంతటిసీచుఁడును మంచివాఁడు అగును. కావున

మంచిచెడ్డలను చెప్పుటకు కులముఎన్నటికిని ప్రధానముకాఁజూ

లదు గాని గుణమే ప్రధానమగును.

ఆ. రేగుపుచ్చకాయ రేయెల్లఁ దన్నిన

ముఱగ దంతకంత బెరుగుఁ గాక

ఒరులు ఛీ యన్నను నోగు సిగ్గెలుఁగునా? వి...

దుర్జనుని చూచినవారెల్లరును చూచినట్టులు ఎన్నివిధముల

నిందింపమొదలుపెట్టినను తనదుర్గుణమును మానుకొనఁడు. చివ

రకు ఇంతటియవమానమయ్యెను గదా ! యని సిగ్గునెననుజెం

దఁడు. ఎట్లనఁగాః వెఱ్ఱిపుచ్చకాయను రాత్రింబవళ్లు తన్ను

చున్నను అంతకంతకు బెరుగునేగాని ముఱగదుకదా !

ఆ. లేనికాలమునకు లేనిమనమునొందు

ఈనినపులిరీతి నెలుఁగకుండు

కతినబుద్ధి కిందు కలి మెటు కలుగును?వి...477

దుష్టుని కెప్పటికిని సంకోచభావమే కలుగుచుండును గాని
యొక్కనాటికైనను సంపూర్ణముగా సంతృప్తిభావము కలుగదు.
ఎట్లనఁగా: లేనికాలమునందు తనకులేకపోయెగదాయని దుఃఖం
చును. దరిద్రతవలన జనించిన దుర్బలస్థితితోఁ బరులపై
కొంటికాలితో దుముకుసాగును. ఇతరులపైకి దుముకుటలో
ఈనినపులివలెఁ జొరవఁ జేయును. కలిగినకాలములో యొక్క
యుక్తములను కనిపెట్టి మెలఁగఁజాలఁడు. ఇట్టి కతినాత్మునికి
కలిమి కలుగుట యెట్లు? అనఁగా: కలిమి మొదలగునవి దుష్టునిఁ
జేరరావు.

ఆ. వంపుకట్టఁ గాంచి వంపు దీర్పఁగవచ్చు

కొండ లన్ని పిండిగొట్టవచ్చు

కలుషచిత్తమనను కరిగింప నగునొకో? వి...478

కలుషాత్ముఁడు ద్రోహిచింతకలవాఁడు నగు దుర్జనుఁడు
ఎన్నియుక్తులను మనస్సమాధానములను వినినను దయనొం
దఁడు. తాను చేయఁబూనినద్రోహమును వీడఁడు. ఆహా!
వంచిన వంగని పెళుసుకట్టను కాంచి చక్కగా నైనను దిద్ద
వచ్చును. కొండలనన్నిటిని వలసినయెడల పిండిగా దంప
వచ్చును కాని కలుషాత్ముని మనస్సు కరిగింపను మాత్రము వల
నుపడదు.

ఆ. వల్లకాళ్లు దున్ను వాగు లడ్డమురాఁగ

తుమ్మకంప దుచ్చి త్రోవఁగట్టు

దండుగైనఁబెట్టు ధర్తానకోర్వఁడు, వి... 479

లేమియందైనను గాని కలిమియందైనను గాని దుర్జనుని
గుణము దుర్గారమునే తెలుపుచుండును దుర్గార్గుఁడు శ్శశానము
లన్నియు కాగునంత అడ్డముపచ్చుపఱకు దున్ని తన భూమి
లోఁ గలుపుకొనుటకు మొదలుపెట్టుచు. చేనుప్రక్కనుండి,
చేనులోనుండి మనుజులు పోకుండుటకై తుమ్మకంపఁ గూడఁ
గొట్టుచు. రాజు చూచి త్రోవ లాక్రమించి కంపఁగొట్టినందు
లకు శ్శశానమాక్రమించుకొన్నందులకు దండుగవిధించెనేని జగ
డములవాడి ధర్తస్థానముల కెక్కి దండుగలఁబెట్టునేకాని ధర్త
ముసేయ నొల్లఁడు. ఇట్టివన్నియు దుర్జనలక్షణములు.

ఆ. వాక్కుశుద్ధిలేని వైపగుదండాలు

ప్రేమ కలిగినట్టె పెట్టనేల

నొసల బత్తిఁజూపు నోరు తోడేలయా? వి...

దుర్జనులు అందఱివలెనే చూచుటకు వినయమును పైకి కను
పఱచుచుందురు. అందఱుచు యుక్తముగా నొకనమస్కార
మునుపెట్టిన అట్టిసీచులు చాటుమాటునదూషించుచుముందునకు
వచ్చినపుడు వంకరదండముల ననేకములను పెట్టి దోహము
చేయఁ బూనుకొందురు. ఈదోహములు ప్రేమ కలిగినట్టు లిట్టి
దండములను పెట్టుటెందుల కనియెదరా? ఇదియేదుర్జనలక్షణము.
నొసలు భక్తినిచూపును. నోరు హింసను జూపుచు. గావున
నిట్టివారిని నమ్మరాదు.

ఆ. వాడ కుటికి తిట్లు వలదన్న మొఱవెట్టు

ముందు మగనిఁ దిట్టు ముసుఁగు పెట్టు
గడుసురాలు మగని గంపతో నమ్మరా, వి. 481

దుర్గార్థులు ఆడువారనక మగవారనక షిల్లలనక పెద్దలనక
యందఱులను నుండెదరు. దుర్గార్థురాలగుభార్యయున్నదనుకొ
నుఁడు. ఆమె ప్రతిగృహముతిరిగి వాడవాడవారినితిట్టివచ్చును.
వలదని చెప్పినను వినక యేడ్వసాగును. ముందు మగనికూర్చుం
డఁబెట్టుకొని మూలుగుచు ముసుఁగు పెట్టుకొని పరుండును.
ఎంతగడునుది? ఇట్టివారు మగలను గంపలోపెట్టి యమ్మివేయఁ
గలరు. కావున దుష్టస్త్రీల నమ్మరాదు.

ఆ. వింతచదువుఁ జదువ వివరింపఁగాలేదు
హీనుఁ డవగుణంబు మానలేదు
బొగ్గు పాలఁ గడుగఁ బోవునా మలినంబు ? వి.

దుర్జనుఁడు, ఎంతగా కష్టములను పొంది ఎంతెంతవింతలు
గల విద్యలనుచదివికొన్నను మంచిచెడ్డలను పరీక్షించి స్వయము
గా కనుఁగొనఁజాలఁడు. ఒకవేళ కనుఁగొనెనుపో ఆయవగుణ
మును మానుకొనఁజాలఁడు. ఎట్లనియందురా? పరికించుఁడు.
బొగ్గును పాలతోఁ గడిగిన మాత్రాన దాని మాలిన్యముపోయి
తెల్లఁబడగలుగునా? కలుగదుకదా! అట్లే దుష్టుఁడు గూడను.

ఆ. వేనుఁ బాలుబోసి వేయేండ్లు పెంచినఁ
జేదు విడచి దీపిఁ జెంద దెపుడు
నోగుగుణమునీడి యుచితజ్ఞుఁడగునెట్లు? వి. 483

దుర్జునిచేరదీసి యావరించి మేలు లనేకములను వానికి
 చేసి వృద్ధినిొందించి యున్నను దుష్టుడు తనకు సహజమగు
 చెడ్డగుణమును వదలిపెట్టి యుచితముల నెఱుంగఁ గలుగునా ?
 లేడు. ఎట్లనఁగాః చూడుడు. వేపచెట్టు ఎంతటి విష
 వృక్షము? దానికి పాలను బోసి వేయిసంవత్సరములు పెంచినను
 చేదురునిడిచి తీసికొందఁగలుగునా ? లేదుగదా ! అట్లులే దుర్జ
 నుడుగూడను.

అ. వేలుపురుగు చేరి వృక్షంబుఁ జెలుచును
 చీడపురుగు చేరి చెట్టుఁ జెలుచు
 కుచ్చితుండు చేరి గుణవంతుఁ జెలుచును ని, 484

దుష్టుడు సజ్జనులజేరినచో చెలుపుటకే ప్రయత్నించు
 చుండును. ఇట్లు చేయుట దుష్టులకు ప్రకృతిసిద్ధమగు గుణము.
 ఎట్లనఁగాః చూడుడు. వేలుపురుగు మొదలు చేరి తానున్న
 స్థలమనియైన నెంచక చెట్టును కూల్చివైచును. చీడపురుగు
 చెట్టుపైకెక్కి యాకులన్నిటిని తిని చెట్టును చెఱిచివైచును.
 ఇట్లులే కుచ్చితుడుగూడ గుణవంతునికూడఁ జెఱిచివేయును.

ఆ. శుష్కబుద్ధిచేత శుశ్రూషలొల్లని
 నిష్ఠఃబట్టి యేమి నిజ మెఱింగె
 కష్టమైనవిద్య ఖలులకు నబ్బునా ? 485

దుష్టుడు విద్యలను చదివికొనినను అందేమియును సారమే
 లేదని గ్రహించును. గురువులకు శుశ్రూషలను చేయనొల్లఁడు.
 ఇట్లుచేసి యాదుఢాత్తుఁ డేమాత్రము నిజము నెఱింగెను?

కావున కష్టసాధ్య మగువిద్య దుర్మార్గులకు ఉచితముగా నెన్న
టికిని దొరకనేదొరకదు. ఒకవేళ చిక్కినను ఆయ్యది విపరీత
ఫలమునే ఇచ్చుటకు సిద్ధమై యుండును.

ఆ. సజ్జనన్నేహముఁ జాలింపఁ గారాదు

ప్రకృతి నెఱుంగకున్న భక్తిలేదు

పలువ లెట్టిరీతి భక్తి నిల్పుదురయా? వి. 486

బుద్ధిమంతులైన సజ్జను లెప్పటికిని సత్పురుషులన్నేహము
లను వదలివేయరాదు. ఎంతగొప్పజ్ఞానులైననుగాని ప్రకృతిని
చక్కగా నెఱుంగకున్న నుపయోగము లేదు. కావున దుర్జ్ఞ
నులవలె చెడిపోవుదురు. దుష్టులు భక్తికలిగియుండిరా? మేము
ను భక్తిని వహింపము అనియందురా? అట్లనవలదు. దుర్మార్గులే
యైన వారలు భక్తి నెట్టులు నిల్పఁగలుగుదురు?

ఆ. సారవిద్యలందు సరణి దెలియలేక

దూరమందుఁ జేరు దుర్జ్ఞనుండు

పరముఁ దెలియ నతఁడు భావజ్ఞుఁ డెట్లగు? వి.

సజ్జనదుర్జ్ఞనులకు చక్కగా విచారించినయెడల చాలభేదము
బయలుపడును. విద్యలలోని సారములయందు మార్గమును
తెలిసికొనలేక దుష్టుఁడు దూరముగా నిలిచి దూషింపమొద
లుపెట్టును. పరమేశ్వరుని భావింపలేడు. ఇట్టిమూర్ఖుఁడు భావ
జ్ఞుడై సజ్జనుడై యుండునా? యుండఁడు.

ఆ. హీననరులతోడ నింతులతోడను

పడుచువాండ్రతోడఁ బ్రభువుతోడఁ

బ్రాజ్జనులతోడఁ బలుకంగరాదయా, వి. 488

పెక్కుమాటలేల ? పలుకఁదగనివారలతో నెప్పుడును బలుకకుము. అట్లుగాక వారితోనతిగాఁ బలికితివా ? తప్పకచెడిపోయెదవు. అట్టివారలెవ్వరెవ్వరని యందువా ? చెప్పెదను వినుము. తక్కువకులపుమనుజులతోను, స్త్రీలతోడను, పడుచుపిల్లలతోను, బ్రభువుగారితోను, విద్వాంసులతోడను ఇచ్చవచ్చినట్లు మాటలాడకుము. కావున డిష్టునికి దూరముగా తొలఁగి యుండవలయు.

సజనపద్ధతి.

అవతారిక. పరోపకారబుద్ధిగలిగి నిత్యము లోకోపకారకార్యములుగావించుచుఁ దాము తరించుచుఁ బరులఁ దరింపఁ జేయువారు సజ్జనులు. అట్టిసజ్జనులవలననే లోకవ్యవహారములు క్రమముగా నడువ వీలుకలుగు చున్నది. దుర్మార్గులదురంతములకుఁ దాము గుఱియై లోకోపకారమునకై ప్రాణత్యాగము నేని చేయుటకు సంసిద్ధు లగు సజ్జనుల జీవితము, వారిధర్మము వారిత్యాగశీలము, నడవడి, ప్రశంసాపాత్రమనియు సర్వశ్రేయములకు సజ్జనత్వమే ప్రధానసాధన మని వేమనయోగీశ్వరుఁడు సజ్జనపద్ధతినిగూర్చి చెప్పుచున్నాఁడు.

ఆ. అచట నీచటఁ జూడఁ డమరఁగా గురుభక్తిఁ
బ్రచురముగను నాత్మ బయలు చేయు
రుచిరముగను సుజనుఁ డచలమై కన్పడు, వి.

సుజనుడగువాఁడు దుర్జనునివలె చిత్తచలనము కలిగి ఒక
దానియందును విశ్వాసహీనుడై యటునిటుఁ జూడఁడు.
గురువు నేర్పఱచికొని యాతనియందు భక్తిగలిగి హృదయకుహ
రమున నడంగియున్న యాత్మస్వరూపమును బయలు సేయు
చుండును. వేలకొలంది యిడుమలు తనను జుట్టికొన్నను కొండ
వలె ఇసుమంతయును చలింపక ఛైర్యయుక్తుడై యొప్పు
చుండును.

ఆ. అంటి యంటకుండు నమలుని తెఱఁగున

మింటిమింటినడుమ మెలఁగుదాని

నొంటి స్తంభమందు జంటించి చూచుచు, వి. 491)

యుక్తాయుక్తజ్ఞానమును మంచిసెబ్బరలను తెలిసినవాఁడగు
టచేత పరమాత్మునిబోలి విషయములయందంటియు నంటకయు
నుండును. భూమ్యాకాశములనుండి నిబిడికృతమై వర్షా
కాలము మెఱుపువలెఁ దళతళ మెఱయుచుండు తత్త్వస్వరూ
పమును తనశరీరమునం దనుసంధానము చేసి సదా ధ్యానము
సేయుచు ఏకాగ్రదృష్టియను స్తంభము నెక్కి కనుఁగొనసా
గును. ఇట్టి తత్త్వవేత్తయే సజ్జనుఁడు.

ఆ. అండదప్పిన నరుఁ డతిథార్తికునియిల్లు

చేరవలయు బ్రదుకఁజేయు నతఁడు

ఆవిభీషణునకు సతిశారవం బీఁడె ?

భూతలమునే రామమూర్తి వేమ.

491

లోకములో నందఱకంటెను మిగుల ధర్మాత్ములు సజ్జనులు
అవ్వఁదైనను తనకు దైవవశమున నేవేని యాపదలు వచ్చి

యండ తప్పి యల్లాడునప్పు డిట్టి ధర్మస్వరూపులడరిఁ జేరవలయును. ఇట్టిసజ్జనులు దుర్జనులఁ బోలి తమయండను చేరినవారిని కష్టములపాలు కానియక బ్రదుకచేయుదురు. ఎట్లనియందురా! చూడుఁడు. మున్ను విభీషణుఁడు రాముని శరణు సొచ్చి అతిగౌరవము నెందెను.

ఆ. అడుగడుగునఁ జిత్త మఖిలవస్తువులను
భోగభాగ్యములను బొలుపు మిగులఁ
దానె తిరుగుచుండుఁ దనతోడునీడరై, వి...

మానవజీవితమే మిగుల విచిత్రముగానుండును. అంతకంటె దైవచర్యలు మిగులఁ జిత్రతరములుగాఁ గానుపించును. ప్రత్యంశమున దైవలీలలు చిత్రము లనుటకు దృష్టాంతములు పెక్కుగలవు. సృష్టిలోని సమస్తజీవరాసులుగూడ భగవంతుని తేజముచే నిబిడిభూతములైయుండును. భగవంతుఁడంతటితోఁ దృప్తి నొందక యాయావస్తువులలోఁ దోడునీడవలెఁ దానును నివాసముచేయుచుండును. సర్వనియంత యగు దేవుడు సైత మిటుల మెలఁగుట చిత్రముగాదా!

ఆ. అంతరంగ మెఱుంగ హరుఁ డౌను గురుఁడౌను
నంతరంగ మెఱుంగ నార్యుఁ డగును
నంతరంగ మెఱిగినతఁడెపో శివయోగి, వి...

సత్పురుషుఁ డగువాఁడు తనయంతరము నెదుటివానియంతరము నెఱుంగవలయును. అంతరంగము నెఱిగిన సాక్షాదీశ్వరుఁడు కాఁగలఁడు. అట్టివాఁడే సజ్జనుఁడగును. ఎవ్వఁడు అంత

రంగము నెఱుగఁజాలునో వాఁడే శివయోగి యగును గాని
యితరుఁడు కాఁజాలఁడు.

తే. అంతరాత్మను గుర్తించి యాశ లుడిగి
చింతలను ద్రొక్కి మదియందు సిద్ధుఁ డగును
చింతలను జూచి బ్రమయఁడు వెట్టివలెను -
సందుగొందులఁ బూర్ణత నందు వేమ. 494

మోక్షార్థియగుజనుఁడు కేవల మైహికపాశంబులలోఁ దగు
లుకొనక పరమార్థముకొఱకుఁ బాటుపడఁదగినతెరువులుకడుం
గడుఁగలవు. అందొకమార్గము అంతర్గతమై జ్ఞానదృష్టికిఁ గాన
వచ్చు ఆత్మను యోగాదిసాధనములచేఁ గనుగొని కుటుంబ
సంబంధములగు నాశల దిగఁద్రావి విచారమును వడలి సిద్ధసం
కల్పుఁడు (సిద్ధుఁడు) అగుటకు జ్ఞాని ముందుఁ బ్రయత్నింప
వలెను. వెట్టివానివలె నుండి ప్రపంచచిత్రములకు దూరముగనుం
డవలెను. ఇట్లువర్తించినచో కైవల్యమును (పూర్ణతను) సాధిం
పఁగలఁడు.

తే. అంతరాత్మానుభవ మంది యార్యమతిని
సంతతార్చన మది నిష్ఠ సలుపఁ గోరి
వంతు కెక్కినవాఁడె పో వరుఁ డనంగ
వాని కెవ్వఁడు సరి గాఁడు గాన వేమ. 495

మానవుఁడు చతుర్విధపురుషార్థములలోని మొదటిమూఁటి
యందె దృష్టిచుంచిన ఫలములేదు. నాలుగవది యగు స్వర్గార్థేచ్ఛ
యందె సంకల్పము పదిలపఱువవలెను. అట్లు చేయఁగలవాఁడె

సజ్జనుడు. సజ్జనుడగువాడు అంతరాత్మానుభవము నొంది
పూజ్యబుద్ధితో నెల్లప్పుడును పూజలను సలుపుచు మనంబులో
నిష్ఠల నాచరించుచు వంతు కైక్కవలయును. అట్టివాడే
శ్రేష్ఠుడు. అట్టివానితో నెవ్వరును సరిరారు.

తే. అతులవై రాగ్యబోధోఽరతుల నెఱిగి
సతులవలపునఁ జిక్కక సత్య మెఱిగి
మతిని జెదరక పట్టుట మాన్యరీతి
యిద్ది కుదిరినసజ్జనుఁ డిలచు నేమ.

496

సజ్జనుడు దుర్మార్గులవలె దంభమునకు గాక నిరుపమాన
మగు వైరాగ్యబోధలకు చక్కఁగా తెలిసికొనును. స్త్రీలవల
పులలోఁబడి మోసపోఁడు. యధార్థమును కనుగొనును. మన
స్సును భ్రమింపఁజేయు విషయముల నేమఱుఁడు. ఈరీతిగా
మెలఁగుట పూజ్యులకు లక్షణము. ఇట్టిరీతి కుదిరిన చాఁడే
సజ్జనుఁ డనఁబడును.

ఆ. అధిహిత మగునట్లు లాడినమాటకు
సంతసింతు రెల్ల సత్పురుషులు

అధికభాషణంబు లాయాసదంబులు, వి... 497

ఎదుటివానికి సంతసము కలుగునని లేనిపోని కల్లమాటలకు
ముఖస్తుతులకు సత్పురుషులు సంతసింపరు; కాని హితవుగా
పద్యముగా తనకు నెదుటివానికి మంచికొఱకుఁ బలికినవలయు
లకు సత్పురుషు లెల్లరును సంతసింతురు. ఇదియే సజ్జనలక్షణము.

అధికప్రసంగసంభాషణములు మిక్కిలి ఆయాసమును కలిగించును. కాన సజ్జనుఁ డతిప్రసంగికారాదు.

ఆ. అనల మించుకైనఁ గనలి ఘండును గాని

చనువుగాని యెటుక మనికి విడదు

తనువు మఱచువాఁడె తత్త్వజ్ఞుఁ డగుసుమీ,వి.

తత్త్వవేత్తలు జనులలో మిగుల గౌరవపాత్రులు. వారె మోక్షమును సాధింపనర్హులు. అట్టి మోక్షవేత్తలు ప్రపంచము నంటియంటనటుల వర్తించుచుందురా! మేమందరమటుల వర్తించుటలేదాయందురేమో! అగ్నికణము తృణాదుల సంపర్కము నొందెనేని రాజీరాజీమండును. పరమాత్మానుభవము లేనివాని జ్ఞానము వినాటికేని హృదయగతము గాని బహిర్గతము కాజాలదు. తనదేహమును దాను మఱిచి భగవంతుని గుణాదికములలో హృదయము లీన మొనరించినవాఁడు తత్త్వవేత్త. ఈరహస్యమెఱింగినచో మూఁఁడు, తాను సజ్జనుఁడో సముఁ డని చెప్పుకొనఁడు.

ఆ. అనువు గానిచోట నధికుల మనరాదు

కొంచె ముండుటెల్లఁ గొదవకాదు

కొండ యద్దమందుఁ గొంచెమై యుండదా? వి.

కొండలు బుద్ధిహీనులై తమశక్తి ఎదుటిశక్తి తెలిసికొనక, యుక్తయుక్తముల నెఱుంగక మెలంగెదరు. సజ్జనులైన వారట్లు చేయరాదు. అనువుగానిచోట నధికులమని బిగి

యగారాదు. తగ్గి యున్నంతమాత్రమున నగౌరవమురాదు.
ఎట్లనఁగా : కొండ యద్దములో కొంచెముగా నుండదా ?

ఆ. అన్యులకును వచ్చు నాపదఁ దనదిగా
నెన్నువాఁడు భువిని నున్నవాఁడు
ఎన్ని దానిలోని యిహపరంబుల లెస్స
గన్నవాఁడు మిగుల ఘనుఁడు వేమ. . . 500

లోకములో జన్మించినవారిలో నెవ్వరికి సజ్జనరీతిలేదో
వారు బ్రతికినను చచ్చినవారితో సమానము. ఇతరులకు వచ్చెడి
యాపదనుగూడ తనదానినిగా తలఁచుకొనెడివాఁ డొక్కఁ
డే భూలోకమున నున్నవాఁడనఁవగును. ఈరీతిగా నిత్యానిత్య
విచారమును చేసి ఇహపరములను సజ్జనుఁ డగువాఁడు సాధింప
వలయును.

ఆ. అమలవైన పలుకు లభిషేకవారిధి
తనువు దేవళంబు తాల్చి నొంది
యాత్మ శివునిఁ జేర్చు నాతఁడే శివయోగీ, వి...

నిష్కపటములగు సంభాషణములు మున్నగునవి యలవడు
సజ్జనులు తీర్థయాత్రకొఱకు వేఱుగా తిరుగ నక్కఱమేలేదు.
లింగాభిషేకమునకు సముద్రాదులనుండి పవిత్రోదకముఁదేఁ
బనిలేదు. దేవళములు గోపురములు గట్టి దేవప్రతిష్ఠచేయ నవ
సరములేదు. సజ్జనునిమాటలే యీశ్వరునకుఁ బుణ్యోదకాభి
షేకమువంటివి. ఉత్తములమేనులే దేవునకు మందిరమువంటివి.
హృదయము నేకాగ్రమొనరించి శివుని దర్శించుటయే యోగ

ము. ఇట్టి యుక్తమయోగులే శివయోగులు. ఇట్టి సజ్జనులు ముక్తినింద నర్హులు.

ఆ. అలలు లేనిజలధివలె నుండి మదిలోనఁ

దెలివిగూడి తన్ను దెలియునతఁడె

తలఁప సజ్జనుఁ డన ధరఁ జెప్పఁబడునయా,వి...

రూపము సజ్జనదుర్జనులకు సమానముగానే యుండినను ప్రవర్తనములో మిగులభేదము గలుగుచుండును. సజ్జనుఁడగు వాఁడు ఇతరుని బోలి దంభకృత్యములను చేయక తరంగములు లేనిసముద్రమువలె నిశ్చలుఁడై తెలివిగలిగి యాత్మసాక్షాత్కారమును జేయుచుండును. విచారింపితిమేని ఇట్టివాఁడే సజ్జనుఁడు అనఁబడును.

ఆ. అల్పుఁ డెన్నిపలుకు లలయక పల్కిన

నధికుఁ డూరకుండు నదిరిపడక

కంచుమ్రోగునట్లు కనకంబు మ్రోగునా? వి.

సత్పురుషులకు నసత్పురుషులకు ప్రవర్తనములో మిక్కిలి భేదముగలదు. సీచుఁడగువాఁడు తన్ను ఎన్నిమాటలను నిష్ఠురములుగా పలుకుచున్నను సజ్జనుఁడు అధికుఁడు గావున ఉలికి పడక మాటుమాటాడక అన్నిటిని శాంతభావముతో విని సహించును. ఇయ్యది యుక్తమే. ఎట్లనఁగా : కంచు మ్రోగునట్లు లు కనకము మ్రోగదు గదా. ఇట్లే సజ్జనులు గూడను.

ఆ. అసువినాశ మైన నానందసుఖకేళి

సత్యనిష్ఠులను సంతరించు

సత్యనిష్ఠఁజూడ సజ్జనభావంబు, వి...

510

అసజ్జనుఁడు అసత్యములు పల్కియైనను శరీరపోషణ
మును గావించి సుఖింపఁబూనుకొనును. సజ్జనుఁడైననో ప్రాణ
ములు నశించినను పిమ్మట పరమాత్మధర్మమువలనఁగలిగెడి సుఖ
క్రీడ నాశించి యసత్యములు పలుకఁడు. అసత్యనిష్ఠయే యత
నిని దరింపఁజేయును. కావున 'సత్యమునే చెప్పవలయును.'
అను నిశ్చలమైన ప్రతిజ్ఞయే యుండుట సజ్జనులకు గుర్తు అగును.

ఆ. ఆత్మ నున్న వాని ననుదినంబును జూచి

యతనిమహిమవలన నతనుఁ దెలియు

నతఁడు సజ్జనుండు నవనీతలంబున, విశ్వ...505

సజ్జనుఁడని పేరుపెట్టుకొన్నంతమాత్రాన సజ్జను డెన్నఁటికిని
గాఁజాలఁడు. బాహ్యము లగు వేషములను వేసి దంభము
చేయక తనయాత్మలోనిదైవరూపమును ప్రతిదినమును ధ్యానిం
చుచు ఆధ్యానమువలన శరీరాదులు లేని యమలుఁ డగునీశ్వరుని
ఎవఁడు కనుఁగొనఁజాలనో వాఁడే సజ్జనుఁడు.

ఆ. ఆత్మ శుద్ధి గలిగి యధికుల మనఁబోరు

ధీరవృత్తి గలిగి తిరుగఁబోరు

రూపు కుదురనుఁచి రూఢిగావింతురు,వి...506

మఱియును సజ్జనదుర్జనుల కెంతో భేదము గలదు. సజ్జను
లగువారు ఇతరులఁ బోలియుండరు. వీరు ఆత్మశుద్ధిగలవారలై
యందఱకన్నఁ దామె యధికులమని చెప్పికొనరు. మేమే
పండితోత్తములము, మాకంటె గొప్పవారు లేరని వెన్ను విఱిచి

గరువముతో ధైర్యముగ వీరు మెలగరు. మఱియును పరమేశ్వరుని విగ్రహమును మనములో నిల్పికొని తన్మయులయ్యెదరు. కాననే వీరు సజ్జనులు.

ఆ. ఆదిశక్తి గూడి యనుభవమొందును
వేదవిద్య మరగి విడువఁబోఁడు
సాధువృత్తి నిలను స్థైర్యము నొందును, వి...

దుర్జనులగువారు ఎవ్వని విశ్వసింపక స్వయముగా తమ కనుభవము లేక యుందురు. ఇంక సజ్జనుఁడగువాఁ డన్ననో పరాశక్తి సాక్షాత్కారము నొందును. ఉపనిషత్స్వరూపమును గుర్తించి మఱివఁడు. ఎల్లప్పుడును సాధువృత్తితోచి తస్థైర్యము నొందియుండును.

ఆ. ఆర్యులైనవార లనుభవదూఢిని
దెలియఁ జెప్పుచుండు తేటపడఁగ
గుఱుతుఁగననివాఁడు గుఱి యొప్పుఁజెప్పునా?వి.

సజ్జనదుర్జనులను సులభముగా గ్రహింపవచ్చును. ఎట్లనఁగా: సజ్జనులు చక్కగా బ్రహ్మపదార్థమును పరికించి అనుభవించి ఆయనుభవమువలన చక్కగా తెలియునట్టితరులకు చెప్పెదరు. ఇంకదుర్జనులొ అజ్ఞులు. వివేకశూన్యులగు మందమతులు నగునజ్ఞులు తాముచు బ్రహ్మపదార్థము సేరింగినవాని వలె నుపన్యసింపఁ బోదురుగాని స్వానుభవము లేకపోవుటచే వారు చెప్పనది యానననందదు పోకను బొందదు. గుఱుతుకనుగొన్నవాఁడు గుఱిచెప్పఁగలఁడుగాని తదితరుఁడు చెప్ప

లేదుగదా ! కాన నజ్జులను విజ్జులను వారిబోధనమువలననే.
గ్రహించి విజ్జుల ననుసరింపవలెను,

ఆ. ఆడితప్పువార లభిమానహీనులు
గో డెఱుంగనివారు కొద్దివారు
కూడి కీడుసేయఁ గ్రూరుండు దలపోయు, వి...

కంటికి కనిపించినవారిని తీయగా మాటలాడువారిని మొద
లగునందఱిని సజ్జనులని తలంపఁబోకుము. కొందఱు అభిమాన
మును బొత్తిగా వదలివైచి స్వార్థపరులై మిక్కిలి బొంకు
చుందురు. మఱియు నత్యల్పులును యుక్తాయుక్తము నెఱుంగని
వారునై యుందురు. అట్టివారలు క్రూరు లన్నిశ్చయింపుము.
క్రూరుఁ డెప్పుడును కీడుసేయనే కోరుచుండును గాని సజ్జనుని
బోం మేలు సేయఁ గోరఁడు.

ఆ. ఇల్లు కొల్లఁజేయ రిహాపరములఁ జూచి
దీనవృత్తిచేతఁ దిరుగుచుండు
భక్తి కలిగియుండి ప్రాజ్ఞులౌ సజ్జనుల్, వి...510

సజ్జనుల నేర్పరించుట కనేకము లగు మార్గములు గలవు
సజ్జను లగువారలు ఇహపరముల సమానవిశ్వాసము గలవారైగృ
హస్థాశ్రమముననుండి ధర్మాధికములు నెఱవేర్చుచు పరమునకుఁ
గూడ గృహస్థాశ్రమమే సాధన మని తలంచుచుందురు. గాని
పురాణవైరాగ్యములకు లోనై కొంపలు చూఱవిడుచరు. మాకే
మని యహంకారముతో మెలఁగక దీనులై సంచరింతురు. ఇట్టి

నడవడిగల యుత్తములే భక్తులును సజ్జనులు నగుదురుగాని యితరులు కా రని గ్రహింపవలయును.

తే. ఉక్కుకత్తిని చేర బూని యున్న వాఁడు
కుక్కనక్కలు బెదరింపఁ గొంకువడఁడు
దృక్కుదృశ్యంబులను మించఁ దెలియుచుండుఁ
జక్కఁగా నొప్పుచునమున జరుగు వేను! 511.

సత్పురుషుఁడు ఇతరులఁబోలి యైహికసుఖములనుమాత్ర మే నమ్మియుండక ఆత్మానాత్మ విచారణము చేసి బ్రహ్మపదార్థమును గమనించి మించియుండును? వాడి యగు నుక్కుకత్తిని చేతఁ బూని యుండువాఁడు కుక్కనక్కల బెదరింపులకు సందేహించునా? అటులే దృక్ దృశ్య వివేకముగలవాఁడు సంసారక్షేపములకు భయపడ సాగునా?

ఆ. ఋషులు గానిపింత్తు హీనులయట్టుల
వారిబోధ పెద్దమేరు వంత
లోన నున్న యట్టి జ్ఞానంబునుహీను రా,ని...

ఋషులు ఆకారముచేత చూచుటకు నీచజాతివారినిపోలి యున్నట్లు కనుపడుచుందురు. కాని వా రుపదేశించుబోధపెద్ద మేరువుఁ బోలియుండును. ఇట్లు వీరుండుటకుఁ గారణము వారాజించి పదిలము చేసికొనిన లోని జ్ఞానపు మహిమయేకాని వేఱు గాదు. ఇట్లులే సజ్జనుల మార్గముకూడ నుండును.

ఆ. ఎండచీకటులకు నిమ్మయియుండెడు
నిండుకుండలోన నిద్రమఱచి

దండిగాను బరమతత్త్వంబుఁ దెలియును, వి...

సత్పురుషుఁ డితరునియట్టులు సంపదాపదలకు సంతోష
దుఃఖముల నొందఁడు. వానికి సుఖదుఃఖములు సమానములు.
ఎండకును చీకటికిని సరిగా ఒకేరీతిగా నిష్క్రుయి యుండును.
జ్ఞానపరిపూర్ణుడై కుండవలె నస్థిరమైన యీశాంశభౌతికమగు
దేహము నాశ్రయించి అజ్ఞానమను నిద్రకు లోనుగాక మిగుల
జాగరూకుడై వర్తించుచుండును. మఱియును అవిరతముగా
ధ్యానము నొనర్చుచు పలయునట్టులు పరతత్త్వంబు నుపాస
నముఁ జేసి తిత్త్వము గాంచును.

ఆ. ఏకమైనవర్ణ మెఱిగినయోగికిఁ

బరము నెఱిగి చూడ భావ మొందు

నాకృతులను జేరి యన్నిటఁ దానొను, వి...

పరమాత్మ అన్ని వస్తువులయందును ఒకేరూపుగా ప్రవర్తించుచున్నదనియు, గులభేదమునుబెట్టుకొనుటమాని మనుష్యజాతి
యంతయు నొకటియే గాన సమబుద్ధితో మానవులయెడవర్తింప
వలెననియు తెలిసినయోగి పరమునెఱుంగఁగలఁడు. దుఃఖాభావ
మునందు చొనుపఁగలఁడు. పిమ్మట సదాధ్యానము చేయుట
చేత తానే ఆబ్రహ్మపు ఆకృతిని దాల్చి సర్వమయుఁ డగును.
ఇట్టియుత్తముల యాత్మదివ్యత్వమును గడించి మహాకాశము
ఘటముల యందలి జలములొక బ్రతిబింబించినటులఁ బ్రతిబిం
బించుచు నన్నింటను దానెయై వర్తించి యంత్యమునఁబర
మాత్మతో నైక్యమొందును. ఇట్లుగుట సజ్జనులయెడలను మా
త్రమే.

ఆ. ఒకటిక్రింద నొక్కటొగి గుణకముఁ బెట్టి
సరగున గుణియింప వరుసఁ బెరుఁగు

నట్టిరీతి గుణులు నరయ సజ్జను లిల, వి... 515

సజ్జనదుర్జనులలో గల భేదమును చూచుఁడు. సజ్జనునకును
దుర్జనునకును గుణములు సమానముగా నీయఁబడినను, సజ్జనుఁ
డగువాఁడు ప్రతిదినమునను అంకెల నెచ్చవేసి పెంచునట్లు తన
సద్గుణముల నభివృద్ధి నేయఁబూనుకొను నే కాని దుష్టుని బోలి
తగ్గించుకొనఁ బ్రయత్నింపఁడు. ఇట్టివారలే విచారించిన సజ్జను
లనఁబడుదురు.

ఆ. ఒక్కమనసుతోడ నున్నది సకలము

తిక్కఁబట్టి నరులు తిరుగుచుందు

రిక్క యెఱిగి నడవ నొక్కఁడె చాలఁడా? వి.

దుర్జనులు పరపీడఁగావించుచు మోక్షరహస్యము గ్రహింప
లేకుందురు. సజ్జను లట్లుగాక యెల్లప్పుడు పరమార్థచింతమున
లతోఁ గాలము గడుపుదురు. జనులు భ్రాంతి నొంది పెక్కు
త్రోవలఁ బట్టి భ్రష్టులగుచుందురుగాని మనసును గుదురుపఱ
చినఁ జాలును. మోక్షము కరగతమగును. తీర్థక్షేత్రములలో నేమి
యులేదు. సర్వము మనస్సునిలుకడ జేయుటలో నున్నది. త్రోవ
నెఱిగినచో గమ్యస్థానము చేరనొకఁడు చాలఁడా! అట్లే మోక్ష
సాధనమునకు మనస్సునిలుకడ యొకటి చాలదా? ఇట్టిమనో
నిశ్చలతగలవాఁడె సజ్జనుఁడు.

ఆ. ఓగుబుద్ధి విడిచి యోగి గావలెఁ జుమి

భోగ మమరు యుక్తిఁ బూనరాదు

సద్గుణంబు మొదలఁ జవి గాని చూడరా, వి...

మనుజుడై పుట్టినందులకు ఫలమేమియనఁగా.—చెడ్డసంకల్పములను బోనాడి సజ్జనుఁడు కావలయునే కాని లోకుల మోసము చేయుటక్కరితనమును బూనక యుండుటయే. ఈనియతి గృహస్థులగు సజ్జనులకువలెసన్న్యాసులకు నాచరణీయమే. యోగికాఁదగువాఁడు చెడుతలంపు మోనవలయును. సాంసారసుఖములకు సంబంధించిన యుపాయముల నాలోచింపఁదగదు. మంచి గుణములు మొదటినుండి రావలయునుగాన సజ్జనుఁడీయభ్యాసములు ముందే చేయవలెను.

తే. ఓర్పు లేనట్టివారల కొరులయశము

విన్నకొలఁదిని బెంపొందు వెట్టితెవులు

దానిపరిహారమునకు నై మానవుండు

తమఘనంబును జాతీంత్ర ధరణి వేమ. 518

సజ్జను లగువారు లోకమున కుపకారము చేయుచుండునటుల దుర్జనులు లోకమున కపకారము చేయుటకుకారణము లేకపోలేదు. వీరికి ఓర్పు చాలతక్కువ, ఇట్లుండుటవలన నితరుల కీర్తిని విని సహింపఁజాలక వెట్టియెత్తుదురు. ఇట్లు పట్టిన పిచ్చును మాన్పుటకై దుర్మార్గుఁడు తనఘనమును చాటుకొనుచు లోకుల కపకృతిని సలుపుచుండును.

ఆ. ఓర్పు లేనిభార్య యున్న ఫలం బేమి

బుద్ధి లేనిబిడ్డ పుట్టి యేమి

సద్గుణంబు లేనిచదు వది యేలరా?విశ్వ...519

ఇతరులకలమిఁ జూచి యోర్చియుండుట సజ్జనులకున్నలక్షణములలో నొక్కటి. ఈయోర్పుండిననే జన్మసాఫల్యము గలదు; లేకున్న లేదు. ఎట్లనఁగా: లోకమున నెంతగుణవతియైనను నోర్పు లేకున్న నాభార్యచే నేమిప్రయోజనముకలదు? ఇట్లే పుత్రుఁడు పుట్టినబుద్ధిమంతుఁడైన నే ఫలము; లేకున్న లేదు. ఇట్లు లేచదు వెంతయున్నను సద్గుణంబు లేకున్న నిష్ఫలము.

ఆ. కంటిదృష్టిచేతఁ గను విశ్వ మెల్లను
దర్పణంబు గల్గఁ దన్ను గనును
నాత్మ తత్త్వమార్గ నూరితి గనవలె, వి. 520

దుర్జనుఁడు స్వోదరపోషణముతోఁ దృప్తి నొంది కాలము గడుపుచుండును. సజ్జనుఁ డెప్పుడు నటులఁజేయఁడు. తనకనులతోఁ బ్రపంచమునంతయు సవిమర్శముగ చూచి మంచిచెడుగుల గ్రహింపఁగలఁడు. అద్దములోఁ దన్నుఁదాఁజూచుకొనుట యెంతసులభమో సజ్జనునకు విశ్వవిమర్శము అంత సులభము. అంతతో నూఱకుండక సజ్జనుఁడు ప్రతిబింబము నద్దములోఁ జూచుకొన్నటుల తత్త్వమార్గము (మోక్షపథమును) గూడఁ దెలిసికొనఁ బ్రయత్నింపవలయును. ఇదియే సజ్జనధర్మము.

ఆ. కంటిలోన మిన్ను కలయిక నగుముక్తి
నంటి తిరుగువాఁడె యమలుఁ డగును
వంటకంబుకొఱకు వాగ్ధాటిఁ జూపఁడు,వి...521
లేనిపోనిదంభములు దుర్జనులఁ బోలిచేసినవాఁడు ఎప్పటికిని

ముక్తుఁడు కాఁజాలఁడు. కంటిలో నెల్లప్పుడును మెలఁగు పరమాత్మరూపమును గుర్తించి విడువక ధ్యానించువాఁడె ముక్తుఁడగును. ఇట్లగుటయే సజ్జనలక్షణము. సజ్జనుఁడగువాఁ డిట్లుకాక యుండఁడు. ఎట్లనియందురా? సత్పురుషుఁడు భోజనముకొఱకై దంభము చేయఁడు.

ఆ. కంటిలోనివాని గఱకంటు నెఱుఁగుము
కంటిలోనివాని మింటఁ జూడు

కన్నుమిన్ను హృదయకమలమం దెఱుఁగుము,ని.
బుద్ధిమంతుఁడా! సజ్జనుఁడవై త్రుళ్లిపడక ముక్తుఁడవగుటకు యత్నింపుము. కంటిలో నున్న పరమాత్మరూపమును ధ్యానింపుము. ఆపరమాత్మను భ్రూమధ్యమున నిల్పి హృదయకమలమున నాతనిగుర్తించి ముక్తుండవు కమ్ము.

ఆ. కడఁగి గాలిలేని గగనంబుభంగిని
బలుతఱగలు లేనిజలధిమాడ్కి

నిర్వికారమునను నిశ్చలుఁడై యుండు, వి. 523
సమాధిగతుఁడగుసాధకుఁడు గాలిమేఘములులేక ఆకాశము నిర్మలముగా నున్నయట్లు అలలు లేనిసముద్రమును బోలి నిర్వికారులై నిశ్చలులై మెలఁగుచుందురు. ఇట్టివారు సాధకులు.

ఆ. కడుపుచిచ్చుచేత కామానలముచేత
కోర్కెవీహ్నిచేతఁ గుతలపడక

యుక్తమనసుతోడ నుండును సుజనుఁడు, వి. 524

సజ్జనుఁడగువాఁ డితరునిబోలి తుచ్చసూఖములకై నిర్మలము

లగు పరలోకపదవులను పోగొట్టుకొనఁడు. ఆకలిచేతను, కామముచేతను, కోపముచేతను కుటిలుడై ఎప్పుడు నుండక తగినట్లు మంచిమనస్సుతో నిర్తలుండై మెలంగును.

ఆ. కడుపుకేల మీరు కళవళపడెదరు

కడుపుచల్లవడఁగఁ గలదు భుక్తి

కడకు రాలిలోనికప్పకు లేదోకో? విశ్వ...525

బుద్ధిమంతులారా! పాడుపాట్లకై మీరందఱు దుర్మార్గుపనుల చేయఁబూనుకొనకుఁడు. అయ్యో! తెలివితక్కువవారలారా! కడుపుకై ఏల యిట్లు కళవళము నొందవలెను? ఏమియును అధైర్యమునొందకుఁడు. కడుపు చల్లఁబడుటకు దేవుడే యాహారమును కూర్చియున్నాఁడు. ఇంతయెల? చివరకు రాలిలోనుండు కప్పకు గూడ నాహార మిడలేదా?

ఆ. కనులు పోవువాఁడు కాళ్లు పోయినవాఁడు

ఉభయు లరయఁ గూడి యుండినట్లు

పేదపేదఁ గూడి పెనఁగొని యుండును, వి...

సజ్జనగుణములలో నైకమత్యము కూడ నొక్కటియై యున్నది. దుర్మార్గులగు ధనవంతులు మాత్రమే ఐకమత్యహీనులై యుందురు. ఇక సత్పురుషులలో అట్లుకాదు:—ఏలయందురా? చూడుఁడు. కన్నులులేనివాఁడు కాళ్లులేనివాఁడు పరస్పరసహాయమున తరించినట్లులే పేదలగు సజ్జనులైకమత్యముతో పరస్పరసహాయులై తరించెదరు.

ఆ. కప్పవీడి మనసు కాంతీంప దెద్దియు

జ్ఞానతపము నూని కదలకుండు

మెచ్చునాత్మక్రమము మిన్నంటి యుండును, వి.

మనస్సు "రౌతు మెత్తనయిన గుఱ్ఱము మూడుకాళ్ల నడుచు"

నన్నట్లు వారివారియోగ్యత ననుసరించి ప్రవర్తించుచుండును.

చూడుడు. సత్పురుషునిమనస్సు మాంద్యముచువదలి విషయ

ముల నాసింపక జ్ఞానతపముఁ జేయుచు కదలకయుండును.

అద్దానిచేత నాత్మవిద్యాభ్యాసము కలుగును.

ఆ. కామమోహములను గలిగియుండు నరుండు

ఇష్టదేవగురుల నెఱుంగలేడు

ఇష్టు నెఱుంగునతఁడె ఇలసజ్జనుం డగు, వి...

దుర్జనుఁ డగువాఁడు సజ్జనునిబోలి మెలఁగఁ జాలఁడు.

కామమును మోహమును కలిగియుండును. ఈ యజ్ఞానముచేత

హితులను గురువులను దేవులను గుర్తింపజాలఁడు. అందువలన

నధఃపాతి యగును. కావున నెవ్వఁడు హితు నహితు నెఱింగి

మెలఁగఁగలఁడో వాఁడే సజ్జనుఁడు.

క. కాలము తెలియక చాలఁగ

కాలము గల దంచు నున్న కాలమునందున్

కూళఁడు తనుఁ దాఁ దెలియఁడు

కూలెడు తొలిజామునందు గొబ్బున వేమా! 529

బుద్ధిహీనుఁడు తాను బ్రదికియున్న కాలమున సత్కార్య

ములను చేయక చాలకాలము ముందున్నది తెచ్చుని తలంచుచు

కాలమునంతయు దుశ్చింతలతోడ వెళ్లఁబుచ్చి తన్నుతాను తెలిసికొనఁజాలక చివర నందఱికంటె ముందుగా నరకమునఁ గూలును. కాన సజ్జనుఁడు ధర్మములఁ జేయుటలో నాలసింపఁదగదు.

ఆ. కాలునికిని జిక్కి కక్కసపడనేల
మేలుగాను గురునిమెప్పు వడసి
ప్రాలుమాలకుండ పరమార్థ మందుము, వి...

నరులారా! బ్రతికియున్నంతకాలమును దుష్టపనుల చేసి పాపములనొడిగట్టి చివర బుద్ధిపూర్వకముగా యమునివాతఁ బడి వీల కష్టము నొందెదరు? బ్రదికినంతలో నందఱికి హితవు లగుపనులఁజేసి గురువుల యనుగ్రహమును సంపాదించికొని ప్రాలుమాలక పరమార్థము నొందుటకై యత్నించుఁడు.

ఆ. కూళ కూళ మెచ్చు గుణవంతు చెడనాడు
నట్టిహీను మెచ్చ రెట్టివారు
మ్రానిదూలమునకు జ్ఞానంబు దెలియునా? వి...

దుర్జనుఁడు దుర్జనునే మెచ్చుకొనును కాని గుణవంతుఁడగు సజ్జనుని మెచ్చుకొనఁడు. ఇట్టిహీనుని ప్రపంచములో నెవ్వరును మెచ్చుకొనరు. వీల యని యందురా? మొద్దుదూలమునకు జ్ఞానము లేనట్లే యాదుర్జనునికి మంచిలేదు. కాన మెచ్చుకొనరు. కావున సజ్జనుఁడవై యుండుము.

ఆ. కూళ తొత్తుపొందు కుజనునకే కాక
సజ్జనునకుఁ గాదు సత్తుతంబు

పేడఁ దిన్న పురుగు బెల్ల మే మెఱుంగును? వి...

దుర్గార్థునితో స్నేహము చేయఁదగి యుండుట దుర్గార్థు
నకే తగియుండును గాని సజ్జనునకు ఇష్టము కాదు. వీల యని
యందురా? ఒకవేళ దుర్జనుఁడు సజ్జనునితో చెఁమి చేసినను
వానిమంచిగుణములను గుర్తింపలేఁడు. ఎట్లనియందురా? పేడ
తిను పురుగునకు బెల్లపురుచి తెలియునా? తెలియదు గదా?
అట్లులే.

ఆ. కూర యుడుకు వెనుకఁ గూడునా కసవేర

నెఱుకగల్గి మునుపె యేరవలయు

స్థలము తప్పు వెనుక ధర్మంబు పుట్టునా? వి...

ఎప్పుడో సత్పురుషుఁడ నయ్యెదనని బ్రదికియాన్న కాలము
వ్యర్థపుచ్చరాదు. ఏమందురా? సమయముదప్పిన వెనుక సద్గుణ
ములు పట్టుపడవు. ఎట్లనఁగా:—(సాధారణముగా ఆకుకూర
నంటి గడ్డియుండును. దానిని కూరవండక ముందుదీయుటయే
సులభసాధ్యము.) కూర యుడికినతరువాత గడ్డి నేఱుటకు వీలుప
డునా? పడదు. కావున గడ్డితీయవలయు ననినచో ముందు
గానే యేరవలయును. అట్లులే సద్గుణములు సత్కార్యములు
కూడ నని భావము.

ఆ. కోటిదాన మిచ్చి కోపంబు నొందుచోఁ

బాటినేయ రతనిఁ బ్రజలు మెచ్చి

సాత్త్వికగుణముల సజ్జనుం డగునయా, వి...

నీవు సజ్జనుడవుకాఁ దలంచితివేని కోపమును నశింపఁజేయుము. కోపమంతటి చెడ్డవస్తువు వే తొక్క టీలోకములో లేదు. కోటిరూపాయలను దానమిచ్చినను కోపము నొందెనేని అట్టివాని నెవ్వరును పాటింపరు. వీలయనఁగాః—సత్పురుషుఁడు అగుట సాత్త్వికగుణములు సంభవించునుగాని ఇతరవిధములకాదు.

ఆ. కొంపలోన నున్న కోర్కెల భేదించి
పరఁగ హృదయ మట్టె పదిలపఱచి
గృహము నిల్పువాఁడు బహుతత్త్వవేదిరా, వి.

కొందఱు అజ్ఞులు యోగులను ధ్యాననిష్ఠులనుచూచి దుర్జనులని నిందింపఁజూతురు. ఎవ్వరు దుర్జనులో పరికింపుడు. మనస్సులోని కామములవలన నందఱును భ్రష్టులగుదురు కదా! అట్టిచో మనసులోని కోర్కెల నణంచి హృదయమును పదిలపఱచి పరమాత్మను ధ్యానించునాతఁడు తత్త్వవేదియనుటలో దోషమేమి?

ఆ. కోపమునను ఘనత కొంచమై పోవును
కోపమునను గుణము కొంతవడును
కోపమునను బ్రదుకు కొంచమై పోవును, వి...

సజ్జనుఁడు ముఖ్యముగా కోపమును వదలిపెట్టవలయును. వీలయనఁగాః—నింతటి చెడ్డవస్తువు వేఱేదియు నిలలో లేదు. ఇది ఎట్లు చెడ్డదని యందురా? చూడుఁడు:—కోపముచేత గౌరవము తగ్గిపోవును. గుణములు నశించును. చివరకు బ్రదుకు

తెరువుగూడ నశించిపోవును. కావున సజ్జనుఁడా కోపమును వదలిపెట్టుము.

ఆ. ఖలులు తిట్టిరంచు కలవరపడ నేల

వారితిట్ల నేమి వాసి చెడును

సజ్జనుండు తిట్ల శాపం బదౌనయా, వి. 537

లోకములో గొందఱు పిఱికివారలు దుర్జనులతిట్లకు భయపడి సత్పురుషుల నావరింపక యుందురు. అయ్యది తెలివి తక్కువ. మందమతులగు జనులారా! దుర్జనులు తిట్టిరని కలవరము నొందవలసినపని లేదు. వీలయినఁగా: నీదుర్మార్గుల తిట్లవలన వన్నెయును చెడదు. వాసియును తఱుగదు. వీరు కేవలము వ్యర్థులు. ఇంక సత్పురుషులన్ననో అట్లు గాదు. వీరు తిట్టిన శపించినట్లు తగిలివచ్చును. కావున సజ్జనుల సత్కరింపుము.

ఆ. గంగిగోవుపాలు గంటెఁ దైననుజాలుఁ

గడవెఁ దైన నేమి ఖరముపాలు

భక్తి గలుగుకూడు పట్టెఁదైనను చాలు, వి...

లోకములో నూర్గురు దుర్మార్గులకంటెను విచారించిన నొక సజ్జనుఁడు వేలు. ఎట్లనఁగా: పవిత్రములైన గంగిగోవుపాలు ఒకగంటెఁడ్చిక్కినను ఈ తమములై పావనమునొందించును. గాడిదెపాలు పంటెఁడు అయినను పనికివచ్చునా? లేదుగదా ! బత్తితో పెట్టిన అన్నము పట్టెఁదైనను తృప్తి నొందించును. అట్లులే సజ్జనుఁడుకూడ నని భావము.

ఆ. క్రొవ్వుపొట్టపొరలుఁ గ్రూరకద్దులు పొరల్
 నొవ్వుఁ జేసినట్టిరవ్వపొరలు
 ఎవరివైన నేమి యినజువాఁకిటఁగాక
 యవ్వలికిని బోవునటర వేమ. 539

దుర్జనులు కొందఱు హింసకైనను భయపడక పాపమున
 కొడిగట్టి, కన్నుగానక తిరుగుచుందురు; ఈదుష్టుల పొరలు
 క్రొవ్వుకండలు ఎప్పుడో నొకప్పుడు యమశర్తరాజువాఁకిట
 నుండవలసినవియే గదా! కావున హింసకు రోసి సజ్జనుడ
 వగుము.

ఆ. గట్టిసాధువిద్య కాసంతె యనుకొని
 గాఢవిద్య నేర్చి కనుము ఘనత
 సాధుసజ్జనముల సాంగత్య మెఱుఁగుము, వి...

స్వచ్ఛమగు విద్య కొలఁదిగా లభించినను అదియే గొప్ప
 దని తలంచుకొనుము. ఘనత నొందుటకు యత్నింపుము. బుద్ధి
 మంతుడై సాధువులయొక్కయు సజ్జనులయొక్కయు సాంగ
 త్యమును సంపాదించికొని తెలివితో తత్ఫలము నొంద యత్నిం
 పుము. దాన సజ్జనుడవు కాఁగలవు.

ఆ. గుణగణంబు లెల్లఁ గుచ్ఛితమును బొంద
 తగిలి భ్రమలఁ జిక్కి దండధరునిఁ
 దోడి తెచ్చుఁగదర తొలగింపకున్నను, వి...

ఎంతటిబుద్ధిశాలికైనను దౌష్ట్యము, పరులమోసపుచ్చుట
 తగనిపనులు. ఇవి కుచ్ఛితపుపనులు. ఇట్లుండిన గుణములన్ని

కుత్సితమును బొందినయెడల మేలునొందలేకుండుట యట్లుం
డఁగా చివరకు ఇవియే యమధర్మరాజును పిల్చుకొనివచ్చు
టకు కారణము లగును. అనఁగా: పాపులను చేయును. కావున
కుత్సితముల విడిచి సుజనుఁడ వగుము.

ఆ. గుణములు గలవాని కులమెంచఁగానేల

గుణము కలిగెనేని కోటి నేయు

గుణము లేకయున్న గ్రుడ్డిగవ్వయు లేదు,ని...

గుణము ప్రధానము గాని కులము ప్రధానము గాదు.
గుణవంతుఁడు ఏకులపువాఁడైనను పూజింపఁదగినవాఁడే ! అట్టి
వానికులమును ఎంచరాదు. గుణ మొక్కటి కలిగిన నెంతనీచ
కులజుఁడైనను కోటివరహాలను జేయును. గుణము లేకయు
న్న గ్రుడ్డిగవ్వకు కూడ కొఱిగాఁడు. కావున గుణవంతుఁడ
వగుటకు యత్నింపుము.

ఆ. గుణము కల్గియున్నఁ గులసతి నెవ్వారు

నిందఁ జేయలేదు నీతిఁ జూచి

గుణము లేకయున్నఁ గులహీనురాలయా,ని...

భార్య సద్గుణవతియై యున్నచో నెటువంటి నిష్టాపరులై
నను నిందింపఁజాలరు. ఏల యనఁగా: ఆయమనీతియే యం
దులకుఁ గారణము. అట్టిభార్యయే గుణము లేకయుండినచో
ఎంతటిగొప్పవంశములో పుట్టినను కులము తక్కువ గలదియ
నియే చెప్పఁబడును. కావున గుణముల నాజ్ఞింప యత్నింపవల
యును.

ఆ. గుణయుతునకు మేలు గోరంతఁజేసినఁ

గొండయగును వానిగుణముచేత

కొండయంత మేలు గుణహీనుఁడెఱుఁగునా? వి.

గుణవంతుఁడగువాఁడే సజ్జనుఁడు; సజ్జనదుర్జనులతారతమ్యమును కనిపెట్టుము. గుణవంతున కుపకారము గోరంతగా.

(అనఁగా: కొలఁదిగా) చేసినప్పటికిని అయ్యది వానిగుణముచేత

కొండంతయగును. దుర్జనునిపట్ల ఇట్లు కాఁజాలదు. ఏల యనఁ

గా: వానికి కొండంత మేలుచేసినను గుణహీనుఁడు గనుక గు

ర్తింపఁజాలఁడు. కావున సుజనులకు మేలు సేయఁ బూనుము.

ఆ. గుణముతీరు లేక కులమెల్ల జెడిపోయె

స్త్రీలనడతవలన సిగ్గుపోయె

చవిటినేలవలన జలమెల్ల చెడిపోయె, వి...545

లోకములలో నొక్కొక్క చెడుపదార్థమువలన ననేకవస్తుజాలములకు నాశనము కలుగుచున్నది. ఎట్లనఁగా: చూడుఁడు.

గుణమొక్కటి శక్కువయున్నఁ గులమంతయును చెడిపోవు

చున్నది. స్త్రీలు గుణవతులు గాకున్న మగవారలసిగ్గు పోవుచు

న్నది. చవిటినేలలో వర్షించినందువలన జల మంతయును

నిష్ప్రయోజనమై యుష్పసీరగుచున్నది.

ఆ. గురువు వచ్చుచున్నఁ గూర్చుండి లేవని

తుంటరులకు నెట్లు దొరకు ముక్తి

మగని లెక్కగొనని మగువకు గతియున్నె?వి...

నిన్నపెద్ద తారతమ్యము సజ్జనలక్షణములలో నొక్కటి.

అందులూ గురువు అందఱకంటెను గొప్పవాఁడు. అట్టివాఁడు. వచ్చినప్పటికిని కూర్చుండి లేవక గర్వించియున్న ఖలులకు ముక్తి వచ్చునా? రాదు. ఎట్లనఁగా: తన ప్రాణనాథుడైన భర్త యరుగుదెంచినప్పుడు లేచి వినయముఁ జూపనిసతికి గతి యున్నదా? లేదు కదా.

ఆ. గువ్వకొఱకు మేనుఁ గోసి యాశిబిరాజు
వార్త విడువరాక కీర్తికెక్కె
నోగు నెంచఁ బోవ రుపకారి నెంతురు, వి...547

సజ్జనుఁ డగువాఁడు సర్వకాలములయందును సర్వావస్థలయందును ఘరోపకారము చేయుచుండును. అందువలన నాతనికి యశము గలుగును. ఎట్లనఁగా: పూర్వము గువ్వ కుపకారముచేయుటకై తన శరీరమునుండి మాంసమును గోసియిచ్చి రక్షించెను. ఆశిబి పోయెనుకాని ఆయనచరిత్ర మిప్పటికి నున్నది. కావున అపకారిని ఎవరును అనుకొనరు. ఉపకారి యగు సుజనుని అందఱు కొనియాడుదురు.

ఆ. చిత్తశుద్ధి యొకటి శ్రేష్ఠలాంఛన మగు
నిఖిలపుణ్యకార్యనిర్వహణము
నది లేక చేయ ననువుగా దేరికి, విశ్వ...548

మనస్సు పరిశుద్ధముగా నుండుట సజ్జనునకు శుభమును గొప్పదియునగు గుర్తు. ఇయ్యది సమస్తపుణ్యకార్యములను నిర్వహింపచేయును. ఈచిత్తశుద్ధి కలుగదేని ఎంతటి గొప్పమేధా

వియు నైశ్వర్యశాలియు నైనను ఏపనినినైనను సరే చేయుటకు
అనువుపడదు.

ఆ. చిన్నెలంతె కాని సృష్టి లాకిక మగు
నందువల్ల నేమి యాశ కద్దు

ఒక్కడై నవాడె యుత్తమపురుషుండు, వి...

దుర్జనులు కొందఱు తమను దాము - ఆత్మవిజ్ఞానఘనులని
ప్రదర్శించుకొనుట అనేకరీతుల వేషభాషల మెలగెదరు. వాని
వలన మోసపోవలదు. ఇవి యన్నియు బనికీమానవే కాని
వేటుకాదు. లాకికసృష్టిలోని భేదములు పాటించదగనివి.
వానితో నేమియు లాభములేదు. లాకమునంతయు నేకబుద్ధి
తోఁ గాంచువాడే యుత్తముండు.

ఆ. చెడ్డవాని మిగులఁ జెలుచును దైవంబు

అపడఁడు వాని కాపదైన

చెడ్డచేనుఁ జూచి రెడ్డి తా మెచ్చునా ? వి.

సద్బుద్ధి కలిగియుండిననే దైవము కూడ నోర్చి యుపకరిం
చును. అట్లుగాక చెడుపనులు చేయు దుర్మార్గుని దైవమే చెఱు
పఁబూనుకొనును. అట్టిదుర్మార్గుని కాపద వచ్చినప్పుడైనను
సాయము రాఁడు. ఎట్లని యందురా ? తాను స్వంతయజమా
నుడైనను తనపొలమే యైనను చెడినచేరుఁ జూచి మెచ్చుకొ
నునా ? మెచ్చుకొనఁడు గదా ! అట్లే.

ఆ. చెడిన మానవులను జేడ్చి రక్షించి

కడకుఁ జేర్చునట్టి ఘనులు తలఁచ

విబుధజనులు గాంత్రు విశ్వేశుసన్నిధి, వి...551

లోకములో మేము గొప్పవారమని చెప్పుకొనెడివారెన్నఁటికిని ఘుచులుకారు. అట్టివారి కెన్నఁటికిని ముక్తిరాదు. ఇంక ముక్తి నొందఁదగినవారెవరు? ఘనులెవ్వరందురా? చెడినవానినిదగ్గఱకుఁ జేరఁదీసి రక్షించి సాయముచేసి గట్టెక్కించువారే ఘుచులు. ఇట్టి మహాత్ములు కైవల్యమును పొందుదురు.

క. చేకొని పరోపకారం

జేకొఱఁగా మహిమ లెల్ల నెఱిగెడువిధిమై

ధీకాదికులను జేయును

సాకారముగాఁగ నతఁడు సాధువు వేమా. 552

ఎవ్వఁడు తనబ్రదికియున్నంతకాలమును తనజన్మము నంతయును పరోపకారముకొఱ కని యెఱింగి బుద్ధిపూర్వకముగా చేయుచున్నాఁడో అట్టి సత్పురుషుఁడే సమస్తయోగముల నభ్యసించినవాఁ డగుచున్నాఁడు. అతఁడే సగుణబ్రహ్మపదార్థము నెఱింగిన సాధువుగూడ నగుచున్నాఁడు. కావున సజనలక్షణ మిట్టిది.

ఆ. చేకొనుచును తమకు చేసాచి నంతలో

చెడినప్రజల రక్ష సేయకున్న

తనదు స్థాగు టేమి తనతనువది యేమి, వి...553

పలువురు దాము ధనికులని విట్లనీగుచు ప్రజల కొక్కిం తయు సాయము చేయక గర్వింతురు కాని ఇదియును నొక ఘన కార్యమా? కాదు. ఎట్లనఁగా: తానుపరులవద్దనుండి ధనమును

నయభయములతో సంపాదింపవలయును. ఎవడేని యాచకు
 డర్థిననివచ్చి చేయిపట్టినప్పుడు తనకున్నంతలా చెడినవారిని
 చేఱఁదీసి రక్షసేయవలయునే కాని లేదని చెప్పరాదు. అట్లు
 చేయకున్నయెడల తనది యొక ప్రభుత్వము, సాగుదలయు
 నగునా? తనశరీరము మాత్రము నిత్యమా? కాదు ! కావున
 సాధుభావము నొందవలయును.

ఆ. చచ్చువారిఁ జూచి చావని పుట్టని
 తత్త్వ మెల్ల నాత్మఁ దలఁపుఁ జేసి
 యరసి చూచినట్టి యతఁడె పో సుజనుఁడు, వి...

లోకములో తమ్ము దాము సుజనులమనుకొనువా రెల్లరును
 సుజనులు కారు. ఇక నెవ్వరని యందురా? తాను ప్రతిదినము
 చచ్చిపోవువారిని చూచి శరీర మనిత్యమని తలఁచికొని తత్త్వో
 పదేశమును నొంది చక్కఁగా విచారించి పరిమాత్మను చూడఁ
 గల సమర్థుఁ డెవ్వఁడో వాడే సుజనుఁడగును.

ఆ. చదివినయ్యకన్న చాకలయ్యే మేలు
 గృహమువేల్పుకన్న గేదె మేలు
 బాపనయ్యకన్న బై నీఁడుమేలయా, వి. 555

చదివికొన్నవారమని చెప్పుచు పరలోకమువలన నొక్కింత
 యును భయము నొందక యిచ్చకు వచ్చినట్లు మెలఁగెడివారి
 కంటె చదువురాక మెల బట్టల నుదికెడి చాకలియే యుత్త
 ముఁడని చెప్పువచ్చును. కోరినవరమిని యింటిదేవరకంటె

నింటిలోనుండు గేదెమేలు. అట్లే సదాచారములేని బ్రాహ్మణునికన్న జమనికవాయించు బై నీడుమేలు.

ఆ. చదువులన్ని చదివి చాలవివేకియా

కపటి కెన్నఁడైన గలదె ముక్తి

నిర్తలాత్తుకునకె నిశ్చలంపుసమాధి, వి... 556

ఎన్నిచదువులను చదివికొన్నను మిగుల తెలివితేటలను ఆర్జించినను కపటమును విడలేకపోయిన వానికి ఎప్పటికైనను ముక్తి గలదా? లేదు. మఱియెవ్వర కిక ముక్తి కలుగునని యడిగెదవా? వినుము. నిర్తలమగు (అనఁగా: ఇతరునకు ద్రోహమి తలేని) మనస్సు గల సుజనునకే ముక్తి కలుగును. అట్టివాఁడే సుజనుఁ డనఁదగును.

ఆ. చంపఁదగినయట్టి శత్రువు తనచేతఁ

జిక్కెనేని కీడు సేయరాదు

పాసఁగ మేలుచేసి పొమ్మనుటేచాలు, వి... 557

ద్రోహము చేయుటయును హింసించుటయును సజ్జనులైన వారికి ధర్మములు కావు. అపాయము చేయువారికిని చంపవలదా? అని యడిగెదరా? అట్లుగాదు. కనఁబడినవెంటనే చంపి వేయఁదగిన శత్రువు తన చేతిలో చిక్కినయెడల వాని కెట్టియపకారమును చేయరాదు. ఇక వానిని శిక్షించుటెట్లందురా? వానికి మేలుచేసి పొమ్మనుటే శిక్షయగును.

ఆ. చూరగొనుము దొరకు సుజ్ఞానమెల్లను

పారవేయుమెల్ల పాపగుణము

ప్రతిపక్షమున గ్రహించుము
(అక్షరార్థము)

దారి తెలియ బుధులదాపున మెలఁగుము, వి...

సజ్జనుడవు కాఁదలంచితివేని నేను చెప్పినట్లు చేయుము.
 ఏమనఁగా: నీకు సాధ్యమైనంతవఱకును దుష్టులసాంగత్యమును
 వదలిపెట్టుము. సజ్జనులదాపున తిరుగుచుండుము. వారివలన
 నీకు దొరకెడి జ్ఞానమునంతను బీరువోసియక చేకొనుము. నీ
 యొద్దఁగల పాపగుణములను వదలివేయుము. ఇట్లయిన కొలఁది
 రోజులలో సజ్జనుడ వయ్యెడవు.

ఆ. చదలుభంగిఁ గంద్రు సాధువు మూఢులు

తాను వారినట్లు కాననగును

దీనికెంతదవ్వు దానికి నిదియంతె, వి... 559

తెలివిలేని దుర్జనులు సజ్జనులగు సత్పురుషులను గన్నుల
 గాంచినప్పుడు అసహ్యముగా చెదలుపురుగులను వలె నీచుల
 నుగా చూచుచుందురు. ఇట్టివారిని వారును మన్నించక అట్లే
 చూడవలయును. ఏలయని యందురా వినుఁడు. ఈవస్తువున కది
 యెంతదూరమో దాని కిదిగూడ నంతయేకదా ! కావున దుర్జ
 నులు సజ్జనుల నెట్లుచూతురో సజ్జనులు దుర్జనుల నటులె చూడ
 వలయును.

ఆ. చాయ నొసఁగు చెట్లు సాధువు బోధలు

అడిగి దరినిజేరఁ బడయవచ్చు

నట్లు నిట్లు దాట నదిపోవ దిదిరాదు, వి... 560

సత్పురుషుల యుపదేశములు వినయవివేకములచేత నణగి
మణగి యుండిననే పొందవచ్చును గాని అటు నిటు తప్పుడు
క్రొవలఁ బోవ దొరకవు. ఎట్లనఁగా: నీడనిచ్చు చెట్లదగ్గఱఁ
జేరి వంగి విధేయతమై నుండిననే నీడ దొరుకును గాని అటు
నిటు కదలుచుండిన దొరకునా?

ఆ. భరమందు జ్యోతి చాలద్వేదీప్యము
కానలేరు నరులు కలుషమతులు

కన్ను విచ్చిచూచు ఘనుఁడగు సుజనుఁడు, వి...

పరమాత్ముని రూపము సదా సన్నిహితమై తమతమ
పొట్టలలో పెద్దజ్యోతి యై ప్రకాశించుచున్నవి. అయినను
పాపాత్ములు దానిఁ గాంచలేరు. అట్టిజ్యోతిని కన్ను దెఱచి
యెవ్వఁడు చూచునో (జ్ఞానదృష్టిచేదిలకించునో) వాఁడు సుజనుఁ
డగునే కాని పైకి నోటికి వచ్చినట్లు ప్రేలి ఇతరుల మోసము
చేయువాఁ డగునా? కాదు.

ఆ. జనుఁడు తెలివినొంద చంచలింఁడు మది
దయయు నీతిగలుగఁ దగులుబుద్ధి
తివురుభానుఁజూచి తిమిరంబునిల్చునా? వి...

మనుజుని శక్తియుక్తులను కనుఁగొని మనసుకూడ నట్టులే
ప్రవర్తింపఁ జూచును. మనుజుఁడు తెలివి గలిగియున్న మనస్సు
చలంపదు. దయ ధర్మము నీతి కలుగునట్లు మంచిమార్గమునఁ
బ్రవర్తించును. ఎట్లనఁగా: చీకట్లను బాఱఁద్రోలెడి సూర్యుని

యెదుట చీకటి నిలుచునా? నిలువదు గదా! అట్లే ఇదియుఁ
గూడను.

ఆ. జక్కినెక్కి వీధిఁ జక్కగా వెలువడఁ
గుక్క లిన్ని వెంట కూయఁదొడఁగు
ఘనున కోర్వలేని కాపురుషులునిల్లె, వి... 563
దుర్జనులస్వభావమేమోకాని సత్పురుషునిజూచి సహింసఁ
జాలరు. మంచిగుఱ్ఱము నెక్కి రాజవీధిని పోవుచుండువానిని
జూచి కుక్కలు మొఱుగుచు చుట్టుకొనుట లేదా? అట్టులే
దుర్జనుఁ డోర్వలేకపోవుట స్వభావసిద్ధమగు నీచగుణమేకాని
వేఱుకాదు.

ఆ. డాగుపడినవెనుక దాఁగ నశక్యము
అరసి చేయుమయ్య యన్నిపనులు
* తెలియకున్న నడుగు తెలిసినవారిని, వి... 564
బుద్ధిమంతుఁడా! నీవు ఏపనిని చేయవలసివచ్చినప్పటికిని
సద్బుద్ధితో చక్కఁగా విచారించి చేయుచుండుము. వీలయనఁ
గా:—ఏదైన నొకకళంక మొకసారివచ్చినయెడల నీక నది
దాఁగుట అసాధ్యము. కావున విచారించి చేయుచుండుము.
నీకు తెలియకున్న ఇతరుల నడిగి చేయుచుండుము. ఇయ్యదియే
సజ్జనులకు లక్షణము.

ఆ. తట్టునెక్కి తిరుగ నట్టె నేటయ్యెనా
యెపుడొ క్రిందఁబడిన నేదొ విటుగు
చెల్లియుండి యొర్పుఁ జెందిన భూషింత్రు, వి. 565

బుద్ధిహీనులగు దుర్జనులు సజ్జనులగౌరవమును చూచి తమకు
నట్టిగౌరవము వలయునని వాహనములనెక్కి తిరుగఁబూనె
దరు. అందువలన నపాయము కలుగును. ఏమనఁగా:—
చచ్చుగుఱ్ఱము నెక్కినంతమాత్రమున గొప్పవాఁడగునా?
కాఁడు. ఎప్పుడో క్రిందఁ బడును. ఏదో విఱుగును. కావున
చెల్లుచుండినను ఓర్పు గలిగియుండుట సజ్జనులకు భూషణ
మగును.

ఆ. తండ్రికన్న సుగుణి తనయుడై యొప్పెనా
పిన్న పెద్దతనము లెన్న రెవరు
వాసుదేవు విడిచి వసుదేవు నెంచిరా? వి...

గుణమును ప్రధానముగా సజ్జను లెన్నుచుందురే కాని ఇత
రుల రీతిగా వయస్సులోని చిన్న పెద్దటికముల నెంచరు. ఏల
యనఁగా: తండ్రికంటె గుణవంతుడైన కొడుకునే కొని
యాడెదరు కాని పిన్నతనమును లెక్కింపరు. ఎట్లనఁగా:—
వాసుదేవుని లెక్కపెట్టక ఎవ్వరైన వసుదేవుని లెక్కించిరా?
లేరు గదా! ఇట్లే సజ్జనులఁగూడను.

ఆ. తనసతి నపథమునఁ దనుదానె చొనుపఁగా
సాటిపూరుషుండు సరగు దెలుప
నెఱుంగలేనినరుండు నరమాత్రుఁడును గాఁడు,వి.

తనభార్యను తనంతట తానె యధర్మమునందుఁ బ్రవేశింపఁ
జేసియు నంతటనైనను తెలివితెచ్చుకొని దుర్జనుఁ డూటక
యుండునా? యుండఁడు. తనతో సాటి యగువారు తనకా

శ్రీ జేమన గ్రంథాలయము.

విధమును తెలియచెప్పినను తెలిసికొనఁజాలఁడు. ఇట్టివాఁడు
కూడ మనుష్యమాత్రుడే యగునా? కాఁడు.

ఆ. తననుబోలె నవియు ధరఁ బుట్టినవి కావొ
పరఁగఁ దన్నుఁబోలి బ్రదుకుఁ గాదె

జ్ఞాని జ్ఞానిఁ జంపఁ గారణ మేమిరా? వి...568
దుర్జనుఁని సజ్జనస్వభావము నొందక ప్రాణిహింసఁ జేయఁ
బూనుకొందురు. పాప మాప్రాణులును తనవలెనే పుట్టినవి
కావా? తనను బోలి బ్రదుకుచున్నవి గావా? తనకీడుమేల్గ
నెఱింగినవాఁడు తనకుఁ బోలియున్న నితరజీవముల నేలచంప
వలయును? కావున నిట్లు చేయుటకు సజ్జను లంగీకరింపరు.

ఆ. తప్పు లెన్నువారు తండోపతండము

! లుర్వి జనులకెల్ల నుండుఁ దప్పు

తప్పులెన్నువారు తమతప్పు నెఱుఁగరు, వి...

సజ్జనుఁ డొకరుఁడు ఇతరులకు సతతము మేలుచేయు
వాఁడు కలఁడు అనిచెప్పినప్పుడు వానిని తప్పుపట్టుట కనేకులు
బయలుదేరి వచ్చెదరు; కాని యిది సజ్జనులకు మర్యాద కాదు.
ఏల యనఁగా:—తప్పులను లెక్కపెట్టు ననేకులు గలరు.
ప్రపంచములో తప్పులేనివారే లేరు; కాని తప్పుల నెంచు
వారు తమతప్పును తెలికొనఁగలరా? లేరు.

ఆ. తమకుఁ గలుగు పెక్కుతప్పు లటుండఁగా

నొరుల నేరమెంచు టొప్పు గాదు

చక్కిలంబు విడచి జంతిక లేరుటా? వి...570

బుద్ధిమంతుడవై యితరులతప్పులఁ బట్టపోవక సాధుత్వము నొంది యుండుము. తమగొప్పతప్పులను దాచుకొని ఇతరుల కొలఁదితప్పులెన్నువాఁడు దుర్జనుఁ డగును. దుర్జనున కెట్లు చేయుట స్వభావము. ఏల యని యందువా? చూడుము. ఇది చక్కలమును పదలిపెట్టి జంతికము లేరుటవంటిది? అట్లే వాట మైనవి గాన ఇతరులతప్పులను వెదకును. ఇది మంచిది కాదు.

ఆ. తల్లి కెదురుకొనుట తండ్రి కెదురుకొనుట
యన్న కెదురుటయును ననఁగ మూఁడు
తాతకముల నెఱిఁగి వత్తింపఁగావలె, వి...571

సజ్జనుఁడగువాఁడు ఎల్లప్పుడును తల్లిదండ్రులయెడలను నన్నలయెడలను వినయము గలిగి ప్రవర్తింపవలయును. అట్లు కానిచో దుర్జనుఁడగును. సత్పురుషుఁ డెల్లయెడలను తండ్రికి తల్లికి అన్నలకు నెదురు నెప్పుటలను మూఁడిటిని మూఁడుపాతకములని భావించి ప్రవర్తించును. కాన సజ్జనపద్ధతి ననుసరింపుము.

ఆ. తివిరి లేమియింటి తెరువ రేమెఱుఁగును

మొఱ్ఱబెట్టి నెత్తి మొత్తుఁగాని

ప్రథితధర్త మధమభట్టు లెల్లుదురొక్కో? వి...

ఉత్తమములగు ధర్తములను తెలియవలయునన్న సజ్జనుఁడే యెఱుగఁగలఁడు; గాని ఇతరునివల్ల నెట్లు అగును? ఏలయని యందురా? బాటసారి యగునతిథి కానవచ్చినగృహమున కా హారార్థమై పోవుచుగాని యింటివారిలేమిని బరికింపఁడు. ఇంట

వీలుకాదందురేని తనయాకలినిగూర్చి మొరఁబెట్టును. అంత
తోఁబోక దౌర్జన్యమును సైతము గావించును. కాన నెదటివాని
లేమి నూతనుఁడు గ్రహింపఁజాలఁడు. అటులే ప్రసిద్ధమగుధర్మ
శాస్త్రరహస్యములను గల్గబొల్లిపాటలల్లుభట్టువాఁ డెఱుంగఁ
జాలఁడు. సర్వశాస్త్రపారంగతుఁ డగు బ్రాహ్మణుఁడె
యెఱుంగును.

ఆ. తేనెతెరలజాడ తేనెటీగ యెఱుంగు
సుమరసంబుజాడ భ్రమర మెఱుంగు
పగమయోగిజాడ భక్తుఁ డెఱుంగును, వి...573

తేనెతెట్టెలొని పొరల ముందువెనుకల తేనెటీగయె
యెఱుంగును. పువ్వులలొని తేనెరుచిని తెలియవలయుననిన
తుమ్మెదయే తెలిసికొనవలయును. ఉత్తముఁ డగుయోగిరీతి
నెఱుంగఁగోరిన భక్తునకే స్వాధీన మగును. ఇట్లే సజ్జనరీతుల
సజ్జనుఁడే యెఱుంగనది.

ఆ. దూలముల న టెక్కి దొమ్మరిగడ నెక్కఁ
జాలుదు ననఁ డెప్పు సజ్జనుండు
వీలుమాలుపనుల వెట్టియై చేయునా? వి...

దుర్జనునివలె సజ్జనుఁ డెప్పుడైనను లేనిపోనిదంభభావము
లను కపటపుగౌరములను తనపైని ప్రచురించుకొనఁడు. దూల
ముల నెక్కినంతనె దొమ్మరిగడ నెక్కుదునని సజ్జనుఁడు
చెప్పునా? చెప్పఁడు. మఱియు బుద్ధిహీనునివలె తనకు వీలులేని

పనులను చేయుదునని వెట్టివాని వలె చెప్పనా? చెప్పఁడు. కావున సత్యము పల్కుట సజ్జనలక్షణము.

తే. దేవతార్చన జపతప స్తీర్థయాత్ర
దానధర్మక్రతువులును దలఁచి చూడఁ
బుణ్యసాధనవృత్తులు పుడమిలోన
కల్తషము లేనిహృదయము కలుగ వేమ! 575

సజ్జనులు సర్వదా పుణ్యకార్యములను చేయుటయందే తమ జీవితములను గడుపుచుందురు. వారు నిష్కల్తషహృదయులు కావున వారికి దేవతలను పూజించుట, జపము చేయుట, తీర్థముల సేవించుట, దానముచేయుట, యజ్ఞాదికముల నొనర్చుట యివి నియతకృత్యములు. ఇట్టిపుణ్యకరములగు వృత్తులలో వర్తిం చుచు సజ్జను లిహలోకములోఁ గాలయాపనముఁ జేయుదురు.

ఆ. దోషరాశిఁ బుట్టి దోషంబుఁ దెలియక
దూషణములు సేయుదుష్టజనులు

నరకరూపమందు నాటియుండెదరయా, వి...

సజ్జనులు అయియుండనివారికి ఎన్ని జన్మములకైనను తరింపు గలదా? లేదు. ఏలయనఁగా: ఎల్లప్పుడును పుట్టుకసహితము దోషముల గుంపులోనే పుట్టి మంచియేదియో చెడ్డయేదియో తెలియక దూషించుచుచుందురు దుష్టులు. కావున వారు నరకరూపములలోఁ గూలియుండెదరే కాని ఉత్తీర్ణులు కాఁజాలరు.

ఆ. ధార్మికునకుఁ గాని ధర్మంబు గనరాదు
కష్టజీవికెట్లు కానఁబడును

నీరు చొరమి లోతు నిజముగా తెలియదు, వి.

ఒక్కొక్క మానవున కొకవిధమగు సుగుణము నైజమైయుం
డును. సుగుణములు సామాన్యముగా నభ్యాససాధ్యములుకావు.
ఎటులనధనవంతులు ధర్మాత్ములఁజూచి మేముచేయలేమాధర్మము.
ఇది గొప్ప కార్యమా యందును. నిజమునకుఁ గష్టమునొంది ధన
ము సేకరించినవాఁడు, ధర్మము చేయఁజాలఁడు. ఇవియన్నియు
దూరముననుండి పలుకుపలుకులు. పిడ్డున నున్నపుడు నీరు లోతు
లేనటులే కనఁబడును. దిగిన నేగదా లోతుకష్టము సుఖము
తెలియవచ్చుట. అటులే త్యాగాదులల్లాని సాహసముగూడ
దూరస్థులకుఁ దెలియరాదు.

క. నది నుదకంబులు చనుక్రియ

మదిఁ బొడ మెడుతత్త్వవిధులమహిమము లెల్ల

దుదిపదవిఁ గలయ ఘనుఁడగు

నుదధిఁ బ్రవేశించు గంగ యొప్పున వేమా.

మానవుఁడు తనహృదయమున జనించు తత్త్వబోధములన్నిం
టిని గడముట్టించెనేని యాతఁడు పరబ్రహ్మస్వరూపమును బడసి
ముక్తుఁడు కాఁగలఁడు. నదిలోఁ బ్రవహించు నీరంతయు నెడ
తెఱిపిలేక కడముట్టఁబోయెనేని సముద్రమునఁబడి పావనము
నొందునుగదా !

ఆ. నీచగుణము లెల్ల నిర్మూలమై పోవు

కొదవలేదు సుజనగోష్ఠివలన

గంద మలఁద మేనికం పడంగినయట్లు, వి... 579

సజ్జనసాంగత్యమువలన ఏమిలాభమని కొందఱ అనెదరు. దీనఁగలుగు లాభ మితర మేదానివలనను లేదు. సజ్జనసాంగత్యమువలన నీచగుణములన్నియు నశించిపోవును. ఏవిధమైన కొఱంతయును కలుగఁబోదు. ఎట్లనఁగాః—ఒడలికి గంధమును బూసినచో కంపు అడఁగినట్లుతే.

ఆ. నేర నన్న వాఁడు నెఱజాణ మహిలోన

నేర్తు నన్న వాఁడు వార్తకాఁడు

ఊరకున్న వాఁడె యుత్తమోత్తముఁడ నూ, వి.

అనవసరములగు పనులలోఁ ప్రవేశింపక తనకు' తెలియదని సాధ్యమైనంతవఱకు సుజనుఁ డట్టిపనులనుండి తొలఁగి చనవలయును. తెలియనివాఁడను అని యనినవాఁడు నేర్పరి యనఁదగును. అన్నియును తెలిసినవాఁడ ననువాఁడు మాటలప్రోగు. ఏమియును తెలియనివానివలె ఊరకయున్నవాఁడు అందఱ కంటె నుత్తముఁడగును. వాఁడె కార్యార్థి. ఇట్లుండుటయే సజ్జన లక్షణము.

ఆ. పరగ ఋషులు భువిని పరమపవిత్రులై

మించి లోకమునకు మేలుఁ జేయ

సంచితార్థములను సమసింపఁజేయరే, వి... 581

సజ్జనులు ఏకులమున నుదయించినను తమ తపశ్శక్తిచేత జ్ఞానులై పరమపవిత్రులై లోకమునకంతకును మేలు చేయఁజూచి తాము తాము సంపాదించిన పాపములను నశింపఁజేయ దొరకొందురు. అట్టివారికి ముక్తి హస్తగతమై యుండును.

ఆ. పట్టరానిపట్టుఁ బట్టి యుండినవాఁడు
పుడమిలోన కీర్తిఁ బొందలేఁడు

సుగుణి లక్షణముల సుజ్ఞాని యశానయా, వి...
పట్టకూడని మూర్ఖపుఁబట్టును పట్టినవాఁడు యశమును
గాంచలేఁడు. ప్రతివిషయమునను యుక్తాయుక్తముల నెఱుంగ
వలయును. కావున జ్ఞానవంతుఁ డగు సాధనము సజ్జనలక్షణము
లలవడునట్లు ప్రయత్నించుటే.

ఆ. పదిలపడఁగ మనసు పట్టనేరనివాఁడు
కదియఁబోఁడు పూర్ణకలితుఁడుగను

గుదురుకొనెడివాఁడు కోవిదుఁడగునయా, వి.

పదిలముగా మనస్సును పరుగులు వాఱినీయక పట్టియుంచ
వలయును. ఇట్లు మనస్సును పట్టనేరనివాఁడు బ్రహ్మపవార్థము
నొందినవాఁడు గాఁజాలఁడు. కావున బ్రహ్మముఁ గోరువారెల్ల
రును మనోనిగ్రహమును అభ్యసింపవలయును. మనోనిగ్రహ
ముగలవారె విద్వాంసులు. ఉత్తములు.

ఆ. పాలు పెరుగు నేయి పరగునన్నము తిని
స్త్రీలఁ గననివాఁడు శీలవంతుఁ

డొక్కఁడైనవాఁడె యుత్తమశివుఁడయా, వి...

పాలు, పెరుగు, నేయి, శాల్యన్నము మున్నగు నుత్తేజ
కములును మత్తుకలిగించుపదార్థములను భక్షించుచుండినను
స్త్రీలనుచూచి యుపేక్షించువాఁడొక్కరుఁడే శీలవంతుఁడు.
అట్టివాఁడొక్కఁడైనను నుత్తముఁడగును. వాఁడె శివస్వరూప

మునగును. ఇంద్రియముల దర్పము నభివృద్ధి నొందించు నిట్టి పదార్థములఁ దిని యింద్రియనిగ్రహము సాధించుట గొప్ప తనముగాని యాహారాదులు వర్జించి శుష్కించి మోహమును బోనాడుట గొప్పతనము కాఁజాలదు.

ఆ. ఫక్కి దెలిసి పలుక నొక్కవాక్యమే చాలు
పెక్కులేల వట్టి ప్రేల్చుటేల
దిక్కు కలిగి మ్రొక్క నొక్కటి చాలదా? వి.

పలుమాటలను పలికినందుచేత నాకించుక యైనఁ బ్రయోజనము లేదు. ఫక్కి తెలిసికొని మాటాడినమాట యొక్కటైనను చాలును. వట్టి ప్రేలుడుమాట లనేకము లెందులకు? వ్యర్థములనుట. ఎట్లనియందురా? దేవునిదిక్కునకు మఱి నిశ్చల బుద్ధితో మ్రొక్కిన మ్రొక్కొక్కటియే సమస్తకామితము లొసంగును.

ఆ. మఱితునేమొ యనుచు మది సుజనుం డెప్పు
నెవరొనర్చు మే లదెంత దైన
మాటుమేలుఁ జేసి మర్యాదగాంచును, వి. 536.

సజనుడగువాని కుండెమలక్షణములలో నొక్కటి మిగుల నుత్తమమైనది కలదు. అయ్యది కృతజ్ఞత, అనఁగా: చేసిన మేలు మఱివక యుండుటయే. సజనుడెప్పుడును తన కితరులు చేయుమే లెంతపాటిదైనను “మఱిచిపోవుదు నేమొ?” యని యనుకొనుచు సమయమును వేచి మాటుమేలు చేసి మర్యాదను పొందును.

దైవపద్ధతి.

అవతారిక. ఆత్మస్వరూపము ఈశ్వరస్వరూపము సంపూర్ణముగా నెఱుంగుటయే జ్ఞానమనియు జ్ఞానసాధనమునఁ గాని యీశ్వరస్వరూపము నెఱుంగ వీలుకాదనియు విద్వాంసులయభిప్రాయము. కావున జ్ఞానము నుపార్జించి అష్టాంగయోగము లభ్యసించి తపశ్శాన్తిగ్రాయణాదిప్రతసాహాయ్యమున నెటులా నీశ్వరరూపము సందర్శించుటకంటె హృదయస్థుఁడగు నీశ్వరుని సులభోపాయములతో సందర్శించుచు సంసారమును వదలియేని వదలకయేని తరింపవచ్చుననియు సర్వప్రదేశములను నిండియున్న బ్రహ్మపదార్థమును సంపాదించుటకు ఇంద్రియవిజయము సద్వర్తనము ఆవశ్యకమని విరళముగా వేమన మహాయోగి యీపద్ధతిఁ జెప్పుచున్నాఁడు.—

ఆ. అండమందు నుండు నఖిలమకాజనులార

ఎందు లేకయుండు నెఱుఁగుఁ డతఁడె

యతనిపూజఫలము నందెనా శివయోగి, వి...

దైవస్వరూప మన్నిపదార్థములలోను నిండియుండును. చివరకు మిగుల కొద్దిపాటిది యగుగ్రహలోకగూడ నిండియుండును. కావున సమస్తములగు జనులారా! అట్టి సమస్తవస్తుస్వరూపుఁడగు నీశ్వరుని పూజించి ఫలమునొందెనా యట్టివాఁడు శివయోగి యనఁదగును.

ఆ. అందు నిందు నుండు నఖిలుండు చూడఁగా
నెందు దానె నిండి యెటుఁగుచుండు
నతనిపూజఫలము నందఁగవలెనయా? వి...

దైవ మఖిలవస్తురూపుఁడు. ఆతని కిఱపుగానిచోటు వేఱు లేదు. అచ్చట నిచ్చట నుండును. విచారించినఁ బ్రపంచము లొని ఏపదార్థమునందైనను తానె నిండియుండెడి స్వభావము గలవాఁడు. మనుజుఁడై పుట్టినందులకు ఫలముగా నట్టి మహానుభావుని పూజల నొనర్చి ధనము నొందవలయును.

ఆ. అల్పుఁ డైన నేమి యధికుఁ డైనను నేమి
చెప్పవలయురీతిఁ జెప్పినాఁడ
హరుని యెటుకలేక యాకు లల్లాడునా? వి...

కొద్దివాఁడైనను గాని గొప్పవాఁడైనను గాని యందఱు కును దైవబలమే బలము గాని ఇతరములుకావు. దీని చెప్పవలసినంతగా చెప్పినాఁడను. ఒకవేళ ఎవ్వఁడైనను తనప్రయత్నములచేత దైవము నొంపఁ బ్రయత్నించెనేని సఫలుఁడు కాఁజాలఁడు. ఏల యందురా? ఈశ్వరునియజ్ఞయిసుమంతయైనను లేనిచో ఆకుగూడ కదలఁజాలదు.

ఆ. ఆకుమీఁదివ్రాత యందఱికిఁ దెలియుఁ
జేతిలోనివ్రాతఁ జెప్పవచ్చు
తోలుక్రిందివ్రాత దొడ్డవాఁ డెటుఁగునా? వి.

తాటియాకులు మున్నగువానిపై వ్రాసినవ్రాత లందఱికిని తెలిసినవే. ఇట్లులే చేతిపైనివ్రాసినవ్రాతలఁ గూడ తెలిసికొని

చెప్పవచ్చును ; కాని ఎంతటి బుద్ధిమంతుడైనను ఎన్ని పాట్లు
పడినను దైవనిర్దిష్టమగు వ్రాతల నెఱుంగజాలడు.

ఆ. ఆకులందుఁ జదివి యందఁగ రానిది
ఏక మమర యుక్తి నెఱుంగవలయు
దాకి పూర్తిగాను తన్మయమొందుఁడీ, వి... 591

దైవ మధికబలము గలది. దేవునిభావ మీరీతి నుండునని
గ్రంథములలో చదివిననుఁగొందమనిన వలనుగానిది. అట్లుగాక
తెలియవలయునని పట్టుదల కలిగినయెడల నైక్యబోధక మగు
యుక్తిని తెలిసికొని కలసికొని తన్మయత్వము నొందుడు.

ఆ. ఇంటియింటిలోని యీశ్వరునెఱుంగక
అంటిచూడలేక యడవులందు
నుండఁ గోరువైవ ముండనీయఁడు వాని, వి...

సర్వసాధారణముగా నీశ్వరుఁ గనుఁగొనవలయుననిన నైక్య
భావముతోను సర్వసమత్వబుద్ధితోను మెలఁగవలయును. ఇట్ల
యిన సమస్తజనహృదయనివాసి సర్వజగన్నివాసుడగు ఈశ్వరు
నెఱుంగఁగలుగుదురు. కాని ఇంటిలో నున్న నీశ్వరుని కొంద
ఱవివేకులు తెలిసికొనజాలక యడవులలోఁ బడి యెండఁ
గోరుదురు. జనులు దేవుఁ డిట్టివారలకు కొంచెమైన జ్ఞానమునంట
నీయఁడు.

ఆ. ఇయ్యనతనిచేత నిప్పించుతనప్రాప్తి
ఇచ్చువానిచేత నీయనీదు
ఇయ్యఁ గైకొనంగ నీశ్వరుఁడే కర్త, వి... 593

మనుజుఁడు ప్రయత్నింపఁగలవాఁడు మాత్రమే. ఫలము దేవుఁ డీయవలసినదియే. ఈ దైవమునే అదృష్టమనియు ప్రాప్తియనియు నందురు. దీని ప్రభావ మతివేలము. ఎన్నడును దానము పేరైన నెఱుఁగనివానిచేత నిష్ఠింపచేయును. ధారాశముగా నిచ్చువానిచేత నిష్ఠింపదు. కావున ఇచ్చుటకును పుచ్చుకొనుటకును ఈశ్వరుఁడే కర్తగాని యితరముకాదు. ఆయాశ్వరుఁడే ప్రాప్తియనుకొనుము.

ఆ. ఇష్టలింగ మేది యిల శిల లింగంబె

నిష్ఠమీట మెడను నీల్గ గట్టి

కష్టపడుటగాని కలుగదు దైవము, వి... 594

కొందఱు దైవము నిజరూపమును తెలిసికొనఁజాలక వెట్టి వారలై ఇష్టలింగ మిష్టలింగ మని మెడలలో లింగములను గట్టికొని తిరిగెదరు. ఎంత వ్యర్థులొ చూడుఁడు. ఏమందురా? ఏది యిష్టలింగము? శిల యందురా? శిల లింగమగునా? కాదు. లావుమెడలలో శిలల నీలగకట్టికొని కష్టమునొందుటే గాని దైవముఁ గనుఁగొనఁజాలఁడు.

ఆ. ఈనినట్టిపులిని బూని చంపఁగవచ్చు

మనసు మర్త మరసి కనఁగవచ్చు

దైవమాయ తెలియ తన కసాధ్యం బగు, వి...

కొందఱు మేము దేవునిమాయ నామూలముగా గ్రహించితిమనియు సర్వవిషయములు మేము సమగ్రముగా నెఱుఁగుదుమనియు వదరుచుందురు. ఇది సంభవము కాఁజాలదు. మాన

వుండు శ్రమచేసి యెటులా ఈనినపులి నైనను పట్టుకొని చంపఁ
గలఁడు. వివేకబలమువలన మనస్సులోని మర్తములను తెలిసి
కొనవచ్చును. కాని ఎంతటిశూరుడైనను ప్రాజుడైనను పర
మేశ్వరునిమాయ నెఱుంగఁజాలఁడు.

ఆ. ఉదకమందు పాచి యున్నది చూడరా
మదిని నున్న మాయ మట్టువడక
సదనమందు బ్రహ్మ సాక్షిగా నెంచుము, వి...

దైవరూపము మనకంటి కగపడు ప్రతివస్తువునందును కలదు;
కాని అయ్యది మనలబోలె మాయచే గట్టువడదు. ఎట్లం
దురా? నీటిలానుండి పాచి నీళ్ల కంటని యట్టులే. కావున
మెలకువతో నీనిలయమునందె దైవముండె నని యెంచి
కొనుము.

ఆ. ఉన్న వార లెవరొ చన్న వా రెవ్వరో
కన్న వార లెవరొ కానరారు
ఉన్నచన్నకన్న నొక్కడే చూడరా, వి... 597

మనుజుఁడు ప్రాజ్ఞత లేక భేదబుద్ధిచేత నభిమానియై తిరు
గాడుచుందును. అయ్యది యుక్తము కాదు. ప్రపంచములో
స్థిరమెవ్వరో ఎవ్వరు లేరో పరికించుము. దైవమునకంటె నితరు
లొక్కరును గానరారు. ఉన్నను కన్నను చనినను ఒక్కదైవ
మని యెఱుఁగుము.

ఆ. ఊరు కాదు విరిగి యున్నది గనలేక
పోరి గురులఁ గనక పొందుపడక
తాటుమాటుగాను తత్తటపడ నేల ? వి... 598

ఓరిమూర్ఖుడా ! నీవు మోక్షరహస్య మెఱుంగవలయునని
చిత్తచాంచల్యముతోఁ గన్నవానికాళ్లుపట్టుకొని సర్వవిధముల
భ్రష్టుడవై బోవుచున్నాడవు. ఊరూరికి తిరిగి, నిజముగా
లోకముల నిండియున్న దైవరూపము నజ్ఞానివై తెలియవైతివి.
గురువులతో విరోధించి నిజరూపమును పొందజాలవైతివి. వెట్టి
వాడా! తారుమారై యేల తత్తటపాటు నొందెదవు. ఇపుడైన
మనస్సు నిలుపుకొనుము.

ఆ. ఎచటనుండి వచ్చు నెచటికిఁ దాఁ బోవు
నిద్రచంద మెఱుంగ నేర్చునేని
ఆత్మరాకపోక లతఁడపో శివయోగి, వి... 599
ముక్తుఁడు ముక్తుడనగా నట్టివాఁ డొక్కరుఁడే ముక్తుఁ
డగును. ఎవ్వఁడు ఈజీవ మెచ్చటనుండి వచ్చునో, ఎచ్చటఁ
బోవునో నిద్రించుట యనఁగానేమి? యని ఈరీతిగా నాత్మ
రాకపోకల నెఱుఁగునో, వాఁడే శివయోగి యగును.

ఆ. ఎంత వింత మనికి నేమేమి తోఁచినఁ
జింత సేయరాదు చిక్కు బెట్టు
వింతలోనిగుట్టు వివరింపఁ దానగు, వి... 600

పరమేశ్వరుని ధ్యానించునప్పుడు మాయాప్రభావమువలన
మనస్సనకు ఎట్టివింతలు కనుపించుచున్నను వానిని లెక్కనేయ
రాదు. ఏమనః ఇవియే పరమేశ్వరుని విలాసము లని బ్రమసిన
నిక రహస్యము తెలియు టెట్టులు? నిష్కాసమయమున నాంత
రంగికదృష్టికి బాహ్యదృష్టికిఁ గానవచ్చు సీవింతలన్నియుఁ దన

యజ్ఞానమువలన జనించునవియనియు నజ్ఞానియగు తా నె యట్టి
భ్రాంతులకుఁ గారకుఁడ ననుకొనవలయునుగాని దైవలీలలు
గా నెంచరాదు.

క. ఎన్నాళ్లు బ్రతికిచచ్చిన
దన్నెఱుంగని మర్త్యులకును దలఁగును బరమా
పున్నమచంద్రుని విమలపు
వెన్నెలలో బయలు సేరి వెలయుము వేమా!

కొంద అవివేకులు దేహము వ్యాధిమయము మృత్యువువెంట
నంటియుండును. స్వేచ్ఛజీవితమున మోక్షము నొందువిధ మెద్ది
యందురు. ఇంతయేల? అవివేకి యెంతకాలము జీవించినను
ముక్తి నొందఁజాలఁడు. మనుజుఁడు ముందు తాను స్థూలసూక్ష్మ
కారణదేహములకంటె భిన్నుడై జాగ్రదాదులగు నవస్థలఁ
గాంచుచు అన్నమయాది పంచకోశముల నతిక్రమించిన సచ్చి
దానందస్వరూపుఁడని యెఱిఁగినవాఁడె ముక్తుఁడు. అట్టివాఁడు
శరత్కాలపు వెన్నెలవలెఁ బ్రకాశించు జ్ఞానతేజమును దర్శించి
మోక్షపదవి గడించి కృతార్థుఁ డగును. కాన ప్రతిమానవుఁడు
తన్నుఁ దా నెఱుంగుట ముఖ్యము.

ఆ. ఎన్ని భూములఁ గని యేసాటు పడినను
నంటనీక శనియు వెంటఁ దిరుగు

భూమి క్రొత్తదైన భోక్తలు క్రొత్తలా? వి... 62

కొంద అవివేకు లీచోటు కలసిరాలేదు. మఱియొకచోటు
గలసివచ్చునేమో యని దేశమంతయుఁ గలయుఁ దిరిగెదరు.

తా నెన్ని దేశములకేగినను ఎన్నెన్ని పాట్లుపడినను తనయదృష్టముకూడ వెనువెంటనే తిరుగుచుండును. (ఇద్దానినే యదృష్టమందుము) ఏలయందురా! మనము వెడలిపోయినభూములు క్రొత్తవైనను వాని ననుభవింపవచ్చిన మనముమాత్రము ప్రాంతలమే గనుక.

ఆ. ఎటుక గలుగునాతఁ డేయూర నుండక
తిరుగ నేలఁ దనకు దివ్యమైన
పండు పండ నెనుక భక్షింపకుండునా ? వి...

నిక్కమగుజ్ఞానము గలవాఁడు ప్రతిగ్రామము నెందులకు తిరుగవలయును? ఆతఁ డెక్కడనుండన నచ్చటికి తనకోరిన వస్తువులు వచ్చును. ఇందుకు సంవేదము వలదు. ఎట్లందురా? చూడుఁడు. ప్రయత్నించి కృషిచేసి ఫలింపజేసిన వెనుక ఫలము లేకయుండునా? తాను ఆఫలమును భక్షింపఁడా?

ఆ. ఎవ్వ రెటుఁగకుండ నెప్పుడు పోవునో
పోవు జీవ మకట బొంది విడిచి
యంతమాత్రమునకె యపకీర్తిగనలేక
విరుగఁ బడును నరుఁడు వెట్టివేమ ! 604

కొందఱు మంషమతులు తనువు లశాశ్వతములనియుఁ బరమున యముఁడు యపకీర్తివంతులకుఁ బ్రతిఫలముగ నరకము చూపును. తాను గతించినను లోకములోఁ దనయపకీర్తి నిలిచి యుండునని కొంచెమేని తలంపఁడు. ఇది మిగుల ప్రమాదము. బుద్ధిమంతుఁ డగువాఁడు పరము నాసంపక ప్రాణములు ము లనుకొని మెలఁగరాదు. అప్పుప్రాణము ఎప్పుడకు

తెలియకుండ ఎప్పుడు పోవునో తెలియదు. కావున నింతమాత్రపు
దేహమునకై యపకీర్తి కొడిగట్టి పాపలోకమున గూలుటకు
నరుండు యత్నించుట వెఱ్ఱిశనము.

తే. ఏడ్వ మది నోవ ఫలమేమి యెవరు నిన్ను
దిట్టంగా నేమి లేక నుతింపనేమి

కలుగుభువి లాభలోభము ల్గాలమహిమ
ననుచు సరిపెట్టికోరాదె యరయ వేమ ! 605

లోకములూ కొందఱు వివేకు లగునరులు పరులు తనశ్రేయ
స్సొనకు సహించుటలేదనియు వాండ్ర యెడైన తనకుఁగొట్టికలసి
వచ్చుటలేదని పలుకసాగును. ఇది వెఱ్ఱిమాట. ఇతరులు ఏడ్చి
నను, నొచ్చుకొన్నను, దిట్టినను, కొనియాడినను నీవు కొంచె
మేని లక్ష్యపెట్టకుము. లాభము నష్టము మానవునకుఁ గాల
మహిమవలననే కలుగునని మనసు కుదురుపఱచికొనుట
యుక్తము. కాలమున కేమానవశక్తియు నడ్డుపడఁజాలదు.

ఆ. ఏది కులము నీకు ఏదిమతంబురా

పాదుకొనుము మదిని యకృ మెఱింగి

యాదరించుదానియంతఃకు దెలియుము, వి...

నే నున్నతకులమువాడ నను నభిమానముచేత నజ్ఞాని వగు
చున్నావు. ఓయి పిచ్చివాడా నీవెవ్వరు? నీకు కులమున్నదా?
లేదు. కావున మదిలో పరిపక్వము చేసికొని దైవరూపము నెల
కొలుపుము. దీక్షఁబూనిదానియంతముదెలియఁబ్రయత్నింపుము.

క. ఏదేశముః దిరిగినఁ బని

లేకట తనమనసుమదురు లేకుండినచో

నాధారం బింక నింతయ .

తాఁ దెలియుట మనసు శుద్ధి త త్వము వేచూ !

మనసు కుదిరికఁ గన్నవాఁడు దేశదేశములను ద్రిష్టుఁ
బనిలేదు. మనసు కుదురకున్నను దేశములను దిరిగినఁ బనిలేదు.
కావున తనకు తానె యాధార మనుకొనుటయే శుద్ధమగు దైవ
రూపమునుగా తెలియుము. ఇదియే మానవధర్మము.

క. ఏనాఁడు సుభిక్షము తన

కేనాఁ డిరవయ్యె నచటి కేఁగుమృగంబుల్

తానున్న చోట విసికిన

మానవులని పలుకనేల మహిలో వేచూ ! 608

కొందఱు పూర్వనివాసమును వదలుటకుఁ బ్రాలుమాలి నానా
వస్థలనే పొందుచుఁ గాలయాపనము గావింతురు. వారు పరు
లను ఉదరపోషణలకై దేశముల ద్రిష్టురుచున్నారందురు. అది
పశుపక్ష్యాదులకును సమానమే. చూడుఁడు. ఏరోజు నెచ్చట
సుభిక్షమో అచటికి మృగము లాహారార్థ మేగుటయు ఏకాలము
నం దెచట న్నాహారములభింపదో యటచుండి మృగములు మఱి
యొకచోటున కేగుటయు సాజము. మానవుఁడుగూడ నటులే
మృగధర్మానుసారముగ నాహారార్థియై నెలవువదలుట యెన్నఁ
టికిఁ దప్పకాదు.

క. ఒకరి కీడు వేటి కొక్కరి కీయఁడు

ఒకరిమేలు వేటి యొకరికీడు

కీడు మేలు వారు పోడిమి దెలియరు, వి... 609

భగవంతుఁడు సుకృతముచేసినవారికి మేలు, దుష్కృతము చేసినవారికిఁ గీడు తప్పక కల్పించును. దుష్టునకుఁ గల్పించఁ దగిన కీడు మంచివానికొసంగఁడు. సత్పురుషునకు సమకూర్ప వలసిన మేలు దుష్టునకుఁ గూర్పఁడు. కర్తానుకూలఫలము చాతఁ డొసంగుచునే యుండును. కీ డనుభవించువారు మేలను భవించువారు నీధర్మరహస్యముమాత్ర మెఱుంగరనుటనిక్కము.

ఆ. కంకుభ ట్టనంగఁ గాషాయములు గట్టి

కొలిచె ధర్మరాజు కోరి విరటుఁ

గాలకర్తగతులు కనిపెట్టవలెనయా, వి... 610

తెలివితేక యేల దేబిరించెదవు. దైవము నెంతవారైనను తప్పించుకొన లేరు. ధర్మరాజంతటివాఁడు దైవమును తప్పించుకొనలేక కాషాయము ధరించి కంకుభట్టు అనునామముతో సాటిరాజగు విరటుని కొల్చెను. కావున కాలకర్తగతులు కనిపెట్టి మెలఁగవలయును. మేము ఘనులమని గర్వింపఁదగదు.

ఆ. కట్టె వైననున్నఁ గట్టెకు ఘనమేమి

చెట్టువైన ఘనము జేరఁగలఁడె

కట్టె చెట్టు రెండు గలసె దైవంబులో, వి...

ఆశాపీడితులై మిద్దెలుమేడలు ననియేడ్చుచుండెదరు. కట్టె వైననున్న నింకొక కట్టెకు ఏమి ఘనమువచ్చెను? మేడగాదు.

చెట్టుపైన (అనఁగా అంతయెత్తున) నున్నను ఘనతఁ గాంచఁ గలఁడా? లేదు. చివర కీకట్టెయును ఆచెట్టును దైవములో కలియునట్టివై యుండును. కావున నజ్ఞానివై సుఖముల కాశించుము, అన్నియు నశించునవియే.

ఆ. కట్టెయందు నిష్ఠు గాననిచంద మీ

తనువునందు నాత్మఁ దగిలియుండు

మటుగు దెలిసిపిదప మార్కోనవలెనయా, వి

అజ్ఞానులు తెలిసికొనఁజాలరు గాని దైవము మనశరీరములలోనే ఇమిడి యుండును. ఎట్లనఁగా: కట్టెలో నిష్ఠు ప్రత్యేకముగా కనఁబడక యొకదానితో నొగదాని నొఱసినయెడల జనించును. అట్లులే శరీరములో చేరి యాత్మ యుండును. కావున ఆత్మయున్న రహస్యమును ముందెఱిగి ఆపిదప స్వాధీనము చేసికొనవలయును.

ఆ. కడక నఖిలములను నడినాశమందున్న

వేగుఁజుక్కవంటి వెలుగుదిక్కు

వెలుగుకన్న దిక్కు వేతెవ్వరున్నారు?వి...613

సమస్తప్రపంచమునకు ఆధారమై బ్రహ్మనాశము నంటి యున్నాఁడు దేవుఁడు. ఆదేవుఁడు తెల్లవారుజామున మొలచు చుక్కలాగున వెలుగుచున్నాఁడు. ఆయనయే మనలకు దిక్కు. నిక్కముఁ బరికించిన నంశకన్న వేతెవ్వరును లేరు.

ఆ. కడగి వట్టియాస కడ తేఱనీయదు

ఇడుములందుఁ బెట్టి యీడ్చుఁగాని

పుడమిజనులభక్తి పొడమంగ నీయదు, వి...

ఎప్పుడును ఆశకుఁ జిక్కిపోకుము. అయ్యది నీకు మేలు
చేయుదానిఁబోలి కావలయునని ప్రయత్నించి నిన్నుగట్టెక్క
నీయదు. నిన్ను ఎప్పుడును ఆపదలలో వైచి పడ నీడ్చు
చుండును. నిన్నే కాదు. భూలోకమునందలి జనులకు భక్తినే
కుదురనీయదు. కాన ఆశాత్మాగము ప్రధానకార్యము.

ఆ. కడుపుకేల మనస కళవళపడియెదు

కడుపుకేడ దృష్టి కలుగుచుండు

కరపరాతిలోని కప్పకుఁ గలుగదా? వి... 615

భీభీ! పాడుమనస్సా! ఈపొట్టకై రాత్రింబవళ్లు ఇంతగా
వీల దుఃఖించెదవు? పట్టెడన్నము- దొరకకపోదు. ఒకవేళ
దొరుకుచున్నను నీకు తృప్తియనుమాటయైనను లేదు. విచారిం
చుము. నల్లగాయిలోని కప్పకు దేవుఁడాహారము నీయలేదా?
కావున పొట్టకొఱకై దేవులాడకుము.

ఆ. కనకమృగము భువిని గలుగ దంచెఱుఁగఁడా

రాముఁ డెఱుక గల్గురాజు గాఁడొ

చేటుకాలమునకు చెడుబుద్ధి పుట్టెడు, వి... 615

ఎంతటి బుద్ధిమంతుడైనను కానిష్టు డైవమాయను దాటఁ
జాలఁడు. ఎట్లందురా? చూడుఁడు. రాముఁ డంతటిమేధావి?
యయ్యను బంగరులేడి వీలోకమునను లేదని యెఱుఁగఁడా
లేక ఎఱుకగలవాఁడు కాఁడా? కాకేమి? కావున చెడుకాలము
నకు చేటుబుద్ధి పుట్టుచుండును. ఇంక సామాన్యమానవు లెంత?

ఆ. కలియుగమునఁ బుట్టి కడతేఱఁగా లేక
యొడలు జడలఁ జేసి యుగతపము
తమరుచేసి యేమి తత్త్వంబు గనలేరు, వి...

అలోచనలేనివారు కొందఱు నిశ్చలచిత్తముతో హృదయ
గతుడగు జీవుని గనుగొనఁజాలక పేరాసతోఁ దపముఁజేసి
తరింపఁ బ్రయత్నింతురు. తపములు దానములు మున్నగువాని
చేత దైవమును తలక్రింద చేయఁబూనుట వెట్టితనము. ఈకలి
యుగములో పుట్టినందుల కెట్లులో కడతేఱవలయును; గాని
యుగముగా తపంబుఁబూనుట తప్పదము. చేసినమేలందురా?
చేసినవారేమి సంపాదించిరి?

ఆ. కసువుఁ బసికి చేసె గాలి ఫణికిఁ జేసె
మన్నె రలకుఁ జేసె మఱవ కెట్లొ
కుంభినీజనులకుఁ గూడట్లు చేసెరా, వి... 618

దైవసృష్టి విచిత్రము. ఆయన సృష్టిలో నేమియును లోప
మును చేసియుండలేదు. పశువులను సృజించెను. వానికాహార
ముగ కసవును పుట్టించెను. సర్పమును పుట్టించెను. దానికి ఆహా
రముగా గాలిఁజేసెను. మన్ను ఎఱ్ఱలకు ఆహారముగాఁ జేసెను.
అట్లే భూమిలో ఎల్లవానికిని మామనుగూడ సృజించెను. కాన
ఆహారమునకై యాతననొందుట వెట్టితనము.

ఆ. కాఁగలపనులెల్ల గా కెట్లుపోవును
కానిపనులు కానె కావు భువిని
మహిమ వేఱ గలదు మనతోడ నున్నదా? వి.

కార్యసాధనమునకు దైవబలముకంటెఁ బురుషబ్రయత్నమే. ముఖ్యమని కొందఱెందురు, కాని దైవబలమునకు మా రెచ్చోటను లేనే లేదు. ఆతనియుద్దేశమే కొనసాగును. ఆతఁడు. కావలయునని తలఁచినవి కానే యగును. కానివి కానే కావు. కావున కార్యసాఫల్యము మదిలా లేదని తెలియవలయును.

ఆ. కానలేడు నుదురు కర్ణముల్

నెఱులఁ గాన లేడు నెత్తిమీఁద

తన్ను కానలేడు దైవము నెఱుఁగునా? వి...

మనుజుఁడు అజ్ఞానియై దైవమును గనుగొందు ననునుగాని. తనసామర్థ్యమును తా నరయఁడు. తనచెవులను వీఁపును నెత్తి మీఁదనుండు వెండ్రుకలునుగూడ తానుననఁజాలఁడు. చివరకు. తన్నే తా నెఱుఁగఁడు. దైవము నిఁక నెట్లెఱుఁగఁగలఁడు?

ఆ. కానలేరు గాని కలియుగంబున నున్న

మనుజు లందఱికిని మాన మొకటి

దార్థ్యమున్న యెడల దైవంబుఁ జూచును, వి...

మనుష్యులు అజ్ఞానవశులై 'అందఱు నొక్కటే. అందఱు కును సమానముగానే సుఖదుఃఖములు కలుగును' అని తెలిసి కొనలేకపోవుట యొక్కటిమాత్రమే కాని మాన మందఱకును సమానమే. తమకు దైవభావములను చూడ శక్తిగల్గినయెడల దైవమును సమానముగా చూచును.

క. కాలగతి యెంతవారికి

వాలాయము చులకఁదనము వచ్చుట యరుదా

వేల గిరినెత్తు కృష్ణుడు

తేలడె వటపత్రమందు తెలుయుము వేమా!

ఎంతగొప్పవారికైనను కాలగతిని తప్పించుకొనుటకు శక్యము కాదు. సమస్తప్రపంచమునకు ఆధారభూతుడైన కృష్ణుడు ఒక్కవేలితో పర్వతమును మ్రోసెను గదా! అట్టివాడు సైతముకాలమునకు కట్టుపడి మట్టియ్యకుపైన తేలడా?

ఆ. కాలచక్ర మెటుగంగా లేక యెప్పుడు

సంధ్యజపము చేయుజాణలార

సంధ్యజపములోని జాడ లెట్లుండును? వి...

“ఈసమయ మెట్టిది? ఇప్పు డేమిచేయవలయును? కాలము నారాధించుట యెట్లు? అని కాలచక్రపుమాహాత్మ్యమును తెలిసికొనఁజాలక సంధ్య జపము చేయునట్టి జాణలారా! సంధ్యజపములో జాడ లెట్లుండునో చెప్పఁగలరా?

ఆ. కాలచక్ర మెల్లఁ గలవారిమన సెల్ల

సాగి తిరుగుచుండుఁ జంచలించి

చక్రగతిని విడువ స్తంభించు మన సప్త, వి....

లోకులు తమంత దాము మనస్సును కుదిర్చికొని యున్న సాధనములతో కార్యమును సాధించికొనఁ దివురవలయునే కాని ఎప్పుడో సమయమువచ్చునని ఎదురుసూచుచుఁ గూటు చుండఁగారాదు. కాలమును కలవారిమనస్సును ఒకరీతిగా నుండెడివి కావు. ఎప్పుడును చంచలములై తిరుగుచుండును.

ఆ. కాల మధికమైనఁ గడచిపోవఁగ రాదు
 ధర్మరాజుఁ గొల్చె తగనిచోటుఁ
 కంకుభ ట్టనంగఁ గటకటా యేమన? వి...

తన ప్రయత్నముకంటెను దైవబల మధికమైనచో నెంతటి
 వాఁడైనను తప్పించుకొని పోరాదు. ధర్మరాజంతటివాఁడు దైవ
 మునకు బద్ధుఁడై కంకుభట్టను పేర విరటుని నేవించెను. ఇంకను
 తక్కినవారిగూర్చి యేమని చెప్పవచ్చును?

క. కాలము కాల మటనకను .
 మేలుగ తా నొక్కరీతి మిలిమిఱుగఁ దాఁ
 గాలు నెదుర్కొను జ్ఞుఁడై
 వాలాయము శివుని గూడి వర్ధిలు వేమా! 626

దైవము దైవ మని కొందఱు కాలము నెదురుమాచుచుం
 దురు. బుద్ధిమంతులగువా రట్టు లెప్పుడో కాలము మంచిదగును.
 దైవ ముగ్రహించు నని కూర్చొనక సాధ్యమైనంతవఱకు
 ప్రయత్నము చేసి మరణములేనిమార్గము నారసి ముక్తిచెందుట
 మంచిది.

ఆ. కాళ్లముంద తేరు కడ కీదఁగా లేక
 ముగ్గు రీతగాండ్రు మునిగినారు
 నరుఁడె యీదు నన్న నగుబాటు గానొకో?వి.

దైవకృతము నెట్టివారైనను తప్పించుకొనఁజాలరు. సర్వ
 శక్తియుతులగు త్రిమూర్తులంతటివారలే సంసార మను నదిని
 చాటలేక నిమగ్నులై పోవుచుండఁగా ఇంక సామాన్యుఁడగు
 మనుజుఁడు ఈదునని చెప్పుట నవ్వలచేటు గాదా!

ఆ. కీలకము లడంచి బై లెఱింగినవాఁడు

సింధుపుత్రిమాయఁ జిక్కె నతఁడు

శౌరియంతవాఁడె జనులకు శక్యమా? వి...

విష్ణుమూర్తియంతటివాఁడు పరమయోగియై సమస్తకీలకములను బోధోల్లి బ్రహ్మము నెఱింగినవాఁడయ్యును శౌరియయ్యను లచ్చిమాయలలోఁ జిక్కె ననఁగా : సాధారణజనులు మోహమును గెల్వలే రనుటలో నాశ్చర్య మేమి కలదు ?

ఆ. కుక్క యే మెఱుంగు గురులింగజంగంబు

పిక్కఁ బట్టి యొడిసి పీకుఁ గాక

సంతపాకఁజొత్తు సన్నాసి నెఱుఁగునా? వి... 629

మూఁగులు నుముత్తుని చూచి పరిహసించు రేగాని యాతనికి గలిగిన మోదమును గుఱుతింపఁజాలరు. ఎట్లనఁగా: నీచజంతు వగుకుక్క గురువులే జంగములే యని సన్తానించునా? సన్తానింపదు. కండలు వెడలివచ్చునట్టులు పట్టుగొని పీకిపెట్టుచు. సంతలోపాక వేసి లంజెతనముచే జీవించు దాసి సన్యాసులను (అనఁగా: స్వాములవారిని) తెల్లసికొనఁ గలుగునా? తెల్లసికొనఁజాలదు.

ఆ. కూటవాసి యగుచు గుణములఁ బచరించి

నీడనీడవలెను నిలిచియుండు

నుదకఘటములందు నుపరిసూర్యునిబోలె, వి...

దైవము ఇక్కడనక్కడయని లేక సమష్టిని సర్వవ్యాపియై గుణరహితుడయ్యు గుణములచే నొప్పుచు నుండును. నీటిలోని

నీడచొప్పున సాక్షిమాత్రుడై యొప్పియుండును. నీటికుండల
లోని సూర్యుడొక్కడైనను భిన్నులుగ నగుపడునట్లులు
ఈశ్వరుడు పాధిభేదమున వేర్వేరుగా గాన్పించుచుండును.

ఆ. కొండదండి మామ కొండకూతురె యాలు

కొండమేటివిల్లు కొండయిల్లు

కొండవంటిదొరయు గుండయిపోయెరా, వి...

దైవబలముముందఱి నెవ్వరిబలము నేమాత్రము నుపయో
గింపదు. ఈశ్వరుని ఉదాహరణముగా తీసికొనుడు. ఆయన
దారిద్ర్యమును తప్పింపగలిగిరా? ఆయన మామగారు నిశ్చ
లుడగు హిమవంతుడు. కొండపట్టియగుపార్వతి పెండ్లాము.
కొండయే విల్లు. ఉసికిపట్టుగూడ నొక కొండ. ఆయన నంత
వాడైనను దైవబలముముందఱి నెందుకును పసికిరాక శిలయై
పోయెను.

ఆ. కొండరాళ్లఁ దెచ్చి కోరికఁ గట్టిన

గుళ్లలోన దిరిగి కుళ్ల నేల

పాయరాని శివుడు ప్రాణమై యుండఁగ, వి...

మానవులు విగ్రహారాధనపరాయణులై మనుష్యనిర్మితము
లగు దేవళములలోనే ముక్తియున్నదని భ్రాంతులై తారుమా
రగుచుందురు, అట్టివారలు వెట్టివాండ్లు కాన మానవులారా?
కొండరాళ్లతోఁ జేర్చినగుళ్లలో పడి యేల కుళ్లి చచ్చిపోయె
దరు? పాయజాలని శివుడు ప్రాణమై మిమ్ములను చుట్టి
కొనియే యుండినను మూర్ఖులై చెడిపోయెద రేల?

ఆ. కొడుకును బ్రతికించుకొనలేడు శంభుఁడు
కొడుకును బ్రతికించికొనఁడు శౌరి
దైవబలము లెల్ల దాననే గనుపించె, ...633

సమస్తజగములను సృష్టింపఁగలిగిన నీశ్వరు నంతటివాఁడై
నను దైవబలము నుల్లంఘింపఁగాఁజాలఁడు. శివునంతటివాఁడు
కొమరుని బ్రదికించిగొనెనా? విష్ణువునంతవాఁడు మన్తఘని
బ్రదికించికొనలేకపోయెను. దీనివలన తక్కినబలము లన్నిటి
కంటెను, దైవబలమే బలిష్ఠమని తెలియుచున్నది.

ఆ. కోరిద్రుఁదుపుత్రి కొప్పుపట్టిడ్చిన
సింహబలునిచావుఁ జెప్పఁదరమె
ముగియుకాలమునకు మొనగాఁడు నీల్లఁడా? వి.

కర్తములను చేయునప్పు డొడ లెఱుంగక యహంకరించి
చేయును కాని ఫలకాలమున నెంతటిమొనగాఁడైనను దైవ
దత్త మగునాఫలము ననుభవింపక పోఁజాలఁడు. ఎట్లందురా?
చూడుఁడు. కావలయునని పొగరుచేత ద్రావదిని కొప్పుబట్టి
యీడ్చి కీచకుఁడు ఆఫలము ననుభవింపక తప్పించి కొనెనా?
లేదు గదా!

అ. గతము చేసినట్టికర్తబంధము లెల్లఁ
బరిసిపోవు సత్యగురునివలనఁ
కువ్వురి కొకయేఁడు గుదియకు నొకనాఁడు, వి.

ఎన్ని పాపములను చేసి గుఱును ఎట్టికర్తబంధములు అడ్డు
పెట్టుచున్నను అవి యన్నియును యథార్థముగా గురులక్షణ

ములు గల సత్యగురునికృపచేత పరిసిపోవును. ఎట్లందురా ? సంపత్సరమంతయును నగిషీ చెక్కి చేసిన కుండలన్నియును గుదియ. షాటునఁ బగులుచుండును.

ఆ. గతముఁ జూతమన్నఁ గలగన్న యర్థంబు
నడచుకాలమేని నమ్మరాదు
క్షణములోని బ్రదుకు సంసారవిభ్రాంతి, వి...

ఈ ప్రపంచమంతయును కేవలము బూటకముగా. గనుపించుచున్నది. ఇం దిసుమంతయైనను సత్యపదార్థము గన్పడటదు. గతకాలమును పరికించినఁ గలలోని ధనమువలె నదృశ్య మగుచున్నది. రాఁబోవుదాని నెఱుంగనే యెఱుంగము కదా ? పైని వర్తమానమునుకూడ నమ్ముటకు వలనుపడదు. క్షణకాల మీ బ్రదుకు. సంసారమంతయును భ్రాంతికరము. కావున పరముఁ గనుము.

ఆ. చక్రధరుని వేడి జలధి దాటఁగవచ్చు
వికృత మైనబుద్ధి వెతలఁబెట్టు
నక్రమెన్న గజము నయమార భక్షించు, వి...

బుద్ధిని లోఁబఱచుకొననేర్చినచో నెంతటి గొప్ప కార్యము నేని సాధింపవచ్చును బుద్ధి త్రిప్పుడలకు లోనుగాని మానవుఁడు భగవంతుని ధ్యానించి సంసారసముద్రమును దరింపవచ్చును. కాని పరధ్యానము మొసలిమాత్రము స్థిరబుద్ధి యనునెనుఁగును బట్టకుండ సాధకుఁడు జాగ్రత్తపడవలయును.

ఆ. చర్తమునకు స్పర్శ చక్కఁగా తెలియఁజే
కర్తముల్ పొసఁగుటఁ గానఁ గలఁడె
చర్తకర్తలుండు జగతిని నరులకు,వి...

(గంధాలయ
ప్రకాశనం
విజయవాడ)

మనుజుఁడు చర్తమువలన స్పర్శజ్ఞానముగలిగి వర్తించుచు
న్నాఁడు. కాని యాచర్తమే యొకపుడు స్పర్శము గ్రహింప
లేకున్నది. అట్టిచోఁ బూర్వజన్మ లబ్ధములగుకర్తములను మానవుఁ
డెటుల గ్రహింపఁగలఁడు? మాకుఁ బూర్వకర్తజ్ఞానముకలదని
విజ్ఞప్తిఁగుట పొరబాటు.

ఆ. చిప్పలోనఁ బడ్డచినుకు ముత్యం బయ్యె
నీటఁబడ్డ చినుకు నీళ్ల గలనె
బ్రాహ్మము గలచోట ఫలమేల తప్పురా?వి...

వస్తువులు ప్రాప్తిలేనివానియొద్దకు వచ్చినను ఫలమునీయవు.
ప్రాప్తిగలచోట ఫలము నీయక తప్పించుకొనఁజాలవు. ఎట్లం
దురా? చూడుఁడు. వర్షము కురియుట అన్ని యెడలను గలదు.
ఆవర్షము నీటిలోఁ గురిసిన నీరై ఏమియును ఫలము కన్పింపక
పోవును. ముత్యపుచిప్పలోఁ బడెనా ముత్తైయ మగును.

ఆ. చిలుకగర్భమందు శ్రీశుకుఁ డుదయించి
మునివరేణ్యులందు ముఖ్యుఁ డయ్యెఁ
బ్రత్తికాఘఁ జిత్రపటములు పుట్టవా,వి...640

మహానుభావులగువా రొక్కయుత్తమకులములనే గాక
నీచకులములందును పుట్టుచుందురు. అందువలన వారిసామర్థ్య
మున కేకొంతయునుండదు. చూడుఁడు. చిలుకగర్భమునందు

శ్రీశుకులవారు పుట్టిరి. సమస్తములకు ముఖ్యుఁ డయ్యెను. ఇట్టులనే ప్రతికాయ యెంతటిదో చూడుఁడు. దానివలన చిత్రవిచిత్రములగు బట్టలు పుట్టుట లేదా? అట్లులే.

ఆ. చీమ కుట్టెనేని జివు కనుపించును

చీమ యెంత దాని సృష్టి యెంత

చీమవంటివాని సృష్టిలో నెఱుఁగుము, వి...

దేనినైనను చూచినమాత్రాన నలక్ష్యము సేయకుము. దైవ బలము అన్నిటియందును గలదు. అయ్యది యలంఘ్యము. నొకచీమను ఉదాహరణముగా తీసికొనుము. అది కుట్టెనా చివుకు మనిపించును. కాన చీమవంటిసామర్థ్యములేని స్వల్ప జీవములందు సైతమున్న ఈశ్వరు నెఱిగి మెలఁగుము.

ఆ. చేయఁదగినవేళఁ జేసెడికార్యంబు

వేగపడి యొనర్ప విష మ దాను

బుడమకాయచేదు ముదిసిన తీపయ్యు, వి...

ఏపని నెప్పుడు చేయవలయునో కనిపెట్టి చేయుచుండ వలయును. చేయఁదగిన సమయములలో చేయుకార్యమును త్వరనొంది ముందుగా చేసిన విష మగును. ఎట్లనః బుడమ దోసకాయ పండినపిమ్మట తీయగా భోజ్యార్హమైయుండును. పసిపిందెనుగోసితిందుమేని చేదుగఁ దినవీలుగాకుండును. ఇటులే నేకార్యముగాని త్వరపడి చేసిన విషమింపును.

ఆ. చుట్టుగోడఁ బెట్టి చెట్టుఁ జేమయుఁ గొట్టి
యిట్టునట్టు పెద్దయిల్లుఁగట్టి
మిట్టిపడును మీఁదిపట్టెల యెఱుఁగఁడో, వి...

జనుఁ డజ్ఞానియై సర్వమును తనవశమునందే యుండు
ననియును తాన యీప్రపంచమున స్థిరుఁడగా నుండుననియుఁ
దలఁచి చెట్టుచేమఁ గొట్టి పెక్కుకష్టముల ననుభవించి యింటి
నొకదానిఁ గట్టి మిట్టిపడును; కాని రానున్నదాని నెఱుఁగఁ
జాలఁడు. ఇవిఅన్నియు నశాశ్వతములు. మోక్షమొకటియే
స్థిరమని గ్రహింపఁడు.

ఆ. చూపు కొంచెమైనఁ జుక్కలు కాన్పించు
ప్రాపు వెలుగు లేదు పరువు గాదు
జ్ఞానదీపమువలెఁ గన్నులకును దోఁచు, వి...

సాధకుఁడు పద్మాసనముతో నేకాంతస్థలమునఁగూర్చుండి
చలింపక, చూపులను నాసికాగ్రమునఁ జేర్చి హంసమంత్రము
జంపిచుచున్నచో హంసతత్త్వానుభవము కలుగును. పిమ్మట
హృదయాకాశమువ బిందువు చలింపనీయకుండఁ జేసినచో
ఎట్టి వెలుగుతోఁగూడఁ బనిలేక చుక్కలవంటి నాదబిందు
వులు గోచరించును. పిదప విజ్ఞానమునకు మూలాధారమగు
జ్ఞానదీపము గోచరించి తీఱును.

ఆ. జ్ఞానవంతుఁ జూచు సరికర్తబుద్ధులు
వెఱ్ఱియంద్రు ప్రకృతి విడువలేక
వెఱ్ఱి కవనిఁ బ్రకృతి వెదకినఁ గల్గునా? వి...645

కర్త బద్ధు లగువారను జ్ఞానప్రకాశునిఁ జూచి నిజము నెఱుంగఁ జాలక వెఱివాడని యనుచుందురు; కాని వెఱివానికి బ్రకృతిలోకమున నున్నదా ?

ఆ. జ్ఞానుల మని యెంచి చపలాత్తు లగువారు
తెలివిలేమి తమ్ముఁ దెలియ లేక

కష్టగహనమంధు గట్టిగాఁ జిక్కిరి, వి... 646

మూర్ఖులు లోకమునందు తా మె జ్ఞానులమని యనుకొనుచు చపలులై తాము తమ్మును గుఱుతింపనేరక కష్టగహనములఁబడి తిరుగుచుందురు. దైవస్వరూపము నెఱుంగ నక్కరలేదు. తమ్ముఁ దా మెఱిగిన దైవము నెఱింగినటులె.

ఆ. తనకు లేనినాఁడు దైవము దూరును
తనకుఁ గలిగెనేని దైవ మేల
తనకు దైవమునకుఁ దగులాటమే శాంతి, వి.

మనుజుఁడు తనకు వీలగునంతవఱకును తానే యన్నిటికిని మూల మనుకొనును. తనప్రయోజకత్వము కొనసాగనినాఁడు దైవమును నిందింపఁబూనుకొనును. ఇయ్యది కేవలము మార్భ్యము. తనకును దైవమునకును గలసంబంధమే శమము. దానిఁ దెలియఁ జాలరు.

ఆ. తనకు ప్రాప్తిలేమి దాత లీయక యున్న
దోషబుద్ధిచేతఁ దూలు పెల్ల
ముక్కువంకఁజూచి ముకురంబు దూలుట, వి.

తనకు దొరకఁదగిన యదృష్టము లేనియప్పుడు తెలివి
మాలినమనుజుఁడు దైవమును దాతలను దోషబుద్ధియై నిందింపఁ
బూనుకొనును. నిజముఁ బరికించిన నిది యుచితముగాఁజాలదు.
ఎట్లందురా? చూడుఁడు. అద్దములో ముక్కుపంకరగా గాను
పించిన యద్దమును తిట్టవచ్చునా? కూడదు కదా! అటులే.

ఆ. తనదుమనసుచేతఁ దర్కించి జ్యోతిష

మెంతఁ జేసె ననున దెంచిచూడ

తనయదృష్ట మెల్ల దైవంబ యెఱుంగును, వి...

తనకు తానె ముహూర్తమునుఁ బెట్టుకొని కార్యసాఫ
ల్యముఁ గాంచఁజాలక జ్యోతిష మెంతటియాపదఁదెచ్చి పెట్టె
నని యనుచుందురు. కాని తనకు ఫలాఫలములు గలుగుటయును
అదృష్ట మట్లగుటను దైవమే యెఱుంగును. కాని మూర్ఖు
డెఱుగఁజాలఁడు. కాననే జ్యోతిశ్శాస్త్రమును నిందించును.

ఆ. తనువు తను వటంచుఁ దపియింతు జనులార

తనువు లస్థిర మని తలంపరాదె

తనువు కానఁబడమి దలగునా మోక్షంబు, వి.

శరీరమే సకలధర్మసాధనమని కొందఱు చెప్పుచుందురు.
ఇటులఁ జెప్పటెకాక శరీరపోషణమునకె జీవితకాలమంతయు
వ్యయము చేయుచుందురు. శరీరము శరీరము అని రాత్రిం
బవళ్లు పరితపించుచుందురు. మూర్ఖచిత్తులగు జనులారా! ఆశరీ
రము లస్థిరము లని తలంపరాదా? శరీర మేనాఁటికైన నశించు
నదె. శరీరము నశించినంతమాత్రమున మునిఁగిపోవునదిలేదు.

జీవుఁడు సాయుజ్యమునొందఁగలఁడు. గాన శరీరముమీఁద
భ్రాంతియుంచుకొని మోక్షదూరుడవు కాకుము.

ఆ. తన్నుదా నెఱుఁగఁడు తా నెవ్వరికి నేర్పు
ప్రాలుమాలి తిరుగుపశువుకొడుకు
కాసులకొఱకైన గర్తముల్ గట్టునా? వి...

ధనలుబ్ధులై ప్రపంచమున కుపదేశము నొసంగుద మని
బయలువెడలుదురు. ఎంతటి మూర్ఖులూ చూడుఁడు. తన్నుతా
నెఱుఁగఁజాలఁడు. కాని తాను నేర్పుఁజూచుచు. ఎవ్వ రతని
యుపదేశములవినెదరు? ఇంతమాత్రముఁ దెలియఁజాలక తొత్తు
కొడుకు తిరుగుచుండును. ఇవి యన్నియును ధనలోభమువల
ననే కలుగును కదా!

ఆ. తలఁప వశము గాదు దైవంబు బ్రహ్మంబు
తెలియరాదు బ్రహ్మదేవుకైన
నిసుకబావి త్రవ్వ నెవ్వరివశమయా, వి...652

దైవరూపమగు బ్రహ్మమును కన్నులతో గాంచుటకు అశ
క్యము సరి కదా! మనస్సుతో నాలూచించుటకును అశక్యమై
యుండును. బ్రహ్మదేవునంతటివానికైనను విశము కాదు. ఎట్లా
నఁగా: ఇసుకలో బావి త్రవ్వటకు ఎవరు శక్తులగుదురు?

ఆ. తల్లితండ్రిపూజ దారిఁ గనక కొంత
పాపకూపమందుఁ బడుట యేల
దానధర్మములకు దైవంబు తానాయె, వి...

దానములకు గాని ధర్మములకు గాని దైవము కారణము. అట్టిదైవము తల్లిదండ్రులస్వరూపమున నున్నాఁడు. మనుజులు మూర్ఖులై ప్రత్యక్షదైవతము లగు తల్లిదండ్రుల పూజింపక, యేలొక్కో పాపకూపములఁ బడిపోయెదరు?

ఆ. తాము నిలుచుచోట దైవము లేడని

పామరజనులు తిరుపతుల కరుగ

జోగిఁ జేయు చేతిసొమ్మెల్ల బోఁజేయు,వి...654

మనుజుఁ డెన్నిచోటుల కేఁగినను దైవము సమానముగనే ప్రతిఫల మిచ్చుచుండును. ఎట్లందురా? చూడుఁడు. మూర్ఖులై కొందరు పామరులు తాము నిలుచుచోటుల దైవము లేడని తిరుపతులకు దేవస్థానములకు బోవుచుందురు. అట్టివారు ముక్తి లేక జోగియగుట యట్లుండగా చేతిలో నెఱ్ఱని యేగాని నైనను లేకుండునట్లు కర్చుచేసికొని బిచ్చగాఁ డ్రయ్యెదరు.

ఆ. దశరథుండు రామధరణీశుఁడట్టంబు

గట్టఁజేయఁదలఁచఁ గట్టె జడలు

తలఁపు మనదిగాని దైవిక మది వేఱె,వి...655

మనుజుఁ డెన్నివిధములఁ బ్రయత్నించినను దైవబలమే నెఱ్ఱుచుండును. చూడుఁడు. దశరథుఁడుగొప్పచక్రవర్తి. అంతటివాఁడు రామునిపట్టముగట్టుటకు ప్రయత్నముచేసెను; కాని దైవము జడలు గట్టచేసెను. కావున కోరిక మన స్వాధీన మైనదిగాని కొనసాగుట దైవునివశమే యని యెఱుఁగునది.

ఆ. దాచినధనమునకుఁ దానును కొడుకులు

వాంఛపడుట కానె వట్టిభ్రమలు

భాగ్యహీనునకును ఫలము లభించునా? వి...

మనుజులు తెలివితేమిచేత దాచిపెట్టినధనమునకు తామును తమకొమరులును వారసులని భ్రమింతురేగాని ఫలముమాత్రము లభింపదు. ఏలయని యందురా? భాగ్యము దైవాయత్తముకాని మనుజుని స్వాధీనముకాదు. కావున భాగ్యవిహీనునకు ఫలము లభింపదు. కాన తనవారి కని దాచిన ధనము వారికె చెందు నని తలంచుట ప్రమాదము.

ఆ. దానధర్తములకుఁ దగు తేపు తేపని

కాలవ్యయము సేయుకష్టజనుఁడు

తాను నేమి యానా? తనబ్రదు కేమకానా? వి.

మనుజుఁడు తానే స్థిరుఁడ ననుకొని బ్రతికియున్నంతలా దానధర్తములను చేయక తేపు తే పని కాలమును జంపి కష్ట పడుచుండునే కాని తా నేమి యగునో, తనబ్రదుకేమియగు నో యని విచారింపఁడు. ధర్త మనుకొన్నపుడే చేయవలెను.

ఆ. దైవమతుల నరులు తమవంటివా రని

యరసి గుంధతత్త్వ మెఱుంగలేరు

ఇల్లు మూయఁబడిన నెట్లు మర్త మెఱుంగు?వి.

దైవబుద్ధి గలపెద్దలను చూచి మూర్ఖులు వారినిగూడ తమ వంటివారినిగానే తలఁచి పరిహసింపుచుందురే గాని చక్కగా విచారించి యందలి రహస్యము నెఱుంగఁజాలరు. ఇల్లు

మూయఁబడిన పిమ్మట ఇంటిలోని నిజస్థితి తెలియఁజాలరు కదా?
అట్లే వీరును అజ్ఞానాంధులై మహాత్ములయందున్న జ్ఞాన తేజము
దర్శింపలేరు.

ఆ. ధనమదంబుచేత దైవంబు నెఱుఁగరు .

కుటిలభావ మొంది క్రూరజనులు
మదము మించినంత మన్నన లేదయా,వి...653
మూర్ఖులు మేము ద్రవ్యము కలవారము కదా! యని
మదించి దైవమును పక్రబుద్ధులై గురైఱుఁగక క్రూరులై మెలఁగు
చుందురు. అట్టివారికి గతి లేనేలేదు. ఏల యనఁగా: మదము
మించినమాత్రాన వారికి మన్ననయే లేదు.

ఆ. ధరగ్రహములు రాశి చరియించు చుండిన
మంచిచెడుగు గానుపించుచున్నఁ
బురుషయత్నమనుచు బొంగుదు రేలరా? వి.
గ్రహములు ఆయా రాసులఁ దిరుగుచు ప్రత్యక్షముగా
మంచిచెడ్డలు వేరువేరుగా కలిగించునప్పటికిని మూర్ఖజనులు
అంతయును పురుషప్రయత్నమని బోరగిలఁ బడుచుందు రెందు
లకో తెలియదు.

ఆ. దైవకంటకుండు ధనముచే గర్వించి
సకలసంపదలను చాలఁ దనిసి

కడకు తాను మేలు గానక చెడిపోవు, వి...

దైవమును నిందించువాఁ డెప్పటికిని బాగుపడఁ జాలఁడు.

అట్టివాఁడు కేవలమును ధనకారణమువలన గర్వించి సమస్త

సంపదలను తృప్తుడై చివరకు తనంత తానే మేలుచు పొందక
చెడిపోవఁ గలఁడు. కాన మానవుఁడు, దైవనిందనము జేయ
రాదు. ఇది పాపహేతువు.

ఆ. ధర్మబుద్ధిచేత దైవంబు తెలిసినఁ

గాలుఁ డేమిసేయఁగలఁడు ప్రజల

ధర్మమంటి వెంట దైవంబుగా నుండు, వి...

ధర్మాధర్మముఁ బరికించి ధర్మవర్తియై దైవ మిట్టిది యని
తెలిసికొనినవానిని యమధర్మరాజయినను ఏమియును కదల్పఁ
జాలఁడు. దైవ మెల్లప్పుడును ధర్మము ననుసరించియే మెలఁగు
చుండును. ధర్మస్వరూపుఁడగు దేవునికాదని యముఁడు జీవులఁ
దేరియైనఁ జూడలేఁడు.

ఆ. నక్కనోటికండ నదిలోనిమీనుకై

తిక్కపట్టి విడిచి మొక్కు చెడఁగ

మక్కువపడి గ్రద్ద మాంస మెత్తుకపోవు, వి...

దైవగతుల నెఱుఁగ నెవ్వరికిని శక్యము కాదు. నక్క
యొకటి నోటితో మాంసపుకండను కఱచుకొని దైవము చే వంచి
తమై యేటిలోనిచేపను పట్టుకొనుబుద్ధిని నోరు తెఱచెను. అంత
నది పడిపోయెను. ఆసమయమున గ్రద్ద యీమాంసమును తన్ను
కొని పోయెను. ఎవనిసొ మ్మైవనికి ప్రాప్తమో చూడుఁడు.

ఆ. నీళ్లమీఁద నోడ నిలచి తిన్నఁగ సాగు

బైట మూరెఁడైనఁ బ్రాక లేదు

నెలవుఁ దప్పుచోట నేర్పరి కొఱగాఁడు, వి...

.. సమయము ననుసరించి మనుజుల ప్రయత్నములు ఫలించు
చుండునేగాని యితరమువలనఁగాదు. ఎట్లందురా? చూడుడు..
నీటిలో పోగల యోడ గట్టెక్కిన మూరెడై ననుపోవఁజాలదు.
అట్లులే మనుజుఁడును నెలవుదప్పినపిమ్మట నేర్పరి కాఁజాలడు.

ఆ. నీళ్లలోన మొసలి నిగిడి యేనుఁగుఁ బట్టు
బయలకుక్కచేత భంగపడును
స్థానబలిమి కాని తనబల్కి కాదయా, వి...665.

మనుజుఁడు స్థానమును కాలమును దైవము ననుసరించి
మెలఁగవలయును. అట్లయిన నే ఫలబిి గలుగును. నీళ్లలో నుండి
యేనుఁగునుఁపట్టునంతటిబలము గల మొసలియును నీటినివదలి
బయటఁ బడెనేని కుక్కలచేతఁ జిక్కి చావఁగలదు. కావున
స్థానబలము ప్రధానము గాని తమతమబలములు ప్రధానములు
కావు. ఈస్థానబలముకూడ నొకవిధమగు దైవబలమే.

ఆ. నొసట వ్రాయవాని నొసలు కొంచెము సేయు
నొసటికంటె వాని నొసలు వ్రాత
నొసటిమీఁదివ్రాత నులిమినఁ బోవునా? వి...

ముఖముమీఁద వ్రాయును ఈర్వరుఁడు. కాని ఆనొసలు
అత్యల్పమే. నొసటికంటెగూడ నద్దానిపైనివ్రాసినవ్రాతయే
యెక్కుడుది. అయ్యది తుడిచినను పోక ఫలము నిచ్చునట్టిది
కావున బలవత్తమము.

ఆ. పరభృతమ్ము కాకపాలితమైనట్లు
దారిజూపవలయుఁ దద్జ్ఞుఁడొకఁడు

తొంటిజన్మ ఫలము తుద కెట్లు లొప్పిన, వి...

పూర్వజన్మమున కగుఫలము ఎటులున్నను సజ్జనుడగువాఁ
డెవ్వఁడైనను దాగిచూపునంతవఱకును లోకులు దైవరూపమును
గాని ఆత్మతత్త్వమును గాని యెఱుంగఁజాలరు. ఎట్లనఁగాః
లోకెల కాకముచేత మనుకుఁ బడునంతవఱకును పెరుగఁజాలని
యట్లులు. పెరిగినపిమ్మట దన్నుఁ దాఁ బోషించుకొనుటలేదా!

ఆ. ప్రళయకాలమందుఁ బ్రమథులచేతను
నష్టమైరిగాదె నాటిజనులు

తెలియనేరరైరి దేవుని ద్విజు లెల్ల, వి. 663

అయ్యైకాలమును కర్తను ననుసరించి దైవము. భిన్నభిన్న
ములగు రూపముల నావిర్భవించి ప్రపంచమున కుత్పత్తిస్థితి
లయములు కలిగించుచుండును కాని యట్టివానిని సామాన్యులు
గుర్తింపలేరు. ఎట్లనఁగాః మున్ను ప్రళయకాలమునందు ప్రమ
థులచేత నాటిజనులు నష్టమైరికదా! వారిని అప్పటివారు
దైవరూపులనుగా నెఱుంగకపోయిరి.

ఆ. బల్లిపలుకులు విని ప్రజ లెల్ల తమసనుల్
సఫలము లగు ననుచు సంతసించి

కానిసనులకు తమకర్త మటందురు, వి... 669

లోకులు మిక్కిలి మూర్ఖులు. కలసివచ్చునంతవఱకు తమ
బలము. కలసిరాకున్న కర్తబలము అని యందురు. శకునము
లనుబుద్ధిని బల్లిపలుకులు మున్నగువానిని విని సంతోషులై కార్య
ములను నెఱవేర్చక యుండి శకునవిశ్వాసముచేఁ దమకుఁ దా

నెఱవేఱునని తలంచుచుందురు. ప్రయత్నలోపముచే కార్యము నష్టమైనటుల స్పష్టముగా నెఱింగియు జను లాలోపమును దమపై నుంచుకొనక కర్తము నెత్తిన వేరుదురు. ఇది యజ్ఞానము కాదా !

ఆ. మరణమన్న వెఱచి మది కలఁగఁగ నేల
నిరుఁడు ముందఁజేఁడు నిన్న మొన్న
తనువు విడిచినతఁడు తనకన్న తక్కువా ? వి...

పండితులును పామరులు నగువారెల్లరును మరణ మనిన భయమునొందుచుందు రేలకో తెలియరాక యున్నది. మరణము ప్రపంచమున కంతకును స్వభావమైనదియే కదా? గడచిన దినము గతవత్సరము ఆక్రిందయేడు తమవంటివారందఱు మృతినొంది యుండలేదా? వారుతమకంటెఁ దక్కువకారు.

అ. మఱియు దధిని ఘృతము మ్రానులం దనలము
సౌమ్యసుమములందు సౌరభంబు
తిలలతైల మట్లు తేజరిల్లు చిదాత్మ, వి... 671

దైవము చిదాత్మరూపుడై! మనము ప్రతిదినమును చూచుచుండుఃపదార్థముల నెల్లయెడలను వ్యాపించి వేర్పడి కనుపించుచుండును. ఎట్లనఁగా: పెరుఁగులో నేయికలసియుండి వేర్పడు నట్టులే మ్రాకులలో నగ్ని యంతర్భూతమై యుండి తఱచిన బయలుపడినట్లే పూవులనుండి పరిమళముఘట్టునట్టులే తిలల తైలము నేర్పడునట్లే ఈశ్వరుఁడును జగదంతర్భూతుఁ డయ్యును వేఱుగా వెలుఁగుచుండును.

అ. మన్ను మెత్తి కడిగి మఱిరూపు గావించి
గుంటనిండఁ బూడ్చి గుఱుతు నిల్చి
మనుజు లెల్లఁ గూడి మఱి దేవుఁడందురు,వి...

ఈశ్వరుని ఆరాధితులగు భక్తులు ఏఱినరూపమే కాని స్వత
స్సిద్ధమైనట్టిరూప మితర మేనియును లేదు. ఆయనవిరూపుఁడు.
అయినను అతని ధ్యానించువార లాతనికి రూపవిభేదముల
నొనర్చి స్థితిస్థాపకగుణముల గలిగించుచుందురు. అట్టిగుఱు నే
దైవ మందురు. కాని వేఱుకాదు.

ఆ. మాయ జగ మటంచు మనుజుఁ డెఱుఁగ లేక
మాయలోనఁ దాను మగ్నుఁడయ్యె
మాయఁ దెలియునరుని మర్త్యజ్ఞుఁ డందురు,వి...

మనుజుఁడు మోహితుఁడై ఈ ప్రపంచమంతయును
మాయావిలసనమే యని తెలిసిగొనఁజాలక తానుకూడ మాయ
యందు మగ్నుఁ డయ్యెను. అనఁగా ముగ్ధుఁడయ్యెనని భావము.
ఆమనుజుఁ డెంతకాల మట్లు లున్నను వివేకి యనఁ దగఁడు.
మాయదెలిసికొనునట్టిమనుజు నే మర్త్యమెఱిగినవాఁడనియ నెదరు.

ఆ. ముద్ర చేతఁ బట్టి మొదటిఁ దెలియ లేక
విశ్వకర్తఁ బట్టి విడువలేక
విశ్వకర్త దిట్టు వెఱులువడుదురు, వి... 674

యోగము నవలంబించి మూలాధారునికనుగొనవలయును.
ఈరీతిగా యోగము నవలంబింపలేక మూలాధారుని దర్శింపను

లేక కేవలము దైవముపక్షపాతము నొనర్చెనని ప్రపంచనిర్దా
తయగు దేవుని మూర్ఖులు దిట్టుచుండుదురు. అట్టివారు నశింతురు.

ఆ. మునిఁగి మునిఁగి మునిఁగి ముద్దయై ముద్దయై
వనరి వనరి వనరి వక్కి వక్కి

తిరిగి తిరిగి తిరిగి దిమ్మరై యుండురా, వి...675

జ్ఞానశూన్యులగు మనుజులుకొందఱు ధనవ్రయముతో ముక్తి
పచ్చునని భ్రాంతి నొంది పుణ్యనదులలో మునిఁగి చలిచే ముద్దలై
పణకుచుండురు. మఱికొంద టుపవాసాదులచే గృశించుచు
దేశమంతయుఁ గాకులవలె దిరుగుచుండురు. వీరు సాధించు
నది జ్ఞానము మోక్షము కాదు. దేశద్రిష్టరితనము మాత్రమే.

తే. మెక్కఁ జేసెడువాఁడును మేను మఱవ

నిద్రబోఁ జేయువాఁడును నిఖిలగతులఁ

జూపి యిల బద్ధులను చేయు సూక్ష్మరూపుఁ

డా మహాదేవుఁడే కదా యవని వేను ! 676

మనల నీజగములందు పుట్టించి బ్రదుకుటకు జీవనమును
గప్పించి సుఖ మొనఁగూర్చి భుజింపఁజేసి హాయిగా నిదురింపఁ
జేసి సమస్తవిధములచేతను నడపించి కర్తబద్ధులను జేయు
సూక్ష్మరూపుఁడే ఆమహాదేవుఁ డని యెఱుఁగవలయును.

ఆ. మెలఁత నడవి నుంచి మృగమువెంటనె పోయె
రామచంద్రకన్న రసికుఁ డేఁడి

చేటుకాలమునకుఁజె డుబుద్ధి పుట్టును, వి...677

ఎన్నియుక్తు లెఱిగినను ఎంతటి విజ్ఞు లయినను చెడు
కాలము దాపరించినప్పుడు దైవముచేత పంచితులై చెడిపోవు
చుందురు. ఎట్లందురా? చూడుడు. శ్రీరామునంతటి రసికుఁడు
కూడచెడుకాలమునకు బద్ధుడై ఆడుదాని నడివిలో నుంచి
లేడివెంబడిపోయెను గదా! అట్టులే యందఱును.

ఆ. మ్రాసు తగిన దైన మహితమా వస్తువు

గా నొనర్తు రట్లుగాక యున్న

కాల్తు రట్లై కాదె కర్తులకును పాట్లు, వి... 678

సత్కర్తలు గావించినవారికిసత్ఫలము, దుష్కర్తములు గా
వించినవారికి దుష్ఫలము లభించుట సాజము. వృక్షమువంటి జడ
ముగూడఁ గర్త వశమున జంపుగా సాపుగాఁ బెరిగెనేని
దానిని బనిముట్టుగా నుపయోగించుకొందురు. అట్లుగాక
విచ్ఛలవిడిగా పంకలతోఁ ముడులతోఁ బెఱిగెనేని పంటకట్టె
లుగాఁ గాల్తురు.

ఆ. మృగములకు నరులకు మేలుఁగాఁ బశువులు

తినగ దున్నఁ బాలుకొనఁగఁ బుట్టి

కష్టపడును వానికర్త మీడేరదే, వి... 679

మనుజులుగాక పశువులు నై తముకర్తానుభవవము శూర్తిఁ జే
సికొనుటకై భూలోకమున జన్మించుచున్నవి. జంతువులకుఁబూర్వ
కర్తములవలని పీడయే లేనిచోఁగ్రూరమృగములకుసామాన్యమృ
గములేల యాహారము కావలయును. మనుష్యులకు మృగములేల
కృష్యాదులలో దాస్యముచేయవలయును? ఇటు లవస్థపడి

నను జంతువులకర్త ముత్వరగా నీడేరకుంటపరితాపకరము. దీనిచే
మానవకర్త ముకంటె జంతుకర్త మె బలీయమని తోచుచున్నది.

ఆ. రాళ్లు పూజచేసి రాజ్యముల్ తిరిగియు
కానలేరు ముక్తికాంత నెపుడు ౧౪
తానయుండుచోట దైవంబు నుండఁదా? వి...

దైవము నెఱుంగఁదలఁచినవాఁడు తనలో దాను బరికించి
యాత్మ నిజరూపము నెఱిగి ముక్తి నొంద యత్నింపవలయునే
కాని ఎన్నివిగ్రహములఁ బూజించినను ఎన్నెన్ని దేశములను
తిరిగినను ముక్తికాంత నెఱుంగఁజాలరు.

ఆ. లంకపోవునాఁడు లంకాధిపతి రాజ్య
మంత కీశ నేన లాక్రమించె
చేటుకాల మైన జెటుప నల్పుడె చాలు, వి...

కాలము విపరీతమై పచ్చనప్పుడు అల్ప వస్తువుకూడ నధిక
మగు నుపద్రవముచు చేయఁజాలును. ఎట్లందురా? లంక పో
వలసినకాలము దాపించినప్పుడు అంతటిరావణునికూడ లక్ష్యము
సేయక క్రోధిమూకలు ఆక్రమించి కొల్ల పెట్టలేదా! అట్టులే.

ఆ. వద్దనంగఁ బోదు వలె ననఁగా రాదు
తాను జేసినట్టి దానఫలము
ఉల్లమందు వగవకుండు పేయోగంబు, వి... 632

తాను మగస్ఫూర్తిగా నైనను అయిష్టముగా నైనను చేసి
యున్నదానిఫలము వలదని వాదించినను లేని పోజాలదు.

యపుడు కావలయునన్నను రాదు. కావున ఫలలుబ్ధుడై వగవ
కుండుట బుద్ధినుంతునికి తగును.

ఆ. విత్త మొకరికిచ్చి వితరణగుణమునఁ

జిత్త మొకరి కిచ్చి చెఱిచినాఁడు

బ్రహ్మచేత లన్ని పాడైనచేతలు, వి... 683

దైవనిష్ఠాణము లన్నియు నగమ్యచుహిమములు ఆయియుం
డును. సాధ్యసాధనములను ఒకచోట గూర్చుకొంటుంటు కాతఁడు
యన్నించుచుండును. ఎట్లందుగా? చూడుఁడు. ధన మొకరి
కిచ్చును. దానగుణ మితరునికిచ్చును. చిత్తము నొకరికిచ్చును.
వికాసము నొకని కిచ్చును.

క. విధికృత ముందురె యన్నియు

విధికిని విధి లెస్స యయ్యెవిష్టు నుతింఁన్

విధి యెవ్వఁడఁడు కావల

విధి బ్రహ్మము తలఁచదలఁప వెలయుర వేమా!

బ్రహ్మత్రయము అపకృతగుకార్యము కరిగినను జనులు విధి
కృతము అను యందును కదా? విచారించితిమేని ఆవిధికినిగూడ
విధి విధికృతముగలదు. ఆరచే విష్ణువు. తరీతిగా విధికి విధి
కిని నుత్తరోత్తరముగా పెరించిన అన్నివిధులను బ్రహ్మ
ముక్కటియు మూలకంప మగునని తెలియఁ గలము.

ఆ. విప్రవసుముహూర్తవిభవము నష్టుచు

పెద్దల నొగి గూర్చి పెండ్లి చేయు

నువిద ముండయశాముహూర్తము నిజమెట్లు? వి.

మానవునియూహాపోహ లెప్పటికెని సత్యములు కాజాలవు. వీమందురా? మరుజుడు తనచేత నేమో యున్నట్టు లాహించి బ్రాహ్మణులఁ గూర్చి ముహూర్తము పెట్టించి పెండ్లి నేయుదురు. ఆయినను కొందఱు విధవలగుచున్నారు. ఇంక ముహూర్తము నిక్కమని యెట్లనఁగలము? ఆయాహాపోహ లెట్లు సత్యము లగును?

ఆ. వెల్లివచ్చునాఁడు మల్లిపోయెడి నాఁడు
 తేనులేడు కొంచు బోనులేడు
 తా నదేహబోనొ ధన మేదబోవునో, వి...

మానవునకుఁగల ధనాశ కడుచిత్రమైనది. తాను బుట్టు నపుడు ధనము వెంటఁ గొనివచ్చినది లేదు. చనిపోవునపుడు వెంటఁగొనిపోవునది లేదు. తనత్రోవతనది ధనముత్రోవ ధనమువి. ఇట్టి ధనముకొఱకు మానవులేల పెరుగులాడెదరో తెలియ కున్నది.

ఆ. వీరుఁడైన లేదు విద్యనేర్చిన లేదు
 సత్కులమున లేదు సటల లేదు

౬౪

జన్మఫలమె కాని జపియించినను రాదు, వి...

మరుజునను భోగభాగ్యము లన్నియును జన్మఫలముననే కలుగవలయును గాని వీరుఁడైనను విద్యల నన్నిటిని నేర్చికొని నను సత్కులమున జన్మించినను సర్వవిధములఁ జడలఁదార్చికష్టముల పొప్పడినను జపించినను రాజాలవు. కాన ప్రాప్తిలేని దానికై ప్రయత్నముచేయ నవసరముండదు.

ఆ. వెండికొండ పసిడికొండయు దన కుండ
దేవుఁ డేల బోయి తిరిపె మెత్తై
దైవబలము కాని తనబల్లి కాదయా, వి...688

కలిమిలేములకు దైవము కారణమగును. కాని తాను కాదు. అని కొందఱు వాకొందురు గాని యని సంభవముగాదు. దేవు నకుఁ గూడఁ గలిమిలేములు కలుగుచుండ మానవులకుఁ గలుగుట లెక్కయా! ఎట్లనియందురా? వెండికొండయును మహా మేరువును తనకు కరతలామృతములవలె సన్నిహితములై యుండఁగా నీశ్వరుఁ డంతటివాఁడౌకూడ తిరిపెము ఎత్తికొనవలసి వచ్చెనుకదా! కావున దైవబలముగూడ నొకయెడఁ గలిమి లేములకు లోఁబడును.

ఆ. వేలకొలది భువిని వేషము ల్దాల్తురు
ప్రాలుఁనూలి బువ్వఫలముకొఱకు
మేలు కాదు మినిని మిన్నందియుండుము, వి...

ప్రపంచములో ననేకులు అజ్ఞులై వేలకొలది వేషములను వేసికొనుచుందురు. అవి యన్నియును పొట్ట నింపుకొనుటకే కాని పుణ్యముకొఱకు గాదు. అట్లు చేయుట మంచిదికాదు. కావున నీ పట్లుగాక మనస్సునఁ దృప్తుఁడవై యుండి యుచ్చ భావమున మెలగుము.

ఆ. వ్యాధిపీడితంబు వ్యసనసంతాపంబు
దుఃఖసంభవమునఁ దొడరు భయము
లేనివార లుండ రేనాటి కైనను, వి... 690

అట్టివారికైనను దుఃఖములు కలుగక నే కలుగుచుండును. బుద్ధి మంతుడగువాడు వాని నన్నిటిని సహజములుగా తలంచి విచారము నొందక మెలంగవలయును. నిజమును పరికించితిమేని యీ ప్రపంచమునందు రోగము విచారము భయము మున్నగు నవి లేనివార లొకరైన నుండనే యుండరు.

ఆ. శాంతమానసమునఁ జల్లనై శీతల
భాతి నున్న వాఁడు పరమయోగి
అట్టివాఁడు ముక్తినివేగఁ గైకొను, వి...691

ఇతరులదూషణభూషణాదులకు వికారము నొందక శేష
లము శోకమోహవర్జిత మగుబుద్ధిగలవాఁడై శాంతుడై చల్లగా
నున్నవాఁడే యోగులలోను తత్తుండనిపించుకొనును. ఇట్టివాఁడు
మోక్షము నతివేగముగా పొందఁగలఁడు.

ఆ. శిలలు దేవతలని స్థిరముగా రూపించి
మంటిపాలె యైరి మనుజు లెల్ల
మంటిలోని రాళ్ల మదిలోన తెలియరు, వి...692

మూర్ఖులై రాళ్ల నే దైవరూపములని లోకులకు నిరూపించి
చిట్టచివరకు అశాశ్వతులై మంటిలో కలసిపోయిరికదా !
ఇప్పటికైనను తత్త్వము ప్రత్యక్షముగా నున్నప్పటికిని రాళ్లును
మనవలె మృద్వికారములే యని తెలియరు.

ఆ. శివునియనుభవంబు సృష్టిలోపల లేక
సంశయం బుడుగదు సాధకులకు
చెలఁగు దివ్యై లేక చీకటి వాయదు, వి...693

ఎంతటిసాధకులయినను ఎన్నివిధములగు నుపకరణములను
కలిగియున్నను శివానుభవము లేక సందేహము నశింపదు.
శత్రుత్వము బోధపడదు. ఏలయని యందురా? చూచుడు. దీప
ము లేక చీకటి పోవునా? పోదు గదా! అట్టులే!

ఆ. శుద్ధదృష్టి లేక శుక్రనంతటివాఁడు
పట్ట లేక మనసు పారవిడిచి
కన్నుపోవఁ బిడిపఁ గాకిచందంబయ్యె, వి...

వక్రబుద్ధి యెట్టివారికైన నుండరాదు. దానివలన తప్పక
ముప్పు నొందును. శుక్రనంతటి యాగతానాగతవేదియుకూడ
శుద్ధమనస్కుఁడు కానికారణమున మనస్సును జయింపలేక
లుబ్ధతఁ జొనిపి యందులకు ఫలముగా కన్ను పోఁగొట్టుకొని
కాకివలెయుండలేదా? కావునవరిశుద్ధబుద్ధియై మెలఁగవలయును.

ఆ. శూలి నెంచి మదిని శుద్ధాంతరంగుడై
కాలకర్తములను గాలఁ ద్రొక్కి

మేలుపూర్ణపదవి మెచ్చునుశివయోగి, వి... 695

ఉత్తమఁడగుయోగి మొదలమొదల నీశుని భజించి యంతః
కరణమును నిర్మలముగా నొనర్చికొని కాలకర్తములను అడఁచి
వైచి యుత్తమోత్తమమగు పరమేశునిపూర్ణస్వరూపమును గని
వదలక సర్వదా తదేకచిత్తుడై యానందించుచుండును.

ఆ. సకలతనువు లెత్తి సంచరించును జీవి

కలిమి బలిమి తగిలి కలవరించు

నాత్మతేజ మూని యచ్చుగాఁ జూడరా, వి...

ఈజీవుఁడు సమస్తజన్మముల నుత్తముల నధమములగు
వాని నన్నిఁటిని ఎత్తి తిరుగుచు కలిమిబలముల కష్టముల నొం
దును. జనన మరణములఁ బడి కొట్టుకొనుచుండును. కావున
నీవు మరలమరల జన్మము నొంద నక్కఱలేకుండ జేయఁగల
యాత్మతేజమును పరికించి తృప్తుఁడవై మెలఁగుము.

ఆ. సకలవస్తువులను సంతతతన్మువుల
వుసురి కేడ పంచభూతములను
దానిదానిచేతఁ దగుభూషణము చేయు,వి...

ఏవస్తువును పరికించినను ఎన్నియో శరీరములం దుపభావము
లగుచుండును. ఇట్లు లుండినచో నిఁక యును రన నేటిది. పంచ
భూతములను పంచభూతములచేత నలంకరించుటకీక యవసర
మేమియునులే దనిభావము.

ఆ. సగరుఁ డుర్వి రాజచక్రవర్తియు నయ్యు
పరులు తన్నుఁ బొగడ బ్రదుకుచుండె
నిష్టఘనత వీరి కెందున కయ్యెరా? వి... 618

సగరుఁడు అందఱివలెనే రాజై యుండియును చక్రవర్తి
త్వము నొందియుండినను ఇతరులుచేయు స్తుతి పాఠముల కల
రుచు బ్రదుకుచుండె. ఈరీతిగానగు గౌరవములు వీరికెందు.
వలన నయ్యెనో తెలియదు. అంతయును దైవనిర్దిష్టమని భావము.

క. సర్వము తానని లెలిసిన
నిర్వాణికి గాక ముక్తినిలువఁగ వశమా?

యు ర్వైల్లఁదాను దిరిగినఁ

బర్వతబిలజలధులందు బడినను వేమా ! 699

మనుజుఁ డెన్ని దినములు నీయేవిధమున ప్రపంచమునంత
యును చెడఁదిరిగినను గుహలలో సంచరించినను బిలములలో
సముద్రములలో మునిగినను సమస్తప్రపంచమును నేనేయని
బుద్ధివౌడమునంతవఱకు ముక్తినిొందఁగాఁ జాలఁడు.

ఆ. సర్వ మొకట గూడు సమకూరును ద్రువంబు

రెప్పవేయఁబోకు రేయిఁబవలు

పగలులోనిపగలు పరమాత్తభావము, వి...700

ముక్తి వలయునేని నాచెప్పినచొప్పు నవలంబింపుము.
సమస్తమును ఒకబుద్ధితో చూడుము. అందువలన స్థిరత యలవ
డును. ఆపిమ్మట జాగ్రత్తను వహించి యేమఱక రాత్రింబవ
ళ్లును ధ్యానించి యీశ్వరుని గనుము. తేజస్సనంతను తేజరిలఁ
జేయునదియే పరమాత్మరూప మనినమ్ముము.

ఆ. సాటివారు నిన్ను సాధింపఁగా లేరు

దైవ మెప్పుడు నీకు తప్పకున్న

భారతంబులోనిపరమార్థ మిదె కదా! వి...

భారతములోని సారాంశమును ఒక్కమాటలోఁ జెప్ప
వచ్చును. దైవము సహాయకారిగానున్నచో నిన్ను సాటివా
రెన్నఁటికి జయింపఁజాలరు. శ్రీకృష్ణసహాయముచేఁ బొండవులు
జయమొందినట్లు, దైవసహాయములేనిచో నీవెన్నఁటికి జయింప
లేవు. కర్ణుఁడు దైవబలములేక కడలేటినట్లు.

ఆ. సౌఖ్య మరయునట్లే సౌఖ్యంబు కలుగును
హరునికృపను సౌఖ్య మమరియుండు
సుఖ మసుఖములకు నూలి కారణుడగు, వి...

సౌఖ్యమునకై వెదుక నవసరములేదు. దైవ మనుకూల
ముగా నుండినచో వెదకి తెచ్చినట్టులు సౌఖ్యమే కలుగుచుం
డును. ఇవిధముగా సౌఖ్యము కలుగుటకు ఈశునికృప నార్జింప
వలయును. కావున సుఖాసుఖములకు ఈశుడే కారణుడని
మెలగవలయును.

ఆ. సూదనంటురాయి సూత్రముగా నాత్మ
సాధనంబుమీటి సంతరించి
పాదుకొల్పునరులు పరమాత్మరూపులు, వి...

సూదంటురాయి సంయోగమున ఇనుమును ఆకర్షించు
నట్టులే ముముక్షువు అనితరసాధారణములగు సాధనముల నవలం
బించి ఈశ్వరుని సందర్శించి తాను తఱించి యితరులహృదయ
ములను ఈశ్వరుని నిలిపి తరింపజేయుదురు. వారే పరమాత్మ
స్వరూపులుగా నెన్నుకొనఁబడుచుందురు.

ఆ. స్వాతిమెఱుపుఁ జూచి సంతోషపడుదురు
స్వాతిమెఱుపులేమి సఫల మన్న !
మెఱుపునులుము లేక మేఘంబుగుఱియునా?వి.

జనులు స్వాతికార్తికలో మెఱయుటను జూచి ముందు
వర్షము కుఱియునని సంతసించుచుందురు. నిజమును విచారిం
చిన స్వాతిలో మెఱసినంతమాత్రాన నేమైన ఫల మున్నదా?

లేదు. మెఱుపు నుఱుమును లేక ఎప్పుడును వర్షము కురియదు గదా.

ఆ. హరికి దొరకె నందురా సిరి యప్పుడే
దొరకె గాదె విషము హరున కరయ
నెవని కెట్టు లగునొ ఎవ్వ డెఱుంగును? వి...

ప్రయత్నము చేయువానికి సంపద లభించును. ప్రయత్న హీనునకు లభింపదని కొందఱు చెప్పుదురు గాని యది సత్యము గాదు. సముద్రము తఱచునపుడచట శివుఁడు కలఁడు. విష్ణువు కలఁడు. విష్ణువునకు భువనిపావనియగు లక్ష్మీలభించెను. శివునకు విషమయమగు కాకూటము లభించెను. కాన పురుషప్రయత్నములో నేమియు లేదు. ఎవని కెట్టిఫలము సిద్ధించునో ఎవరుఁ జెప్పఁజాలరు.

క. హరినిధి సురమును లాదిని

మెఱసియు జన్తించి పిదప మేలుల కెడగా

జరయందు మరణమందును

వరుస న్వర్తిలిరి దైవవశమున వేమా!

మానవులు కొందఱు తమకు దైవమనుకూలుఁడు గా లేడని పరితపింతురు. తమకర్తయే తమకు ఫలముల నొసంగుచున్నదని యు దైవమునకు సహాయము కర్తఫలము తప్పదనియు యవివేకు లెఱుంగరు. ఇంతయేల? మనము ఎవనిని దైవముగా భావించు చున్నారమో యట్టి దైవమునకుఁగూడ దైవబలములేదు. బ్రహ్మ విష్ణాది దేవతలును మునులు మున్నగు నుత్తమోత్తములందఱును.

దైవబలమునకు కట్టువడియే జననమరణాదులను ప్రవర్తిలిరి.
కావున దైవబల మధికము నజయ్యము నగును.

క. హరివిధులు కనుట వినవా?

హరుడు నిమిత్తంబులందు నాడుట వినవా?

గురిగల చదువులు వినవా?

తఱివచ్చినదైవమనుచు తలఁపుము వేమా! 707

దైవబలమునకుఁ ద్రిమూర్తులు గూడ బద్ధులై యుండిరని
తెలియుచుండఁగర్త బద్ధులగుమానవులగతియేపాటిది. బ్రహ్మయు
విష్ణువుగూడ ననురులధాటికాఁగలేక యవస్థలొందుట యెఱుఁ
గవా! ఈశ్వరుఁడు సహిత ముచితసమయములలోఁ దనయశక్తి
వెల్లడించినవిషయ మెఱుంగరా? వేదములు వీరినిట్లనిజెప్పఁగా
చూడలేదా? కావున అన్నిటికిని దైవ మొకటియే కారణ
మగు ననుకొనుము. శివకేశవబ్రహ్మలు నిమిత్తమాత్రులని
గ్రహింపుము.

ఆ. ఊతివెలదికిఁ దగు శృంగారములు నున్న
విభునికరుణ లేక వెలయనట్లు

దైవకృపలు లేక తలఁపులు చెల్లవు, వి... 708

స్త్రీకి ఉత్తమోత్తమములగు నాభరణము లెన్నియన్నను
భర్తయనుగ్రహములేక ప్రకాశింపనియట్టులే దైవకృప కలుగ
నిది ఎట్టికోర్కెలును చెల్లఁజాలవు. కావున మానవుఁడు తప
శ్చర్యాదిసత్కర్తము లాచరించి దైవానుగ్రహము పడయుటకు
యత్నింపవలయును. దైవానుగ్రహములేనివానితలంపులు నెఱ
వేఱుట యసంభవము.

కర్తవ్యధర్మి.

అవతారిక. “కర్తవ్యధర్మతే జంతుః విద్యయాతు ప్రముచ్యతే” యను భారతవాక్యమును బట్టిచూడ జంతువు కర్తవ్యే బంధింపఁబడి జ్ఞానముచే విముక్తి నొందుచున్నవి. కావునఁ గర్తానుభవమున వ్యధనొందు మానవులు జ్ఞానసాధనమునగాని విముక్తినిందఁజాలరనియుఁ గర్తానుభవము తీరికున్నచో జన్తాంతరములొందక తప్పదనియు జన్తాంతరాయాసము జ్ఞానసాధనమున గాని తీరిదనియుఁ గర్తవ్యప్రవాహమునకే సంసారము ప్రకృతిమాయ, దృశ్యస్పృశ్యజ్ఞానగునవియెల్ల పర్యాయపదములనియు వేఁచఁబడిన గింజలు మొలువనటుల జ్ఞానమున్న గాని కర్తవ్యలయధికార మంతరింపదనియు వేమనమహాయోగి నిశ్చయించి ప్రపంచమునకు కర్తవ్యధర్మి నీక్రిందివిధముగాఁ దెలుపుచున్నాఁడు.—

ఆ. అడవి దిరుగఁ జిక్క దాకసమున లేదు

అవని తీర్థయాత్రలందు లేదు

ఒడలుశుద్ధిచేసి యొడయనిఁజూడరా, వి...709

పరబ్రహ్మమును సందర్శింపవలయునని నానావస్థలొందిన మాత్రమున లాభములేదు. పరబ్రహ్మము అడవులలోఁదిరిగినలభింపదు. తీర్థయాత్రలొనరించినచు లభింపదు. శరీరశోధనము గావించుకొని సమాధిమగ్నుడవై నీలో నీవే చూచుచుందువేని సాక్షాత్కారము కాఁగలదు.

ఆ. అండమండముగన నన్నియు నటుపిండ
మండమెట్లొ బమ్మయండ మట్లె
కర్తబంధమునను గానరు భూజనుల్, వి...710
అండపిండములయుత్పత్తి యగునట్లులుగనే బ్రహ్మాండ
మును కలుగుచున్నది. ఇయ్యది సులభముగా గోచరించుచున్నను
మనుజులు, కర్తబద్ధులయి యుండి తెలిసికొనఁజాలక క్షేషముల
ననుభవించుచుందురు.

ఆ. అతిథిరాకఁ జూచి యదలించి పడవైచి
కఠినచిత్తు లగుచు కానలేరు
కర్తబద్ధు లగుచు ధర్మంబు నేయరు, వి...711

ఎవరైన నింటికి నతిథియై చనువెంచిన పెట్టునఁ దిట్టుచు
మూర్ఖులు కఠినచిత్తు లయ్యెదరు. వారు కర్తబద్ధులై తత్ఫలం
బుల ననుభవించుశలంపున నేధర్మంబుల నాచరింపక చెడుచుం
దురు. ఈజన్మమున నతిథులకుఁ బెట్టకపోవుటవలనను ముందు
జన్మమున మానవులు కూటిపేదలై కృశించుచున్నారు. ఉన్నం
తలో ధర్మముచేసి ముందు జన్మమునకు గతి కల్పించుకొనుట
మంచిది.

ఆ. అపృథు నాదుమాట ననుసరింపఁగలేక
ఇపృథు రమ్మటన్న నేమికలదు
మగము నిల్చువఱకు మనసులు నిల్చునా? వి...
మూర్ఖులు అగుజనులు పయోతిరేకమున మదించి పెద్దల
మాటలను వినకయుందురు. అట్టివారు సమయములయందు

పెద్దల మాటలను త్రోసిపుచ్చి పిమ్మట వగచినఁ బ్రయోజన
మేమి ? వీరి మదము నిలచునంతవఱకు మనసు నిలుచునా ? నిలు
వదు గదా !

ఆ. ఆరయ కర్తమునను నాహరిశ్చంద్రుండు
ఆలిబిడ్డ నన్ని యతఁడు కూడ
మాలవాని కెప్పుడు మఱి లోనువై యుండె,వి

మంచికిగాని చెడుకుగాని తమతమకర్తములు ప్రధానము
లగు కారణములు. విచారిచితిమేని హరిశ్చంద్రునియంతటి
మహానుభావుఁడు కూడ కర్తబద్ధుడై పెద్దయును బిడ్డలను

అన్ని మాలవానికి దాసుడై యుండలేవా ! ఇంక సామాన్య
మానవులు కర్తయు జవదాటలేరనుచు ధ్రువము.

ఆ. ఆరయ నాస్తి యనక అద్భుతమాటాడక
తెట్టువడక మదిని తన్నుకొనక
తనది గా దనుకొని తాఁబెట్టునది పెట్టు, వి...

అతిథి వచ్చి యాడుటకై తన్నుగఱుచు యాచించెనేని
నాస్తి యనక అద్భుతమాటలను పలుకక తెట్టువడక మనస్సులూ
నెట్టువివ్వగలనాయని తన్నులాడకతనచేత నున్న దానిరితనదికా
దనుకొని అగ్ని సంతపించునట్లునంగవలయును. అట్టిదియే దాన
మనఁబడును. ఈయలేక యిచ్చునది దానముగాదు. అట్టి
దానమువలనఁ బ్రయోజనములేదు.

ఆ. అలను బుడగ పుట్టినప్పుడే క్షయమాను
కలను గాంచులక్ష్మిఁ గనుటలేదు

ఇలను భోగభాగ్య మీతీతె కానరు, వి...715

మనుజులు మూలై యాగతానాగతములఁ దెలియఁ జాలరు. ప్రపంచమంతయు నస్థిరమే. బుడగ పుట్టినప్పుడే నశించును. కలలో కనుపడినసంపద నొందుటలేదు. ఇట్లులే ప్రపంచములో భోగభాగ్యదులగు ప్రతిదస్తువును అశాశ్వతమై యొప్పుచుండును.

ఆ. ఆప్ట కష్టిబ్రదుక దగ్ని పాలై పోవు

నిర్దయాన్యుబ్రదుకు నీటఁ గలియుఁ

గూరకర్తుదుకుచోరులపా లాను, వి. 716

ఎన్నివిధముల తన్నించుకొనఁజూచినను కర్తవ్యముల ననుభవించక తప్పదు. ఆప్టకష్టములఁ బడి యాజ్ఞించిన ధనము అగ్ని పాలై పోవును. నిర్దయుడైన వానిధనము నిజముగా కలసి పోవును. ఇట్లులే క్రూరుల దెల్పుపనులఁ జేయువారిసిరులు దొంగలపాలఁ బడును.

ఆ. ఆకలి గొని వచ్చె ననికరదేశికి

పట్టె డన్నపైనఁ బెట్టలేడు

లంబెదానికొడుకు లంచెల కీచ్చును, వి... 717

మనుజుల ఊహత్వము నేమిని నిందింపవచ్చును? ఎంతటి సింగలవాడైనను ఉన్న వానిలో గొంతనైనను ధర్మము నేయఁ జాలఁడు. ఆకలిగొని యాదుడైనచ్చిన యతిధికి పట్టెడన్నమునైనను పెట్టలేడు కానిముడలకుమాత్రము ఆలంబెకొడుకు ధనమీయ సందేహించఁడు.

ఆ. ఆదితుదల నరయ కల్పఁడై దినమెల్ల
మాపుచేత బుద్ధి మరఁగి తిరుగు
మ్రానుమ్రాను దిరుగు మహిఁగోఁతికై వడి, వి.

మనుజుఁడు మూర్ఖఁడై తా నేకర్తములసేతవలన నట్టు
లుండెనో ఇంక నెద్దాసవలన నెట్టులు కాఁగలనోయని ఆద్యంత
ములను విచారింపక మతిస్థిరత లేనివాఁడై యూఱక పిచ్చిబట్టిన
వానివలె చెట్టుచెట్టునకును తిరిగియాడెడి క్రోఁతిరీతిగను తిరుగు
చుండునేగాని కర్తఫలముఁ గనఁజాలఁడు.

ఆ. ఆలుమగనిమాట కడ్డంబు వచ్చెనే
నాలుగాదు నుదుటివ్రాలు గాని
య్యయ్యాలి విడిచి యడవినుండుట మేలు, వి...

భార్య భర్త కనుహలవతియై మెలఁగవలయును గాని
ఎదిర్చియుండరాదు. అటుగాక మగనిమోటల కాలుఁగనవలయును
చుండెనేని అయ్యది అలుకాదు. ఆపురుషుని ముఖవ్రాతే
యగును. బుద్ధిమంతుఁడై అట్టియాలని విడిచి యడవిఁ బడు
టయే మేలగును.

ఆ. ఆలు సుతులు ధనము లరయంగ మీరని
మొనసి కర్తమునను మోసపోయె
కాలుఁగన్న యపుడు కడ తేరఁజాలఁడు, వి...

మనుజుఁడు కర్తబద్ధుఁడై సంబంధము లేనిసతీసుతులను ధన
మును కని మీరలే దిక్కని మోసపోయి తిరుగాడుచుండును
కాని మృత్యు వాసన్నమై యమునిదర్శనము కలిగినప్పుడు
ఆధనమువలన ఆయాలుబిడ్డలవలన కడతేరఁజాలఁడు.

కర్తవ్యశ్రేయమున గ్రంథాలయ్యము,
తేలస్తోలు.

ఆ. ఇంచుకంతబోన మీశ్వరార్పణ మన్న
పుణ్యలోకములకుఁ బోవునతఁడు
కర్తసూక్ష్మములను గనవలె ఘనులెల్ల,వి...721

కర్తములొనే ప్రపంచమంతయు నిమిడియున్నది. అందు
లొనే దుష్టరేయములగు సూక్ష్మములు పెక్కులుగలవు. కొంచె
మన్నమును ఈశ్వరున కర్పణముఁ జేసినచో జనుఁడు పుణ్య
లోకములకుఁ బోవును, కావున కర్తసూక్ష్మముల నరసి మెలఁగ
వలయును.

ఆ. ఇంచుకంత సుఖమె యీరేడుజగములు
కంచమునకు బిల్లి కాచినట్లు
పంచబాణుబారి బడలుచు నాసింతు,వి...722

పదునాల్గులోకములను చక్కఁగా పరికించినను ఎందైనను
గాని సుఖ మొక లేశమాత్ర మేకాని వేఱుకాదు. ఇట్లయినను
జనులు ముగ్ధులై మన్మథవశంపదులై విషయముల నాసించి ఎంగిలి
కంచమునకు బిల్లికాచుకొని సుఖంపలేనట్లు లుందురు. కావున
కర్తములను జాగ్రత్తగా నరయవలయును.

ఆ. ఇంటిమగనిఁజూచి యిల్లాలు దుఃఖించి
వెంట విటుని దగిలి వెతలఁబడును
తుంటరై నదానిఁ నొలఁగింప మేలురా,వి...723

బుద్ధులు అపరిశ్రేయములు. స్త్రీ లెంతటి విదుషులయ్యును
దుర్గుణపూరితలైయుందురు. చేసికొనినమగని వదలి విటపురు

ఘలతో తిరుగఁ గోరుదురు. అట్టియిల్లాలిని తొలగించుటయే
మేలగును.

ఆ. ఇమ్ముదప్పువేళ నెమ్మె లన్నియుఁ దప్పు
కాల మొక్కరీతి గడపవలయు

విజయుఁ డనువు దప్పి విరటుని గొల్వఁడా? వి.

కాలకర్తల సంయోగమువలన . సుఖదుఃఖములు కలుగు
చుండును. సమయ మనుకూలమై యుండునంతవఱకు దాను
చేయుపనులన్నియు నెగ్గును. కాని ప్రతికూలమైన చెడిపోవును.
కావున కాలము నొక్కతీరుగా గడుపుకొనవలయును. అర్జునుఁ
డంతటివాఁడు కాలకర్త బద్ధుడై విరటుని గొల్వలేదా?

ఆ. ఇటుకువచ్చువేళ నీశ్వరుఁడలఁతురు

గరుణఁ గనునె వట్టిగాసిగాక

సుఖము వచ్చువేళ చూడంగ నొల్లరు, వి... 725

మనుజులు తమకు సుఖములు కలిగినప్పుడు ఈశ్వరుని
తలంపక కొంచె మాపద కలుగునప్పుడు ఈశ్వరుని తలంపఁ
బూనుదురు గాని ఆమాత్రమున భగవంతుఁడు దయగలవాఁడు
కాఁడు. కనుక వ్యర్థముగా గాసిల్లక కర్తృఫల మనుభవింపవల
యును. సుఖకాలమున గూడ భగవంతుని ధ్యానింపవలయును.

ఆ. ఇరుపొరుగులందు నిమిడికతో నుండి

తనకుఁ దానె మెలఁగి తలఁపుజూపి

ధర్మమన్న యెటుక తన్నుఁ దాఁబొడసూపు

కర్తృఫలమువలనఁ గలిగి వేమా!

కర్తయే ధర్మస్వరూపము. అయ్యది మున్నందు తనచుట్టు ప్రక్కల నివసించి తనంతదానె పొడసూపే పిదప మెల్ల మెల్లగా ఇచ్చానుసారియై వర్ధిలి ఫలము ననుభవింపఁ జేయును.

ఆ. ఇసుకబొగ్గురాయి యినుముఁ జర్తంబును

కసవు పొల్లుగట్టి కట్టెవెట్టి

పల్లుఁ దోమినంతఁ బరిశుద్ధులగుదురా? వి...727

లోకమునందు సాధారణముగా బాహ్యమున నేదో యొకరీతిగా పరిశుద్ధతగలవారలే గాని కర్తములఁ బరిత్యజించి బాహ్యంతరంగముల పరిశుద్ధులగువార లరుదు. ఇసుక బొగ్గు మున్నగువానితో నంతశుద్ధుఁడగువాఁ డొక్కఁడును. లేఁడు. దంతశుద్ధియైన నేమిఫలము? అంతశుద్ధి కావలదా?

ఆ. ఉచ్చ వచ్చుచుండు నిచ్చకు సరిగాను

మచ్చికైన మనసు మర్తమెఱిగి

హెచ్చుకర్తములయు ముచ్చట లిట్లురా,వి...

కర్తల ననుసరించియే బుద్ధులు కలుగుచుండును. ఇచ్చనను సరించియేగదా యుచ్చదశ (గొప్పతనము) చేకూరుచుండును. హృదయమునఁ దలఁచినటుల గొప్పతనము సమకూరుచుండ హెచ్చుకర్తలు గావించినచో డాఁబోవు జన్మమున నుత్తమ గతి గలుగుననుట కెంతమాత్రము సందియములేదు. కావున మానవుఁడు సత్కర్తము లవశ్య మాచరింపవలయును,

క. ఉచ్చసరి తూగి పుట్టెడు

నెచ్చట నేమనుజుఁ డైన నేర్పడ భువిలో

నిచ్చట కులజుం డెవ్వఁడు?

విచ్చలవిడి కర్త మగును వినరా వేమా! 729

ఎంతటి గొప్పవాఁడు పుట్టిననుఉచ్చతోనిండిన గర్భకోశము నందు మలమూత్రములలోమునిగి తేలి కడకు పుట్టుచుండును, కావున నిట్టి మూత్రగర్తజనితులలో కులజుఁ డెవ్వఁడు? కులహీనుఁ డెవ్వఁడు? హెచ్చుతగ్గులు విద్యావివేకాదులవలనఁ జేకూరును గాని జననమాత్రమున రాజాలపు. ఇట్టివాని కన్ని టికి నొక్కస్వకీయకర్తముమాత్ర మే కారణ మగును.

ఆ. ఉండఁడే సుశీలి యుండును గొన్నాళ్లు

ఉండి యుండి యుండి యుండలేక

ఉండువెఱవుఁ దెలిసి గండిదొంగనుబట్టి

చెండి చెండి తావుఁ జేరు వేమా!

730

మంచిబుద్ధులుగల యుత్తమునకు జీవితముకొలఁదికాలములో ముగియును. ఒకవేళ నట్టియుత్తముఁడు చిరంజీవి యయ్యెనేని పాపభూయిష్ఠమగు భూలోకమున నిలువలేక కడ కెటులా నిలువ నీడయేర్పఱచుకొని యజ్ఞానమనుదొంగను జంపి కడకు మోక్షపదవికిఁ జేరును.

ఆ. ఉన్నతావు వదలి యూరూరుఁ దిరిగినఁ

గన్నదేమి నరుఁడు గ్రాసమునకు

దన్ను లోనఁ జూడఁ దమమెల్ల వీడును, వి...

మనుజుఁడు కర్తబద్ధుడై ఈయూరుకన్న గాయూర

వెక్కుడనుకొనియున్నతావును వదలిపెట్టియూరూరును తిరుగు

చుండునేకాని బువ్వకంటె మించి సంపాదించినది కన్పింపదు.
కావున నిజరూపము నరసియుండిన మేలు.

ఆ. ఋతువు ననురించి స్థితికాలముననొప్పు
గతిని బట్టి మనుజు మతియు నొప్పు
స్వేచ్ఛ బట్టి యువిద చెల్లాటమును నొప్పు.వి.

ప్రపంచములో నందఱును వారివారికర్తల ననుసరించియే
ఫలముల ననుభవించుచున్నారు. ఋతువుల ననుసరించి కాలస్థితి
మాటునట్టులే స్వేచ్ఛకొలఁది స్త్రీలు చెలరేగునట్టులే మనుజునిగతి
(కర్తము) ని బట్టి మతియును కలుగును.

ఆ. ఎదటికలిమిఁ జూచి యేడ్చెడువారికి
భాగ్య మెటులఁ గూర్పుఁ బరమగురుఁడు
తనదుపూర్వకర్త దైవ మెఱుంగఁదా! వి...

తా నెంతటి తక్కువస్థితి నున్నప్పటికిని ఎదటివానిస్థితిని
గూర్చి వగవరాదు. ఎదటివానికలిమికి వగచెడువారికి ఈశ్వ
రుఁడు ఫలము నెట్లీయఁగలఁడు! తాను చేసినకర్త మును నతఁడు
మఱచినను దైవముమాత్రముమఱవక ఫలమొసఁగును.

ఆ. ఎద్దుకన్న తెలియ నెనుబోతు తక్కువ
వివర మెఱిఁగి చూడు వృత్తియందు
నేర్పులేనివాని నెరయోధుఁ డందురా, వి...

ప్రతివానికి బుద్ధి ప్రధానము గాని యొడ్డుపొడవులు
కావు. ఎట్లందురా? చూడుఁడు. ఎద్దుకంటెను దున్నపోతు
ఎందులో తక్కువ? వృత్తి మున్నగువానిలో సమములేకదా?

అయినను నేర్పు లేనందువలన తక్కువ యయ్యెను. కావున
బుద్ధిమంతుడై యుండవలయును.

క. ఎన్నఁగ కర్తము కారణ

మన్నిటికిని జూడఁజూడ నాత్తుఁడు తానై

యున్నంతకాల మిలలో

నన్నా యిదె తెలియవలయు నవనిని వేమా! 735

కొందఱు మానవులు జ్ఞానశూన్యులై తప్పుచేసి పరులతో
దేవుఁడటులఁజేయించుచున్నాఁడని ప్రేలుచుండుదురు. ఈశ్వరుఁ
డెపుడు దుష్కార్యములు సేయు మని మానవులఁ బ్రేరేపఁడు.
సమస్తకర్తలకు ఈశ్వరుఁడు సాక్షిమాత్రుడై యుండును.
కారణము మాత్రము మనుజులకు తామొనర్చెడి కర్తయే
యగును. ఈరహస్యముచే బుద్ధిమంతుడై మెలఁగవలయును.

ఆ. ఎన్ని తపము లేర్చి యెన్ని నోములు నోచి

యెంతకష్టపడిన నేమిఫలము

కర్తఫలము గాని కలుగ దెందును ముక్తి, వి.

మనుజుఁడు కర్తఫలమునకు పిరుద్ధముగా నుండవలయు
నని ఎన్నితపముల నేర్చి ఎన్నివిధములగునోములను నోచి
యెంతటికష్టముల ననుభవించినను ప్రయోజన మిసుమంత
యును కలుగదు. కర్తఫలముతప్ప ముక్తి యెద్దానను లేదు.

తే. ఎన్ని దేవత లైనను నీరహస్య

చిహ్నాలను బట్టి కనలేరు చింతయంబు

. తన్ను తనలోనఁ గనుటయే తన్తయంబు
చెన్ను మీఱంగ నిదె మేటితెన్ను వేమా! 737

ఎందరు దేవతలయినను ఈకర్తృరహస్యమును అనఁగాః
కర్తృలలోని మర్తములను గుఱివించి చిద్రూపము నెఱుంగనే
లేరు. తనరూపమును తనలోనే గనుటయే తన్తయత్వ మనఁ
బడును. ఇయ్యది ముక్తి కిరవగుమార్గము.

ఆ. ఎన్ని ఫలము లున్న నీఫలం బెక్కుడు
అన్ని సుఖములందు నధిక మగుచు
కన్నది కననిదై కనుపించు కర్తము, వి...738

ఎన్నిఫలము. లున్నను కర్తృఫలమే యెక్కుడుది. కర్తృ
ఫలమువలన కలుగుసుఖమే యన్నిటికంటె నెక్కుడుది యగును.
కర్తృస్వరూపమును పఠికించుట కెవరైన సమర్థులుగారు. కర్తము
కన్నది కననిది గూడఁ గనుపింపఁగలదు. ఎటులనః మానవుఁడు
రాఁగలఁనన్త ము నాలోచింపకకొన్ని మంచిపనులఁజేయును.
కొన్నిచెడుకార్యములఁ జేయును. తరువాత దాటిఫలితము లను
భవమునకు వచ్చినపుడే కర్తము తనకు గోచరించును. అందు
వలననే కర్తము, దృశ్యము అదృశ్యము నందురు.

అ. ఎఱుకకన్నను సుఖ మేలోకమున లేదు
ఎఱుక నెఱుంగ నెవని కెఱుకలేదు

ఎఱుకసాటి దెఱుకె యెఱుకయే తత్త్వము, వి.

జ్ఞానమునకంటె మించిన సుఖము ఏలోకములో గూడ
లేదు. ఇట్టిజ్ఞానస్వరూపము నెఱుంగుట కెవ్వనికిని జ్ఞానములేదు.

విచారించిన జ్ఞానముతో సమాన మగునట్టిది యొకతత్త్వమే
కానివేఱుకాదు. దానినికర్త బద్ధుడగుమానవుడు సాధింప
యత్నింపవలెను.

ఆ. ఎల్లలోకమందు నేవస్తు వున్నదో

తల్లిపిల్లసందు తగులు నదియె

నిస్తరంగవార్ధి నియతిని జూడుము, వి... 740

సమస్తలోకములందు హృషింపియున్న వస్తువే తల్లి పిల్లల
మధ్యమున జన్యజనకభావముచేసెలగుచుండును. అదియేప్రేమ.
కావున చంచలతను వహింపక నియమము నవలంబించి పర
మేశ్వరుని నిజరూపమును చూడుము. నిర్గుణుడగు నాపరమేశ్వ
రుడు సేమరూపుడై నీకగుపడును.

ఆ. ఎసగువేత్త యనుచు నెఱుంగరే యీనరుల్

వేయిమార్గములను వేలు పజుడు

అవని సృష్టికర్త యంతకు గురుడౌను, వి...

సమస్తప్రపంచమునకు సృష్టికర్తయగు వేలుపే దేవుడని
యును, నాతడే వేత్త యనియును, నాతడే సమస్తచరాచర
సంవృతమైన విశ్వమును సృజించిన బ్రహ్మయని లోకులు ఎఱుం
గన్లే యెఱుంగరు నిజమును పరికించిన అజుడే సర్వమునకు
గురుడగును; కావున నతని సేవింపుము.

ఆ. ఏమి గొంచువచ్చె నేమి తా గొనిపోవు

బుట్టువేళ నరుడు గిట్టువేళ

ధనము లెచటి కేగు తానేగు నెచటికి? వి...

మనుజుఁడు కేవలము లుబ్ధత నొందునే కాని నిజము బరికింపఁడుగదా? తాను పుట్టినపు డీలోకమున కేమిగొనివచ్చెను? పోవునప్పు డేమిగొనిపోవును? తాను సంపాదించినదైనను తనకుఁ దనధనమునకు సంబంధము లేనేలేదు. తాను పరలోకమున కేగును. తనద్రవ్యము పరుల పాలగును. కావున లోభిగాక మెలఁగవలయును.

ఆ. ఒక్కతోలుదెచ్చి యొనర బొమ్మను చేసి

ఆడునట్లు చేసి యట్టె వైచె

దన్నుఁ ద్రిప్పువానిఁ దానేల గానఁడో? వి...

సర్వవిధముల మోసవజీవితమునకు భగవంతుఁడు కారకుండైనను అజ్ఞానియగుమానవుఁ డీవిషయమునుగ్రహింపఁజాలకున్నాఁడు. భగవంతుఁడు తోలుతోబొమ్మలఁజేసి యాబొమ్మల నాఁడునటులఁజేసి తాను వినోదముఁ జూచుచున్నాఁడు. తెలివితేటలున్నను ఈబొమ్మలు మాయచే గప్పఁబడిన వగుటచేత బొమ్మకాటవాని బొమ్మలవలె దన్నాడించుచున్న యాసర్వనియంతను బరమాత్ముని గనుఁగొనలేకున్నవి.

ఆ. ఒల్ల నన్ను బోది కొల్లెద నన రాదు.

తొల్లి చేయుకర్త ధూర్తఫలము

ఉల్లమందు వగవకుండుటే యోగ్యంబు, వి...

పూర్వజన్మమునం దాచరించినకర్తములకు ఫలము అవశ్యము వచ్చియే తీఱును. ఆఫలము ఒప్పుకొనకున్న పోవునది

కాదు. పిప్పిన వచ్చునట్టిది కాదు. కావున వచ్చిన ఫలమును నిర్విచారుడై యనుభవించుటయే యుత్తమము.

ఆ. కంటికంటి ననుచుఁ గర్తాధికారంబు

వెంట గొనుచుఁ జెడును వెట్టిజనుఁడు

బట్టబయల ముక్తికి బాటించి జూడుఁడు, వి...

అన్నియును తెలిసినవి. విజ్ఞుడ నైతిని ఇక నేమి యని తనకు లేనిపోనికర్తాధికారమును మీద వైచికోని మనుజుఁడు వెట్టియై చెడిపోవుచుండును. కావున ముక్తికై ప్రయత్నించి ఫలము నొందుము.

ఆ. కంటిమంటచేతఁ గాముని దహియించి

కామమునను కడకు గౌరిఁగూడె

నట్టి శివునినైన నంటును కర్తము, వి... 746

కర్తఫలము సామాన్యమానవులనే కాదు. దేవు నంతటి వానినిగూడ నవస్థ పెట్టక మానదు. ఇక మానవు లెంత? కారణాంతరములచే బ్రహ్మచర్యమును బాలించుచున్న శివుఁడు అమితమగు సామర్థ్యము కలవాడై తేజోబలమున కన్నులు నిప్పులురాలఁ జూచి మన్మథుని నశింపఁజేసెను. కాని చివరకు కర్తవశమున కామవశంపడుడై గౌరిని పెండ్లాడెను. కావున కర్తము శివునకుగూడ నలంఘ్యము.

ఆ. కర్తమయుఁడు గాక కర్తంబు దెలియఁడు

కర్తజీవి మేలు గానలేఁడు

నీరుసారక లోతునికరము తెలియదు, వి...

ఎంతటివాడై నను కర్తముల కాలుపెట్టనిది కర్తమునకుగల నిజరూపము నెఱుంగజాలడు. కర్తజీవి కెప్పటికిని మోక్షము లభింపదు. మానవుడు నిరంతరము సత్కర్తముల దుష్కర్తముల నాచరించుచు సంసారలోలుడై సంచరించెనేని పరమార్థ విచారమున కవకాశమే లభింపదు. కొందఱు కర్తలాచరించుచు మోక్షవిచారము చేయలేమాయందురు. ఇది యనుభవము లేని మాట. నీరు దిగనియెడ లోతుదెలియనటల ననుభవము లేని వానికి గర్తములపలన జేకూరు కారాములు గోచరింపవు.

క. కర్తము జ్ఞానికి దవ్యగుఁ

గర్తమునకు జ్ఞాని దవ్య కలనిజ మిదె యా

కర్తజ్ఞానము లుడిగిన

నిర్తలునకు గలుగు ముక్తి నిజముగ వేమా!

కర్తమునకు జ్ఞాని దూరుడై యుండును. ఆకర్తమును జ్ఞానికి దూరముగా నుండును. ఇట్టి పరస్పరవిరుద్ధములగు కర్తజ్ఞానములు నుడిగినట్టివానికి ముక్తి కలుగును కాని యితరులకు కలుగదు.

ఆ. కర్తఫలము లన్ని కపటంబుగాఁ జూచి

ధర్తఫలము లన్ని తగిలియుండి

ధర్తమర్తములను దాటుటే ముక్తిరా, వి...

కర్తఫలముల కాసింపక వానిని మృషాప్రాయములనుగా తలంపవలయును. ధర్తఫలములను స్వీకరింపవలయును. ఈరీతిగా ధర్తకర్తములలోని మర్తములను దాటుటయే ముక్తి.

యనఁబడును. కాన మానవుఁడు కర్తృఫలాపేక్ష వలవలయును.

ఆ. కర్తృమునను బుట్టి కష్టంబులోఁజేరి

కర్తృ మేరుపడుటఁ గాన లేరు

కర్తృబంధమునను కడతేఱి లేరయా, వి... 750

జనులు పుట్టునది కర్తృములోఁ జేరునదియును కర్తృముననే యొయున్నది. కర్తృమువలనఁ బుట్టినను గర్తృములోఁ దాఁ జేరుచున్నను మోక్షదూరమగు నాకర్తృమును దొలఁగించుకొను మార్గములు లేకపోలేదు. వానిని జనులు గ్రహింపలేక కర్తృమే తమ్ము కడతేర్చుననుకొందురు; అట్టివారు చివరను కర్తృబంధముననే కడతేఱలేక యలయుచుందురు.

తే. కర్తృవశమున సంసారకష్టములను

జెంది మోహాతిశయమునఁ జెడును నరుఁడు

కర్తృరహితత సుజ్ఞానకలితతయును

జెంద మోహాదు లేటికిఁ జేరు వేమ! 751

జనుఁడు కర్తృవశమువలనసంసారకష్టములనుపొంది మోహాధిక్యముచేత చెడుచుండును. కర్తృలు లేకపోవుటచేతను ఉత్తమజ్ఞానము వొందుటచేతను మోహాదులు జనుని పొందఁజాలవు. కావున కర్తృము నుత్తమజ్ఞానముచేత దొలఁగించికొన్నచో మోహము తనంత వదలిపోవును.

శ. కర్తృకర్తృలకొఱకును

నర్తిలి నొకఁ డుండు లోన నాత్మయుఁ గరై

శ్రీకృష్ణార్చన గ్రంథము - 350 తేల ప్రాసము

ధర్తాధర్తములకు నది

నిర్తలమతి యైనవాఁడు నిలుచును వేమా! 752

కర్తమునకుఁ గాని కర్తాభావమునకుఁ గాని కర్తయగు
వాఁడు హృదయమున తనకంటె వేఱొక్కరుఁ డుండును.
ఆతఁడె ధర్తమునకు నధర్తమునకు సాక్షిభూతుఁడు. జనుఁడు.
నిష్కలుషచిత్తుడైనచో ఆకర్త స్థిరుడై తోచును. ఆసాక్షా
త్కారమే మోక్షము.

క. కర్తాకర్తము లెఱుంగని

మర్తంబులు నింద్రజాలమహిమలు విన్యల్

కర్తలమర్తము ప్రాణులు

నిర్తలమతిఁ దెలియవలయు నిజముగ వేమా!

ఇది కర్త మిది కాదు అని రహ్యసము తెలుపలేనివిద్యల
న్నియు నింద్రజాలము లనియె చెప్ప నొప్పగును. నిశ్చలహృ
దయులై ప్రాణులు గురుకృపవలన కర్తలలోని మర్తముల
నెఱుంగవలయును. ఇంద్రజాలమువంటి చదువుల వలన
గ్రంథములవలన కర్త గ్రహింప నశక్యము.

క. కర్తనివృత్తైనప్పుడు

నిర్తలుఁ డగుభవుఁడు వాని నిక్క మెఱుంగున్

కర్తము తీఱెడు వేశను

ధర్తమే తనదేవుఁ డనుచు తలఁతురు వేమా !

పూర్వసంచితమగుకర్తము ననుభవించిన పిమ్మట నిష్కల్ప
భుండై పరేశుని నిజరూపమును ఎఱుంగఁగలుగును. కర్తము తీరి

పోయెడివేళలా ధర్మమే తనకు ధైవమగు నని తలఁచు
చుందురు. అనఁగా: కర్తస్వరూపమే ధర్మము.

ఆ. కాదు సేరి యున్న గతిలోన యున్నను
వీటినడుమ నున్న విధము లొకటె
జాడ విడనిమిదిని జర్పించి చూడరా, వి...755

అడవిలో నున్నను మార్గమభ్యమున నున్నను భవనరాజ
ములలో నివసించుచున్నను మనుజునకు కర్తఫలము ఏకరూప
ముగా ననుభవమునకు వచ్చుచుండును. పరిపూర్ణమగు మన
స్సుతో చర్చచేసి తెలివినొందుము.

ఆ. కూడ దేమిఁ చేసెఁ గులమేమి చేసెను
భూమి యేమి చేసె బొందికట్టె
నరుఁడు పడెడుపాట్లు నగుపాట్లు చూడఁగా,వి.

కొంద ఋషవాసాదుల కర్తములు నశించు నందురు కాని
అదియంతయును కల్ల. వీలననఁగా: అన్న మేమిచేసినది? కులము
స్థలము మున్నగునవి వీని కేమి యపకృతిఁ జేసినవి? దేహ
మొక కట్టెవంటిది. కట్టె నెండఁ బెట్టినను మండఁ బెట్టినను
లాభములేదు. కావుననుపవాసశ్లేశాదులచే దేహమును గృహింపఁ
జేయుట మోక్షసాధన మెన్నఁటికిఁ గాఁజాలదు. కావున
మనుజుఁడు పొందెడుపాట్లు నగుబాట్లగుచున్నవి.

ఆ. కొడుకును వరియింపఁ గోరి వచ్చినదానిఁ
దండ్రి పెండ్లియాడ ధర్మమగునె?

తప్పని తెలిసియుఁదాఁ జేయుకర్తంబు
తప్ప దెప్పుడు భువిని దగులు వేమా

ఎంతవాడైనను గర్తమును దప్పుకొనఁ జాలఁడు. కొమరుని పెండ్లి చేసికొనఁగోరి వచ్చినపడుచును తండ్రి పెండ్లియాడుట తప్ప. అయినను రాజనరేంద్రుఁడు కర్త వివశుడై తెలిసియు ధర్తముఁ దప్పి నడిచెను. కావున కర్త మెలంఘ్యమై యుండును. మానవుని కర్తవంచించి తీటును.

ఆ. క్రొత్తసుద్దులెనఁ గురుభోధచే విన్న
గర్తయుక్తియోగ కాండతతతులు
ప్రాతసుద్దులైనపాయునా కర్తముల్, వి... 758

ఎట్టి ప్రతిక్రియలచేత నైనను గర్తానుభవము అనుభవింపక తప్పదు. కర్తమును దప్పించుకొనవలయునని మానవులెన్నియో పాటులః బడుచున్నారు. క్రొత్తక్రొత్త యుపదేశములయినను గురువు లనుగ్రహముచే నుపదేశించిననైనను యుక్తియుక్తముగా సాధించిననైనను కర్తఫలములు అనుభవింపనిది తొలఁగి పోవఁజాలవు.

ఆ. చిటుతనాఁడు నీవు చేసినకర్తంబు
మఱితువేమొ మదినిమల్లడించి
తఱిమిముట్టుఁజావు తలపడినప్పుడు, వి 759

నీవు బాల్యమున కర్తల నాచరించితి ననుబుద్ధిని మఱిచి పోయెదవేమొ కదా ! అట్లయినచో నవి వెంటనంటి మరణ కాలమునందుఁగూడ వెంటనంటి వచ్చుచుండును. అనుభవించు

నంతవఱకు నవి నశింపవు. కర్తముకొఱకై పునర్జన్మము నైతము
చేకూరును.

ఆ. చేటు వచ్చెనేని చెడనాడు దైవంబు
మేలువచ్చెనేని మెచ్చుకొనును.

గరిమమేలుకీళ్లు కావడికుండలు, వి. 760

మనుజుఁ డజ్ఞానియై చేటు వచ్చిన దైవమును తిట్టును.
మేలువచ్చిన తనను దాను మెచ్చుకొనును. కాని నిజముఁ బరి
కించినఁ గీడుమేలులు సహజములు. అయ్యవి కర్తవశములై యొక
దానివెనుక నొకటివచ్చుచునే యుండును. కాన దైవదూష
ణము, ఆత్మభూషణము అకార్యములు.

ఆ చదివిచదివికర్తసారముఁగనలేక

తిరిగి తిరిగి తిరిగి దివ్వరాయె

మరిగితిరిగి మొటిగి మత్తిల్లి చచ్చెరా, వి

జనుఁడు వేదములని వేదాంగములని చదివి చదివి కర్తలఁ
జేసిచేసి యందలిసారమేమో తెలిసికొనలేక దేశమంతయును
తిరిగి మత్తుడై చచ్చెనేకాని కర్తఫలమును తప్పించుకొనలేక
పోయెను. సామాన్యఁ డెటులఁ గర్తఫలములఁ దొలగించు
కొనఁగలఁడు.

ఆ. చాకి కోక లుదికి చీకాకుపడవేసి

మైల దీసి లెస్స మడిచినట్టు

బుద్ధి చెప్పువాఁడు గుడ్డిన మేలయా, వి... 761

చాకలవాఁడు మైలబట్టలను ఉడికి మైలదీసి శుభ్రముచేయు నట్టులే యుపదేశకుఁడు అజ్ఞానపరిహారార్థమై కొన్ని దుస్సాధ్యములగు కార్యములను కర్తలను చేయించినను ఒక్కొక్కతయైన దొసఁగులేదు. ఏల యనఁగా: బుద్ధిచెప్పెడివాడు గ్రుద్దినను మేలే యగును.

ఆ. తనకుఁ బ్రాప్తిలేక దానము చిక్కదు

దైవనింద వెట్టితనము గాదె !

కర్తజీవు లేలఁ గర్తంబుఁ దెలియరు ? వి... 763

తమకు దానము దొరకలేదని మూర్ఖులు దైవమును నిందింతురే కాని ప్రాప్తిలేనందువలన దొరకలేదనియును దైవమును నిందించుట వెట్టితన మనియును కర్తజీవులు తెలిసికొనిమెలఁగరు.

ఆ తనకుఁ ప్రాప్తి లేదు దాత యీలే దంచు

నొరుల దూటు తెల్ల నోగుబుద్ధి

కలిమి లేమికతనఁ గష్టమై తోఁచురా, వి... 764

కొందఱు తనకుఁ బ్రాప్తి లేదని అనుకొనక ధనవంతుఁడు లాభియై ఈయలేదని దూషించుటయంతయును బుద్ధిహీనతయే కాని పేటుగాదు. ఎంతటిజ్ఞానియైన నీరీతిగా నిందింపఁబూనుకొనును. ఇట్లగుటకు దారిద్ర్యమే కారణముగాఁ గనుపట్టును.

క. తనప్రాప్తి తనకు నుండఁగ

దనదుఃఖము తనకె కాక తగులునె యెరులక

దనచేయుమంచి తనకే

యనుకూలించెడిని జేర దన్యుల వేమా ! 765

ప్రతిమనుజుఁడును ఈర్ష్యాభులై యితరులఁ జెఱుఁగునని
పోవును. ఎవ్వారిప్రాప్తి వారికి ఎవరిదుఃఖము వారికి ఎవరిచేత
• వారికి నభిముఖమైయుండి ఇతరులఁ జెందనే చెందదు. కావున
నట్లుచేయుట మంచిది గాదు.

ఆ. తనకుఁ బ్రొద్దువోనితరుణం బదై నచో
వినక దీర దధికవిద్యలైన
గరిత వినదెప్పియునికొఱకుఁ గాకధ్వని, వి ...

వేదాంతవిద్యలను గ్రహించుట చాలకష్టము. వినువారి
కాయంశ మభిరుచిగ లేకపోయినను వినుచున్నపుడు ప్రొద్దుపో
నటులచున్నను శ్రమచేసి యెటులేని విషయము నాకలింపుచేసి
కొని సారము గ్రహింపవలయును. కాకిగూసిన చుట్టమువచ్చు
నను నమ్మకముతో భర్తరాకగోరుచున్న చిన్నదికర్ణి కఠోరముగ
నున్నను గాకికూత నాలకించుటలేదా! అటులే యుత్తమ
విద్యల నభ్యసింపనగును.

ఆ. తనదుకర్త చేతఁ దాను లోకములోనఁ
దనదుతల్లి గర్భమునను బుట్టె
దనదుకర్త మఱచి తగనివి చేయునా? వి...

పూర్వజన్మకృతమగు దుష్కర్తమునకు మానవుఁడు ఫలము
నను భవించుచు పూర్వస్మృతిలేక మఱిలదుష్కర్తల నాచరిం
చును. చూడుఁడు లోకములోని మనుజుఁడు తాను చేసినకర్త
మునకు ఫలముగనే తాను లోకములో మాతృగర్భమునఁబుట్టె

ననుటను మఱచి అజ్ఞానమై తగనిపనుచు' నెత్తిన వైచికిని ప్రవర్తించుచుండును.

ఆ. తనదునీడ శిశువు తాఁ జూచుచుండును

• దనదునీడఁ జూచి తన్ను మఱచి

• పను లొనర్చుచుండు భ్రాంతుల నేమందు ? వి.

శిల్లవాండ్రు తమనీడను దాము చూచుకొని యానందించు నటులఁ బెద్దవారుఁ గూడ నాత్మచ్ఛాయయగు తమజీవితచర్యను దలంచుకొని యొడలు మఱచి కర్తవ్యధర్మలై ప్రవర్తించుచుండురు. ఇట్టి భ్రాంతిమయులగు మానవుల నేమియనినను ప్రయోజనము లేదు.

ఆ. తనదుభ్రాత లెల్ల దానంబు సేయంగఁ

తనకు ఫల మటంచు మిఱుకరాదు

తనదు కాలుఁ గోయ తనతమ్ముఁ డేడ్చునా ? వి.

ఎవరికర్తవ్యఫలము వారిదే గాని యొకరి దొకరికి రాదు. తనయన్నదమ్ము లందఱును దానములొనర్చిన తనకుఁగలుగునని కొందఱు మిట్టిపడుదురు. కాని ఫలముమాత్ర మభావమే; ఎట్లనఁగాః తనకాలినికోసినఁ దనకే నొప్పికలుగును కాని తమ్మునకు కలుగదు కదా! కాన నెవరిఫలము వారిదె.

ఆ. తెలివి నొందలేక తిరమును బడయక

తిరుగు నస్థిరుఁ డయి దేహి జగతిఁ

దిరుగ నేల ? కర్తఁ దెలియఁ డయ్యజ్ఞాని, వి...

దేహి యుత్తమజ్ఞానశూన్యుడై స్థిరత్వమును పొందలేక

ప్రపంచమున నెప్పుడును తిరుగుచుండును గదా! వీల యిట్లు
తిరుగవలయు! కర్త నెందుల కెఱుంగడు?

ఆ. ధర్మమార్గములను దప్పుఁగాఁ చూచును
గర్జజీవి మేలుఁ గానలేడు

నిర్తలహృదయుండు నీరూపమున నుండు, వి.

కర్తబద్ధుఁ డగువాఁడు పైత్యరోగి ప్రపంచమును పచ్చగా
చూచినట్టులే ధర్మపుమార్గముల నన్నిటిని తప్పులనుగా గాంచు
చుండును. ఇఁక నిర్తలహృదయుఁ డగువాఁడు ముగ్ధుఁడు కాక
యాత్రరూపమున వెలుగొందుచుండును.

క. ధర్మార్థకామమోక్షము

లర్థిలి మదిఁ దెలిసినంత నామోదం బా

నిర్తలగతిఁ దాఁ గనవలెఁ

గర్జులకును లేదు ముక్తి గదరా వేమా! 772

ధర్మము, అర్థము, కామము, మోక్షము, ననుచతుర్వర్గ
మిట్టిదియని తెలిసినమాత్రాననే సంతసము కలుగునా? కలుగనే
కలుగదు. తెలిసికొని దానిని ప్రత్యక్షముగా చూడవలయును.
అందేవేని యెంతవఱకు గ్రాహ్యములూ యంతవఱకె పరిగ్ర
హింపవలయును. ఈరహస్యము నెఱుంగఁజాలక కేవలధర్మపర
తంత్రులై యుండు సామాన్యమానవుల కెన్నఁటికిని మోక్షము
చేకూరఁజాలదు.

క. నరజన్మముఁ దా నెత్తియుఁ

బరమాత్మ నెఱుంగలేక పాపాత్ములడై

కొఱగాని పను లొనర్చినఁ

దిరిగి యధోగతికి నేఁగుఁ దిరముగ వేమా!773

ఎన్నిజన్తములనో యెత్తినఁ గాని దొరకని నరజన్తమును
పొందియును అజ్ఞానియై కొఱగానిపనుల నొనర్చెనేని తిఱిగి
యధోగతులఁ బడియుండునేకాని యుత్తీర్ణుఁడు కాఁజాలఁడు.
కాన నరుఁడు సత్కర్తలచేయఁడేని మఱిల నీచజన్తముతప్పదు.
ఆ. నరుఁడయినను లేక నారాయణుం డైనఁ

దత్తబద్ధుఁడైన ధరణి నరయ

గర్తభావములను ఘనత నొప్పఁగవలె, వి...774

సాక్షాత్తు శ్రీమన్నారాయణుఁ డంశటివాడైనను సరియే
బ్రహ్మసాక్షాత్కారము నొనర్చికొని సర్వదా బ్రహ్మనంద
మున నోలఱాడువాఁడైనను సరియే కర్తఫలములను పిప్పకొని
అనుభవించి తీరివలయును. వీలయన సూర్యచంద్రాదులు
కర్తబద్ధులై తిరుగుటలేదా! వాయువుకర్తబద్ధుఁడై వీచుట
లేదా! కావున కర్తచేష్టలు మిగుల బలీయము లనిగ్రహింపవల
యును.

ఆ. నింగి నెగయువాఁడు నెఱిలోకమున లేఁడు

బంగిఁ ద్రాగువాఁడు బలియఁబోఁడు

కొంగయోగములను గోర్కులదంగునా?వి...

యోగులమచి చెప్పుచు నాకాశగమనసిద్ధి మాకుఁ గలదని
ప్రజలను పంచన సేయఁ గొందఱు యత్నింతురు. వారిచేత
లన్నియును వ్యర్థములు. ఏలోకమునందును ఆకాశగమనము

గలమనుజుఁడు లేఁడుఁ బంగిద్రాగినంత మాత్రాన బలిసిన వాఁ
డునులేఁడు. యోగవిద్యచే నిష్కామత్వ మేర్పఁడునని కొం
దఱుకొంగయోగములతోఁ గూర్చుందురు. ఎన్నఁటికియోగము
వలన కోర్కె-లడంగఁజాలవు.

ఆ. పది యసంగతములు పదిసార్లు చేసినఁ
దప్పుదారిఁ ద్రొక్క దార్థ్య మొదవు
కూడ దేల యట్టి కుదిరిక మంచికి? వి... 776

మనుజుఁడు పది తప్పుపనులు పదిమారులు చేసియుండెనా
యట్లువై నాతనికి ఎల్లప్పుడును తప్పుత్రోవలను జోవుటకు
దార్థ్యము కలుగుచుండును కదా! అట్లులే మంచికి కూడ
దార్థ్యముకలుగునేమొ చూత మనిన కలుగనేకలుగదు. ఇట్ల
గుట కర్తవ్యము ననుభవించుటకే యగును.

ఆ. పరగ నింతవఱకు బడినపా లెఱుంగరు
ఘనత నొప్పుమనుజుఁడనఁగఁ బుట్టి
కీడుమే లెఱుంగక క్రిందాయెఁజూడరా,వి...

మనుజుజన్మము నెత్తియును ఇంతవఱకు ఎన్నెన్ని పాట్లు
పడి యిట్లులేనదియును స్మరింపనే స్మరింపరు. కర్తమునఁ గల
విశేషము నరయరు. చివఱకు అజ్ఞానగౌరవమున, గీడుమేలులను
గుర్తింపలేక క్రిందు లగుచుందురు.

ఆ. పరగ నిలను ముందు బ్రదుకురీ లెఱుంగక
సకలసంపదలును సతము లనుచుఁ
గర్తమర్తములను గనలేరు మూర్ఖులు, వి...

మూర్ఖులు సంపదలే శాశ్వతము లని నమ్ముకొని కర్త
ములయందలి మర్తములను గానలేక ఇంతవఱ కెచ్చానివలన
నిట్లున్నదియును ముం దేతీరుగానుండు నదియును తెలిసికొన
లేక కర్తబద్ధులై యల్లాడుచుందురు.

ఆ. పాప మనఁగ వేతె పరదేశమున లేదు

తాను జేయుపనులఁ దగిలియుండుఁ

గర్త జనుఁడు గాక కనుగలిగినయెడఁ

బాపభయము లేదు పరగ వేమ !

779

పాప మనునది యెటనో గలదని తలంపఁజనదు. తానుజేయు
ప్రతికార్యమందుచు బాప మిమిడియే యున్నది. కర్త మెపుడు
మానునో యపుడే పాపమువలని భయముమానవున కుండదు.
ఫలము నపేక్షింపక కార్యమొనరించుటయే కర్త మానుట
యని గ్రహింపుము.

ఆ. పుట్టువుం దెలియనిపురుషాధములు భూమిఁ

బుట్ట నేమి లేక గిట్ట నేమి ?

పుట్టలోనఁ జెదలు పుట్టదా గిట్టదా, వి ... 780

జనన మన నేమొ యది యెందువలనఁ గలుగుచున్నదో
దాని నెఱుగఁజాలని నీచులు ప్రపంచమునందు పుట్టినను లేక
చచ్చినను సమమే యగును. ఇట్టివారు పుట్టలోనిచెదలువలె
పుట్టుటయును గిట్టుటయును నిష్ప్రయోజనములే యగును.

ఆ. పుట్టుముగ్ధ తిరిగిపోయెడు నీముగ్ధ

తేరముగ్ధ తన్ను తెలియలేడు

ఉన్ననాటికైన నుపకారిగా లేడు, వి...781

పుట్టినప్పుడును జీవుఁ డజ్ఞానియే యగును. పోవునప్పుడు
నజ్ఞానియేయై యుండును. అజ్ఞానమయుండై తన్ను తా నుద్ధ
రించు కొనలేడుకదా! ఉన్నంతవఱకుకైన నుపకారియై మనఁ
జాలఁడు. కాన నీముగ్ధుని జీవితము వ్యర్థము.

ఆ. పుట్టుటకు ముదంబు గిట్టుటకును వెత

యంద తెఱిగినట్టి యల్పవిద్య

చచ్చుఁ గానఁ బుట్టఁ జప్పున నేడ్వరే! వి...782

పుట్టినప్పుడు సంపించుచుండుటయును చచ్చినప్పు డేడుచు
చుండుటయును అందఱికిని తెలిసినవిద్యయే. కావున నుత్తమ
మగుజ్ఞానము కలవాఁడు పుట్టినవాఁడు తప్పకఁ చచ్చిపోయెడి
వాఁడే గనుక, పుట్టినప్పుడే యేడ్వఁదగును.

ఆ. పుడమిఁ గర్తవశతఁ బురుకుత్సుఁ డనుమేటి

ధర్మమనుసరించి ధాత్రి నేలి

తనకుఁ గానివేళఁ దాఁ బడెఁ గష్టముల్, వి...

పురుకుత్సుఁ డను చక్రవర్తిధర్మానుసారియై సమస్తభూమండ
లము నేకచ్ఛత్రాధిపత్యముగా నేలి చివఱకు తనకు కానివేళ
కష్టములన్నిటిని కర్తవశముననే యనుభవించెను. కాన కర్త
వలము నెంతవాఁడైన ననుభవింపకతప్పదు.

ఆ. పురుషు లరసి కొన్ని పుణ్యభూము లటఁద్రు

బుద్ధిలేదొ యిదియు భూమిగాదొ

పుణ్య మనఁగ నేమి పురుషునికర్తమే, వి... 784

కొందఱు పురుషులు విచారించి కొన్ని త్రేతములను పుణ్యమయములని పలుకుచుందురు. అట్టివారికి యుక్తాచుక్తముల నరయుబుద్ధి లేకయుండి యుండవచ్చును. లేకున్న, తక్కినవి త్రేతములు కావా? ఇంతకును పుణ్యమనఁగా నేమియోవారికి తెలియనే తెలియదు. పుణ్యమనఁగా, పురుషుని సత్కర్తవ్యమే గాని వేఱుగాదు.

ఆ. పూతగడ్డి కేల పుట్టించె వాసన

కనకము తనకేమి కల్లఁ జేసె

బ్రహ్మచేత లెల్లఁ బాడైన చేతలు, వి... 735

బ్రహ్మలోకములోనివస్తువు లన్నిటికిని వానివాని కర్తవ్యముల ననుసరించి ఫలమును గుణమును పుట్టించునని యందురుకదా! చూడుడు. ఆదేవుని చేతలేత తెలివితక్కువవియో? పూతగడ్డికి వాసన యేలపుట్టించెను? బంగరున కేల కలిగింపఁడాయెను. బ్రహ్మచేష్టలన్నియు వ్యర్థమైన వచుట కిదియె తార్కాణ.

ఆ. పెక్కుజనులఁ గొట్టి పేదల వధియించి

దొక్కకొఱకు నూళ్ల దొంగిలించి

యెక్కడి కరిగిన నెఱిగి యముఁడుచంపు,వి...

అనేకులగు బీదలను బాధించి చంపి కుక్షిపోషణమునకై యూళ్ళుదోచి తీరుగుచుందురు. వా రేలోకమున కేగినను యముఁడు వెంటనంటిమే వచ్చును గాని పదలఁడు. కావున

మానవుఁడు యముఁడు గలడని తెలిసి జాగరూకుఁడై మెలంగ
వలయును.

ఆ. కర్తజాల మనుచు ఘను లెల్లఁ బల్కేరు
కర్తమేమి? దానిఘనత యేమి?

తెలుపొ నలుపొయెటుపొ తెలిసినఁ బల్కుఁడు,వి.

ప్రతియాపదలకును మనుజులు తమతమకర్తములు కారణము
లని పలుకుచుందురు గదా ! విచారించిన నిట్లు పలుకువారికి
కర్తమనఁగ నేమొ యందలి గొప్పయెట్టిదో నలుపొ తెలుపొ
తెలియనే తెలియదు. నిక్కముగా తెలిసె నందుమా యిట్టులు
పలుకనే పలుగరు గదా !

ఆ. ప్రాణ మాత్మ మెన్నఁ బ్రాణిజీవిత మగు
జీవి ప్రాణ మాత్మ చేరి యొక పి

కర్తబంధమునను గట్టువ డుండును, వి... 788

ప్రాణము ఆత్మప్రాణిజీవితము ననువీటిని అజ్ఞులు వేర్వే
రుగా తలంచుచుందురు కాని నిజముఁ బరికించితి మేని జీవి
యును ప్రాణమును ఆత్మయును నొక్కరూపే యగును గాని
వేఱుకాదు. అట్లయిన వేఱుగాఁ దోచుట యెందుల కనఁగా
కర్తవశముననే. ఆత్మకుఁ బ్రాణికి సంబధము కర్తబంధమున్నంత
వఱకె.

ఆ. మంచిగంధముఁ గన మనసు రంజిల్లును
ఎంతో వాస ననుచు నెన్నుచుండు

తా. మెఱుంగలేరు తమశుశ్రూషవాసన, వి...

మూర్ఖులగు జనులు తా మెవ్వరో ఎట్టిజన్మము నెత్తిరో
ఏవాసనలు గలవారో యెఱుగఁ జాలరు: కాని యితరములను
లెక్కింపఁబోయెదరు కదా! ఎట్లందురా? చూడుఁడు. మంచి
గంధమును చూచినమాత్రాన మంచివాసన యని పల్కెదరు కాని
తమపూర్వజన్మ వాసనను మాత్రము నెఱుగలేరు.

ఆ. మంచినీరు పోయ మల్లె పూచును గాని

ఫలిత మొనరు కెట్లు పనిఁ జొరమిని

వంట చేయ కెట్లు వంటక మబ్బును, వి...790

మంచినీళ్లు పోసినందువలన మల్లె పూచును గాని ప్రయ-
త్నింపకయే కాయఁజాలదు. అట్లులే మనుజుఁడును ప్రయ-
త్నించి కర్తముల నాచరింపక ఫలము నొందలేడు. ఎట్లనఁగా
వంటచేయక వంటకము కలుగునా? కాననే నిష్కర్తులకు
ఫలము లభింపదు.

ఆ. మంచిపచులఁ గోరు మంచిస్త్రీలను గోరు

మనుజుఁ డెంత చెడ్డమనసొ చూడుఁ

డించుకంత యైన నే లని విడువఁడు, వి...791

మనుజుఁ డెంతటివిషయాసక్తుఁడో పరికించుఁడు. మంచి
మంచి పదార్థము లన్నియును తనకు కావలయునని కోరుచుం-
డును. స్త్రీల సుత్తమురాండ్ర నెల్లరను తనకువలయు ననునే
కాని విడిచిపెట్టఁడు. జీహ్వాచాపల్యమున రుచిగల వస్తువులన్నిం-
టిని దిననెంచుచుండును ఇట్టి చంచలుఁడా మోక్షమొందు
వాఁడు.

ఆ. మంచిశకునము లని యెంచి పెండిలి నేయు
వార లొకరు లేరు వసుధలోన

జనులకర్తములను శకునముల్ నిల్పునా? వి.

అన్నిశకునములను మంచివిగానే చూచి పెండి చేయఁగల
వార లీలొకములా నెవ్వరును లేనేలేరు, ఒకవేళ చూచి
యట్లుచేసినను ఆయ్యవి మనుజులు చేసినకర్తములను పోఁగొట్టఁ
జాలవు. శకునములు మంచివయ్యు నెన్నివివాహములు చెడి
పోవుటలేదు. కాన శకునపరీక్ష పనికిరానిది.

ఆ. మంటిలోనః బుట్టి మంటిలోనఁ బెరిగి,

మన్నుఁ జూచి నరులు మగ్నులైరి

మన్ను మన్నుఁ జేర మది నిల్పలేరయా? వి...

మనుజులు మృద్వికారములగు దేహములవలనఁ బుట్టి యా
మృత్తునకే మగ్నులై పరమునుకానలేక ప్రయాసపడి చిట్టచివ
రకు మచ్చును మచ్చుతోఁజేర్చునంతవఱకును మనస్సును నిగ్ర
హింపలేక పోయిరి, జీవులు ఎంతటియజ్ఞానులొ కదా!

ఆ. మతపుభేదము గలమాయసంసారియై

దారిఁ దెలియలేడు తమక మొంది

దారి తెలియునతఁడు ధన్యుఁడు గాఁడోకో!, వి

ఎంత చక్కఁగా చదివికొనిన మనుష్యు డయ్యును మత
భేదమును తమస్సుచే నావరింపబడి దారి దిక్కుతోచక పరి
భ్రమించి పడుచు లేచు చుండునే గాని యుత్తీర్ణు డగుట
దుర్లభము. కావున నట్టులుగాక దారి తెలియు నాతఁడు ధన్యుఁ

డగును. ఆనఁగా సర్వసమత్వమును బూని మత భేదముల వదల వలయును.

ఆ. మతము లెన్నియైన సతములు కా వవి
సతము కర్త మగును జగతియందు
నన్నిమతములందు నరయ నొక్కటి లేదు, వి..

మతము లెన్నియైనను స్థిరములు గానేరవు. లోకములో నెప్పుడు స్థిరముగా నుండునది కేవల మొక్కకర్తమే. ఏమతములను ఎంతవిమర్శముతోఁబరికించిననుకొంచె మైనను స్థిరపదార్థము లేదు. మతము లన్నిటికి కట్టుబాటొకటియేని కానరాదు.

ఆ. మద్యమాంసరuchi మాదిగదై వాల
యెంగిలిఁ దినఁగానె నింగి కలదె?

భక్తిని హరుఁ గొల్చి భవ్యులు గండయా, వి..
మాంసమును దినుటకును, కల్లును త్రాగుటకును మరగి యనాచారపుదైవముల యెంగిలిని మెక్కి నిక్కినంత మాత్రా ననే స్వర్గము కలుగునా? కలుగనేరదు. కావున ఈశ్వరుని నేవించి పవిత్రులు కండ్లు. ఈదైవములు ఈమద్యమాంసములు మోక్షము నీయలేవు.

ఆ. మధురసంబు గోరి మక్షికంబులు చేరి
చొచ్చి వెడలలేక చొక్కినట్లు

మునిఁగి విడువలేడు మూఢుండు కర్తల, వి...
మూర్ఖుఁడు విషయములం జొరఁబడి తీపివాసనఁ బట్టితేనె

టీగలు తేనెలోఁబడి బయలు వెడలలేక పోయినయట్టులే విష
యములను వదలి ముక్తుఁడు కాఁజాలఁడు.

ఆ. మనసులోని ముక్తి మఱియొక్కచోటను
వెదుకఁబోవువాఁడు వెట్టివాఁడు
గొట్టెఁ జంకఁ బెట్టి గొల్ల వెదకినరీతి, వి...

మనసులోనే సర్వదా, సన్నిహితమై ముక్తియుండఁగా
ఎచ్చటనో కలదని వెదుకఁ బోయెడివాఁడు చంకలో గొట్టెను
బెట్టుకొని గొట్టెను వెదకఁబోవు గొల్లవానివలె వెట్టివాఁడే
యగును.

ఆ. బ్రదుకు లన్ని మాయ భవబంధములు మాయ
తెలివి మాయ తన్నుఁ దెలియ మాయ
తనదుకర్త మొకట తనరును స్థిర మయి, వి...
బ్రదుకు లన్నియు మాయలే, సంసారబంధములును మాయ
లే, తెలివియును మాయమే, ఈమాయ యంతయును
జ్ఞానమువలన నశించిపోవును. కాని కర్తముమాత్ర మొకటి
నశింపక స్థిరముగా నుండును.

ఆ. మర్త మెఱుంగలేక మతములు గల్పించి
యర్విజనులు దుఃఖ మొందుచుండు
గాజుటింటికుక్క కళవళపడురీతి, వి... 800

పరబ్రహ్మస్వరూపమునందుఁగల రహస్యము నెఱుంగలేక
ఆడంబరవర్తనులు పెక్కండు పెక్కుమతములు కల్పించిరి.
జనసామాన్య మామతములలోని మంచిచెడుగులు విమర్శింపలేక

అద్దములయింటిలోనున్న కుక్క తనప్రతిబింబమును వేటొక
కుక్కయని తలచునట్లు మోసపోవుచున్నారు. ఇది సంతాప
కరము.

ఆ. మాట చెలుపుమూట మర్తమే కర్తము
ఆశలు కడగండు లప్పుముప్పు
పాపకారణములు పలుకులు ములుకులు
లేమలకును చెలియలేరు లేమ! 801

సంసారబంధమునకుఁ బాశములవంటివారల స్త్రీలనుబెక్కం
డు) మోహంధులు వృథాగఁ గొనియాడుచుందురు. వారలు
గొనియాడఁదగినవారు కారు. వారిమాటలు చెలుపులకు మా
టలు వారిచేతలుకనుమఱుగులు, వారియాస ల పాయకరములు,
వారికిఁ బుణ్యపడుట ఆపదను గొని తెచ్చుకొనుట, వారిపాపపుఁ
బలుకులు ములుకులవంటివి. ఇట్టి స్త్రీల యధార్థస్వరూపము
కాముకుఁ డెఱుంగలేడు.

ఆ. మాట నిలుపలేనిమహితఁడు చండాలుఁ
డాజ్ఞ లేనినాథుఁ డాడుముండ
మహిమ లేనివేల్పు మంటఁ జేసినపులి, వి...

ఆడినమాటఁ దప్పక నెఱవేర్చుకొనవలయును. పలికిన
మాటలను నిలుపుకొనలేనివాఁడే చండాలుఁడు. దొరయై
యాజ్ఞను చెల్లించుకొనలేనివాఁడు ఆడుదానితో తుల్యుఁడు.
సామర్థ్యము లేనిదేవతయును మట్టిపెద్దపులియే యగును.
కావున సమర్థుడై మెలఁగవలయును.

ఆ. మాటలోనివానిమహిమ తాఁ దెలియక
 మాట తెలియలేక మమతఁ జిక్కె
 మాట తెలిసెనేని మహితుఁడు యోగియా, వి.
 గురువు ఉపదేశించిన వాక్యములలో నంతర్హితుఁడుగా
 నున్నవానిమహిమము నెఱుంగలేక మంచిచెడ్డలను తెలిసికొనఁ
 జాలక మనుజుఁడు మమతను చిక్కుకొనుచుండును. అట్లుగాక
 ఆవాక్యముల మంచిచెడ్డలను తెలిసికొనునేని అట్టివాఁడే యోగి
 యగును.

ఆ. మానసమున మంచి మల్లెపూవుల చవికె
 బావితోటఁ జేసి బాలఁ గూడి
 భోగి నయ్యెద ననఁ బోయెఁ బో కాలంబు, వి.
 బ్రదికినన్నిరోజులును గొంతెమకోర్కులను కోరుచు ఫల
 సిద్ధికై యత్నింపకయే గాలిలో మేడల గట్టుదు ననుకొను
 చుండినవాఁ డెన్నటికిని తరింపలేఁడు. అట్టివానికి ఆయుష్య
 మంతయు నాయాలోచనలతోనే గడచిపోవును. ఇట్టివృథా
 లాపి బావులు త్రవ్వి దాని నీరు మల్లెపూవుపందిరులకుఁ బెట్టి
 తనప్రియురాలితో నాపందిరికడఁ బరుండి తనభోగేచ్ఛఁ
 దీర్చుకొందు నని యనుకొనుచుండఁగఁ గాలము సమీపించనే
 సమీపించును.

ఆ. మాయజగ మటంచు మనుజులు సెప్పేరు
 మాయగాదు కర్తమయము గాని
 మాయయైన జగము మది యేడనున్నదో? వి.

మనజులు గుర్తింపనేరక ప్రపంచమునంతయును మాయ
యని చెప్పుచుందురుకాని పరికించిన నిది మాయగా తోచుట
లేదు. అంతయును కర్తవ్యముగా నున్నది. వా రనుకొను
నట్టులు మాయయే యనుకొంద మన్నను మఱి జగములెక్కడివి?

ఆ. మాయజగములోని మమకారవృత్తిచే

మాయఁ దగిలి మనసు మంకు విడక

మదఘ్రజేతచేత మహితు లెట్లాదురు? వి...

ఈమాయావిశిష్టమగు ప్రపంచమునందు జనులు మోహి
తులై మమకారములఁ బడి మనోమాలిన్యమును వదలివేయఁ
జాలక మత్తులై దుష్కర్తముల నాచరించుచుందురు. కాని
యట్టివారు మహానుభావు లెట్లు కాగలరు?

ఆ. మాయనుచెఱసాల మన సను గొలుసును

భేద మనెడి బొండ బెరసియుండు

నిట్టికర్తబద్ధుఁ డెన్నఁడు ముక్తుఁడౌ? వి...807

కర్తబద్ధుఁడు చెఱఁబెట్టఁబడినవానితో సమానుఁడు. ఇట్టి
వానికి విమోచనము దుర్లభము అగును. ఎట్లనఁగా: వీనికి మాయ
యే యొక చెఱసాల, మనస్సే కాలుసేతులకు గొలుసులు. భేద
బుద్ధియే బొండకొయ్య. కావున కర్తబంధము దుర్విమోచనము.

తే. మాయ మమకారమును ద్రుంచి మరగినంతఁ

గర్తడగండ్లు చెప్పును కాలుఁ డెఱుఁగు

దీనిఁ గని మెలఁగెడివాఁడు ధీజితుండు

నాయతుల్ లేనిచో గతుల్ మాయు వేమ !

మాయను మమతను పోగొట్టుకొని యెల్లప్పుడును జ్ఞానమును మరగియుండినయెడలను కర్తవ్యనికష్టములును తొలగిం గును. దీనిని యముఁడు గ్రహించి నరకయాతన తొలంగించును. ఈయుక్తి నెఱిగి మెలఁగెడివాఁడే మనస్సును జయించిన వాఁడు. ఉత్తరకాలమునందలి ఫలాపేక్షలేనివానికి సంసార ప్రపత్తియును నష్ట మగును.

ఆ. మాలయం టనుచును మఱి నీళ్ల మునిగిరి

మాలకర్త చేత మాలఁ డాయె

నేల తెలియలేరో! యీనరఃశువులు, వి...809

మాలవానినిఁ జూచి యంటుపడితి మని పలుకుచు స్నానములను చేయుచుందురు. ఆమాలవాఁడును కర్తవ్యముననే మాలఁడయ్యెను. గాని జన్మ చేతఁగాలేదు. ఈమాత్రము నిషయమును మనుజులు ఎందువలన తెలియలేరో గదా !.

ఆ. మాలదానియంటు మంచి నీళ్లను బోవుఁ

దుఱక వానియంటు త్రుళ్లిపోవు

ముచ్చువానియంటు చచ్చిన పోవునా? వి...

మాలఁడు తాకిన గలుగునంటుదోషము స్నానమునఁ బాసి పోవును. తురకయంటు నిట్టులే. కాని పైకి మంచివానివలె నుండుదొంగను స్పృశించినయంటు చచ్చినను పోఁజాలదు.

ఆ. ముక్కుపట్టి యీడ్చుముండను జేపట్టి

తిక్కయెత్తి నరుఁడు తిరుగుచుండు

నెక్కడితలిదండ్రు లేమియుఁ దనకేల? వి...

కర్తమును జయింపలేనినరుఁడు చేయునక్రమములకు మేర
లేదు. అట్టిజనుఁడు తలిదండ్రులపై ప్రేమభక్తి దిగఁద్రావి వార
లను వదలివేయును. మోహమునఁ గన్నుమిన్ను గానక లంజెకు
లోనై యాపె చేయునవమానములను దలయొగ్గి పిచ్చియై తిన
వానివలె వాండ్రపంచలమెట నెల్లపుడు తిరుగుచుండును.

ఆ. మీఁదియీఁకఁ దీసి మిగులఁ బెద్దల మని

కానరాక తిరుగుఁ గర్తజనులు

బయలుకొరినట్లు భావంబుఁ గోరరు, వి... 812

తల బోడిచేసికొని యోగులము సన్న్యాసులము అని కర్త
బద్ధులై తిరుగుచుందురు. ఇట్లగుటయంతయు నజ్ఞానవిలసితమే
కాని వేఱుగాదు. బయలు రీతిగా భావమును కలదా! యని
మాత్రము పరికింపరు.

ఆ. ముక్తి యెవరిసొమ్ము ముక్కుమీఁదుగఁజూడ

భక్తి యెవరిసొమ్ము భజన సేయ

శక్తి యెవరిసొమ్ము యుక్తిచే సాధింప, వి...

శక్తిభక్తియుక్తులుకాని ముక్తికాని పరమేశ్వరానుగ్రహము
కలవారికి మాత్రమే యబ్బును. ఇతరులు ఎన్నివిధములగు
ప్రయాసముల ననుభవించినను ఈషణ్ణాత్రమైనను వారికి ఫలలబ్ధి
కలుగదు. నాసికపైఁజూపు నిల్వినంత ముక్తిరాదు. భజనఁజేసి
నంత మాత్రమున భక్తియలవడదు. యుక్తిగావాదించినంత
మాత్రమున శక్తిసామర్థ్యములు లభింపవుగాన నిట్టియాడంబర
ములను వదలిపెట్టవలయును.

తే. ముక్తులకు నేలఁ బెట్టఁడు మూఢజనుఁడు
 దూదిమూటనఁ జాలినఁ దొడ్డకడుపు
 నిఁచుచుండును సతమని నిత్యముగను
 గడుపు త న్నుద్ధరించునే కడకు వేమ ! 814

లుబ్ధుఁడు స్వోదరపరాయణుఁడు నగుజాల్తుఁడు ముక్తికై
 యాసించువిరాగులగు సన్న్యాసులకుఁ బిడికెడు బియ్యమైనఁ
 బెట్టఁడు. దూదిమూటవంటి తన గాదెపొట్టలో పట్టినంత
 పఱకుఁ బెట్టుకొనుచుండును. ఈపొట్ట పరలోకమునఁదన్నుద్ధ
 రింప దనియు నీదేహము శాశ్వతము గాదనియు నాతఁ డెఱుఁ
 గఁడు.

ఆ. ముండఁ జూచినంత మొగమోటమిని గండ్రు
 ముండకూడు దినక ముక్తి లేదు
 ముండ కూటికెల్ల మూలంబె కాదయా? వి...

అజ్ఞానావిష్టులై మనుజులు కామాసక్తిచేత స్త్రీని పొడఁగని
 నయప్పడు వ్యక్తివదలి లోబడెదరు. ఆఱుకుటాలియిల్ల
 మోక్షస్థానమని తలంచి దానింట భుజింపకున్న ముక్తి లేదని
 ముప్పొద్దు లచటనే భుజింతురు. పడుపుఁబొలఁతులయింటి బోజ
 నము సమస్తపాపములకు మూలమని యామందమతు లించుకేని
 గమనింపరు గదా !

ఆ. ముండలదగుగోష్ఠి మునుఁగుచుఁ దేలుచు
 విడువలేరు సున్ని వెట్టినరులు
 అండఁ బాయు వెనుక నన్నియుఁ బోవురా, వి.

స్త్రీలపైఁ గలవ్యామోహమున మూర్ఖులై జనులు పడుచు
లేచుచు వెట్టివారై తిరుగుచుందురు. కాని శరీరము నశించి కర్త
క్షయమైనచో నీవ్యామోహదులును నశించును.

ఆ. ముదిత నడవి నుంచి మును లేడి వెన్నంటె
రామచంద్రుకంటె రసిమఁడేడి?

పాలుపు తొలఁగువేళ బుద్ధు లట్లుండురా, వి.

కాలమును కర్తమును చక్కగా లేనిచో మనుజులబుద్ధులు
చెడుమార్గమున నడుచుచుండును. శ్రీరామచంద్రునంతటివిజ్ఞుఁడు
లేడు. అట్టిసర్వవిషయ వేత్తయే బంగరులేడికై సతిని భయం
కరాటవిలో విడిచిపెట్టి దానివెంట నంటెను. ఆపదలు
రానున్నపుడు మానవుల బుద్ధు లన్నియు నీరీతినే మందగింప
సాగును.

ఆ. ముందుజ్ఞాన మెల్ల మోసమై శిశువులు
కర్తబంధమునను గానలేక

జననమరణములకు సాదృశ్యమై వచ్చి

యిహమునందుఁ బుట్టు తెలుఁగు వేమ! 818

మాతృగర్భములోనున్న కాలమున శిశువు జ్ఞానవంతుడై
పూర్వస్మృతి గలవాడైయుండును. జన్మించిన వెంటనే వానిని
మాయ యావరించును. దానిచేఁ బూర్వజ్ఞానము నశించును.
షిష్టుట కర్తబంధములలోఁ దగులుకొని యుక్తాయుక్తములు
మఱచి భూలోకమునఁ దాను విషయాదిసౌఖ్యము లనుభవించు
టకే జన్మించితి నని మురియసాగును. ఇదియెంత యవివేకము!

ఆ. మునిజనములు కలఁగ మునిఁగి వెల్లినబావి
బ్రహ్మకుఁ దల లెత్తరానిబావి

మొలలబంటిగాను ముంచు నెవ్వరినైన, వి ...

ఈసంసారము మిక్కిలియును ప్రాచీనమైనది. ఇయ్యది
అగాధమగు కూపముతో సమానమైనది. ఈకూపమునందే ముని
జనులు బ్రహ్మదులును పడి కొట్టుకొనుచుందురు. దీనిసామర్థ్య
మెంతటిదో కాని ఎంతవారినిగూడ మొలబంటిగ నుండియు
ముంచివెచ్చును.

ఆ. మును తెలిసినవారు మొగి నష్టమై రిల
తిరిగి చెప్పి తనుచుఁ దిట్టవలదు

తెలియఁ జెప్పువాడఁ దెలియుము కర్తంబు, వి.

ఈయుపదేశములు క్రొత్తవిగావు. మున్నున్నవియే. ఇటులఁ
జెప్పినవారందఱుగూడ నశించిరి. నీ పందఱకంటె ఘనుఁడవా?
యని యనెదరేమో! కాని యట్లు గాదు. తెలిసినవారందఱు
నశించిరి. కావున తెలియఁజెప్పుచున్నాను. సావధానముగా
వినుండు. సర్వబంధములకు మూలము కర్త మే యగును. ఆకర్త
విముక్తియే మోక్షము.

ఆ. ముఱికికొంఁపలోన నిఱికించి జీవుని

గర్తపాశములను గట్టివేసె

నిట్టికర్తజీవి కెట్లాకో! మోక్షంబు, వి... 821

ఈదేహ మొక ముఱికిగుహవంటిది. ఇందులో జీవుని
చిక్కించి కర్తపాశముచేత గట్టిగాఁ గట్టివేసియున్నారు.

ఇట్లు సర్వదా బాధనస్థితుడగుజీవికి ఎట్లు విముక్తి కలుగునో
యూహింపుము. కాన కర్తృత్వంసము గావింపవలెను.

ఆ. ముటికితోలుకంత మూలంబె మదిచింత
నరక మబ్బుఁ జెంతనలుగు డెంత
పరము గోరినంత బయలుగు నీవింత, వి... 822
ఈశరీరము మలమూత్రాదుల కాటపట్టగు తోలుతిత్తి, ఈదే
హము నాశ్రయించినవారికి చింతడప్ప మఱియొకటిలభింపదు.
జీవితకాలమంతయు నవస్థలె. తుదతో నరకమేగతి! ఈయవస్థ
లనుండి బయటఁబడ నెంచితిమేని పరమాత్ముని ధ్యానించి
మోక్షముకొఱకు యత్నింపవలెను. దానినే నీశ్రమ లన్నియు
తొలఁగిపోవును.

ఆ. ముటికిలోనఁ బుట్టె ముటికిలోనఁ బెరిగె
ముటికితనువు కింత మురిపె మేల?
ముటి కెఱుంగునతఁడు ముటికిలోఁ బుట్టునా?వి.
మూర్ఖులు జ్ఞానుల మని చెప్పుచు ముటికి కూపముతోతుల్య
మయిన సంసారమచు ముటికిగుంటలో జన్మించి యందెపెరిగి
పాపకర్తములఁ జేయుచుఁ దామేమో ఘనుల మని మురియు
చుందురు. కాని తాము ముటికిలో మునిగి తేలుచున్న సంగతి
నెఱుంగరు. అట్లు గ్రహింపఁగలిగినవాడెన్నఁటికి మఱిసీముటికి
గుంటలో జన్మింపఁడచుట నిక్కువము.

ఆ. మూఁటి నీషణముల మొదలంటఁ జెటుక
చిత్తమేల నిలుచు స్థిరముగాను

చిత్తశుద్ధి లేక శివుఁడు కాన్పించునా? వి...

ఈషణత్రయమును సమూలముగా నశింపజేయనిది చిత్తస్థైర్యము కలుగదు. చిత్తము నిలువనిది శివసాయుజ్యము కలుగదు. కావున మోక్షార్థి ద్రవ్యముపైఁ గలయాస (ధనేషణము) భార్యపైఁ గలమమకారము (దాశేషణము) బిడ్డలపై పేను (పుత్రేషణము)వదలి విరాగి యగుటవలననేముక్తిసాధింపఁగలుగును.

ఆ. మూఁడుగుణము లొకట మొదలనెయుండఁగాఁ గలిపి మూలఁ బెట్టి తెలివిలేక

భ్రమలఁ జిక్కుకర్తి బలువెట్టివాఁడురా, వి...

గుణత్రయము ఆరంభమునుండియు యుండినను వానిని కలిపినిలుపుకొను తెలివిలేక భ్రమలలోఁ జిక్కికొని కర్తృబద్ధుడై తిరుగువాడు నొక వెట్టివానితో సమానుడే యగును. (సత్వరజస్తమోగుణము లను మూఁడింటిలో నొకదానికంటె వేఱొకటి చెడ్డది. ఉత్తమగుణములోఁ జెడ్డగుణమును మిళితముఁ జేసి వానివలని యవాంతరములఁ దొలంగించుకొనవలయును.)

ఆ. మూఁడభక్తిచేత ముక్కంటిఁ బూజింప

మొన్న బోయనకుఁడు ముక్తుఁ డాయె

బూజకేమి తనదుబుద్ధి ప్రధానంబు, వి... 826

పూజకంటెను బుద్ధియే ప్రధానమైనది. బుద్ధి మంచిదిగల వానికితక్కినసాధనసంపదయేవియు నక్కఱలేదు. చూడుడు.

మూఢభక్తిగలవాఁడు చిరకాలమునుంచి ఈశ్వరు నారాధించు
వార లట్లే యుండఁగా, తనమనోరూఢి నాతని బూజించి
కన్నప్ప త్వరగా సిద్ధుఁ డయ్యెను. (చూడుము. కాశహస్తీ
లాని కన్నప్ప కథ.)

ఆ. మూల మెవ్వ రనుచు ముగ్గురిలోఁ గల
మూల మెఱుంగలేరు మూఢజనులు
మూలమంతటికిని ముఖ్యము కర్తము, విశ్వ...

త్రిమూర్తులలోపల నెవ్వరు ముఖ్యు లని జనులు తగవు
లాడెదరే కాని సారమునెఱుంగలేరు. నిజమునువిచారించిలిమా

ఆత్రిమూర్తులకును ప్రపంచమున కంతకును కర్త మే ముఖ్యము
అగునని తేలును. కర్తము నాత్రిమూర్తులు గూడజవదాటలేక
యవస్థ పడుచున్నారు.

ఆ. మూలవిద్యయందు ముఖ్యతేజములోన
మెలఁగుచిత్పరుండు మిహిరుపగిదిఁ
గాలకర్తములకుఁ గాలుండె సాక్షిరా, విశ్వ...

మానవజీవితమునకు తారకమైనది వేదాంతవిద్య. దానిప్ర

కారముగఁ జూచితిమేని మూలాధారచక్రము మొదలుకొని

బ్రహ్మరంధ్రమువఱకు శుద్ధస్ఫటికకాంతితో నొకకాంతి గాన
నగును. అదియే బ్రహ్మస్వరూపము. దానియందె జ్ఞానాతీతుఁ

డగు పరమాత్ముఁడు సూర్యునివలెఁ బ్రకాశించుచుండును. వానిని
దలంతువేని బంధవిముక్తుఁడవు కాగలవు. కాలకర్తములకప్పుడు

యముఁడు సాక్షిమాత్రుఁడై యుండుఁగాని పీడాకరుఁడై యుండఁ జాలఁడు.

ఆ. మాట లుడుగకున్న మంత్రంబు దొరకదు
మంత్ర ముడుగకున్న మది కుదురదు
మనసు నిలుపకున్న మఱి ముక్తి లేదయా, వి.

మానము వహింపనియంతవఱకును మంత్రసిద్ధి కాఁజాలదు.
మంత్రసిద్ధియైనఁగాని మనస్సు నిలువదు. మనస్సు నిలిచినఁ గాని ముక్తిలేదు.

ఆ. మైథునమునఁ బుట్టి సూనవు లందఱు
తిరుగుచుందు రెపుడు తెరువులేక
యెందులోనఁ బుట్టు కందులోనే గతి, వి...

జీవున కెందుజన్మ కారణము కలదో యందే నశించును.
జీవుఁడు స్త్రీ పురుషసంయోగమువలన శుక్లశోణితములచే
జన్మించుచున్నాఁడు. మఱల నవివేకముతో స్త్రీసంయోగము
నకై దేవిరించుచుండును. ఇది యక్రమము. ఇంతయేల స్త్రీ
పురుషసంయోగమువలన జీవుఁడు జనించును. కర్మోపేతుఁడు
గాన నిట్టి సంగమమువలననే మరణించుచున్నాఁడు.

ఆ. మొదటితరువునందు మాఁడుకొమ్మలు పుట్టె
ననలు కొనలు తీగ లాకు లమరె
బువ్వపిందెపండ్లు భువనము ల్నిండెరా, వి. 831
బ్రహ్మాండమను భూలోకమునందు మూలప్రకృతి యను
మహావృక్షము జనించెను. దాని సత్త్వరజస్తమోగుణములను

మూఁడు కొమ్మ లుదయించెను. క్రమముగా నామహావృక్షము
భూలోకమంతయు నావరించెను. పిమ్మట పంచబుద్ధీంద్రియము
లను పువ్వులు పంచకర్తేంద్రియములను ఫలములు జనించెను.
కాన విశ్వసృష్టి విధమిట్టిది.

ఆ. ముచ్చు యాత్ర కేగ ముల్లె విడుచుఁ గాని
మ్రొక్క బ్రొద్దు లేదు మొనసి యెప్పుడు
కుక్క యిల్లు చొచ్చి కుండలు మోయునా? వి.

దొంగవాఁడు తక్కినవారివలెనే భక్తినిఁటించుచుఁ దీర్థయా
త్రలకు బయలుదేరుచుండును. వాఁడు త్రేతములలో నెవరి
మూటవిప్పుదునాయని చూచుచుండునుగాని దేవునికి మ్రొక్క
దగినంత తీఱికకలుగఁ జేసికొనఁడు. దొంగకుక్క యింటిలోని
వస్తువులఁ దినపలయునని వచ్చునుగాని కుండలు మోయుట
కెన్నఁడేని రాదుగదా!

ఆ. యోనిబంధుఁ డగుచు నొనర జన్మము నొంది
హానివృద్ధిచేత నలసుఁ డగును
కానిదానిమహిమఁ గడమొదల్ దెలియదు, వి.

జననము నొంది హానివృద్ధులవలన మందుఁడై కర్మయొప్పు
చుండునే గాని ఆకర్మపునిజరూపు నెఱింగి విముక్తుఁ డగుటకై
యత్నింపఁడు.

ఆ. యశావనమున నీశు ధ్యానమ్మనను మది
నిలువనప్పుడు ముందు నెగ్గఁ గర్త
చేయనియతనికి ఊతి సౌఖ్య మేదయా?విశ్వ...

యావనదశయం దీశ్వరుని ధ్యానించుచుతద్రూపమును మన
స్సులలో నిలుపక యున్నచంచలహృదయునకు మంచిపనులు
గావించనివానికిని ఎన్ని జన్మములెత్తినను కర్తములు పక్వమునకు
రాజాలవు. రానిచో సుఖమును కలుగదు.

ఆ. రాయియై యహాల్య రాముపాదము సోకి
యాడుదయ్యె నందు రవనిజనులు
చేయుసుకృతము లిల శిలలై నఁ దప్పవు, విశ్వ.

అహాల్య శిలారూపమై రాముని పాదధూళిసంయోగమువలన
స్త్రీరూపమును ధరించెనని పురాణములఁబల్కుచుందురు. సుకృ
తము గావించినవారు శిలలైయున్నను వీవిధముగానో సుకృత
మునకు ఫలమనుభవించకపోరు. ఇందులకు శిలారూపయగు
నహాల్యయే తార్కాణ.

క. లోకము తను ఛీ యన నా
యాకీడు లొనర్చుచుండు నధముఁడు ధర్మం
జేకొలఁదియొ తా నెఱుఁగునె?

కాకులు మడివస్తు వెఱుఁగఁ గలవా వేమా! 836

నీచుఁడు తనను లోకు లందఱును ఛీ ఛీ యని పలుకుచు
న్నను పెడచెవిని పెట్టి లోకముల కపకృతియే చేయుచుం
డును. అయ్యది వాని స్వభావము. ఎట్లనఁగా: పెంటలో
తిన్నెడికాకి మడివస్తువు నెఱుఁగఁ గలుగునా? లేదుకదా!
అట్లులే.

క. వచ్చునది పోవునది మఱి

చచ్చెడిదియుఁ గానలేరు సహజము లనుచున్

విచ్చలవిడిగాఁ దిరుగుట

చిచ్చునఁ బడునట్టిమిడుతచెలువము వేమా! ౬౩౩

కర్తలు జరుగుచున్నట్టిదానిని జరుగఁబోవుదానిని జరిగిన
దానిని గుర్తింపలేక యజ్ఞులై దీపముపైఁబడు మిడుతచందమున
చచ్చిపోయెదరు. ఎల్లప్పుడు కాలము తన కనుకూలముగానుండు
నని విచ్చలవిడిగాఁ దిరుగసాగుదురు.

ఆ. వలపుఁ జూప మదిని వర్ణించి కానక

వెతలఁ జిక్కుచుండు వెట్టివాఁడు

కులముఁగోరువాఁడు గుణహీనుఁడగువాఁడు, వి.

పరకాంతాసక్తులచేష్టలు మిగులనసహ్యకరములు. ఎవతెయేని
వలపును వెల్లడించినంతనే యాపెను కొనియాడుచుకన్నుఁ గానక
పెక్కుత్రిప్పలపాలై వెట్టివాడై జారుఁడు సంచరించును.
అట్టి నీచకార్యములు చేయుచుఁ దాను తమకులుండ ననిగర్విం-
చును. ఇట్టివాని కులాధముండనినను తప్పుగలుగఁజాలదు.

ఆ. వలలు పన్ని దుష్టవన్యమృగంబులఁ

బట్టవచ్చుఁ గాని పాడుకర్త

గురునిబోధ లేక కుదుట నొందదు సుమీ, వి.

అడవిలోని దుష్టమృగములనుఁ గూడ వలలొడ్డి పట్టుకొన
వచ్చును గాని ఈదుస్సాధ్యములగు కర్తములను గురుబోధ
యక్కఱ లేకుండఁగనే సాధించుట కష్టమగును.

ఆ. వాక్కుచేతఁ దప్పు వాపులు వరుసలు
 వాక్కుచేతఁ దప్పు వనితగుణము
 వాక్కుచేతఁ గలుగు వరకర్తములు భువి, వి.
 మాటయే లోకమున కంతకును మూలము, వావిని వరు
 సను దప్పించునది మాటయే. స్త్రీల స్వభావమును మార్చునది
 యును సత్కర్తములను గట్టునదియును మాటయే యనఁ
 దగును. కాన మాటలనేర్చినవానికె సర్వసౌఖ్యములు.

ఆ. వాఁగు లడ్డుగట్టి వల్ల కాడులు దున్ని
 మున్ను నడచుత్రోవ ముండ్లు గొట్టి
 పైరుఁ బెట్టునట్టిపాపులు గలరొక్కో! వి... 842

కొంద అవివేకులు వాఁగులు వంకలు బిగించి శ్తశానవాటిక
 లను చెడఁదున్ని జనులేగుత్రోవలనిండ ముండ్లకంచెలను వైచి
 పైరు వేసికొని పేదలనోళ్ళనుగొట్టి పైరులఁ బండించి ఫలము
 లనుభవించి యుత్తములము తామెయని గర్వించెదరు. ఇట్టివారు
 పాపులు. వీరు చేయునవి పాపకర్తములని ముష్కాటికిఁ జెప్ప
 వచ్చును.

ఆ. వాడ కులము లేక వర్తిల్లు మనుజుండు
 కర్తబద్ధుఁ డగుచు ఘనత లేక
 లేనివానిఁ బోలి దీనవాక్యము లాడు, వి... 843

మనుజుఁ డెంత గొప్పవాఁడైనను వాఁడు పూర్వజన్తమున
 దుష్కర్త లాచరించెనేని విపరీతఫల మనుభవింపకతప్పదు. అట్టి
 వాఁడు ఊరుపేరులేక కులహీనునివలె నీచమనుభవించును. నలు

గురిముందు దగ్గిరునివలె దీనాతిదీనుడై మాడలాడకలసివచ్చును.
ఇట్టి యవస్థలన్నియు దుష్కర్తల ఫలములేనుమా !

క. వాదమున నడచు నరుఁ డగుఁ
గాదనఁగా భూమి దిరుగు గడుసరి యైనన్
ఏదైన హాని వచ్చిన
సాధనవాదంబు నడవఁ జరుగదు వేమా! 844

ఎప్పుడును ఏదారి యనిన కోదారి యనుమనుజుఁడు ఎప్ప
టికిని బాగుపడనేరఁడు. వాఁడు అయినది కాదని కాని దగునని
పలికినపుడు గడునాడువానితో మనకేమనుకొనక యెంతహాని
వచ్చినను వానిని పంచింపవలసినదె. అట్టివానితో సాధువాద
మునకుఁ గడఁగినను నిష్ప్రయోజనమే యగును.

ఆ. వానరాకడ మఱి ప్రాణంబు పోకడ
కానఁబడదు కాలకర్తవశతఁ
గానఁబడినమీఁదఁ గలి యిట్లు నడచునా? వి.

కాలకర్తలవశమువలన వర్షపురాకడయును ప్రాణపుపోకడ
యును కనుపట్టవు. అట్లుగాక ముందు రాబోవువిషయములు
తెలిసియే యుండునేని కలి యిట్లు గడ్డలగునా ?

క. విడువని మాయాకర్తము
గడువఁగ లేరై రి జనులు కడుఁ జిత్రముగా
సుడివడి పుట్టుచుఁ జచ్చుచుఁ
గడతేరుట గాంచు పెట్లు ఖలులకు వేమా! 846

సుజనులు ఆవిరతముగా మాయావృతులై మాయను కర్త
మును దాటనేరక సుడిలోఁబడి తిరుగునటు ఆమాయలోఁ
బడిచచ్చుచు పుట్టుచుందురు. ఇట్టివా రేవిధముగానైనను కడ
తేఱఁజాలరు. జ్ఞానశూన్యులగు ఖలు లేవిధముగాఁ గడతేఱఁ
గలుగుదురో తెలియదు.

ఆ. వితరణుండు తానె విజ్ఞానతప మూని

నుతికి గతి యటంచు మాన్యబుద్ధి

సతత మాత్మఁ గర్తసందేహములు రోయు, వి.

త్యాగియగువాఁడు తనంత తానే విజ్ఞానము నాస్థించికొని
పూజ్యభావముతో మెఁగి దురాశాజనకమగు మనస్సును
వంచించుటకు నుదారభావములే తగినవని నిశ్చయించుకొనును.
కర్తరూపములగు సందేహములను వదలివైచి ఆత్మసాక్షాత్కా
రము నొనర్చుకొనును.

ఆ. విత్తనంబు గురువు విశ్వంబునకునెల్లఁ

బ్రణవమంత్ర మరయః బరమగురువు

కర్తగురువు సుష్టు గాయత్రిమంత్రంబు, వి...

సమస్తప్రపంచమునకు మూలకారణము గురువులే యగు
దురు. అట్టిగురువుల కందఱికి గురువు ఓంకారము. ఆయోంకా
రము గాయత్రిరూపమున కర్తలనుండి కడతేర్చుటకు గురు
రూపగును.

క. విత్తును నుముకయుఁ దమలోఁ

బొత్తున పుట్టగను బొట్టుపోయినభంగిన్

వేత్తగు నాతనికర్తం

బత్తెఱఁగునః గడచి చనును ననువుగ వేమా!

సహజముగ విత్తువెంటఁ బొట్టుగూడ నుండును. మొలవేసి నంతనే యందలి పప్పు మొక్కగా మాటును. పొట్టు వదలి పోవును. అటులే మానవునిగూడఁ గర్త యంటియుండును. సద్గురూపదేశమువలన నట్టికర్తబంధము వదలించుకొనినఁగాని మోక్షము చేకూరఁజాలదు.

ఆ. వ్రాత వెంటఁ గాని వర మీఁడు దైవంబు

చేతకొలఁదిఁ గాని వ్రాత కాదు

వ్రాత కజాఁడు కర్త చేతకుఁ దాఁ గర్త, వి.

దైవము వ్రాతననుసరించి శుభాశుభములిచ్చును. వ్రాతచేతి కర్తము ననుసరించి యగుచుండును. కావున నొసలివ్రాతకు ఈశ్వరుండును చేతకు తానును కర్త లగుదురు.

ఆ. శనియెచాల దనుచు ననిరట కొందఱు

శనికిఁ జాలని దది కనఁగలేరు

కర్తఫలమే మిగులఁగష్టముల్ గుడుపురా,వి...

లోకు లనేకులు శనిచాలకపోవుటవలన తమకు కష్టములు వచ్చిన వని యందురు. కాని ఆశనికి ఏమి చాలకున్న సేటు యిల్లిల్లు ఆల్లాడవలసివచ్చినది! కావున నందఱికిని కర్తమే మూలమగును. ఆకర్తమే నష్టములఁ గుడుపుచున్నది.

ఆ. సతిని జూచి చూచి సౌఖ్యంబు తాఁ గోరు

గతిని కానలేఁడు కర్తజీవి

గతులు సతులవలనఁ గానంగ లేరురా,వి...852

స్త్రీని చూచి తాను సుఖంపవలయునని యజ్ఞుడై కోరు
చుండునేకాని చివఱకుఁ గలుగఁజొవుగతి నెఱుంగలేడు. గతు
లెప్పటికిని సతులవలన కలుగఁజాలవు. ఈసంగతి కర్తజీవు
లెఱుంగరు.

ఆ. సతులఁ జూడఁజూడ సంసారి కాఁగోరు

సుతులు పుట్టఁబుట్ట వెతలఁబడును

గతులు చెడఁగ చెడఁగ గర్తమం చేడ్చును,వి.

విరాగి స్త్రీలను చూచుకొలఁదిని సంసారి కావలయునని
కోరుచుండును. కొడుకులు పుట్టినపిమ్మట దుఃఖములపాలపడును.
ఇటుల సంసారపు జంజాటములలోఁ బడి మునిగిలేలుచుండ
సద్గతులన్నియు దూరమగును. గతులన్నియు నిటుల తెల్లవాఱిన
పిమ్మటఁ గర్త మని యజ్ఞ తచేత నేడ్వసాగును.

ఆ. సుతులచేతఁ బుణ్యసుఖము నొందుదు నని

మనుజుఁడుండుఁ గర్తమతముఁ దగిలి

యేనుఁగు పడియున్న నెత్తునా మశకంబు, వి...

కొడుకులు పుట్టిన వారిమూలమున నుత్తమలోకసౌఖ్యము
లను పొందగలనని మనుష్యుఁడు కర్తబద్ధుడై మెలఁగుచుం
డును. ఇది భ్రమ. ఎట్లందురా? చూడుఁడు. ఏనుఁగు ఎత్తు
పడిన దోమలు ఎత్తఁగలవా? అట్లులే కొడుకులుగూడ.

ఆ. నేతువందు మునుఁగ ఊతిఁ గాకి తెలుపానె?

కాశి కేఁగ గ్రద్ద గరుడుఁ డగునె?

బదరి కరుగ వృద్ధు బాలుండు గాఁడయా, వి...

మనుజులు తమతమపురాతనకర్తములవలన పుణ్యలయ్యె
దరుగాని కాశీబదరికాశ్రమాదులకుపోయినఁ గాఁజాలరు. నేతు
వులొ మునిఁగినకాకి హంస కానియట్టులే కాశికిపోయిన గ్రద్ద
గరుడుఁడు కానియట్టులనే బదరీనారాయణమున కేగినంతన
వృద్ధుఁడు బాలుఁడు కానటులే.

ఆ. స్థిరులు గాక క్షుద్రజీవులలోఁ జేరి

యెచ్చుతగ్గులందు హీనమతులు

గాడెప్పిల్ల లగుచుఁ గ్రక్కునఁ జెడుదురు, వి...

స్థిరభావము గనలేక చంచలులై నీచులలోఁ జేరి నీచులు
గా మాఱి యుచ్చనీచము లొందుచున్నవాండ్రందఱు ముందు
ముందు గాడిదెప్పిల్లకోమలముగా సుఖమునొందువారివలెఁ గా
న్పించినను ముందుముందు వారు స్వర్గవిధముల భ్రష్టులగుదురు.

క. హరి విధి సురమును లొదిని

మెఱసియు జన్మించి పిదప మేలుల కెడఁగా

జరయందు మరణమందును

వరుసక వర్తిలిరి కర్తవాసన వేమా! 857

బ్రహ్మ విష్ణు సురమునీశ్వరాదులంతటివారు కూడ కర్తవ్య
మున జననమరణములను ముదుసలితనమునొందుచునుకర్తవాసన
లను తప్పించుకొనలేక నానావస్థలొందిరి. కర్తవాసన నెడబా
యుటకు మనుజమాత్రు లెంతటివారలు!

ఆ. హంస మానసోద మంటక తిరిగిన

యట్లు కర్తచయము నంటకుండు

యోగి తిరుగు సకలభోగముతోడను, వి. 858
 హంస మానసోదకములలో దిరుగుచు నందలిపంకముచేత
 స్పృశింపఁబడనియట్టులే జ్ఞాని కర్తలయందుసంచరించుచున్నను
 నిరుపమానమగు పరమహంస సాక్షాత్కారముతోఁ గర్తబంధ
 ములఁ దొలఁగి ముక్తుఁ డగును. వానిని కర్తలంటవు.

ఆ. హేమనగము చేత నెప్పుడు గలవాఁడు

వెండికొండపై ని వెలయువాఁడు

ఎత్తవలసె బిచ్చ మేమన వచ్చురా? వి... 859

మేరువుచేతులొ విల్లుగాఁ గలిగి రజతాద్రియందే కాపుర
 ముండు నీశ్వరునంతటివాఁడును కర్తవశమున భిక్ష మెతుకొని
 జీవింపవలసి వచ్చె ననఁగా నిఁక సామాన్యులను గుఱించి
 చెప్పవలసిన దేమియున్నది. కాన కర్తమనుభవింపక తప్పదు.

ధైర్యపద్ధతి.

అవతారిక. సర్వకార్యములు నిర్వర్తించుటకు మానవజీవితమున ముందుఁ గావలసినది ధైర్యము. ధైర్యమున్నఁగాని స్వకార్య నిర్వహణమునందుఁ బట్టుదలయలవడఁజాలదు. ఆపత్కాలమునందు, కష్టసమయమునందు, నిరాశాసందర్భములందు ధైర్యములేనివారు సర్వకార్యభ్రష్టులై సహజమగు మానవత్వమునుగూడఁ గోలుపోవుచున్నారు. మోక్షార్థికి, కార్యార్థికి, విద్యార్థికి ధైర్యములేకున్నయెడల నాతని భవిష్యజీవనము కష్టభాజన మగుననియుఁ దన్మూలమున నావ్యక్తి యెందులకుఁ బనికిరాఁడనియుఁ జెప్పఁదలంచి ధైర్యలక్ష్మినిగూర్చి వేమనయోగి యీక్రిందివిధముగాఁ బ్రశంసఁ జేయఁబోవుచున్నాఁడు.—

ఆ. అచ్చుపడఁగ మనసు మచ్చికఁ జేఁబట్టి
ముచ్చటించి శివునిమూర్తిఁ జూచి

కుచ్చితంబు మాని చొచ్చుట యోగంబు, వి.

కుదిరికగా మనస్సును మచ్చికఁ జేసికొని నిరంతరధ్యానము నొనర్చుచు ఈశ్వరునిరూపును గుఱివించి కుచ్చితగుణములను మాని ధైర్యమునఁ బరేశుని జొచ్చుటయే యోగమనఁబడును. పరిజ్ఞానమునకు సాధనమగు యోగము సాత్వికులచే అభ్యాసరూపమని జ్ఞానరూపమని రెండుతేగలుగా విభజింపఁబడినది. ఈరెంటిలో అభ్యాసయోగము ప్రాణాయామప్రధానమైనది. ఇది చిత్తశుద్ధిచేఁ గాని సాధ్యముగాదు. వేమన తఱచుగా అభ్యాసయోగమును గుఱించియే చెప్పుచున్నాఁడు.

ఆ. అరసి ధైర్య మూని యతిశయకాముడై
 నిన్ను నమ్మి నిష్ఠ నెగడుచుండి
 నిన్నుఁగొల్వ ముక్తి నిశ్చయముగఁ గల్గు, వి...

పరమేశుని నిజరూపును విచారించి ధైర్యమును వహించి
 యాధిక్యమును గోరుచు దేవుని నమ్మి మిక్కిలి నియమముతో
 ప్రవర్తించుచు సేవించునేని ముక్తి నిశ్చయముగాఁ గలుగును.

ఆ. అంతరంగమందు నభవు నుద్దేశించి
 తలఁపఁ దలఁప ముక్తి తనకుఁ గలుగు
 బాహ్యరంగమందు భయమొంద ఫలమేమి?వి.

మనస్సులో నితరవిచారములను దలఁపక జన్మమరణాది
 శూన్యుడగు నీశ్వరుని నిరంతరము ధ్యానించిన ముక్తి కలిగి
 తీరును. కావున బాహ్యవిషయములకై భయము నొందనుము.

ఆ. అదరిపడక మనసు నానందమును గోరి
 మదిని మెలఁగువాఁడు మాన్యుఁ డరయ
 సదమలత్వమునను శాశ్వతేశ్వరుఁ డగు, వి...

ధ్యానకాలమున నేవి యైనను విఘ్నములు పొసఁగెనేని
 యధైర్యము నొందక యానందకాముడై మనస్సున నీశుని
 ధ్యానించువాఁ డుత్తముఁ డనఁదగును. అట్టివాఁడు నిర్మలత్వ
 మున నీశ్వరభావము నొందఁగలఁడు.

ఆ. అందరానిఁ డ దడవివెన్నెలబైట
 నుండుఁ జూడఁ బెద్దపండుగాను
 బండుపడినఁ జెట్టుఁ బట్టంగ లేరయా, వి...864

మోక్షమనునది మహాఫలము. ఈఫలమును సామాన్యముగా నందుకొన వీలులేదు. ఆఫలము గోయుటకు యత్నింతుమేని మాయయనునరణ్యములోనుండి జ్ఞానమనువెలుగులో ముందుగా ఫలమును దర్శింపవలెను. ఫలముతోనున్న యామహావృక్షమును గుర్తుబట్టుకొనుట సామాన్యకార్యముకాదు. అది యశక్యము.

ఆ. అరుణునుదయసంఖ్య యస్తమానపుసంఖ్య
జననమరణసంఖ్య జాతీసంఖ్య

దీని నెఱిగి యోగి ధీరుడై యుండును, వి...

యోగియగువాఁడు స్థిరసంకల్పముగలవాఁడై యుండవలెను. లేకున్న యోగము సిద్ధింపనేరదు. సూర్యోదయసూర్యాస్తమానముల సంఖ్య మనుష్యజాతీసంఖ్య యగణనీయములు. మనము బాగుగాఁజూచు నీయంశములనే నిశ్చయించలేనపుడు విశ్వము యొక్క సృష్టిస్థితిలయములు పరమాత్మస్వరూపము గుర్తింపఁగలమా యని నిరుత్సాహపడరాదు. జ్ఞానయోగముచే నాయా సంఖ్యలు గుర్తింపవచ్చును. దానికి నిశ్చలహృదయమే ముఖ్య సాధనము.

క. అష్టాంగయోగసాధన

కష్టంబుల కోర్వలేడు కనలేడు గదా

చేష్టలు విడువనిజీవికి

గష్టంబగు పుట్టఁ జావ గతి యగు వేమా! 866

సోమరియై సామాన్యుడగుజనుఁడు అష్టాంగయోగములయం

దలి సాధనములకును కష్టములకును సహింపఁజాలక సంసార

సంబంధములగు మోహాదిచ్ఛేష్టల విడువక యుండును. అట్టివాని కెన్నఁటికిని యోగము సిద్ధింపఁజాలదు. యోగభ్రష్టుఁడు జనన మరణములకులొనై సంసారచక్రమునఁ బరిభ్రమింపక తప్పదు. (అష్టాంగయోగములన నేవో తెలిసికొనుట ఆవశ్యకము. యమము, నియమము, ఆసనము, ప్రాణాయామము ఈనాలుగు పూర్వార్థములు. ప్రత్యాహారము, ధ్యానము, ధారణ, సమాధి ఉత్తరార్థము. ఈయెనిమిదియు అష్టాంగములు)

ఆ. ఆత్మలోనిజ్యోతి యమరుట లింగంబు
తెలివిచేతఁగాని తేటపడదు

అది యధైర్యపరుని కంటదు మదిలోన, వి...

హృదయములోనున్న ప్రత్యగాత్మజ్యోతియే లింగరూపము. అయ్యది పరిశీలనానిహిత మగుబుద్ధి సాహాయ్య మున్నఁగాని తేటతెల్లము గాదు. అయ్యది ధైర్యము కలవానికే కాని అధైర్యము కలవానికి అంటనేరదు.

ఆ. ఆది నెవరు పుట్టి రది తెలియంగోర
సోది యగును పిదప సుఖము లేదు

ఆది శక్తి యన్న నది బయలని నమ్ము, వి... ౬౮౩

ప్రపంచమున కంతకును ఆది యెవ్వరని మూలకారణమును వెదుకఁబోవ సోచెవలె నెప్పటికిని తెగక చిక్కుకలుగును. ఒకవేళ తెగినను దానివలన నినుమంశయును ప్రయోజనము లేదు. కావున నొక్కమాటతోఁ జెప్పెదను. ఆదియందు విశ్వ

మున. కతీతయై యొకశక్తికలదు. అదియే యాదిశక్తి. ఆదిశక్తి
యనగా నది యాకాశరూపమని నమ్మి సేవింపుము.

ఆ. ఇంతివగ ప దేల? ఏకాంతబుద్ధితో
హరిహరాదులందు నాశ లుడిగి

శాంతబుద్ధి నుండ సమకూడును సుఖంబు, వి.

పరేశునిధ్యానమునకు దారపుత్రాదు లడ్డని యేల చింతిం
చెదవు. ఏకాంతబుద్ధి గలవాడవై శివవిష్ణ్వదులయం దగు
ప్రత్యభిజ్ఞను వదలి కేవలము శాంతబుద్ధితో ఉండుటకు య
త్నింపుము. దానిచే మోక్ష సుఖములు సమకూరును.

ఆ. ఇలను జ్ఞాన మనెడి యీతనేర్చినవాడు
జడధి 'యనెడితమము జడియక విడి

విలయ మనెడిగట్టు వెఱవక దాటును, వి...

ఎట్లీసంసారసముద్రమును దాటెదమా యని యనేకు లధై
ర్యముజేందుదురు. కాని నీవు భయపడకుము. జ్ఞాన మనునది
యీతవంటిది. ఇట్టి యీతనేర్చినవాడు అజ్ఞానము క్తమగు
సంసారమనుసముద్రమును ఈది ప్రళయమగుగట్టును తప్పక
దాటగలడు.

తే. ఉచితమిత్రులు సతి సుతు లూరు పేరు

ధనము ధాన్యంబు పాడియు ఘనమతములు

నాశమొందును ధీరుడై నమ్మబోకు

నీవె స్థిరుడ వెలుంగవో నిన్ను వేమ! 871

మిత్రులు భార్యబిడ్డలు ఊరుపేరు ధనధాన్యము విశ్వరూపు

లు సంసారభ్రాంతునకు ఉత్తమమైనవే. కాని యివి శాశ్వత
పదార్థములు మాత్రముకావు. ఇవియన్నియును నశించునట్టివే
గనుక ధైర్యము వహించి వీనిని నమ్మకనీలోనియాత్మరూపమును
గాంచి తరింపుము.

ఆ. ఉడుముతోఁకఁ బట్టి యురిదిగా లాగిన
నడుగువిడక పూని యాని యుండు
ముఱికి పైనఁ జేర ముద మొందవలెనట్లు, వి.

మానవుఁడు జ్ఞానము నాస్థించి మనస్సు నిలుకడగానుండు
టకుఁ బాటుపడవలయును. ఉడుము కోట గోడలపైవేసి తోఁక
బట్టి యెంతలాగినను గదలక యటులేయుండును. అటులేమాన
వుఁడుగూడఁ దనదేహమును ముఱికి యంటుకొనినను విషయా
దులవలని కళంక మావరింపనున్నను జలింపక యుండవలయును.
లేకున్న కార్యసిద్ధికాదు.

ఆ. ఊతకట్టఁ బట్టి యురిదిగాఁ బోవుచుఁ
గోతి కొమ్మలందుఁ గుదిరినట్లు
జ్యోతియందుఁ బొంచిసోహంబు గనుమయా,వి.

సాధకుఁ డగుచాఁడు ఆస్థిరములగు నీశరీరాదుల తన కార్య
సిద్ధి యగునంతవఱకు వదలిపెట్టక ఊతకట్టను చేతబట్టుకొని
నెమ్మదిగా దిరుగుచు కోతిచెట్టుకొమ్మలపైన బాఘవముగా
సంచరించినట్లులు సంచరించుచు నంతజ్యోతినిఁ గనికైవల్యము
నొందవలయును.

ఆ. ఊపబోయి కొంత యూగించి విడిచిన
 నూగు గాని గమ్య మొంద లేదు
 పట్టుపూన్నికొలది పనిసేయులక్ష్యంబు, వి . . .
 మానవుడు మనస్సును స్వాధీనముచేసికొనుటకై యత్నించి
 కొంతవఱకు నియమించి సాంతముగా ఫలసిద్ధి యగునంతవఱకు,
 చిక్కపట్టక విడిచిన విడిచిపోవునే కాని ఫలము నొందలేడు.
 చెట్టును గట్టిగా ఊపియూపి విడతుమేని కొంచెము నేపూగి.
 పీచుట నూగమానును. అటులే ప్రతికార్యము గూడజేయు
 వాని పూనికను బట్టి ఫలము నొసంగుచుండును.

ఆ. ఎండనీడవన్నె యేక మానట్టుగ
 నిండుకుండలందు నిలువజేసి
 దండిత త్వమెల్లఁ దలపోసిచూడరా, వి...875.
 సుఖదుఃఖములను ఎండనీడలను ఏకరూపముగా తిలకించి
 నిశ్చలుడై దైవరూపమును తలపోయుచు తత్త్వముయొక్క
 పూర్ణరూపమును ప్రత్యక్షముఁ జేసికొనవలయును.

ఆ. ఎదుటి తనబలంబు లెంచుకోనేఱక
 దీకొని చలముననె దీర్చునేని
 యెలుగు దివిటిసేవ కేర్పడుచందము, వి...876.
 తనబలము నెదుటిబలమును చక్కఁగా యోజించుకొని డీ
 కొనవలయును. అట్టులుగాక కపటముగా పోరుటకు తలపడె
 నేని వ్యర్థమే యగును. బలహీనుఁ డగువాఁడు బలశాలితో
 బోరాడుటకుఁ దలపడుట యెలుగుబంటు దివిటిసేవకు పచ్చు,

టతోసమానము. దీపము వెలుగునకే పాటిపోవు నెలుగుబంటు
కాగడాముందు నిలువఁగలదా!

ఆ. ఎఱింగిన శివపూజ యెన్నఁడు చెడిపోదు

మొదలఁ బట్టుపట్టి వదలరాదు

మొదలు విడిచి గోడ తుదిఁ బెట్టఁగలునా?వి...

తనకు తెలిసినంతవఱకు నెన్నియెండ్లు భక్తిసంపాదించినను
జ్ఞానము మాసిపోదు. ఏపనికైనను పట్టుబట్టి నెగ్గింపనిదే వదలి
వేయరాదు. పని మొదలునుండియే చేయ సాధ్యముగాని తుది
నుండి కాదు. గోడ మొదలునుండి వదలి తుదినుండి పెట్టగలు
గునా? కలుగదు.

ఆ. ఎఱింగి మనసుఁ బట్టి యేకాంతమునఁ జేర్చి

పరుగు లిడక భావపదమునందుఁ

దరముగానిబయలుదాఁకుట పరమగు,వి...878

యుక్తాయుక్తములను నిజానిజములను గమనించి యేకాంత
ముగా నుండి త్వరపడక తనకు గలిగెడియనుభవజ్ఞానము నం
తయును హృదయమునం దిముచ్చుకొని సర్వశూన్యముగానున్న
మహాకాశమును (పరబ్రహ్మస్వరూపమును) యోగాదిసాధనల
చేతఁ దాఁకుటయే మోక్షము.

ఆ. ఏకరూప మమర నెందాఁకఁ జూచినఁ

బోక యెఱుకవలనఁ బొందుపడదు

తాఁకి మదిని నిల్పు తత్తఱ మందకు, వి...879

ప్రపంచము నంతయును వికృతభావమునఁ బరికింపవలయు

నని యెన్నివిధములఁ బ్రయత్నించినను జ్ఞానము లేనిది సాధ్య పడదు. కావున జ్ఞానమును పూర్తిగా నార్జించి ఈశ్వరునిసేవింపుము. అధైర్యమును పొందకుము.

ఆ. కట్టువార లేరి కట్టనివా రేరి

కట్టికట్టనట్టి కర్తు లేరి

గట్టిపఱచి లెస్స కనుగల్గి చూడుము, వి...880

మనస్సును ఆరికట్టలేకపోయితిమి కదా యని విచారము నొందకుము. నిజమును బరికించితిమా ఈప్రపంచములోకట్టుసామర్థ్యము గలవారు గాని కట్టలేనివారు గాని కట్టియునుకట్టలేనివారుగాని లేరు. కావున నారూఢజ్ఞానుడవై ధైర్యము వహించి మనస్సును గట్టిపఱచికొని మెలకువతో భగవంతుని దర్శింపుము.

తే. గుణవికారంబులను ద్రొక్కి గుట్టు తెలిసి

ధణధణాన్వితప్రణవంబు దాటఁ గాని

తృణము సర్వం బటంచును దృష్టి గలిగి

గణుతిఁజేయును మిన్నక ఘనుఁడు వేమ !. 881

సత్వరజస్తమో వికారములను మొదలంట ద్రొక్కివానిగుట్టునంతయు నెఱిగి ఓంకారనాదము చక్కగా నెఱిగినఁగాని భూలోకసంబంధములగు సమస్తభోగములు తృణసమానములనియు సమస్తము నాబ్రహ్మమే యనుజ్ఞానము గాని యానందముగాని కలుగదు. అయ్యది కలుగునంతకు సంతృప్తుఁడుగాక గొప్పవారు ధీరులై యత్నించుచుందురు.

ఆ. గుఱుతు గూడు చేసి గుణము వత్తిగఁ జేసి
 సరవిఁ గర్త సమితిఁ జమురు నేసి
 మూల నొక్కజ్యోతి ముట్టించి చూడ రా ? వి.
 బ్రహ్మమును కాంచలేను గాఁబోలునని యదైర్యము నొంద
 కుము. అందుల కొకసాధనమును తెల్పెదను. అటు చేయుము.
 బ్రహ్మము మాయ యను చీకటితోనలా నిమిడియున్న యది.
 దానిని గనుటకు దీపము కావలయును గాన లక్ష్మ్యమును
 గూడుగా చేసి గుణమును వత్తిగా చేసి కర్తను చమురుగా
 చేసి జ్యోతిని వెల్లించి కనుము.

ఆ. చీకటింటఁ జేరి చింతింపఁ బనిలేదు
 రాకపోక లెఱిగి రంగుమీఱ
 నేక తేజమునను నిలఁ ద్రొక్కి చూడ రా, వి...
 అజ్ఞానాంధకారమునఁ బడి యదైర్యమునఁ జింతింపవలసినఁ
 బని లేదు. మఱి యుపాయ మేమి యనెదవా? జ్ఞానము రాక
 పోకలను గుర్తించి తద్వారా తేజోరూపునిఁ గని వెలయుము.

ఆ. చుట్టుపరిజనంబు సుఖలీల చెలువంబు
 నడువు నాయకతయు నర్తనంబు
 బ్రహ్మపదము మీరు బ్రదుకుఁడీ జనులార, వి.
 బ్రహ్మనందము రాజభోగముకంటె మిన్నయైనది. మోక్షా
 సక్తులందఱు పరిజనులై నేవించుచుందురు. పరలోకసౌఖ్యమే
 సంతోషముగనుండును. నీవు నాయకుఁడవై పరమాత్ముని లీలా
 విలాసములఁ దర్కించి తాదాత్మ్యమునొంది నృత్యముగావింపఁ

గలుగుదువు. కావునమానవుడా బ్రహ్మపదమునొంది సుఖముగా జీవితము గడుపుకొనుము.

ఆ. ఛేద్యమైనదానిఁ జేపట్టినాఁ డని
మూలవస్తు వెట్టు కేలఁ బట్టు
దాని నూనఁ గలుగు దార్థ్యంబులేకున్న, వి...

మాయఛేదింపఁదగినది. మాయావృతుఁడు మోక్షముసాధింప లేఁడు, ఛేదింపఁదగిన మాయకు లోఁబడినవాఁడు పరబ్రహ్మమును దర్శింపలేఁడు. మాయను సమస్తవిధముల నిర్జింపనేర్చిన వాఁడే మోక్షమునకుఁ దగిన వాఁడగుచున్నాఁడు.

ఆ. జాతివేటు లేక జన్మక్రమంబున
నెమ్మదిని నభవుని నిల్పె నేని
నఖిలజనులలోన నతఁడు ఘనుండ మా, వి...

జాతిగుణక్రియాదిభేదములను నశింపఁజేసి కేవలమును జన్మకాలము మొదలుకొని ఈశ్వరుని హృదయపీఠిని ధ్యానింపవలయును. ఇట్టివాఁడే సమస్తజనులలోనికి ఘనుఁ డనఁదగును.

ఆ. తను వనఁదగునింటఁ దగుశత్రుమిత్రులఁ
దెలియలేని వానితెలి వదేల?

తెలిసి చక్కఁబఱప దివ్యామృతమ్మదే, వి...

శరీరము ఒకయింటివంటిది. ఈయింటిలో మిత్రులు శత్రువులు గలరు. ఈశత్రువులను మిత్రులను గుర్తింపలేకున్న తఱువాత వానితెలివితేట తెందుకు? శత్రువులను వంచించి వారివలన నెట్టి యపాయములేకుండఁ జేసికొనుచు మిత్రుల

వలన నుపకృతి నొందుచు నున్నయెడల నామానవునకు అజరా
మరరూపమగు దివ్యామృతము చేకూరును.

ఆ. తాము వెలయునూర ట్టామంబు వాటిల్ల
నట్టియూరు విడిచి యవలఁ బోరె?
కొలఁకు లెండినంతఁ గొక్కెరలుండునా? వి.888

ఉన్నయూరఁ గఱివు వచ్చిన దానిని వదలి మఱియొకచో
టికిఁ బోవుచుందురు. అట్లు అయిననే బుద్ధిమత్త్వమునకు లక్ష
ణము అగును. ప్రపంచధర్మము నిట్టిదే. మడుగులెండిన నింకొక
చోటికి కొంగలు పోవుటలేదా !

ఆ. తారకంబుఁ జూచుదారి వేలుగఁ గద్దు
సమముగాను జూడఁ జక్కఁబడును
వెట్టిగాను జూడ వెలుఁ గెల్లఁ బాలురా,వి...

తారకయోగముచే పరబ్రహ్మమును దర్శించురీతి వేలువిధ
మైనది. సమదృష్టితోఁ జూచినగాని బ్రహ్మసాక్షాత్కారము
కలుగఁజాలదు. చంచల దృష్టితోఁ దిలకింతుమేని చూపుగుఱికి
ముందుగానవచ్చు వెలుఁగే యదృశ్యమగును. వెలుఁ గదృశ్య
మయ్యేనేని పరబ్రహ్మసందర్శనమెన్నఁటికి సాధ్యము కానేరదు.

ఆ. దేవుఁ డనఁగ వేలుదేశమం దున్నాఁడె ?
దేవుఁ డనఁగఁ దనదుదేహముపయి
వాహనంబు నెక్కి వడిఁ గదలును జూడు, వి...

దేవుఁ డనఁగా; వేటేదేశములూ లేఁడు. దేవుఁడు నీదేహమును వాహనముగాఁ జేసికొని సంచరించుచున్నాఁడు. నిన్న ధిష్ఠించియున్న దేవుని నీవు గనుగొనలేక భ్రాంతి నొందుచున్నాడవు. ఇది చిత్రము.

ఆ. ధైర్యముతున కితర ధనమైన నదురేమి ?

దాన మిచ్చినపుడె తనకుఁ దక్కె

నెలమి మించుననికి నెవ రేమి సేతురు, వి...

ధైర్యము గలవానికి తనది యితరులది యనుభయము లేనే లేదు. ధనము తనకుఁ జిక్కినంతనే తాను దానము చేయుచున్నాఁడు. అందుచేదత్ఫలమంతయుఁ దనకే దక్కుచున్నది. పని ముగిసిన షిష్టుట నెవ్వారును నేమియుఁ జేయఁజాలరు.

ఆ. నియమితాసనమున నిలచినచి త్తంబు

తామసంపునిద్రఁ దలఁగఁ ద్రోయు

నిద్రదొలఁగినంత నిర్భీతి యుదయించు, వి...

నియమమును పీఠముపై హృదయమును నిల్పుదువేని తామసమును నిద్ర నిన్నావరింపఁజాలదు. తమోగుణమెపు డావరింపదో యపుడు హృదయమునకు భీతి తొలఁగి యీశ్వరసాక్షాత్కారము కలిగి తీటును.

ఆ. పట్టుఁ బట్టినతఱిఁ బరవాదము లవేల ?

నెట్టుకొన్న తలఁపె నిలుపవలయు ?

నట్టిపలుకుల విడ నవనిలో నగుదురు. వి... 893

ఈశ్వర సాక్షాత్కారమునొందవలయునని పట్టుఁ బట్టిన

వాదోపవాదములతో నేమిప్రయోజనము గలదు? కావున నితరులు విని నవ్వఁదగిన వ్యర్థప్రలాపములతోకాలమును బుచ్చక ప్రయత్నించి హృదయము నేకాగ్రముగ నిలుపుట కభ్యాసపడవలయును. నేను హృదయమును నిలుకడగా నొనర్పఁగలనని ప్రగల్భములాడి నలుగురిలో నవ్వలపాలుగాక జ్ఞానియై మెలఁగుట యుక్తము.

ఆ. పంద నధిపుఁ జేసి బవరంబునకుఁ బంపఁ

బాటిపోవుఁ గార్యభంగ మగును

బాటునట్టిబంటు పనికిరాఁ డెందును, వి ... 894

పనికిమాలినవానిని వీరునిజేసి యుద్ధమునకు పంపెదరేని యాతఁడు పిటికియై పాటిపోవును. అందువలనఁ గార్యము చెడును. ఇట్టిబంటు ఎచ్చట నైనను పనికిరాఁడు. కావున పిటికితనము నొందక బంటు ధైర్య మవలంబింపవలెను.

ఆ. పొంకములకు మనసుఁ బోనీక సర్వేశు

వంక నిల్పువాఁడు వంశపరుఁడు

వంక నిల్పకున్న వచ్చునా పదవులు? వి... 895

విషయములపైకి మనస్సును బోనీయక లాగిపట్టి ఈశ్వరుని వైపునకు మరల్చి యుంచువాఁ డుత్తముఁ డనఁదగును. మనస్సు నిలుపలేనివానికి మోక్షపదవి చేమూరఁజాలదు. కావున ధైర్యము వహించి మనోనిగ్రహముఁ జేయవలయును.

ఆ. ప్రజ లెఱుంగ బ్రదుకుఁ బట్టభద్రుఁడు గాఁడు

పైఁ గిరీటముండుఁ బ్రభుఁడు కాఁడు

నోగుఁ దెలిసి పలుకు యోగీశ్వరుఁడుగాఁడు,వి.

ధైర్యము గలవానికి సమస్తైశ్వర్యములు గల వనవచ్చును. ధైర్యవంతుఁడు పట్టాభిషిక్తుఁడు కాకపోయినను బ్రజలందఱకు విదితుఁడై యుండును. కిరీటధారియగు రాజుగాకపోయినను ప్రజానాయకుఁడై రాజనిపించుకొనును. అతఁడు ఆగతానాగతము లెఱిగిన యోగికాకపోయినను రాజోవు చెడుగు నుంహింపగలుగును. అట్టివానిని బుద్ధిశాలి ముఖ్యముగా గుఱితింపవలయును.

ఆ. బంటుతనము గాదు బలముతోఁ గట్టఁగా

వెంట నుండి మనసు వెతలఁ బఱచు

నింట గెల్చి రచ్చ నిల గేల్వవలెనయా, వి...

మనస్సును జయించి బంధించుట మాటలని యనుకొనకుము. అయ్యది మిక్కిలియును దుస్సాధ్య మగుకార్యము. ఏలయనఁగా మనస్సు వెంటనుండి న ట్లుండియే చిక్కులఁ బెట్టును. కావున ముందుగా నింట గెల్చి పిదప రచ్చఁగెల్చినట్లు మనస్సును నిగ్రహింపవలయును.

ఆ. బోనులోనియెలుక పోఁజూచునట్టుల

జ్ఞానమొద యెలుక చనును మీఁదఁ

గాన మేనుమఱచిఘనత త్వమందరా,వి...౪౧౪

బోనులోఁజిక్కినయెలుక పాటిపోఁజూచినట్టులే జ్ఞానమును పొంద మనస్సు పరిపరివిధములఁ బరుగెత్తుచుండును. జ్ఞానము నకు స్వతంత్రము నొసంగి నీదేహము నీవుమఱచువేని పరబ్రహ్మము సాక్షాత్కార మగును.

ఆ. మంటిమింటిసంధి మన్న వా రెందటో
యెన్న గాను దరమె యేరి కైన?
నున్న వారు చావ నున్న వారే సుమీ, వి...

భూమాంకాశములకు మధ్యభాగమందుఁ గలజీవరాసులను
తెక్కించుట యెంతవానికి సాధ్యము గాదు. ఈజీవరాసులన్నియు
నేనాఁటికైనఁ జావనున్నవియే గావున బ్రతుకుపై నాసవదలి
ధర్తాభిముఖుఁడవు కమ్ము.

ఆ. మట్టు వెట్టి కోర్కీ మది నిల్పి చూచిన
గుట్టు మిగుల దానిగుణము దొరకు
నట్టు నిట్టు చెదర నమరదు తత్త్వంబు, వి...

మనస్సును కట్టివైచి కోర్కల నడంచి మనస్సు నిలిపి పరి
కించిన బ్రహ్మమనఁగా నేమొ దానిస్వరూప మెట్టిదో చక్కఁగా
బోధపడును. అట్లు బోధపడునంతవఱకును మనస్సును నిలుపఁ
జాలవేని తత్త్వము చేకూరఁజాలదు.

ఆ. మత్సరంబు మదము మమకార మనియెడి
వ్యసనములను దగిలి మసలఁ బోక
పరుల కుపకరించి పరముఁడ వగు పొవ్వు, వి...

అజ్ఞానివై పరమునకు శత్రుభూతములగు మదమాత్సర్యాది
వ్యసనములబారిఁ దగుల్కొని బాధనొందక సర్వసమత్వ
మును నికృతమును అవలంబించి పరోపకార బుద్ధితో సంచరిం
చుచున్నచో మానవుఁడు పరబ్రహ్మస్వరూపుఁడై లోకాభి
వంద్యుఁ డగును.

ఆ. మత్తచిత్తులు కలమర్తంబుఁ దెలియక
చిత్తచలన మంది చెడిరి భువిని
జిత్త మచట లేక చిక్కునా పరమాత్మ? వి...

మరించినచిత్తము గలవారు మర్తము తెలియఁ జాలక చిత్త
సంచలనము నొంది చెడిపోయెదరు. అట్టివారికి ఫలసిద్ధిలేదు.
నీలయనఁగా; చిత్త మొకచో లేనిది పరమాత్మ చిక్కదు
కదా!

ఆ. మదిని గానవచ్చు మఱి బ్రహ్మమూర్తిని
మదిని గన్న యతఁడె మహితుఁ డగును
వెదకి తనువులోన వేడ్కతో నరసిన
నతఁడె యోగివరుఁ డటండ్రు వేను. 903

బ్రహ్మమును చర్చించుట కెక్కడికో పోవ నక్కఱలేదు.
ఆ బ్రహ్మమును మనస్సులోనే ధ్యానించి కనవచ్చును. అట్లు కను
గొనెనేని యాతఁ డుత్తముఁ డగును. కావున ధీరుడవై వెద
కి నీశరీరములోఁగల యీశ్వరు నెఱుఁగుము.

ఆ. మననవృత్తిఁ బూని మానసమాధిలోఁ
దనదుజ్జప్తి మఱచి తాల్చితోడఁ
బెంపుఁ జెందువాఁడె ప్రియభక్తుఁడగునయా,వి.

మననమును వహించి సమాధినిష్ఠుడవై ప్రాపంచికజ్ఞానము
లేక యుండునట్లులు తన్మయత్వమును వహించి ధైర్యమునొంది
తన్నుఁదాను మఱచి మనస్సు నిలుపువాఁడే నిజమగు భక్తుఁడు.
అట్టివానికి మోక్షము లభ్యమగును.

ఆ. మనసునంటి నిలిచి మనసున సుఖియింపఁ
 గడకు మోక్షపదవిఁ గనక పోఁడు
 చెట్టుఁ బెట్ట ఫలము చేకూరకుండునా, వి...905
 ఈశ్వరుని మనసుఁ నేపాదుకొల్పి నిర్వికారమగు నానందము
 నొందుచు సుఖించుచుండె నేని ముక్తి నొందకపోఁడు.
 ఎట్టు లనఁగా : చెట్టు మొలవవేసిన నెప్పటికైనను ఫలింపక
 యుండదు గదా ! అట్టులే.

ఆ. మనసులోన నున్నమర్త మంత నెఱింగి
 స్థిరముఁ జేసి యాత్మ తేటపఱిచి
 ఘటము నిల్పవలయు ఘనతలింకేటికి ? వి...906
 మర్తముల నన్నిటిఁ దెలిసికొని మనస్సును స్థిరము గానిలిపి
 కొని యాత్మను పరిశుద్ధతతో కనునట్టివానికి ఇతరవిధములగు
 గుణగౌరవములతో నిసుమంతయును ప్రయోజనము లేదు.

ఆ. మర్తమంతఁ గనక మన సై క్య మందక
 పరమగూఢ మింత బయలుపడదు
 పడినమాత్ర మెన్న బయలుపడినయంతె, వి...
 సారమును పూర్తిగా తెలిసికొనకుండునంతవఱకును మన
 సై క్యమునొందనంతవఱకును ముక్తి రహస్యము బయలుపడదు.
 ఒకవేళ నేమాత్రము బయలుపడినను బ్రహ్మపదార్థము మఱుఁగు
 గనే యుండును.

ఆ. మాయ పోవువిధము మనుజుండు తలఁచిన
 మంచీమార్గ మబ్బు మానవులకు

మాయ దాటలేని మనుజుండు వ్యర్థండు, వి.

మాయ యెట్లు నివర్తించునది యనువిషయము నెఱింగెనా?
మనుజుండు ఇంక నటుపైని సన్మార్గము నొందఁ గలఁడు.
అట్లే ననే ముక్తుఁ డగును. మాయను నిగ్రహింపలేనివాఁడు
వ్యర్థుడే యగును.

తే. మాయ మమకారములఁ ద్రుంచి మరగినంత
కర్తకడగండ్లఁ జెప్పను గాలుఁ డెటుఁగు
దీనిఁ గని మెలఁగెడివాఁడె ధీరుఁ డరయ
మాయఁ గనకున్న గతు లెల్ల మాయు వేమ.

మాయామమకారములను నశింపఁజేసినశిష్టుట కర్తములు
తమంతట తామే నశించును. అటుపైని జీనన్తుక్తుఁ డగును. ఈ
విషయమునెఱుంగ మాయకులొఁబడినచో నట్టివానికి సుగతులు
కలుగనేరవు.

క. మాయులసంసారముకై
మాయలనే తిరుగుచుండు మనుజుండు లోనై
మాయలఁ దెలిసినయంతట
మాయలనే ముక్తి గలుగు మహిలో వేమా.

మనుజుండు ఆజ్ఞానియై ఈమాయారూపము లగు సంసారా
దులఁబడి కొట్టుకొనును ; ఇది మాయయని యెఱింగెనేని
యట్టివాని మాయయందే ముక్తి కలుగును.

ఆ. మాయభయము లేని మనుజుఁడే మనుజుండు
మాయలో మునుంగ మనుజుఁ డగునె?

కాయః ముడుగునపుడెమాయయునుడుగును,వి.
మనుజుఁ డనఁగా మాయవలనిభయము లేనివాఁడేయగును
గాని కలవాఁడగునా? కాఁడు. శరీరముతోటి మాయయును
తోలఁగును. కావున ధైర్యము వహింపుము.

ఆ. మింట నంటియున్న మినుకుఁ జూడఁగఁ బూని
యంటలేక కొందఁ అవిధిపడిరి
కంటి నంటుజ్యోతిఁ గానంగలేరయా, వి...

ఆకాశప్రదేశమునఁ గలజ్యోతిని వీక్షింపఁ బ్రయత్నించి
కాంచలేక యనేకులు పెక్కుకష్టముల పాలయిరి. ఇట్టివా రజ్ఞు
లై కంటికి కనఁబడువెల్గులు సయితము కనఁజాలరు.

క. ముక్కోణశిఖరమున గుటి
దక్కఁగఁ బరిపూర్తిఁ జెంది ధైర్యము విడకే
సొక్కియు సోలకయుండిన
నిక్కపుఁగై వల్య మదియె నిజముగ వేమా!

నాసాగ్రమున దృష్టిని నిలిపి ధైర్యమును వహించి పరిపూర్ణ
మగు ధైర్యముతో పరమాత్మతత్త్వమును తిలకించుచు మాయకు
వశుఁడుగాక యుండుటయే కైవల్యము నాఁబడును.

ఆ. ముదిత వలపుఁ జూడ మోహింతు వారల
చెంతఁ జేరఁగానె చెడును మనసు
వింత భ్రమగుణంబు కాంతః జూచినఁ జాలు,వి.

స్త్రీలు ప్రకటించువలపునకు లొంగిపోయి పెక్కండు
పురుషులు మోహమునొంది యాజవరాంధ్రు చెంతచేరఁగనే

చంచలు రగుచున్నారు. ఈచంచలగుణము స్త్రీసందర్శనముననే గలుగుచున్నది. కాన స్త్రీసహవాస మపాయకరము.

ఆ. మరగి తిరిగి నరుండు మరులుకొన్నను గాక
యందువలన నేమి యాశ గలుగు?

నంతరాత్మనిలుపు నతఁడె పో నా నగు, వి...915

మనుజుండు విషయాసక్తుడై మరులుకొని చెలుల వెంట
దవిలి తిరుగుచుండునేని వానికిఁ బరలోకము లభించుననుటకల్ల.
తనమనస్సును నిలుపలేనివాఁడు తనలోని యాశ్వరుని దర్శింపఁ
గలఁడా! కావున అంతరాత్మ నిలుపువాఁడే ముక్తు డగును.

ఆ. మూఁడుగుణములందు ముఖ్యగుణంబును
దెలియలేనివాఁడు వెలయు నెట్లు?

భ్రమలఁ బడినవాఁడు బలువెట్టియగు ధర, వి.

సత్త్వరజస్తమోగుణములను మూఁడిటియందును ముఖ్య
మగు సత్త్వగుణము నెఱుంగనివాఁ డెట్లు ముక్తుఁడు కాఁ
గలఁడు? అట్లు ఎఱుంగకయుండిన వెట్టి యగును. కావున
సత్త్వగుణమును దెలిసికొనుము.

ఆ. మూఁడుగుణము లంటి మూలంబు గనవలె
వీలుగాను ద్రిపుటి వెలయ నొక్క

త్రాడుద్రోక్కఁబాముదలఁచినచందమా, వి...

సత్త్వరజస్తమోగుణములను మూలమును గనిపెట్టి దృఢ
దృశ్యము ద్రష్ట యను త్రిపుటిని రహితపఱచుకొని బ్రహ్మతే

జము నారాధింపవలయును. అట్లు ఆరాధించినచో త్రాడుఁ ద్రొక్కినపామువలె నాబ్రహ్మతేజము బయలుపడి తీఱును.

క. మూఢాత్ములై నమనుజులు

గూఢంబును దెలియ లేక గుటి గనలేరా ?

గాఢాంధకారదూరుని

రూఢిగఁ జేరంగఁ గలుగు రూఢము వేమా! 918

మూర్ఖులగువారు రహస్యముగా నున్నపరేశునిరూపమును గుర్తింపలేరు. నిర్వికల్పరూపుఁడును విమలతేజస్కుఁడు నగు నాతని గురుతించుటయే ముక్తి యనఁబడును.

ఆ. మూఁడులోకములను మొనసి యొక్కటిఁ జేసి

యారుతావరముల నంటఁ గూర్చి

స్థిరముగానె యుండుశివమూర్తిగురుఁడయా,వి.

మూఁడులోకములను ఏకాకారతఁ జేసి మంత్రాధ్వము. పదాధ్వము. వర్ణాధ్వము. తత్త్వాధ్వము. భువనాధ్వము. కళాధ్వమన షడధ్వముల వివరము గ్రహించి చిత్తము చలింపనీయని వాఁడే శివయోగి. ఆతఁడే లోకగురుఁడు.

ఆ. మూఁడువేళలందు ముదముతో శివు నాత్మఁ

బూజసేయువాఁడు పుణ్యామూర్తి .

పూజలేక మోక్షభోగంబు దొరకునా ? వి...

త్రికాలములయందును నత్యధికమగు సంకసముతో సీశ్వరునిరూపును . హృదయమందు పూజసేయువాఁడే పుణ్య

మూర్తి యగును. ఎట్టివారికైనను బూజ లేక మోక్షభోగము.
దొరకదు.

ఆ. మొదట నతఁడు జ్ఞానముద్రాంకితుఁడు గాక
యావిధమును దెలియ నజ్ఞుఁ డగును
నడుమ జ్ఞాన మొదవ నగుబాటు గాదయా?, వి.

మొట్టమొదటనే మనుజుఁడు జ్ఞానియై యుండవలయును..
అంతియగాని యజ్ఞానియై చిరకాలముగడిపి నడుమజ్ఞాన మార్జిం.
పవలయునని యత్నించినచో విషయాదులలో లగ్నమైనమనస్సు,
కుదుటఁ బడఁజాలదు. కాన నవ్వుబాటు కావలసివచ్చును.

తే. మకాని నిజకేళిలోపల మనసుఁ ద్రొక్కి
పూనినంతటఁ బరిపూర్తిపొందుఁ గలుగు
వానిభక్తికి సాటిది వసుధఁ గలదె?
డాంబికము లైన నడుమ నడంగు వేమ. 922.

మునియగువాఁడు పరబ్రహ్మసందర్శనమను సంతోషములో.
మునిఁగియున్నచో మోక్షము కరగతమగును. అట్టివాఁడే నిజ
మగు భక్తుఁడని చెప్పఁదగినవాఁడు. కొందఱు డాంబికముగ
భక్తిప్రకటింతురుగాని యాయారాఙ్భటుములన్నియు నడుమ
నశించునవే.

ఆ. యాత్ర వోయినాతఁ డెన్నాళ్లు దిరిగియుఁ
బాదమైన ముక్తిపదవిఁ గనఁడు
మనసు నిల్పునతఁడు మహనీయమూర్తిరా, వి.
తీర్థయాత్రలకని దేశదేశముల నెన్నిరోజులు తిరిగినను కాలము

శ్రీపృథ్వీ గాని కాలవాసియైనను ముక్తిని గనజాలఁడు.
మనస్సు నిల్పువాఁడే మహనీయుఁడగును.

తే. యుక్తమైనది బయలని యూహఁ జేసి
రక్తితన్మయ మనియెడి ముక్తి నెఱిగి
భుక్తిశక్తులు మఱిచుట పూర్ణపదవి
సక్తి పరమాత్మయం దుంచ జగతి వేమ. 924

విశాలమగు మహాకాశమునందు దృష్టినిలిపి సంతోషముతోఁ
దన్మయమునొందుటయే ముక్తిసాధనము. ముక్తిసాధనములం దే
మఱిక మానసికశక్తులు జిహ్వాచాపల్యము మఱిచి పరమాత్మను
సందర్శింపఁగలుగుటయే కైవల్యప్రాప్తికి సాధనము. భక్తుఁ డిటుల
వర్తించుట యుక్తము.

ఆ. రక్తిలేనిపనులు రమ్యమై యుండునా
రక్తి గలిగెనేని రాజు మెచ్చు
రాజురక్తిసందు రమణులు మెత్తురు, వి... 925

ఏపని చేసినను అనురాగముతో చేయుచుండవలయును.
అనురాగము లేనిపను లేవియైనను రమ్యముగ నుండనేరవు.
అనురాగముగలిగి చేసినపనులకు రాజును రమణులును మెచ్చు
కొనుచుందురు.

ఆ. రాముఁ డొక్కఁడు పుట్టి రవికులం బీడేర్చె
గురుపతియును బుట్టి కులముఁ జెఱిచె
నిల నధర్మధర్మములరీతు లిట్టివి, వి... 926

ధర్మాధర్మముల నిజస్థితులు మిక్కిలియును సూక్ష్మము.
లరలనవి. ఎట్లందురా? రాముఁడును దుర్యోధనుఁడును గొప్ప
కులమునఁ బుట్టినవారలే యైనను ధర్మాసక్తిచే రాముఁడు
కుల ముద్ధరించెను. అధర్మానురక్తిచేతఁ గురుపతి యగుదుర్యోధ
నుఁడు చెఱిచెను.

ఆ. తాయి తాయిఁ గూర్చి రాయఁగా రాయఁగా
నున్న నైనయట్టు లన్నిపనులు
పాటుచేసినంతఁ బరిపాటి యగునయా, వి... 927

నిరీవములగు పదార్థములసయితము ఒకటిగాఁ జేరిన
ఘనకార్యము లనేకములు కలుగును. తాయిని తాతితో జతచేసి
రాయుదుమేని కొంతసేపటి కాత్రాళ్లు నునుపెక్కును. కావున
పరిశ్రమచేసినయెడలను ఐకమత్యము గలిగియుండుటచేతను.
ఎట్టికార్యములును సఫలము లగును.

ఆ. రూపు నడకఁ జూడఁ దాపంబు పుట్టిన
భ్రాంతు లంకురించు నంతలోనె
బుద్ధి మఱలకున్న రద్దికి నెక్కురా, వి... 928

మోహజనకములగుపదార్థము లన్నిటిలో యువతులధికులు..
వారిరూపమును నడకను చూచిన మనస్సులో ఆవేగమంకురించి
భ్రాంతిగలిగి బుద్ధి యవ్వీషయములపై లగ్నమగును. పిమ్మట
నెట్లయినను ధైర్యముఁబూని దానిని మఱల్చుకొనిన మంచిది..
అట్లుగానిచో నప్రతిష్ఠకలుగును.

తే. లగ్నచిత్తము లోనైన లఘువుఁ దెలిసి
 విలయమగు నిచ్చలోపలివిధము నూని
 యున్నవాఁ డగు ముక్తుఁ డీయుర్విలోనఁ
 బాటుపడ లేమి నెట్లబ్బు ఫలము వేమ? 929

మనస్సును యోగమునందు గూర్చి, చాంచల్యము నడంచి
 లోపలవిధముల నెఱింగి తన్మయుఁడైయుండెడివాఁ డొక్క
 రుండే యీ ప్రపంచమునందు ముక్తుఁడు నాఁబడును. కావున
 పాటుపడి ముక్తుడవు అగుటకై యత్నింపుము. పాటుపడనిది
 ఫలమురాదు గదా!

ఆ. లింగ మంగమునను లీలఁ దెలియువెన్క
 మనసు లింగమందు మఱలుకొనును
 మనసు నిల్ప నందె మఱిలింగ ముందురా,ని...

లింగాంగములస్థితిగతులును సంబంధాదులును తెలిసినపిదప
 మనస్సు లింగమునందు మఱలుకొనును. మనస్సును నిల్పినచో
 నచ్చటనే పరమేశ్వరునిరూపుగూడ ప్రత్యక్షగోచరము కాఁ
 గలదు.

ఆ. వార్తలోని వార్త వైభవ మరయక
 మిట్టిపడుదు రిలను మిడుతరీతి
 గట్టిచేసి నిలుపు ఘనుఁడెపో శివయోగి, వి...

ఉపదేశములోనియాధార్థ్యము నెఱుంగలేక జనులు మూర్ఖు
 లై తమ్ముతామే నుతించికొనుచు మిట్టిపడుచుందురు. అట్లగుట

ఫలసిద్ధికి భంగకరము. అట్లుగాక మనస్సు గట్టిగా నిలిపి శివుని
రూపును తెలిసికొనువాడే ముక్తుఁ డగును.

ఆ. వితరణంపుఁజూడ్కి విశ్వరూపముఁ జూచి
మతిని గడకుఁ ద్రొక్కిమాన మూని
సతత మెన్ను వాఁడు సరసుఁ డీయిలలోన.వి.932

• ధారాశ మగుదృష్టితో ప్రపంచమును పరీక్షించి సారా
సారముల గమనించి మనస్సును లాంగద్రొక్కి మానమును
వహించి ఎల్లప్పుడును పరమేశ్వరుని నిజరూపును ధ్యానించు
వాఁడు సరసుఁడని యనఁదగును.

క. విదితం బగు ఘట మవిసిన
నుదితం బగునాకసంబు నుప్పర మొకటా
నదెవిధము విదేహం బను
సదమలకై వల్యసరణిసంపద వేమా!. 933

ఘటము (కుండ) లో నాకాశము ప్రతిబింబించియుండి
అయ్యది పగిలినపిదప నాకసములో కలసిపోవునట్లులనే బ్రహ్మ
ము దేహముచే నావృతమై యుండి ఆదేహము నశించినవెనుక
తన పూర్వవిదేహమును కైవల్యమును చెందును. అయ్యదియే
ముక్తి.

క. వినుమా నిటలముఁ జేరఁగ
ఘనుమగు నొకశక్తి కలదు కడుఁ జిత్రముగాఁ
గనుఁగొన దానికి నవ్వలఁ
గనకం బనుజ్యోతి గలదు కనుమా వేమా! 934

మాయాదూరుడై సమాధియందు వికల్పము లేక యున్న
చో నట్టివానికి ఆపోజ్యోతియను పేరుగల హిరణ్మయమండలము
నొసలియందుఁ గానవచ్చును; ఆహిరణ్మయ మండలమును స్థిర
దృష్టితో సందర్శించుచో సూర్యుని చంద్రుని కరఁగించిన బం
గారమునుమించిన యొక గొప్పజ్యోతి గానవచ్చును. దానిని
జ్ఞాననేత్రముచేదప్ప వీక్షింప వీలుకలుగఁజాలదు.

ఆ. వీరశైవధర్మవిధము లెఱింగియు

బ్రహ్మవిద్యమీఁదఁ బరగె నేనిఁ

జెలఁగి పులికి బంటు సింగపుఁబిల్లయా, వి. 935

వీరశైవధర్మవిధముల నెఱింగినపిమ్మట బ్రహ్మవిద్యపై నాసక్తి
గలిగెనేని సులువుగా సిద్ధి నొంద వీలుచిక్కును. వీరశైవము
పులివంటిది. బ్రహ్మవిద్య సింగపుఁ బిల్లవంటిది. వీరశైవమతా
భిమాని బ్రహ్మవిద్య నభ్యసింపనెంచుట పులికి సింగపుఁగొదమను
బంటుగాఁ జేయుటయే.

ఆ. వేఁడుచున్న యట్టె వినయంబుఁ జూపుచు

గోఁత దింపు సుమ్ము కొండెగాఁడు

చేర్పరాదు వానిఁ జెలుచును దుది నెట్లొ, వి.

కొండెగాని ఎప్పటికిని దగ్గఱఁ జేర్పకుము. ఆతఁడు మిక్కిలి
వినయమును జూపుచు దగ్గఱఁ జేర్చినతరువాత మోసముచేసి
ఎట్టులో గోయిలో దింపఁజూచును. తుదకు వాఁడు చెఱిచి
లిటును.

తీ. వేయఁగ్రతువులు పనిలేదు వేడ్క మీఱఁ
జేయు క్రియలెల్ల గురుభక్తి చిత్తమందుఁ
బాయకుండుట ముక్తికి బాట యగును
న్యాయమగుమార్గ మిద్దియకా నవని వేమ! 937

వేలకొలది యజ్ఞాదిక్రతువుల నొనర్చుచుండినను అవి
గురుభక్తితోఁ దుల్యములు కాజాలవు. గురుభక్తి చిత్త
ములఁ బాయక యుండుటయే ముక్తిదొరకుటకు మార్గము.
కావున ముక్తి కిదియే న్యాయవిధము.

ఆ. వేముచెక్కఁ దిన్న విషరోగములు పాయు
దేహకాంతి కలుగు దృఢము కలుగుఁ
దినఁగఁదినఁగ నదియె తీయగా నుండును, వి...

ఎంత యనిష్టమగుపదార్థమైనను సర్వదా సేవించుచున్న
హితము కలుగును. అట్లే దుస్సాధ్యమగు బ్రహ్మోపాసనమును
సుసాధ్య మగును. ఉదాహరణమునకై—చూడుఁడు. వేము
మిక్కిలి చేదుపదార్థము. అయినను సంతతము భక్షించిన విష
ములు పోవును. దేహమునకు కాంతికలుగును. తినఁగాతినఁగా
తీయఁగాఁ గూడ నుండును.

ఆ. వ్యాధివచ్చినప్పుడు వైద్యునిచే మందు
దీసి తినక కాని తీయ దెందు

మందువంటి మనసు మనుజుండు కనవలె, వి...

రోగమువచ్చినప్పుడు అయ్యది యుపశమించుటకై వైద్యుని
వలన మందు పుచ్చుకొనక తప్పదు. అట్టులే సంసారమను

రోగము కలిగినప్పుడును మనస్సు కుదుటపడుటకై మనుజుండు
ప్రయత్నింపవలయును.

ఆ. శ్వాస లాగి విడిచి సాధింప నేర్చిన
మోసపోక ముక్తి మూటఁ గట్టు
దోసకారిగుణము గాసిఁజెందకపోదు, వి...940

రేచకపూరకకుంభకాదులచే శ్వాసమును పట్టనేరిచి ధ్యాన
ధారణాదులచే నిరంతరమును బ్రహ్మము నుపాసించుచు మాయ
జాకు లొంగిపోక గ్రతగా నుండవలయును. దోసకారిగుణము
వలన, గాసికలుగును.

ఆ. పోడశాక్షరముల శోధించి మది, నెంచి
గూఢభావ మూని కుదియఁ బట్టి
వేడు కలర ముక్తి విన్నందిచూడరా, వి...941

పోడాశాక్షరములను చక్కఁగాఁ బరికించి, మనస్సులో
ధ్యానించి, తత్త్వమును వదలక ఇంద్రియములను నియమించి,
లోఁగొని ముక్తి నొందుటకు యత్నింపవలయును.

ఆ. సకలజీవములను సమముగా నుండెడి
యతని. క్రమముఁ దెలియునతఁడె యోగి
యతఁడ వీవెయనుట నన్యుండు గాఁడయా, వి.

సమస్తజీవములను సమానభావముతో చూచుచుండెడివాని
రీతిని పరికించిన నాతఁడే యుత్తముఁ డగుయోగి యనఁ
దగును. ఆయోగిరూపమే బ్రహ్మస్వరూపమనియు ఆపరబ్రహ్మ
స్వరూపమవు నీవేయనియు నీలోనె ఱుంగుము.

ఆ. సకలవిద్యలఁ గని సంతోషపడవచ్చుఁ

జేయి సాచి కాసు నీయలేడు

చెలఁగి యొరుల కైనఁ జెప్పవచ్చును గాని

తాను జేయలేడు ధరను వేమ! 943

ఇతరులయొద్దఁ గలవిద్యలనన్నిటిని కని సంతోషమునొందును గాని సంతోషపడి ప్రతిఫలముగా నొక్కకాసైనను చేయి సాచి లోభి ఈయఁజాలఁడు. ఇతరుల కెట్లయినను చెప్పవచ్చును గాని తామాచరించుట యసాధ్యము.

ఆ. సకలవిద్యలందు సంపన్నులై యున్న

నట్టివారు పరిచయమునఁ జౌక

పెరటిచెట్టుమందు పరికింప మెచ్చరు, వి... 944

పదిమారులు పరిచయముగా బోవుటవలన నెన్నివిద్యలు చదివినవారికైనను జులఁకదనము తప్పక ఘటిల్లును. ఎట్లందురా ! పెరటిలో నున్నందుచే నోషధియందు లఘుబుద్ధి కలుగుచుండు నట్టులనే.

ఆ. సక్తిగలుగుపనులు చక్కఁగా నెఱవేటు

భక్తిగలుగుపూజ ఫలము నిచ్చు

యుక్తికలుగుమాట యొప్పునురా భువి,వి. 945

కార్యసిద్ధికి నుచితములగు సాధనములు భగవంతుఁ డొసఁగి యున్నాఁడు. కార్యసాధనమున కాసక్తి నుపయోగింపవలయును. పూజకు భక్తిమిగుల నావశ్యకము. మాట చేర్పరితనము

నకు యుక్తిముఖ్యము. ఆయాసమయములలో నీవిధముగవర్తిం
చినఁ బనులు నెఱవేఱితీరును.

ఆ. సంతలోనిసరకు సరసమకాఁ గొనవచ్చు
వింతలంది పొంద వివర మేది?

చింత దీర్చి చూడఁ జింతయజ్యోతిరా, వి...946

సంతలో నున్నసరకు సరసముగ కొనివచ్చినట్టులనే గురునను
గ్రహమున చిత్రచిత్రముగా నగుపడు తత్త్వరూపమును చింత
దక్కి చూచి కైవల్యము నొందుము.

క. సంతతసమాధిఁ బ్రజ్ఞను
వింతలు తలపోయకుండ వివరించినచో
నంతరమునఁ బరమాత్ముఁడు
మంతవ్యుఁడు వెలుఁగుచుండు మదిలో వేమా!

సంతతమును సమాధిస్థితుఁడై మనస్సునొకవస్తువునందు లగ్న
ముఁజేసి యావస్తువును రూపసహితముగ నైన రూపరహితముగ
నైనను ధ్యానించుట సమాధిగాన నట్టి సమాధిలోనుండి దృక్ప
థమునందు గానవచ్చు మాయావృతములగు వింతలు లెక్క పెట్ట
కున్నచోహృదయమునబరమాత్ముఁడు జ్యోతిస్స్వరూపముతోఁ
బ్రకాశించి కామితములిచ్చును.

తే. సచ్చిదానందమగు జ్ఞప్తి సరవిఁ జేరి
మెచ్చి చింతాత్రమా శక్తి మేను మఱచి
నిశ్చలత నున్నవాఁడె పో నిత్యయోగి
నిశ్చలాత్ముని శివుఁ డనవచ్చు వేమ!

సచ్చిదానందరూపమును మఱచిపోక జ్ఞప్తియందుంచికొని
చిచ్ఛక్తివలన (జ్ఞానశక్తి) శరీరమును మఱచి గాఢమగు సమా
ధిని పూర్ణవిజ్ఞానరూపునిసన్నిధిని మునిగియుండెడివాఁడెవ్వఁ
డో యట్టివానిని నిశ్చలాత్ముఁడని శివస్వరూపుఁడని యన
వచ్చును.

ఆ. సరవిశోడఁ గూడు స్వాధిష్ఠానచక్రంబు

ప్రాణావనములను బందుచేసి

వెడలకుండువాఁడె వేదాంతవేత్తయా, వి...

ప్రయత్నముతో స్వాధిష్ఠానచక్రమునందు పంచప్రాణము
లను నిలిపి యెల్లప్పుడును వదలక తన్మయుఁడైయుండెడివాఁడే
యుపనిషత్తు తప్రతిపాద్యుఁడగునీశుని పాండఁగలుగును.
(స్వాధిష్ఠానచక్రము లింగస్థానమున బ భ మ య ర ల వర్ణ
ములతో షడ్దశసమన్వితంబై రక్తవర్ణంబుతో జలభూతమున
కాశ్రయమై జిహ్వోద్రియమునకుఁ గారణమైయుండును.)

ఆ. సవతితల్లిఁ జూడ సాకుల నెఱపును

స్వంతతల్లివలెను నైచ దెపుడు

వింత లడచి లోని విజ్ఞాన మందరా, వి... 950

నిజమగు విజ్ఞానమునకును మాయకును విస్తారమగు భేదము
కలదు. చవతితల్లి యెప్పుడును తప్పులుపట్టుచుగాని స్వంతతల్లి
వలె త్నమింపదు. అటులే మాయ నిన్ను వంచించును. విజ్ఞానము
కాపాడును. కాన వింతనడవడిగల మాయనడచి జ్ఞానము
సాధించుటక ర్తవ్యము.

తే. సాధుసాంగత్య మమరిన శాంత మమరు
 శాంత మమరినఁ జిత్తంబు శక్యపడును
 శక్యపడిన మనంబె యొసంగుఁ బరము
 పరము గాంచిన శివుఁ డనఁ బరఁగు వేమ. 951

మానవుఁడు సాధున్నేహమున శాంతమును దాన చిత్తశుద్ధి
 యును అద్దాన పరునిసాన్నిధ్యమును అందుమూలమున కైవల్య
 మును పొంది పరిశివత్వము నొందును.

ఆ. సాముఁ జేసి జెట్టి సాహసియై యుండు
 సాముఁ జేయకున్న సరణిఁ గనఁడు
 సాముఁ జేయువాఁడు చావక యుండునా? వి...

విజ్ఞానశాలినైత మొక్కొక్కతటి అజ్ఞానావృతుఁ డగు
 చున్నాఁడు గాన విజ్ఞానముతోఁ బనియేమని తలంపఁజనదు.
 విజ్ఞానము మోక్షసాధక మే! సాముచేసినవాఁడైనను రణరంగమున
 మరణించుచున్నాఁడు. అట్టిచో సామువలన నుపయోగమేమన
 దురమునఁ దెగువఁజూపుటే?

ఆ. సాహసమున నైన సత్యముచే నైన
 మోహబుద్ధి విడిచి ముక్తి నెఱింగి
 చేర్చి మదిని గురుని జెలరేఁగి యుండరా? వి.

సాహసముచేతఁ గాని సత్యముచేతఁ గాని . మోహబుద్ధిని
 వదలి ముక్తిరూపమును గుఱుతించి మనస్సులో గురునియుపదేశ
 మును మఱువక బ్రహ్మము నొందుము.

ఆ. సుఖము లెల్లఁ దెలిసి చూడంగ దుఃఖముల్
పుణ్యములును బాపపూర్వకములె
కొఱత వేయ దొంగ కోరినచందమా, వి...954

సుఖములు సుఖములని మరియుచందుముగాని సుఖము
లన్నియు దుఃఖావృతములె. పుణ్యములని సంతసించుచున్నా
రముగాని పుణ్యములన్నియుఁ బాపావృతములె. కానఁ బుణ్య
ములు గావలెనని సుఖములు గావలయునని కోరుకొనుట
దొంగ కొఱతఁ గోరుటవంటిదే.

ఆ. సేవఁ జేసి గురుని స్థిరభావ మందెడు
త్రోవ నంటి జ్ఞప్తిఁ దొలంగనీక
భావమందె పరముఁ బరికించి చూడరా, వి...
గురుసేవఁజేసి స్థిరభావము నొందవలసిన త్రోవ నంటిజ్ఞాపక
మును తొలంగఁద్రోయక భావములోనే పరమును పరికించి చూ
డుము. ఇదియే ముక్తిసాధనము.

తే. స్వాత్మ తన్మయ మననంబు సంగ్రహించి
నిర్గుణబ్రహ్మపదవికి నెఱయ బుద్ధి
నొక్కి నిర్భయ మందుటే నుడువుటండ్రు
వేదవేదాంతసారార్థవిదులు వేమ! 956

ఉపదేశము అనఁగా స్వాత్మను తన్మయమునొందించి సర్వ
దా మననము చేయుచు నిర్గుణబ్రహ్మమార్గమునకు బుద్ధిని
మరల్చి నియమముగా భయములేక యుండుటయే బ్రహ్మ
భావము నొందుట యని యుపనిషత్తాతము నెఱిగినపెద్ద
లందురు.

ఆ. స్త్రీలమాయచేతఁ జిక్కుఁ దాఁ గొన్నాళ్లు
తగులుగోరు నట్లు తగిలిపోవుఁ
దనిసిపొనిసితుదను దై వంబుచేఁజెడు, వి... 957

మనుజుఁడు మూర్ఖుడై స్త్రీలవలలోఁ జిక్కి కొన్నిదినము
లును తగులుపాటులను పొంది కొన్నిదినములును నవసి చివరకి
కర్త కంతకును ఫలముగా దైవమువలనఁ జెడిపోవును. కాన
మానవుఁడు చెడుటకుఁ గొంతవఱకు దైవమును గారణమగు
చున్నాఁడు.

క. హయ మదిరి పరువు లిడుగతి
రయమునఁ బాతెడిని మనసు ప్రతికూలముగా
నయమో భయమో చూపుచుఁ
బయనము సాగింపనీక పట్టర వేమా! 958

గుఱ్ఱమువంటిది మనస్సు. గుఱ్ఱము బెదరి పరువు లెత్తును.
అప్పుడు నయముననో భయముననో అంకెకు దార్చుకొనునట్లు
లనే ఆత్మజ్ఞానమును గోరి నీవును మనస్సును నయముచేతనో
భయముచేతనో జయింపుము.

ఆ. హరుఁడు గురువు గాదె? యఖిలంబు తాఁగాదె?
యనుభవింపరాదె? హరునిఁ గూర్చి
యతికినంతలోన నంధకారం బేల? వి... 959

సంసారమున కంటియు నంటనటులనున్న శంకరుఁడే మో
తొద్దులకు గురువు. కైవల్య మనుభవింపవలయునన్నచో హరుని
గూర్చి జపతపములు గావింపవలయును. హృదయమును శివుని

యెడ నతికించినచో నజ్ఞానాంధకార మెన్నటి కావరింపఁ జాలదు.

ఆ. స్థూల మగును గ్రుడ్డు సూక్ష్మమాఁ గన్పాప
పాపలోనిజ్యోతి పరమపదము
మాపు రేపు నాక మది నంటి చూడరా, వి...

కన్ను స్థూలపస్తువు. అంతకంటెఁ జిన్నది కంటిపాప. ఆపాపయందలి కసీనికయం దొక జ్యోతిగలదు. అదియే మోక్షసాధకముగాన నాజ్యోతిసహాయముతో నెల్లపుడునిశ్చల చిత్తముతోఁ జూతువేని బ్రహ్మమును దర్శింపఁ గలుగుదువు.

ఆ. హరిహరాదులందు నాశను దిగనాడి
శాంతబుద్ధి గూడి సగుణమందుఁ
జింత మాని పిదపఁ జిన్తయ మందరా, వి...961

బ్రహ్మవిష్ణ్వాదులందు గల ప్రత్యభిజ్ఞను విసర్జించి శమాది షట్క-సంపత్తి గలవాడై సగుణోపాసనఁ జేయుచు చిద్రూపమును వీక్షింపవలయును.

ఆ. హాని చేతఁ గలుగు నధికదుఃఖంబులు
హానిచేతఁ దప్పు నరయ సుఖము
హానిచేతఁ గొంత యలమట గలుగురా, వి...

హాని యనునొక్కపస్తువును సమూలముగా నెఱిగినఁ జాలును. ఈహానియే దుఃఖములను సుఖములను నాశనముచేయుచున్నది. హానివలన మానవునకుఁ దొలుతఁగొంతశ్రమగలుగును.

అంతమాత్రము నిరుత్సాహము నొందకున్నఁ జీవరకిదియే ముక్తి.
సాధనముగాఁ బరిణమించును.

ఆ. హేమకారవిద్య నెఱిగినవా రెల్ల
వెతలఁ బడనియట్లు విద్య చేత
దత్త్వ మెఱుఁగువెనుకఁ దనకుఁ జింతేలరా? వి.
స్వర్ణముచు చేయువిధము నెఱిగినవారలు కొంచెమైనను
కష్టములనొందక యభీష్టము నొందఁగలిగినయట్లులనే తత్త్వము.
నెఱిగినపిమ్మట తాపత్రయాదికష్టములు కలుగవు.

ఆ. హేమనగము చేత నెప్పుడుఁ గలవాఁడు
వెండికొండమీఁద వెలయువాఁడు

ఎత్తవలసె బిచ్చ మేమనవచ్చురా? వి... 964

బంగరుకొండపైని సర్వదా నివసించువాఁడును రజతాద్రి
చేతఁగలవాఁడు నగు నీశ్వరునంతటివాఁడును బిచ్చమెత్తవలసి
వచ్చెను. కావున నాపదలు గల్గువేళ మన మధైర్యము నొంద
రాదు.

ఆ. హృదయమందు శివునిఁ జెదరక నిల్విన
పదిలుఁ డగును భవుఁడు ప్రాపు గాను

గదిసి నొక్కి మదిని గ్రక్కునఁ జూడరా, వి...

హృదయమునందుశివస్వరూపమును నిల్పెదరేని ఈశ్వరుఁడు
భద్రుఁడై యుండి ప్రాపు నొసంగును. ఆయనను సమీపించి మనం
బును నియమించి యెఱుఁగుము.

ఆ. ఊమగలట్టోయతఁడు సాధువై శోభించు

నోర్పుఁబోలునట్టి దుర్విఁ గలదె ?

వన్నెవచ్చు మేలు లెన్నియైనను గూడు, వి...

ఊమగలవాఁ డెచ్చట నున్నను సజ్జనుడై శోభిల్లును..
కావున యోర్పు నార్జింపుము. ఓర్పుతో సమానమగు మంచి
వస్తు వీప్రపంచములొ నేదియును లేదు. మనుజునకు వన్నె
నిచ్చును. శుభముల ననేకముల నొసంగును. కావున నోర్పు
మంచిది.

ఆ. యుత్తు డప్పి నిద్ర యుభితములై యుండు

రిత్తలోకమాయ రీతి గాదె

సత్తు పూర్ణసుప్తి సాధింపవలెనయా, వి... 967

ఆకలి దప్పి నిద్ర యెల్లప్పుడును చుట్టుకొనియేయుండును..
ఇవన్నియును కేవలము మాయానుభావవిలసితములు. సత్తును
పూర్ణసుప్తితోసాధించిచూచి ముక్తుడై కైవల్యము నొందుటకు
ధీరుడవై యత్నింపుము.

మోహపద్ధతి.

అవతారిక. అరిషడ్వర్గములూ నొకటియగు మోహము మానవ జీవితమును గలుషితము జేయుటలూ నిరుపమాన ప్రజ్ఞ కలది. తపస్సిద్ధులగు మహాత్ము లనేమలు మోహదాసులై పతితులైరి. మోహమువదలినఁగాని ఇంద్రియముల విజృంభణము తగ్గదనియు ఇంద్రియములను జయించినఁగాని చిత్తశుద్ధి యలవడదనియుఁ జిత్తశుద్ధి యలవడినఁగాని యోగముల నభ్యసింప వీలులేదనియుఁ దెలుప నిశ్చయించి తొలుత విసర్జనీయమగు నీమోహమును గూర్చియు దానిఫలనఁగలుగు చెడుగులఁగూర్చియుఁ దద్వర్జనమునందుఁ గల యావశ్యకమును గూర్చియు వేమనయోగి మోహపద్ధతిలో నీక్రిందివిధముగాఁ జెప్పఁబోవుచున్నాఁడు.—

ఆ. అంగ మెల్ల వదలి యటు దంతములు నూడి
తనువు ముదిమిచేతఁ దఱచు వడఁక
ముప్పుత్రిప్పులఁబడి మోహంబు విడువఁడు, వి.

మనుజుఁడు అవయవముల బింకముతోలఁగినను దంతములు కదులుచున్నను మేను వడఁకుచున్నను ముదిమిచే నానావస్థలు పడుచున్నను స్త్రీలపై గల మోహభారమును వదలఁజాల కున్నాఁడు.

ఆ. అగ్నిచక్ర మనఁగ నాకర్ణలింగంబు
అగ్నిగుండమందు నంటఁ గూర్చి

భవునిధ్యాన మిఁకను బాటింప ముక్తిరా,వి. 909.

అగ్నిచక్రమునే ఆకర్ణలింగమని చెప్పదురు. ఇది నేత్రేంద్రియమునకుఁ గారణమును నాభియందుండునదియు నగు మణిపూరకచక్రము. ఇది అగ్నిభూతమునకు నివాసము గాన అగ్నిచక్రమనఁబడును. ఈయగ్నిచక్రమందు హృదయము నెలకొల్పి చలింపని భక్తితో శంకరుని ధ్యానింతుమేని తప్పక ముక్తిగలుగును.

ఆ. అగ్నిఁ గుండమందు నమరంగ ఘటియించి
యవని నీరు బియ్యమందునుంచి
అది పచనము గాఁగ హరుని కర్పించుము, వి...

మనస్సును ఈశునివైపునకుమరల్చి సర్వదా తదేకచిత్తుడవై మెలఁగుచు ప్రాయ్విలా నగ్నిరాజేసి బియ్యము నీరుకలపి వెసరుబెట్టి వంటఁజేసి యాపక్వపదార్థము నీశ్వరునకు నివేదనము గావించుచుండుము. ఈశ్వరుని బ్రీతుని గావింపఁగలుగుదువేని నీవును దరింపఁగలవు.

ఆ. అగ్ని శిఖిలయందు నమరంగ మమకార
మభవుమీఁద ధ్యాన మమర నునిచి
యాహుతి యగు వెనుక హరుని కర్పించుము,వి.

మనమును ఈశ్వరునిపై నిల్పి మమత్వమును వైరాగ్యాగ్నిచే దహింపఁజేసి మొదలంట మమకారము గాలిపోయిన పిమ్మట శివధ్యానమునకు సిద్ధపడినచో మోక్షపదవి లభించును. మమకారమును జంపవలెను.

క. అజ్ఞాన మనెడి యడవిని

సుజ్ఞానపు ఖడ్గమునను జూచి నఱకరా

యజ్ఞాన మాత్మఁ దెలుపుట

సుజ్ఞానపుదివ్యహృదము చూడర వేమా! 972

సుజ్ఞానమను దేవలోకమును జూడ నెంచితివేని సీద్ధక్షణ
మున కడ్డముగానున్న అజ్ఞానాటవిని జ్ఞానమనుఖడ్గముతో మొద
లంట నఱకపల్లయును. ఆపు డాత్మజ్ఞానముగలవాడవై తరింపఁ
గలుగుదువు.

క. అంతయు బ్రహ్మమయం బని

మంతనములు మాని మనసుమర్తము గనినన్

చింతలు బయటను సున్నగుఁ

జింతలు విడినట్టివాడె సిద్ధుఁడు వేమా! 973

మనస్సునకుఁగల మఱుఁగు నెఱింగి దానిని జలింపనీయక
ప్రపంచమంతయు బ్రహ్మమయంబని తలంచినచో బహిరంగ
దృష్టికిఁ గానవచ్చు వికృతదృశ్యములన్నియు నశించును. ఇతర
చింతలన్నియు వెంటనే నశించును. చింత నశించినంతనే సిద్ధుఁ
డవై మోక్ష మందఁగలవు.

ఆ. అంతరంగమందు ననువుగా శోధించి

తలఁప దలఁప ముక్తి తనకుఁ గలుగు

బాహ్యరంగమందు భాషింపఁ దెలియునా?వి...

మనుజుఁ డీశ్వరుని మనస్సులో నిల్చి నిరంతరమును ధ్యానిం
చుచుండిన ముక్తి కలుగుచుండునేకాని వెలుపల కెన్నివిధముల

నార్యాటముఁజేసినను వ్యర్థము. ఈశ్వరస్వరూపము వాచాటు
నను గోచరింపదు.

ఆ. అంతరంగమందు నభవు నుద్దేశించి

నిల్పి చూడఁ జూడ నిల్చుఁగాక

బాహ్యమందు శివుని భావింప నిలుచునా?వి...

మనమునందు పరమేశ్వరు నిల్పినచో నీశ్వరసిద్ధి యగునే
కాని బాహ్యమున నెన్నివిధములప్రయత్నించినను మనుజుఁడు
సిద్ధిఁ బడయనేఱఁడు. అట్లుగావించిన మనస్సుగూడ నిలువదు.

ఆ. ఆది యొకటి దెలిసి యాదిని మది నిల్పి

యాది పాయకున్న నభవుఁ డగును

ఆది పాయువాఁడి కంధునిరీతిరా? వి... 976

మోక్షసాధనమున కాద్యమగు బ్రహ్మస్వరూపమును దెలిసి
కొని మనస్సునం దాస్వరూపమును నిలిపికొని దృక్పథమునుండి
యాస్వరూపమును దొలఁగనీక మనస్సులో లయము గావించు
కొన్నయెడల సాధకుఁడు శివుఁడగును. ఆద్యమగు బ్రహ్మస్వరూ
పమునే గుర్తింపఁజాలమేని గ్రుడ్డివానితో సామ్యము కావలసి
వచ్చును.

ఆ. అధరసుధను జూచి యన్నియు మఱచును

దరుణిరూపుఁ జూచి తన్ను మఱచు

నుక్తు లాలకించి యోగంబు మఱచురా, వి...

స్త్రీ సాంగత్యమువలన సర్వరీతులయోగి చెడిపోవును. సాంగ
త్య మే యవసరములేదు. చెలువలమోవి తేనియలను జూచి

యాత్తజ్ఞానమును, పాలతులపాలుపుఁజూచి శివస్వరూపుఁడగు
తనను మగువలమాటల విని యోగములను మఱచి భ్రష్టుఁడగు
చున్నాఁడు. కాన స్త్రీసంవర్ధనమే యోగులకుఁ దగదు.

ఆ. అరసి సూక్ష్మమైన యానంద మెఱుంగక

మతియు లేక చదివి మందుఁ డయ్యె

నలరహస్య మెల్ల నాతఁడె క్లుఱుఁగును? వి ...

మిగుల సూక్ష్మమైనదియు జ్ఞానానుభవసాధ్యమైనదియు నగు
మోక్షానందమును అజ్ఞాని గుర్తింపలేక గ్రంథపఠనము గావించి
గావించి మందుఁడై పోవుచున్నాఁడు. కేవల పఠనముతో
మునిఁగి తేలుమందమతికి మోక్షానంద మెన్నఁదికి ననుభావ్యము
కానేరదు.

ఆ. అన్నరసమువలన నలబిందురస మయ్యె

బిందురసమువలనబీజ మయ్యె

బిందుబీజములను భేదించి చూడరా. వి... 979

అన్నమువలన రేతస్సును దాసివలన జీవాణువులు పుట్టుచు
న్నవి. కావున ఆరెండింటిని వేర్వేరి విభజించి పరికించి బిందు
వుల బిందువులుగ జీవాణువులను జీవాణువులుగఁ దెలిసికొన
యత్నింపుము.

ఆ. అభవుననుభవమును నార్దు రరులు నీల్గ

సంశయంబు లేదు సాధకులకు.

జెంత దీప మిడక చీకటిపోవునా; వి... 980

ఈశ్వరసిద్ధి యైనచో సాధకునకు నరిషడ్వర్గము నశించును.

ఇందుకు సంశయములేదు. దాపున దీపము లేనిది చీకట్లులు
నశింపనియట్టులు అంతశ్శత్రుజయము ఈశ్వరానుగ్రహములేనిది
కలుగదు.

క. అమలాక్షుని మానసమున
విమలాంతర్గతుని గాఁగ వివరింపవలెం
గ్రమమైన చాయలందున
మమకారము నెట్టవలెను మహిలో వేమా! 981

బుద్ధిమంతుఁ డగువాఁడు నిర్మలుఁ డగునీశ్వరుని సర్వదా
మనస్సులో నిలిపి ధ్యానించుచు క్రమక్రమమున మమత్వమును
వీడి ముక్తుఁడు కావలయును.

ఆ. అమృతసాధనమున నందఱు బలినెద
రమృత మెంచి చూడ నందలేరు
అమృతము విషమాయె నది యేమిచిత్తమో?వి.

అమృతమును త్రాగిన పుష్టి నొందెదరు కాని యలదానిని
మాత్రము పొందలేరు. దురదృష్టవంతుల కట్టియమృతము విక
టించుటగూడ గలదు. రాహుకేతువులు అమృతమును దేవత
లతోఁబాటు పానమును జేసిరి గదా! ఆహా! అమృతమే విష
మయ్యె నెంతచిత్తమో చూడఁడు.

ఆ. ఆరయఁ గంటిదృష్టి గుటిగను ముక్కుపై
రెప్పపడక గుడ్లు త్రిప్పిపట్టి
వివర మెఱుంగ శాంభవీముద్రయదియంద్రు, వి.

కనుదృష్టిని నాసాగ్రమున నిల్పి కనులను మూసికొనక
చూపునిలిపి ఈశ్వరుని ధ్యానింపవలెను. దీనినే శాంభవిముద్ర
యని యందురు. (శాంభవిముద్ర యోగశాస్త్రములో నిట్లు
చెప్పబడినది. దృష్టిని ఆంతర్లక్ష్యమునందును బహిర్లక్ష్యము
నందును నుంచుచు మనస్సును నిల్పి ప్రాణాయామాభ్యాసము
వలన వాయువును బంధించి నావబిందుకళలను అనుభవింపవల
యును.)

ఆ. అలవిగాని బయలు నందిన మదిఁ జూడఁ
గూడి మెలఁగుచుండఁ గోచరించుఁ
జూడఁ జూడ నెలుక చోద్యమై తోఁచురా, వి.
ఆసాధ్యమగు నాకాశరూపమున మనస్సును చేర్చి నిరం
తరము నాచిద్విలాసములను బరికించినచో చిత్రముగా బ్రహ్మ
ము సాక్షాత్కరింపఁగలదు.

ఆ. అష్టకష్టములకు నాలయమై యుండి
గతులు దుర్గతులను గన్న దెదియొ
కానకుండఁబోయె గగనస్వరూపమై, వి... 985
సమస్తసుఖదుఃఖములకు నునికిపట్టె యుండి మంచిచెడ్డలను
పొందిన శరీరము చివఱకు అదృశ్యమై యాకాశమునఁ గలసి
పోవుచున్నది.

ఆ. అక్షయాత్త కంబు నర్థింప గుటి గని
నిశ్చయంబుగాను నిలిపి మనసు
రక్ష గట్టినట్లు రట్టడి మాన్పరా, వి... 986

అవ్యయమగు బ్రహ్మమును గుఱుతుగానుంచుకొని హృదయమును జలింపనీయక బంధించి రక్షగట్టినటుల మనోవికారములఁజూకార్యఁగలవేని సిద్ధి నొందఁగలవు.

ఆ. అస్థిరమగు మేని కదరుపాటులఁ బొంది

పెక్కువిధములందుఁ బెంచి పెంచి

యగ్ని కిచ్చు లేక యడవినక్కలకిచ్చు, వి... 987

మనుజులు అజ్ఞానులై శరీరమును అభిమానించెదరు ; కాని వ్యర్థమగును. చచ్చినప్పుడు దీనిని నక్కలకైనను, నగ్నికైనను సమర్పించుచున్నారు. కావున దేహముపై మమత్వమును వదలి యుండుము.

ఆ. ఆకు కానవచ్చు హరిహరాదులకైనఁ

గొమ్మ కానరాదు కోరిచూడఁ

గొమ్మ కానరాక కొనియాడకుందురా? వి... 988

బ్రహ్మాండమను వృక్షముగలదు. దానిశాఖయే పరబ్రహ్మస్వరూపము. దానిచిగురాకే మాయ. బ్రహ్మకైన శివునకైన బాహ్యదృష్టికా చిగురాకే గోచరించును గాని శాఖ గోచరింపదు. బ్రహ్మస్వరూపమనఁదగుశాఖను దర్శింపఁగలుగుటయే కైవల్యము నొందుట యని గ్రహింపవలయును.

ఆ. ఆడు దనఁగ రోత యది చూడఁగా రోత

తలఁచిచూడఁ దనకుఁ దానె రోత

ఎంతవారి కైన నింతియే బల్ఘూత, వి... 989

అజ్ఞానులు ఆడుదానిఁ గని మోహించెదరు. ఆడుది.

మిక్కిలి రోతవస్తువు. దానియాకారవిశేషములు మిక్కిలి రోతైనవి. ఇంతయేల బాగుగాఁ బరిశీలింతుమేని యెవనిదేహము వానికే రోతయైనదిగాఁ దోచును. అట్టిచో స్త్రీనిరోతగ నెంచుటలో నన్యాయములేదు. ఇంతియగాక స్త్రీవ్యక్తి యెంత వారికైన నపాయకరమనుమాట సత్యము.

ఆ. ఆత్మబుద్ధివలన నఖిలంబు తా నయ్యె

జీవబుద్ధివలన జీవుఁ డయ్యె

మోహబుద్ధివలన ముదితల దర్శించె, వి... 990

‘ఆహమాత్మా శివోహం’ అనుభావనలచేమానవుఁడు పరబ్రహ్మ స్వరూపుఁడగుచున్నాఁడు. వాఁడే మరల జీవభ్రాంతికి లొనై కడకు జీవుఁ డగుచున్నాఁడు. మోహమునకు పశుఁడై సతుల వెంబడించి పూర్వజ్ఞానము కోలుపోవుచున్నాఁడు. ఎంత యన్యాయము.

ఆ. ఆత్మలోనిజ్యోతి యమరుట లింగంబు

తెలిసి చూడకున్న తేటపడదు

అదియు గురువులేక యబ్బునా తెలియంగ? వి.

హృదయమును సమాధిచేలోఁబఱచుకొని జ్యోతిర్మండలము సందర్శించుటయే ఈశ్వరసాక్షాత్కారము. అనుభవజ్ఞానముచే నెఱుంగకున్నచో నీశ్వరసాక్షాత్కార మెన్నటికిఁ గాదు. ఇందులకు నుపదేశకునితోడ్పాడు చాల ముఖ్యము. అదిలేకున్న ప్రయత్నము సాగనేరదు.

ఆ. ఆదిమూల మేది యాధార మెయ్యది
సోది జెప్పఁదరమె సుద్దు లరసి
తోడు లేక లోనితుల్యముఁ గనుమయా, వి...

ముగ్ధుఁడవు గాక ప్రపంచమునకంతకు 'నెయ్యది యాధారము; ఎయ్యది మూలము' అని విచారించి నీహృదయమునఁగల యీశుని సందర్శింపుము. అంతియగాని తెలిసికొనక తెలిసికొన్న చానివలె సోదెచెప్పకుము.

ఆ. ఆపగాళివెంట నడవులవెంటను
కొండరాలవెంట గొడవ యేల?
సుల్లమందు శివుఁ డటుండుట తెలియవే! వి...

నదులవెంటను అడవులవెంటను కొండరాళ్ల వెంట నేల తిరిగి బడలెదవు? నీహృదయమునఁ గలయీశు నెఱింగి ముక్తుఁడవగుము.

ఆ. ఆటువేషములను నరయంగఁ గడువంత
యాత్మయందు ధ్యాన మమర దెందు
భీకరంబు గాని బిరుదు లేదు విరక్తి, వి... 994

ఆఱింద్రియములయార్యాటములఁ బరికించుకొలఁదిని మిగుల వింతగానుండును. ఈయాఱింటిని జయింపఁగలిగినఁగాని ధ్యాన మమరఁజాలదు. ఇంద్రియముల నాఱింటిని జయించుటకు ధ్యానయోగమునఁ గృతార్థుఁడ వగుటకు ముఖ్యముగాఁ గావలసినది వైరాగ్యమేగాని వేఱొండుగాదు. విరాగివికష్టము.

ఆ. ఆలి నమ్మి భువిని నాచారహీనుఁ డై
 ప్రాలుమాఁలె నొక్కప్రతినకొఱకు
 ఆడి తప్పకుండ కాడుకొనినవాఁడు
 వాఁడె పరమగురుఁడు నసుధ వేమ! 995

హరిశ్చంద్రుని యంతటి గొప్పరాజరాజు సత్యప్రతిజ్ఞ కా
 పాడుకొనఁగోర ఆలినమ్మికొని కులాచారమును విడనాడి నానా
 వస్థలకు లొనయ్యెను. ఈకలియుగమునఁగూడ నెవఁడేని ఆడి
 తప్పకుంటకై కడకుఁ గాటికాపరిగా నుంట కంగీకరించెనేని
 వారిని గురూత్తమునిగా భావింపవచ్చును.

ఆ. ఆలు బిడ్డ లనుచు నతిమోహమున నున్న
 ధనముమీఁదఁ వాంఛ తగిలియున్న
 నట్టినరుల కెల్ల నవని ముక్తియై లేదు, వి...996

పెండ్లము బిడ్డలపై పలపుగలవానికిని ధనముపైఁ దీరనికోరిక
 గలవానికిని ముక్తి యెన్నఁటికిని లభింపఁజాలదు. నిష్కాముఁ
 డగువాఁడే యెన్నఁటికైన మోక్షపదవి నందఁగలుగును.

ఆ. ఆలుబిడ్డలు ధన మరయఁ దల్లియుఁ దండ్రి
 కలమనుజుఁడు మిగుల గట్టపడును
 తనకు నెవరు లేరు తాను బ్రహ్మముగన్న, వి...

ఆలుబిడ్డలు మున్నగునీప్రపంచవిషయములు బ్రహ్మభావమును
 చెందునంతవఱకే జనుల నంటుకొనునుగాని తర్వాత నొందనే
 ఱవు. మనుజుల కీ సంసారపుజంజాటము బ్రహ్మ సందర్శనము
 వఱకే యుండును.

ఆ. ఆలుసుతులు మాయ యన్నదమ్ములు మాయ
తల్లిదండ్రుమాయ తాను మాయ
తెలియనీదుమాయ దీనిల్లు పాడాయె, వి...

బాగుగాఁ బరికించితిమేని ఆలుబిడ్డలు అన్నదమ్ములు తల్లి
దండ్రులు సమస్తము మాయయే. ఈమాయావరణము భేదించుట
కష్టము. దీని యిల్లుపాడుగాను ఈమాయాస్వరూపము గను
గొనుట సామాన్యముగాదుగదా!

ఆ. ఆవుచన్నుఁ బితికి ఆపాలు గాఁచినఁ
బేరి పెరుగు చల్ల పేర్లుగలుగు
తవిలి లోనఁ గలదు నవనీత మిట్లురా, వి...

ఆవుపాలను పితికి గాఁచిన పెరుగు, మజ్జిగ, వెన్న, నెయ్యి
మున్నగునవి వేరుగునట్టులే శరీరమును విభజించి గుర్తెఱింగిన
యాత్మరూపము తోఁచును.

ఆ. ఆవుపాలు శివుని కభిషేకమున కౌను
ఆవుపాలఁ జూడ నౌషధంబు
నావుపాల నున్న యతిశయ మెఱుఁగుండీ? వి.
చూచుట కాకార మొక్కటిగా నున్నను యోగ్యత వేరు
గా నుండును. ఆవుపాలు అన్ని పాలవలెనే యున్నను నీశు నభి
షేకించుపుణ్యకార్యమున నుపయోగింపఁబడుచున్నది. ఇంకను
నావుపాలు ఔషధములకుఁగూడ నుపయోగింపఁబడుచున్నది.

ఆవుపాలయొద్దఁ గలగొప్పతనము గమనింపఁదగినది.
శ్రీ పంచగ్రంథాలయము,

శ్రీ ల. గో. లు

ఆ. ఆశ లనెడిత్రాళ్ల నఖిలజంతువు లెల్లఁ
గట్టుపడును గాన నిట్టలమున
జ్ఞానమనెడిచుర్తియఁబూనికోయఁగరాదె, వి ...

ఆశలను త్రాళ్లచే సమస్తజీవములు గట్టఁబడుచున్నవి. జీవము
లను గట్టివేయు నాశాపాశములను దెగగోయుటకు సాధారణ
ఖడ్గము లుపయోగింపవు గావున జ్ఞానమచుఖడ్గముతోఁ గోసి
కృతార్థుఁడవు కష్టు.

ఆ. ఆశ లనెడిత్రాళ్ల నమరఁ గోయఁగఁజేసి
పారవై వఁగాని పరములేదు

కొక్కుతిండియాసఁ జీక్కి చచ్చినయట్లు, వి...

ఆసయను త్రాళ్లను గోసినగాని జీవునకు మోక్షము
కలుగదు. ఆసయెన్నిముప్పులకో కారణమగుచున్నది. ఆసకులొ
నై తిండి తినఁగోగదా పందికుక్క బోనులొఁబడి ప్రాణము
లను గోలుపోవుచున్నది. కాన నాశ అందఱు కపాయకరము.

ఆ. ఇచ్చువాభికంఠె నింద్రియన్మిగ్రహము

డటయ నతనికంఠె నధిపుఁ డగును

వాఁడు వానికంఠె వీడును పాపముల్, వి ...

అడిగినంతన లేదనకయిచ్చుదాతకంటె నింద్రియములను
జయించినవాడే ధన్యుఁడు. దాతకంటె నింద్రియన్మిగ్రహగు
ణము గలధన్యుడే పాపవిముక్తుఁడు కాగలఁడు.

ఆ. ఇట్టికనులబ్రహ్మ మెట్టు చూడఁగవచ్చుఁ

జూచుకనులు వేలు చూపు వేలు

చూపులోన నుంచి చూడంగ వలవదా? వి.

బ్రహ్మ ముండినచోఁగనుపడదేమి యని యందురుగాని ఈనేత్రములకు బ్రహ్మ మగుపడదు. బ్రహ్మమును జూడఁదగిన కనులును ఆచూపులు వేటుగానున్నవి. ముందుకనుల గామాది వికారకరములగు పస్తువులపైకిఁ బోవనీక హృదయమునఁ జూపును జొరనిచ్చి ముద్రాభ్యాసపాటవమునఁ జీత్కళలదర్శింపుము. వెంటనేయందు బ్రహ్మతేజస్సు గోచరించి తీటును.

ఆ. ఇట్టి తనువు గలిగి యీలోకమందునఁ

బుట్టి చచ్చు భ్రమను గట్టిగాను

తెట్టతెరువుఁజేరి తెలివంటి చూడరా, వి...

మానవుఁడు యోగసాధనమునకుఁ గర్తయోగమునకు ననుకూలమగు జ్ఞానము సాధనములు గలవాఁడయ్యుఁ జావుబ్రతుకు లకు లోనై భ్రాంతి నొందునేగాని మోక్షమార్గము నెఱుంగఁ జాలకున్నాఁడు. మోక్షమొంద నెంచినచో నాత్మజ్ఞానమును గడించినఁగాని ఫలముండదు.

ఆ. ఇంటిలోనికోఁతి యిరవు గానఁగ లేక

తిరుగఁ బోవువారు తీఱకుంద్రు

కోతిఁ నొకటి నిల్పి కుదురుండలేర మా, వి...

కునస్సు కోఁతివలె చంచలమైనది. జనులు తమమనస్సును

అరికట్టివేయలేక భ్రమించుచుందురేకాని యాయత్న

కావున మనోనిగ్రహముఁ జేయుము.

ఆ. ఇంటివెనుక తీగ యింగ్లీక ముండంగ

పారదంబు గలుగ బసిడియేల ?

సత్తు పొత్తుఁజేసి సాధింపవచ్చురా ? వి...1007

మనయింటివెనుక నొకానొక మూలికగలదు. అంగటిలో నింగిలీకము పాదరసము సమృద్ధిగాఁగలదు. ఇన్నియుండ నింక బంగారమునకు నేల శ్రమ నొందవలెను. ఆపదార్థములతో సత్తును జతపఱచి బంగారుచేయుటకు యత్నింపుము.

ఆ. ఇంతకాలముండి యెటుకమాలినజీవి

చచ్చి పుట్టుచుండు సహజమనుచు

నెటుకమఱచుచోట నెటుఁగునా బ్రహ్మాంబు! వి.

ఎంతకాలమునుండియో జ్ఞానములేకుండ వర్తించినజీవి జనన మరణము లొందుచు శ్రమలపడుచునేయుండును. జ్ఞానశూన్యఁడగువాని కెన్నఁటికి బ్రహ్మస్వరూపము దర్శించుభాగ్యము కలుగఁజాలదు.

ఆ. ఇంతిగన్నఁ జన్ను లింతింతలని చూచి

మోహమొందు బుద్ధి మోసపోయి

గరితలేనివాని కానలేదాయెరా, వి... 1009

స్త్రీలను చూచి స్తనాదులను వర్ణించుచు పెద్దలుకూడ తెలివితేక మొద్దు లయ్యెదరు. ఏమి యామోహపుసామర్థ్యము! ప్రపంచమున స్త్రీచింతలేనివాఁ డెచ్చటను లేడుగదా!

ఆ. ఇంతిఁ జూచెనేని యింతింత యనరాదు

కాలవహ్ని లక్క గరఁగినట్లు

వట్టిమోహ మిట్లు రట్టులఁ జేయుగా,వి...1010

స్త్రీని చూచినవెంటనే చెప్పనలవిగాని మోహమును పొంది జనులు చెడిపోవుచుందురు. వారిమనస్సు నిష్ఠముందుంచిన లక్కవలెఁ గరఁగిపోవును. మోహమిటుల నెంతవారినైన నవస్థలపాలు గావించుచుండును.

తే. ఇంతి యాకృతిపై నాస కెదురుసూచి

చింతలోఁ బడి ప్రాణముల్ చిక్కఁబట్టి

యంతు గనలేక చచ్చెద రవనిలోన

కాముకులగతి యిరీతి గాదె వేమ ! 1011

కాముకులగుమనుజులు ఇంతులచక్కఁదనముఁ జూచి యాస పడివారికై యెదురుచూచి యెటులవశ్యురాండ్ర గుదురనిచింతించుచుఁగలయికకై యెటులోఁ బ్రాణములు బిగపట్టుకొని వలపునకుఁ గల యంతు గ్రహింపలేక మరణించుచుండురు.

ఆ. ఇంతులఁ గనఁగానె యింతింత యనరాదు

నగ్గి లక్కఁ గరఁగ నైనరీతి

వెలయుమోహ మిట్ట వింతలు చేయురా, వి....

స్త్రీలను చూచినంతమాత్రమున నెంతటివారైనను లక్కవలె కరఁగిపోయెదరనుటలో వింత లేదు. ఏలయనః ఇదియంతయును మోహపుచమత్కారమే కదా !

ఆ. ఇంద్రలోక మనఁగ నింద్రజాల మనఁగ

నింద్రపదవి యనఁగ నిన్ని యొకటె

కలియుగమున నరులు కానరు భ్రమచేత, వి....

ఇంద్రలోకము ఇంద్రపదవి సిద్ధింపవలయునని మానవులు
యజ్ఞయాగాదుల చేయుచుందురు. ఇవియన్నియు నింద్రజాల
ములేగాని నిజముగాదు. కలికాలమునఁ గలనరు లివికల్ల యని
భ్రమచే నెఱుంగలేరు.

ఆ. ఇంద్రియములచేష్ట లెన్నక భువిలోనఁ

దన్నుఁ దెలిసి మదిని తమక ముడిగి

మింటిమంటనడుమ మిత్రినిఁ ద్రొక్కరా, వి ...

ఇంద్రియములను సరకుగొనక యాత్మరూపమును పరికించి
భ్రామధ్యమున బరమాత్మఁ గని మాయను దిగమ్రింగి మనుము.
తికమకపడిమాత్రము చెడిపోకుము.

ఆ. ఇంద్రియముల భ్రాంతి నీరేడుజగములు

మందు బెట్టినట్టు మరులు గొనుచుఁ

బొందు సుఖముచేత పుత్రులఁ గాంచిరి

సకలజనులు నిట్లు జగతి వేమ!

1015

ఇంద్రియములవలన నగుభ్రాంతిచేతనే యీపదునాల్గులోక
ములవారును ప్రేమపాశానుబద్ధులై నుందుఁ దివినవానివలె మరు
లుకొని తారుమా రగుచున్నారు. సంభోగసౌఖ్యములవలన సం
తానమొంది సంసారయాత్రలు జరుపుచున్నారు. కాని మోక్ష
మార్గ మరయుట లేదు.

ఆ. ఇంద్రియముల విడిచి యేకతతో నిల్చి

ఎఱిగి పిదప తన్ను నెఱుంగకున్న

యతఁడె మోని జ్ఞాని యగునని యందురు, వి.

ఇంద్రియముల జయించి ఏకాకియై యాత్మరూపముఁ బరి
కించువాఁడే మునియును జ్ఞానియు నగునని పెద్దలు పలుకు
చుందురు.

ఆ. ఇంద్రుఁడాయె కామి హీనుఁడై పోయెను
మారుఁడాయె కామి మడిసి పోయె

బ్రహ్మ మయ్యె కామి బయిసిపోనాడెను, వి...

దేవేంద్రుఁడు కామియై మిగుల గౌరవమునొందెను. మన్త
ధుఁడు కామియై మరణమునైత మొందెను. బ్రహ్మకామియైసిగ్గు
బోనాడి వావిశప్పెను. కామమెంతచెడుగునకై నఁవగినదిగదా!

ఆ. ఇంద్రుఁడైనఁగాని చంద్రుఁడైననుగాని
నంద దుర్గ మెక్కినాతితోడ

పొందుఁ బడక ముక్తి పోరాడవలెనయా,వి...

ఇంద్రుఁడైనను సరియే చంద్రుఁడైనను సరియే మోక్షమువల
యునని కోరెదరేని సంతోషమును దుర్గవీధిలోఁ జరించుచు
భార్యాసహితుఁ డయ్యుఁ గామవికారక్రియలకు లోనుగాక
ముక్తికొఱకుఁ బోరాడవలెను.

ఆ. ఇన్ని నాళ్లనుండి యెనసినమోహంబు
చెలిమిఁ జుట్టటికము చెల్లె లక్క

తల్లి దండ్రు బిడ్డ దాయాదు లనునిట్టి
భ్రాంతిచేతఁ జిక్కుఁబడుర వేమ !

1019

చిరకాలమునుండి వచ్చుచున్న యీమోహము తల్లిదండ్రు
న్నేహము బాంధవ్యము అక్కచెల్లెండ్లు తనవారు దాయాదు

లను బ్రమలను గలిగించుచు మానవుని మోక్షచింతకుఁ బోసక
చిక్కులపఱచి పాడుచేయును.

క. ఇల్లసుమీ సంసారమె

యిల్లసుమీ యాయుధంబు నిక చాలంగా

దల్లిసుమీ పంచాక్షరి

కల్లసుమీ సతులవలపు గనుఁగొన వేమా!

సంసారము పరాక్రమము మొదలగునవి యన్నియును ఆస
త్యములు; కేవల మొకపంచాక్షరిమాత్రముసత్యము. చెలువలవలపు
కేవలము కల్ల. ఇవియన్నియు నెఱింగి బ్రతుకుటశ్రేయము.

ఆ. ఇష్టసిద్ధికొఱకె యీరారుబీజముల్

కష్టమునను జదివి కానలేరు

నిష్టలోన నిష్ట నిజమని కనవలె, వి... 1021

హృదయస్థానమున ద్వాదశదళోపేతమై ద్వాదశ బీజాక్ష
రములతోఁగూడియున్న అనాహతచక్రముగలదు. చదివినవారు
గూడ దీని నెఱుంగఁజాలకున్నారు. నిజముతప్పక నిలుకడగాను
న్నచో నీచక్రము సందర్శింపవచ్చును.

ఆ. ఇహమునందు సుఖము లీడేరఁగాలేదు

పరము నమ్మేనేని బ్రదుక నగునె

మొదట లేనిసుఖము తుది నెట్లు కల్గును? వి...

ఈజన్మమున సుఖ మనుభవింపలేదు గాని పరజన్మమునందు
మాత్రము కలదని ఎట్లు నమ్మవచ్చును? ఏమనియెదరా? మొదట
లేనిసుఖము తర్వాత రానేరదు గదా!

ఆ. ఈతరానివాఁడి కెగరోజి దిగరోజి
యేరు దాటఁగలఁడె యీదబోయి
పరుఁడు గానివాఁడు పరలోకమందునా! వి.

సాధనచతుష్టయ పరిచితుఁడు, మోక్షరహస్యము నెఱింగిన
వాఁడగు విజ్ఞుఁడు మోక్షము నొందగలఁడుగాని తదన్యఁ డెన్నఁ
టికి మోక్షమునొందలేడు. ఈతరానివాఁడు నదిదాటనెంచి
యెగరోజి దిగరోజి నానావస్థలొందునుగాని గమ్యస్థానము
నెన్నఁటికైనఁ జేరఁగలఁడా?

క. ఈమాయ జగము జూడఁగఁ
బ్రేమాస్పదదృష్టిలోనఁ బెం పగుచుండున్
కామాంధకారమునఁ బడి
దీమసమునఁ దెలియలేరు దేవుని వేమా!

లోకమంతయు మాయచే నావరింపఁబడియున్నది. లోకు
లన్యోన్యసంబంధముగలవారై పెంపొందుటకుప్రేమ మిగులసహ
కారముగనున్నది. ప్రజలుకామాంధకారమున మునిగి వృథాగఁ
బ్రేమపాశబద్ధులై కుటుంబజంజాటములలో మునిగి కాము
కులై దేవుని గనుఁగొనలేక నశించుచున్నారు.

క. ఈలోకచిహ్న లన్నియు
మేలుగ గురుశక్తి గూడి మిన్నందినచోఁ
గాలుఁ డెదుర్కొనఁ జాలఁడు
చాలును జన్తంబు లనుచుఁ జాటర వేమా.

ఇహలోకపుకష్టములన్నియును గురుమహిమమువలన మాయ

ములు కాగలవు. గురుశక్తివలన మోక్షపదని నొందనేర్చినవారి కెన్నఁటికి యమునివలన భయముండఁజాలదు. అట్టియోగ్యులకుఁ బునర్జన్మములుగూడ నుండఁజాలవు.

ఆ. ఈశున కియ్యది యిసుమంత యగుసొడ్డు
బ్రహ్మలే నొసఁగితి పాడుసొడ్డు
విష్ణుదేవున కిది విఘ్నేతముగ సొడ్డు, విశ్వ...

మోహమునది త్రిమూర్తులకును గలదు. ఇది వారిమువ్వు రకును దోష మగుచున్నది. త్రిమూర్తులగు బ్రహ్మవిష్ణు మహేశ్వరులే మోహమునకు పశులైయుండ నింక సామాన్యమానవుల సంగతినిగూర్చి చెప్పవలసినదేమున్నది?

ఆ. ఈశుమీఁద భక్తి యిసుమంతయును లేక
పాశమందుఁ జిక్కి ఫలముఁ గనక
కాశియాత్రబోవఁగాలుఁ డెటుంగఁడా? వి...

ఈశ్వరునిపై భక్తి లేక కర్మబద్ధులై సంసారపాశమునఁదగు లుకొని మనుష్యజన్మమువలని ఫలమనుభవింపఁజాలక తీర్థయాత్రలవలననైన గడతేరవచ్చునని కాశికిరామేశ్వరమునకుఁ బోయిన ఫలముండదు. యముఁడు తీర్థయాత్రల సేవించినంతమాత్రమున పాపఫలముల గుడుపకమానఁడు.

ఆ. ఈషణత్రయంబు నెడఁగ నేరక
మోహరాశిలోన మునిగియుండు
జనుల కెట్లు మోక్షసౌఖ్యంబు కల్గును. వి...
పెండ్లము బిడ్డలమీఁదను ద్రవ్యముమీఁదను గోరిక విడువ

లేక మోహమున వర్తించు జనుల కెన్నటికి ముక్తి లభింపజాలదు. మోక్షార్థి యీషణత్రయమును వదలవలయును.

ఆ. ఉచ్చ చెలమ గోరి యున్నది జగ మెల్లఁ

బిచ్చిపట్టి తిరిగి పెనఁగు చుండు

తుచ్చసుఖము దీని ద్రుంపఁగ లేరయా, వి...

ప్రపంచమంశయు విషయసౌఖ్యములకు లోబడియున్నది.

వలపుచే స్త్రీ పురుషులు పిచ్చియై తినవారివలె దిరుగుచున్నా

రు. సంసారసంబంధములగు నీవిషయసుఖములు తుచ్చములు.

అనుపభోగ్యములని జనులేల గ్రహింపకున్నారోగదా!

క. ఉచ్చను బుట్టిన తనువట

హెచ్చేమియొఁగొంచెమేమొ యేర్పడఁదెలియ

మ్మచ్చరము మాని సత్యం

బచ్చున నిల్వినను బ్రహ్మ మతఁడే వేమా! 1030

మలమూత్రములవలనఁ బుట్టినఈశరీరములలో ఉత్తమాధ

మము లేవి యని విచారించి సత్యముకు మనస్సును నిల్వినవాఁడు

బ్రహ్మమఁ గాంచును.

ఆ. ఉచ్చలోనె పుట్టి యుచ్చలోనె పెరిఁగి

యుచ్చ కాశపడుట యుచిత మగునె

యుచ్చరోయువాఁడె యుత్తమయోగిరా,వి...

మూత్రములో పుట్టి యందుననే పెరిఁగి మఱియందులకే

యాశపడుట మంచిదికాదు. కావున విషయముల వదలువాఁ

డుత్తమఁ డగును. వాఁడే నిజమగుయోగి.

ఆ. ఉయ్యెలందుఁ జేర్చి యూహించి నిద్రింప
నెయ్య మమర మదిని నిలిపినపుడె
దయ్యమంత బ్రహ్మ తన్మయమందును, వి

హృదయమును ఇంద్రియనిగ్రహమొనర్చి లోబరుచుకొని
సమాధిగానుండి అత్తోపాసన నభ్యసించి నెఱవేర్చు గలిగిన
యెడల బ్రహ్మస్వరూపము గోచరించితీరును.

ఆ. ఉలుము మెలుమురీతి నొప్పెడి మదియందు
మరులు నేరి దాని మహిమ సెరుప
నరులు మరులఁ దగిలి నరక మందెదరయా, వి.

సమాధిలో నున్నపుడు సాధకునిహృదయమున దశవిధప్రణవ
నాదము లులుములవలె ధ్వనిచేయుచుండును. చిత్కళలు మెలు
పులవలె మెఱయుచుండును. చిత్తనిశ్చలముతోనుండి వాని
యంతునెఱుంగ లేక మానవుఁడు మోహవస్థకులో నై కాంత
లకు లోబడి తుదకు నరకమునఁ బడుచున్నాఁడు.

ఆ. ఊరుకొండవీడు నునికి పశ్చిమవీధి
మూగచింత లెల్ల మొదటియిల్లు
ఎడై రెడ్డికుల మదేమని తెల్పుదు, వి... 1034

(వేమన తన విషయము నిట్లుచెప్పికొన్నాఁడు) నానివాస
స్థలము కొండవీడు. గృహము పశ్చిమవీధిని గలదు. మొదట
నివాసస్థలము. మూగచింతపల్లి. కులము రెడ్డికులము. నన్నగూర్చి
యింతకెక్కుదు తెలుపఁజాలను.

ఆ. ఊసరిల్లి పిచ్చి యుపమున రసమును
జేర్చి నూరి సతులు చెలువముగను
వశ్య మనుచు మగని వరియించి పెట్టంగ
రోగ మమరి నీల్లు రూఢి వేమ! 1035

కొంపలు స్త్రీలు మరులగొని తమప్రియులలోఁ బడియుం
డుటకై పిచ్చికుసుమరసముతో ఊసరవెల్లినినూరి పెట్టుచుందురు.
దానివలన మగలువశులగుట యటుండ రోగములు పుట్టిగతించు
చున్నారు. ఇది నిక్కమగుసంగతి.

ఆ. ఋషు లటడవి నుండి రుచులఁ గోరుట రోఁత
నరులు కలిగి తినమి యరయ రోఁత
భార్య లనుచు వారి భరియింపమియు రోఁత,వి.

మునులై యడవిలో వసించుచు జహ్వచాపల్యములకు లోన
గుటయు, కలిగినసంపద ననుభవించకదాఁచుటయు, పెండ్లాడిన
భార్యల భరియింపక వదలుటయు మిక్కిలి రోఁతపనులు.

ఆ. ఋత మనృత మెటుంగ నెవ్వరితర మగు
స్థితియు గతియుఁ దెలియఁ దేటపడును
విన్న మాత్రముననె వివరింపఁగా రాదు, వి...

విన్నంతనే నిజము కల్లగ్రహించుట చాలకష్టము. స్థితిగతులు
విషయము సమగ్రముగా విచారించినగాని యున్నసంగతితెలి
యదు.విన్నంతమాత్రమున నిదికల్ల యిదినిజమని నిశ్చయించుట
కెంతవానికి సాధ్యముగాదు.

ఆ. ఎంగి లెంతవట్టు హితవుగా నెంచక

యొగ్గియుందు రంత నుద్విజనులు

కన్నయెంగి లెంత కనునెంగి లధికమా, వి...

ఎంగిలి హితవుగాకపోయినను వలపుచే మైమఱచి పురుషులు
స్త్రీల యెంగిలికి లోబడుచుందురు. క్రమముగా శిశు వుద
యించెనేని వలపుకాడి యెంగిలికంటే బుత్తునెంగిలినే గౌరవ
ముగాఁ జూచుచుందురు.

ఆ. ఎగ్గుసిగ్గులేని దేకమై తోషఁగా

మొగ్గి చూచు టెల్ల మూలవిద్య

తగ్గి యొగ్గ కెపుడు తాకుట పరమురా, వి...

లజ్జాదిగుణములఁ బరిత్యజించి సాహసించి బ్రహ్మముధ్యానిం
చుటయే విద్య యగును. అట్టివిద్యయందు సర్వదా లీనుఁడగు
టయే పరమగును. పరము సాధింపనెంచువాఁడు మానావమాన
ముల లెక్కింపరాదు.

ఆ. ఎచ్చుకులము నొంది యెన్నాళ్లు బ్రదికినఁ

జచ్చి పుట్ట జన్మశతము లగును

మెచ్చనట్టి పూజ మెప్పుగాఁ బూనరా, వి...

ఎంతటియుత్తమవంశమున జన్మించినను జననమరణములు
తప్పవు. కావున నిశ్చలచిత్తుడవై మోహమును వీడి ఈశ్వరుని
సేవింపుము.

ఆ. ఎట్టియోగికైన నిల మన్త థావస్థ

తెలియవచ్చునేని తేటగాను

యోగ మెల్ల నుండి జోగియై పాడగు, వి...

పరబ్రహ్మస్వరూపమును దర్శించినయోగియైనను విషయన
సౌఖ్యములను బ్రత్యక్షము గానించుకొని కాంతాలోలుడైన
చో యోగమంతయు నశించితీటును. కడకు వాఁ డెందులకుఁ
గాకుండజోగియై పాడైపోవును.

ఆ. ఎట్టివాఁడో తా నదెఱుఁగఁడు తొలిపుట్టు

నీచజీవనమున నీమమేల

యెఱుఁగుఁడయ్య లోక మీశ్వరమయ మని,వి.

తాను పూర్వజన్మమున నెట్టివాఁడో తెలియలేక ఇప్పుడు
మాత్రము నియమములను పెట్టికొని నీల్గును. తాను నీచజీవ
నము నానావస్థల నొందుచున్నపుడు నియమాలెందులకు నీలు
గుటలెందులకు? కావున ప్రపంచమునంతయు నీశ్వరరూపముగా
నెఱిఁగి వర్తింపుము.

ఆ. ఎంతకష్టముండు నంత పాపపుఁజింత

చింతచేత మిగులఁ జివుకు మనసు

చింత లేకయున్నఁ జెడనిసంపదఁ గాంచు, వి...

మానవునకుఁ గష్టమెక్కువయగుకొలఁది దాని నివారించు
కొనుటకుఁ బాపచింత యెంతయో యెక్కువగాఁ గలుగును.
చింతవలన మనస్సు చెడిపోవును. చింతలేక నిర్విచారముగా
చున్నవాఁడు శాశ్వతానందపదమగు మోక్షము నొందగలఁడనుట
సత్యము.

ఆ. ఎంతకాల మున్న నెలుక లేకయె జీవి

చచ్చి పుట్టుచుండు సహజముగను

ఎలుక మఱపు గలుగ నెలుగునా బ్రహ్మము, వి.

జీవి పూర్వవాసన లేనివాడగుటచే జీవుడు చిరకాలము చచ్చుచు బుట్టుచునుండును. జ్ఞానశూన్యుడు పూర్వవాసనా శూన్యుడనగు నీమానవుడెన్నటికిఁ బరబ్రహ్మస్వరూపమును సందర్శింపజాలడు.

ఆ. ఎంతనాఁటినుండి యెనసిన మోహమో

చెలిమిచేతఁ దల్లి చెల్లె లక్క

యన్న దమ్ము లనెడి యాభ్రాంతినే పడు, వి...

ఎంతకాలమునుండి యీమోహము పాదుకొనినదోగాని చావు దాపించినను సంసారమునందే కొట్టుకొనును. చెల్లెలసి అక్కయని అన్నలని తమ్ములని యెంత కాలము భ్రాంతినొందునో యీభ్రాంతి యెప్పటికిఁ దీటునో తోచకున్నది.

ఆ. ఎంతనేర్పుతోడ నేమేమి చదివినఁ

జింతలేనివిద్య చిక్కఁబోదు

పంతగించి మదిని బరికించి చూడరా, వి...

ఎంతకష్టపడి మేధ నొంది చదివినను దుఃఖమును బోగొట్టు పరమార్థజ్ఞానము వృధాపాఠకునకు లభింపజాలదు. ఇట్టివ్యర్థ విద్యలమాని మానవుడు పట్టుదలతో హృదయస్థుడగు పరమేశ్వరుని దర్శించి కృతార్థుడు కాబ్రయత్నింపవలయును.

ఆ. ఎన్ని వేషములకు నెఱుకయే మూలంబు
యముని గెలువవలెను సమయ మెఱింగి
దొంగ వసతి గాక దొరకునా సౌఖ్యము, వి...

ఎన్నిమాయవేషములు వేసినను జ్ఞానము లేనివానికి మోక్షము
లభింపజాలదు. జ్ఞానశూన్యుఁడు కాలానుసారముగ వర్తించి
పాపకృత్యము లాచరింపక యమలోకమునఁ బడకుండుటకు
యత్నింపవలయును. మోక్షము దొంగవ్రేటునఁ దక్కులభింప
జాలదు.

ఆ. ఎఱింగి మరిగి తిరిగి యేకాంతమును గోరి
పరుగులిడక యోగపథము పట్టి
పరము గోరి మించఁ బరిపూర్తి సెందురా, వి.

బ్రహ్మమును ధ్యానించుకాలమున మాయాధర్మములకు మోస
పోక ఏకాంతస్థలమున సమాధిలోనుండి పేరాసకులోనుగాక
యోగము నాశ్రయించినచో పరబ్రహ్మసాక్షాత్కారమై మోక్ష
ము లభించును.

ఆ. ఏకచక్రధరుఁడె యెల్లలోకంబులఁ
బాక మెఱింగి యేలు ప్రభుఁడు గాఁడు
రాకపోక లడఁచి రాజిల్లు మదిలోన, వి...1049

సాధకుఁడా ! నీవు విష్ణుమూర్తి యొకఁడే సర్వనియంతయని
భ్రమపడి విఫలుడవుకాకుము. మాయావృతుడవై వెతలొందక
జ్ఞానము నార్జింపయత్నింపుము.

ఆ. ఏకసమమునందు నెఱుక గల్గినయోగి
పరుల నెఱిగి చూడ భావమందు
నాశలేక మించి యన్నిటఁ దానగు, వి...

యోగాభ్యాసవశమున జ్ఞాన మార్జించినయోగి తనయందు
వలెనే పరులయందుఁగూడఁ బరబ్రహ్మస్వరూపమును దర్శింపఁ
గలఁడు. ఇంతియేగాక పరులయందుఁ దనజ్ఞానతేజము ప్రస
రింపజేసి యందఱియందును దాను వెలుఁగొంద సమర్థుఁ
డగును.

ఆ. ఏడు నైదు నాలు నెనిమిది తొమ్మిది
యేమి కట్టునుండి యెట్లు తిరుగు
వాడి వాడి నంత వాడద దేమొకో, వి... 1001

మాయావృతమై యీచంచలభావముపంచకోశములయందు
పట్టుమాధులయందు సప్తాజ్ఞాన భూమికలందు అష్టపాశము
లందు తాపత్రయము అరిషడ్వర్గమును నవవైరివర్గమునందుఁ
దిరిగితిరిగి యలసి యున్నను చాంచల్యము మానికృశింపకున్న దే!
ఎంతచిత్రము.

తే. ఏదికోరిన నీకోర్కె యెఱుక యగును
ఏది కోరిక నిండెనో యిరవు నగును
సాధువిద్యకు ధరలోన సమములేదు
కోవిదుల కిది దెలిసిన గుఱుతు వేమ !

నీమనస్సునకు సంతృప్తి నిచ్చునదియును కోర్కెవూరించు
నదియు శాంతరూప మగుజ్ఞానమే సాధువిద్య యగు తపస్సును

మించిన విద్యలేదు. ఈవిషయము జ్ఞానవంతులందఱు నెఱింగి
నదే సుమా!

ఆ. ఒడలిమెఱుఁగుఁ జూచి నడసొబగును జూచి
వంకకొప్పుఁ జూచి వనితఁ జూచి
విటులు కడుపులోన వెత నొందకుందురా, వి.
చెలువలమేని నిగనిగలు నడలబెడఁగు ఓరకొప్పుఁజూచి విటు
లు మోహంధులై వర్తించుచున్నారు. కాముకులు స్త్రీరూప
మును జూచినచో మోహమును జంపుకొనఁ జాలరనుట నిక్కు
వము.

ఆ. కడుపులోన నున్న ఘనమైనపిండంబు
ముందు కష్టమెల్ల మొదలరోసె
నింక నైనబుద్ధి యేర్పడఁ బుట్టదా, వి... 1054
మాతృగర్భమున జీవుఁడు పిండాకారముగ నున్నపుడు నానా
వస్థ లొంది జననమరణరూపమగు సీయాతన లేలయని విరక్తి
నొందును. జనించినపిమ్మట మాయావృతుఁడై పూర్వవిషయ
ముల మఱచి విఱ్ఱవీఁగసాగును. ఈజీవునకు సద్బుద్ధి యెటులఁగలు
గునోగదా!

ఆ. కల్మషంబు సోకఁ గనుపింప దెంచును
రూప మెవ్వరికిని రూఢితోడ
దామసం బుడిగినఁ దగఁ గల్గు జ్ఞానంబు, వి...
మానవుఁడు తానుదుష్కృత్యములఁజేసి పాపము నార్జించితి
నని కనుగొనుటకుఁదగిన బాహ్యరూపము లేవియులేవు. కాన

తమోగుణము మాని శాంతముగా నున్నచో పాపమంటనేరదు.
పిమ్మట జ్ఞానము కలుగును.

ఆ. కాంత కుంక యైనఁ గానికులం బైన
పాయలేక విటుఁడు బ్రమసియుండు
మరిగి గ్రుడ్డికుక్క మాంసంబు గొన్నట్లు, వి...

విటుఁడు పరకాంతను గులశీలములు విచారింపక వలచి పద
లక వెంటనంటి తిరుగుచుండును. దానివలన రానున్న ముప్పు
లూహింపఁడు. ఇది తేఱఁగఁజిక్కినదని గ్రుడ్డికుక్కమాంసమున
కలవాటుపడి చిక్కులాందుటతో సమానము.

ఆ. కాంతసిందురంబు కడుఁ బిత్తరోగికి
నొనర నుధువుతోడ నొసఁగినంతఁ
దనరు దేహబలిమి ధన్యుడై గట్టిక్కు, వి...

పైత్యరోగి ఆయస్కాంతసిందూరముతోఁ దేనెగలిపియిచ్చి
నయెడల పైత్యవ్యాధి తొలంగుటయేగాక దేహబల మభివృద్ధి
నొందును. వాఁడు రోగనిర్ముక్తుడై సౌఖ్యముగాఁ జీవింపఁ
గలుగును.

ఆ. కామచింతఁ జిక్కి కనుగాననేరవు
నీమనిష్ఠఁ దగిలి నియతి మీఱి

తామసంబు నడఁచి తన్తయ మందరా, వి...

కామముపై కోర్కెతో కన్ను గానక తిరుగకుము లోని
యజ్ఞానమును పోగొట్టికొని నియమముతో మెలఁగుచు నిష్ఠా

గరిష్ఠుడై వర్తింపుము. పరమార్థవిరోధియగు తామసమును విడ
నాడి మోక్షము నొందుటకై యత్నింపుము.

ఆ. కాయమును గనకయఁ గనియు నావల నున్న
కాయమును విడచినఁ గాఁడు యోగి

కాయమందు ముక్తిగతి కేగవలయురా, వి...

పాంచభౌతికమగు నీదేహమును జూచియుచూడనటులఁ
దిరస్కరించి పునర్జన్మము రాకుంటకై ప్రయత్నించువాడే నిజ
మగుయోగి. దేహమున్నపుడే ముక్తి సాధింపవలయును గాన
మానవుఁ డిందులనుఁ గృషిసల్పనగును.

ఆ. కాయ మున్న యద్వై కామాదులను గోసి

జ్ఞానమార్గమునకుఁ గడఁగవలయు

జాగు చేయఁ గాయ మేఁగిన నేమగు? వి...

దేహముఆరోగ్యవంతమైనస్వాధీనమునందున్నపుడే కామా
దివికారములను వర్జించి జ్ఞానము సంపాదించుటకుఁ బ్రయత్న
మెక్కువగాఁ జేయవలయును. ఎపుడో జ్ఞానమార్గింప నగునను
కొందువేని యంతలోఁ జూపు తటస్థింపవచ్చును. అపుడేమిచేయఁ
గలవు?

ఆ. కాలు చేయి వంచి గాలి నిండఁగఁ జేర్చి

నేల వ్రాలి కొన్ని నిలిచి కొన్ని

యాసనముఖవిద్య లభ్యాసవిద్యలు, వి... 1061

కరచరణాదులను జిత్తచిత్తముగావంచి వాయువు కుంభించి

నేలపైవ్రాలి గాలిలో నిలిచి చేయు ఆసనవిద్యలు యోగములన్ని

యు మోక్షసాధనములు కాఁజాలవు. ఇవియన్నియుఁ గేవల
భ్యాసపాటవమువలన లభ్యములైనవి.

ఆ. కావుకావు మనుచుఁ గాళ్లుండి పలికెడి
కాకీకరణిఁ బల్కి కానరారు

బాఁపలై నవారు బ్రహ్మమునెఱుంగరు, వి...

కాకికాళ్లు గలిగియుఁ గావు కావుమని (రక్షింపుము రక్షింపు
మని) పలుకుచుండును. అటులే బ్రాహ్మణులను అర్థము నెఱుం
గక వేదమును బఠించుచుండురు. అట్టివృథాపఠనజడులు బ్రహ్మ
స్వరూపముఁ గాంచఁజాలరు.

ఆ. కులము హెచ్చుతగ్గు గొడవలు పనిలేదు
సానుజాత మయ్యె సకలకులము

హెచ్చుతగ్గుమాట లెఱ్ఱెఱుంగఁగ వచ్చు, వి...

జాతియొక్క హెచ్చుతగ్గుల నెంచ నవసరమేమి? సమస్త
మును ఒక్కటియేయైనప్పుడు అట్లెంచినను హెచ్చుతగ్గుల నెట్లు
తెలిసికొనవచ్చును. జాతులన్నియు నొకదానివెంట నొకటి
జనించినవి కావున భేదవిచార మనవసరము.

ఆ. కూడు గుడిచి లెస్సఁ గూర్చున్న వాఁడైన
నాఁడుదాని గన్న నట్టె తగులు

నన్నసార మొడలి కతిమదం బిడునురా, వి...

కడుపునిండఁ దృప్తిగా నాహారము దిని కూర్చున్నవానికి

ఆఁడుదానినిఁ జూచినంతనే యెక్కడలేని కామవికారముకలు
గును. ఇదియంతయు భోజనమువలనఁ గలుగువికారమే. అన్న

రసము దేహమున కింత యనరాని మదము కలుగఁ జేయును
గావున ఆహారవర్జనముఁ జేసినగాని కామమును జయింప
వీలుండదు.

ఆ. కూడుఁ బెట్టకున్నఁ గుఱ్ఱిలో జరరాగ్ని
భక్షణంబు నేయు కుఱ్ఱిమలము
కూడువిడిచి మలము గుడుచురా యుపవాసి?వి.

ఆహారము లేకున్నచో జరరాగ్నిమలభక్షణముఁ జేయుచుం
డును. కావున నుపవాసము లొనర్పకుము. ఉపవాసవ్రతమును
నిర్వహింతువేచి జరరాగ్ని కన్నమునకుమాటుగనశుద్ధముఁ బెట్టిన
వాడవగుదువు. అందుచే నుపవాసవ్రతఫలము దక్కకపోగాఁ
బాపము కలుగును.

ఆ. కొమ్మ ద్రిమ్మరై న ద్రిమ్మరుల వలచు
సరస విటుల నేల సమ్మతించుఁ
బేడఁ దిన్నపురుగు బెల్లమే మెఱుఁగును?వి...

పేడయే యాహారముగాఁ దినుపేడపురుగు బెల్లమురుచి
గ్రహింపఁ జాలనియట్లు త్రిమ్మరియైన పడఁతి విటులకొఱకు వెద
కుచుచుండు నేని పాతివ్రత్యమువలనలభించు మోక్షఫలమునైనను
భర్తృసుఖము నైనను గమనింపఁజాలదు.

ఆ. కొండెగాఁడు చావఁ గొంత దనుకఁ బోవు
వంతు కింతెగాని వగపు లేదు
కొంకినక్క చావ గొట్టె యేమిటి కేడ్చు,వి...
కొండెగాఁడగు దుష్టుఁడు మరణించిన యూరివారు దుఃఖం

పరు.వానితో నేగఁబ్రయత్నింపరు. ఎట్టులనఁగా: నక్కచచ్చి
నచో గొట్టెలు దుఃఖము నొందవుగదా !

ఆ. ఖచరవరులు భూమిఁ గనఁబడ రందురు

కానవచ్చినంత గౌరవింత్రో ?

తల్లిదండ్రుగురులు తత్సముల్ గారొకో ?వి...

దేవతలు భూలోకవాసులకుఁగానరారు. కానరా రనియాం
దోళింతురుగాని మానవులు దేవతలఁజూచినగౌరవింతురా? అటు
లగౌరవింపనెంచినచో దేవతలతో సమానులగు తల్లి దండ్రులు
లేరా! వారిని గౌరవించిన దేవతలను గౌరవించినటు లగును
గదా !

ఆ. ఖనులఁ బుట్టు లోహగణమునం దెల్లెడఁ

బనికివచ్చు నొక్కయినుమె చాలు

నైనఁ జాలుకపఱతు రదియెచ్చుగా నుంట,వి...

గనులలోఁ బుట్టుసమస్తలోహములలో మిగులనుపయుక్త
మైనది యినుము. అన్నింటికి యినుమునేయుపయోగింపవచ్చు
నుగాని విశేషముగానుండుటచే దీనిని జాలకనగాఁ దలంచి ఫలము
గ్రహింపలేకున్నారు.

ఆ. గట్టుమీఁది మన్ను చట్టుపైఁ దగురాయి

పుట్టలోనివాని బుడుగు తొడగు

గట్టిగాను మూటఁ గనకంబు పుట్టును,వి...1070

గట్టుల మీఁదిమన్ను గుట్టలలోనితాయి పాముకుబుసము

వీనినుండి బంగారమును దప్పక సాధింపవచ్చును. ఈస్వర్గ
యోగము తెలిసికొన్న దరిద్రముండదు.

ఆ. గద్దె గణము నిద్ర కలలు కోరికలును
ముద మొసంగు శకునములును జెలఁగు
ప్రశ్నలు పదివేలు పరికించి చూడఁగా
నొను గాక పోను నొను వేమ!

గద్దెతో సోదెసెప్పట గణాచారులున్నవి లేనివి చెప్పట,
శకునములు, ప్రశ్నలు చెప్పట, కలలు, కోరుకొనుటలు అను
నివి ఒకప్పుడు నిజముగ జరుగును. మఱియొకప్పుడు జరుగక
పోవును గావున వీనిపై విశ్వాసముంచుట నిరుపయోగము.

ఆ. గాసిఁ జెందనేల గతికామమును మించి
వాసిగాను భక్తి వరుసఁ దెలిసి
మోసపోక యెలుక ముగియుట కానరా,వి...

వృథాశ్రమపడుటయేల? కామమును వర్జించి భక్తియో
గమును గుర్తెరింగి మోసములకు లోనుగాక జ్ఞానివై కడలేలు
టకుఁ బ్రయత్నించుము.

ఆ. గుఱికి రావు జగతిఁ గోమటినిష్ఠలు
లోభితనముచేత లోని కడఁగుఁ
బులియు దాసరి కిడుపాలుపగుచందమా,వి...

కేవలలోభమును బాటించి కోమటినిష్ఠలతో నుందువేని
ఫల మిసుమంతయు లభింపనేరదు. పెద్దపులి దాసరికి నర్చన
చేయనెంచి వానిని దినినటుల లోభత్వముతోఁ గూడిన నిష్ఠలు
నిన్ను తుదముట్టించవని గ్రహింపుము.

ఆ. గొప్పపిలుఁదు గన్నఁ గుచకుంభములుగన్నఁ
జెప్పరానిచోటి చెలువు గన్న
ముప్పిరిగొనునయ్య మొనసిన మోహము,ని...

స్త్రీలయాకార విశేషములెంత వారైకైన వలపు గలిగిం
చును. చెలువలవ్రేగు పిలుందులు వలువచనులు మరునింటి
సోయ్యగము లోనగునవి చూడఁగనే పాడుమోహ మెచ్చట
నుండునో గాని వచ్చి చుట్టుకొనును.

ఆ. గోచిపాఁతఁ బెట్టి కోరి తా ముని నంచు
మనసులోనియాశ మానలేఁడు
ఆకృతెన్న. వేటికాశ యెన్నఁగ వేటు,ని...

కొందఱు చంచలహృదయులు గోచిదాల్చి మేము మునుల
మని విట్టివీగుచుందురు గాని లోనియాశల మొదలంటఁగోయ.
లేరు. ఆకృతియో మునిస్వరూపము. ఆశలో సంసారులకుఁ
దగినవి. వీర లుభయభ్రష్టులనుట నిక్కువము.

ఆ. గోచి విడుచుయోగిఁ గోతిగా నాడించి
వెట్టివానిఁ జేసి వెతలఁ జిక్కఁ
జేయునయ్య లేమి చేసెదరో రేల?వి... 1076

అజ్ఞులు సర్వసంగపరిత్యాగియై దిగంబరియగునతనిని మహా
యోగిగా భావింపఁజాలక పిచ్చివానిగాఁ దలంచి కోతినాడించి
నటు లాడింతురు. వీరు రాత్రులందుఁజేయుదు శ్చర్యలు తప్పక
గమనింపఁదగినవి.

ఆ. గృహము దేహ మొండె కేవలగుణ మొండె
దాని నిలిపికొనియు దీని దీర్చు

గానరాదె నీకు నానంద సుఖ మది, వి... 1077

దేహము గృహము వంటిది. ఈ దేహగృహవాసునకు సాధన
ముఖ్యుఁగ ద్రిగుణములు (సత్త్వరజస్తమస్సులు) గలవు. దేహధార
ణముగావించి గుణవికారములను గూలఁద్రోయఁ గలుగుదువేని
యానందస్వరూపమగు స్వర్గము లభించును.

ఆ. ఘటము గాన్తఁ జేసి ఘనగుణ మెద్దుగా

దవిలి కర్తములను నువ్వులఁ జేసి

తెలిసిగానుగాఁడు దిలకారకాత్మము, వి...

సాధకుఁడా! నీశరీరమును గానుగుగాఁజేసి దుర్గుణములను
నెద్దుగా నొనరించి కర్తము లనునవ్వులను గారుగాఁడుము.
అపుడు నీవు తిలకారకుఁడవై మోక్షమును తెలమునార్జించి
కృతార్థుఁడ వయ్యెదవు.

ఆ. చిత్తము గలయోగి శివునివలెనె యుండు

మిథ్యయోగి యుండు మిడుతవలెను

నిత్యుఁడైనయోగి నీవలె నుండును, వి...

జ్ఞానియగు యోగి యైహికములకంటక శివునివలె సర్వజన,
వందనీయుఁడై వర్తించును. మాయయోగి మిడుతవలె నెగిరి
పడుచుండును. నిశ్చలుఁడగు యోగి హృదయమందలి బ్రహ్మ
స్వరూపమువలె నిలుకడగా నుండును.

ఆ. చింతఁ జెంతనుండు చేమంతిపూబంతిఁ
 గాంతఁ జూడఁ దలఁచు గౌఁగిలింప
 నంతమంతనమున నానందకేళిరా, వి... 1080

చింతలకాస్పదమై బయటికిః జేమంతి పూబంతివతెచున్న
 కాంతనుజూచి విటుఁడు గౌఁగలించుటకు ఏకాంతమునఁ గా
 ముకేళిదేలుటకుఁ బ్రయత్నించుచు నుండునుగాని జ్ఞాన మార్జి
 పఁడు.

ఆ. చీకటింటఁ జేరఁ జేదివ్వె లేకయే
 గూక గానరాదు రూఢిగాను
 రాకపోక లడఁచి రవములో విని సొక్కు, వి...
 చీకటింటిలో దీపము లేనిది వస్తువు కనఁబడనట్లులు గురూ
 పదేశము లేక పరమాత్మ కన్పింపదు. అజ్ఞానభూమికల రాక
 పోకలడఁగించి ప్రణవనాదమును విని యానందించినచో ముక్తి
 చేకూరును.

ఆ. చెలిమి మీఱ మదిని జింతలు విడనాడఁ
 బిన్న పెద్దలకు పెరిగివచ్చు
 మంటిమింటినడుమ మదినిల్పి చూడుము, వి...
 ఇతరులతోఁగల కర్త సంబంధమును దిగఁద్రావి చింతల
 విడువవలయును. పిమ్మట భూమ్యాకాశముల మధ్యనున్న జ్యోతి
 స్స్వరూపముపై హృదయమునిల్పి తదేకబుద్ధితో వర్తించెద
 వేని క్రమముగా నీశ్వర సాక్షాత్కారము నొందఁ గలుగుదువు.

ఆ. చచ్చెఁ జచ్చె ననుచుఁ జా వెంచి వగచెడు
దీన నకుల వెట్టి దెలుపరాదు

ప్రాణమునకు మృత్యుబంధము లుండునా?వి...

అజ్ఞులు తమవారెవరైన గతించినయెడల నూరక
యెద్దుచ్చుందురు. ఇంతకంటే వేఱు వెట్టిగలదా! ప్రాణము
నకుఁ జావులేదు. గతించినది దేహమే యని వాంఛ వివేక
శూన్యులై తలంపలేరు.

ఆ. చమురు రాచికొన్నఁ జర్తంబు మెఱుఁగెక్కు
సాము చేయ మేను సత్తువెక్కు

జ్ఞానమార్గ మెఱుఁగ కడ తేరు జన్మంబు, వి...

చమురు రాసికొన్న మేను మెఱుఁగెక్కినట్లు గరిడి చేసిన
కొలంది మేనికి సత్తువ వచ్చినటులు జ్ఞానమార్గము నెఱింగిన
యెడల జీవునకు జన్మము కడతేఱును.

ఆ. చాడికానిమాట చావిడిలో నిక్కు

వేట బో శునకము వెలయ నిక్కు

వెలఁదిఁ జూచునపుడు విటకాఁడు నిక్కురా,వి.

కొండెకానిమాట రాచకొలుపులానే పనికి వచ్చును. వేట
సమయముననే శుక్కు తెగనీలుగును. విటకుండు పరకాంతను
గాంచినపుడే కామోద్రేకముచే నిట్టనీలుగుచుండును.

ఆ. చాలు చాలు నిలను జననమరణములు

మేలుగావు మాయ మెలకు వెఱిఁగి

ప్రాలుమాల కిలను భక్తిచేఁ బూనుము, వి...

ఆవస్థారూపములగు నీజననమరణములు జీవుని కష్టపెట్టునవే
గాని వేఱుగాదు. ఇవియన్నియు మాయవలననే జనించుచు
న్నవి. కావున భక్తియోగము నవలంబింతువేని మాయావర
ణము దాటి సుఖము నొందఁగలవు.

ఆ. చిద్ర మెన్నువాఁడు శిష్యుఁడు తానొనె?

చిద్ర మెఱుఁగువాఁడు శిష్యుఁ డగును

చిద్ర మెఱిఁగి విడువ భద్రంబు చేకులు, వి...

ఒరుల తప్పవట్టువాఁడు శిష్యుఁడు కాఁడు గాని తనతప్ప
నెఱుఁగువాఁడే నిజమగు శిష్యుఁడగుచు. మోక్షమనునది తన
తప్పఁ దా నెఱింగి సవరించుకొనువానికి లభించుచు.

ఆ. ఛేద్య మైనదానిఁ జేపట్టినాఁ డని

మూలవస్తు వెట్టు కేలఁ బట్టు

దాని నూనఁ గలుగు దాధ్యము లేకున్న, వి...

సర్వవిధముల ఛేదింపఁదగిన దగు నవిద్యను జేపట్టినవాని
కెన్నఁటికిని మూలవస్తువగు జ్ఞానము లభింపఁజాలదు. జ్ఞానము
నార్జింపవలయునన్నచో తగుచిత్తనిశ్చలము ముఖ్యముగాఁ
గావలయును.

క. జగ మరయ నింద్రజాలము

జగ మనఁగా మాయ సుమ్ము జన్మాదులకు

భగవంతుఁ డగును బ్రహ్మము

నిగమాగమనిర్వికారనిపుణుఁడు వేమా!

ఈలాకమంతయు గారడివలె నింద్రజాలమువలె మాయా
వృతమైనది. జన్మజన్మలకును ఈమాయావరణమిటులే యుం
డును. సిగమవేద్యుడగు భగవంతుఁ డొకఁడే భుక్తిముక్తి
ప్రదాతయగు బ్రహ్మస్వరూపుఁ డని యెఱుంగ నగుచు.

ఆ. జంతురాసులందు జనియించి జనియించి

దివ్వుపట్టినట్టు తిరిగి తిరిగి

తనువు నిత్య మంచుఁ దలఁచంగ నవ్వరో, వి...

జంతురాశియం దూఱక జన్మ మెత్తియెత్తి దివ్వుతిరిగి
యున్న యీమానవుఁడు తనువు నిత్యము తాను నిత్యమని ప్రేరి
నచో నది నవ్వులబాటు గాకపోవునా!

ఆ. జనన మెట్టు కలిగె జాతి యెయ్యని యయ్యె

జననమరణములకు జాడలెఱుంగ

వినఁగ వినఁగ దీని వివరించికానరో, వి...

జీవునకు జనన మెటులఁ గలిగెనో ఎన్ని జాతు లిదివఱ కెత్తి
యుండెనో జనన మరణములకుఁ గారణము లెవ్వియో అజ్ఞాను
లగు మానవులు వివరముగాఁ దెలిసికొనుటకుఁ బ్రయత్నము
చేయుటలేదు.

ఆ. జాతిభేద మెంచి జన్మముల్ దెలియక

ముక్తి గానలేరు మూర్ఖజనులు

జాతు లెంచనేల జన్మంబు తెలియుము, వి...

అవివేకులగు నరులు కేవల జాతిభేదములుపాటించి మానవ
జన్మమునకుఁ గల సమత్వము గ్రహింపఁజాలక మోక్షమును బడ

యఁజాలకున్నారు. జాతులను విచారింపక వివేకి మానవజాతిని
జన్మమును బట్టి సమభావముతోఁ జూడవలయును.

ఆ. జాతసూతకములు సత్యమైయుండంగ
నంటినంత నెట్లు లంటుకలుగు ?

వితము గానలేరు వెలయంగ జీవులు, వి...

జననమరణములు నిత్యము లగుటచేత జీవుఁడు నిత్యము పురు
డుతో (సూతకముతో)నే యుండును. ఈసంగతి గ్రహింప
లేక యవివేకులు తాఁకినచో మైలపడుమమని పలుకుచుందురు.
ఇంతకంటె అవివేకముగలదా ?

ఆ. జీన ముండుచోటు స్థిరముగాఁ దెలియక
తిరుగు నస్థిరమగు దేహమందుఁ
దిరుగనేల యసుచు దెలియలేఁ డజ్ఞాని, వి...

పాంచభౌతికమగు నీదేహములో బ్రహ్మస్వరూపుఁడగు జీవుఁ
డెచటనున్నాఁడో తెలియక మూర్ఖుఁడూఱక పరిభ్రమించుచు
న్నాఁడు. ఈపరిభ్రమణము పృథాయని యజ్ఞానియెంతకు నెఱుం
గలేకున్నాఁడు.

క. జీవంబగు జీవేశుఁడు

జీవుని కొకయిట్లు చూపఁ జింతల నొంటై

కావరమున గర్వించుచు

భావములో శివుని మఱచి బ్రమగొను వేమా!

జీవేశ్వరుఁడు తననాశ్రయించియున్న జీవునకు ఒకానొక
యిట్లు (దేహమును) నివసించుటకుఁ జూపఁగా నాజీవుఁ డా

యింటిని జూచి మునిసి చింత లొందుచు గరువించుచు మన
స్సులొక బరమేశ్వరుని మఱచి సంసారములొ మునిగి లేలుచు
బూర్వజానమును గోలుపోవును.

ఆ. జీవ మేడనుండు భావ మెక్కడనుండు
కాపురంబులేడఁ గదిసియుండు
దనరుచున్న రెంట్రిస్థల మేల తెలియరు? వి...

జీవమును భావమును ఈభౌతిక దేహమునం దిమిడియున్నది.
ఈరెండు మానవశరీరమున నేయేస్థానములతో సంబంధించియు
న్నది. సామాన్యమానవు లేటికొక తెలిసికొనఁజాలకయున్నాడు
గదా?

క. జీవాత్ముఁ డెప్పు డుండెడి
తావును దాఁ దెలియలేక తగ నస్థిరమున్
భావమున నమ్మి తిరిగెడి
జీవికి ధర ముక్తి గలుగఁ జెల్లునె వేమా!

జీవాత్ముఁ డున్నస్థలమును తెలిసికొనఁజాలక అస్థిరపదార్థము
లను దైవస్వరూపముగా భావించి తిరుగుచుండు జీవులకు మోక్ష
మెన్నఁటికిని గలుగఁజాలదు.

ఆ. జీవి జీవి జంప శివుని జంపుట యగు
జీవుఁ డరసి తెలియ శివుఁడె కాదె
భావమందు వేగ పరికించిచూడుము, వి...

ఒకజీవి వేటొకజీవిని జంపినచో దేవుని చంపినట్లే యగును.

వీలయినఁగా: దేవుఁడు సర్వాంతర్యామియై యుండును గదా!
అందువలన నెదటి జీవునిజంపుట దేవుని జంపుటతో సమము.

ఆ. జీవుఁ డిలను నిండి సృష్టిలో నుండంగ
శివుని వెదకఁబోవు జీవుఁ డహహా?

జీవుఁడు శివుఁడను చిహ్నంబుఁ దెలియక, వి...

జీవుఁడే శివుఁడు శివుఁడే జీవుఁడు. జీవస్వరూపుఁడగు శివుఁ
డు సృష్టియందంతటను నిండియుండ మందమతి శివుఁ డెచట
నున్నాఁడా యని వెదకుచున్నాఁడు. జీవుఁడే శివుఁడను గుర్తు
నెఱుంగక జచులిటుల మోసపోవుచున్నారు.

ఆ. జల్లిమాట లనుచు జగమునఁ దిరిగెడు

కల్లగురుఁడు కట్టు నెల్లకర్త

నల్లు పురుగు నేరి పలవింశఁ జేయదా? వి...

నోటికివచ్చినటుల నజ్ఞానముగాభాషించు నవివేకులగు గురు
వులు దేశ గ్రమ్మరులై శిష్యులకుఁ గర్తల నంటగట్టుచుందురు.
వల్లుపురు గేడివించినటుల శిష్యుల నీగురువులు నానావస్థలపాలు
గావించుచున్నారు.

ఆ. జాణలై నయట్టి చసలాయతాక్షుల

వలపు లరసి చూచి భ్రమయ నేల?

బయలిరూపు లెల్ల పరికింపఁగా నేల? వి...

నేర్పరులగు నెలఁత లెదటిపురుషుని మరులుకొలుపుటకుఁ
జేయుదుండగములను జూచియు వాండ్ర దేహసౌందర్యము
గాంచియుఁ గామవికారములకు లోనుగాకుము.

ఆ. జ్ఞానభావపరముఁ గనుఁగొనకున్నను
మానరాదు మనసు మమతఁ దగిలి

పూని జన్మములను బొందు తా పుడమిని, వి...

మనుజుఁడు జ్ఞానమార్గమును కనుఁగొని దాని నవలంబింప
నంతవఱకును ఆశాపడితుఁడై కోర్కి నాపుకొనలేక చూచిన
దానినెలఁ గోరుచు నాయాఫలముల కొఱకుఁ బెక్కుజన్మము
లెత్తుచుండును.

ఆ. తనదు నాత్మయందు దైవంబు గలుగఁగ

తీర్థయాత్రల కిల తిరుగునరుఁడు

గంధపుఁదునకల గాఢై మోసినయట్లు, వి...

తనయాత్మలోనే దైవ ముండఁగా తీర్థయాత్ర ను దిరుగు
టకు యత్నించునరుఁడు గంధపుఁ గట్టెలను మోయుగాడిద
వలె విఫల ప్రయత్నఁడగుచు గాని కృతార్థుఁడు కానేరఁడు.

ఆ. తనదులోని జీవతత్త్వము లెలియక

వేఱటంచుఁ దలఁచి వెదకు టెల్ల

భాను నరయ దివ్య పట్టినరీతిరా, వి... 1104

తనలోని తత్త్వమును గమనింపనేరక ప్రపంచములో నెట
నో బ్రహ్మము కలదని వెదకుట సూర్యునివెదకుటను దివిటీపట్టు
టవంటిది.

ఆ. తనువు నడవిఁ జేసి తనలోనె కూర్చుండి

తపము చేయలేని తనసులెల్ల

నడవియందుఁ జేరి యలజడి పడెదరు, వి...

తపస్సు చేయుట కెచ్చటితో పోక శరీరమునే యడవిని జేసి
తపముఁ జేసిన దైవ మగువడును. అడవులకేగి తపస్సు చేసికొను
టలు కేవలము శ్రమాస్పదములే గాని వేఱుగాదు.

ఆ. తన్ను దెలియకున్నఁ దగ వేదములు వెఱ్ఱి
సర్వసంపదల ముసాబువెఱ్ఱి
ఆరుశాస్త్రములు నికాపురాణములును
జబ్బులనుచు జగతిఁ జాటు వేమ!

ఆత్మజ్ఞానములేనివాఁడు పరించిన వేదము, వానియైశ్వర్యము,
వానిపురాణ శాస్త్ర నిజ్ఞానము నిష్ఠాములు, ఉపయోగ రహిత
ము లని వేమనమహాయోగి చాటి చెప్పుచున్నాఁడు.

ఆ. తన్నుఁ దెలియునట్టి దైవజ్ఞు లెన్నంగ
నిన్ను దెలియరేని నిలువ గైరి
మాయఁ దెలియకున్న మంటపాలై రయా, వి.

దైవజ్ఞులమని చెప్పుకొను నీజోస్యులందఱు తన్నుతా గ్ర
హింపఁ జాలనియాత్మజ్ఞానశూన్యులు. ఈశ్వరకర్పితముగ నున్న
మాయాస్వరూపమును గమనింపనేరక కడకువీరు నశించుచున్నా
రనుట ధ్రువము.

ఆ. తమకు సాటియండ్రు దైవజ్ఞు లగునరుల్
పరగ గూఢభావ మెఱుంగ లేక
ఇట్లు మాయఁబడిన నెటు తెలియును మాయ?వి.
కర్తానుభవమువలన గలుగుకష్టసుఖములను గురుతింపలేక
దైవజ్ఞులు తమకు ఆగతానాగతవిషయములు సమగ్రముగాఁ

దెలియునని రీతగాఁ బలుకుచుందురు. మాయాస్వరూపమెన్నఁ
టికి గోచరింపదుగదా !

క. తమమునఁ జచ్చిన మనుజుఁడు

మమతను దాఁ బుట్టుచుండు మరణముకొఱకే

శ్రమ దీర్చు గురుని వేడిన

“భ్రమమూల మిదంజగత్తు” బయలగు వేమా !

మానవుఁ డజ్ఞానియైచిరకాలము యుక్తాయుక్త జ్ఞానశూన్యుఁ
డైవ ర్తించి కామాదులనువిడువక మరలమరలఁ బుట్టుచుఁజచ్చుచు
సంసారమునఁ బడి కొట్టుకొనుచుండును. జ్ఞానశాలియగు గురు
నాశ్రయించినచో ప్రపంచమంతయు భ్రాంతిమూలకుని దెలిసి
యజ్ఞానమును నశింపఁజేయును.

ఆ. తరుణి సొగసుకాని తనయునిఁ గన్నను

మరునికళల మించి మనసు పాటుఁ

బాపజాతిమనసుఁ బట్టంగ రాదయా, వి...

ఆఁడుదానికి తనకుమారునైనను చక్కనివానిఁ బొడఁగని
నచో మోహము పుట్టును. వావివరుసలనేని పాటించనీని
పాపపుమనస్సును బంధించుట సామాన్యకార్యము కాదుకదా !

ఆ. తలను వ్రేలవేసి తాలి మించుక లేక

యోగి తెఱచుఁ గన్ను మూఁగ యగుచు

జ్ఞాన మది యెటాను గష్టపు దేహామకా, వి ...

మనస్సు నిలుకడలేని యోగులు బాహ్యదంబరముకొఱకుఁ
దలవ్రాచి మూఁగవానివలె బలుకకుండఁ గనులతో నెటులోఁ

జూచుచుండును. జ్ఞానమెటులఁ బోయినను దేహముతో నానా
వస్థల నొందుచున్నాఁడు.

ఆ. తలఁపుచేతఁ గల్గు తారకబ్రహ్మాంబు
తలఁచి చూడఁ దానె తత్త్వమగును
తలఁపు లోనితలఁపు తానె త న్నెఱిగిన, వి...

తలఁపుఁ జలంపనీయకుండ నిలిపి తారకయోగమును అను
ష్ఠించినచో తానే (జీవుఁడే) తత్త్వస్వరూపుఁడని బోధపడును.
తానే యీశ్వరుఁడని తెలిసికొనినఁ జాలును. సంకల్పము ఫలిం
చును.

ఆ. తలఁపు దలఁపఁ గూలి తగనేయ కీయఁడు
వలపు దీఱ నీయగలుగురూక
ముక్తినిగిగురుఁడు మ్రుచ్చులకొడుకయా, వి.

చాకిరిచేయనిది యజమాని కూలినీయఁడు. వలపుఁ దీర్పనిది
విటుఁడు జారకాంతకు రూకనొసంగఁడు. మననముఁ జేయనిచో
గురు వనుగ్రహింపఁడు. మననముఁ జేసినను ముక్తిఁ దెలుపని
గురుఁడు దొంగయే యగును.

ఆ. తలఁపునందు శివునిఁ దలపోయఁగాలేక
తలఁప దెల్ల బయటి తలఁపుఁ జేసి
తలఁపు తాన యైన దత్త్వజ్ఞుఁ డగుసుమీ! వి.

తలఁపును నిలిపి యీశ్వరుని ధ్యానము చేయజాలక చాంచ
లన్నియు బహిరంగ ప్రపంచమునందుఁ బర్యాప్తముఁ గావించు
చంచలున కెన్నఁటికి ముక్తి లభింపజాలదు. భావమునం దాత్మ

స్వరూపుడగు పరమాత్ముని దగ్గించువాడే తత్త్వజ్ఞాని యనఁ
బడును.

ఆ. తలఁపులోనితలఁపుఁ దలపోసి దెలియరా
తలఁపు లెల్ల విడిచి తగినభంగి
తలఁపులోనితలఁపె తత్త్వంబు నాత్మరా,వి....

తలఁపులోనితలఁపును నిరంతరధ్యానముచేఁ దెలిసికొనినచో
నయ్యదియే యాత్మతత్త్వమగును. కాన నితరతలఁపులు విడచి
యందులకు యత్నింపుము.

ఆ. తల్లిగర్భమందుఁ దాఁ బుట్టినప్పుడు
మొదలఁ బట్టలేదు తుదకులేదు
నడుమఁ బట్ట గట్ట నగుబాటుగాదొక్కో? వి.1116

జీవుడు మాతృగర్భమునుండి వెలుపలకు వచ్చునపుడు వస్త్ర
ధారియైవచ్చుటలేదు. గతించినపిమ్మట శవమునకుఁగూడ వస్త్ర
ము లుంచుటలేదు. నడఁమకాలమున బ్రతికిన నాల్గునాళ్లుబట్ట
గట్టుకొనుట లజ్జాకరముగావున యోగులగువారు వస్త్రధార
ణము మాననగును.

ఆ. తల్లిదండ్రు గలరు తగజన్మజన్మలఁ
దనకుఁ చెల్పువానిఁ గనఁగలేరు
నాదమే పరమని నమ్మినవానికి
నిహమునందుఁ బరము నెసఁగు వేమ!

జన్మజన్మలయందు నీకుఁ దరివండ్రులు గలరు. వారినిసేవి
చుట ముక్తికారణమనియును నాదస్వరూపము బ్రహ్మము నొక

టేయనియు నెఱింగినవాని కీలోకమునఁ గామితసిద్ధియుఁ బర
లోకమున ముక్తిఁ జేకూరును.

ఆ. తల్లిదండ్రుచావఁ దా నాలిన్తోఁగూడి
యిల్లుఁ గట్టుకొన్న యింపులెల్లఁ
గొలుతమీటి దొంగ కూ డడిగినయట్టు, వి.

తనను కనినవారు చచ్చుచుండఁగా తాను కన్నులారచూచి
యును మరలఁ దాను నట్లే సంసారమునఁ బ్రవేశించుటయే
గాక యిల్లని వాకిలియని లేనిపోని పలపులుబెట్టికొని వర్తించు
నవివేకీ కొఱ్ఱులొ దిగవేసినచు సిగ్గునొందక కూడునెట్లుకొఱు
దేబిరించుదొంగతో సమానుఁడు.

ఆ. తల్లిగర్భమందు దాఁ జనియించియుఁ
దనదుభోగసతికి దానె పుట్ట
దల్లు రిర్వురయ్యు తను వొక్కటయ్యెరా ? వి.

మనుజుఁడు తల్లిగర్భమున తొలుత పుట్టి మరల భార్యగర్భ
మునఁ బుత్రరూపమునఁ జన్పించును; కావున నతని కిరువురు
తల్లులు నొక్కశరీర మనఁదగును.

ఆ. తల్లిదండ్రుఁ బాసి తనయాలితోఁగూడి
యిల్లుపట్టియున్న యింపదెల్లఁ
గొట్టికాడి దొంగ కోరినచందంబు, వి....

తల్లిదండ్రులవలన సౌఖ్యములు కలుగవని వారిని విసర్జించి
వేలుగ నిల్లుగట్టుకొని యుండు నవివేకుని మరిపెమంతయు

కొఱులొక దిగవేయఁబడినదొంగవాఁడు సుఖార్థము శిక్షాంతర
ము గావలయునని కోరుటతో సమానము.

ఆ. తల్లిదండ్రులనెడితత్త్వము నెఱుంగరు
యోనిలింగముల నటుద్భవించి
విష్ణు వరయ తల్లి వెలయు రుద్రుఁడు తండ్రి, వి.
మర సానములయందలి యవయవముల జనించయున్న
యానీచమానవులు తల్లియన నెవతెయో తండ్రియన నెవరో
వారెంతపూజ్యులొక దెసికొనఁజాలకున్నారు. తల్లివిష్ణుస్వరూ
పమనియుఁ దండ్రి శివస్వరూపుఁడనియు భావింపవలయునని
శాస్త్రములు చెప్పుచున్నది.

ఆ. తల్లిదండ్రు లెవరో తనకు జన్తము లెన్నో
తిరుగ నెఱుంగనట్టిదిక్కు లెన్నో
స్థిరము నస్థిరమును తెలియలేఁ డజ్ఞాని, వి. 1122
తొల్లింటినుండి తానెన్ని జన్తముల నెత్తెనో యింక నెన్ని జ
న్తములనెత్తవలసియున్నాఁడో యిన్ని జన్తములకుఁ దలిదండ్రు
లెవరో యానూనవజీవితమున నేది స్థిరమో యేది యస్థిరమో
వివేకహీనుఁ డెఱుంగఁజాలకున్నాఁడు.

ఆ. తల్లి యేశ్వ వినక తనయాలు పగచిన
జాలిపడెడివాఁడు జడుఁడు సున్ని
తారతమ్య మెఱుంగనేరని పశువగు, వి. 1123
కన్నతల్లి తనయవినీతికి విచారపడుచున్నదని యనుకొనక,
భార్యయేడ్చునేమోయని యామె యడుగులకు మడుగులొత్తు

నవివేకి హెచ్చుతగ్గులు గ్రహింపఁజాలని పశువని చెప్పటంలా.
సాహసము లేదు.

ఆ. తా ననంగ నెవఁడో తనవార లెవ్వరో
తెలిసి తెలియలేఁడు తిక్కనరుఁడు

అరిది పిసినికాయపురుగుపద్ధతి లాగు, వి.

అవివేకియగునరుఁడు దానెవఁడో తనవారెవరోయను నంశ
ముగ్రహింపలేక పిసినికాయలాని పురుగువలెఁ బుట్టినచోటనే
యూరుపేరులేక మరణించుచున్నాఁడు.

ఆ. తాను తానె యనెడితత్త్వంబులోఁ గల
యన్వయంబుఁ దెలియఁ డబ్బతోడు

తానుతానె యైన తల్లడం జేలరా? వి. 1125

అవివేకియగు యోగి తానుతానే యను తత్త్వమునందుఁగల
మూలార్థమును గమనింపఁజాలక యవస్థపడుచుండును. తానే
ఈశ్వరస్వరూపుఁడను రహస్యము నెఱింగినవానికి మంచిచెడ్డలకుఁ
దల్లడపడవలసినయవసరములేదు.

ఆ. తాను తనువటంచు ద్వయమును బలికిన
మోహవార్ధిలోన మునుఁగునరుఁడు

కానలేఁడు మోక్షగతి యెట్లు సిద్ధించు? వి. 1126

తాను తనశరీరమొకటేయని తలంచునజ్ఞాని మోహములా
మునిఁగి కాంతాదులకు లోనై వర్తించుచుండును. తానువేఱు
తనదేహమువేఱునంశము గుర్తింప లేనివానికి భక్తిజ్ఞానలభ్య
మగు మోక్ష మెటుల లభింపనేర్చునో తోచదు.

ఆ. తాను వెలయుభూమి తనరంగఁ దిరిగెడు

జనుల గాంచి పొంచి సరగఁ గఱచు

కుక్కబుద్ధి యంట గుణ మేల మానును? వి.

కుక్క తాను గాచియుండునింటికిఁ బలుమాటు రాకపోకలు
నేయువానిని పొంచికఱచుచుండును. కుక్కయెన్నఁటికిఁ దనకు
నైజమగు నీచస్వభావమును విడఁజాలదుగదా.

ఆ. తానె తత్త్వమనుచు దలపోయఁగా లేక

మాయఁ దత్త్వమనుచు మఱుగుచుండు

కర్తృఫలములేక కలుగునా తత్త్వంబు, వి. 1128

జీవుండు తానే బ్రహ్మమనని యెఱుంగలేక మాయావరణ
మునే బ్రహ్మమని తలంచుచుండును. ఇంతయేల పూర్వజన్మ
మున సత్కర్తృములు చేయనివానికి మోక్షము కలుగదు.

క. తామరసాకున నీళ్లుగ

వేమన చరియించు చుండు వెదకుచు శివుని

నీమాయ నమ్మరా దని

ధీమహిమన్ దెలియలేరు దేవుని వేమా! 1129

తామరాకులోనినీటివలె వేమనయోగి ప్రపంచమునంటియు
నంటనటులఁ జరించుచున్నాఁడు. వేమన యోగిమహిమ నెఱుం
గలేనియజ్ఞు లిది మాయయని కలయని నిజము నెఱుంగఁ జాల
కున్నారుగదా!

ఆ తాము కన్న వారుఁ దము గన్న వారును

జచ్చుటెల్ల తమకు సాక్ష్యమెకద!

బ్రదుకుటెల్లఁ దెలియ బ్రహ్మకల్పంబులా? వి.

తల్లిదండ్రులు, సుతులు మాన్నగువారు చచ్చుట మనము
కనులారఁ జూచుచున్నారము. మానవజీవితము బ్రహ్మకల్పము
కాదని ధర్మము నొనరింపనగును.

ఆ. తిట్టినేని కొట్టు కొట్టినఁ గొట్టును
కొట్టినేని యముఁడు కొద్దిపఱచుఁ
గోపమెంచఁ జేర్చుఁ బాపపునరహత్య, వి. 1131

అకారణముగ మనము పరులను గొట్టినను దిట్టినను యముఁ
డు పరలోకమున మిగుల నీచముగాఁజూచి యవమానించును.
గోపము బ్రహ్మహత్యాపాపము నంటఁగట్టునుగాన మానవుఁడు
దానిని విడువనగును.

ఆ. తిరుగవలయు మనసు తిరిగినవఱకును
దిరుగునట్టె మనసు విఱుగవలయుఁ
దిరిగి విఱిగెనేని దేవుఁడు తానగు, వి. 1132

మనోరథము ఈడేరునంతవఱకును కామముల ననుభవించి
మనసు తిరిగినవెంటనే విరక్తి నొందవలయును. ఇట్లుచేసి మన
సును విషయాదులనుండి మఱిల్చుకొన్నవాఁడు సాక్షాత్పరమే
శ్వరస్వరూపుఁ డగుననుట సత్యము.

ఆ. తీర్థయాత్ర కనుచుఁ దిరుగఁబోయినవాఁడు
పామరుండు గాక భక్తుఁ డగునె?
తీర్థయాత్ర చేత దివ్యుండు గాఁడయా, వి. 1133
తీర్థయాత్రలు గావింప నెంచి దేశదేశములు తిరుగువాఁడు

అజానియగును గాని జానికాఁడు. తీర్థయాత్రలమూలమున
మానవుఁడు దేవుఁడు కాఁజాలఁడు.

ఆ. తుంటవింటివాని తూపుల ఘాతకు
మింటి మంటి నడుమ మిడుకఁ దరమె?
యింటియాలి విడిచి యెట్లుండవచ్చురా? వి.

మన్మథుని బాణముల తాకిడికి భూమ్యాకాశముల మధ్య
నున్నవాఁ డెవఁడును నిలువఁజాలఁడు. కులకాంతను విడచియుం
డుట యెంతయోకష్టముకదా !

ఆ. తులసి కారములును దూముపై నీరమ్ము
పఱచి దాన దుష్టపాలువోసి
కఱగి రాగిపైని గ్రమముగా నుంచరా, వి.

తులసిక్షౌరము తూమునుండి ప్రవహించునీరు జతపఱచిదుష్ట
పుంబాలు దానిలోఁబోసి కఱగినరాగిపై దానినుంచినయెడల
బంగారమగును. ఇది యొకస్వర్ణయోగము!

ఆ. తెఱలమఱుగునఁ గలతేజమంతయుఁ జూచి
మఱియు బ్రహ్మమందు మనసు నిలిపి
గరిమ నున్న యట్టిఘను లెందుఁ గలరయా? వి.

మాయావృతమగు బ్రహ్మస్వరూపమును గుర్తించి దృష్టినంత
యు బ్రహ్మస్వరూపముపై నిలిపి ఈశ్వర సాక్షాత్కారమును
నొందినయుత్తములు చాల స్వల్పసంఖ్యాకులుగా నున్నారు ?

ఆ. తెలియ భాగవతులె తెలివి గలా రింక
నంద తెట్టు లగుదు రకట భువిని

నయినవారిని గను నతఁడె పో శివయోగి, వి.

భగవద్భక్తిగలవారే మేధావంతులు అనవచ్చును. ఇతరులందఱు నట్టిబుద్ధిశాలురని చెప్ప వీలులేదు. అట్టిభగవద్భక్తులను గుర్తింపఁగలవాడే శివయోగి యనఁదగువాఁడు.

ఆ. తెలియః దనదుభార్య తెగబారు సంకెల
చిన్న శిశువులెల్లఁ జీల లరయ
నరసి చూడఁ దనువె యల చెఱసాలరా, వి.

భార్య పురుషునకు సంకెలలవంటిది. చిన్నచిన్న శిశువులందఱు నాసంకెలలకు బిగించుమేకులవంటివారు. దేహమే చెఱసాల గావున దీనినుండి బయటపడుటకు మానవుఁడు యత్నింపనగును.

ఆ. తెలివి నిలిపి చూడు దీపించు నాకళల్
కళ లుడుగక చూడు కలుగుబయలు
బయలు నంటి చూడ బ్రహ్మాంబు గాంచెదు, వి.

మనస్సును నిలుకడగా నిలుపుకొననేర్చి చూచినచో నాద బిందుకళ లుదయించును. కళలుదయింపఁగనే స్థిరదృష్టితోఁ జూచుచున్నచో మహదాకాశము గానఁబడును. పిమ్మట బ్రహ్మము సాక్షాత్కారమగును.

ఆ. తెలుపుమా యటంచు దేవర యంచును
వెంటఁ బడెడివాండ్ర వెతలు దీర్ప
నెవ్వఁడైనఁ జెప్పు వేదైన నొక్కటి, వి...1140

మోహులై ఎవనిఁ బట్టిన వానిని చెప్పుఁడు చెప్పుఁడనిన నేదో చెప్పనేకాని, అయ్యది సఫలము కానేరదు.

ఆ. తొడలమెలుపు మోవి తోరంపుగుచములు
నోరకొప్పు గలుగు నువిదఁ జూచి
విటుఁడు నిలువగలఁడె విరహాగ్ని జొరకయే ? వి.

తొడలయందము చన్నులచక్కదనము పీరగానున్న కొప్పు
గల నుందరిని గాంచినంతనే విటుఁ డెన్నంటికి వలపునకు లోఁబ
డక నిలువఁజాలఁడనుట సత్యము.

ఆ. తొత్తుతోడిపొందు దోషంబు దోషంబు
లంజతోడిపొందు లజ్జచెడును
జాండ్లతోడి పొందు చావునకే యగు, వి.

దాసీసంగమము నింద్యము. మిగుల బాపము. బోగముదాని
తోఁ బోయిన సిగ్గుపోవును. ఇంక జాండ్లదానితో సంగమము
చావునకే. కాన పరకాంతాశ వదలుకొనవలయును.

ఆ. తోలుఘటములోనఁ దొలఁగక యున్నప్పు
డాలుమగలు ప్రీతి నలరుచుండు
జీవి ఘటము విడువ చిక్కుడిపోవురా, వి.

తోలు ఘటములో జీవుఁడున్నంతవఱకు ఆలుమగలు కామ
క్రీడాపరతంత్రులై వర్తించుచుందురు. ఈవలపుముడి విడిపోవ
వలయునన్నచో జీవుఁడుశరీరమును వీడిపోయినఁగాని సాధ్యము
గాదు.

తే. దశమి యేకాదశి యని వ్రతములఁ బూని
మెదుకు దినకున్న దుర్గుణ మది యడఁగునె ?

పుట్టపైఁ గొట్ట నురగంబు గిట్టబోదు
తీరెఱుంగని మాధ్య మీతెఱఁగె వేమ! 1144.

దశమి ఏకాదశి దినములలో నుపవాసమును చేయుచు
నున్నంత మాత్రమున నింద్రియోన్మాద మడఁగ నేరదు. పుట్టపైఁ
గొట్టినయెడల లోనిపాము చావనటుల ఉపవాసమాత్రమునఁ
సద్గుణము లబ్బ నేరవు. ఉపవాసప్రతము వివర మెఱుంగనిమూర్ఖ
కార్యము.

ఆ. దృశ్యమైనదానిఁ దెలిసి నవ్వెద రట్లు
కాని దాని నవ్వుఁ బూనుకొనరు
కాని దృశ్యమగుట కానరే యదియేల? వి. 1145

కంటికి కనుపించిననే నవ్వుదురు. లేనిచో నవ్వురు. కాని
లక్ష్యభూత మగువరమాత్త నేల నవ్వురు ?.

ఆ. దేవళములలోను తీర్థంబులందును
మూల మెఱుంగకున్న ముక్తిలేదు
ఆత్మమూల మెఱుంగఁడది యెట్లు తెలియును? వి.

దేవాలయములు మున్నగువాని కెందులకు పోవలయునో
యామూలమును గనలేనివాఁడు ముక్తి నెన్నఁటికిఁ బొందఁజాలఁ
దు. ఆత్మమూల మెఱుంగనివానికి ధర్మమూలము లెన్నటికైనఁ
దెలియునా?

క. దేహాభిమాన ముండఁగ
మోహాదులు విడుచు నెట్లు మునులకునైన

సాహసమున నది విడువఁగ

‘సోహ’ వ్వుని యెఱుఁగవచ్చు సుమ్మి వేమా !

దేహభిమాన మున్నంతవఱకుఁ గామ క్రోధ లోభ మోహ
దులు మునులకైన వీడిపోవఁజాలవు. సాహసించి వానిని విడువఁ
గలిగినచో శివస్వరూపుఁడు తానే యని గ్రహించుటకు వీలు
చిక్కును.

ఆ. నమ్మినట్టై యుండి నొకభూత మనంగఁ

జాపఁ బొరల వేసి చక్కబోవు

నీతగాఁ డయిన నట్లెల పోనిచ్చును ? వి. 1148

పడవ ప్రయాణికులకు సాధనమువలెఁ గానవచ్చి నమ్మించి
యొకానొకతఱి చాపఁబొరలవేసి మునిగిపోవుచుండును. పడ
వనడుపువాఁ డీతగాఁడయిన నటులఁ బోకుండఁ జేయఁ
గలఁడు.

ఆ. నరుండఁట పరమాత్మగురుని జేరినయపు

హస్తమందు మోక్ష మపుడె చూపు

విఱివిసంపదలను విఱివీగిన జీవి

పరమెఱుఁగఁడు యమునిపాలె వేమ ! 1149

మానవుఁ డుత్తముండగు గురుని నాశ్రయించినయెడల
నాగురుఁడు అఱచేత మోక్షముచూపి కడలేర్చును. సంపదలతో
విఱివీగుచు గురునిమఱచిపోయినచో నట్టివాఁడు మోక్షము
నకు మాటు యమలోకమునకుఁ జేరుట సత్యము.

ఆ. నాది నీ దటంచు ననువుగాఁ బల్కిన
కాదు కా దటంచుఁ గాల ద్రొక్కి
పాదుకొనెడియుక్తిఁ బడయనివారికి
చేదు పుట్టి ముక్తి చెడును వేమ! 1150

ఎవరేని యావస్తువు నాది నీది యనిపలికిరేని యట్లుకాదు.
సర్వము సీశ్వరునివే యనిపలికి స్వాభిమానము సడఁగఁద్రొక్కఁ
జాలనివారికి మోక్షము లభింపజాలదు. అట్టివారికి మోక్షమ
నిన నసహ్యము సైతము పుట్టును.

ఆ. నిద్రలోనినిద్ర నిర్భేద్య మనఁదగు
తా'మసంపునిద్ర తలఁగఁద్రోచి
సతత మదియె పూన సర్వదా యోగియా, వి.

యోగము నవలంబించి కనులమూసికొని యుంట యిత
రులు మెలకువకలిగింపరాని నిద్ర. అట్టినిద్రాసుఖము ననుభవిం
చువానికి అజ్ఞాన మంటుకొనదు. అటులే యోగము బూనిన
యోగియగును.

ఆ. నిబిడమైనతమము నిక్కి దాటఁగలేక
గుబురు బట్టబయలు కూడు టెట్లు
ప్రబలుచున్న మదిని పాలించుచుండును, వి.

దట్టముగాఁ బెనఁగొనియున్న యజ్ఞానమును బోకార్చునంత
వఱకు విశ్వజ్యోతియనఁదగు సీశ్వరరూపతేజము కానరాదు.
అది హృదయరాజ్యము నేలుచున్నను అజ్ఞానదృష్టికి గోచరిం
పదు.

తే. నిర్తలజ్ఞానఋషిపూర్ణనిష్ఠయందుఁ
గర్తసన్న్యాసయోగియై కసిమసంగి
మర్త మెఱుఁగుచు నుండుటే మానమయ్య
ధర్త మింతయె బోధించు ధరణి వేమ! 1153

నిర్తలమగు జ్ఞానము నొంది కర్తలఁ ద్యజించి ప్రపంచము
లోనిమర్తము నెఱుఁగుచు నిష్ఠాగరిష్ఠుడై యుండి మోక్షమర్త
ములను గ్రహింపఁగలుగుటయే యోగమనిచెప్పఁబడును. ధర్త
శాస్త్రములు సైత మీయంశమునే తెలుపుచున్నవి.

క. నీమము పెట్టుక ద్రవ్యము
కామంబున కగుచు భువిని కల్లరికూతల్
సేమముగఁ బలుకుచుండెన
కోమటు లొకకొంద టుంద్రు కుంభిని వేమా!

ద్రవ్యము నార్జించుటయే నియమముఁజేసికొని, కామము
లకు లోనగుచు, నన్యతములాడుచు, నితరులను జెఱచి తాము
క్షేమముగా నుండు కోమటులు భూలోకమునఁ దఱుచుగా
నున్నారు.

ఆ. నీరు నన్నములును నిదురయుఁ దా మాని
ముక్తికొఱకుఁ దిరుగు మూఢజనుఁడు
వెట్టికుక్కయట్లే వేసరి తిరుగురా, వి. 1156

నీరు అన్నము నిద్దురమానుకొని యవివేకియగు జనుఁడు
మోక్షముకొఱకుఁ బిచ్చికుక్కవలెఁ దిరుగుచుండును. దాని
వలన నించుకేని ఫలితముండదు.

ఆ. నీళ్లమీఁద బుగ్గ నిలిచినయప్పుడు

తల్లు వేగ వచ్చి తాఁకుఁగాదె

విడెడుకుండ కింత విభ్రాంతి యేలరా! వి.

నీళ్లమీఁద బుడుగ తేలినచో అల రాగానే నశించునట్లే
నశించెడి యీశరీరమునకై యింత భ్రాంతి యెందులకు ?

ఆ. నీళ్ల మునుఁగువాఁడు నిర్తలాత్తుఁడు గాఁడు

పూర్ణమైనముక్తిఁ బొంద లేఁడు

నీరుకోడి యెప్పుడు నీళ్లను మున్నదా? వి.

ఎల్లప్పుడు పుణ్యనదీనదములలో మునుఁగుచున్నంత మాత్ర
మున మానవుఁడు నిర్తలుఁడు కానేరఁడు. మోక్షము నొందనే
రఁడు. నీరుకోడి యెప్పుడు నీటమునుఁగుటలేదా? దానికేమి
ముక్తివచ్చినది.

ఆ. పడఁతిఁ జూచునపుడె పాలిండ్లపై యాస

నుడుగలేక మనుజుఁ డుపచరించి

యిడుములొంది పొంది యిలబట్టి చచ్చును, వి.

చెలువల గబ్బిగుబ్బలబింకమును గాంచినంతనే మనుజుఁడు
ఆసపడి వలపు నాపుకొనఁజాలక వలపులాడుల కుపచారములు
చేయుచు నెటులేని గవయఁ బ్రయత్నించి కడకు విఫలమనో
రథుఁడై మరణము నొందుచున్నాఁడు.

ఆ. పక్షిజాతిఁ బట్టి పరగ హింసలఁ బెట్టి

కుక్షినిండ కూడు కూరుటకును

వండితినెడివాఁడు వసుధఁ జండాలుఁడు, వి.

అజ్ఞానమునఁ బట్టులఁ బట్టి పండికొని తినిన దోషములేదని.
కొందఁ జనుకొనియెదరు కాని వారికంటెను చండాలురు వేఱు.
లేరు.

ఆ. పిండ మగుచుఁ దల్లి పెనుగర్భముననుండి
పూర్వకర్త మెంచి పొరలియేడ్చి
ధరణిఁ బుట్టి యద్ది మఱచి వర్తించురా, వి.

పిండమై తల్లిగర్భమునందుఁ బుట్టి పూర్వజన్మవాసనచేత.
చేసినపాపములకు దుఃఖించుచు జన్మింపఁగనే మఱచి మోహి-
యై మనుజుఁడు మెలఁగుచుండును.

ఆ. పటువుగాను బుద్ధి పరికించి నొక్కుచు
కుటిలగుణము లన్ని కూలఁ ద్రొక్కి
పటుతరంపుమోహపటలంబు వీడరా, వి. 1161

బుద్ధియందు చక్కఁగా పగికించుచు కుటిలములగు గుణముల
నన్నిటిని కూలఁ ద్రొక్కి మోహపటలమును వీడినవాఁడు ముక్తుఁ-
డగును.

యోగిపద్ధతి.

అవతారిక. యోగి కేతక్క తదన్యులకు ఈశ్వరసందర్శనభాగ్యము కలుగఁజాలదు. యోగి యేకాంతప్రదేశముననిల్చి ఆత్మకంటె నితరమునందుఁ దలంపులేనివాఁడై ఆత్మసందర్శనమునకు యత్నింపవలయును. శరీరము శరస్సు మెడ నిశ్చలముగానుంచి నాసికాగ్రమునుజూచుచు బ్రహ్మచర్యవ్రతముతో సావధానుఁడై యుండువాఁడే యోగి. యోగిజన పరిగ్రహణీయమగు రాజయోగము మూఁడువిధములుగ సాంఖ్యతారకామనస్కనామములతో నుండుననియు యోగానుభవము లేనివానికి బ్రహ్మస్వరూప సందర్శనభాగ్యము లభింపదనియు నిర్ణయించి చెప్పఁదలఁచి వేమనయోగి యోగిపద్ధతి నీక్రిందివిధముగా వివరింపఁబోవుచున్నాఁడు.—

ఆ. అంజనంబుఁ బెట్టి యాత్మలో ద్రవ్యంబు
కనఁగ లేని ఘనత కడగి యెఱిఁగి

ఆశ దప్పినప్పు డతఁడె పో ఘనయోగి, వి.

అంజనమువలన నితేపమును గనుఁగొనునటుల జ్ఞానమువలన బ్రహ్మస్వరూపమును గుర్తించి యాశాపాశమును దెగఁగోస్కొని నవాఁడే నిజమైన యోగి యనఁబడును.

ఆ. అంతరంగహృదయ మందఁగా సాధించి

చింత లూడఁబెఱికి చిక్కుపడక

వింతఁ జూచి మెలఁగ విజ్ఞాన మందురా! వి....

హృదయమును దుర్వ్యాపారములమీఁదికిఁబోకుండ సాధించి లోఁబఱచుకొని చింతలన్నింటిని దొలఁగించి జ్ఞానమునా ర్జించినచో మోక్షము లభ్యమగును.

ఆ. ఆంతరిక్షమందు నమరినలింగంబు

చింతఁబూ నవలెను జెనకి యాత్మ

వింతలోనివింత వెన్నంటి చూడరా, వి...

చిదాకాశస్థితమగు నీశ్వరబింబమును ధ్యానించుచు నిష్కాముడై మెలఁగి కైవల్యము నొందవలయును.

ఆ. అయిదుచక్రములను నాదినిబడవై చి

యైదుచక్రములకు నవలఁ దెలియ

నైదుచక్రములను నడఁగి బయల్ తోఁచు, వి.

శరీరమునందు నెలకొనియున్న అన్నమయాది పంచకోశములను బాటింపక స్వాధిష్ఠానాది పంచచక్రములను దెలిసికొని పంచభూతములయందును యాశరీరాంశలు గలుపఁజాలినచో జ్ఞానమయమగు చిదాకాశము సాధకునకు గోచరించును.

ఆ. అరసి గట్టివేసి యాధారచక్రంబు

ప్రాణవాయు వందె పదిలపఱచి

యెడతెగకయముండునిలయోగ్యుడగుయోగి

విశ్వదాభిరామ వినురవేమ.

హృదయకుహరమందీశ్వరమూర్తిని నెలకొల్పి ఆధారచక్రమును గుర్తించి దానఁ బ్రాణవాయువును నిలిపి యెడతెగక యోగము నవలంబించు సాధకుడే నిజమగుయోగిగాఁ బరిగణింపఁబడును.

ఆ. అవనిలో నొకబిడ్డ యరయఁ బుట్టినతండ్రి
నట్టె యేలె జగము లగణితముగ
తల్లిలేక పుట్టె ధాత్రి యెట్లెరా, వి... 1167

మాయ యనుపుత్రిక లోకేశునివలన జనించి తండ్రిని
లోకములకు నావరించుకొనెను. అది ప్రకృతिसంబంధము
(మాతృసంబంధము)లేక యెటులఁ బుట్టెనో లోకముల నెటులఁ
బరిపాలించెనో యను నంశము విచారింపఁదగినది.

ఆ. అష్టదశములందు నాత్మను నేవించి
నిష్ఠఁ బూని మిగుల నేర్పుతోడ
దృష్టియందె దృష్టి తెమలకచూడరా, వి...

హృదయకమలమును అష్టదశపద్మమందురు. అందున్నబ్రహ్మ
స్వరూపమును నేవించుచు నియమనిష్ఠలతో నచంచలదృష్టితోఁ
జూచినచో పరమాత్మను సందర్శించి కృతార్థుఁడుగావచ్చును.

తే. అసిపదాంతమునను బుద్ధి నమర నొక్కి
కూటపరచిన్నయంబునఁ గొలుపు దీరి
ఆటపాటల నణఁగింప నందె ముక్తి
విశ్రుతం బగువిధ మిది వినర వేమ.

‘తత్వమసి’యను సూత్రముచొప్పున భగవత్స్వరూపమును
నెఱింగి జ్ఞానదాయకములగు నస్తదీయస్వరూపములను విన
జ్ఞించి ఇంద్రియచాంచల్యమును బోనాడినచో ముక్తిలభ్యమ
గును. ముక్తి కిదియే యనువగుమార్గము సుమా!

క. అక్షరపుటడవిఁ జొరఁబడి

యక్షరములు వేలు లక్ష లరయఁగ నేలఁబ్రాల్లు.

ఈక్షితి 'శివ' యనియెడి రెం

డక్షరములె పరిధవిల్లు నరయుము వేమా!

అక్షరము లనుమహారణ్యములొబడి దారితెన్నుఁ గనుఁగొ
నఁజాలక, వేలు లక్ష లక్షరముల నూఱక కంఠశోషగా చదు
వుట కంటెను శివయని రెండక్షరములఁ బల్కుట మంచిది.

ఆ. అక్షరాత్మకంబు నమృతపానమునకు

రక్షకత్వమునకు రాజహంస

దీక్షలోనిదీక్ష తెలివంటిమాడరా, వి...

అక్షరస్వరూపుఁడు అమృత(మోక్ష)దాయకుఁడు నగుపర
మాత్తునిపై దృష్టినుంచిన నీకు తప్పక మోక్షము సిద్ధించును.

ఆ. ఆకుచాటునఁ దగు నన్ని లోకంబులు

కొమ్మ గానరాదు బ్రహ్మకై న

కొమ్మ గానఁబడినఁ గొనియాడవచ్చురా, వి...

ఈశ్వరసందర్శనము సామాన్యకార్యము కాదు. బ్రహ్మస్వ
రూపమను నీమహావృక్షశాఖలు అజ్ఞానులకు గోచరింపవు. చతుర్ద
శభువనములు అజ్ఞానచేతనులకు మాయావరణమువలనఁ గొంచె
మేని గోచరింపకున్నవి. బ్రహ్మాండవృక్షశాఖలు సామాన్యులకుఁ
గోచరింపఁ జాలవనుట సత్యము.

ఆ. ఆకసంబుమీఁద నాడుదొమ్మరిపాప
చూపు లొకటి గాని సుఖము లేదు
ఆకస మనువీధి హంసను జూడరా, వి...

ఆకసముపైనాడు దొమ్మరిపాపచూపులు నిలుపునుగాని యవి
యోగసాధకములు గాకపోవుటచే నిరుపయోగములు. సాధ
కుఁడా దొమ్మరిపాపవలెఁ జూపులునిలిపి సహస్రారమునఁగుండలి
నీశక్తిని జేర్చినచో మోక్షమును బడయఁగలుగును.

క. ఆకారణవిధ మెఱుఁగుచుఁ
జేకొని యామూలధనముఁ జెందుచునున్న
నాకల్పాంతమును సదా
యేకాలము పిన్నవయసు నిహమున వేమా!

సమస్తమునకును కారణ మగుమూలప్రకృతి యేది యని
విచారించి యోగదృష్టిచేఁ బరబ్రహ్మస్వరూపమును దర్శించుచో
సాధకుఁడు యోగానుభవపాటవమున కల్పాంతమువఱకు పయ
స్సువానివలెనే గనుపించుచుండును.

ఆ. ఆగడంబు జేత అందెందు బొందెదు
సాగ దోలి మనసు నైఁజనేర్చి
మ్రోగుప్రణవరవము మూలంబు గానరో, వి.

కేవలము ఆర్భాటమును చేయుచున్నచో నేమియు లాభ
ముండదుగాన మనస్సును నిలుపనేర్చి హృదయమున దశవిధ
నాదములతో మ్రోగునోంకారనాదమును గుర్తించిన మూల
తత్త్వమగు బ్రహ్మస్వరూపము గోచరించి తీరును.

తే. ఆత్మ తేజము గమకించి యభినుతించి
 కీలక బ్రహ్మతన్త్రయకేళి మరగి
 నిత్యపరిపూర్ణమందుట నిరతిశయము
 సత్యసంపన్నులకు నిది సాగు వేమ!

బ్రహ్మస్వరూపమును గుర్తించి దానిని స్తోత్రము గావించుచు
 బ్రహ్మనందసౌఖ్యమున నోలలాడుచు పరిపూర్ణసుఖానుభవము
 చే వర్తించుటయే ముక్తియనబడును. ఇంద్రియాతీతులగు సత్వ
 సంపన్నులకే యిది సాధ్యము.

ఆ. ఆత్మ దేహమందు నతిసూక్ష్మముగఁ జూచి
 దేహ మాత్మయందు తేటపఱచి
 ఆత్మయందె చూడ నతఁడె పో ఘనయోగి, వి.
 యోగదృష్టిచే మిగుల సూక్ష్మముగనున్న దేహస్థమగు నాత్మ
 స్వరూపమును సందర్శించి యాత్మజ్ఞానము నార్జించిన మహామ.
 హుఁడే నిజమగు శివయోగి యనఁదగినవాఁడు.

ఆ. ఆత్మలోనినాచ మాలించి యాలించి
 యాసలందు చిక్కఁ డాది యోగి
 -యాత్మలోనికళల నంటునా తత్త్వము? వి.1178

హృదయమున మ్రోగుదశవిధములగు నోంకారసంబంధ
 ముల నాలించుచుఁ బేరాసలకులో నై మలిచంచలుఁడు గాక
 యుండువాఁడే నిజమగుయోగి. తత్త్వముగూడ నాదబిందు
 కళల కతీతమై యున్నదనుట గమనింపఁదగునంశము.

ఆ. ఆత్మసూక్ష్మమైన యానందమెఱుంగక

మది తొలంగి చదివి మగ్నుఁడయ్యె .

అతిరహస్య మెల్ల నాయోగి యెఱుఁగును, వి.
సూక్ష్మాతీసూక్ష్మమగు నాత్మవలన గలుగు సంతోషమును
గ్రహింపఁజాలక జనులు వృథాపఠనములతో మందలైపోవుచు
న్నారు. మోక్షరహస్యములను యోగులేకాని వృథాపాఠకు
లెఱుంగఁ జాలరుగదా?

ఆ. ఆది తుదయు లేని దనుభవగమ్యమై

వేదతుల్యముగను వెలయుచుండు

వాదభేద ముడిగి వరియించు శివయోగి, వి...

బ్రహ్మము ఆద్యంతములు లేక కేవలనుభవవేద్యమై వేద
మువలె బ్రామాణ్యమై యుప్పాటుచున్నది. ఈనిశ్చితార్థమును
గూర్చి వాదోపవాదములకు మానుకొని వర్తించువాఁడే శివ
యోగి యనఁదగువాఁడు.

క. ఆధారంబు లటాటును

మోదముగా నలరుచుండు ముఖ్యముగాఁగ

లేదన నేటికిఁ దెలియక

సాధకమునఁ జూడవయ్య చయ్యన వేమా! 1181.

మోక్షకామికి పడాధారముల నెఱింగి వాని యావశ్య
కము గుర్తించుట కర్తవ్యము. సాధకముగా యత్నించి చూచిన
వారిది కాదని పలుకఁజాలరు.

ఆ. ఆటుగురిని జేర నత్యంతదుఃఖంబు

ఏడుగురిని గూడ నేడుఁడయ్యె

వడిగ వీరిపొందు విడచుట యోగము, వి...

కామాది అరిషడ్వర్గము సప్తవ్యసనములు మానవుని మిగుల
వెతలఁ బెట్టునవిగాన వీనిని వదలి పరబ్రహ్మస్వరూపమును సం
దర్శింపఁ గృతయత్నుఁ డగుటయే యోగమని చెప్పఁబడు
చున్నది.

ఆ. ఆటుగురినిజంపి హరిమీఁద ధ్యానంబు
నిలిపి నిశ్చయముగ నెగడి యాత్మ
గతి నెఱుంగుచుండు ఘనులగుయోగులు, వి.

షడ్వర్గమును జయించి దేవదేవునిధ్యానించుచు యోగులు
పరమాత్మతత్త్వము నెఱుంగఁజూచుదురు.

ఆ. ఆటు మూఁడు గట్టి యలమటఁ జెందక
పోరి గుణము లడఁచి పూని మిగుల
తేరుశిఖర మెక్కి తెలివంటఁజూడరా, వి. 1184

అరిషడ్వర్గమును త్రికరణములను లోబఱచుకొని ఇతరా
మానములకు లోనుగాక సత్వరజస్తమోవికృతుల దిగద్రావి
సహస్రారకమలమునఁ గుండలీనీశక్తిని జొరనిచ్చుట యోగ
సాధనము.

క. ఆర్దురుదొంగల బట్టుక
మార్గముననె కొట్టి యొకని మన్నింపఁదగుం
దుర్గమ మిది తెలియంగా
నిర్గుణరూపంబు తెలియు నిజముగ వేమా!
కామక్రోధాదిశత్రువుల నార్దురను పట్టి నశింపఁజేసి అం

దొక కామముచుమాత్రము ఈశ్వరపరముగా చేసిన బ్రహ్మము
సిద్ధించును. ఇది చాల విషమ విషయముగాన నందఱకుఁ
దెలియదు.

ఆ. ఆలుబిడ్డ గల్గి యధికసంపద గల్గి

భజన నేయ రీశు భక్తి లేక

భజననేయ నతఁడు భక్తుండు కాఁడయా, వి...

సాధారణముగా మానవులు ఆలుబిడ్డలతో సంపదలతోఁ దుల
తూఁగుచుండియు దైవభజన మనిన విముఖు లగుచుందురు.
భజనము గావింపనివాఁ డెన్నఁటికి భక్తుడని భావింపఁదగఁడు
సుమా!

ఆ. ఆసపాపజాతి యైహికములలోన

ఆసచేత నెవరు మోసపోరు

చూచి విడుచువారు శుద్ధాత్ము లగుదురు, వి...

ఆశ మిక్కిలి పాపపుఁగులములోఁ బుట్టినది. మహాత్ములు
సైత మాసవలననే మోసపోయి పారమార్థికములను గోలుపోవు
చున్నారు. ప్రతివస్తువును జూచి యాశను జంపుకొనువారు పరి
శుద్ధాంతరికరణులని చెప్పఁబడుదురు.

క. ఇడపింగళనాడులకు

న్నడుమ సుషుమ్నము వెలుంగు నడయాడంగాఁ

గడుదు స్తర మది గన నా

నడుమనె యినచంద్రహారుల నగరము వేమా!

ఇడపింగళనాడులమధ్య సుషుమ్ననాడి ప్రకాశించుచుం

మను. అట ముప్పదియెనిమిది చిత్కళలతో నిండియున్న
సూర్యచంద్రాగ్ని మండలములు వెలుగొందుచుండును. ఇది తెలి
సికొనుట సామాన్యముకాదు.

ఆ. ఇంతికనులు వింత వింతలౌ చన్నులం
చింతిఁ గవయువాని నెఱిఁగి తొలఁగి
సరస కరుగ నతఁడె సర్వదా యోగియా, వి.

చెలువకన్ను లింతయున్నవి చన్ను లింతలేసియున్నవని మురి
యుఁ బరకాంతలఁ గవయు విటులను దెలిసికొని వారి సంసర్గ
ము మాని దూరముగా నుండువాడే యెల్లకాలము యోగిగా
గణింపఁ దగినవాఁడు.

ఆ. ఇంద్రజాలమట్టు లీజగద్భ్రాంతులు
చంద్రకళలు దాఁటి సఖ్యపడెడు
రంధ్రమందుఁ జేరి రహిమిఱఁ గాంచుదే
వేంద్రపూర్ణపదవి విడక వేను! 1130

ప్రపంచముపై గల మమకారమంతయు గారడివంటిది. నాద
బిందుకళలను దాఁటినగాని జ్ఞానదృష్టికి నిశ్చలమగు బ్రహ్మస్వ
రూపము గోచరింపదు. అటుల గోచరించినగాని సాధకునకు
మోక్షము చేకూరదు.

ఆ. ఇంద్రలోక మైన జంద్రలోక మైన
నందిచూడవచ్చు పొందుగాను
నందిమీఁద నెక్కి నయముగఁ జూడరా, వి...
సహస్రారకమలమును జేరుటకు బుద్ధియునునందినెక్కి పయ

నము గావించితినేని ఇంద్రలోకముగాని చంద్రలోకముగాని
కనుగొనవచ్చును.

తే. ఇరవు గనుఁగొని పరమార్థమెన్నఁ గోరి
పరమనిర్గుణపుబయిలఁ బ్రాకి నిలిచి
తన్తయంబున మది నిల్పి తనరు యోగి
శాశ్వతసుఖంబు నొందును సతము వేమ!

యోగాభ్యాసములలో నాటితేరి మోక్షరహస్యము లెఱుం
గుటకు నిర్గుణస్వరూపమగు మహద్భాకాశమున దృష్టి నిలిపి
తన్తయము నొందుచున్నచో శాశ్వత సుఖస్వరూపమగు మోక్ష
ము లభించును.

ఆ. ఇల్లు విడిచినట్లే యిల్లాలి మది రోసి
తల్లడంబు మాని తలఁపు నిలపి
యొడలు మఱచి యోగ ముల్లసిల్లెడునట్టి
వాడె పరమగురుఁడు వసుధ వేమ !

ఇల్లువాకిలేని ఆలుబిడ్డలను రోసి శరీరముపై నభిమానమును
త్యజించిన బుద్ధిని నిలుకడగా నుంచనేర్చి తన్నుఁ దా మఱచి
బ్రహ్మనందము ననుభవించువాడే నిజమగు గురువర్యుఁడు.

ఆ. అష్టసిద్ధిఁ గోరి కష్ట మొందఁగ లేరు
నిష్ట నెఱిఁగినంత నిష్టలోన
అష్టసిద్ధులందు నమరుటఁ గానరు, వి...

మనోరథసిద్ధి నొందఁగోరి శ్రమలకోర్చి నియమసిద్ధుల నవ
లంబించినచో పంచభూతములు సూర్యచంద్రులు పురు

ఘండు అనునష్టమూర్తుతోఁ గూడియున్న శివస్వరూపమగు
నష్టసిద్ధులను బడయ సాధకులకు వీలుకలుగును.

క. ఇహపరసౌఖ్యము లొల్లక
దహరమునను గుఱిని డించి దత్తముగాగం
గుహరములో వెలిబయలున
మహదాకాశంబుఁ జేరు మహిలో వేమా !

ఇహపరసౌఖ్యములఁ ద్యజించి దహరాకాశమునందు మన
ముఁ జేర్చినచో హృదయకుహరమునందును బహిరంగప్రదే
శమునందును మహదాకాశమును సందర్శింప వీలుచిక్కును.

ఆ. ఈఁకె లనుచుఁ గొన్ని తోఁక లనుచుఁ గొన్ని
కోఁక లనుచుఁ గొన్ని గోఁచు లనుచు
కొన్నియయ్యెనున్న గుఱుతును మూయఁగా, వి.
జీవుల మర్త్యావయవములను మాటుపఱచుటకుఁ గొన్నింటి
కీఁకలు మఱికొన్నింటికి తోఁకలు మానవతులకు కోకలు యోగు
లకు గోఁచులు యేర్పడినవి. ఇవి లజ్జాప్రదేశాచ్ఛాదనములేగాని
వేఱుగాదు.

క. ఈఁతెఱిఁగినవా రైనను
లోఁతై నటువంటి నూతిలోఁబడి పోరా ?
యీఁతలు నేర్చినయోగము
చేతిరుగకయున్న నేమి చేయుదు చెప్పుమా ?

ఈఁతవచ్చినను లోఁతుగలిగి వైశాల్యములేకున్న బావిలో
మనుజుఁడుపడెనేని బ్రదుకరు. వారికివచ్చినయీఁత పనికిమాలి

నదగును. అటులే యోగము నెఱిగియున్నవారు మనస్సును నిలుపఁ జాలకయున్నచో నెందులకుఁ బనికిరాక పోవుదురనుట సత్యము.

క. ఈదేహ మెన్నిభంగుల

బ్రోది యొనర్చినను నేలఁ బోవునుకాదే

మీఁదెఱిగి మురికిఁ గడుగుచు

భేదంబులు మాన ముక్తి బెరయునువేమా !

ఈదేహము నెన్నివిధములఁ బోషించినను గడకు మంటిపా లైపోవును గదా! తత్త్వము నెఱింగి దేహమునంటినమలిన మును దొలఁగించుకొనుచు నభేదభావముతోవర్తింతువేని తప్పక ముక్తి చేకూరును.

ఆ. ఈనినట్టిపులిని బూని చంపఁగవచ్చు

మనము మర్త మరసి కనఁగవచ్చు

తారకంబు మరగి తగులుట సాధ్యమా ? ...

ఈనిన పెద్దపులి నైనను జావునకుఁ దెగించి పోరాడి చంపవచ్చును. మనస్సునకు మర్తమునంతయు నెఱుంగవచ్చునుగాని చిత్తశుద్ధికారణమును రాగద్వేషాదుల నివర్తింపఁ జేయునదియు నగు తారకయోగము నెఱింగియు పదలుట కష్టము.

ఆ. ఈస్వరంబు లన్ని యేడుపాళ్లుగఁ జేసి

యేడుమూర్తుల కవి యిచ్చివేసి

నిత్యక్షర్తమునను నిలుచురా నెఱయోగి, వి...

సప్తస్వరములను గురుతించి వాని నేడుపాళ్లుగా విభజించి

న ప్తమూర్తులకు వానినిబంచి యొసంగి నిత్యమును సత్కర్తముల
యందుఁ దగిలియుండువాఁడే యోగి.

ఆ. ఉక్కుకళ్లు దిన్న నొగి తేటగా నుండు
నుక్కుకళ్లు దిన్న నుడుగువ్యాధి
యుక్కుకళ్ల కన్న నుర్విగల్పము లేదు, వి. 1201
ఉక్కుదిన్న పెక్కుగుణములు కలవుకాన దాని మించిన
దీలొకమున మఱియొకటి లేదు.

ఉక్కుచూర్ణమువలన దేహ మారోగ్యమునుండును. వ్యాధు
లడగును. దీనినిమించినయోగము వేఱొకటి కానరాదు.

ఆ. ఉక్కు శుద్ధి చేసి యుంచి తినెడివాఁడు
ఉక్కుదిటవువలెనె యుండు జగతి
ఉక్కుచూర్ణముఁ దినుటొప్పుగు కల్పంబు,వి...
శుద్ధిచేసిన యుక్కుచూర్ణమును దినువాఁడు ఉక్కువంటి
దృఢకాయముగలవాఁడై యుండును. ఆరోగ్యమును గోరువా
డుక్కుచూర్ణమును దినుట చాలమంచిది.

తే. ఉజ్జ్వలంబగు పరిపూర్ణ మొందఁగానె
కుంభగతదీపశోభానిమంభలీల
కుంభకంబున మదిఁ జేర్చి కూడవలెను
గాక గాంభీర్య మూనిన కలదె వేమ! 1203

మనఃప్రాణములు జీవరూపమగు హంసతో లీన మొనరించి
చిల్లులకుండలొక గదలక వెలుగుదీపమువలె బుద్ధిని గట్టివైచి
అతఃకుంభకము బహిఃకుంభకములతో వాయువు నుపయోగిం

చుచున్న యెడల మోక్షమొందవచ్చును. వృథా గాంభీర్యము
తోఁ జూచుచున్న నేమియు లాభములేదు.

ఆ. ఉతకలోనితలుపు నూగించి నెట్టెడి
పదునెఱింగి లోనఁ బట్టుఁ బట్టు
మతిని గూడి మించి మర్తంబుగనుమయా, వి.
ఉతుక నూగించి తలుపు నెట్టెడిరీతిని పునస్సుచు పురికొల్పి
బ్రహ్మమును కాంచవలయును.

ఆ. ఉదయమందు శివుని నూహించి చూచిన
సుధయు బుట్టి పరముఁ జూపుఁగాక
ముదము మించి మనము ముప్పురి గొనకున్న
చేదుపుట్టి మాయఁజెలుచు వేమ!

ప్రాతఃకాలమున నిద్దురనుండి లేవఁగ నే శివుని ధ్యానముచే
యుదువేని అమృతస్వరూపుఁడగు శివుఁడు నీకు మోక్షముఁ
జూపును. విహికలంపటుఁడవై శివధ్యానముగావింపవేని మాయ
విషమించి నిన్ను పాపలోకమునఁ గూలఁ ద్రోయును.

క. ఉపజిహ్వాకుఁ బ్రాగ్భిక్కున
త్రిపుటికి మధ్యంబునందు దీపము తానై
జపియించు రామ మెవఁడా
తనసిని గనుఁగొన్న వాఁడు ధన్యుఁడు వేమా!
జిహ్వాకు తూర్పుభాగమునను త్రిపుటికి నడుమను నున్న
వెలుగును కనుఁగొనువాఁడే ధన్యుఁడు.

ఆ. ఉరిదిగాను గాలి యున్న తిగను మింటఁ

దురితముగను వచ్చి తొలఁగుచుండు

పురఃకువైన నిల్చి పూనికఁ జూడరా, వి...

మహదాకాశమునందుఁ బరివ్యాప్తమైన వాయువు ఊరక
ఉచ్ఛ్వాసనిశ్శ్వాసముల కుపయోగపడుచుండును. ఆయువును
రేచక పూరక కుంభకాది సాధనములతో నుపయోగించుటకు
సాధకుఁడు యత్నము విరివిగాఁ జేయవలయును.

ఆ. ఊడిగంబు జేసి యుబ్బించి గురువును

కూడి పొందవలెను కోర్కు లడఁచి

వేడి పరమపదవి వెలయంగఁ జూడరా,వి ...

గురునకు సేవఁజేసి యాతనిదయ నార్జించి పరబ్రహ్మస్థితి
నెఱుంగుము. గురుఁడే మోక్షము చూపును.

ఆ. ఊరకుంట తెలియ నుత్తమయోగంబు

మానసంపుకలిమి మధ్యమంబు

ఆసనాదివిధుల నధమయోగంబులు, వి...1209.

‘అహంబ్రహ్మసి’ యను నియతి ననుసరించి కేవల మీశ్వర
విచారము చేయుచు నుండువాఁడు ఉత్తమయోగము నిర్వహిం
చువాఁడు. తన్మయుడై మనస్సున నానందించుచు ధ్యానము
సొనర్చుట మధ్యమయోగము. కేవలాసనాదులతో నవస్థ
పడుట అధమయోగమని యెఱుంగనగును.

ఆ. ఊర్ధ్వలోకమందు నుచితక్రమంబున

రూప మేమి లేక రూఢినుండు

పరమయోగి చూచుఁ బరమాత్ముఁ డితఁ డని, వి.

పరమాత్మఁ డూర్ధ్వలోకమున తగువిధముగా నామరూప
రహితుఁడై స్పష్టముగా వెలుఁగొందుచున్నాఁడు. ఆపరమాత్ముని
నుత్తముఁడగు యోగిదక్క తదన్యులు గురుతించి కనుఁగొనఁ
జాలరు.

తే. డోర్జితానందపరిపూర్ణయుక్తియందు
స్వార్జితంబగు గురుభక్తి సంతరించి
దుర్జయంబును తొలఁగంగ దోలునేని
కర్జముగ ముక్తి లభియించు గదర వేమ !

సాధకుఁడు విహికచింతల దిగద్రావి సంతోషపరిపూర్ణుఁడై
యుండి తానార్జించిన గురుభక్తి గురూపదేశము నాధారముఁ
జేసికొని అంతరంగశత్రువులగు నవిషడ్వర్గమును జయింపఁగలి
గినచో ముక్తి తప్పక చేకూరుననుట సత్యము.

ఆ. డోరు నేరి యుండ నొగి సంతసింతురు
అడవియన్నమాత్ర నడలుచుండు
డోరు నడవి రెండు నొకటిగాఁ జూచిన
నారి తేరుయోగి యతఁడు వేమ.

అవివేకులగు ప్రజలూరుచేరినచో సంతోషింతురు. మార్గవ
శమున నడవితో నుండవలసివచ్చినచో విచారపడుచుందురు.
డోరును అడవిని సమానముగా భావించువాఁడు అతితేరినయోగి
గా గణింపఁదగును.

ఆ. ఋగ్యజుస్సు లెఱిఁగి యోగ్యత లేకున్న
విప్రుఁడైన నెట్లు విహితుఁ డగును

భర్తగలిగి యన్యు భావించుసతివలె, వి...

ఋగ్యజురాది వేదములఁ జదివినను యోగ్యత లేనిచో బ్రాహ్మణుఁడైనను వందనీయుఁడు కాఁజాలఁడు. అట్టిబ్రాహ్మణుఁడు భర్తగలిగియు విటులకై వెదకు జారసతివలె విసర్జింపఁదగినవాఁడనుట సత్యము.

ఆ. ఎగువదిగువఁ జూడ కేప్రాద్దు మదిలోన
తగవు లేని తలఁపు దలఁచి వలచి

నీల్లి చూచుటెల్ల నెఱజాణవిద్యరా,వి... 1214.

పైనఁగ్రిందఁ జూచుచు నానావస్థలను బడుటకంటె నిస్సందేహములగు నాధ్యాత్మికసిద్ధాంతము లాశ్రయించి బ్రహ్మస్వరూపమును విజృంభించి కనుఁగొనయత్నించుటయే యుత్తమవిద్యయగును.

తే. ఎచటఁజూచిన నట్చుటనేమి తోఁచు

నచటిదృశ్యము దృక్కుగా నంటిపట్టి

రచ్చ జేయుట ముక్తికి రాజపథము

సచ్చిదానంద మపు డొప్పుఁ జాలు వేమ! 1215.

శబ్దస్పర్శరూపాదిపంచవిషయముల నెఱుంగు పంచేంద్రియములు దృశ్యములు. వీనినికార్యములయందు నియోగించువాఁడు దృక్కు. ప్రపంచమునంతటనున్న యీదృగ్దృశ్యముల నెఱింగి దృక్కునూ బ్రహ్మస్వరూపముగా గ్రహించుటయే ముక్తికి రాజమార్గము. సచ్చిదానందస్వరూప మారాజమార్గము ననుసరించి నచో దప్పక గోచరించును.

ఆ. ఎచటనుండి వచ్చు నెచటికి దాఁ బోవు
నిద్రచంద మెఱుంగ నేర్చెనేని
అచలమైన వ్యక్తి నచ్చట నందుము, వి...

నిద్దుర ఎటనుండివచ్చుచున్నది. యెచ్చటకుఁ బోవుచున్నది
యను విషయము సమగ్రముగ నె కింగినచో నిశ్చలమగు వ్యక్తి
త్వము నీకు దప్పక లభించునుగావున నందులకై ప్రయత్నిం
-చుట కర్తవ్యము.

ఆ. ఎంతభాగ్యమున్న నంతకష్టపుఁజింత
చింతచేత మనసు చివుకు మనుసు
చింతలేకయుంట చెడిపోనిసంపద, వి...

విశ్వర్య మెక్కువయగు కొలఁది మానవునకు విచారము
మొండగుచుండును. విచారమువలన మనస్సు చెడిపోవుచుండును.
కావున సర్వానర్థములకు మూలమగు చింతకెడమీయక యుం
టయే విశ్వర్యము.

ఆ. ఎన్ని ఎన్ని పూజ లెచటఁ జేసిన నేమి
భక్తి లేనిపూజ ఫలము లేదు
భక్తి గల్గుపూజ బహుళకారణమగు, వి.

ఎన్నిపూజలనుజేసిన భక్తియే ప్రధానము. అది లేనిచో
వ్యర్థ మగును. భక్తితోఁ జేయుపూజ తప్పక మోక్షసాధనము
గాఁ బరిణమించును.

ఆ. ఏక మమర యుక్తి పాకంబు గమనించి
సోఁకి యుండు టెల్ల సూటి యగును

తాఁకి తాఁకి మిగిలి తఱుకొత్తవలె నయా, వి.

‘అహంబ్రహ్మస్మి’ యను మూలార్థమును గమనించి పరబ్రహ్మ స్వరూపముపై దృష్టియుంచి హృదయమును బ్రహ్మమునం దై క్యముగావించుటయే మోక్షమనఁబడును.

ఆ. ఏకమైనదాని నెక్కడఁ జూతురు

పాక మెఱిఁగి చెప్పు పరుఁ డెవండు

లోకమాయఁ జూడ లో వెలి నిండె రా, వి.

మాయ సర్వము నావరించియున్నది గావున బ్రహ్మస్వరూప ముచు సందర్శింపఁగలుగుట సామాన్యకార్యముకాదు. దీనికను వగు సులభసూత్రమును బోధించు దైవతుల్యుడగు గురుఁడు కానరాఁడు గదా!

క. ఏచూడ్కి నిలిచి యుండునొ

యాచూడ్కినిబట్టి మదిని నొఁ గా దనకే

రేచకపూరకకుంభక

సూచన పరమనెడుబయలు చూడుము వేమా!

మనస్సు నిచ్చవచ్చినటులఁ బోవసేయక యోగాభ్యాస ముచేఁ జూపును నిలుప నభ్యసించి రేచకపూరకకుంభకాదులచే వాయునిరోధాదుల నొనరించుచు మహదాకాశమును దర్శింప నభ్యాసముచేయుట చాల ముఖ్యము.

ఆ. ఏరుదాఁటి మెట్టి కేఁగినపురుషుండు

పుట్టి సరకు గొనక పోయినట్లు

యోగపురుషుఁ డేల నొడలిఁ బాటించురా, వి.

నదిని దాఁటినపిమ్మట మానవుఁడు పడవను లెక్కపెట్టక తన
త్రోవను దానేగునట్లు యోగమునెఱింగిన ధన్యుఁడు సంకల్ప
సిద్ధుఁడైనపిమ్మట నీదేహమును విసర్జించుటకుఁ గొంచెమేని సంశ
యింపఁడు.

ఆ. విదుచక్రములను నాదిని బడవై చి
యైదుచక్రములకు నవల వెలసి
యైదుచక్రములను నడవి బైలై తోఁచు, వి.

పంచభూతవివేచనఁజేసి ఆపంచభూతావృతమగుదానికంటె
సవ్వల నున్న యీశునిరూపమును గుర్తింపవలయును.

ఆ. కడుపులోనివాని గానఁగా లేరయా
కష్టపడుదు రింతెకాని జనులు
హీన మెఱుఁగ నాతఁ డిదియేల యెఱుఁగును?వి.

మానవులు వృథాప్రయత్నములతో శ్రమల నొందుచుందు
రుగాని హృదయస్థుఁడగు శివుని గమనింపఁజాలరు. ఈస్వల్పాం
శమును గమనింపఁ జాలనివారు మోక్షము నేమిగ్రహింపఁ
గలుగుదురు.

ఆ. కదలనీయకుండ గట్టిగా లింగంబుఁ
గట్టివేయ నేమి ఘనత గల్గు
భావమందు శివుని భావించి కానరా, వి...

లింగధారులు కంఠమున గట్టిగా లింగమును బంధింతురు.
దాని నేమిలాభము కలదు. శివుని ద్రికరణశుద్ధిగా ధ్యానింపఁ
జాలనివానికి ఎంతలింగమున్నను లాభములేదు.

ఆ. కదియఁ బట్టి హంస కళ లంట గమకించి
నదయహృదయమందు సంతరించి
విదితమైనబయల వెన్నంటి చూడరా, వి...

బుద్ధిని బంధించి హంసకళల నవలొకించి హృదయమునం
దాకళలు నెలకొల్పుకొని మహదాకాశమును జ్ఞానపూర్ణమగు
దృష్టితోఁ గనుట కభ్యాసము చేయనగును.

ఆ. కనుల చూపు నిలిపి కాంతిని గమనించి
కాంచవలెను చిత్రకళలు దాటి
కోటకొవ్వు జేరి కోర్కె లడంపరా, వి...

దృక్పక్షిని నిలుపుట నేర్చుకొని కళలను నిలుకడగాఁ గాంచ
నేర్చి ఆవల కానవచ్చు జ్యోతిర్మూర్తిపై దృష్టినుంచి ఐహిక
ములగు కోర్కెలనన్నింటిని అడఁచుకొనుటకుఁ దీవ్రముగా యా
త్నింపుము.

ఆ. కనులురెంటినడుముఁ గాసంత నిలిపిన
బొమలమీఱి చూడ్కిఁ బొందఁ జేయు
క్రమ మెఱింగి లోనికాంతిని పట్టుము, వి...

దృక్పక్షిని నిలుపనేర్చి భూమధ్యముననున్న (త్రికూటస్థాన
మునందున్న) మహాత్మాంతిపుంజము నవలొకింపనేర్చి యా
కాంతిని హృదయమున నెలకొల్పుటకు యత్నింపుము.

ఆ. కన్ను మిన్ను చేసి కాంతిని గమకించి
తన్ను నిలిపి చూచి తలఁపు వదలి
యున్న వాఁడు పరము గన్న వాఁడే యగు, వి.

కన్ను నూర్ధ్వముగాఁ బఱపి చిత్స్వరూపమును గుర్తించి
ధ్యానించిన కేవలఁడై తన్మయుఁ డగును.

ఆ. కన్నెఁ పడుచు గాంచి కదలనీకుండిన

యాస బట్టి యొక్కమూసఁ బట్టి

కరఁగఁబెట్టి దాని కడముట్టఁ జేయరా? వి...

కన్నెపడుచులఁ గాంచినంతనే మోహమున చారలనంటి
చలించు నీచబుద్ధిని బట్టితెచ్చి సమాధియనుమూసఁగఁ బెట్టి
దానినిఁగిరి రూపుమాపుటకు యత్నింపుము.

ఆ. కపటవేషమూని కడగండ్లు పడనేల

విషినభూమి తిరిగి విసుగనేల

యుపముతోనె ముక్తి యున్నది కనవలె, వి.

వేషములువేసి యోగినని పేరుబెట్టుకొనుటయు అడవులు
తిరిగి విసుగునొందుటయు వృథాయాసము. ముక్తి సులభోపా
యములతో లభ్యముకానుండ మందమతులు నానావస్థలకు
లోనగుచున్నారు.

ఆ. కరఁగ కరఁగఁ బుట్టు కనకంబునకు వన్నె

పెనఁగ పెనఁగఁ బుట్టు ప్రేమ సతికి

ముదియమునియఁబుట్టు మోహంబులోభంబు, వి.

కరుగఁగా కరుగఁగా కనకమునకు వన్నె పుట్టును. అటులనే
యెల్లపుడు పెనఁగుచున్నచో సిగ్గు బిడియముగల స్త్రీకి సైతము
ప్రేమగలుగును. ముదిసినకొలఁదిమానవునకు వలపుద్రవ్యాదులపై
నాశయు జనించుచుండును. ఇది లోకధర్మము.

ఆ. కరతలంబు నెత్తి కాలి నదిమిపట్టి
యూర్ధ్వదృష్టిచేత నొనర నిల్చి
సర్వమై తనరుటఁ జాలనాయువు కల్లు, వి...

చేతులను పయికిసాచి కాలి నదిమిపట్టి దృష్టి నూర్ధ్వప్రసారము గావించి సర్వావయవములఁ దనవశమునఁ దుంచుకొనుటయు తమయోగము. ఇది వీరాసనమునకుఁ జేరువ. నీని నవలంబించినచోఁ బూర్ణాయువు గలుగును.

ఆ. కల్పమనఁగ నగును గారణబీజంబు
కల్పమనఁగ శివునికల్పితంబు
అల్పుఁడేమి యెఱుఁగు నానందభోగము, వి...

కల్పమనఁగా బ్రహ్మకొకదినము. ఇది ఈశ్వరకల్పితము.— ఈకల్పమే కాలకల్పమునకును సృష్టికిని బీజము. ఈకల్పము భువనానందకరమనియుఁ గల్పములు గడచుట శాశ్వతస్వర్గప్రాప్తికని స్వల్పబుద్ధు లెఱుంగరు.

ఆ. కలిగియు దినలేక కష్టించురోగికి
నాఁడువారిమీఁద నాస గలదె
అన్నమదముతోడ నఖిలమందంబులు, వి...

ఉన్నంతవఱకుఁ దిని సుఖముగా బ్రదుక చేతగానికష్టజాతకుఁడగు రోగి చెలువలపై వలపునఁజాలఁడు. అన్నమదము తలకెక్కినవానికే మోహ మావరించును.

ఆ. కలిగినట్టె యుండు కలుగక యుండును
మఱియు లేకపోవు తిరిగి గలుగు

గలిమి నెచటఁ జూడ గారడి యనవచ్చు,వి...
 సంపద నింద్రజాలముతోఁ బోల్పవచ్చును. సంపదకలిగి
 నటులె యుండి సమకూరకయుండును. ఒకపుడు కలుగును.
 మఱియొకపుడు నశించును. దానికించుకేనియు నిలుకడ యనఁ
 మాటలేదు.

ఆ. కలిమిగలయతనికిఁ గన్యక నిచ్చుచు
 ముఱియుచుంద్రు గాదె మూఢజనులు
 పూజఫలమె కాని పూనిక ల్నిల్చునా? వి...

కలిమి గలవానికి కన్నేనిచ్చి యుబ్బిపోయెదరు. ఇది చాల
 యవివేకకార్యము. ఇపుడున్నసంపదలు ఈపట్టుదలలు చివరప
 అకు నిలువఁగలవా? పూర్వసుకృతము లేనివానికి సంపదలేన్నఁ
 టికిఁ గలుగవు.

ఆ. కలుగుచింతలన్ని కడఁకతో దాఁటఁగ
 వెలుఁగుచంద్రకాంతి వేడుకలర
 నివ్వటిల్లఁ గోరు నిర్గుణయోగులు, వి... 1238
 చింతలను అంధకారమును దాఁటినచో జ్ఞానమును చంద్ర
 కాంతిగోచరించును. దాన మోక్షము సిద్ధించును. నిర్గుణులగు
 యోగులునైత మిట్టికాంతిని దర్శించుటకే ప్రయత్నము చేయు
 చున్నారు.

ఆ. కలుగుసుఖము లెల్లఁ గల్లగా రోయుచు
 మెలఁగుచుండవలయు మిహిరుపగిది
 తిరుగు నేర్పుచూడ ధీరుఁడే యగునయా,వి...

సుఖముల నన్నింటిని జాలకనగాఁజూచి తిరస్కరించి మను
జుఁడు జ్ఞానవంతుఁడై స్వయంప్రభతో సూర్యునివలెఁ బ్రకా
శింపవలయును. ఇటుల మెలఁగు నేర్పుగలవాఁడే ధైర్యశాలి
యు నుత్తముఁడు.

ఆ. కలుపు దీసి నరులు కాపాడి పయిరులఁ
బెంచు ప్రేమవలెను బెనిచి మదిని
దృశ్యములను ద్రుంచి తెంపుగా నుండుము,వి.
కర్మకులు కలుపుదీసి పైరుగాపాడి ప్రేమతోఁజూచునటుల
సాధకుఁడు మాయావరణమగు దృశ్యమును దిరస్కారభావము
తోఁ జూడవలయును.

ఆ. కలుష మెల్లఁ దెలియఁ దలవంపులకు మూల
మరయ దత్త్వ మెల్ల నాత్మ బుట్టుఁ
దెలిసినందునకును ధీరుఁడు గావలె, వి... 1241

విహిక సంబంధములగు పాపములకు లోబడుట మిగుల
నవమానకరము. నీహృదయమునందున్న జీవుని శివునిగాభావించి
యాత్మజ్ఞాన మార్జించి యుత్తముఁడ వగుము.

ఆ. కలుష మొక్కయింత కాన్పింప దెందును
జూడ నెవరికైన సొంపు మీఱఁ
దామసం బడంగఁ దా వెల్గు జ్ఞానంబు, వి...

పుట్టువు మొదలుకొని వీఁడు పాపాత్ముఁడు వీఁడు పుణ్యా
త్ముఁడని యెవనినేని నిర్ణయింప శక్యముగాదు. ఒక్కకోపస్వభా

వము లేకున్నచో ప్రతినరునకు జ్ఞానము కరగతమగుననుట
సత్యము.

ఆ. కస్తురివలపేల గజరాజమున కెన్న

తనదు మదపుధారతావి గాక

యోగి కేల రంభ యోగహర్షం బుండ, వి...

మదపుటేనుఁగు తనగండచ్యుతము లగుమదధారలతావి కా
నందించునుగాని కస్తురి మొదలగు సుగంధద్రవ్యములను గోరదు.
అటులే యోగిసైతము తనయోగవిద్యలతో నానందించునుగాని
వలపులాడులచక్కదనమున కించుకేని మురియఁడు.

ఆ. కానరానిబయలు గనుటయే మోక్షంబు

మేను మఱచి నిద్ర మెలఁగినట్లు

తానుశాను గాను దలఁపు మఱపు దాఁటు, వి.

బాహ్యశరీరమును ప్రపంచమును నేను నీ వనుభావమును
మఱచి సామాన్యదృష్టికగుపడని మహాకాశమును దిలకింపఁగలు
గుటయేగాక, తనదేహమును దామఱచి నిదురనొందినటు లుం
డుటయే మోక్షము.

ఆ. కానరానివాని కనుపించువానితో

కాపు చేయ నలుక కరుణతోడ

కానరానివాని కరుణేమికందురో? వి...

కానరాని బ్రహ్మస్వరూపమును గానవచ్చు సామాన్యమాన
వునియం దారోపించి యుపాసనము జేయవలయును. లేకున్న

యెడల నదృశ్యాకారముగనున్న బ్రహ్మస్వరూపముయొక్క
దయఁబొందుట కష్టము.

ఆ. కామి యైనజనుఁడు ఘనుఁడు గాఁడాయెనే
కామిగాఁడె కృష్ణసామి ముందు
కామి గానిజనుఁడు గణపతి గాఁడొకో? వి...

ప్రథమమునఁ గామవికారములకు లోనైనవారు పిమ్మట
మహాజ్ఞానులుగావచ్చును. దైవముగాభావింపఁబడు శ్రీకృష్ణుఁడు
పూర్వము కాముకుఁడెగదా! కామాదివికారముల నెఱుంగక
పుట్టుబ్రహ్మచారిగా నున్నవాఁడు వినాయకునివలెఁ గుక్షిం
భరుఁడే.

ఆ. కాయము దగ గూడి కష్టఁగి యోగిగ నున్న
కాయ మిలను బడిన ఘనుఁడు గాఁడు
కాయమునను ముక్తికడ తేఱవలె నయా, వి.

దేహమునాశ్రయించిదీనిసాహాయ్యముతోయోగియనిపించు,
కొనినవాఁడు మరణించెనేని వానిశ్రమ యంతయు వ్యర్థమ
గును. అట్టివాఁడు త్తముఁడు గాఁడు. దేహముండఁగనే మాన
వుఁడు కడతేఱఁ బ్రయత్నింపవలయును.

ఆ. కాలు చేయి లేదు కంచుకంబు గలదు
కొమ్మ లేక యురికి చిమ్మ వేగ
గరిడి లేక చంపు కడుచోద్యమగునయా, వి...

మరణమనుదానికిఁ గాలుచేతులు లేవు. కాని మాయావరణ
మను కంచుకముగలదు. కొమ్ములులేవుగాని కాలపాశమను గొ

మ్ములతో నెట్టివారి నైన కున్తుఁబోవును. ఇంతియగాక యెట్టి
సాము సాధనములను దోడుదీసికొనక యెంతవారి నైనఁ బోకా
ర్చును.

ఆ. కోటకోట తిరుగు కొమ్ము లేనుఁగు గాదు
త్రాటిపట్టెసందు తగిలియుండు
పోటుబంటునైన బొర్లింపక విడఁడు, వి...1249

జీవుఁడు ప్రతిక శేబరమునందును గోటకుఁగోటకు దిరుగు
నేనుఁగువలె సంచరించును. దేహమునకు ఈశ్వరునకునంటి తిరు
గుచుండును. మాయావరణమును లోఁగొని యెంతవారి నైన
జీవుఁడు వంచించుచు నుండును.

ఆ గగనచి త్తదృష్టి గద్దియపైఁ జేర్చి
యనువరైనయాతఁ డచల మంటి
యుజ్వలాంశమందు నూహించుఁ దత్త్వము, వి.

దృగ్దృశ్యము నార్జించుటకుముందు మహదాకాశముపై చూ
పు నిలుపవలయును. పిమ్మట నాచూపు సహస్రారమునఁ బ్రవే
శింపఁజేయుట కభ్యసించి అచలయోగము ననుసరించి పరమా
త్మస్వరూపము నూహించుటయే తత్త్వ మనఁబడును.

ఆ. గట్టుమీఁద నున్నఁ గాన్పించు సర్వము
తెలిసి తేటపడినఁ దెలియు నెల్ల
లోకవిషయములును లోనిరహస్యముల్, వి...

ఉన్నతమగుకొండపై నెక్కినచో సమస్తవస్తువులు క్రిందివి

గానుపించునట్లు జ్ఞానమునార్జించిన వానికి ప్రపంచవిషయములు లోకరహస్యములు స్పష్టముగాఁ జెలియును.

అ. గట్టురాళ్ల దెచ్చి కాళ్ల చేతులఁ ద్రొక్కి
కాఁచి యులులచేతఁ గాసిఁ జేసి

మొఱకురాళ్ల కెఱఁగు మొప్పెల నేమందు? వి.

కొండరాళ్లుదెచ్చి కాళ్లతోఁ జేతులతో ద్రొక్కి యులులతోఁ జెక్కి బొమ్మలుచేసి యవివేకు లాబొమ్మలకు మ్రొక్కుచు న్నారు వారి నేమనవలయును?

అ. గర్వియింద్రియముల గట్టివేయఁగలేక

చావు వచ్చునపుడె సన్న్యసించు

నాత్మజయము లే దిఁ కంటునా మోక్షము? వి.

సంసారలంపటుఁడు ఇంద్రియముల జయించి సన్న్యాసము యావనమునఁ దీసికొనలేక చావఁబోవునపుడు సన్న్యాసముఁ బుచ్చుకొనును. అత్తోన్నతలేనివాఁడు సన్న్యసించినను మోక్షము సమకూరనేరదు.

అ. గాలి గాలి గలసె గగనంబు గగనంబు

మన్ను మన్ను గలసె మంట మంట

నీరు నీట గలసె నిర్తలంబై యుండె, వి...

జీవుఁడు పంచభూతావృతమగు దేహమునువిడచెనేని పృథివ్యాపస్తేజోవాయురాకాశములయందు ఆయాభాగములు వెంటనే గలసిపోవును. అపుడు జీవుఁడు నిర్తలముగనుండును.

అ. గాలి ఫణికిఁ జేసెఁ గసవు పసికిఁ జేసె

మంటి నెఱకుఁ జేసె మఱవ కిలను

పుడమిని జనులకు బువ్వట్లు చేసెరా,వి....

పాములకు గాలియు, పశువులకు గసవు, ఎఱ్ఱలకు మట్టియు
దైవ మాహారములుగఁ జేసెను. అటులే దైవము మానవులకు
అన్నముగల్పించెఁ గాన దాని మానఁదగదు.

ఆ. గాలియందె పుట్టి గాలియందె పెఱిఁగి

గాలి దెలియ లేరు గాదె నరులు

గాలియందె యాత్మ కల దదే తత్త్వంబు,వి.

మానవులు గాలియందు జనించి గాలియందు వృద్ధి నొంది
గాలియొక్క శక్తి నెఱుంగఁజాలకున్నారు. ఆత్మయు గాలియందే
కలదు. ఆవాయుస్థ మగునాత్మమే తత్త్వము బ్రహ్మస్వరూప
మని యెఱుంగవలయును.

మత్తకోకిల:—

గాలి రాకలు పోక లుండెడికాలమే బ్రతుకాయెరా
లీలతోఁ బరమాత్మ నెంచఁగ లేనిమాయల గంటిరా
చాల నమ్మియు నాత్మ కీలున సాధనంబునఁ గానరా
మేలుగా నిక నీవు నీయెడ మేళగించర వేమనా!

గాలియొక్క రాకవలన బ్రతుకుట పోకవలనఁ జనిపోవు
టలు కలుగుచున్నవని యెఱింగియు మానవుఁడు మాయావ
శుడై యీశ్వరవిచారము చేయఁజాలకున్నాఁడు. పరమాత్ముని
యందు విశ్వాసముంచి యాత్మ సాధనముతో నీశ్వరుని గాంచి
జీవేశ్వరైక్యము గావింపఁ బ్రయత్నించువాఁడు కడ లేరును.

ఆ. గుణవిహీనజనుని గుణమెంచఁగా నేల ?

బుద్ధి లేనివాని పూజ యేల ?

మనసు లేనివాని మంత్రంబు. లేమయా, వి. 1258

సుగుణములు లేనివానిని గూర్చి విశేషించి చర్చింపఁదగదు.

బుద్ధిహీనులను బూజచేసి గౌరవింపఁగూడదు. మనసు నిలుకడ లేనివానివద్ద మహామంత్రములున్నను బాటించి వానిని బరి గ్రహింపఁ గూడదు.

ఆ. గురువు సేవఁ జేసి గురితోడ భుజియింప

వలెనటంచు నరులు వాంఛ దీఱ

బలుకుచుండ్రుగాని భావంబు గానరు, వి. 1259

గురువును సేవించవలయును. గురువులపంక్తిలో భుజింపవలయును. లేదా వారిప్రసాదముచు దినవలయును. అని పామరులందురు గాని దానియందలి భావము నెఱుంగఁజాలకున్నారు. ఈ యాడంబరములకంటె గురుశుశ్రూష సలుపుటయే మోక్షకరము.

ఆ. గుహాలలోన జొచ్చి గురువుల వెదకంగ

క్రూరమృగమొకండు తారసిలిన

ముక్తిదారి యదియె ముందుగా జూపురా, వి.

కొందఁ అవివేకులు మహామునులు గుహాలలోనుందురు. వారుద్ధరితురని గుట్టలను గట్టులను గుహాలను దిరుగుచుందురు. వాండ్లు తిరుగుటతోఁ బెద్దపులి లోనగు క్రూరమృగములు

తారసించెనా ముక్తికదియె యోగులకంటె ముందుగాఁ ద్రోవఁ
జూపును.

తే. గెంటి యెలుకను జిత్తనుమంటఁ గలిపి
కంటి కింపగు గురుశక్తి మింటఁ జేర్చి
జంట బాసిన ఘనుడె పో జాణుఁ డరయ
బంటుతన మది పరమందుఁ బనికి వేమ ! 1251

తనపరిజ్ఞానమును ఆత్మజ్ఞానముగా మార్చి దృక్పక్షిని మహా
దాకాశముపైని జేర్చి సుఖదుఃఖము లనుజంటను దొలఁగిన
వాడే యుత్తముఁడు. ఆతడె పరలోకమును బొందఁగలు
గును.

అ. గొట్టెలు పదివేలు కూడియుండినచోట
తల్లి నెఱిఁగి వచ్చు దానికొదమ
పరమయోగి నెఱిఁగి భక్తుండు వచ్చురా, వి...
పదివేలగొట్టెలలో తనతల్లి నెఱిఁగి పిల్లవచ్చినట్టులనే
భక్తుండును పరమయోగిని గుర్తించ వచ్చును.

అ. ఘటపుజలములందు గగనము గాన్పించు
ఘటము జలము లేమి గగన మేది
ఘటములోన జ్యోతి క్రమమున జూడరా, వి...

కుండనీటిలో నాకాశము కాన్పించును గాని వట్టికుండలో
నాకాశము గానుపింపదు. అటులే దేహమునాధారముగాఁజేసి
శొందువేని దేహమునందున్న ఆత్మత్త్వము గానుపించును గాన
దేహమే మోక్షసాధనము.

ఆ. చంద్రసూర్యగతులఁ జర్చించి వేగమే
రంధ్రమునను జొచ్చి రంగుమీఱఁ
జంద్రశాలఁ జేరి చైతన్యమందరా,వి... 1264.

చంద్రసూర్యనాడుల గుర్తించి భ్రామధ్యమున దృష్టి నిలిపి
ఈశుని భజింపుము.

ఆ. చపలచిత్తవృత్తి జయమొంద గమకించి
నిపుణుడయ్యు యోగనియతి మీఱి
తపముఁజేయువాఁడు తత్త్వాధికుండురా,వి...

మనస్సునకు గలచాంచల్యమును దొలంగించుకొనుటకు యో
గముల నభ్యసించి, దాన కృతార్థుడై తపము జేయువాఁడు
తప్పక యీశ్వరస్వరూపమును సందర్శింపఁగలుగును.

ఆ. చర్త మెపుడు జీవసౌఖ్యంబు గోరును
జీవి కర్తములను జేరుచుండు
జీవి కర్తమెల్లఁ జెడరోయ తత్త్వమా, వి.

దేహములొని యొక్కొక్కభాగ మొక్కొక్కసుఖమును
గోరును. చర్తము స్పర్శసుఖమున కాశించును. జీవి కర్తములకొ
ఱకు వెదకుకొనుచుండును. కర్తములను వదలుకొనుటయే తత్త్వ
మునెఱుంగుట యగును.

ఆ. చిక్కి దక్కబోదు చిగిరించు మదిలోన
నిక్కు బట్టి గురుతు నెఱయఁ జూచి
సొక్కియున్న ఘనులు సూత్రాత్మ లగుదురు,వి.

ఆత్మ తత్త్వము సాక్షాత్కరించి వెంటనేమాయమగునుగాన
నిశ్చలబుద్ధితో నుపాసించెదరేని తన్మయులగుదురు.

ఆ. చిత్తమందు శివుని జింతించి జూచిన

హత్తుకొనును బదవి హానిలేక

పొత్తు మఱవగానె పొందును సుఖములు, వి...

మనస్సునందు ఈశ్వరస్వరూపమును బ్రతిష్ఠించి చూచిన
చోఁ గొంతకాలమునకు ఈశ్వరసాక్షాత్కారమగును. ఎట్టియ
పాయము కలుగదు. ఇట్లు ఈశ్వరసాక్షాత్కారమైనపిమ్మట
దేహమును వదలినయెడల మోక్షసౌఖ్యము సమకూరును.

ఆ. చిత్తవాజి నెక్కి శిక్షింప నేరక

తత్తటపడినంతఁ దఱగునొక్కొ

వారణాసి తనకు వైయ్యాసి కాఁబోలు, వి...

చిత్తమను గుఱిమునెక్కి మానవుడచురౌతు మెలఁకువతో
దానిని నడిసింపవలయును. భయపడినమాత్రమున అశ్వమువ
లనిప్రమాద మెన్నటికిఁ దప్పదు. మనస్సును చంచలాశ్వము
నెక్కినవాఁడు కాశికిబోయినను గయకుబోయినను లాభము
లేదు.

ఆ. చింత పాటఁదోలి చెవి యొగ్గి వినఁగనె

కొన్నిహితవు లమరి కొఱత దీఱు

కాన గురునిజేరి గమనించి చూడరా, వి...

విహిక సంబంధములగు విచారములను బోఁద్రోలిదేశికుని
చెంతఁజేరి జ్ఞానోపదేశము లాలకించినయెడలఁ గొఱతలన్ని

యూఁ దీటిపోవుచుగాన గురునినేపించి విజ్ఞానము నార్జించుట
కర్తవ్యము.

క. చిన్నది యెలస్రాయంబునఁ
గన్నది పతిలేక సుతుని కడుచిత్రముగా
నెన్నఁడు రతి లవ మెఱుంగదు
చ న్నియక పెంచె నొర జగముల వేమా!

మాయ యశుచిన్నది తొలుదొలుతనే, సంసారమను సుతుని
గాంచెను. మాయనుఁ ఒరేశ్వరునితో నెఱుఁగు సాంగత్యమే
లేదు. అయినను గి.మాదుల నెటులగాంచెనో యెటుల సాకెనో
యను నంశము ఆశ్చర్య కారణముగా మన్నది. (మాయవలన
ప్రపంచము నడచుచున్నదని భావము.)

ఆ. చీకటింటఁ బుట్టి చీకటఁ బెరిగిన
చీకటి మఱుంగుననె చిక్కనేల
చీకటి దెలిసిన సృష్టి కాన్నియదా? వి...1272

మానవుఁడు మాయలో గన్పించి మాయలో బెరిగి మాయా
వరణమునఁ దగులుకొనుచున్నాఁడు. ఈమాయఁబోనాడినచోఁ
బ్రకృతిస్వరూపము గోచరించును.

ఆ. చెట్టునందుఁ బుట్టి చెలరేగుకాయలు
దనరు కాంతితోడఁ దగిలి పండ్లు
పండు వానిగిండ్లు వర్ణంబు దెలియుఁడీ, వి...

బ్రహ్మాండ మనువృక్షమునందు జ్ఞానమను కాయలు కలవు.
మోక్షమను ఫలములు కలవు. మోక్షఫలమును భుజించుటకు
నుత్సాహముతోఁ బ్రయత్నింపుము.

ఆ. చెవులలోన బుట్టు రవమె యాకాశంబు

కన్నుల గనునదియె గళల జ్వాల

ముక్కులోనిగాలి ముక్తికి త్రోవరా, వి. 1274

చెవిలో మాటుమ్రోగు ప్రణవనాదఘంటాధ్వనియే మహా

కాశము. కనులముందుఁ గానవచ్చుకళలే జ్వాలాసమూహము.

• ప్రాణాయామానుసారముగా నాసికతోఁ గాలిబీల్చుటయే.

యోగసాధనము. ఈమూఁడును మోక్షమునకు మార్గములు.

ఆ. చెవుల విన్నయట్టి రవమును వివరించి

మన సదెఱిఁగినపుడు మఱలుకొనును

చెవులు శబ్దమునను జెడరోయ ముక్తిరా, వి...

చెవులలోఁ బ్రణవరవమును విని దానిని మనస్సున నెలకొ

ల్పుకొని ఇంక శ్రుతిని శ్రవణమును విడిచి తన్మయతతోనుండి

యితరశబ్దములకు విముఖతగా వర్తించుటయే ముక్తి.

ఆ. చదివి చదివి చదివి చావంగ నేటికి

చావు లేనిచదువు చదువవలయు

చదువు లేక కోటిజనులు సచ్చిరి గదా, వి...

చదివి చదివి కడకుఁ జచ్చిపోవుటకంటె చావు బ్రదుకులు.

లేని జ్ఞానవిద్య నభ్యసించుటయే యుత్తమము. చదువుకొనిన

వారందఱు కడకుఁ జనిపోవుచుంటచే వారిచదువులు నిష్ఫల

ములు.

ఆ. చనఁగ చనఁగ దాఁకు జనుఁ ద్రోవలో కాశి

వినఁగ వినఁగ ప్రణవ విభవరవళి

కనఁగఁ గనఁగఁ బుట్టు కారణ మదియెరా, వి...

బాటసారిగాఁ దెంపులేకపోవుచున్నచోఁ బోవఁబోవ కాళి
సమీపమగును. అటులే ఇతర ధ్వచులనాలింపక సమాధినుండి
యాపించినచో దశవిధనాదములు వినవచ్చును. బ్రహ్మచరి
త్రములు గాంచుటతోఁ దృప్తి నొందకున్నచో బ్రహ్మమును
సందర్శింపవచ్చును.

ఆ. చలముపట్టి మదిని జనియించుగుణముల

తతిని ద్రుంచి పేఁగఁ దమక ముడిగి

సతముగాను బుద్ధి సవరింప నదె ముక్తి, వి...

పట్టుదల వహించి మనమునందు జనించు సత్వరజస్తమోగు
ణముల బలము నడంచి జ్ఞాన శాంతియై బుద్ధిని లోఁబఱచుకొన్న
యెడల నదియే మోక్షమనఁబడును.

ఆ. చావు దెలియువాఁడు సన్న్యసించు న దెట్లు

కడఁలందు ఘనత గదురు నెట్లు

పాప మొకటె మీఁద ఫలమేమి లేదురా, వి...

తన కింతకాలమే ఆయుఁపరిమితి యని బాగుగాఁ దెలిసిన
వాఁడు సన్న్యసిఁగి యాస్వల్పకాలములోనే నేమి యాత్మచా
రము చయఁగలనని సన్న్యాసమున కంగీకరింపఁడు. అట్టివాఁడు
అంత్యమునఁ బొందఁగిననిజ్ఞానము నొందలేడు. ఇంతకు
ముఖ్యమేమన తనబంధువుల నందఱు నెడఁబాసి పరితఁపఁ జేసిన
పాప మొక్కటియే దక్కును.

ఆ. చూపులోనిచూపుఁ జూడంగఁ జూడంగఁ

దెలివిలోని తెలివి వెలుగుచుండు

నిద్రలోనినిద్ర నిజమని తెలియరా, వి. 1280

బహిష్కృతపంచసందర్శనమును మాని లోనిచూపుతో హృదయకమలమును దర్శింప నెఱువేని కళ లుదయించును. కళాసందర్శనానంతరము చూపులు పరబ్రహ్మస్వరూపమును దర్శింపఁగలవు.

ఆ. చూపులోనిచూపు సూక్ష్మమఁ దెలియంగఁ

జూపులోనిచూపు శుభ్రమగును

జూపులోనిచూపు సురవర గమ్యంబు, వి...

నీకునిశ్చలమునిర్తలమునగు పరముపై నాసక్తియున్నయెడల వృష్టిని నాసాగ్రమున నిమిడ్చి యుత్సాహముతోఁ బట్టుదలతోఁ గాంచుచున్నయెడల బ్రహ్మస్వరూపము మిగులసమీపము లోనే గోచరించితియును.

ఆ. చొక్కమైనపరము చుఱకరివై చూడ్కి

ముక్కుతుదనుగూర్చి ముదముతోడఁ

దక్కఁ జూచినంత దగ్గతై యుండురా, వి...

వృష్టిని నాసాగ్రమునందు నిలిపి తదేకచిత్తుడవై యుపాసించిన బ్రహ్మము సాక్షాత్కరించును.

ఆ. ఛరికతోడఁ గోయఁ జొప్పడునే కాని

దానిపిడిని గోయతరమె నీకుఁ

దెలివి లేనిమేని బలమేమి చేయును? వి. 1283

కత్తితో నితరమును కోయఁగలవే గాని ఆకత్తి పిడితో

చేనినికోయఁ జాలవు. అట్టులే తెలివి లేనట్టి శరీరబలముతోనే
కార్యమును ఉపాయము లేకున్న సాధింపఁజాలవు.

ఆ. జననమరణము లిల జంగమములు సుమ్మి

జననిజనకు లిలను జలధిరీతి

వినుతిఁజేసి గురుని వెన్నంటిచూడరా, వి...

జననమరణములును జననీజనకులును చక్రభ్రమణపురీతిని
గలుగుచుండును గావున నూత్నరూపి యగునీశుఁ గాంచి కృత
కృత్యుడవు కమ్ము.

ఆ. జపము బాహ్యపూజఁ జాలగాఁ జేసియుఁ

గపటము విడలేక కష్టనరులు

ముక్తికొంద లేక మునిఁగిరి తమమున, వి...

కొందఱు తమో గుణప్రధానులగు జనులు జపము, శివపూ
జలు గావించుచుఁ గపటవృత్తిని మానుకొనక యుండుటచే
ముక్తిని బడయఁజాలక కడమఁ దమో గుణముననే మునిఁగిపోవు
చున్నారు.

ఆ. జాగ్రతనఁగ నేమి జన్త మనఁగ నేమి

జన్తమునకు నరయ జాగ్రతాయె

జన్తజాగ్రతలను సాధింపరా ముక్తి, వి. 1236

జన్తమన నేమియో జాగ్రత్త యననేమియో యీరెంటికి
సంబంధ మెట్టిదో? సామాన్య లెఱుంగఁజాలరు. జన్తమునకు
జాగ్రత్తగ మంచినసంబంధముకలదు. ఈసంబంధము గమనించిన
ముక్తి సాధ్యమగు ననుట సత్యము.

ఆ. జాతి వేటులేక జన్మక్రమంబున

నెప్పుడిని నభవుని నిలిపెనేని

నఖిలజనులలోన నతఁడు ఘనుండయా, వి...

జాతి భేదములు మతవైషమ్యములు పాటింపక జన్మక్రమము
వలన ముష్యజాతియంతయు సమానమని తలంచువాఁడు సర్వ
జాతుల వారిలోన నుత్తమోత్తముఁ డనుట సత్యము.

ఆ. జాతులందు నెట్టిజాతి ముఖ్యమో చూడు

మెఱుకలేక దిరుగ నేమిఫలము

ఎఱుక గల్గమనుజుఁ డేజాతి గలవాఁడొ, వి...

జాతులలో నేది ముఖ్యమని తెలివితక్కువచేత దిరుగుట
వ్యర్థము. జ్ఞానముగలిగివిచారించినయెడల ఎఱుకగలమానవుఁ డే
జాతిలోనివాఁడైనను పూజనీయుఁ డనుట సత్యము.

ఆ. జారపురుషుమీఁద సద్భక్తి నిలుపుచుఁ

బతికి నిచ్చకముగఁ బరగుభంగిఁ

బరముకొఱకు యోగి పాటించు దేహంబు, వి.

మీఁదమగనిమీద మీకులజేమ పలపునిలిపి మగనివద్ద నిచ్చ
కముగా మెలంగు అగుటాలవలె నిజమగుయోగి పరలోక
ముపై హృదయముంచి తత్సాగనము కొఱకే దేహము ధరిం
చుచుండును.

ఆ. జీవలింగసూజఁ జేసినవారికి

శిలలరూపమందుఁ జింత యేల

చెలఁగి మధువుగ్రోలఁ జేదు రుచించునా, వి

జీవుః డనులింగమును అరసి పూజచేసినవానికి ఇతరశివలింగములపూజ చేయ నవసరము లేదు. తేనియద్రావి తన్మాఘర్యము ననుభవించువానికి చేదువస్తువు తెన్నుటికిని రుచింపఁజాలవు.

ఆ. జీవిఁ జంపు టెల్ల శివభక్తి తప్పటే
జీవు నరసి కనుఁడు శివుఁడె యగును
జీవుఁడు శివుఁడనుట సిద్ధంబు దెలియురా, ని...

జీవహత్యచేయుట, శివునిజంపుటవంటిది. ఏలయన జీవుఁడే శివుఁడు, జీవుడుదైవస్వరూపుఁడు, శివుఁడను నంశము సిద్ధాంతము గాన నమ్మదగినది.

ఆ. జ్యోతియందె పుట్టె సొంపైన నాదము
బిందు వమరె నాదమందుఁ దెలియ
బిందువందుఁ బుట్టె బృథివి యాకాశముల్, వి.

జ్యోతియందు నాదము, నందు బిందువును, అందు బృథివ్యాదిపంచభూతములు జనించె నని యెఱుంగుము.

ఆ. టక్కుయోగి యెంత టాటోటు చేసిన
వివర మరసినంత వెగటు గలుగుఁ

బరము సున్న నరకబాధయు సిద్ధంబు, విశ్వ...

టక్కురియోగులు లోకులను మోసగించుట కెన్నియో మోసములు చేయుచుందురు. వారు కృత్రిములని తెలిసికొన్న పిమ్మట పాండ్రచేష్టలన్నియు మిగులనసహ్యము పుట్టించును.

ఇట్టిబూటకపు సన్నాహులకుఁ బరలోకమున నరకబాధ తప్పక
కలుగును.

ఆ. టక్కుమాట లాడి చిక్కులఁ బెట్టిన
నిక్క మెఱుఁగు నతఁడు నిర్వహించుఁ
జక్క నై నజ్ఞానసారంబు తెలియురా, వి. 1294
వంచకుఁ డగుయోగి టక్కురిమాటలాడుచు నెదటివానిని

జిక్కులఁ బెట్టుటకు యత్నించెనేని సత్యమగు జ్ఞానముగలవాఁ
డామోసమెఱింగి స్వకార్యము నిర్వర్తించుకొనఁగలుగును. కా
వున వంచకులబారిని జిక్కకుండుటకై జ్ఞానసారము నార్జింప
వలయును.

ఆ. తీవి మిగులఁ గలుగఁ డెక్కెన్లు లెత్తించి
యూరు నేల ముక్తి యుత్తది యగు
మంచిత్రోవకొఱకు మహిని యత్నింపరా!వి...

రాజులు కేవలము భోగపరాయణులు, విశ్వర్యాలనులుబ్బి
ధ్వజపతాకాదు లెత్తించి యాడంబరముగా రాజ్యములేలుచుం
దురు. వైభవములమీఁదఁ దృప్తగలవారికి ముక్తిలభింపదు గావు
న సన్మార్గముకొఱకు బాగుగాఁ గృషి చేయుము.

ఆ. లేవలేక యున్న డిల్లపోఁ డెన్నఁడు
నిక్కమైన జ్ఞాని నిలుకడగను
ఎంతలాపదలు నిఁకెన్నఁడు నెన్నఁడు, వి.

బాహ్యేడంబరములు పటాటోపములు లేనిమాత్రమున నిజ
మగు జ్ఞానముగలవాఁడ మానితొడుక్కాడు. పైఁగా నిలుకడగా

నుండనేర్చును. అట్టినిరాడంబరున కెంతలాపదలువచ్చినను
దనంత తొలంగి పోయితిఱును.

ఆ. డాఁగుపడినఁ బండు బాగు లేదందురు

అట్టి డాఁగు తమది యరయలేరు

తమ్ము నెంచువారు తమ డాఁగు కానరు, వి.1297

వైభాగమునఁగొంచెము డాఁగున్నంత నే ఫలములను బాగుండ
లేదందురు. నిజమున కిట్టి డాగులు తమకులేకున్నవా? తమ్ముగొప్ప
వారినిగాఁ దలంచుకొనువారు తమకుఁ గల డాగులను గఱుతింప
లేకున్నారు.

ఆ. తంత్రవాదు లెన్నఁ దలుచుగ నున్నారు

మంత్రవాదు లరయ మహిని లేరు

జంత్రగాని బొమ్మచందము చూచిన, వి.

ప్రజలందఱుగారడివాని బొమ్మవంటివారు. వీరలందఱు కేవలము
తంత్రవాదులు. అంతియేగాని మంత్రవాదులుకారు.
అనఁగా స్వకార్యములఁ దంత్రములతో నిర్వహింతురుగాని మంత్రముల
బలిమితో నిర్వహింపలేరు.

ఆ. తనకు భాగ్యమున్నఁ దక్కువ లేకుండఁ

గలుగుభాగ్యమెల్లఁ గల్గయనుచు

నమ్మకముగఁ జూచు నరుడగు యోగిరా, వి.

తా నైశ్వర్యవంతుడయ్యునీకొఱత లేనిభాగ్యశాలియయ్యు
భాగ్యములన్నియుఁ గల్గలని తలంచువాఁ డెవడో యాతఁడో
క్కడే నిశ్చయమగుయోగి.

ఆ. తను భరించునతనిఁ దనయాయుధమ్ముల
 నగ్ని నింకఁ బరుని యాలి నెన్న
 సరసమునకుఁ గొనఁగఁ జావె సిద్ధించును, వి...
 తనను బోషించు ప్రభునితోడను, తన ఆయుధములతోడను,
 నిప్పుతోడను, బరకాంతతోడను, సరసములాడువానికిఁ దప్పక
 చావు చేకూరును. కాన నివి షరణీయములు.

సీ. తమతలంపులలోనఁ దత్త్వశిఖామణిఁ
 దలఁచినవా రెల్లఁ దత్త్వవిదులు
 ఘనమైన నిబిడాంధకారంబునకు బోయితి
 ననువునఁ జూచిన యతఁడ యోగి
 శివునిలో జీవుని. జీవునిలో శివు
 నొనరఁ దెలియువాఁడు యోగదృక్కు
 సాంఖ్యయోగంబున సర్వంబు శివుఁ డని
 నిశ్చయించినవాఁడు నిర్మలుండు

ఆ. ఇట్టి జాడఁ గాన రెందతైనను నేమి
 పుట్టుకాలశివుని బట్టఁగలరె
 పొట్టజీవుఁ బాసి పోయి తానుబ్బురా, విశ్వ...

తలంపులలో నీశ్వరుని నెలకొల్పి మననముచేయువాఁడె
 తత్త్వజ్ఞుఁడౌ జ్ఞానమును సంకారమును బోగొట్టు జ్ఞానజ్యోతి
 తినిగలవాఁడె యోగీశ్వరుండు. శివునకు జీవున కి భేదాధ్యవసా
 యము గావించువాఁడె యోగదర్శి. సాంఖ్యయోగానుసార
 ముగాఁ బ్రపంచము నంతయు నీశ్వరమయముగా నెంచువాఁడు

నిర్మలఁడగుజ్ఞాని. అట్టిధర్మముల నెఱుంగనివారలు ఈశ్వరసాన్ని
ధ్యముచేరి యుబ్బఁ జాలరు. వారు చనిపోయిన పిదపఁ గళే
బర ముబ్బవలసినదే !

ఆ. తఱుచుఁ జదువఁ జదువఁ దర్కవాదమె కాని
దివ్యమైన తెలివి తేటపడదు
పసిరికాయపురుగుఁగిడిని జెడిపోవు, వి. 1302

మిగులశ్రమచేసి సమస్తవిద్యలు పఠించినయెడల నావిద్యలు
కేవల వితర్కములకు వాదములకు నక్కఱకు వచ్చును
గాని జ్ఞానసాధకముగాదు. పసిరికాయ పురుగులతో చెడినటు
లావిద్యాంసుఁడు విద్యపలననే చెడిపోవును.

ఆ. తరుణియంగ మెల్ల పురుషుఁ డెఱుంగును
బురుషు నంగ మెల్లఁ బొలఁతి యెఱుంగుఁ
జీరగట్టకున్న సిగ్గొనొయెగ్గొనొ, వి... 1303

స్త్రీలయొక్క అపయవములు సమగ్రముగా మగవాఁడె
ఱుంగును. మగవాని యవయవములుఁ బూర్తిగా స్త్రీయెఱుం
గును. అట్టిచో చీరెలుగట్టుకొనుట యెందులకు ? కట్టుకొనకున్న
కీడుకలదా సిగుగలదా ?

తే. తలఁప నెదిలేక భేదంబు తలఁపనీక
జ్ఞోలలందును నర్థయె జ్ఞోల లాడు
చున్న యోగీంద్రుఁ డనిచ్చెన్న నుచితమగును
వేమ ననియెడు యోగిని వెలయ వేమ! 1304

హృదయమున నెట్టివాంఛయు నుంచుకొనక శబ్దములయం

దున్నప్రణవనాదమును ఆలించుచు ఇతరలోకవ్యవహారము లుజ్జ
గించియున్నవాడే యోగీంద్రుడు. అట్టివాగిలా వేమన
యొక్కడు.

ఆ. తల్లి గన్న తల్లి తనతల్లి పినతల్లి
తండ్రి గన్న తల్లి తాతతల్లి
యెల్ల శూద్రులైరి యేటిబ్రాహ్మణుఁ డీక, వి...

బ్రాహ్మణుని వంశక్రమము బ్రహ్మపద్మచండి దీసికొందుమేని
యాతనిపరంపర యంతయు శూద్రజాతియైయున్నది. దీనిచే
బ్రహ్మచమంతయు శూద్రజాతియే యని స్పష్టముగాఁ దెలియు
చుండఁగా లోకులు మేము బ్రాహ్మణులమని యెల విఱివీఁగెద
రోగదా!

మ శ్లోకము:—

తల్లిదండ్రులు నన్నదమ్ములు తాతబందుగు లేలరా
మల్లి జన్తములేని సద్గురుమర్తభావము నొందరా
పుల్లయైనను రాదు వెంటనుభూమిదాఁటియటేగుచో
గల్గభ్రాంతిని వీడి వేమన కార్యసిద్ధిని గాంచుమా.

తల్లిదండ్రు అన్నతమ్ములని మమకారము పెట్టుకొని తిరుగుట
వృథా భ్రాంతిగాని వేఱుగాదు. కావున ప్రతిజన్తమున నిట్టి
మమకారములతో నవస్థనొందక గురుసేవచే జన్తరాహిత్యము
గావించుకొన యత్నింపుము. మన మెంతసంపాదించినను వెంట
పూరిపుడకయైనను రాదని గ్రహించి ద్రవ్యవ్యాయామమును
బ్రమలనడంచుకొని కార్యసిద్ధికి (మోక్షముకొఱకు ప్రయత్నిం
చుట) ధర్మము.

ఆ. తల్లిదండ్రు లెంద టల్లజన్మము లెన్ని
తిరిగి యెఱుంగనటి దిక్కులెన్ని
స్థిరము నస్థిరమును దెలియలే డజ్ఞాని, వి.1307
అజ్ఞానియగు మానవుడు, తల్లిదండ్రులు పూర్వజన్మమున
నెందరైరొ తిరిగి ఇంక నెందఱు కానున్నారో దృశ్యముల
లో నేవి స్థిరములో ఏవియస్థిరములో యనునంశమును దెలిసి
కొనఁ జాలఁడు.

ఆ. తాను నింద్రియములఁ దనర జయించినఁ
దత్త్వ మరసి చూడఁ దాన యగును
రాజయోగి యిట్లు తేజరిల్లుచు నుండు, వి...
ఇంద్రియములపెంపు నడంచి జయించిన యెడల సత్యవం
తుడగు నాతఁడే బ్రహ్మస్వరూపుఁడు రాజయోగి. యావిధము
గనే వర్తించుచుండును.

ఆ. తానె తత్త్వ మయ్యుఁ ద న్నెఱుంగఁగ లేక
మాయ తత్త్వ మనుచు మఱిగుచుండు
ధర్మకర్మములను దా రోయ తత్త్వము, వి...
మానవుఁడు తానీశ్వరస్వరూపుఁడయ్య నదిగ్రహింపఁజాలక
మాయయే తత్త్వమని తలంచుచుండును. ధర్మము కర్మము ఇవి
రోయుటయే తత్త్వమనునది గ్రహింపఁ జనును.

క. తిన్నగఁ ద్రిపుటని గురి గని
యున్నను నాదంబు వినఁగ నూహింపుము లో.

మిన్ను కని నిన్ను మఱతువు

వెన్నెలలో బయలు నేరి వెలయుము వేయా !

ధృష్టిని ద్రష్ట దృశ్యము దర్శనమను త్రిపుటయందు లగ్నము
గావించి ప్రణవనాదము వినఁగోరుము. పిమ్మట జ్యోతిర్తయ
మగు తేజస్సును గాంచెదవు. పదప తన్తయముతో నాజ్యోతి
ర్హరిలో లీనుఁడగుదువు.

ఆ. తిరిగి తిరిగి తిరిగి ద్విమృరిగా నేల

తీర్థయాత్ర లనుచుఁ దెలివిమాలి

తెలివిలోనిగురుని దెరపగా జూడరా, వి. 1311

వృద్ధముగా తీర్థయాత్రలను తిరిగి యలయక బుద్ధిలోని ఈ
శ్వరు నెఱింగి సేవింపుము. తీర్థయాత్రలు నిష్ఫలములు.

ఆ. తెలుపు మాయఁ జేసి దిట్టతనంబునఁ

దెలుపు భస్మముగను దేటఁజుచు

విధము కన్నఁ బరుసవేదియు లేదురా, వి. 1312

ఇదియొక స్వర్ణయోగము, పాదరసమునందలి తెలుపురం
గును బోకార్చి పిమ్మట భస్మముగాఁ జేసినచో దానిసాధనమున
బంగారమును జేయవచ్చును. ఇంతకంటే స్వర్ణయోగమునకు
వేటొక స్పర్శవేది లేదు.

ఆ. తొట్టిమానులోని లొటటజీవుల నెల్ల

మొల్ల లేక చంపు ముదముతోడ

నగ్ని లేనిమంట యదియేమిచోద్యమో, వి ...

అనశ్వరము సారహీనమునగు నీదేహమునాశ్రయించియున్న
దుర్బలప్రాణుల నకారణముగా మృత్యుదేవత దనపొట్టను చెట్టు
కొనుచున్నది. మృత్యుదేవతచేష్టలు అగ్ని లేని మంటలతో సమా
నము.

ఆ. తోలుతిత్తిలోనఁ దొలుతఁ బుట్టినతాను
వెనుకఁ దెలియవలయు వివర మరసి
వెనుకఁ దెలియలేమి వెట్టియై చెడిపోవు, వి...
తాను తోలుతిత్తియందు జనించిననియు గర్భస్థుడై బా
లుడై యావనుడై వివిధావస్థలనొందితిననియు మానవుఁడు
మఱచి గర్వాహంకారములతో వెట్టివాడై చెడిపోవు
చున్నాఁడు.

క. త్రిపుటికీ జూడ్కిని బై నిడి
యుపజిహ్వాకు సూటి చేసియున్ మదిలోనే
తప మొనరించెడు భక్తుఁడు
నిపుణుం డై వెలుగులోనె నేర్పున వేమా!
చూపుచు ఉపజిహ్వాకుబై నుడి త్రిపుటి కంటు నటుల
జేసి నిశ్చలమనస్సుతో తపస్సు చేయు భక్తుఁడు నేర్పటియై
ఈశ్వర సాక్షాత్కార మొదలగును.

ఆ. తనియుఁ బిండమునను దగిలినమనుజుండు
పుట్టలేడు వాఁడు పుడమిలోన
నట్టిపుట్టుక గన నవనిలో లేదయా, వి...
గర్భస్థుడై పిండాకారముగానున్న జీవుఁడు పూర్వస్థుల

తితో నానందించుచు మామూవుతుడై మఱల జనించి పూర్వ
స్మృతిఁ గోలుపోవుచున్నాఁడు. పూర్వస్మృతితో మామూవు
తుడగుగాక జనించు జీవుఁ డీభూలోకమున నెందును లేఁడు.

ఆ. దాత యైనవాఁడు తానె మున్నిచ్చెడుఁ

గానివాఁ డొసఁగునె కానియైన

జలము దప్పిదీర్చు మల మెట్లు తీర్చును? వి...

దాతయైనవాఁడు ఇతరులతోఁబోటీ పెట్టుకొనక తనకుఁ
దోచినది ముందుగ నిచ్చును. లోభి యొకపైసయేని యాయఁ
డు. మానవుని దప్పి దీర్చుటకు జలము పనికివచ్చును గాని మలము
పనికిరాదు గదా! అటులే అర్థికి దాతసాయపడును.

ఆ. దార బందిగంబు తనయులు సంకెలల్

బంధువర్గ మెల్లఁ బ్రహరిగోడ

మోహ మెఱుంగ లేఁడు మొక్కలికాఁడయా, వి.

మానవునకు సంసారము పెద్దచెఱసాల. భార్య బంధనాల
యము. కొడుకులు కూతుండ్రు సంకెళ్లు. చుట్టములందఱు ప్ర
హరిగోడలు. మోహము ముఖ్యముగా నీకారాగృహవాసకార
ణము. అవివేకి యిదియెఱుంగజాలఁడు.

ఆ. దేవభూములందు దేవాలయములందు

దేవుఁ డనుచు మ్రొక్కి సేవఁ జేసి

తెలియ విశ్వకర్త దేవాదిదేవుఁడౌ, వి...

దేవాలయములలోని విగ్రహముల నజ్ఞానముతో దైవతము
గా నెంచుచుందురు. నిజమున కీవిగ్రహములుగాదు దేవుఁడు.

వీనిని సృష్టించిన విశ్వకర్తయే (శిల్పియే). దేవాది దేవుడని గ్రహింపవలయును.

ఆ. దొడ్డివాఁడు పెద్దతోఁడేలునైనను
మట్టుఁ జూచి దాని మర్త మెఱిఁగి
గొడ్డు గొఱ్ఱెనైనఁ గొని చననీయఁడు, వి...

గొఱ్ఱెలను మందగాఁ జేర్చికాయు గొల్లవాఁడు తోడ్ఁదేలు
పాలకువగ్రహించి నంతన కలరూపు నెఱింగి కడకు గొడ్డు
బోతుగొఱ్ఱెనైనఁ దిసికొని పోనీకుండఁ గాపాడును.

ఆ. దొమ్మరాటవాని దోర్బల మెల్లను
బొట్టకూటికొఱకె పట్టిన దగు
నదియె యోగి కమర నానంద మందఁడా, వి.

దొమ్మర ఆటవాఁడు ఆటపాటలలో మిగుల నేర్పుఁ జూపు
చున్నాఁడు. పాఁడు తన నేర్పు పొట్టకూటి కుపయోగింపక
యోగాభ్యాసమున కుపయోగించినచో శాశ్వతానందము సిద్ధిం
చునుగదా.

ఆ. దోసముల్లువంటి తుర్యమందాత్మను
జూచి యాసల నటు స్రుక్కఁజేసి
వాసనఁ దెలిసినవాఁడెపో బ్రహ్మము, వి...1322

దోసముల్లువలె కానవచ్చియుఁ గానరానటుల మిగుల సూ
క్ష్మముగా నున్న పరబ్రహ్మ స్వరూపమునందుఁ దలఁపులు మగ్న
ముగావించి జ్ఞానవాసన నాశించినవాఁడే బ్రహ్మస్వరూపుఁడు.

ఆ. ద్వారబంధమునకుఁ దలుపులు గడియలు

వలెనెనోటి కొప్పు గల నియతులు

ధర్మమెఱింగి పలుక ధన్యుడౌ భువిలోన, వి...

తలుపులు ద్వారబంధములు గొల్లెములు గృహమున కెటుల
సంరక్షకములా అటులే నోటికి దంతములు పెదవులు సంరక్షక
ములు. కావున వాఙ్మయమము నెఱింగి మెలకువగాఁ బలుకు
వాడే ధన్యుడు.

ఆ. నచ్చు సేయ రాదు నమ్మినై క్యమునకు

ముచ్చెలుకను మ్రింగి ముదము గాంచి

చొచ్చి బయలుదేరి సొన్నసిల్లును యోగి, వి

యోగి తాను నమ్మినజేవేశ్వర విక్యమును గూర్చి సంశయం
పడు. అజ్ఞానమును బూర్తిగా నశింపజేసి పిదప జ్యోతిస్స్వ
రూపమగు బ్రహ్మమును సందర్శించి తన్మయానందమున నోల
లాడ సాగును.

ఆ. నయనదృష్టి మీఱ నడవడి గుర్తించి

భయము లేకనొక్కి బయలునడక

స్వయము జ్యోతి నంటి సౌభాగ్యమందురా, వి.

దృక్ష్పత్తి నుపయోగించి హృదయాది స్థానములనున్న
షట్కమలములను గుర్తించి అజ్ఞానామలవలనఁ గలుగు భయ
ముబోదోలి స్వయంజ్యోతి నంటి మోక్షము నొందఁ గృషి
చేయుము.

క. నలుగురు దొంగలఁ బట్టుక
తలఁబట్టఁగవలయు నొకని దగ దండింపక
వలెరా మువ్వరిఁ దీర్చుమి
యిలలోపల నెలుకఫలమె యిది యగు వేమా !

ధర్మార్థకామమోక్షములను నాలుగుపురుషార్థములలో నొక
టియగు మోక్షమును స్వీకరించి మిగిలినమూఁడును ధర్మార్థకా
మముల పదలుటయే జ్ఞానమున్నందులకు ఫలము.

క. నలుగురు దొంగలఁ బట్టుక
తల ద్రుంపక యున్నయట్టి తామసి కేలా
గలుగును జ్ఞానము ధర ని
శ్చలపావన మాత్మసుఖము సత్వము వేమా!

ధర్మార్థకామమోక్షము లను నాలుగుపురుషార్థములపైఁ గలతో
రిక నడంచివేసి నిష్కామబుద్ధితో నిర్వికల్పసమాధితో నీశ్వర
ధ్యానము గావింపక ఆత్మసుఖము కలుగ నేరదు.

క. నాటుము గురువరమంత్రము
దీటుగ మదియందుఁ జేర్చి ధీరుఁడ వగుచుకొ
దాటుము నినుఁ గనుచోటికిఁ
గోటికిఁ బడగెత్త నేమి కుదురుర వేమా ! 1328

మానవుఁడా, సంపదలనాసించి కోటికిఁ బడిగ నెత్తఁ దలం
పక గురువర్యుఁ డుపదేశించిన మంత్రమును జపించుచు మనస్సు
నఁ బునశ్చరణఁజేయుచు నీశ్వర సాన్నిధ్యముఁ జేరుటకు య
త్నింపుము.

ఆ. నాడెమైనలంజె నగవుమేలు నెటుంగు

విటుని గుత్తరించువివర మెటుంగు

బానిసయినదాని పాటి గోరంగరాదు, వి...

యువకులను పలకంపనేర్చిన లంజెకత్తియ నగవుపొందిక
తోనే మోహము కలిగించుచు. మామోపాయములతోనిటుల
పంచిండుచు. కామమునకు బానిసలగు నట్టిఱింకుటాండ్రతోఁ
గూడరాదు.

ఆ. నయముగాను దృక్కు నాశంబులో నుంచి

భయము మాని వట్టి భ్రమలద్రొక్కి

స్వయముగాను బుద్ధి సాధించి చూడుము, వి...

అంతర్దృష్టిని సూర్యచంద్రాదినాడులనుండి సహస్రారకమల
మునఁజేర్చి భయము భ్రమ మాని స్వబుద్ధితో యోగసాధనము
గానింతువేని యీశ్వరసాక్షాత్కార మగును.

ఆ. నరుడె యైన లేక నారాయణుం డైనఁ

దత్త్వబద్ధుం డైన ధరణి నరయ

మరణ మున్న దనుచు మదినినమ్మంగవలె, వి...

మానవుఁడైనను మాధవుఁడైనను తత్త్వవేత్తయైనచు దైవమై
నను చావు తప్పవనియు నేనాఁటికైన వచ్చియే తీరుననియు
గట్టిగా నమ్మవలయును.

క. నాడీచక్రము చూడంగ

నాడులు పదిముఖ్య మల్లనాడులలోనన్

గూడలి నాసికకుడియెడ

మూఁడును నిశపింగళాఖ్యములఁ దగ వేమా!

నాడీచక్రమునందున్న వానిలోఁబడినాడులు (దశవిశ్రాణములు) ముఖ్యములు. గణనీయములు. వీనికుండలి నాసిక. అందు మిగులఁ బ్రాముఖ్యములు ఇడా పింగళా సుషుమ్నా నాడులని తెలిసికొనవలయును.

ఆ. నాదబిందుకళల ననుమొంది యాత్మయం

దంది చపలచిత్త మమర నిల్పి

బ్రహ్మరంధ్రమునను బ్రబలిన యోగియా,వి...

సమాధిలోనుండ నేర్చి నాదబిందుకళలఁ గనుగొనుట యభ్యసించి చిత్తమునకు నిలకడనలవాటుచేసి బ్రహ్మరంధ్రమునందు గానవచ్చు జ్యోతిర్మండలమున దృష్టి లీనముగావించువేని యోగి వయ్యెదవు.

క. నాదము బిందువు బిందువు

నాదముగాఁ జేసి కళను నాదును బిందు

నాదుగఁ జేసియు నీయొక

నాదంబునఁ జూచుయోగి నాథుఁడు వేమా!

చిత్తశాంతితో నాదబిందుకళలను సందర్శించుటయేగాక నాదమును బిందువుగను బిందువును నాదముగనుజేసి కళలను నాదమును బిందువును నాదముగను అనులోమవిలోమములుగా మార్చుచు ఒక్కనాదంబుననే ముప్పదియెనిమిదిచిత్కళలను జూచుట యోగికే సాధ్యము.

ఆ. నాద మలరఁ జేసి నాదముఁ బొంగించి

భేద మింత లేక పెనఁగినపుడు

పాటుకాల్పవలెను బాటురా యీనాదు, వి...

గురూపదేశ మార్గాను సారముగా వినవచ్చుచు ప్రాణవా
యువుల సంచారమువలనఁ బుట్టునాదమును ఆలకించుచు నానం
దించుచుఁ దన్తయమునొందినయెడల హృదయాకాశము నా
ధ్వని విశేషించి ప్రవహించును.

ఆ. నాసికందు దృష్టి నయనించు యోగికి

వాసి వన్నె లేల వసుధలోనఁ?

గాశినాథుఁ డతఁడ గణుతింప లేరయా, వి...

నాసికయందు దృష్టిని నిలిపి యోగాభ్యాసము చేయుయో
గిని గూర్చి వేఱు యోజింపవలసిన పనిలేదు. అతఁడు తప్పక
కాశీవిశ్వేశ్వరసమానుఁ డగును.

ఆ. నాసికాగ్రమందు నయముగా గుఱినిల్పి

వాసిగాను జూడవశ్య మగును

గాశికంచులఁ గనఁ గడగండ్లు పడనేల? వి...

దృక్ష్పక్తి నాసికాగ్రమున నిలిపి నిశ్చలముగాఁ జూచినచో
సమస్తప్రపంచముగూడఁ గానుపించును. ఈయోగము సిద్ధించి
నచో తీర్థయాత్రలకని కాశికని కంచికని తిరుగవలసిన పని
లేదు.

ఆ. నాసికాగ్రమందు నయమునఁ జేర్చుక

మూసి మూయక కనుమూలలందుఁ

జూచి చూడ నతఁడె శుకయోగి యగుతన్నుఁ
బాయకున్న నాఁడె పరము వేమ ! 1338

చూపులచు నాసికాగ్రమునఁ జేర్చి కనులు అర్ధనిమిలితము
లుగాఁజేసి లోచనమూలములతో (కనుగొలకులతో)ఁ జూచి
యుఁ జూడనటుల సర్వముచు దర్శించుయోగి శుకయోగియే.

ఆ. నివురు గప్పినట్లు నిశ్చలభక్తితోఁ

దగిలియుండ ముక్తి దానె వచ్చు

జగతి నొప్పఁ జెప్ప జాణఁడు లేడయా, వి...

తనకుఁ దెలిసిన యోగాదుల ననుష్ఠించుచు నివురుగప్పిననిప్పు
వలె బయటి కాడంబరములు చేయకయుండువానికి మోక్షము
చేకూరును. తనకుఁ దెలిసినదంతయుఁ బ్రపంచమునకుఁ జాటుట
యసాధ్యము.

క. నిజగురులక్ష్యం బుంచుక

యజపాదిక్రియల మీఱి యలమటపడకే

నిజవిమలాంత స్సందిన

సుజనుని నెన్నంగఁ దరమె సూటిగ వేమా !

గురూపదేశమార్గమునఁ బోవుచు గురుభక్తిఁ గోలుపోవక
లికమకపడక హృదయస్థుడగు బ్రహ్మస్వరూపుని గనుగొనిన
వాఁడు ధన్యుడు.

తే. నిటలదుర్గములో నున్న నిజ మెఱింగి

పటుతరంబుగ మది నిల్పి ప్రబలుయోగి

యంటిముట్టును నిర్గుణం బట్టె మదిని
గెంటువడ దెప్పు తెలియు నీకిటుకు వేమ! 1341

భ్రామధ్యమున దృష్టిని సారించి మనస్సును విషయాదుల
పైకిఁ బోకుండబంధించియుండు యోగికి నిర్గుణస్వరూప మగును.
ఈరహస్యము గ్రహింపఁదగినది.

ఆ. నిటలదుర్గ మెక్కి నిక్కి చూడంగనె

కుటిలరూపకళలఁ గూల్చు నెటుక

పటుతరంబుగాను బట్టి సాధింపుఁడు, వి...

భ్రామధ్యమున దృష్టిసారించినపుడు కృత్రిమ రూపములగు
వికారదృశ్యములు గానవచ్చును. చూపును జలింపనీక వానిని
జ్ఞానముచే సాధించినఁగాని కామితము ఫలింపఁజాలదు.

ఆ. నిద్రలోని నిద్ర నిజముగాఁ దెలిసిన

భద్ర మగును మిగులు బ్రహ్మవిద్య

నిద్రతెలియువాఁడు నిర్మలయోగిరా, వి...

సమాధిలో మనస్సుకలిగినను మనోవికారము లంటవుగాన
సమాధియే నిద్ర. సమాధిలో నచంచలుఁడ వగుదువేని బ్ర
హ్మము సాక్షాత్కరించును. సమాధి నెఱింగినవాఁడు నిజమగు
యోగి.

ఆ. నిద్రలోన మనసు నిలుపుచు లోకముల్

భద్రముగను జూపి భ్రమయఁజేసి

పొత్తు విడువకుండు పొసఁగఁగ నీలోన, వి...

మనస్సును సమాధియందు మగ్నముగావించుచు స్వల్పవికారములకు లోనుగాక సిద్ధసంకల్పుడ పగువఱకు సమాధిసంబంధము విడువకున్నచో కామితసిద్ధియగును.

ఆ. నెనరు గలుగ గురుఁడు నిటలదుర్గముఁ జూపుఁ
గనులఁ జూడ్కి మఱుఁగుఁ గవయఁజూపుఁ
జెనకి యాత్మ రూపుచేసేతఁ జూపురా, వి...

గురుఁడు శిష్యునియెడ ననుగ్రహించినయెడల దృక్కులను నిటలమునఁ జేర్చువిధము, చూపు నంతస్సనందుఁ బ్రవేశింపఁ జేయువిధమున నేకాక, యజ్ఞానముఁ బోకార్చి యాత్మస్వరూపమునుగూడఁ జేసేతఁజూపును.

ఆ. పంచతత్త్వఫలము భావించి కడ మించి
కొంచె మైన మదిని గోలుపోక

యెంచి మించువాఁడ యేర్పడ్డయోగిరా, వి...

తత్త్వపంచకమును గుర్తించి వానిఫలముఁ దెలిసికొని మనోవికారములకు లోనుగాక పరమాత్మస్వరూపమును దర్శింపఁగలవాఁడే నిజమగుయోగినాఁబడును.

ఆ. పచ్చఁ జూచువారు పచ్చ మెచ్చెడువారు
పచ్చమీఁద వాంఛపడినవారు
పచ్చ నిడుచువానిఁ బ్రభునిగాఁ జూతురు.వి...

లోకములోఁగలరత్నములలో మిగులవిలువగలదిపచ్చ. అట్టి పచ్చలకు జూచిమురియువారు, దానికాసించువారు మిక్కిలి

పెట్టివారు. దానిపై నాసబోనాడి తృణముగాఁ జూచువాఁడే
యోగీశ్వరుఁడు.

ఆ. పంచభూతములను నెంచుచు మదిలోన
మించి యందవలెను మిత్తిగొంగ
నంచుఁ దెలియువాఁడె యఖిలజ్ఞుఁడగుయోగి,వి.
పంచభూతములను వివేచన సేయుచు మనస్సు నీశునిపై
బంధించువాఁడు సర్వజ్ఞుఁడగును. ఇట్టివివేకముగలవాఁడు యోగీ
శ్వరుఁ డనఁబడుచు.

ఆ. పట్టువిడక లోని గుట్టును గమనించి
ముట్టు టదియె యెటుకమూల మగును
బట్టిబయలునందుఁ బాటింపనెటు కేది? వి...
పట్టువలఁ బోనాడక యోగాభ్యాసముగావించి బ్రహ్మస్వ
రూపము దర్శింపఁగలుగుటయే జ్ఞానము. కేవలమహదాకాశమును
గాంచుచున్న జ్ఞానమువలని ఫలము సమహారఁజాలదు.

ఆ. పండువలనఁ బుష్పైఁ బరగఁ బ్రపంచము
పండువలనఁ బుష్పైఁ బరము నిహము
పండు మేలెఱింగెఁ బ్రహ్లాదుఁ డిలలోన, వి...
ప్రకృతివలన భగవంతుఁడు వానివలన నిహపరలోకములు
జనించెను. ప్రపంచనిర్మాతయగుభగవంతుని గొప్పతనమును పరమ
భక్తుఁడగు ప్రహ్లాదుఁ డెఱింగెను.

ఆ. పతగ మితరజంతువితతి కంతకు మేటి
యగునె రెక్కలుండి యెగురకున్న

వట్టియోగి యిట్టి వై ఖరివాఁడయా, వి...

ఐక్కలుగలిగియు నెగురఁజాలకున్నచో పక్షి యితరజంతు
వలతోసమాన మేగాని యేమియుగొప్ప లేదు. అటులేయోగరహ
స్యము లెఱుంగకున్నచో, యోగిగూడ సామాన్యమానవుఁడుగ
నెంచఁదగినవాఁడె.

ఆ. పతనమందునట్టి పక్వఫలంబును

బట్టి తినఁగలాఁడు పచ్చికాయ

కాసపడనిరీతి నై హిక ముందును, వి... 1352

మనుజులు తొడిచువాడి (పడిచ) బాగుగాఁ బండినపండుదిన
నెంచుదురుగాని పచ్చికాయకాసింపరు. అటులే నిజమైనయో
గులుచు విహికముల కాశింపరు.

ఆ. బతిని విడువరాదు పదివేలకై నను

బెట్టి చెప్పరాదు పెద్ద కై నఁ

బతిని దిట్టరాదు సతి రూపవతియైన, వి... 1353

చెలువలు తామెంతవయసు కావరమునచున్నను మగనివిడువ
రాదు. తాము రూపవతులమని మగని నాక్షేపింపరాదు. తామై
శ్వర్యవంతులమని పెట్టి నలుగురిలో సాటరాదు.

మత్తకోకిల:—

పరమగురువరుమంత్రస్థిని

బట్టి నీలో నుంచరా

యురములో గుటి బయలు దాఁకెడి

నూని నొక్కినతోడనే

కరతలామలకంబు బ్రహ్మము

గ్రాలుచుండును బ్రజ్జలోఁ

దిరము వేమన చేరుపదవిని

దెంపుగా మదినుంచరా.

1354

యోగ్యుడగు గురునినాశ్రయించి మంత్రశక్తినిజ్ఞించిహృదయమునందున్న లక్ష్యమును గుర్తించి బుద్ధిని నొక్కెడవేసి బ్రహ్మము సాక్షాత్కరించి కనులముందుఁ బ్రకాశించుననియు నది కైవల్యమునకుఁ జేర్చుననియు మనస్సులోఁ దలంపుము.

ఆ. పరమపదవిఁ గోరు భక్తుండు నిత్యము

రాజు గోరుచుండు రణజయంబు

మూర్ఖుఁ డెపుడు గోరు ముదితలతోఁబొందు,వి.

రాజులు రణజయమును గోరునటులనే సహజముగాభక్తుండు పరమపదవిని కోరును. అవివేకియగు నింద్రియలోలుఁడు పరకాంతల పొందునకుఁ దిరుగుచుండును.

ఆ. పవలు రేయుఁ జూడ భావంబులోపలఁ

దాను నేన టనెడితెలఁపు మఱచి

యున్న యట్టిమతఁడె యుత్తమయోగిరా,వి...

అవకాశమున్నపుడెల్ల రాత్రింబవళ్లను భేదములేకుండ జీవుని ఆత్మను నేకముగాఁ దలంచియున్నవాఁడే (సర్వజీవులు సమానులు, వాఁడే నేను, నేనేవాఁడు) నిజమగుయోగీశ్వరుఁడు.

ఆ. పాదపాయువులను బరగ దేహము మోయు

దేహిజీవములను దెలియు మోయు

ధరణి వీని రెంటిఁ దా నేల మోయునో, వి...

పాదములను మఁత్రేంద్రియములను దేహము మోయుచున్నది.

దేహమును ప్రాణము మోయుచున్నది. ఈ దేహమును బ్రాణము
లను జీవాత్మఁ డేల మోయవలయునో తోచకున్నది.

ఆ. పితృపతికిని జిక్కి పెనుత్రోవ గానక

వెతలఁ జిక్కువాఁడు వెట్టివాఁడు

సతులవలలఁ జిక్కి సంతాపపడ నేల? వి...1358

యముని బాటినిబడి నరకయాతనల నొందువాఁడు మిగుల
నవివేకియనఁదగువాఁడు. స్త్రీలవలపువలలఁ జిక్కి ప్రాయమునఁ
గనుగలిగి మెలఁగినచో సంత్యమున నిట్టియవస్థ యెవనికి ఉం
డదు.

ఆ. పిల్లి యెలుక బట్టుఁ బ్రయమున నుండఁగ

నదియె కోడిఁ బట్ట ననుగమించు

మమతవిడువకున్న మానునా మోహము? వి.

పిల్లి యెలుకను బట్టుకొని మ్రింగును. ఆంశలో నూటకయుం
డక కోళ్లనుగూడ మ్రింగఁ బ్రయత్నించును. అటులే మమకా
రముగూడ నున్నంతతో లభించినంతతోఁ దృప్తి నొందక
మోహమును వృద్ధిచేయును.

ఆ. పుష్పజను లెల్ల భూమిని మనియున్నఁ

బుట్టునే జగములు పట్ట వెపుడు

యమునిలెక్క హెచ్చునవలఁ దగ్గుచునుండు,వి.

పుట్టినవారందఱు బ్రతికియున్న యెడల భూలోకము పట్టనే
పట్టదు. ఉన్నవారుచచ్చుట క్రొత్తవారుపుట్టుట యమునివద్దజన
నమరణములు లెక్క హెచ్చుటతగ్గుట సహజము.

ఆ. పుట్టినది మొదలుగఁ బురుషుఁ డేకాలంబు
పాప మెఱిగి శుద్ధపశువు గాక
ముదిసి యోగికరణి మొద మొప్పుఁగావలె,వి...

జన్మము మొదలుకొని మరుజుఁడు పాపము చేయని దివస
మే లేదు. కావున గురునియచుగ్రహమున జ్ఞానియై యోగియై
వయసుతీరినపిదపనేని కడతేరవలయును.

ఆ. పుట్టు దుఃఖమునను బొరలు దుఃఖమునను
గిట్టు దుఃఖమునను గ్రిందుఁడును
మనుజదుఃఖమువలె మఱి లేదు దుఃఖము,వి...

వృద్ధిక్షయభయాదులవలన మరుజుఁడు దుఃఖించుచుం
డును. ఆహా! దుఃఖ మెంతటిది? దానితో సమచుగు నితర
వస్తువు లేదు. ఇంతయేల మరుజుని దుఃఖమువంటి దుఃఖమే
లేదు.

ఆ. పుట్టు బ్రహ్మ లెదు పుడవిని నడువఁగాఁ
జేత బ్రహ్మఁ డేల శ్రేష్ఠ మగును
ఏల విగ్రహములు ఎత్తుకొడినుటకా? వి...

పంచభూతమయమై ప్రపంచమంతయును ఈశ్వరుని రూప
మున భాసిలునపుడు విగ్రహములఁ బూజించుట వ్యర్థమే య
గును. ప్రపంచము బ్రహ్మనడుపుచుండ బ్రహ్మణఁ డెట్లుగొప్ప

ఆ. పుడమి యుష్పరంబుఁ బురికొనె జగముల
రక్షసేయఁ గల్గు రాజు లెవరు ?

మహిపతి యనిపేరు మనుజున కేడదో?, వి...

భూలోకమున భూమ్యాకాశమ లుగలసిన విశాలప్రదేశమై
యన్నది. దీనినంతయు నేకముగాఁ బరిపాలింపఁదగిన రాజు
లేడు. నిజమిటులుండ కొలఁదిభూభాగమును బరిపాలించువాని
మహిపతి యనఁదగునా?

ఆ. పువ్వుచన్ను గలుగ భూమెల్ల వెలసేయుఁ
గొదమచన్నులు గన గోటిసేయుఁ

దడకచన్నులు గన దయ్యాలు నొల్లవు, వి...

విటులు కామాంధులై చెలువల పూపచనులకుఁ బ్రపంచ
మంతయు వెలచేయుదురు. పటువుగానున్న పాలిండ్లకుఁ గోటి
రూకలు వెలచేయుదురు. వాలుచనులు విటులుకాదుగదా
దయ్యములైన నొల్లవు.

ఆ. పెట్టినంతఫలము పెక్కండ్ర కుపహారిఁ
జేయకున్నఁ దాను జెరుపకున్నఁ

బెండ్లి సేయునట్టి పెద్దఫలంబురా, వి ... 1366

తాను జెట్టకపోయిన నూనె పెక్కండ్ర కపకారముచేసి
వారికాశ్రయములు చెటుపకున్నయెడల పెండ్లిచేసినంత పుణ్యము
వచ్చునని పెద్దలు చెప్పుదురు.

ఆ. ప్రాణులందు శివుని భావింప నేరక
యోగమందు రేల? నోగులార!

యోగమందుఁ గలదె భోగమందున్నట్లు, వి...

ప్రాణులలో నున్నశివుని ధ్యానింపఁగాఁజాలక జోగులై
యోగము యోగమని పూఢులారా ! కలువరించెదరేల ? భోగ
ముల ననుభవించుచు ముక్తినిొందనవకాశముండ యోగములు
యోగములని యేల మురియవలెనో.

ఆ. పృథివిఁ బుట్టె మొలక పృథివిలోఁ గలిసెను

మఱల నదియె పుట్టు మగఁడె సుతుఁడు

ధరణిజనుల కెల్లఁ దల్లియాఁ బెండ్లము, వి...

మొదట పృథివిస్వరూపమగు స్త్రీయుఁ బిదప బీజస్వరూప
మగు పురుషుఁడు జనించిరి. ఈమరువురు సంగమింపఁ బ్రజావృ
ద్ధియయ్యెను. జనన పరంపరవలనఁ దానే కొడుకుగఁ జనించు
గాన ప్రజలకుఁ బెండ్లము తల్లియగుచున్నది.

ఆ. బడుగు నెఱుఁగ లేని ప్రాభవం బది యేల

యోగి నెఱుఁగలేని యోగ మేల

వ్యాధిదెలియలేని వైద్యుఁడు నేలయా?, వి...

దీనులను దెలియఁజాలనివారి ప్రభుత్వమును, యోగి నెఱుగ
లేనివాని యోగమును, వ్యాధిదెలియనివాని వైద్యమును వ్యర్థ
ములు.

ఆ. బాల్యమందు శివుని బరికింపఁగాలేరు

యావనంబునందు నరయలేరు

ముదిమియందుఁ గూడ మోసమే గందురు, వి.

మరుజు లలసులై బాల్యయావనవార్థకములందు సయితము
ఈశుని గుర్తింపక మోసపోయెదరు.

ఆ. బిగియు దృష్టి నెపుడు బింబమం దుంచిన
మననమందు నెఱుక మగ్న మగును
లగ్న చిత్తమమర రక్షించుచుండురా, వి...

దృష్టిని చిక్కబట్టి మననము చేసినచో జ్ఞానము సాక్షా
త్కరించును. ఇట్లు జ్ఞానలగ్నమైనచో చిత్తము రక్షించుచుం
డును. ఎఱుకకు మనము ముఖ్యము.

ఆ. బిందు నాదుఁ జేసి ప్రియ మొప్పుఁగా నల్ల
నాదు బిందుఁ జేసి నయముగాను
బిందునాదునందు భేదించి చూడుము, వి...

ఓంకారము (ప్రణవముచు) నుచ్చరించుచు తద్గతచేత
స్కందవై నావబిందువులమధ్యను పరీక్షింపుము.

ఆ. బుద్ధియుతున కేల పొసఁగనిచఖ్యము
కార్యవాది కేల కడుచలంబు
కుత్సితునకు నేల గురు దేవతాభక్తి, వి...1373

బుద్ధిమంతునకు కలియనిమైత్రియును, కార్యపరతం. త్రు
నకుఁ బట్టువలయు, కుత్సితునకు గౌరవసంపదయు నుచితములు
గావు.

ఆ. బూటకంబుచేతఁ బుకమిలో నొకకొన్ని
నాటకంబు లాడి నయముఁ జూపి
దీటులేక తా'ము తిరుగుచు నుందురు, వి...1374

మూర్ఖులు కపటనాటకంబుల నాడుచు లోకులను వంచించుచు తమ కెదురులే దని తిరుగుచుందురు గాన వారింగలయాకుము. వారు బయటికి నీతిమంతులవలెనే యుందురు.

ఆ. బూదిపూత లెన్న బుజముల పొంకాలు

వ్రాలు లింగములును వసుసమతము

లిక్కడఁ దగుఁగాక యెక్కడఁ దగు నట్లు, వి.

భస్మలేపనములు బుజపుముద్రలు లింగములు మున్నగునవి ఇహలోకమున వంచించ నుపయోగించునే కాని పరమునఁ బనికిరావు. మతచిహ్నములు మోక్షసాధకములు గావు.

ఆ. బేసికంటివానిఁ బెంపార మదిఁ జేర్చి

పూజ చేయవలెను బుద్ధి నిలిపి

యాత్మపూజకంటె నదనంబు లేదయా, వి...

త్రినేత్రుని సర్వదా మనస్సునందు నిలిపి పూజచేయవలయును. ఇట్టి యాత్మపూజకంటె లోకమునం దింక నేదియు నధికము లేదు.

ఆ. బొంది యెవరిసొమ్ము పోషింఁ బలుమూరు

ప్రాణ మెవరిసొమ్ము భక్తి నేయ

ధన మ దెవరిసొమ్ము ధర్మమే తనసొమ్ము, వి...

మానవునకు శరీరమును రక్షించుటకుఁగాని ప్రాణముల నన్నించుటకుఁగాని ధనమును దానమును నేయుటకుఁగాని తనవలనఁ గాదు కాని తాను చేసిన ధర్మమును తనసొమ్ముగా నుపయోగించి కొనఁగలుగును.

ఆ. బొమ్మలాటవాఁడు బొమ్మల నాడించు
భువిని జనులు చూడఁ బొలుపుమీఱుఁ
దాను మఱిఁగియుండి దైవము నాడించు, వి.

బొమ్మలాటవాఁడు తాను గన్నడక బొమ్మల నాడించువిధముననే తాను గానరామండనుండి జనులనందఱను బొమ్మలాటవాఁడు బొమ్మల నాడించినటుల భగవంతుఁ డాడించుచున్నాఁడు.

ఆ. బొమలనడుమ గుర్తుఁ బొందింపఁ జాలక
విమలదృష్టి మదిని వెలుఁగఁబోదు
తమము దీతినంతఁ దత్త్వంబు తా నగు, వి...

కనుబొమల నడుమ దృష్టి నిలుపనిది యోగదృష్టి కుదురదు. అట్లేకగాని తమ మడఁగదు. తమ మడఁగునేని తత్త్వంబు తానయగును.

ఆ. బొంది నమ్మి మిగులఁ బోషించి శలుమాలు
ప్రాణి విడుచు పెల్లఁ బాతకంబె
తనదులోన భక్తిఁ దనరుటే మోక్షము. వి...

శరీర మిహపరసాధకమని నమ్ముకొని కడకు ఉపవాసాదులచే శుష్కింపఁజేసి ప్రాణములను విడచుట మిగులఁ బాపకార్యము. హృదయమున భక్తి పాదుకొలుపుటయే మోక్షమనఁబడును.

ఆ. బోడితలల జడల బూడిదె పూతల
భాషణాసనముల వేషములను

యోగు లై రె లోన బాగుగా కుండిన ! వి.

హృదయశుద్ధి లేనివాఁడు బాహ్యదంబరముగ తలలు బోడి
చేసికొన్నను బూడిదఁ పూసికొన్నను వేదాంతములు భాషించు
చున్నను లాభములేదు. వాఁడు యోగిపదవాచ్యుఁ డెన్నఁటికిఁ
గాఁడు.

ఆ. బ్రదుకు నిత్య మనుచుఁ బదరుచు వగమీఱ
విఱ్ఱవీఁగువాఁడు వెఱ్ఱివాఁడు
ప్రాణు లెల్ల యమునిబారికి గొఱ్ఱెలు,వి...1382

బ్రదుకు స్థిర మనుకొని విచ్ఛలవిడిగ మెలఁగువాఁడు వెఱ్ఱి
వాఁడు. ప్రసం చములోని ప్రాణు లెల్లను యమునిపాలిటికి
గొఱ్ఱెలవంటివే. యముఁడనుకటికివాఁ డీగొఱ్ఱెల నెపుడో తెగ
టూర్చ నున్నాఁడు.

ఆ. బ్రహ్మ మనఁగ నెటనొ పరదేశమున లేదు
బ్రహ్మ మనఁగ దానె బట్టబయలు
తన్నుఁ దా నెఱిఁగినఁ దానెపో బ్రహ్మాంబు.వి...

బ్రహ్మము బ్రహ్మ మనఁగా నెచ్చటనో లేదు. తననుతా నె
ఱుఁగుటయే బ్రహ్మము నాఁబడును. బ్రహ్మము తానె.

ఆ. బ్రహ్మ మేడ ననుచుఁ బలుమాటలు నాడేరు
వెఱ్ఱిమూర్ఖజనులు విధముఁ జూడ
బ్రహ్మ మన్నిటఁ దగుఁ బరిపూర్ణమై యుండ, వి.
బ్రహ్మ మేది? లేదే యని వెఱ్ఱులై హేళన చేయుదురే

నిగా బ్రహ్మము సమస్తమునందును నిండియుండుట అవివేకులగు
జను లెఱుంగఁ జాలరు.

ఆ. బ్రహ్మఘటము మేను బ్రాణంబు దగ గాలి
మిత్రచంద్రశిఖులు నేత్రచయము
మఱియు బ్రహ్మమనఁగ మహిమిఁదలేదయా,వి.
బ్రహ్మస్వరూప మన నెచ్చటనో లేదు. మానవుడే బ్రహ్మ
ము. మానవదేహము బ్రహ్మస్వరూపము. వాయువే ప్రాణము.
సూర్యచంద్రాగ్నులే నేత్రములు. ఇట్టిమానవదేహము బ్రహ్మ
మనుట సత్యము.

ఉ. మేదిని లేనివాదముల మిక్కుటమైన బలంబులే
దులే, నాదుగ గాలిలేనియెడ నవ్యముమేఘము
గప్పదట్లే స,ద్యోధములేక సద్గురునిపుత్రుడవౌ
దెనిదానదృశ్యమా, వాదులఁబోకయుండుమిఁక
వచ్చునదెల్ల నెఱుంగు వేమనా! 1386

పృథావాదములవలన నెన్నఁటికి జ్ఞానము సమకూఱఁ జాల
దు. వాయువు లేకున్న మేఘములు ప్రోగుకానటుల జ్ఞానమే
లేకున్నచో నీవు గురుశిష్యుడవు కాఁజాలవు. వ్యర్థవాదము
లకుఁ బోక ప్రతిమహానుభావునివద్దను నోషనంతవఱకు బ్రహ్మ
విద్య నెఱుంగఁ బ్రయత్నింపుము.

సీ. మొదలు మూలాధార మొదవ విఘ్నేశ్వరుం
డఁచోట దేవాళి యలరుచుండు
నందు మిఁదటను రెండంగుళంబులమేర

స్వాధిష్ఠ్యచక్రంబు వఱలు బ్రహ్మ
 దీనికి నెన్నిదిదేహకుగుళంబుల
 మణిపూరచక్రంబు మలయును హరి
 యంత దాశాంగుళ మవల ననాహత

మొప్పురుద్రుం డట నొనరియుండు

తే. బదియు రెండంగుళములకుఁ బై విశుద్ధ
 మందు జీవుఁడు పొందుగా నలరుచుండు
 వెలయ మహిమాత్ముఁ డగ్నియై వెల్లుచుండు
 నిట్టిజాడలు తెలియుట యెఱుక వేమ! 1387

మానవదేహమునందు గుదస్థానమున మూలాధార చక్రము
 గలదు. దాని కధిష్ఠానదేవతగ వినాయకుఁ డుండును. దానికి
 రెండంగుళముల పైభాగమున స్వాధిష్ఠాన చక్రము గలదు. దాని
 కధిపతి బ్రహ్మ. దానికావల నెనిమిదంగుళముల దూరమున మణి
 పూరక చక్రము గలదు. దానికధిపతి విష్ణువు. దానికావలఁ
 బదియంగుళముల దూరమున అనాహతచక్రము గలదు. దాని
 కధిపతి శివుఁడు. దానికి పండ్రెండంగుళముల దూరమున విశుద్ధ
 చక్రము కలదు. అందు జీవుఁ డధిపతిగ నుండును. జీవుఁడట
 అగ్నివంటికాంతితో నలరారును; ఇదియే ఆగ్నేయచక్రము. ఈ
 విషయముల నెఱుంగుటయే జ్ఞానము.

ఆ. యోగి ననుచుఁ గొంత యోగము గూర్చుక
 జగము నెల్లఁ బట్టి చంపి తినుచు
 ధనముకొఱకు వాఁడు తగవాడుచుండిన

యోగికాఁడు వాఁడె యోగు వేమ! 1388

యోగిని యోగి నని పేరు పెట్టుకొని లోకములను కీకొని
తినెడివాఁడు యోగికాఁడు గాని యోగు (పనికిమాలినవాఁడు)
మాత్రము అగును.

సీ. వాతపై త్యజేష్వరీతు లొక్కటిగాఁగ
శాత్రవమిత్రులు సమముగాఁగ
సరవితో నన్న మౌషధము లొక్కటిగాఁగ
స్వర్ణలోష్ఠంబులు సమముగాఁగ
జాతిభేదంబుల సమము లొక్కటిగాఁగ
గర్తధర్తయు లొక్కటియుఁగాఁగ
ఘనసుఖదుఃఖంబు లెనయ నొక్కటి గాఁగ
గన దివారాత్రు లొక్కటియుఁగాఁగ

ఆ. దెలిసి యాత్మలోన దేదీప్యమానమౌ
తేజమందు శివుని దేటఁబఱచి
మనసుఁ జేర్చి శివుని మగ్నత నుండరా, వి...
వాతపైత్యజేష్టాది దేహధర్తములను లెక్కింపక విరోధు
లను మిత్రులను సమముగాఁ జూచుచు, అన్నమును ఔషధ
మును నొకటిగాఁ దలంపుచు, బంగారమును మట్టిపెళ్లను సమ
ముగా నెంచుచు, జాతిభేదములను బాటింపక, కర్తమును ధర్త
మును సరిగా నరయఁచు, సుఖదుఃఖములను దివారాత్రములను
నొకేరీతి తిలకించుచు, హృదయగతమగు జ్ఞానజ్యోతి సహాయ
మునపరాత్పరుని సందర్శించుచు నీశ్వరునిలో నైక్యముగా నెంచి
నవాఁడు యోగి యనఁబడును.

బ్రహ్మస్వరూపపద్ధతి.

అవతారిక. మోక్షార్థియగు జనుఁడు విరాగియైకాంతాకనక
లోఽష్టముల సమానదృష్టితోఁగార్చుచుఁ గామ్యములను విసర్జించి
త్యాగియై యుండవలయును. అట్టిధన్యుఁడు త్రయాసారభూత
ము నాదబిందుకళారూపమగు ప్రణవస్వరూపమును గుర్తించి
యోగాది సాధనములచే నింద్రియములను జయించి జీవేశ్వర
స్వరూపములను బ్రహ్మస్వరూపమును గుర్తింపఁ గలఁడనియు
బ్రహ్మస్వరూపానుభవము సామాన్యసాధనమువలన సాధ్యము
కాదనియు తత్సాధనముల కీవిధముగా సాధకుఁడు ప్రయత్నిం
పవలయుననియుఁ దెలుప నిశ్చయించి వేమనయోగి బ్రహ్మస్వ
రూపపద్ధతినీగూర్చి చెప్పఁబోవుచున్నాఁడు. —

క. అఖిలకారుఁ డనంతుఁడు

సకలాత్మలయందు సర్వసాక్షియుఁ దానై

నిఖిలముల నిర్వికారుఁడు

నికరము బ్రహ్మ మ్మనంగ నిజముర వేమా! 1390

సమస్తవస్తుస్వరూపుఁడును నాశనరహితుఁడును హృదయ
ములో సాక్షిగ వర్తించువాఁడును వికారరహితుఁడునై బ్రహ్మము
తేజరిల్లు ననుట సశ్యము.

ఆ. అగ్రమందుఁ జేరి యగ్రేశుఁ డై యుండు

నిగ్రహించి యెఱుక నియతి మీఱి

మోహగుణము లన్ని ముక్కొని దాటరా, వి.
బ్రహ్మము అగ్రభాగమున నుండును గావున నింద్రియముల
నిగ్రహించి మోహగుణములను పోద్రోలి తన్మయుండవై
బ్రహ్మమును దెలిసికొనుము.

ఆ. అచలతత్త్వ మనఁగ ననుభవగమ్యంబు
చూపి చెప్పరాదు సూక్ష్మ మదియె
మదికిఁ దోచుగాని మర్త మెన్నఁగ రాదు, వి.

అచలతత్త్వము (అనఁగా: బ్రహ్మము) అనుభవవేద్యమేకాని
చూపుటకుఁగాని చెప్పుటకుఁ గాని వీలు కలుగునదికాదు. అను
భవవశమున గనునొనఁదగినది గాని దీని మర్తమిది. ఇటులఁ
గనుఁగొన నగునన వీలులేదు.

క. అచలతపోన్వితయుక్తిని

బ్రచురించెడియాత్తకాంతి ప్రతిబింబములో
సుచరిత్రంబగు నిష్కళ

రచియింపుము బట్టబయలు రాజిలు వేమా!

నిశ్చలమగు తపోదృష్టితో నున్నచో హృదయమునఁ గాంతి
పుంజములు గోచరించి దృక్పక్షిని చెదరఁజేయును. అపుడు
నిబ్బరించినచో నాకాంతులడంగుటయేగాని నిర్గుణస్వరూపము
కానవచ్చును.

ఆ. అచలయోగతపము నందంగ గమకించి

ప్రచురమైనకాంతిఁ బడయుచుండి

రుచిరముగను దాట రూపింపఁ బరమాత్మ, వి.

నిశ్చలసమాధి నొందఁ బ్రయత్నించి దివ్యతేజమును దర్శించి
మాయాతీతుఁడవై నిరూపించిన పరమాత్మ యగును.

క. అతిసూక్ష్మదృష్టిలోనను

మది కింపుగ శివునిగూర్చి మఱియొకటైనన్

బ్రతిలేని మోక్ష మదె యగు

సతతపునిర్వాణపదవి సాక్ష్యము వేమా! 1395

దృష్టిని మిగుల సూక్ష్మలక్ష్యముగ నొనరించి ఈశ్వరస్వరూప
మును దర్శించుచు నేకాగ్రబుద్ధితో నున్నయెడల ముక్తి చేకూ
రును. కైవల్యపదవి నందుట కిదియే సులభోపాయము.

ఆ. అందరానిసండ్ దడవి వెన్నెలనుండు

నుండుఁజూడ దొడ్డ నుండుగాని

పండుపడినః జెట్టు పట్టంగ లేరయా, వి...

బ్రహ్మము అనఁగా అలభ్యమగు ఫలమువంటిది. ఆయ్యది
చిదాకాశము నంటియుండును. అట్టిబ్రహ్మము సాక్షాత్కరించిన
సంసారవృక్షము ఛేదకమగును.

క. అది యిది యని మదిఁ దోఁచెడు

సదనము గుర్తించి లోన సాధించినదోఁ

గుదురును బ్రహ్మనందము

గదిసిన మదిఁ జేర నొక్కి కనవలె వేమా!

అది యిది యని వస్తునిరూపణము చేయుభావమును గుర్తించి
దానిని లోబఱచుకొన్నయెడల చంపలస్వభావము నశించి బ్రహ్మ
నంద మచుభవములోనికి వచ్చును.

ఆ. అందు నిందు ననక యన్నిటియందును
విష్ణు వమరియుండు వెలయ భువిని
వెనుకఁ జక్రి తిరుగు విష్ణుచక్రంబుతో, వి....

ఇచ్చట నచ్చట ననక సర్వఃస్తుఫలందును విష్ణువు వ్యాసీం
చియే యుండును. ఆతఁడే పరతత్త్వ మని యెఱుఁగుము.
ఆతఁడు ప్రకృతి ననుసరించి చక్రధారియై వర్తించును.

ఆ. అన ననాహతమున నది లెప్పుగాఁ జూచి
ఇకను దాన వాయు వీహఁ జేసి
కడమవాయు వందు గదలకుండినవాఁడు
చెప్పనేల నాఁడె శివుఁడు వేను! 1399

అనాహతచక్రమున దృష్టిని బాగా నెలకొల్పి ఉదానవా
యువు ననుసరించి ప్రాణ అపాన సమాన న్యాన వాయువుల
ననుగమించి చూచువాఁడు శివుఁ డనియే చెప్పవలయును.

ఆ. అన్నదానమునకు నధికసంపద గల్గి
యమరలోకపూజ్యుఁ డగును మీఱు
అన్న మగును బ్రహ్మమది గనలేరయా, వి....

అన్నదానమువలన సంపద లధికముగా గల్గును. సురలోక
నుతుఁ డగును. అన్న మే బ్రహ్మము. దీనిని జను లెఱుంగక తిరుగు
చుందురు.

ఆ. అన్నము నమృతమ్ము నంటు నం టనుచును
బరిహారింశ్రు లైలియఁబడక ద్విజులు

అన్న మమృత మిదియ హరిహరబ్రహ్మలు

అంటవన్న వాని కంటు వేమ ! 1401

అన్నము అమృతస్వరూపము. అట్టిదానిని అంటు అంటని పరిహరించెదరు. అట్లు చేయరాదు. హరిహరాదులును అమృతస్వరూపులే కదా! హరిహరాదులకువలె నన్నమున కంటులేదు. అంటు అం టనువానికే యంటు.

తే. అమల మవ్యయచింతన మసిపదంబు

గోరి జీవేశ్వరై క్యంబు గూర్చినంత

నవిరతంబగు పరిపూర్ణ మమరు నయ్య

వాదులాడంగఁ జిక్కఁగ రాదు వేమ! 1402

విమలమును నాశనరహితము నగుతత్త్వమస్యాదిపదఘటితంబగుజీవేశ్వరై క్యంబును గూర్చిన పరిపూర్ణుడ వగుదువు. వాదములవలన బ్రహ్మము సాక్షాత్కరింపఁడు.

ఆ. అయిదువర్ణములనె యఖిలంబు తెలిసిన

నయిదునందు ముక్తి యమరియుండు

నయిదులోన నున్న యతఁడె పో యఖిలము, వి.

పంచాక్షరి స్వరూపమును బాగుగా నెఱింగినచో ముక్తి.

యాయైదువర్ణములలోనే యిమిడి యున్నది. ఈయైదుక్షరము

లలో నున్నవాడే సమస్తవ్యాపియగు భగవంతుఁడు.

ఆ. అర్థయంకణమున కాధార మైనట్టి

యొంటిమేడగుంజ నొనర నిల్పె

నింటి కొకమగండె యిల్లాండ్రు నేడ్చురు, వి.

దేహము ఓంటిస్తంభపుటిల్లువంటిది. దీనికి జీవుఁ డొక్కఁడె
యజమానుఁడు కాని యల్లాండు (సప్తప్రకృతులు) వీడ్పరు.

ఆ. అష్టదశములకును నాధార మైనట్టి
యాదిదేవుఁ డొక్కఁడె యఖిలజగము

త్రయముదాటువాఁడు తానె పోబ్రహ్మాంబు,వి.
అష్టదశములకు నాధారమై యుండెడి దేవుఁ డొక్కఁడే
ప్రపంచాతీతుఁడు. ఆతఁడే బ్రహ్మమును అగును. త్రిగుణముల
నతిక్రమించువాఁడే బ్రహ్మస్వరూపుఁడు.

క. ఆకలిఁ జంపిన రా దది

యాకులఁ దిని యడవులందె యలసిన నైనన్
జీకటికోనం జిక్కదు

ఏకాకృతి మదిని నిల్పి యెటుఁగుము వేమా!

బ్రహ్మ సాక్షాత్కారము ఆకలిని జంపినంతనే రాదు.
జీకటిగుహల గూర్చున్న చిక్కదు. ఆకలములు దిన్న సాధ్య
ముకాదు. కావున నిరంతరధ్యానమున సంపాదింపుము.

క. ఆకాశంబున వాయువు

మ్రాకున దావాగ్ని యటుల మానసమం దా
యేకాకారుఁడు జగమున

జ్ఞోకై తను దానె వెల్లు సుష్టుర వేమా! 1407

ఆకాశమునందు గాలియును మ్రానులో నగ్నియు నెట్లు
తీనమై యుండునో అట్లే ఏకాకారుఁ డగుదైవము జగము
లన్నియు నిండి స్వయంప్రకాశుడై యుండును.

ఆ. ఆకు వక్క సున్న మవి మూడువన్నెలు
 నేక మైనచోటఁ దాచు నెటుస
 సోకి త్రిగుణ మట్లు శోభించుఁ బరమాత్మ, వి.
 మూడురంగులవియగు ఆకు వక్క సున్నమును కలిసిన
 నెట్టులు రక్తిమ యుదయించునో అట్లే త్రిగుణ సంపర్కమున
 పరమాత్మయు శోభిల్లును.

ఆ. ఆకులేనికొమ్మ యభ్ర మెల్లను నిండె
 మ్రాకు మొదలుఁ దుదయు మహిని లేదు
 ఏకమైనకండు నింపొందుచుండును, వి...1409

ప్రకృతి యనుమహావృక్షము ఆకులు కొమ్మలు లేకున్నను
 బ్రపంచమంతయు నావరించియున్నది. దానికి మ్రాకును మొద
 లును లేదు. దానిఫలము బ్రహ్మనందాచుభవమని తెలియుము.

ఆ. ఆకృతి నరయఁగ నిరాకృతి యనఁ దగు
 నాకృతి నొగిఁ దగు నిరాకృతిట్టు
 లవియు రెండులేక యపురూపమై యుండు, వి.
 బ్రహ్మమే యాకారమున నుండునని విచారించుకొలది నిరా
 కారతఁ గాంచును. ఇట్లులే నిరాకారమును ఆకారతఁ బరిణా
 మించును. కావున నీరెండును, లేనిది బ్రహ్మము అని యెఱుం
 గుము.

ఆ. ఆది జూచుచుండ నన్నిటఁ దా నుండు
 నాది చూడ నొకరి కలవి కాదు
 ఆది ముక్తి తెరువ దాత్తనే యుండును, వి...

ప్రపంచమూల మేది యని చూచిన నన్నిటను నది కన్పించియు నసాధ్యమగును. ఆమూలమే ముక్తికి తెరువు. అయ్యది తనయాత్మనే యుండును.

ఆ. ఆది నెవరు పుట్టి యవనికి దొరలైరి
వారె బ్రహ్మ విష్ణు పరశివు లనఁ
గనఁగ మాయశక్తి ఘనతేజ మందఱు, వి...

లోకమును ప్రజలందఱకంటె ముందుగా జన్మించి ప్రపంచ పరిపాలనము గావించినవారు బ్రహ్మ విష్ణు మహేశ్వరులు.. వీరుమువ్వురు మాయాస్వరూపులు.

ఆ. ఆఱుదూలములకు నాధార మైనట్టి
యొంటికంబ మింటి కొనర నిల్చి
యింటి కొకఁడు కర్త యేపారుచుండును, వి.

షట్చక్రమయమగు నీశరీరము అనుయింటికి బ్రహ్మదండ మను (వెన్నెముక) నొంటికంబమును నిలువఁబెట్టి జీవస్వరూపుఁడగు నీశ్వరుఁడు గృహకర్తయై యలరారు చున్నాఁడు.

ఆ. ఉనికి మేరుశిఖర మున్న త్తతను జూచి
కనియుఁ గానఁబోవుఁ గదల దదియు
వినియు వినవు దాని విమలాంతరంగము, వి....

మేరుశిఖరమునందు నిలిచియున్నను కనిపించియు కనిపింప నట్టిదియై వినియు విననట్టిదై యుండునదియే బ్రహ్మము. ఇచ్చట మేరుశబ్దము యోగపారిభాషికము.

ఆ. ఉప్పు నీరునట్టు లూహించి చూచినఁ
 గప్పురంబు జ్యోతి గలసినట్టు
 లుప్పుతిల్లు మదిని నొప్పుగా శివుఁ డుండు,వి...
 నీటిలో నుప్పు కలుచునట్టులును,మంటలో కప్పురంబు లీన
 మగునట్టులును ఈశ్వరుఁడును మనస్సున కలసి యదృశ్యాకార
 ముగ నున్నాఁడు.

ఆ. ఉబ్బి గుర్తు చూచి యూహను రెట్టించి
 నిబ్బరపడువాఁడు నిర్థలుండు
 అబ్బరాని బయలునందును పొందును, వి...

ఉచ్చాస్ నిశ్వాసమును బిగియించి ఈశ్వరసంకేతమును
 చూచి మనస్సును చిక్కఁబట్టి తాల్చిగలవాఁడు దుస్సాధమగు
 బ్రహ్మము నొందఁగలుగును.

ఆ. ఉర్విజనులు పరమయోగీశ్వరునిఁ జూచి
 తెగడువారె కాని తెలియలేరు
 అమృతపురుచులను హస్త మెట్లెఱుఁగును ? వి.
 అమృతముయొక్క రుచిని హస్త మెఱుఁగనివిధమున ప్రపం
 చములోనివారు పరమయోగిని జూచి పరిహసించు రేగాని యా
 తనిమహత్వము తెలియఁజాలరు.

క. ఊకొనఁ జెప్పిన విన దది
 ప్రాకటముగ లోకములను బాలించెడియా
 పాకము మదిలో బయ లని
 యేకాకృతి నవిరతముగ నెన్నుము వేమా!

చూచుటకును వినుటకును మాటలాడుటకును శక్యముగాక
సర్వలోకములయందును నిండియుండిన బయలే బ్రహ్మమనియు
నదియే సమస్తలోకములను బాలించుచున్నదని యెఱుంగుము.

ఆ. ఎక్కువెట్టి గుఱుతి కేకమైనంతట

సొక్కి సోలి యుండు సూత్రముగను

ముక్కు నెవులు లేనిమూలమే పరమాత్మ, వి.

సమాధి నొంది లక్ష్యమును చిత్పదార్థముతో నైక్యముచేసి
నశిష్టుటఁ గలిగెడి యపరిచింత్యమగుమూలమే పరమాత్మయను
కొనుము. పరమాత్మ నిరాకారము.

తే. ఎఱుక దోడ్కొని తత్త్వంబు నెఱుఁగు పెట్టు

లెఱుక తొలఁగిన తత్త్వము నెంచరాదు

ఎఱుక మఱపుల కందని యిరవు గనుము

ఎఱుఁగుచుండెడి దానినె యెంచి వేమ! 1420

జాగ్రదవస్థ నున్నతత్త్వము నచుసంధింప వీలులేదు. ఇట్లులే
బొత్తిగా జ్ఞానశూన్యమైనను వీలు కలుగదు. కావున
జాగ్రత్సుషుప్తులకు రెంటికి నందనిస్థలము గనుము. అదియే
బ్రహ్మము.

క. ఎఱుకను బుట్టును తనువులు

ముఱికినిదా ముఱుగుచుండుమోయుట గాదా

యెఱుక గలతనువు నొందిన

మఱియును జన్మించు పెట్లు మహిలో వేమా!

శరీరములు అజ్ఞానజన్యములై ముఱికిలో మునిగి లేలుచుం

దును. కావున జ్ఞానయుతమగు శరీరము నొందినచో మరిమరి
జన్మము నొందవలసిన పనిలేదు.

ఆ. ఎటుక నెంచి చూడ నెఱిగించుచుండును
బరము దాకి చూడ బట్టువడును
గుటికి బయలుఁ జేర గుణరహితంబురా, వి...

జ్ఞానముఁ బరికించినచో సమస్తమునెఱిగించుచు బరేశుని
సాన్నిధ్యముఁ జేర్చి సాధ్యపడును. అలక్ష్యముగాఁ బ్రయత్నింతు.
మేని యేమియు లాభములేదు.

తే. ఎటుక మఱపులు గానివి యెఱుఁగలేరు
పరమపరిపూర్ణసుఖ మూని పట్టలేరు
ఉరము బెదరని గుటిగని యుండ లేరు
నిరుపమానందసంతృప్తి నిలుపువేను! 1423

జాగ్రత్తస్వప్నాద్వైతము లేనిదియును పరిపూర్ణసుఖస్వరూ
పము కలదియు నగుబ్రహ్మము నెఱుఁగఁజాలరు.

ఆ. ఎటుకమాలు జీవి యెంతకాలంబున్న
చచ్చిపట్టుచుండు సహజముగను
ఎటుక మఱచు చోటి నెఱుఁగుట బ్రహ్మము,వి.

జ్ఞానశూన్యుఁ డెన్నిమాఱులైనను జననమరణాదుల నొందు
చునేయుండును. కావున జ్ఞానము వార్జించి బ్రహ్మముగనుటకు
జ్ఞానాతీతమగు పదవిని సాధింపవలయును.

ఆ. ఎటుక మఱపులందు నేమేమి తోచిన
సరికి గుటియె గాదు సత్యమునకు

పరమనిర్గుణంబు బాజించి కనవలె, వి... 1425

జాగ్రత్తుఁ ఘట్టాదులతో నేయరీతులు పొడఁ గట్టినను
నష్టక నిర్గుణస్వరూపమును ప్రయత్నించి కనవలయును.

ఆ. ఎఱుకయుండువాని కెఱుకయే యుండును.

ఎఱుక లేనివాని కెఱుక లేదు

ఎఱుక లేనియెఱుక నెఱుఁగుట తత్త్వము, వి.

జ్ఞానజ్ఞానమునకుఁ బ్రపంచజ్ఞాన మెన్నఁటికిఁ గలుగదు. జ్ఞాన
కాలికి సమస్తాంశములు సుబోధములై యుండును. అట్టిజ్ఞానము
సార్జించుటయే తత్త్వ మనఁబడుచున్నది.

ఆ. ఎవరి కెవరుగా రి కెవ్వరుఁ గాఁబోరు

గవయఁ గోరు హంస గదియ నొక్కి

శివునిరూప మూని సేవింప దొరకొను, వి...

ఈప్రపంచమున వృథా మరులుకొందురే కాని ఒకరి
కొకరు కాఁజాలరు. కావున హంసనుబిగఁబట్టి మోహముఁ
టోఁ ద్రోచి శివుని సేవింపఁ బూనుట యుత్తమము.

తే. ఎవ్వఁ డజ్ఞానతిమిరంబు నేపు మాపి

జ్ఞానమును వెన్నెలం దొప్పఁ బూను నేని

చంద్రుఁబోలిన గురునండ సాధకముగఁ

గూడినను గాని తీరదు కోర్కి వేమ! 1428

అజ్ఞానాంధకారమును బోఁద్రోలి జ్ఞానతేజమును వెలయించు
సామర్థ్యముగల గురుని సాయ మున్నఁగాని బ్రహ్మము నొందఁ
జాలవు. అపుడే కామితములు తీరును.

ఆ. ఎవ్వఁ డే మెఱుంగు నింపైనవస్తువు
దేహ మే మెఱుంగు దివ్యబోధ
విధము దెలియఁగోరి వేదాంత మెఱుంగుడీ, వి.

అజ్ఞులు దేహ మేదియో ప్రియ మేదియో యప్రియ మేది
యో నెఱుంగఁజాలరు. కావున దివ్యబోధ రీతి నెఱుంగఁ గోరిన
నుపనిషత్స్వరూపము నెఱుంగవలయును.

ఆ. ఏదు నైదు నారు నెన్నిది నొక్కటి
యోడలోన నుండి యోరసిల్లు
నోడ యెక్కి తిరుగు నొడయడే తత్త్వంబు, వి.

పంచవింశతి (25) తత్త్వములతోఁ గూడిన యాశరీరమున
శధిష్ఠాతయై యుండెడివాడే పరమాత్మ యని తెలియుము.

ఆ. ఏదుమార్గములను నేకాంతమునఁ జేరి.

యాడి పాడి ముక్తిగూడి వేడి

జూడలోని బయలు సాధించి కనవలె, వి. 1431

సప్తస్రోతస్సులను కదియః జేర్చి మనస్సునందు తన్మయ
త్వము నొందించి ధ్యానించి బ్రహ్మమును సాక్షాత్కరించికొన
వలయును. అదియే ముక్తి.

ఆ. ఏడె యక్షరముల నీయంద మొందిన

నందు నిందు ముక్తి యలరుచుండు

నందు నిందు తెలియ నదియష్టో బ్రహ్మము, వి.

సప్తాక్షర ప్రకృతియందున్న యాశ్వరరూపమును గుర్తిం

చినయెడల ఇహము పరము చేకూరును. ఇటుల నిహపరములను సాధింపఁ గలుగుటయే బ్రహ్మసాక్షాత్కారము.

ఆ. ఏపుమీఱ మదిని నెంచి మించుచు గుర్తు
రూపపు భ్రమ లడఁచి రూఢిపడక
కాపురంబుఁ జేరి కడగండ్లు మానుము; వి...

యోగాభ్యాసమున నిశ్చలముగా మంచిన దృక్పక్షికిముందు వికారాకారములు చాలగానవచ్చును. వానికిలోనుగాక యచంచలముగానున్నచో ఐహికసంబంధములగు నవస్థలన్నియు నంతరించితీటును.

క. ఏరూప మెచటఁ జూచిన
నీరూపమె గానిపించు నిలిపి తెలివి యా
నీరూపమె తా నెఱిగిన
ధారుణిలో నీశ్వరుండు తా నగు వేమా! 1434

నిశ్చలసమాధిలో నుండి యేరూపమును సాకారముగావీక్షింపఁదలంచిన నారూపము ప్రత్యక్షమగుచుండును. అట్లు ఈశ్వరస్వరూపమును దర్శించినచో నాతఁడే యీశ్వరుడనఁబడును.

క. ఏరూపున నారూపము
లోరూపునఁ జూచుచుండ లోకారాధ్యుం
డేరూపుఁ జూచువారికి
నారూపై కానిపించు నభవుండు వేమా! 1435

పరమేశ్వరుఁ డిట్టియాకారము గలవాఁడు అని హృదయదృష్టితోఁ గాంతుమేని లోకనాయకుడగు నాయీశ్వరుండు స్త

రణానురూపమగు నాకారముతో భక్తులకుఁ గనిపించి కామి
తము లొసంగును.

ఆ. ఒకట రెంట మూట యోగీంద్రులను గూడి
యుదయఃస్వతంబు మొదలి గిరుల
క్రమ మెఱింగి కాంచు ఘనపట్టణంబుల
వీరుఁ డొక్కఁ డేలు వినుర వేమ ! 1436.

జాగ్రత్తస్వప్నసుషుప్తులను మూడవస్థలయందును యోగీశ్వర
సాన్నిధ్యముఁ జేయుచు క్రమముగా నుపాసన జేయువాఁడు
కేవలుఁడగు నీశ్వరునిఁ గాంచఁగలుగును. ఈశ్వరుఁడే విశ్వమును
బాలించుచున్నాఁడు.

క. ఏరూపు మదిని గోరిన
నారూపే తోఁచు భ్రమల నొఁ గా దనమిం
ధారాశముగను బ్రహ్మము
కోరికలను మించిచూడ గుదురును వేమా !

మనస్సు నిష్ఠము వచ్చినట్టులు పోనిచ్చుచుండిన విభ్రమ
ములపాలు సేయును. కాన కోరికల నడంచి మెలఁగవల
యును. అప్పుడు భావాతీతమై బ్రహ్మము సాధకునకు సాక్షాత్క
రించును.

ఆ. ఒక్కఁ ఘటములోనఁ బెక్కురూపులు నిల్చు
నెన్ని యెన్ని రూపు లెసఁగుచుండు
నవియు దొలఁగెనేని యన్నియుఁ బైకొను
నాత్మతత్వమిట్టు లొర వేమా ! 1438

ఒక్కఁకుండలో నీరుపోసి యుంచినచో నం దనేక వస్తు

వులు ప్రతిబింబించును. నీరు తొలగించినయెడల అందేమి
యు గనుపింపవు. అటులే జీవుఁ డొకఁడే పెక్కుదేహములఁ
దాల్చి కనఁబడుచున్నాఁడు. దేహసంబంధము తీక్షిణచో జీవుఁ
డీశ్వరునిలో లీనమగును.

ఆ. ఒంటికంబమందు నొనరఁ జూచెడు జ్ఞప్తి
గూడి యాడి పాడి కోర్కెదీఱ

మేడదాఁటి చూడ్త మితి మీలుచుండునా, వి.

ఉపనిషత్తులు మొదలగువానివలన అద్వైతస్వరూపుఁడగు
పరబ్రహ్మచు దెలిసికొనవచ్చును. అట్లు దెలిసికొని మన సార
ఆపరమాత్మను గొనియాడి యుత్తమోత్తమమగు వేదాంతజ్ఞా
నమున విచారించుకొలఁదిని ఆపరబ్రహ్మ దివ్యవైభవములకు మితి
మేర లేకపోవుచుండును. పరబ్రహ్మలీలలు అధ్యాత్మనిద్యాతీత
ములు.

ఆ. కడఁక ఇంద్రియములఁ గట్టివేయఁగ లేక
చావు వచ్చునపుడు సన్యసించు
నాత్మజీతము గామి నందునా మోక్షము? వి...

కొందఁ టవివేకులు ఇంద్రియములను లోబఱుచు కొనఁ
జాలక చావఁబోవుముందు సన్యాసము నొందుదురు. ఇంద్రియ
ముల జయించనివానికి మోక్షమబ్బునా?

ఆ. కడుపులోనిమలము కష్టమై యుండఁగా
నన్న మేమి కీడొ యునుచుఁ దలఁచి
యుప మెఱుంగక మనుజు లుపవాసముందురు,వి.

144-1

శరీరములో నున్నమలము అసహ్యముగా నున్నను సహించి
యన్నము నేమి పాపమో కాని తినక జను లుపవసించురు.
కాన నుపవాసులు జ్ఞానశూన్యులు.

ఆ. అక్షరపుట మిట్టేయరదంబులోఁ గూర్చి
యమర నొక్కరవము ననుభవించు
నతనికొఱకు ముక్తి యక్షయమై యుండు, వి.
బీజాక్షరసముదయ మచరభముల్లో హృదయమునుంచి స
మాధిలోనున్నచో ఓంకారరవము మిగుల గంభీరముగా వినిపిం
చును. దాని నాలకించువానికి ముక్తి యెల్లప్పుడు చేకూరున్పు.

ఆ. ఆత్మ తేజ మూని యనుభవించుట ముక్తి
ఆత్మతత్వ మెఱుఁగునతఁడె యోగి
యెఱిఁగి మరగినంత నేకమై తోఁచురా, వి...
ఆత్మరూపము నొందిఃశత్రౌఞ్భ్య మనుభవించుటయే ముక్తి.
అట్టిది కలవాఁడే యోగి. అట్టివానికి సర్వము నేకవిధమున నీశ్వ
రస్వరూపముగాఁ గనిపించుచుండును.

ఆ. ఆత్మయందె తలఁపు ననువుగా నొనరించి
నిశ్చలముగ దృష్టి నిలిపెనేని
యతఁడు నీవె సుష్టియనుమాన మేలరా, వి...
మనస్సులోఁ దలఁపులను ఇక్కఁగఁ గుదురుపఱచి నిశ్చల
మగుదృష్టితోఁ గాంచుచున్నయెడల ఈశ్వరస్వరూపము గోచ
రించును. అప్పుడు నీవె యీశ్వరుఁడవగుదు వనుటకు సందేహము
లేదు.

ఆ. ఆత్మలోనిశివుని ననువుగా శోధించి
నిశ్చలముగ భక్తి నిలిపెనేని
సర్వముక్తుఁ డగును సర్వంబు దా నగు, వి...

హృదయకుహరాంతరాళమును శోధించి యందునున్న ఈశ్వరునియందు నిశ్చలభక్తి గలిగియుండునేని తాను సర్వముక్తుఁ డగుటయేగాక యీశ్వరుఁడగును.

క. ఆత్మానాత్మవివేకము
స్వాత్మను గని యంతమీఁద స్వచ్ఛందగతి
ఆత్మకు లో వెలి నెగడు మ
హాత్ముని బొగడంగవశమె హరునకు వేమా!

ఆత్మ ఆనాత్మ వీనికిఁ గలసంబంధములు బాగుగా గ్రహించి స్వతంత్రబుద్ధి సముపార్జించి చూత్తాతీతమగు నీశ్వరస్వరూపమును చర్చింపఁ బ్రయత్నింపుము. అదియే మహాత్మ. సర్వదేవస్తుత్యము.

ఆ. ఆదిమూలవిద్య నానందభరితుఁడై
వేదతుల్య మనుచు విడక పూని
పాదుకొనినవాఁడు పేడయును మోక్షంబు, వి..

ఆదిమూలమగు వేదాంతవిద్య నొంది యానంద పరిపూర్ణుఁడై అద్దానిని విధివిహితమని నమ్మి పట్టు విడక ధ్యానించుచుండెడివాఁడు మోక్షమును బడయఁగలుగును.

ఆ. ఆదిశక్తి దొడరి యలమట జెందక
ప్రాణసంచకంబు పట్టు నెఱిఁగి
అంతరిక్షమందు నభినుతించుట ముక్తి, వి.

ఈశ్వరవిచారమసాధ్యమని ఆలనత్వమును వహింపక సర్వదా
పంచప్రాణములను నియమించి ఆకాశతత్త్వస్వరూపుఁ డగు
నీశుని నుతించుటయే ముక్తి నాఁబడును.

ఆ. ఆశవిడక కాని పాశముత్తుఁడు కాఁడు
కాఁడు ముక్తుఁడైన గాని మృతుఁడు
మృతిని బడయకున్న ట్టిలి మోహమూడదు, వి.
ఆశవిడచినఁ గాని ముక్తుఁడు కాఁజాలఁడు. అట్టైనఁ
గాని విషయములనుండి విరతుఁడు కాలేఁడు. విరతుఁడు
అర్థాత్తును మృతుఁడైనఁ గాని మోహము నశింపదు.

ఆ. ఉత్తమాంశ బూనియు న్తహిలోఁ జేరి
మత్తు మించినట్లు మరగి రాక
సత్తమంబుమీటి సాధించ ముక్తిరా, వి. 1450

ఉత్తమమగు దైవాంశమువలన జనించి మానవు లజ్ఞానము
వలన మత్తులై వర్తించుచుందురేగాని . యవివేక కారణమగు
తమోగుణమును బోగొట్టుకొనుటయే ముక్తియని గ్రహింపఁ
జాలకున్నారు.

క. ఉదకములోఁపలి తత్త్వము
వెదకేయుఁ దా నగుట దెలిసి వేగమె మదిలో
నుదకమువలెఁ దాఁ దత్త్వము
మదిఁ దెలిసినవాఁడె తత్త్వమయుఁడౌ వేమా!

నీటిలోనినీడఁ దానే యని తెలిసికొన్నవిధముగ శరీరము
నాశయించినజీవుఁడే యీశ్వరుఁడని యుచుభవరూపముగా
వెలింగినవాఁడే మోక్షానుభవముగలవాఁ డనఁబడును.

తే. ఉన్న నిర్వాణనిజచర్య గన్న వాఁడు
తన్ను తనలోనఁ జూచెడి తత్త్వ మెఱిఁగి
సన్నుతించును బరమాత్మ సమతమతిని
గన్ను గాననివాఁ డేమి గాంచు వేమ! 1452

కలరూపు నెఱింగి ఆత్మరూపమును హృదయాంత
రాశమున గని ధ్యానించుటయే పరమాత్మసమ్మత మగు
మార్గము. కన్నుగానని యజ్ఞానాంధుఁ డిందులకుఁ బనికిరాఁడు.

ఆ. ఎచటఁ జూడ్కి- నిలిపి యెంతగఁ జూచిన
నచటఁ దోచు కళల నందరాదు
అచలమైనవ్యక్తి నందుట మోక్షంబు, వి...

ధ్యానము నెందేని నెలకొల్పి నిలుకడగాఁ జూచినచో
తొలుదొలుత కళలు గోచరించును. అవి యచుభవసాధ్యము
లు మాత్రము కావు. విదప సీశ్వరరూపము దర్శింపఁగలుగుట
యే ముక్తి.

ఆ. ఎన్ని తనువు లైన మృతికి నడ్డము గావు
మృతిని గెలువ లేక యెఱుక లేక
దొంగరీతి కాగ దొరకునా మోక్షంబు? వి...

ఎన్నితనువులు దాల్చినను అవి మృత్యువును జయింపఁ జా
లవు. మృతిని జయింపలేక దొంగవలె మృత్యువునను, లోబ
డినవానికి మోక్ష మెన్నఁటికి లభింపనేరదు.

క. ఏక బ్రహ్మము నిత్యము
వైకృతము లనంగ దగినవస్తువు లెల్ల

ఏకత్వం బని యెఱింగిన

శోకములేనట్టి ముక్తి సులభము వేమా! 1455

బ్రహ్మము ఏకమును నిత్యమునై యున్నయది. వికృతి
స్వభావములగు వస్తువు లెల్లను బ్రహ్మమయములని యెఱింగి
నచో ముక్తి సులభముగా నగును.

ఆ. ఏకమునను జూడ నెలుక యేకంబౌను

భువిని సతిని గూడుపురుషుమాడ్కి

లోకకాంతునట్టు లోపల వెలుగును, వి. 1456

వికృతబుద్ధిని బరికించినచో లోకమునందలి దాంపత్యము
వలె బ్రహ్మమును ప్రపంచముతో నైక్యము వహించి యున్న
ట్టులు స్పష్టమగును.

ఆ. ఏమి చదివి యేమి యెలుక లేకుండిన

చదువులందు బరమసౌఖ్య మేది?

మానసై క్యముననె నుతి ముక్తి కలుగురా, వి.

ఎన్నిచదువులు చదివినను బరమసౌఖ్యప్రదమగు జ్ఞాన
మలవడదేని వ్యర్థము. కావున మానసమును బ్రహ్మముతో
నైక్యము నొందింపఁ బ్రయత్నింపుము. దాననే ముక్తికలుగును.

ఆ. ఒకటిలోనఁ గొట్టి నొకటిలోననె పెట్టి

యొకటిలోను చూడు మొకటి చూపు

ఒకటియందె చూడ నొనరంగ ముక్తిరా, వి.

అజ్ఞానమును హృదయమునందె నిర్మూలముగావించి జ్ఞానము

నందు లీనముఁజేసి నిశ్చలదృష్టితోఁ గాంచెదవేని కళ లగుపఁ
డును. పిమ్మట బ్రహ్మస్వరూపము దాన గోచరించును.

ఆ. కలుష మెన్నికొనఁగ గౌరవహానియే
యరయఁ దత్వమెన్న నాత్మఘటిక
తెలసి తాను పిదప స్థిరుఁడు కావలెనయా, వి.

పాపముల నెన్నిన గౌరవహానియే కాని ఫలము లేదు. కావున
తత్త్వము నెన్ని తాను శాశ్వతుఁ డగుటకు ప్రయత్నింపవల
యును. అపుడుగాని సాధకుఁడు స్థిరమగు విజ్ఞానముగలవాఁడు.
కాఁజాలఁడు.

ఆ. కష్టమైన మనసు గాఁక్షించు యోగికి
జ్ఞానదీపశిఖయు దా నటకంపఁ
గానవచ్చు నాత్మ క్రమమైన జ్ఞప్తితో, వి...

మిగుల కష్టకరమై విషయాదులపైకిఁ బోవు హృదయమును
లోఁబఱచుకొన్నయోగి హృదయమున జ్ఞానజ్వాల ప్రజ్వరిల్లును.
పిమ్మట నాత్మస్వరూపము క్రమమగువిధముగ గోచరించును.

ఆ. కష్టమైనమలము కడుపులో నుండఁగ
నంతకంటె జెడెనె అన్న రసము
ఉపము లేనిజనము లుపవాస ముందురు, వి...

పాపభూయిష్టమగు మలము తమకడుపులోనే యుండి
నను అజ్ఞులై జను లుపవాసములఁ జేయుదురు. అద్దాన
కొంచెమైనను ఫలము లేదు. గర్భమందలిమలముకంటె అన్న
రసము దోషముకాదు గాన నుపవాసము నిరుపయోగము.

ఆ. కష్టలోభివాని కలిమికి నాసించి

బడుగువాఁడు దిరిగి పరిణమించుఁ

దగరువెంట నక్క దగిలినచందము, వి... 1462

పాపాత్ముఁ డగు లోభివానిసంపద కాసించి తగరువెంట
నక్క దిరిగినట్టులు దరిదుఁడు ధనాశాపిశాచావిష్టుఁడై తిరు
గుచుండును.

ఆ. కాయగాయ గాల్చి కనకముఁ జూడరా

కాయ మనఁగ బ్రహ్మకాయ మంద్రు

కాయఁ దెలియునతఁడె కౌస్తుభధరుఁడగు, వి...

సంసారమును విషవృక్షపుఫలమును నశింపఁ జేసి విద్యు
త్తేజమును చూడవలయును. ఇట్లు బ్రహ్మరూపమును దర్శించిన
వాఁడు సాక్షాత్తు విష్ణువనియే యెన్నఁ దగును.

ఆ. కాయమును గడఁగియు గనక యావలనున్న

కాయమును విడిచినఁ గాఁడు యోగి

కాయమందు ముక్తి గతి కేగవలయురా, వి.

శరీరమును శోధించి యాత్మస్థితమగు జీవేశ్వరుని శరీర
మును చూడక దేహము విచించిపెట్టినవాఁడు యోగి కాఁజా
లఁడు. కావున శరీరమునందే ముక్తిగతిని కనిపెట్టవలయును.

ఆ. కాలధర్త మెఱిఁగి కపటవృత్తులు మాని

యాలుపిల్లలందు నాశ వదలి

మేలుగాను శివుని మేల్కొని చూడరా, వి...

కాలపుస్వభావమును కనిపెట్టి కపటమును మోహమును

వీడి పెండ్లముబిడ్డలపై గలమమకారము దిగద్రాని ఈశ్వరుని దర్శింప యత్నింపుము.

ఆ. కాశియాత్ర కేగి గంగస్నానముఁ జేసి
కష్టపడిరి ముక్తి గానలేక

యెనుము దిరుగుచుండు నెనుబోతు వెంబడి,వి..

అజులు కొందఱు అంతస్థితుఁడగు నీశ్వరుని దర్శింపఁగా
లేక కాశియాత్ర కని పోయి పెక్కు కష్టముల నొందిరి. ఇది
ఎనుబోతువెంట నెనుము తిరిగినటుల నిష్ప్రయోజనము.

ఆ. కాశియాత్రఁ జేసి గాసిఁడుట గాని

మోస మగును దాన ముక్తిలేదు

పాశ ముడుగఁ బూనుఫలమె యా కాశిరా, వి..

కాశియాత్ర యని కష్టపడుటే కాని దానివలన మోస
ముదప్ప ముక్తి లేదు. కనుక కర్మబంధము వీడుటయే కాశి
యనుకొని యందులకై ప్రయత్నింపవలయును.

ఆ. కూడిపరవశంపుకోర్కెలు లేకుండ

నాటవలెను బుద్ధి నయముగాను

చోటు గననివెలుగుఁ జొచ్చుటేమోక్షము, వి..

అస్వాధీనములగు కోరికలు లేకుండ బుద్ధిని లోబఱచుకొని
ఈశ్వరునియందు పాదుకొలిపి యవేద్యమగు తత్కైవల్యము
నొందుటయే మోక్షము.

క. కోటులు సంపాదించినఁ

గూటికె సరిపోయె బ్రదుకు గుంపుట కూలె

ఏటికి నీసంసారము

చోటున నిను గన్ననాడె సుదినము వేమా!

కోట్లకొలది సంపాదించినను కూటికె సరిపోవును. తనవా
రందఱు తాను నశించుచున్నారు. కనుక నీక నీసంసారము
నందు బ్రహ్మరూపము నెఱుంగుటకన్న ప్రయోజనము మఱి
లేదు.

ఆ. కోపమునను నరకకూపముఁ జెందును

కోపమునను గుణము కొఱతవడును

కోపమునను బ్రదుకు కొంచెమై పోవును, వి...

కోపము మానవుని నరకకూపమునఁ గూలఁద్రోయును.
కోపమువలన మానవుని యుత్తమగుణము లన్నియు నడుగుఁ
బట్టును. కోపమువలన బ్రతుకు నీచమైపోవును. కాన దానిని
చేరఁదీయుట నీచము.

క. గంగాయమునల నడుమను

బంగారపుబొమ్మవోలె బాలిక యుండున్

సంగతిగఁ జెలిమిఁ జేసిన

భంగము లేకుండ ముక్తిపరమగు వేమా! 1471

ఇడాపింగళానాడులకుమధ్య కుండలినీశ క్తి ప్రకాశించుచుం
డును. దానిని యోగాభ్యాసపాటవమున లోబఱచుకొన్న
యెడల ముక్తి సాధ్యమగును.

క. గంగాధరుండె దైవము

సంగీతమే చెవుల కింపు సర్వజ్ఞులకున్

బంగారమె యుపభోగం

బంగజాఁడే మృత్యు హేతు వరయఁగ వేమా !

సర్వజ్ఞులగు వారలకు శివుఁడే దైవమును, సంగీతమే వీనులకు ఇంపు జనించునదియును ధనమే యుపభోగముగను మన్తఘఁడే మృత్యువునకు హేతువుగను తోఁచును.

తే. గమ్య మగుజ్ఞాన మందుట గగనవిద్య

జ్ఞాన ముదయించి వించఁ బ్రజ్ఞాన మమరుఁ

బరగు ప్రజ్ఞానమందుటే బ్రహ్మపదవి

పరశివుం డగు నిది యంద ధరను వేమ ! 1473

లక్ష్యమగుజ్ఞానము నందుటయే యుత్తమవిద్య. అట్లైనఁ

బ్రజ్ఞానమును దాన బ్రహ్మమును బడయఁగలుగును. ఇదియే తుదకు కైవల్యమునకు సాధకము నగును.

ఆ. గీము విడిచిపెట్టి గిక్కురు మనకుండ

జీవ ముడుగువేళ శివుని దలఁచు

మనసు గొల్పకయును మాయచే బొరలెడు

పాపజనుల కెచటిపరము వేమ ! 1474

బ్రదికినకాలమునందు తన యిచ్చవచ్చినట్లు ప్రవర్తించి చావుకాలము వచ్చినప్పుడైనను ఈశుని తలంచుటకు ఒప్పుకొనక అజ్ఞుఁడు మాయచే భ్రాంతుఁడగుచుండువానికి మోక్ష మేవిధముగాఁ గలుగఁగలదు.

ఆ. చిత్రదీపమువలె చింతను దిగద్రొక్కి

మిత్రముగను మనసు మెలఁకు వెఱిగే

శత్రుగుణము లైల్ల సాధించుటయె ముక్తి, వి.

దీపము చీకటులఁ బోకార్చునటులనే జ్ఞానముచే నజ్ఞాన
మును రూపుమాసి మనస్సును మిత్రునివలె లోబఱచుకొనువిధ
మునెఱింగి కామక్రోధాదులగు ఆరిషడ్వర్గమును జయింపఁ గలు
గుటయే ముక్తి యనఁబడును.

ఆ. చక్కగాను మదిని జర్పించి కనవలె
ముక్కు తుదిని మించి మురిపెముగను
దృక్కుబ్రహ్మమనుచు మ్రొక్కినంతనెముక్తి, వి.
చక్కగా మనస్సునందు చర్పించి నాసాగ్రమందు దృష్టిని
నిల్పి దానినే బ్రహ్మమని ధ్యానించుచు మ్రొక్కినచో ముక్తి
చేకులును.

ఆ. చందమామ నీడఁ జక్కఁగాఁ దసలోన
నుండఁ జూచి కేల నూఁదిపట్టి
వెన్నెలబయలందు వెదకినంతనెముక్తి, వి. 1447
చంద్రప్రతిబింబమును హృదయఫలకమునందు ప్రతిబిం
బితమగునట్లులు చూచి వెదకినంతనే ముక్తి వెన్నెలబయలునుం
డి సముపలభ్యమై సాధకునిఁ గడలేర్చును.

ఆ. చదువులందు లేదు శాస్త్రంబులను లేదు
వేదములను లేదు వాదములను
బయలునుండు ముక్తి పొటించి చూడరా, వి.
చదువులందును శాస్త్రాదులయందును గానతాక ఏతదతీతమై

బ్రహ్మముండును. అద్దానిఁ బాటించి కనినచో ముక్తికలుగును.
మెలకువగాఁ జూచిన ముక్తి బయలనే కలదు.

ఆ. జీవమునను నాత్మ స్థిరతను గానక
తిరుగు నస్థిరమును గుఱిగ నమ్మి
స్థిరము నస్థిరమును దెలియ జీవికి ముక్తి, వి...

అవివేకియగు మానవుఁడు తనదేహమునందున్న యాత్మకుఁ
గలనిలుకడ నెఱుంగక యస్థిరపస్తునముదాయము సీశ్వరబు
ద్ధితో నమ్ముచుండును. అటులొనర్చక స్థిరాస్థిర పస్తువివేచనము
గడించుటయే ముక్తి.

క. జీవాధారుఁడు రుద్రుఁడు
సేవార్చనపరుఁడు నగుచు స్థిరమతి వెలుఁగు
భావాతీతపరంబుగఁ
గావించుము మనసు బయలు ఘనముగ వేనూ!

సమస్తజీవములకు నాధారుఁ డగుసీశ్వరుఁడు స్థిరమతిని
సర్వదా వెలుఁగుచునే యుండును. అట్టివాని సేవించి ముక్తుఁడ
వగుటకు భావాతీతుఁడవై హృదయము బయలుగావింపుము.

క. దేవుని దెలియక వేఱుగ
దేవుని భ్రమ దిరుగునరుఁడు దేవుఁడు తలఁచు
జీవుం డని వివరించిన
భావింపఁగ ముక్తి బట్టబయలగు వేమా!

జీవుని ప్రభావమును గ్రహింపఁజాలక యనుభవశూన్యుఁ
డగు మానవుఁడు దేవునికొఱకు వెదకుచుండును. అట్టి భావిం

తులఁ బోనాడి జీవుఁడు దేవుఁడు నొకటియే యని తెలిసికొను
తుమే ముక్తి యనఁబడును.

ఆ. జీవిలోన నుండు స్థిరమును గానక

తిరుగు నస్థిరమునె వరుస నమ్మి

స్థిరము నస్థిరమును దెలియ జీవికి ముక్తి, వి...

మనుజుఁడు లోన నీశ్వరస్వరూపుఁడగు జీవుఁ డున్నాఁడని
యెఱుంగఁజాలక యస్థిరపస్తునముదోయముగ నమ్మి సంసార
సాగరమును పరింపలేక యవస్థపడుచుండును. జీవతత్త్వము
నెఱుంగుటయే ముక్తిమార్గము.

ఆ. జీవులెల్ల ముందు జీవాత్మ పరమాత్మ

జత లెఱుంగ బాపజలధిఁ బడరు

నావ నడుపువాఁడు నట్టేట మునుఁగునా? వి.

సమస్తప్రాణులును జీవాత్మ పరమాత్మ భేదమును మున్నందు
గనే యెఱింగెదరేని వారి కిక పాపము లుండవు. ఎట్లందురా?
నావనడుపువాఁ డేటిలోఁ బడునా?

క. జెండా వేయఁగవచ్చును

గొండ్లలు పెకలింపవచ్చుఁ గుదిరినమదిలో

నిండాఁగ బరిపూర్ణముఁ

జెండాడఁగ ముక్తితోవఁ జెలఁగును వేమా!

అజ్ఞాన పరిపూర్ణమగు నవివేకమును జెండాడినచో ముక్తి
మార్గము సుగమమగునని జెండావేసి సాటింపు చేయవచ్చును.

ముక్తిమార్గము నెఱింగినవాఁడు కొండలనైన పెకలింపఁగలఁడు.
వాని కసాధ్యములేదు.

తే. జాడ గలగుటిమేడలో బోదుగూడి
వేడి యష్టాక్షరములందు విధ మెఱింగి
హూడి యాడెడువాఁడే పో కోవిదుండు
సత్యసంస్థి పడయంగఁ జాలు వేమ ! 1485

హృదయమునందు నీశుని ధ్యానించి యష్టాక్షరములను పా
రాయణ సేయుచు సర్వదా యానందనిమగ్నుఁ డగువాఁడే
కోవిదుఁడు నాఁ డగువాఁడు. వాఁడే సత్యరూపుఁడగు నీశ్వరుని
గాంచఁగలుగును.

క. జ్ఞానికిఁ గర్తృం బేటికి
జ్ఞానికిఁ గర్తృంబు గలుగఁజాలదు చూడఁ
జ్ఞానమే కర్తృంబైనను
మానవులకుఁ గర్తృముక్తి మహిలో వేమా !

జ్ఞానానుభవము గలవానికి కర్తృములంటనేరవు. జ్ఞానికిఁగర్త
లతో నవసరములేదు. జ్ఞానులకుఁ జ్ఞానమేకర్త. సామాన్య
మానవుల కటులగాదు కర్తృముల నంత మొందించుకొనుటయే.
చారికి ముక్తి.

తే. తనదుదేహమందుఁ దనకున్న పరివార
మందఱిని బిగించి హర్ష మెసఁగ
నెల్లచావు లెఱిఁగి యిందందు యోజించి
నడవ మేటివర్తనముర వేమ !

శరీరమును తదంతరస్థమగు సిద్ధియములను బిగియఁబట్టి
ధ్యానించి యీశ్వరుని వెడకుటయే యుత్తమవర్తనమును బ్రహ్మ
ప్రాప్తికి సాధనమును నగును.

క. తను దానై బయ లందుచు

ననుమానము లేక తానె యచలుం డగుచు

వినయవిధేయత లొందిన

మనమే యానందరూపమయ మగు వేమా !

తను దానై యుందుచు సందేహములను పరిత్యజించి గర్విం
దక మనస్సును ఆనందరూపము నొందింపఁడగును.

ఆ. తఱచు దనుముఁ బాసి తనువులు మఱచియుఁ

బరమునందు మనసు బయలుపఱచి

కదియ నున్న యట్టి ఘను లెందఱున్నాఁ, వి...

ఆజ్ఞానమును బోఁగొట్టి వైచి నిర్వికల్పసమాధిలో హృద
యమును లీనముగావించి హృదయమును బ్రహ్మముపై నెలకొల్పి
తదానంద మనుభవించు ధన్యులు చాల స్వల్పసంఖ్యాకులుగా
నున్నారు.

క. తలఁచినఁ దత్త్వం బగునే

తలఁపక తా నూరకున్నఁ దత్త్వం బగునే

తలఁచుట తలఁపమి రెండును

తలఁపక తానుండెనేనిఁ దత్త్వము వేమా !

చింతించినంతమాత్రానను చింతింసనంతను తత్త్వము చేకూ

రఃబోదు. కావున. మననామననసాధారణమేని లేకుండ నిశ్చలముగానుంటయే తత్త్వమని గ్రహింపుము.

క. తా ననఁగ నెన్నఁ డయ్యెనొ
యేనన నెవ్వండు గలఁడొ యెఱుకగుదానిన్
దానని మనమున నెఱుఁగక
ఘానెడు జీవుండు జడుఁడు బొంకరి వేమా !

ఈశ్వరుఁ డెపుడేర్పడెనో జీవుఁడెప్పుడు విడిపోయి మఱల
నెపుడీశ్వరునితోఁ గలసికొనునో తెలిసికొని దైవమును ధ్యానిం
పనివాఁడు మందమతియుఁ గల్గిరివాఁడును నగు ననుటసత్యము.

ఆ. తాను సకలమకాటఁ దనలోనిసకలఁబు
తనదులోనివెలుఁగుఁ దానె యెఱిఁగి
యున్న మానవునకు నొనరును ముక్తిరా, వి...

సమస్తస్వరూపుడు తానే యనియును, సమస్తవస్తువు
లలో వెలుఁగును తానే యనియును, తనలో నిట్టివెలుఁగుఁగల
దనియు తెలిసికొనువానికి ముక్తి హస్తగతమై యుండును.

తే. తాను సంకల్పరూపుఁ డై తమకమందుఁ
దాను సంకల్పరహితుఁ డై తగులు ముక్తి
ముక్తి యనఁ జిత్తశూన్యంబు మోక్ష మదియ
దీని నిక్కంబు గనువాఁడె మాని వేమ! 1493

తాను ఇతరవ్యాసంగములను మానకున్నచో నాందోళనము
కలుగును. అట్టివ్యాసంగములను మాని యీశ్వరధ్యానముచేయు
టయే ముక్తి. ముక్తియన శూన్యభావముతో నుంటయే. దానినే

మోక్షమందురు. ఈరహస్యము నెఱింగినవాడె మునీశ్వరుడు.

క. ధ్వని పుట్టిన నాలించుచు
ధ్వనిమధ్యమునందుఁ జేరి ధ్వని తానై తాఁ
గనుపించు నంతఁ దనహృ
ద్వనజంబునఁ జూడ ముక్తి వశమగు వేమా !

నిర్వికల్పసమాధిలో నున్నపుడు గొప్పవాదము తొలుదొలుత జనించును. ధ్వని మధ్యనుండి ధ్వని స్వరూపుడగు బ్రహ్మము కనిపించు. దానిని దర్శించిన ముక్తి సాధ్యమగును.

సీ. ధరణిలోఁ జదువెల్లఁ బరమాత్మలోనాత్మ
నైక్యంబు సేయని యజునిసోడ్డు
పంచభూతఘటితప్రకృతిని దలపోసి
యెటుకెటుంగనివాని నెత్తిసోడ్డు
పంచవింశతితత్త్వపద్ధతి నెటుఁగక
వేదాంతి ననువాని మీఁదసోడ్డు
అంతరంగములోని యానుకూల్యము లేక
యోగి నే ననువాని కొక్కసోడ్డు

తే. తాను తానైన తత్త్వంబు తగులుగలిగి
వెలినిలోనను నొకపను దెలివితెలిసి
బ్రహ్మవేదంబు గనలేని పామరునకు
వెనుక నొకసోడ్డు గల దింక వినుము వేమ.

ప్రపంచముననున్న విద్యలన్నింటిని పరమాత్మలో నాత్మనుగలు

పుట కుపకరించునటుల జేయనందున బ్రహ్మ నిందున్యుడు. మాన
వుడయ్యు పంచభూతమయమగు ప్రకృతిని బంధించు జ్ఞానము
లేనివాడు నిందున్యుడు. ఇరువదియైదు తత్త్వములస్వరూపము
నెఱుంగక వేదాంతినని నిక్కువాడు నిందున్యుడు. హృదయ
మును వశముగావించుకొనలేక యోగీశ్వరుడని చెప్పకొనుపా
డు నిందున్యుడు. జీవునకు ఈశ్వరునకుఁ గలసంబంధము నెఱింగి
ఆంతరంగమున బహిరంగమున దేవునిదర్శించుచు బ్రహ్మతత్త్వ
మునెఱుంగఁ జాలనిపామరుడు నిందున్యుడు.

ఆ. నాకు నెవరు దిక్కు నడినాళములలోను

వేగుచుక్కవంటి వెలుగుదిక్కు

వెలుగుకంటె దిక్కు వెదుకంగ లేదయా, వి...

నాకు ఇతరులు దిక్కులేరు. సుషుమ్నానాడికి మధ్యనున్న
తేజస్సే నాకు దిక్కు, న న్నదియే కడతేర్పడగినది. దానిని
మించినదిక్కు లేదని మానవుడు తలంపవలయును.

ఆ. నాదు నాదు చూడ నాతులయందుండు

నాదు లేనియట్టి నగులె లేరు

భేద ముడిగి దీని బ్రియఁడి కనుడయ్య, వి...

నాదము స్త్రీ పురుషాదుల హృదయములందుఁ గలదు. నాద
ములేనిమానవులే లేరు. స్త్రీ పురుషాదివర్ణాదిభేదములు మాని
ప్రియముతో ప్రణవనాదమును గ్రహింపుము.

ఆ. నిజము కళలమీటి నిత్యుండు కావలె

బలుకులోనిపలుకు పదిలపఱచి

పేడుకలర ముక్తి వెన్నంటియుండురా, వి...

సత్యస్వరూపమును చక్కగా యోచించి కళల నతిక్రమించి ధ్యానముజేయుచు హృదయాంతరాళమున నద్దానిఁ బదిల పఱచినచో ముక్తి వెన్నంటియుండును.

క. నే ననఁగ మేను గా దని

మానసమున నెఱుంగకున్న మనుజులకెల్ల

స్వానుభవసిద్ధి దొరకదు

తా నగు పరమాత్మ నెఱుంగఁ దరమా వేమా !

నేను నేను అను అహంశబ్దవాక్యము శరీరముగాదు; శరీరయే యని తెలియనిమనుజులకు స్వానుభవసిద్ధి దొరకజాలదు. కాన తా నగుపరమాత్మ నెఱుంగనగును.

ఆ. నే ననువచనంబు నీ వనఁగా వచ్చు

నీవు నే ననఁబడ్డు నిష్ఠ దెలియ

నేను నీవె నీవె నే ననవచ్చురా, వి...

‘అహంబ్రహ్మస్మి’ యని యందఱు ననవచ్చునే కాని అద్దానియందలి పరమార్థము నెఱిగి యనుట కష్టము. అర్థమెఱిగినచో నేను నీవని నీవు నేనని పలుకనగును.

ఆ. నేను నీ వనియెడి నెత్తంపుమాటలు

మాని యుండువాఁడె మానవిదుఁడు

తాను నే ననియెడి తమకంబు మానరా, వి...

నేను నీవు అనియెడి భేదబుద్ధిని పరిత్యజించి యుండెడివాఁడే

ముక్తుడగును. కావున నాభేదబుద్ధి త్యజించి యందఱమొకటి
యేయని తలంచుటధర్మము.

క. పంచగు నక్షయబిందువు

పంచాక్షరినాద మంద్రు పరమమునీంద్రుల్

ప్రాంచితముగ నది తెలిసిన

మంచిగనన్ మ్రొక్కునతఁడు మహిలో వేమా!

అక్షయమగు ప్రణవబిందువునే పంచాక్షరినాద మనిపెద్దలు
చెప్పుదురు. దానిని తెలియువాఁడు విజ్ఞుఁడు.

ఆ. పంచతత్త్వములకు బ్రహ్మల కొకసొడ్డు

వారితండ్రి నెత్తి వైతు సొడ్డు

నంతరంగమెల్ల నాదిశక్తి యెఱుంగు, వి...

ముక్తికి పంచతత్త్వములు బ్రహ్మదేవుఁడు ఆదివిష్ణువుకారకు
లని గొందఱు చెప్పుచున్నారు. వారందఱు నింగాపాత్రులు.
హృదయమును బొరింపఁదగినది ఆదిశక్తిగాన నామెకుమ్రొక్కు
దును.

క. పంచమహాభూతము లై

పంచశరీరములు గలిగి బ్రహ్మాండం బై

పంచావస్థలు దాటి న

టించుట పరిపూర్తిఁ జెందు డెంకిర వేమా!

పంచమహాభూతస్వరూపములఁజేరిన శరీరాకారముచే పరిణ
తులై బ్రహ్మాండభాండమునందు పంచావస్థలను దాటినటించు
వాఁడే పరిపూర్ణుఁడగును. వాఁడే ముక్తుడగును. •

ఆ. పంచశత్రువులను బంచబాణుని గెల్చి
పంచవక్త్రములను బరనఁజేసి
పంచవక్త్రములను బ్రతిఫలించెడువాని
పంచఁ జేరువాఁడె పరుఁడు వేమ !

పంచేంద్రియములను మన్మథునిజయించి నమశ్శివాయ మః
త్రము 'పరనముచేయుచుఁ బంచముఖుఁడగు నీశ్వరుని ధ్యాన
ముగలవాఁడు తప్పక మోక్షమునొందును.

క. పంచాక్షరిజపమందిన

సంచితకర్తములు వాయు సాకల్యముగా
మించును బరమజ్ఞానము
ద్రుంచును దుర్భ్రమల మదిని రూఢిగ వేమా !
పంచాక్షరిని జపించినచో కర్తలు తొలఁగును. జ్ఞానము
సాకల్యముగా సాక్షాత్కరించును. అజ్ఞానమును దుర్భ్రాంతులు
ను నశించును. ఉత్తమ జ్ఞానము సమహృదు.

క. పడిపడి మ్రొక్కఁగ నేటికి

గుడిలోఁ గలకఠినశిలల గుణములు చెడునా
గుడిదేహ మాత్మ దేవుఁడు
చెడుతాళ్ళకు వట్టిపూజ నేయకు వేమా !

మానవులు అవివేకులై గుళ్లలోనుండు రాళ్లు దేవతలనిభాం
తిపడి పడుచులేచుచు మ్రొక్కి-మ్రొక్కి దండములు పెట్టుదురే
గాని ఆకఠినమైన రాళ్లు ఎప్పుడైన మెత్తబడునా ? ఫలము
నిచ్చునా ? అట్టి పట్టిభ్రమలకుఁ బోవనేల ? తన దేహమేగుడి.

తనదేహములో నుండుఆత్మయే గుడిలోనుండు దేవుడు. కనుక తనఆత్మను బూజింపవలయును గాని వట్టి కొండరాళ్లన్నిటికిఁ బూజచేయకుము.

ఆ. పదును గల్గ మ్రాను పచ్చనై యుండును
ఈవి గలుగ లంజె యింట నుండుఁ
దలఁపుగలుగ హరియుఁ దన యొద్ద నేయుండు,వి..

వాన గురిసి భూమి యంత పదునై చల్లఁబడినప్పుడు చెట్లన్నియుఁ జీగిర్చి పచ్చగా నుండును. ఊరక డబ్బు దోచిపెట్టుచుండిన రంకులాడి తనయింటనే కనిపెట్టుకొని యుండును. అట్లే భగవానుఁడును దనపై నెల్లప్పుడును ధ్యానము గలిగి యున్నపుడ వదలక భక్తుని వెచునంతయే యుండును. భగవత్సాన్నిధ్యమునకు నెడతెగనితలఁపే ప్రధానము.

తే. పరమనిర్గుణవిద్యలో భావ ముంచి
మానసశ్శానపరిపూర్ణమననమందు
నేకరూపము మది నెంచి నిచ్చఁ గనుము
శాశ్వతానందసంసిద్ధి జరగు వేమ!

భావమును నిర్గుణపరముగా ననుసంధించి మననముఁజేసి, యైక్యత నొందించి ఏకరూపుఁడగు నీశ్వరుని ధ్యానించుచో శాశ్వతమగు నానందము (మోక్షము) చేకులును.

ఆ. పరము గోరన్బట్టి పామరజనులకు
స్థిరము గాదు బుద్ధి చిక్కఁబోదు
తరము గానిపరముఁ దలపోత యగు రోత,వి..

పరము నపేక్షించని పామరులకు బుద్ధి స్థిరత నొందదు.
కావున నట్టివారు తమ కశక్యమగుదానికొఱకై ప్రయత్నింప
కుండుటయే మంచిది. వారు పరతత్త్వము కొఱకుఁ బ్రయత్న
ము చేయుటకంటె నగుబాటులేదు.

క. పరమాత్ముని వివరింపఁగ

నరుదా? యణు రేణువందు నతిసూక్ష్మగతిఁ

బరికింప నన్ని రూపుల

గురుఁడై తావెలుఁగుచుండు గుఱుతుగవేమా!

పరమాత్ముని దెలిసికొనవలెనన్న ఆశ్చర్య మేమున్నది? ఆ పర
బ్రహ్మము పరమాణువుయొక్క రేణువులా నూత్నాంశమందును
అతిసూక్ష్మ రూపముగా నుండియు అంతటను వ్యాపించి ఎల్లపు
డును సర్వముదోర్ఘించుగురుఁడై బ్రకాశించుచుండును.

ఆ. పరము పరమటంచుఁ బలుకుదు రందఱు

పరమునందు నేమి ప్రబల ముండుఁ?

బరమునందు నిందుఁ బరిపూర్ణుఁడే కదా! వి...

కొంద టవివేకులు పరము పరము అని యేమో పరమందు
మిక్కిలి యున్నట్లు కలవొందురు. అందేమి ఆధిక్యమున్నదో
తెలియదు. ఆపరబ్రహ్మము పరమునందును ఇహమునందును పరి
పూర్ణముగ నిండియేయున్నాఁడు గాని ఒకచో నుండి వేరొ
కచో లేకపోలేదు.

క. పాదమున నడచు నరుఁ డట
 లేదనఁగా భూమి దిరుగు లెస్సగఁ దనకే
 యేదైన హాని వచ్చిన
 సాధనమగు పదము నడవ జరుగదు వేమా!

మానవుఁడు కాలు తీసికొని పోవునట్లు నడచిపోవుచునే యుండును. ఒకచోఁ గానిపనికిఁ గాల్బలముకొలఁదిని భూమి అంతయైనను దిరుగ నేరియగును. తిరుగునప్పుడు వచ్చెడు పాపము తనకే వచ్చునుగాని తనను దీసికొనిపోయిన కాలున కెప్పటి కిని రాదు. కావున ముందుగాఁ గాలు కదలనీయక దానిని తన స్వాధీనములో నుంచుకొనవలయును.

ఆ. గగన మమరఁ జూడ్కి కనుబాట నిక్కించి
 నిలిపి చూడఁ జూడ నిలుచు సుఖము
 సుఖములోనివరుస సూత్రింప బ్రహ్మము, వి....
 చూడ్కిని కనుబొమలనడుమ నిల్పి ధ్యానించినచో సుఖము చేకులును. ఆసుఖక్రమమును పరికించినచో నదియేబ్రహ్మ మగును. కాన సాధకుఁడు ముందు దృచ్ఛక్తి నచంచలము గావింపవలయును.

క. ఘంటారవమును మదిలో
 వింటి నే గంటఁ గంటి విమలపుగాంతి
 వెంటాడక బ్రహ్మాంబును
 గంటిని వగకాదు నన్నుఁ గనుఁగొన వేమా!
 ఘంటానాదమును బోలినప్రణవనాదమును హృదయమున

నాలకించితిని. కళారూపమగు మహత్కాంతి పుంజములఁగాంచితిని. వెంటనంటిన బ్రహ్మస్వరూపమునుగంటిని నిజ మనివేమన సాటుచున్నాఁడు.

క. ఘనసార మగ్ని దొరఁకొన

ఘనసారగి బగును గాదె కారణవిద్యా

ఘనసారము విద్యాగ్నికి

ఘనసారమె కంటకంబు గలుగుర వేమా !

ఘనసారము (అనఁగా కప్పరము) అగ్నిసంయోగముమాత్రాన ఘనసారము (గప్పమరునది) యైనట్టులనే కారణవిద్యాఘనసారము అవిద్యాగ్నికి ఘనసారము అగును.

తే. చంద్రసూర్యాగ్ను లేర్పడ్డ చంద్రశాలఁ

జేరి పరశివు నాత్మలోఁ జింతఁ జేసి

చిన్తయానందమునఁ జేరఁ దన్తయంబు

ముక్తిమూలం బిదే జన్తములకు వేమ !

చంద్రసూర్యసంచారము గల నభిస్తత్త్వమును మనస్సును చేర్చి పరశివుని ధ్యానించి చిన్తయానందమున తన్తయుఁడగుటయే ముక్తినాఁబడును.

ఆ. చంద్రునీడ నునిచి చక్కఁగా గవిమీఁద

నుండఁ జూచి కొఱత నుండఁజేసి

వెన్నెలఁ గదియుటయె వెలయంగ ముక్తిరా,వి.

యోగానుభవవశమున హృదయదృష్టికిఁ గానపచ్చ సూర్య

చంద్రాదుల నతిక్రమించు కళాసముదయమును జూచి యా
కాంతిపుంజమున భావమును లీనముగాంచుటయే ముక్తి.

క. చిత్తరువు ప్రతిమకై వడి
చిత్తమును గల్ప మడచి చిరతరబుద్ధి
జిత్తునఁ దెలిసినవాడే

మొత్తినసుజ్ఞాని యందు రిహమున వేమా !

హృదయమును చిత్తరువువలె జేసి ఇతరతలంపులుమాని నిశ్చ
లచిత్తముతో చిత్స్వరూపము నెఱింగినవాడే జ్ఞానశాలియని
లోకమునఁ బ్రసిద్ధిపహించును.

క. చిత్తము మనమును బుద్ధియు
హత్తునహంకారగుణము నాత్మకు లోగా
మొత్తముఁ జేయఁగ నేరని
మత్తులకును ముక్తిలేదు మహిలో వేమా!

మనస్సు బుద్ధి అహంకారము లోనగువానిని హృదయమునం
దులయము గావింపఁజాలని యున్నత్తులకు మోక్షమెన్నఁటికిని
లభింపఁజాలదు.

తే. చోరులకుఁ జిక్కిపోయినతీరె యగుట
నోట గుణియించు మంత్రము నీటఁ గలియు
మాటలందును బరమాత్మ మరగి రాఁడు
చిత్తమున స్వస్థతయు లేమిఁ జెడుగు వేమ !

మనస్సు శుద్ధిచేయక నోట జపించు మంత్రము దొంగకు
చిక్కినసొమ్మువలె నీటఁగల్గిపోవును. మాటలతోఁ బరమాత్మ

లోను గాఁడు గావున హృదయమును ముందు నిలుకడగలదిగాఁ జేయవలయును. లేకున్న సర్వము చెడును.

క. చగ్గు గవరీతి సంపద

కొన్నాళ్లకు వ్రేగుఁజూపి గొబ్బినవ్రాలు

వెన్నెల చీకటి సరియగు

నన్నా శివలింగమాయ లన్నియు వేమా!

సంపదలు నిలుకడలు లేనివి. ఈశ్వరమాయచే నైశ్వర్యములు జవరాండ్ర గబ్బిగుబ్బల గట్టితనము తగ్గునట్లు పున్నమనాఁటి వెన్నెల లంతరించునట్లు నదృశ్యమగును.

తే. చూపు చెదరని వృత్తిలోఁ జూడ్కినంటి

యేపుమీఱిన మదినందు రూపుమాపి

తన్నుఁ దాఁ గాంచుచుండును దత్త్వవేత్త

నిర్వికారుండు నా భువి నెగడు పేమ!

నిశ్చలవృత్తితో ధ్యానించి హృదయమున నీశుని పాదుకొలిసి తత్త్వవేత్త యగువాఁడు తత్త్వమును అనఁగా తన స్వరూపమును నిర్వికారుఁడై పరికించుచుండును.

ఆ. చావు వచ్చినపుడు సన్న్యసించున దెల్లఁ

గడకు మొదటికులము చెడుట కాదె

పాప మొప్పు వేతె ఫలముండఁబోదయా, వి.

ఆతురసన్న్యాసమని చావఁబోవువానికి సన్న్యాసమిప్పించెదరు. అది మొదటికులము మాపుకొనుటకెగాని మఱియెందులకుఁ గాదు. దానివలన పాపమెగాని ఫలములేదు.

ఆ. చూపులోనిచూపు సుజ్ఞానదాయిని
మనసులోనిమనసు మాయఁ దవులు
ఎటుకలోనియెటుక నెటుఁగుమురా మూర్ఖ! వి.

దృగ్దృశ్యములకు బరిశీలించుట జ్ఞానదాయకము. మన
స్సులో ధ్యానముచేయుటవలన నజ్ఞానము తొలఁగఁజాలదు.
కావున వివేకసాధ్యమగు జ్ఞానము నుపార్జింపుము.

ఆ. చూపులోనిచూపుఁ జూడ నేర్చినవాఁడు
చూపులోననుండి చూచువాఁడు

చూడఁజూడఁ దన్నుఁ జూచును నిక్కము, వి.

చూపులోనిచూపు (అనఁగా: అంతరంగదృక్కును) కలిగి
యుండెడివాఁడే నిక్కముగాఁ దనలోఁదన్ను చూచెడివాఁడును
ఆత్మస్వరూపమును దర్శించువాఁడు నగును.

ఆ. జంగమాఖ్యభక్తి సంధి వేటుగ లేదు
సగుణభావ మిదియ శాస్త్రవిధియు
నిర్గుణంబు వీడు నెరవేది యోగము, వి...

శాస్త్రవిధిప్రకారముగా నాలోచించితిమేని జంగమభక్తి
సగుణోపాసనమార్గము యోగమార్గము నిర్గుణోపాసనమార్గమని
గ్రహింపుము.

తే. జన్తమరణాద్యవస్థలజూడ మీఱి
మన్తయం బగుపరిపూర్తి మటుఁగుఁ జేరి
తన్తయాకృతి నొందుతే తత్పదంబు
నిర్వికారుని కిది కల్లు నుర్వి వేమ!

జననమరణాదులు లేనిదియును చిత్స్వరూపమున నిండి
యుండునదియు నగునాకృతితో తన్మయత్వము నొందుటయే
ముక్తి నాః బడును. ఇవి నిర్వికారునకు మాత్రమే సాధ్యము.

క. జపములు చేసినఁ జిక్కదు

విపినములందున్నఁగాని విడుచునె భ్రమలా

జపమంత్రమూలసిద్ధికి

నెప మెన్ననిమోక్షపదవి నిలుచుర వేమా!

జపములను చేసినను అడవులఁ గూరుచున్నను కేవలము
భ్రమయేకాని మోక్షపదవి చిక్కదు. కావున నట్టిమూల
మంత్రసిద్ధుల కన్నిటికిని కారణము అగు మోక్షమార్గము
నొందుము.

ఆ. జయము భయము దాటి చలపట్టి యుండును

దయకుఁ బాత్రుఁ డగును ధర్మపరుఁడు

నయముగాను గురుని నమ్మి నెవ్వది వేడు, వి.

ధర్మపరుఁడు జయమును భయమును వీడి పట్టు బట్టి
గురుని యనుగ్రహమున కృతకృత్యుఁ డగుటకుఁ బ్రయత్నిం
చును. నీవును నట్టులనే చేయుము.

ఆ. జిహ్వా రసమువల్ల జీవంబు పోషించు

బ్రహ్మ మన్న రసముఁ బడయ లేరు

రసము ద్రాగనట్టిరాజులు సావరే? వి... 1531

జిహ్వారసము (అన్నరసము) ప్రాణాధారము గావున మాన
వులు దానికై • వెంపరలాడుచుందురు గాని ఇహలోకతారక

మగు బ్రహ్మరసముకొఱ కెవరు యత్నింపరు. ఇక రాజు లన్న
నో మదమత్తులై మద్యరసము లేకున్న చత్తుమన్నటు లుందురు
గాని యీశ్వరవిచారణ గావింపరు.

ఆ. జీవగుణము గలుగుజీవంబు బ్రహ్మంబు
సాటివచ్చు టెట్లు సరవిఁ దెలియ
నూరికుక్క సింగ మొక్కటి యగునొక్కొక్క, వి.
జీవగుణంబులు కలిగియున్నంతవఱకును జీవము బ్రహ్మము
కాఁజాలదు. ఎట్లనఁగా నూరికుక్క సింహమగునా?

ఆ. జీవనము దెలిసినఁ జెలఁగి మదిఁ జలించు
దైవ మగపడినను దగులు బుద్ధి
దీప్తభానుని గని తిమిరంబు నిలుచునా? వి...
తన యాయుర్దాయ మొత్తకాలమో తెలిసినచో మనస్సు
చంచలించును. దైవము సాక్షాత్కరించినచో బుద్ధి తదాన క్తమై
యుండును. సూర్యునియందు చీకటులు నిలువనటుల జ్ఞాని
నవివేకమాయ ఆవరింపఁజాలదు.

క. జీవము శాశ్వతరూపము
భావమునను నిలిచి లోనె పరుడై యుండునా
గేవలనిర్గుణ మదె యగుఁ
గాతరమును గడకుఁ ద్రోసి కనవలె వేమా!

జీవముయొక్క శాశ్వతమగు (అచంచలము నపరిణామియు
నగు) రూపమును మనస్సులో నిల్పి ధ్యానించినచో నయ్యదియే
నిర్గుణరూపమగును.

ఆ. జీవుఁ డనఁగ మీరు చిక్కులు పడనేల ?

వాయు వాకసంబు వహ్నిఁ గూడి

దేహి యనఁగ నొప్పె దేహంబులం దొప్పి, వి.

జీవుఁ డనఁగ పంచభూతసముదాయ విశిష్టఁడై యేయున్నాడు. కాన నతనికై దుచ్ఛ్రిమలు నొందవలదు.

ఆ. జీవుఁడె యగసాలి క్షీతిలోనఁ దెలియంగ

భావ మైన తానె పరమశివుఁడు

వాయు వనెడియతఁడె వసుధ బ్రహ్మముకాదె, వి.

జీవుఁడు చిత్రములగు సొమ్ములుచేయు కంసాలివంటివాఁడు ఈశ్వరుఁడు భావవీత్తయగు జ్ఞానస్వరూపుఁడు. బ్రహ్మము సర్వజన జీవనము సమస్తవ్యాప్తియు గలవాయువు వంటివాఁడు.

ఆ. జ్ఞానముద్ర చేత గనఁగ వచ్చెడి తల్కు

కదియె మదికి శ్రేష్ఠమనుచు మునులు

పలికి రదియె తెలియఁ బరమార్థ మగునయా, వి.

జ్ఞానముద్రావశమున మన్నసమయమునఁ గానవచ్చు ప్రకాశము మిగుల సుత్తమమైనదని మహామునులే చెప్పిరి. అదియె పరమార్థమని మనస్సులొ గ్రహింపుము.

తే. జ్ఞానసుజ్ఞానగతు లొప్పుజాడ లేఱుఁగ•

నగును దైవజ్ఞు లగువార లరసిరేనిఁ

బాలు నీరును భేదింపఁ బరగు హంస

లట్టిసామర్థ్య మొప్పురా రవని వేమ !

జ్ఞానము సుజ్ఞానము అను నీరెంటిజాడలు బాగుగా గమనిం
చినమహానుభావులు సామాన్యులుగారు. పాలును నీరును విడ
దీయ నేర్పుగల హంసలవంటివారనుటలో సందియములేదు.

అ. టెక్కె మెత్తి చెప్పు మొక్కడే దేవుడు
నిక్కముగను లోన నిలిచియుండుఁ
జక్కఁ జూచునతని సంతోషమున ముంచు, వి.

దేవతలు వెక్కుమందిలేరు. ఒక్కటే యని జెండా ప్రాతి
చెప్పవచ్చును. ఆతఁడు హృదయముననే కలఁడు. అతని
సాధ్యములచే దర్శింతుమేని సంతోషమున ముంచివేయును.

తే. తత్పదము నెన్న ప్రత్యగాత్మమ్ము సుమ్మి
త్వంపదం బన బ్రహ్మరూపమ్మై కదర
అసి పదమ్మున లక్ష్యమ్ము నై క్యము గన
సోహమేర్పడుఁ దెలియంగఁ జూడు వేమ! 1540

తత్త్వమసియనుమహావాక్యములొనితత్పదముప్రత్యగాత్మను
దెలుపుచున్నది. త్వం పదము బ్రహ్మమును అసిపదము రెంటికీ
గల వికృతము నెఱింగించుచున్నది. దీనిని బరిశీలించి నేను ఈశ్వ
రుడనని తెలియును.

ఆ. తథ్యమైన పూర్ణతత్త్వము నీలోన
మిథ్య నరయఁగానె మిత్ర మగును
సత్యనిత్యకర్తసాక్షి బ్రహ్మాంబురా, వి... 1541

నిశ్చలమగు పూర్ణతత్త్వముచు మనస్సులో ధ్యానించి జగ

ము మిశ్రయని భావించువేని జీవుఁడు గానుపించును. సత్యముని
త్యములు నగుకర్త లన్నింటికిసాక్షి బ్రహ్మమని యెఱుంగుము.

ఆ. తనదురూప మెల్లఁ దనలోనఁ జూచియు
మనసుదీపముగను మమత విడచి

యనుదినమును గాంచు నతడె పో బ్రహ్మము,వి.

ఆత్మస్వరూపమును తన ఆత్మలో నీక్షించి సమస్తము నాత్మా
నుకృతిని జూచువాఁడు బ్రహ్మమున నైక్యము నొందును.

క. తనగుణము తనకు నుండఁగ

నెనయంగా నొరుని గుణము నెంచును మదిలోఁ

దనగుణము దెలియ కన్యునిఁ

బనిగొని దూషించువాఁడు వ్యర్థుఁడు వేమా !

మంచివో చెడ్డవియో తనగుణములు తనకుండగా ఇతరుల
గుణములను ఎన్నుచు దన్నుదాను తలంపక పరులను దూషించు
వాఁడు వ్యర్థుఁడని భావింపవలయును.

ఆ. తనదురూప మెల్లఁ దనలోనఁ జూచియు

మనసు దీపముగను మమత విడిచి

యనుదినమును గాంచు నతడెపో బ్రహ్మాంబు,వి.

మనస్సును దీపముగా నొనర్చి మనోదృష్టిచే నాత్మరూప
మును ననుదినమును లోపల (అనఁగాః) అంతర్హృదయమునఁ
గాంచువాఁడే బ్రహ్మస్వరూపుఁడు అగును.

ఆ. తన్నుఁ దాఁ దెలిసినఁ దానె పో బ్రహ్మాంబు

తనువులోనిముక్తిఁ దగిలియుండు

త న్నెఱుగనివాఁడు తా నెట్టి బ్రహ్మంబు? వి...
తనను దాఁ దెఱసికొనుటయే బ్రహ్మమగును. ఇట్టిది తెలి
యనివాఁడు బ్రహ్మము కాఁజాలడు. ముక్తి దేహమునందే యి
మిడియున్నది గాని ఇతరస్థలమున లేదు.

ఆ. తన్ను వెదకి చూడఁ దానె యకా జీవుండు
తత్త్వ మరయ నగును దానె యాత్మ
మన్ను మిన్ను లేదు మాయయు లేదయా, వి.

ఆత్మరూపమును వెదకినచో తానే (అనఁగా: జీవుఁడే)
ఆ బ్రహ్మస్వరూపమును చెంది కాన్పించునే కాని తదితరమున
నెందునైనను బ్రహ్మస్వరూపము లేదని తెలియుము.

ఆ. తపము లేల యరయ ధాత్రి జనుల కెల్ల
నొనర శివుని జూడ నుపమ గలదు
మనసు చెదరనీక మహిలోనఁ జూడరా, వి...

తపము మొదలగుచానిచేఁ గృశించుట పరికిమాలినపని. ఈ
శ్వరుని జూడఁ దలంచినచో నిట్టికష్టములతో నించు కేనియుపని
లేదు. మనస్సుచెదరనీయక నిలుపఁగలిగినచో ఈశ్వరసాక్షాత్కా
రమగును.

తే. తమము మించినధ్యానంబు తత్పదమగు
విమలసుజ్ఞాన మనుప్రజ్ఞ విడిచి గనుచు
నిర్ణయంబును గనుచుండు నేర్పుతోడ, వి.

తమోగుణమును వీడి ధ్యానించుచు తత్పదవాచ్యుడై

ప్రజ్ఞారూపముచు గురైఱుగుచు నుండిన కైవల్య నిర్ణయము
గావించి యందులకు యత్నించువాఁడు నేర్పరి.

ఆ. తఱచు తనువుఁ బాసి తఱితోఁ దను మఱచి
తాను నే ననఁ దగు తలఁపు మఱచి
యుండునాతఁడు గద యుత్తమయోగియా, వి.

తనువుపై గలమమకారాదులు తొలగించి తన్నుతాను మఱ
చివీఁడు పరుఁడు ఇతఁడు స్వీయుఁడను విభేదముచుమాని యుం
డువాఁడే యుత్తముఁడగు యోగి.

తే తలఁపుమఱపులు లే వందుఁ దాకినపుడె
తాను బ్రహ్మాంబులోఁ జేరి తలఁగకుండుఁ
దత్పదంబును మరగిన తానె బ్రహ్మ
జ్ఞాన మిద్ది యెఱింగిన ఘనత వేమ! 1550

తలంపును మాయావృతముగానీయక జీవునియందు నెలకొల్పఁ
గలిగినచో బ్రహ్మానుభవము కలుగును. బ్రహ్మానుభవముగల
వాఁడె బ్రహ్మ. ఈజ్ఞానవిషయము నెఱుంగుట మిగుల గౌరవ
కరము.

ఆ. తల్లి యొకతె భువిని దండ్రీయు నొక్కఁడు
నెల్లలోకములను నెంచిచూడఁ
గల్గగాదు గౌరి కఱకంతులే సుమీ, వి...

లోకమున కంతకును పార్వతీపరమేశ్వరులే జననీజనకులు.
వారికంటె నితరము మఱియేదియును లేదు. ఎల్లలోకములఁ
బరివీలించినను ఇదియేసత్యము.

ఆ. తాను జన్మమెత్తి దానధర్మము లీయఁ
గర్తగతిని యముఁడు కష్టపఱచుఁ
గర్తధర్మములను గడఁద్రోయు బ్రహ్మము, వి...
దాతయగువాఁడు పుట్టినదాది దానములుగావించినను కర్త
ములవలన యమబాధలు తొలంగకుండును. కావున కర్తముల
నుధర్మములను తొలంగించుకొనుటయే బ్రహ్మము.

క. తాననెడియహంకారము
మానక తనుఁదానె చెఱుచు మైమఱపించుకొ
నేనని పలికెడివారికి
మానునె దుష్కర్తఫలము మహిలో వేమా !
'అహమస్మి' యనుగర్వభావమును త్యజింపనివారి కెచ్చటకు
పోయినను దుష్కర్తఫలములు మానునా ? అహంకారి మైమఱ
పువలననే నాశనమొందును.

క. తా నవుట దెలిసి మది నొక
తానును లేకుండు పెల్లఁ దనుఁ దానె యనం
దా నెఱిగి పరిణమించిన
మానవులకు నుక్తి గలదు మహిలో వేమా !
తానే జీవుఁడని గ్రహించి ఇంకొకదేవుఁడు లేడనియు
జీవుఁడే యీశ్వరుఁడని ఈశ్వరుఁడే జీవుఁడని తలంచినవానికి
మోక్షము సిద్ధించును.

క. తానును నే నని వేఱుగ
మానసమునఁ దలంచునట్టి మానవుఁడెటులుం

గానఁగ నేరఁడు తత్త్వము

మానులతోఁ దిరిగి యైన మహిలో వేమా !

విభేదబుద్ధితో పరుఁడు స్వీయుఁడని తలంచుచున్న మానవుఁడు మనులతోఁగలసి చిరకాలము వర్తించినను ఈశ్వరతత్త్వము నెన్నఁటికైనను గుర్తింపజాలఁ డనుట సత్యము.

క. తానును నేర్పరియైనను

దానకములఁ దన్నుఁ దానె తప్పించిఁగొనం

దా నెన్నివిధములను మఱి

తానే పరమాత్మ యనుచుఁ దలఁపర వేమా !

నేర్పరియగు మానవుఁడు జ్ఞానబలముచే మాయావృతుఁడుగాక తొలంగి వివిధములగు నుపాయములచేఁ దనలోనున్న జీవుఁడే యీశ్వరుఁడని తలంపవలయును.

ఆ. తాను బుట్టుచోటు దాఁ జూచి పలికినఁ

దాను దిరుగుబుద్ధి ధరణిలోనఁ

దాను బుట్టుచోటు తత్త్వంబు తలపోయ, వి.

తనపుట్టుకకు అగుమూలకారణమగు మర్తస్థలమును (అనఁగా పంచభూతవివేచనఁ జేసినచో) మనస్సును విఱిగిపోవును. మాతృ స్వరూపమునందలి తత్త్వము నెఱింగిన విరక్తికలుగును.

తే. తామసంబంటు బుద్ధిని దగులఁ బెట్టి

నియమనిష్ఠలు మదియందు నిగుడఁజేసి

కామవర్గము జయమంద గలుగు ముక్తి

ఆమహాత్ముని సేవింప నగుర వేమ !

తమోగుణప్రధానమగు బుద్ధిని విసర్జించి నియమము నిష్ఠ
వీనియందు హృదయమును నెలకొల్పి కామాదులు విసర్జించిన
వానికి మోక్షము గలుగును. అటులు వర్తించు మహాత్ముని సేవిం
పనగును.

ఆ. తిరిగి తిరిగి నరుండు మరులుకొనుటె గాక
యందువలన నేమి యాస గలుగు ?
నంతరాత్మ నిలుపునతడె పో బ్రహ్మాంబు, వి....

తిరిగి తిరిగి మానవుండు తీర్థయాత్రలతో మునిగి తేలుచుం
డును. దానివలన నించుకేనియు ఫలము లభింపదు. హృదయ
మును నిలుపువాడే బ్రహ్మస్వరూపుండు.

ఆ. తిట్టికొట్టిరేని తిరిగి మాటాడక
యూఱకున్నఁ జూడ నుర్విమీఁద
వాడగుఁ బరమాత్మ వర్జింప శక్యమా ? వి....

ప్రజలు చేయుదూషణభూషణలకు మాటువల్కక యూ
ఱకున్నవాండు పరాత్ముడే యనవచ్చును. అట్టివానిని వర్జింప
శక్యము గాదు.

ఆ. తిరిగి తిరిగి నరుండు ద్రిమ్మరి కాఁగానె
యందువల్ల నేమి యధికమొప్పు
నంతరంగ మెఱిగినప్పుడే శివుఁడౌను, వి....156E

అంతరంగము నెఱింగిన శివుఁ డగునే కాని తీర్థాదులవలన
ద్రిమ్మతిరుగుటచేత నిసుమంతయుఁ బ్రయోజనములేదు.

ఆ. తెరువు ముక్కు చాయఁ దేఁగలిగినమీఁద
 నందుఁ గనఁబడునదె యరయ లేరె
 యరసిచూడ బయలె యల్లదె ముక్తిరా, వి...
 నాసామార్గమున ధ్యానస్థిమితలోచనుడవై యుండు న
 ప్పడు కన్పట్టెడిబయలె ముక్తి యని భావింపుము.

ఆ. తెలుపువాఁ డెవండు తెలియువాఁ డెవ్వఁడు
 గుట్టెఱుంగునంత బట్టబయలు
 సొరిది భాండమందు సూర్యునిచందంబు, వి...
 ఈశ్వరతత్త్వమును గూర్చి యొకరు తెలుప మఱియొకరు
 తెలిసికొనవలసిన పనియుండదు. నీటికుండలో సూర్యునిబింబ
 మువలె, దానిరహస్యము నెఱింగినచో నీశ్వరరూపము గోచ
 రించును.

ఆ. తేఁకు వమర బుద్ధి తెల్లముగా నిల్పి
 తాఁక నది ప్రణవపుధ్యానమగును
 సోఁకి మించువాఁడె సురలోకమును బొందు, వి.
 బుద్ధిని దృఢముగా నిల్పి ప్రణవమున ధ్యానించుచు
 చిత్కళ నంటినచో సురలోకము నవశ్యము నొందును.
 అనఁగా దేవత్వము నొందు ననుట.

ఆ. దాన మమరఁ జేయ దరిఁ జేర్చు నయ్యది
 మనమె నమ్మె నేని మాచుముంచు
 జ్ఞానకలిక నమ్మఁ జంపురా వైరుల, వి... 1565
 ఊహ్యము

క. దృక్కునకు దృశ్యమునకును
మక్కువతో భేద మెంచ మఱిలేదు సుమీ
దృక్కునకు దృక్కు బ్రహ్మమే
నిక్కము నీయందు నిండి నెగడును వేమా !

దృగ్దృశ్యములకు భేదము నెంచ లేదు. దృక్కునుదృశ్యమును రెండును బ్రహ్మస్వరూపమునందే నిండియున్నవి. ఈరెండును నీయందుఁ గలవు.

ఆ. దూలములను బోలుదురవస్థ లవి యెల్ల
రోసి యాస లన్ని కోసివైచి
వాసనఁ దృజించువాఁడెపో బ్రహ్మాంబు, వి...

మిగుల గొప్పవియగు కర్తబంధముల నన్నింటిని దొలంగించుకొని ఆసలను గోసివేసి ఐహికములగు వాసనలన్నింటిని విసర్జించిన ధన్యుఁడే యీశ్వరుఁడు.

క. దేహీయు జ్ఞానానలమున
దాహంబై దేహ మెల్లఁ దల్లడపడఁగా
మోహము విడ శివుని జూడు ముక్తికి వేమా!!

దేహము జ్ఞానాన్నిచేత దగ్ధమై తల్లడపడు నప్పుడైనను మోహమును వీడి శివుని జూడుము. అదియే ముక్తి మార్గమనుకొని ఐహికములను విడచిపెట్టుము.

ఆ. దైవఘటన లేక దైవసుజ్ఞానం బ
దేల వచ్చు రెంటి కెఱుకపడక

యెటుక నెటుఁగువాని కెటుకలోఁ గనిపించు,వి.

మానవునకు ఈశ్వరుని పేరణ లేక జ్ఞానము కలుగనేరదు.

అట్లుగాక ఈశ్వరుని ప్రేరణయే యున్నచో వానికి జ్ఞానము
సహజముగ నే లభ్యమగును.

ఆ. దొడ్డవాండ్ర మనుచుఁ ద్రోవ డొంకలు గొట్టి
యడ్డ మైనజనుల నంటఁగట్టి
దోచుకొన్న నట్టి దోష మెక్కడఁ బోవు? వి.

ద్రవ్యవంతులు పలుకుబడి గలవారునగు మూర్ఖులు త్రో
వలు గొట్టి అడ్డము వచ్చినవారలను చెట్టుల కంటఁగట్టి పరుల
ద్రవ్యములను దోచుకొందురు. ఈదోషఫలము పరలోకమున
మాత్రము కుడువకపోదు.

క. ధూమాదులు నావృతమై
వోయిమంబున కెగసి కలియునుపమను దనలో
శ్రీమించు శివుని జేరును
గామాదులఁ గలియఁ డతఁడు ఘనముగ వేమా!
భూమియంతయు నావరించినపొగ మెల్లగా నాకాశము
లోఁ గలసిపోవుచున్నది. అటులే మానవహృదయములలో
నున్న జీవుఁ డీశ్వరునితోఁ గలసికొనును. జీవుఁడు కామాది
వికారములకు లోనుగాఁడు.

ఆ. ధరను దేవశముల తగులు వీడిననాఁడు
తనువు గుడిగఁజేసి తన్ను నిలిపి
లోకబుద్ధి విడిచి లోచూపుఁ జూడరా; వి...

విగ్రహారాధనబుద్ధి నశించినచో శరీరమునే ఆలయముగా జేసి యందు తనయాత్మనే నిలిపి లోకసాధారణదృష్టితో దైవమని నీక్షించినను ముక్తి కలుగును.

క. నాదము బ్రహ్మం బనుచును

వేదములను జదువవచ్చు విని కనినంత

నాదంబు లేనిబయలున

నాదాంతమె పూర్ణపదవి నయముగ వేమా !

నాదమే (శబ్దమే) బ్రహ్మంబని వేదములందు చదిని తెలిసికొనవచ్చును. ఇట్లు సర్వదా మననము చేయుచున్నచో నాదాంతమగు పూర్ణపదవియే బ్రహ్మమని సాక్షాత్కరించును.

క. నాదము ముక్తికిఁ దెరువగుఁ

బాదును దెలియంగ నగును బరిపక్వముతో

భేదంబు మాని మదిలో

వేదికపైఁ జేరి వినుము విసువక వేమా ! 1574.

నాదమే ముక్తికి సాధనముగావున నాదతత్త్వమును పరిపక్వమగు బుద్ధితో నెఱుంగుటకు భేదబుద్ధులు పోనాడిహృదయమును వేదికపైఁ జేరి ప్రయత్నము చేయుము.

క. నిండినమతమున వెదకిన

నుండెడి నేవస్తువైన నుపము దల్లిర్ప

దండిగ నిండినపిమ్మట

ఖండించిన వెల్లిగాదు గదరా వేమా !

మతస్థాపకులగు నాచార్యపురుషులచే నెలకొల్పిఁబడినమత

ములో బాగుగాఁ బ్రవేశముకలిగించుకొని యోచించినచో
తరింపఁదగినమార్గములు పెక్కులుకలవు. మతరహస్యములు బాగు
గానవగతము చేసికొనినవాఁడు మత ధర్మములను ఆక్షేపింపఁ
జాలడు.

ఆ నిన్నుఁ జూచెనేనిఁ దన్నుఁదా మఱచును
దన్నుఁ జూచెనేని నిన్ను మఱచు
నేవిధమున మనుజుఁడెఱుఁగునిన్నును దన్నుని.

బ్రహ్మమునుఁ జూచినచో తనను దా మఱచును. (ఇచ్చట
నిన్ను తన్ను శబ్దములు ఆత్మదేహముల కన్వయించును) తన్నుఁ
జూచినచో బ్రహ్మమును మఱచును. ఇట్టిస్థితిలో నుభయము
నెఱుఁగగల్గుట కష్టతరము.

తే. నిమిషమైనను మది నిల్పి నిర్తలముగ
లింగజీవేశులను గాంచి భంగపడక
పూజ మదియందుఁ జేరుట పూర్ణపదవి
పరముగోరిన నిది చేయ బాగు వేమ ! 1577

ఎంతకార్య బహుళముగలవాఁడైనను నిమిషమేని తీటిక
కలుగఁ జేసికొని నిర్తలమగుబుద్ధితో లింగమును జీవేశులను
గూర్చి నిశ్చలబుద్ధితోఁగాంచి పూజించుచో పూర్ణపదవి సిద్ధిం
చును. మోక్షార్థికిది యావశ్యకము.

ఆ. నియతవృత్తి మీఱి నిటలదుర్గముఁ జేరి
భయము లేకయుండు బ్రహ్మవేత్త
జయము గల్గ ముక్తిఁ జవిచూచుచుండురా, వి.

సంసారమునకు నియతములగు పనిపాటలు వదలి దృఢచిత్తికి
నిటలమునఁ జేర్చి నిర్భయముగా వర్తించువాడై బ్రహ్మవేత్త.
అతడై ముక్తిని జవిచూడగల ధన్యుడు.

క. నిరతం బెడ తెగకుండన్

పరిపూర్ణబ్రహ్మ మాత్మపదమున నుండన్
నిరవద్య మైననడవిని

జరియించును జగ మెటుంగ సత్యము వేమా!

ఎల్లపుడు నెడ తెగకుండ పరిపూర్ణమగు బ్రహ్మము హృదయ
మునందుండఁగా అవివేకులగు మానవులు అడవులఁ బట్టి యందే
మోకలదని వెదకుచుందురుగదా?

ఆ. నిహతిపుట్టువులకు నెల విహ మందురు
కుహరలోకమందు గుతుక మేది?

దహరమందుఁ జూడఁ దగులును దత్త్వంబు,వి.

జననమరణములకు ఇహమే కారణమందురు గాని కుహర
లోకమందు గుతుకము కానరాదు. దహరమునందుఁజూచినచో
తత్త్వంబు తగులును.

తే. నిర్గుణాంశము మది నెన్ని నేర్పుమీఱ
స్వర్గ మని యెంచుచుండిన శాశ్వతంబు
భర్గుఁడై తాను బాముల పాపునయ్య
దుర్గుణభ్రమలను బాయు దొసఁగు వేమ! 1581

నిర్గుణమగు నంశమును నేర్పుతో తా ననారతము ధ్యా
నించి తద్ధ్యానస్థిమితుడై భావించుచో భర్గత్వము నొంది
పాపములఁ బాపఁగలుగును. మనోభ్రమలు తొలఁగును.

తే. నిష్ఠయందును దృఢమైనదృష్టి బూని
 కష్టయోగంబులను మించి కాంక్షదీప్తి
 వ్యష్టిపరిపూర్ణ మందుట వదలకున్న
 స్పష్ట మపు డౌను సంతోషసరణి. వేమ! 1582

నిష్ఠలు నియమములయందు బుద్ధిని నిలుకడగాఁ గష్టములకు
 యోగములకు పదలివేసి జ్ఞానపరిపూర్ణుఁ డగుటకుఁ బ్రయత్న
 ముచేసినచో బ్రహ్మనందము చేకూరును.

క. నీరనుఁ బుట్టిన దుప్పగు
 ట్రారము నీరాయె నీరు ట్రారము నొకటే
 యీరీతి శివుని జీవుని
 వారక మది నెఱుంగ నగును వసుధను వేమా!

నీటివలనఁ బుట్టినది ట్రారము. ట్రారము నీటిస్వరూపము. ఇదే
 విధమున జీవునకు ఈశ్వరునకుఁ గల జన్యజనక తాదాత్మ్యము
 నూహింపవలయును.

క. నీ వాడిన నే నాడుదు
 నీ వుండిన నేను నుందు నిర్విణ్ణుడ నై
 నీవు దలంచినఁ దలపుదు
 నీవు నగిన నేను నగుదు నిజముగ వేమా! 1584

పరమాత్మా! నేను స్వతంత్రుడనుగాను. నీవుపలికిన నేనుపలు
 కుచున్నాను. నీవున్న నే నుందును. నీవుతలంచిన నేనుతలంచు
 చున్నాను. నీవునవ్వి నేను నవ్వుచున్నాఁడను. నేను చేయునవి
 నీలీలలే.

తే. నీవు నెఱిగెను లోకంబు నీకుఁ దోఁచు
నీవు మఱిగినతోడ్తోడ నెందుఁ బోయె
ననెడియెఱుకను విడనాడఁ డయ్యయోగి
దానఁ బరమార్థ మెఱుంగంగ నొను వేమ!

“నీవు కనుగొనుచో నీకు లోకము కానిపించును. నీవు పర
మాత్మదర్శనముననుండి లోకము గాంచవేని నీకు లోక మేలేదు”
యోగియంశమున గనునించి పరమార్థమును గ్రహించు
చున్నాఁడు.

క. నేఁ జచ్చినతోడనె మఱి
దాఁ జచ్చును నపుడె పంచతత్త్వము లొకటా
రాజత్వస్వరూపమందును
దా జితుఁడై నిలచియుండు తథ్యము వేమా!

అనాంకారము నశించినంతనే తా ననుబుద్ధియుఁ బోవును.
పంచతత్త్వము లపు డేకమై పరమాత్మస్వరూపము మాత్రము
నిలిచియుండును.

ఆ. పంచభూతములను బరగియుండినవాఁడు
పంచలింగములను బ్రబలియుండు
పంచబీజమునను భావింపఁ దానయా, వి...

పంచభూతములును పంచేంద్రియములును పంచబీజములును
పరేశ్వరుని రూపులు.

ఆ. పంచభూతములను బరగ నింద్రియముల
సంచరించినపుడు జగము కలుగు

సంచరింపకున్న జగమెట్టు కలుగురా?వి...1588

పంచభూతములతోడి సంయోగమున నింద్రియములు చరించెనేని జగము లుత్పత్తియగును. లేకున్న జగము లుత్పత్తియగుట కవకాశమే లేదనవచ్చును.

ఆ. పటిమమీఱి మనసుఁ బాటించి చూడక

కిటుకుఁ దెలియరాదు కెరలుటకును

జటిలవేష మేల జైత్రుడై సాధింప, వి...1589

మనస్సును పటిమతో నిల్పకున్న అందలికిటుకును తెలిసికొనఁజాలవు. జటిలవేషమును వేయఁ బ్రయోజనము'లేదు. మోక్షము సాధించుటకు జటివేషము అవసరములేదు.

క. పంతము విడకయె నెత్తుది

చింతనమున గుర్తుఁ దెలిసి చిన్తయమందఁ

వింత లడంగును మానస

మింతింతని చెప్పరాని దెలుగుము వేమా!

పట్టినపట్టు పదలక ధ్యానించుచుండిన చిత్స్వరూపము నొందఁగలఁడు. అపుడు భ్రాతులు తొలంగును. ఇంతయనరాని బ్రహ్మముగూడ గోచరించును.

ఆ. పనితొడవులు వేటు బంగార మొక్కటి

పలుఘటములు వేటు ప్రాణ మొక్కటి

యరయ దిండ్లు వేఱి టాకలి యొక్కటి, వి...

బంగార మొక్కటి యయ్య పనులమెఱుగుచే ననేకవిధములగానవచ్చు నటుల ఆహారములు వేటువేఱయ్య నాకలి

యొకటియే యగునట్లు పరమాత్మఁడొక్కఁడై మాయావికారము లచే వేఱుగాఁ గనిపించుచున్నాఁడు.

ఆ. పరగ బొందులు పది ప్రాణంబ దొక్కటి
పుష్పజాతులు పది పూజ యొకటి
పసులవన్నెలు పది పా లన్ని యొక్కటి, వి...

దేహములు పెక్కులుగా నున్నను వానియంతరంగమున గల ప్రాణ మొకటియే. పూవులు వేఱువేఱుగా నున్నను పూజయొకటియే. పశువులవన్నెలు వేఱువేఱుగా నున్నను పాలొకటియే.

ఆ. పరధనంబునకును బారుగాఁ జేఁ జూచి
సత్య మింత లేనిచట్టుద్విజులు
ద్విజుల మనుచు నెంత్రు తేజ మింతయు లేక, వి.

పరధనముల కాశించి దుర్దానములు గొనుచున్న యవివేకులగు బ్రాహ్మణులు తామే బ్రాహ్మణులమని నిక్కుచుందురు. ఇట్టి నీచవృత్తిఁ గలవారికడ బ్రహ్మతేజ మెటులుండును.

ఆ. పరగ బొమ్మగుడ్డు పరికించి చూచిన
గులములన్ని యందె కూడి పుట్టె
నంద తొకటఁ గలియ నన్న దమ్ము లెకదా! వి...

తొలుదొలుత బ్రహ్మాండ మనుగుడ్డునుండి జాతులన్నియుఁ గలసి జన్మించెను. కానఁ బ్రజలంద అన్నదమ్ములు. జాతిభేదములు తగవు.

క. పరులను నీ వని తలఁచెడి

పరబుద్ధిని మీర కీవు పదరక యున్నా

స్థిరవేత్త తందు దోఁచెడు

పరిపూర్ణమె బట్టబయలు బాగుగ వేమా !

ఇతరులు తాను అనెడి భేదబుద్ధిని వదలి సమత్వము నవలంబించెదవేని బ్రహ్మస్వరూపము పరిపూర్ణముగా బట్టబయలగును. అభేదస్థితియే ముక్తిదాయకము.

ఆ. పలుగురాళ్లఁ దెచ్చి పరగ గుడులు గట్టి

చెలఁగి శిలలసేవఁ జేయ నేల?

శిలలసేవఁ జేయ ఫలమేమి గల్గురా ? వి...

రాళ్లతో గుళ్లుగోపురములు గట్టి యర్చన చేసినంతమాత్రానఁ గొంచెమైనను ఫలము గలుగఁజాలదు. శిలలసేవజేయుట వలన మోక్షమురాదు గాన విగ్రహారాధనము అనవసరము.

ఆ. పాలు ద్రాగినపుడు ప్రాణంబు రక్షించుఁ

బాలు ద్రాగకున్న బడలి కౌను

పాలవలన ముక్తిఫలమందఁగా లేక

చాల రోగపడును జగతి వేమ !

పాలుద్రావినచో ఆలసియున్న ప్రాణములు కుదుటపడును. పాలు ద్రావకున్నచో బడలిక కలుగును. పాలుద్రావినచో రోగములనుండి విముక్తి గావచ్చునని తెలియక మానవులు రుజాపీడితు లగుచున్నారు.

ఆ. పాలు పెరుగు వెన్న పరగు నన్నముఁ దిని
స్త్రీల గననివాఁడు శీలవంతుఁ

డొక్కఁడై నవాఁడె యుత్తమశివుఁడయా, వి.

పాలు పెరుగు వెన్న లోనగు క్రొవ్వుగలిగించు బలమైన
యాహారములను భుజించుచు స్త్రీలకొఱకుఁ బ్రయత్నింపని
వాఁడె బుద్ధిమంతుఁడు. వాఁడె యీశ్వరరూపుఁడు (ఉపవా
సము లుండువారు విరాగులలో విశేషములేదు).

ఆ. పిండ మండమందు బెనఁగుచునున్నట్టి
తండ్రిబిందునాదు దనరఁ గూడి
యండమై నిలిచిన యపుడు గర్భ మటందు
రవనిజనము లప్పు డరయ వేమ !

పిండము గర్భకోశమునఁ జేరి బిందునాదువుల నొంది యం
డరూపమున నిలిచె నేని గర్భ మని పలుకుదురు.

ఆ. అండ పిండము నడిబిందు వాత్సజ్యోతి
యర్కుజ్యోతి సరసిజాండమందు
నాదబిందువులకు నడుమ నద్భుతజ్యోతి, వి...

పిండాండములనడుమబిందువున సరసిజాండమందు సూర్యుని
జ్యోతియును నాదబిందువులనడుమ పరమాత్మయును అద్భుత
కాంతితో వెలుఁగుచుండును.

ఆ. పిడుగుపడినతావు దడదడగా నుండు
పిడుగుపడినఁ గొంప నడికిఁ గూలు
పిడుగుపడినవానిప్రేత మేమనవచ్చు? వి.

ఆసమయమున సీత మిక్కిలిభయదుఃఖములనుబొంది శరీరము కంపింప నేడ్చుచు గోపముతో కండ్లెఱ్ఱజేసి రావణునితో నిట్లనెను. 'నాభర్తలేనిసమయమున దొంగతనముగ నన్ను నీవు తీసికొనివచ్చి నందులకు నీకు సిగ్గుగలుగుటలేదా? దుష్టాత్ముడా! నీవు నిశ్చయముగ నన్ను హరించునుద్దేశముగలవాడవై భయముచే నాతనియెదుటబడి నన్ను దీసికొనిపోలేక మాయామృగముచే నాతని నాశ్రమమునుండి మఱలించితివి. నామామగారిన్నేహితుడును, వృద్ధుడునునగు జటాయువు నన్ను రక్షించుటకు యత్నింప వానిని నీవు పడగొట్టితివి. రాక్షసాధమా! ప్రగల్భపుమాటలనుబలికిన నీవు యుద్ధమున రాముని జయించి నన్ను దీసికొనిరాలేక దొంగతనముగ దీసికొనివచ్చుటచే నీపరాక్రమమెట్టిదో కనిపించుచునేయున్నది. భర్తలేనిసమయమున పరస్త్రీలను హరించుటయును నీపని యధర్మమైనదనియు, మిక్కిలి నీచమైనదనియు శూరులు నిందింతురు. ఛీ! నీవు పొగడుకొనిన నీ శౌర్యము, నీబలము, కులనాశనకరమగు నీచరిత్రము నిందింపదగినవి. నీవతివేగముగ బరుగెత్తుకొనిపోవుచున్నావు. ఒకనిమిషము నిలుపుము. ప్రాణములతో దిరుగవెళ్ళవు. రామలక్ష్మణులకంటబడినయెడల నీవు నీసేన సీకెంతసహాయముజేయుచున్నను నొకగడియయైనను జీవింపలేవు. వారిశరబాధను నీవెట్లు సహింపగలవు? నన్నిప్పుడు విడిచి నీవు మేలును, శ్రేయస్సును బొందుము. నీ వట్లుచేయనిచో నామఱియు, నాభర్తయు గోపముజేంది నిన్ను నాశనమొందించెదరు. నీచా? నీవు నన్నెందుకొకటకు బలవంతుముగ దొంగిలించితివో యాకార్యమెంతమాత్రము నీకు నెఱవేఱదు. నాభర్త నాకు గనబడనియెడల నేను చాలకాలము జీవింపను. మరణకాలము సమీపించినపుడు జరుగు విపరీతమగుపనులజేయునటుల నీవు మంచిశ్రేయస్సుకలుగని పనులను జేయుచున్నావు. నీకంతమునమృత్యుపాశము కట్టబడినట్లు కనబడు

ఆ. పిడుగును నఱచేత బిగఁబట్టి యందులో
గల్గఁషంబు లెల్లఁ గడకు తీసి
కడమకరముచేతఁ గలిజనములఁ బ్రోచు
కర్తకర్త నెఱుఁగఁ గదర వేమ!

దైవము అమేయమహిమోపేతుఁడు. పిడుగునను ఆరచేతఁ
బట్టుకొని పాపములఁ బోద్రోచి చూపుల నాశ్రితులను
రక్షించును. ఆతఁడే సమస్తకర్తసాక్షి.

క. పిలిచినఁ బలుకును దేవుఁడు
పలుకుననే నిండియున్న ప్రభువై యుండు
వెలుఁగున వెలుఁ గై మించెడు
వెలుఁగే పరమాత్మ బయలువిడ కది వేమా!

పరమాత్ముఁడు మానవునిహృదయమున నున్నను పలుకులా
నిమిడియున్నను పిలిచిన పలుకఁడు. హృదయముననున్న జ్ఞాన
జ్యోతియేపరమాత్ముఁడను నంశమును మాత్రము మఱచిపోకుము.

ఆ. పిసినివానియింట పీనుఁగు వెడలినఁ
గట్టెకోలలకును గాసు లిచ్చి
వెచ్చమాయె నంచు వెక్కివెక్కి మతేడ్చు, వి.

పీనాసివానియింటిలోఁ బీనుఁగువెల్లినచో దహనాదికృత్య
ముల కెటులా కాసో రూకయో వెచ్చించి పిదప ద్రవ్యమం
తయు వ్రయమాయెనని వెక్కివెక్కి యెద్వసాగును.

ఆ. పుక్కిఁటిసతివానిఁ బూజింప దోషంబు
యురముసుదతివాని యూహ లెస్స

నెత్తియువిదవాని బత్తియే పర మిచ్చు, వి...

బ్రహ్మను పూజించుట దోషమేగాని ఫలములేదు. విష్ణుమూర్తిని పూజించుట కొంతవఱకు మంచిది. శివుని పూజించుటయే మిగుల నుత్తమము. శివునిపైః గలభక్తియే భక్తి.

ఆ. పుట్టలోను తేనె పుట్టినరీతిని

గట్టుమీఁద మణియుఁ బుట్టునట్టు

కట్టెలోన నగ్ని పుట్టినవిధమునఁ

బుట్టి మెట్టవలెను భువిని వేను.

1609

పుట్టలోఁదేనె పుట్టినట్లు కొండరాళ్లలో మణులు పుట్టినట్లు, కట్టెలలో అగ్నిహోత్రము జనించినట్లు మానవుఁడు ఘనతనే పొందవలయును. అట్టివానిపుట్టువే పుట్టువు.

ఆ. పుట్టి చచ్చు నరుఁడు పూర్వ మేమెఱుఁగక

బట్టబయలనుండి భ్రమసి యైనఁ

దెలివి విడిచి భూమి దిరుగంగనేటికి? వి...1610

మానవుఁడు జననమరణములను గూర్చి చూచి ప్రపంచమంతయు భ్రాంతిమూలకమని యెఱింగియు తెలివిమాని విషయ లోలుఁడై ప్రపంచమంతయుఁ దిరుగుచున్నాఁడు.

ఆ. పుట్టినదియు మొదలు పురుషుఁ డేర్పడుదాఁక

మంత్రసానిగూడు మరగి యంత

పోయిరావె యనుచు పుత్తురు సెలవిచ్చి, వి...

జన్మించి పురుషుఁడేర్పడునంతకును మంత్రసానిపై గౌరవమునుంచి పిమ్మట పరిపివేతురు. అనఁగా: కార్య ముండినంత

వఱకును లోకులు ఆదరింతురు. సూతికాదూతికలు నావికులు .
కార్యాంతమున విసర్జనీయులని లోకోక్తి గలదు.

ఆ. పుట్టినపుడే బొడ్డు పట్టి కోయుచు నుండ
నప్పుడు గురుముద్ర లానతిపడె
ముద్ర లేనివారు ముజ్జగంబుల లేరు,వి...1612

శిశువు పుట్టినపుడే బొడ్డుకోయుచు నుండినప్పుడు గురుము.
ద్రలు పడినవి కావున నీమూఁడు లోకములందు గురుముద్రలును.
లేనివారలే లేరు.

తే. పుట్టినప్పుడు తెచ్చెనే పుడమి విడచి
గిట్టునప్పుడు గొనునొకో యట్టిధనము
నడుమ నీయాజ్ఞ వచ్చెఁ ద్రినయన యనుచు
నర్థికిని నీయఁ డేమందు వ్యర్థ వేమ!

మానవుఁడు పుట్టునపుడు వెంట ధనముగొని రాలేదు. చని.
పోవుతఱి వెంటఁ గొనిపోవఁడు కాని నడుమ కర్చుపెట్టవలసి
వచ్చినపుడే “ఝాశ్వరా! యెట్లురా” యని లోభి పరితపించు.
చుండును.

ఆ. పుట్టువార లెవరు పుట్టకుండు రెవరు
పుట్టి గిట్టనట్టిపురుషు లెవరు
పుట్టి పుట్టనట్టు బోధించి చూడరా, వి...

కర్మానుభవము గలవారందఱు జననమరణములకు లోనగు.
చున్నారు. పుట్టినవారిలోఁ జావనివారు లేరు. కావున పుట్టువుల
వలని వెతలేనిమార్గము జ్ఞాని యోజింపవలయును.

ఆ. పుట్టుశక్తు లైదు పుడమి నటింపంగ
విప్రులెల్ల వేదవేత్త లంద్రు
శక్తిపుత్రుకులము జగతి నెఱుంగరో, వి...

శక్తిపంచకము పుడమి నుండఁగా విప్రులందఱును వేద
వేత్త లగుచుందురే కాని శక్తిపుత్రుకులము నెఱుంగరు.

క. పుడమిని గలనడజీవులు
బడబాగ్నియు దీవులకును భానుని యెడలన్
జడమును గూడినయప్పుడె
వెడలని ప్రళయంబులకును విధమిది వేమా !

ప్రాణులయందలి ప్రాణతేజము బడబాగ్నియు సూర్యునియం
దలి వేడిజలములందలి జడము ఇవియన్నియు నేకమగునపుడు
జవదాటరాని ప్రళయము కలుగుచుండును. ఇదియే ప్రళయ
విధము.

ఆ. పుడమిలోన నరులు పుత్తులఁ గనఁగోరి
యడలుచుందు రనుపమాశచేతఁ
గొడుకు కలిగినంతఁ గుల ముద్ధరించునా, వి...
ప్రపంచమునందు మనుజులు పుత్తులఁ బడయఁగోరి బడ
లుచుందురే కాని కొడుకు పుట్టినమాత్రాన కులమునద్ధరించునా?
ఉద్ధరింపఁడు. ఇది పేరాస.

ఆ. పుత్రసంతు లేక పుత్రుండు జగతిలో
బుణ్యలోక మెట్లు పొందఁగలఁడు
పుత్రహీనునకును బుణ్యంబు గల దెట్లు? వి...

పుత్రసంతానములేని మానవుడు పుణ్యలోకము నెటులనేని,
పొందజాలడు. పుత్రహీనునకుఁ బుణ్యములు నైతములభింపవు.

ఆ. పురుషచిహ్నం జూడ బుట్టె స్త్రీలకు భ్రమ
పురుషుఁ డేహ్యమనుచుఁ బుట్టరాదె

శివుఁడు పురుషుడైన స్త్రీలకు జిక్కునా? వి...

పురుషేంద్రియములు గాంచగనే స్త్రీలకు వలపుజనించు.
చున్నదిగాని పురుషుఁ డసహ్యరూపుడని మాత్రము విరాగము.
కలుగుటలేదు. పురుషుఁడు ఆత్మసాక్షాత్కారముగలవాడైనచో
నెన్నఁటికిని స్త్రీలకు జిక్కుడు.

క. పురములు నాటిఁటివై నొక

పురమందున మూలశక్తి పూనిక గనుమా

యురమున గురి గనినంతట

పరిపూర్ణపుబ్రహ్మరూపు బయలగు వేమా!

షడాధారచక్రములకుఁ బయినున్న సహస్రారముననున్న.
మూలశక్తిని లక్ష్యవృష్టితోఁ దిలకించుటకు అభ్యసించినచో పరి.
పూర్ణమగు బ్రహ్మస్వరూపము గోచరించి తీరును.

ఆ. పురహారునకు నేతపురువు తా నేసిన

స్థిరము కలుగు జ్ఞానజీవమయ్యె

నేత కేమి వచ్చె నిజభక్తిహేతువు! వి...

(కాశహస్తిలో) ఈశ్వరునకు వస్త్రము నేయుటచేతసాలెపు.
ర్వునకుఁ గూడ చక్కనిజ్ఞానము కలిగెను. వస్త్రమున కేమి.
గాని భువిలో పురుషునకు భక్తియే ప్రధానవిషయము.

ఆ. పునుఁగుఁబిల్లియేల పుట్టించువాసనల్
దానిమహిమ లేమి ధరణిలోన
బ్రహ్మచేతలెల్ల పాడైనచేతలు, వి...

పునుఁగుపిల్లి సామాన్యజంతువు. దానియందు గొప్పతనమను
నది లేకపోయినను మిగుల సువాసనగల పునుఁగు నిచ్చుచున్నది.
ఆనీచజంతువున కంత మహత్త్వము నొసంగుటబట్టిచూడ బ్రహ్మ
చేష్టలు పనికిమాలినవని తోచుచున్నది.

ఆ. పురుషభాగ్యముననె పుణ్యవతిచొరకుఁ
బుణ్యవతికినట్టె పుట్టు సుఖము
నిరువు రనుభవింప హితులును బుత్రులు
నష్టభాగములును నమరు వేమ!

పురుషునిపుణ్యమువలననే అనుకూలవతియగుభార్య లభించి
దానివలన భర్తకు సౌఖ్యములు లభించుచున్నవి. ఈయిరువురు
సంసారసుఖములనుభవించుటవలన హితులు పుత్రులు మొదలగు
ఆష్టైశ్వర్యములు లభించుచున్నవి.

ఆ. పూజ సేయఁ జేయఁ బూజారి తానాయె
పూజ్యవస్తు వెన్న భువిని దానె
ఏడఁ బూజసేయ నెల్లదిక్కులు తానె
తాను నేను నేను దానె వేమ.

కులీనుఁడైనను పూజచేయచేయ పూజారియగును. పూజ్య
వస్తువే తాను పూజారియై పూజింపవలసినది జేసిని? సర్వత్ర

తానే బ్రహ్మస్వరూపుడై యుండ ఇతరపూజావిధులవలన ఫలమేమి ?

తే. పూని సుఖదుఃఖముల మీటి లోనఁ జేరి
తాను తానగుతత్వంబుఁ దాఁకి తాఁకి
పోరి పరిపూర్తి నొందుట పుణ్య మయ్య
ఇట్లు కాకున్న కడ తేరు పెట్లు వేమ !

సుఖదుఃఖములను లక్ష్యము సేయక తాను తానగుతత్వమును గమనించి ధ్యానించి పూర్ణస్వరూపము నొందుటయే మేటిపుణ్య మగును.

క. పూర్ణ మగుయుక్తి యోగికిఁ
బూర్ణము సాధనము సపరిపూర్ణము సంసారార్థవతారకగోచర
పూర్ణము పరిపూర్తిఁ జెందఁ బూనుము వేమా!

యోగానుకూలములగు యుక్తులను గ్రహించుట యోగికిఁ బ్రధానసాధనము. పిదప సంసారసాగరమును దరించుటకు అనుకూలమగు పరిపూర్ణత్వమును సంపాదించుటకు బ్రయత్నము చేయనగును.

ఆ. పెక్కుచదువు లేలఁ జిక్కువాదము లేల
నొక్కమనసుతోడ నూరకున్న
సర్వసిద్ధుఁ డగును సర్వంబుఁ దా నగు, వి...
పెక్కుచదువులు పెక్కువాదములకంటెను ఒక్కమనసు

తోడ వివేచనచేసెనేని సర్వమయస్వరూపుడగు దైవమే తా
నగును.

ఆ. పెట్టువార లెవరు పెట్టుకుం ద్రైవ్వరు
పెట్టి పెట్టనట్టి దిట్ట లెవరు
పట్టు దప్పకుండ భావించి చూడరా, వి...

ఒకఁడు పెట్టువాఁడు. ఒకఁడు పెట్టనివాఁడులేఁడు. పెట్టియుఁ
బెట్టనియటుల నటించువాఁడును లేఁడు. పెట్టినను పెట్టుకున్నను
జీవులకు ఈశ్వరుఁడే కర్త గాన నాతని ధ్యానింపవలయును.

ఆ. పెట్టి పోయువాఁడు కట్టడిగలదాత
తిట్టి పోయువాఁడు తుట్టెపురువు
రట్టు సేయువాఁడు రాణింపునకు రాఁడు, వి...

బీదసాదలకు మిగుల సంతోషముతోఁ బెట్టిపోయువాఁడు.
మంచిదాత. పెట్టియుఁ దిట్టువాఁడు తుట్టెపురుగువంటివాఁడు.
తాను పెట్టితినని రద్దిచేయువాఁ డెన్నఁటికి ఎన్నికలోనికి రాఁ
జాలఁడనుట సత్యము.

ఆ. పెరటఁజెట్టు బెట్టి పరికింపకుండిన
వెలుగుదాఁటి తీగ వెడలబాటు
నాఁడుదానిగుణము నటువలె నుండురా, వి...

పెరటిలోఁ జెట్టుచుబెట్టి దానిమొగము చూడకున్నచో
దానితీగకంచెనుగూడదాఁటి బజారునఁబడును. అటులే యాడు
దానిని హద్దులో నుంచకున్నచో సంసారము చెడును.

ఆ. పొట్టివాడు కీడు పొడలపురుగు కీడు
వట్టియాశ కీడు వరడు కీడు
పొట్టిచేయికాలు పొసగుట కీడురా, వి...

పొట్టివానివలన నపాయముకలుగును. పొడలపురుగు నపాయకరమే. వృధాకాంక్షయు వరడుగూడ నపాయకరములు. ఇంతియే సహజముగానుండక పొట్టిగానున్న కాలుచేతులుగూడ నపాయకరములే.

క. పొందుము హృది గురిదగు నా
నందము సదసద్వివేకనాదము పైగా
నిందించు భ్రమల నెల్లను
సందీయనబయలు చేరు సాక్షిగ వేమా ! 1632

మంచిచెడుగు అను వివేకము ఓంకారనాదమువంటిది. దానిని నాలకించినచో నానందము కలుగును. ఆయానందానుభవము నొందుచు భ్రమలను బోనాడి తిలకింతువేని బ్రహ్మమునుజ్ఞేరంగలుగుదువు.

ఆ. ప్రణవమంత్రమహిమ భావింప లింగంబె
మూడుమూర్తులందు మొనసి యుండు
మాన్యు లెఱింగి కొలువ మనుజుల శక్యమా, వి.

ఓంకారమహిమమే పరికించినచో త్రిమూర్త్యాత్మకమైతేజ రిల్లును. కావున నట్టిదానిని నేవింపుము. ఇది యెఱింగి నేవించుట సామాన్యజనుల కసాధ్యము.

క. ప్రత్యక్షము రవిచంద్రులు

ప్రత్యక్షము వాయు వగ్ని పానీయంబుల్

ప్రత్యక్షము భూదేవత

ప్రత్యక్షము విశ్వ మెల్లఁ బరగెడి వేమా! 1634

శివుని యష్టమూర్తులలో ఏడుమూర్తులు మాత్రము ప్రత్యక్షములుగాఁ గనిపించుచున్నవి. ఎనిమిదవమూర్తిని గుర్తించుటకుఁ బ్రయత్నముచేయుము.

ఆ. ప్రణవ మెఱుంగనతఁడు భక్తుండు తాఁ గాఁడు
జ్యోతి జూడ నతఁడు జ్యోగి గాఁడు

నిత్య మెఱుంగ నతఁడు నిర్వాణి కాఁడయా,వి.

ఓంకారము నెఱుంగనివాఁడు భక్తుఁడుగాఁడు. ఆత్మజ్యోతి నెఱుంగనివాఁడు యోగికాఁడు. నిత్యమును గుర్తింపనేరనివాఁడును నిర్వాణి కాఁజాలఁడు.

క. ప్రత్యక్ష మగుము శివ యని

నిత్యము మదిలోనఁదలఁచి నిలచినయపుడే

సత్యముగ జ్యోతి కనఁబడు

నిత్యములో తృప్తిఁ జెంది నెరయుము వేమా!

సాక్షాత్కరింపుము 'శివా' యని ప్రతీదినమును మనస్సున

ధ్యానించుచుండినచో నిజముగా జ్యోతి (ఆత్మరూపము)

ప్రత్యక్షమగును. తద్దర్శనము నొంది సంతృప్తుడవగుము.

క. ప్రథమమున మాతృదేవత

పదపడి జనకుం డటగును ఒరికింప నిఁకన్

గుదిరినసదమలగురుండే

తుదిదై వము పెరలు వేరు తోరము వేమా!

తొలుత తల్లిదండ్రులును పిమ్మట గురువును దైవరూపులగుదురు. ఇంతకంటెను వేఱు లోకమందు లేదు.

ఆ. ప్రభుల కిచ్చునట్లు రహి పేదలకు నీరు

వనిత కిచ్చునట్లు వటుల కీరు

సురకు నిచ్చునట్లు సుధకును నీయరు, వి...

అవివేకులగు మానవులు రాజులకు దండుగులుకట్టుదురు గాని పేదసాదల కీయరు. జారులు స్త్రీలకు రొక్కము కుమ్మరింతురు గాని వటువులకుఁ గొంచెమేని యియరు. త్రాగుబోతులు మద్యమునకు వెచ్చింతురుగాని పాలుకొనరు. ఇది లోకాచారము గా నున్నది.

ఆ. ప్రవరయున్న పేరు పరిథవిల్లిన నేమి

దానియందు నేపు తగ్గె మీకు

నిజము. దెలియ మీరు నిత్యము పూజ్యులై

యుండఁ గండ్రు జగతి నొనర వేమ! 1639

బ్రాహ్మణోత్తములారా! మీకుఁ బ్రవరగలదు. మీరు ఋషి సంప్రదాయములోనివారె. కాని మీకులగౌరవములయందు మీకు విశ్వాసములేకున్నది. నిజము యోజించినచో జ్ఞానానుభవముతో వర్తింతురేని మీరు నిత్యమును పూజ్యులై.

ఆ. ప్రాకటముగ నింత లోకమందున గుంటి

పల్లెముత్తఁ డెన్న పరమగుణుఁడు

అన్నదానమునను హరిపూజచేతను
హరునిలోనఁ గలిమి కతఁడె వేమ!

1640

ప్రపంచమునందుఁగల దాతలందఱకంటె గుంటుపల్లి ముత్త
నామాత్యుఁడే యుత్తముఁడు. అన్నదానమునందు శివపూజ
యందు ఈశ్వరసాక్షాత్కారమునందు అంతవాఁడు లేఁడు.

ఆ. ప్రాణబంధములను బంటకా పెఱుఁగునా
యెఱుకగలుగు జ్ఞాని యెఱుఁగుఁ గాక
ముద్రలందు లేదు మూలమందే కాక, వి...

ప్రాణబంధములను పంటకాపు ఎఱుంగఁజాలఁడు గాని
యోగి యెఱుఁగఁగలఁడు. ముద్రలందు ముక్తిలేదు. మూలము
నందే ముక్తి గలదు.

ఆ. ప్రాణమగును గాలి బ్రహ్మాండ మగుమేను
మిత్రచంద్రశిఖులు నేత్రచయము
మఱియు దేవుఁ డిఁకనుమహిమిఁదనెవరయా!వి.

విశ్వమే విరాట్పురుషుఁడు. ఆవిరాట్పురుషునకు గాలియే
ప్రాణము. బ్రహ్మాండమే దేహము. సూర్యచంద్రులే నేత్రద్వ
యము. ఇఁక నింతకుమించి ప్రత్యక్షదైవ మెందుఁగలఁడు?

ఆ. ప్రాణ మిలను లేక పరమందఁగా రాదు
ప్రాణముండఁగానె పరము కలదు
ప్రాణి పరము గనుట భావింప నేరరే, వి...

మనుజులు ప్రాణమున్న నే పరము నందవచ్చును. లేకపోయి

నచో పొందజాలరు. కావున ప్రాణి పరము గనుట యెట్లు
జాను లెఱుంగనగును.

ఆ. ప్రాణరక్షణ కిల పరమశివునిమీఁద
ధ్యాన మమర లేమి దగిలి నరుఁడు
పుట్టు చచ్చుచుండు పుడమిలోపలఃబుట్టు
చెదలుగానువాఁడు చెడును వేమ !

ఆత్మోద్ధరణమునకుఁ దన్ను దా బ్రోతృహించికొని ధ్యానింప
యత్నింపనివాఁడు చెదలుపురుగువలె మాటిమాటికిఁ బుట్టుచు
చచ్చుచు నుండుగాని యెన్నటికిని గడతేరజాల రనుట సత్యము.

ఆ. ప్రాణిచేరునాఁడు పరగ దేహమునకు
హాని లేక యుండు నరయ నంట
ప్రాణి పోయినపుడు బనికిరా దీదేహ
మనుచుఁ బలుకుదు రిల జనులు వేమ !

ప్రాణమున్నంతవఱకే దేహము ఎట్టివేగి నొందక బాగుగా
నుండును. ప్రాణముపోయినపిమ్మట నీదేహము ఎందులకయినను
బనికిరాదని లోకులందఱెఱింగియున్నారు.

ఆ. పృథివివారి కెల్లఁ బెట్టును నొకగిన్నె
పొత్తు గుడిచి కులము పొలియఁ జేయ
తలను చేయి వెట్టి తగ నవ్వుఁ జెప్పును
వారకాంత నవ్వువలదు వేమ !

పడుపుచెలియగు బోగముదానివలనఁ గావలయు నన్నిచెడు
గులు గలుగును. విటులందఱకు నొకపాత్రలోనె యన్నము

బెట్టి వారిపొత్తునఁ గుడిచి కులముల ముందుఁ బోకార్చును.
నెత్తిని చేయిబెట్టి నమ్మకములు పలుకుగాని మనస్సు మాత్ర
మియదు.

ఆ. ప్రొద్దుపొడుచుచోటుఁ బ్రొద్దునిలుచుచోటుఁ
ప్రొద్దుగుంకుచోటుఁ బొసఁగఁ జూచి
ప్రొద్దెఱిఁగినవాఁడు పొలుపై నయోగిరా, వి.

ఉదయాస్తమయములందలి యాధార్థ్యము నెఱింగి ప్రవ
ర్తించువాఁడు ఉత్తముఁడగుయోగి.

ఆ. ప్రియము లేనివిందు పిండివంటల చేటు
భక్తి లేనిపూజ పత్రిచేటు
ఓజమాలు నాలదోలిమాడల చేటు,వి...

ప్రియముగాఁ బెట్టని విందువలన వస్తువ్యయముదక్కఁఫలము
లేదు. భక్తిలేని పూజ పత్రిపాడుచేయుటకె. పతిభక్తిలేని
భార్య డబ్బు దండుగునకెగాని ఫలము లేదు.

ఆ. ప్రొద్దుపొడుచు పెఱిఁగి ప్రొద్దునడ యెఱింగి
ప్రొద్దుగుంకునట్టిపోలి కెఱిఁగి
ప్రొద్దుదెలియునతఁడె పొలుపొంద బ్రహ్మాంబు,వి.

సూర్యుఁ డుదయించుట నడచుట అస్తమించుట వీనికిఁ గల
కారణముల గ్రహించి వీనిని దన మానవజీవితముతోఁ బోల్చు
కొని భగవత్స్వరూపుఁడగు సూర్యుని తత్త్వము నెఱుంగువాఁడె
బ్రహ్మము.

ఆ. ఫణితి దెలిసి మాటు పల్కుటే యుక్తము
గణన కెక్కునట్టి ఘనుఁడె యెపుడు
గుణము లేకయున్న గుదురునే యూహలు, వి.
న్యాయవేత్తయగు నుత్తముఁడు విషయము గ్రహించె
నేనిసమయము నెఱింగి తెలియఁ బలుకటయే యుక్తము. గుణ
శాలి కానివాఁడు సత్యము నెఱింగి తెలిసినను లోకులు
పాటింపరు.

ఆ. ఫలక మెడుమచేతఁ బట్టి ఖడ్గం బూన
బంటుతనమురాదు ప్రతిభ లేమి
వీధిలోను దిరుగ వెలఁది పురుషుఁ డౌనె, వి...
డాలుడవాలును బూనినమాత్రాన సహజపరాక్రమము లేని
వానికి బంటుతనమురాదు. తెగించి వీధిలో దిరిగినంతమాత్రాన
స్త్రీయెన్నంటికిని బురుషునితో సాటిగాదు.

ఆ. ఫలము లేనికార్యములు సేయ నొల్లరు
కలజనంబు బెల్ల నిల నిజఁబు
ఫలము మంచిదైన బరమందు ముదమందు, వి.
ఎవరైనను నిష్ప్రయోజనముగా సేపని కైనను గాని నమ్మి
తలపెట్టరు. ఆఫలము మంచిదైనచో ఇహము పరము చేకూరి
సంతోషకారణ మగును.

ఆ. ఫాలనేత్రుఁడైన భావింపలేడయా
ఆలి మీఱఁ బెట్టి యాదిమరవ
గోలయనుచు నమ్మకూడదు వెట్టియై, వి...

ఈశ్వరునంతటివాడైనను స్త్రీకిస్తాతంత్ర్యము నిచ్చినచో
తద్వర్తనమును గుఱుతింపలేడు. స్త్రీ నెన్నటికి వెట్టిది యనినమ్మి
వదలుట యపాయకరము.

ఆ. బంగి త్రాగి తిరిగి బకము చాడ్చున నుండ
సంగ్రహింపరాదు చంద్రకళలు
బ్రుంగు మదిని లోగి మిన్నంది యుండరా, వి.

బంగి ద్రాగి కొంగవలె దొంగజపము చేసిన వానికి చంద్ర
కళలు లభ్యములు కావు. మనస్సును లోబఱచికొని విజ్ఞాన
దృష్టితో నాకసముగాంచిననే గోచరించును.

ఆ. బట్టత్రాళ్లతోను బంధించి గట్టగా
లింగ మెవరిసొమ్ము దొంగిలింప
నాత్మలోనిలింగ మటువలె యుండునే? వి...

జాటిపోవునేమోయని లైంగ్యులు బట్టలతో త్రాళ్లతో లింగ
మును బంధించి కట్టుకొందురు. దానిని దొంగయేని దొంగలిం
పలేడు. కాని ఈశ్రమయేల? హృదయమున ఈశ్వరుడను
లింగము లేదా? ఇంత పదిలగముగ నదియున్నదా?

ఆ. బంగి త్రాగువాడు భావము నందడు
నింగి కెగయుకైపు నిల్వలేడు
లింగ మమర బంగి లీలను చెందునా? వి...

బంగి త్రాగువాడు మత్తుచే నిలువలేక పడిపోవునేగాని
యోగానుభవమునకు అక్కఱకు రాజాలడు. బ్రహ్మస్వరూ
పము భంగీమత్తున కెన్నటికి సాధ్యము కాదు.

క. బట్టబయలందు శ్వాసము
ముట్టుచు నెగరోజిపట్టి మూలమునందే
నెట్టుచు విడుచుచు నుండిన
గుట్టుపరబ్రహ్మమంచు గూడుము వేమా!

రేచకపూరక కుంభ కాదుల నియమములననుసరించి వాయు
పును బీల్చుచు విడచుచు లోన నిమిద్బుకొనుచు నుండు
వానికి పరబ్రహ్మస్వరూపమునకుఁ గల గుట్టు తెలియును.

తే. బట్టబయలైన తత్త్వమే బ్రహ్మ మనఁగ
నిట్టనిలువున మదిజేర్చి నెగడవలెను
దట్టిగట్టిన జయమున్నె జెట్టివలెను
గుట్టులో గుట్టు పరమంబు గూడు వేమ!

బ్రహ్మమన నేదియో రహస్యముకాదు. అది బహిరంగ
మయిన తత్త్వమే! హృదయము నిలిసిన బ్రహ్మమును దర్శింప
వచ్చును. దట్టి గట్టి జెట్టివలెఁ దిరిగిన లాభములేదు. ఈగుట్టు
నెఱింగిన పరమము బోధపడును.

క. బట్టబయలైన బ్రహ్మము
గుట్టును మది నెంచి లోన గుణము పడినచో
దిట్టముగ జగము గిట్టును
దిట్టరివై యెఱుక మఱచి తిరుగుము వేమా!

ప్రస్ఫుటమై బ్రహ్మమనుమాయను పరికించినచో జగత్తు
అంతయును మిథ్య యని తెలియును. అపుడు నీవు నేర్పరివై

జ్ఞానానుభవమును వదలి యీశ్వర సాక్షాత్కారముచే నానందింపవచ్చును.

ఆ. పటువుగాను బుద్ధి పరికించి నొక్కుచు
కుటిలగుణములన్ని కూల ద్రొక్కి
పటుతరంబుగాను బలపడఁ జూడరా, వి...

బుద్ధిని ప్రస్ఫుటముగా నొక్కుచు కుటిలగుణములను పోన
డంచి బ్రహ్మముఁ గన బ్రయత్నము సేయుము.

ఆ. బండదానికేల బంగరుమొలత్రాడు
విధవరాలి కేల వెండిగొలుసు
ముచ్చుముండ కేల ముంజేతికడియాలు, వి...

మొండిబండదాని కినుపకడియములు చాలును. బంగారుమొ
లత్రాడెందులకు? విధవకుఁ దులసిపేరులే కావలయునుగాని వెం
డిగొలుసులెందులకు? ముచ్చుదానికి దరిద్రవేషమే తగునుగాని
ముంజేతికడియము లెందులకు? నిరుపయోగములు.

తే. బంధము క్తుల రెంటిని పదిలముగను
కోరరాకయ మదియందుఁ గోర్కె లడఁచి
చేయుపనులెల్ల బయటను జైనకి మించు
వలయునది కూడు నీకె యావలను వేను!

బంధమునుగాని ముక్తినిగాని ఆభిలషింపకయే నిష్కామమన
స్సతో కార్యములను చేయుచున్నచో బ్రహ్మత్వము నొందును.
వాంఛితముల తమంతనే నెఱవేఱును.

ఆ. బంధుకోటిఁ బాసి బయలును దెలియక

సింధుపుత్రిమాయఁ జిక్కెకాదె

శార్ఙ్గి యంతవాఁడె జనులకు శక్యమా? వి...

విష్ణుమూర్తియంతటి మహానుభావుఁడు అజ్ఞానియై భార్య
యగు లక్ష్మీమాట లాలించి తనవారిని విడిచి యత్తవారిల్ల గు సము
ద్రము చేరెను. తక్కినవారిసంగతి చెప్పవలసిన దేమున్నది?

ఆ. బన్నపడగ గుఱిని పట్టులో పట్టుగా

చిన్నబలముఁ జేర్చి చింతవిడిచి

యున్నవాఁడె ముక్తి గన్నవాఁడగు సుష్టి,వి...

భంగమునొందక పట్టినపట్టు వీడక సూక్ష్మశరీరిని గుఱుతించి
నిశ్చింతతో నుండినవాఁడే ముక్తుఁ డనఁదగును.

క. బయలందె పుట్టు సర్వము

బయలందే లీనమగును బ్రహ్మాండంబుల్

బయలని మదిలోఁ దెలసిన

బయలందే ముక్తి బట్టబయలగు వేమా!

సమస్తమును బయలునందున జనించును. బ్రహ్మాండాదులు.
గూడ బయలులో లీనము లగుచున్నవి. బయలుస్వరూపమును
బాగుగా గ్రహించినయెడల ముక్తి యందే గోచరించును.

క. బయలున పుట్టినబంధము

బయలందే లీనమగును బరమాత్మనమన్

బయలున పుట్టెడిసంపద

బయలుగ కలుపంగ ముక్తి బయలుగు వేమా !

బయలున సమస్తము జనించినటులే బంధములుగూడజనించి
బయలులోనే లీనము లగుచున్నవి. బయలునుండి జనించు సమ
స్తమును బయలుతోఁ గలుప నేర్చినచో ముక్తి సుసాధ్య
మగును.

ఆ. బయలు బయలుగాను పరికింపఁ జాలక

బయలులోనివారు బయటపడిరి

బయలులోనిచాలు పరికింప తత్త్వమా, వి...

సాధకులు బయలును బయలని పరికింపలేక పెక్కుభంగ
పాటుల నొందిరి. కావున బయలులోని నిజమును పరికించుము.
అదియే బ్రహ్మము.

ఆ. బయల నిల్లు గట్టి పరికింప నేరక

బ్రమసి తిరుగువాఁడె పామరుండు

బయలుపడిన తానె బ్రహ్మమై పోవును, వి...

మహదాకాశమున దృష్టిసారించి చిత్కళలు దర్శించి తరిం
పక పేరాశలకు భ్రమసి తిరుగువాఁడు పామరుఁడు. బయలు
స్వరూపమును గుర్తించినవాఁడె బ్రహ్మస్వరూపుఁ డనఁబడును.
క. బయలనుచు బయలుపొడగన

బయలునఁ దనమనసు నిలిచి బాగుగఁ దనరు

బయలని తలఁచెడిభ్రాంతియె

బయలై తనుదానె కాంచు బ్రహ్మము వేమా !

బయలె యాకాశమని భావించి దానినినిజూచి మనస్సునిలిపి.
నచో బయలు సామాన్యప్రదేశమనుభ్రాంతి తొలగి బ్రహ్మ
స్వరూపమును సందర్శింప నవకాశము తటస్థించును.

క. బయలున బంధము పుట్టును

బయలున పరమాత్మనకును బంధము కలుగును

బయలున గంధము గదిసెను

బయలున బయ లయ్యెడిదియె పరమగు వేమా!

బయలుననే బంధము జనించుచున్నది. బయలువలననే పర
మాత్మకు సహితము బంధము కలుగుచున్నది. బయలునుండి.
బంధము సంభవించి తమకే తాము తొలంగి యందుః బరము.
గోచరించుచున్నది.

ఆ. బయలు బయలుగాను బలపడినప్పుడే

తెగువతోడ నైక్య మగును మదిని

జ్ఞప్తియందు నెఱుక గనుటయే లేదయా, వి...

బయలు బయలుగా బలపడిన యపుడే బ్రహ్మైక్యము కలు
గును. అప్పుడు జ్ఞప్తి యుంచికొని యెఱుకకై యత్నింపవల
సిన యవసరమే యుండదు.

ఆ. బయలు బ్రహ్మమనుచుఁ బరికించుచుందురు

బయ లదేల దాను బ్రహ్మ మగును

బ్రహ్మమైనబయలు పరికింప తత్త్వమే, వి...

బయలు బ్రహ్మ మనెదరు; కాని తానే బ్రహ్మమైయున్న

·స్వధు ఆబయలుతో నేమి ప్రయోజనము? బ్రహ్మస్వరూపమగు
·బయలు నెఱుంగుటయే తత్త్వ మనఁబడును.

ఆ. బయలు రూపు తనకు బయలుగాఁ జేసి యా
బయలురూపు నంటి భ్రమయకుండి
బయలులోనిబయలు భావింప పరమాత్మ, వి...

ఆకాశతత్త్వమును ఆత్మాధారమునుగా నిలిపి తద్ద్వారా
·మాపును బ్రహ్మమునంటగాఁజేసి భ్రాంతి నొందక భావిం
చినచో పరమాత్మ సాక్షాత్కరించును.

·ఆ. బయలురూపురూపు బయలుగా చేసియు
కంటిరూపు బయటఁ గదియఁజేసి
బయలుకానిబయలు పరికింప తత్త్వము, వి...

ఆకాశమునందు నిర్మలముగ దృష్టిసారించి కంటికగుపించు
·సామాన్యవస్తువులను సందర్శింప మీదృక్పక్షిని కదియఁజేసినచో
తత్త్వము తనంత పిద్ధించును.

·ఆ. బయలు రూపు లేని భావంబులో నెంచి
బయలురూపుబట్టి బయలుచేసి
బ్రహ్మము బయలనుచు భావింప తత్త్వము, వి...

బయలును తొలుదొలుత శూన్యస్థలముగాఁ దలంచి పిదప
·బయలును సాకారముగా నిరూపించి పిదప నిరాకారముగఁ
దలంచుచు బ్రహ్మమునుగూడ నిటులే బయలుగా భావించు
టయే తత్త్వ మనఁబడును.

ఆ. బయలులోనె పెనఁగి బయలులో మునిఁగియు
బయలు దెలియలేఁడె బంధకుండు
బయలు బ్రహ్మ మనుచు భావించి చూడరా,వి.

బయలులో పెనఁగియు మునిఁగియును బయలనఁగా బ్రహ్మ
మని బంధకుండు (అనగా: సంసారి) తెలియలేడు. బయలే
బ్రహ్మమని భావించి చూడవలయును.

ఆ. బయలులోనిబయలు పరికించి చూడక
బయలు రూపుఁ జూచి వలచు నౌర
ముఱికిదేహమందు మోహంబు విడఁడయా,వి.

సామాన్యులు బయలునం దిమిడియున్న యాకాశతత్త్వము
జూచి యాధార్థ్యము గ్రహింపఁజాలక బయలుజూచి తమ్ము
తరింపఁజేయు నని మురియుచున్నారు. ఇంతియగాక మృ
నాకరమగు దేహముపైని గూడ వ్యామోహము వదల లేకు
న్నారు.

క. బయలే చూడఁగ సర్వము
బయలున లీనములు చూడ బ్రహ్మాండంబుల్
బయలని తోఁచెడి మదిలో
బయలందిన ముక్తి బట్టబయలగు వేమా!

సమస్తప్రపంచమునకును బయలే ఆధారము. దాననేసమస్త
బ్రహ్మాండములు అన్నియు నిమిడియున్నవి. ఇద్దాని గనిన సమ
స్తమును బట్టబయలగును. ముక్తి చేకూరును.

క. బయ లయినది యెంతెంతయొ
 బయలున బ్రహ్మాండమునకు పట్టది యెంతో
 రయమున రవి తా నెంతో
 భయపడుదురు దానిఁ జూడ బయలని వేమా!
 ఆకాశము ఎంతవైశాల్యముగలదో బ్రహ్మాండమునకా యా
 కాశముననున్న నెలవెంతయో అందిమిడియున్న సూర్యుడెంత
 వాడో సామాన్యులు గ్రహింపజాలక వృథాభయములకు
 లోనై యది బట్టబయలని యుపేక్షింతురు.

ఆ. బట్టెలట్టు లఱవ ఫలమేమి కలదురా
 అందు సార్థకంబు జెందకున్న
 విన్నవారు వారి వెట్టులుగా నెంత్రు, వి...
 వేదములను గేదెలవలె ఊరక యఱచిన ఫలములేదు; దాని
 యందలి (అనఁగా: వేదమునందలి) అర్థమును గని తత్ప్రకార
 ము కృతకృత్యములు కావలయును. లేకున్న వెట్టివానిగ లోకు
 లెంతురు.

ఆ. బలముకొనఁగ గాలి బట్టి రేచించుచు
 గలియఁ పూరకంబు గడలుకొనఁగ
 విలయకుంభకంపువిధ మంది చూడరా, వి...
 బలిష్ఠ మగుశ్వాసమును నిరోధించుట నెగయించుట పూ
 రించుట మున్నగుత్రిమార్గముల నభ్యసింపుము.

ఆ. బలము చూపుటేల బలవంతముగ రాదు
 కులము జూచి మెచ్చ గుదురఁ బోదు

తలముఁ ద్రొక్కి యట్లు తలకొని విడరాదు,వి.
 బలముఁ జూపినను కులముఁ జూపినను ఆతఁజ్ఞానము కలు
 గఁబోదు. వెంట నంటి పట్టువీడకయ ప్రయత్నింపవల
 యును. దాననే బ్రహ్మము గోచరింపఁగలదు.

క. బహువిధవస్తువులందును
 మహి గలిగెడి యెల్ల జాతి మనుజులయందున్
 రహిమించు బ్రహ్మమని మది
 గ్రహియింపుము బాహ్యశబ్దకథితము వేమా!

సమస్తవస్తువులందును జాతులందును మనుజులయందును
 మించి యుండెడునదియే బ్రహ్మ మని గ్రహింపుము.

ఆ. బాగుగాను ముక్తిఁ బడయంగ ముందుగా
 యోగిగాఁగ గురుని కేఁగి మ్రొక్కి
 వేగ బుద్ధినొక్కి విలయమొందుట తగు, వి...

ముక్తిని సులభముగాఁ బడయ నెంచినవాఁడు గురువర్యు
 నాశ్రయించి శుశ్రూషఁజేసి బుద్ధిని వశపఱచుకొని విహికముల
 నుండి తొలంగుటచే తగినపని.

ఆ. బాట తెలియకున్న బహుదూరమై తోఁచు
 చోటు తెలియకున్న చూ పొనరదు
 కోటకొమ్మమీఁద గుదురుగఁ జూడరా, వి...

బాట తెలియకున్నచో గమ్యస్థానము మిగులదూరముగాఁ
 దోఁచును. ద్రష్టవ్యపదార్థము తెలియకున్నచో చూపు చొరఁ

జాలదు. కాన హృదయస్థుడగు ఈశ్వరుని తొలుత గుర్తించి
సందర్శింపఁ బ్రయత్నించి కడతేరుము.

ఆ. బాటెడేసి జడలు భస్మాంగలేశనల్
మదనముదముతోడ మాటుమలయ

కోక లుడిగి యంగరేకులు బలిసెరా, వి...1686

మొదట యోగులుకానెంచి కొందఱు చలచిత్తులు జడలు
బాటలకొలది పెంచి బూడిదపూసి కాసెకోకలుకట్టి సన్యాసి
జేషములు వేయుచున్నారు. ప్రపంచమున, స్త్రీలముఖము
చూచి వలపునకులోనై మరల వస్త్రాలంకారముల కియ్యకొను
చున్నారు.

తే. బాలప్రాయంబునను ముక్తి బడయరాదు
వయసునందును కామంబు వదలబోదు
ముదిమియందును చింతలో ముక్తిలేదు
చచ్చి సాధింప నగునేమొ జగతి వేమ!

బాల్యమునం దజ్ఞానమునను వయసునందు కామోద్రేకము
నను ముదిమిని చింతలచేతను కాలము గడచునేగాని ముక్తికై
ప్రయత్నించుట కష్టము. చచ్చినపిదప ముక్తి సాధింపవచ్చునే
మోగాని బ్రతికినంతవఱకు సాధ్యముగాదు.

ఆ. బాలప్రాయమందె భ్రమల నడంపక
మేలుపొంద రెపుడు మేదినందు

కీలు దెలిసి మదిని కీడ్పడకుండుము, వి...

లేతప్రాయముననే భ్రాంతుల నశింపజేయకున్న ఎట్టివారై

నను పిదప మేలును పొందఁజాలరు. కావున నీరహస్యము నెఱింగి కీడ్పడక ముక్తిని సాధింపుము.

ఆ. బాల్యమందు స్వామిభక్తి లేకుండును
యావనమున హరుని లేవఁ గనరు

వార్ధకంబునందు వర్జింప లే రింక, వి...

మనుజులు బాల్యమున అజ్ఞానలెనకతన ఈశ్వరవిచారణ జేయఁజాలరు. యావనమున కాంతాలోలురై తత్త్వము నన్వేషింపఁజాలరు. వార్ధకమున దేహము రుజాపీడితమగుటచే మోక్షవిచారము సలుపలేరు. ఇంక వీరు కడలేరువిధ మేదియో?

క. బాలుఁడ వై యున్నప్పుడు
చాలవు యావనమునందు సంపదరూపుల్
మేళనమా ముదిమియె యే
వేళను గడతేర్పుశివుని వెదకుర వేమా!

బాల్యము ఈశ్వరవిచారమునకు శక్తిగలదికాదు. యావనము కామోద్రేకాదులను గలుగఁజేయును. కావున ముదిమియే మానవునిగడతేర్చి యీశ్వరసాన్నిధ్యమునకుఁ జేర్చును.

ఆ. బిందునాదు నాదుబిందునుగాఁ జేసి
నాది బిందులాది నాదుఁ జేసి
బిందులోనినాదు భేదించిచూడరా, వి...

బిందునాదులను నాదుబిందులనుగా తాదాత్మ్యము నొందించి బిందులోనినాదును భేదించి చూడుము. దాన తత్త్వరూపము గోచరింపఁగలదు.

ఆ. బిందురక్తములను బెరసినదేహము
 చంద మెఱుంగక ద్విజశబ్ద మిడుచు
 నడచినన్ విడుచున నరకంబు నృత్యువు, వి...

బిందురక్తములు బెరసినదేహపుచందము నెఱుంగక ద్విజాఁ
 డనుకొనినచో మృత్యువేకాని వేఱుఫలము కలుగఁబోదు.
 కడకాతఁడు నరకముపాలుకాక తప్పదు.

ఆ. బిందు వనఁగ మాయ బీజంబు శివుఁడయా
 అందు కనక మయ్యె నప్పులయ్యె
 సంధి వెలయ జగము సర్వంబు తా నాయె, వి.

బిందుబీజములును, మాయయును, ఈశ్వరుఁడును, వారివల
 ననే యీపరిదృశ్యమానమగు సమస్తప్రపంచము సృజింపఁబడి
 నది. ఈసంధివలననే సమస్తప్రపంచము ఈశ్వరరూపముగా
 నేర్పడినది.

ఆ. బిందువందు పుట్టె పెంపైననాదము
 నాదమందు పుట్టె నాదిశివుఁడు
 శివునిమధ్యమందుఁ జెలఁగును సూక్ష్మంబు, వి...

బిందువునందు నాదము పుట్టఁగా నందు పరశివుఁడు జన్మిం
 చెను. శివునిమధ్య సూక్ష్మమగు ప్రకృతిరూపము గోచరించు
 చున్నది.

ఆ. బిదు సేవకుండు బీజమై యుండును
 సాధుసేవకుండు సర్వహితుఁడు
 తీర్థసేవకుండు తిరుగుచుండెడి గదా, వి...

ఎల్లపుడు ఇంద్రియవశంవదుఁ డగువాఁడై బీజమై జననా
దికములతో మునిగి తేలును. సాదువుల సేవించువాఁడు సమస్త
జనహితుఁ డగును. తీర్థసేవకుఁడు కాకివలె దిరుగుచుండును.

ఆ. బొంది వేటు కాని భువి ప్రాణ మొక్కటి

అన్నము లిల వేటు ఆక లొకటి

పుష్పము లిటు వేటు పూజయొక్కటి సుష్టు,వి.

శరీరములు వేటువేటుగను ప్రాణము ఒక్కటిగ నుండును.
ఎట్లనఁగా: అన్నములు వేటైనను ఆకయొక్కటియైనట్టులనే
పుష్పములువేటైనను పూజయొక్కటియైనట్టులనే యని యెఱుం
గుము.

ఆ. బ్రహ్మ గుఱ్ఱమయ్యె భవుఁడు పల్లంబయ్యె

నాదివిష్ణు వెన్న నంకమాయె

నందుమీఁద నుండు నాఁడుదో మగవాఁడొ, వి.

బ్రహ్మ గుఱ్ఱమయ్యెను. శివుఁడా గుఱ్ఱమునకు పల్లమయ్యెను.
విష్ణువు ఆపల్లమునకు అంకమాయెను. పై నెక్కినది స్త్రీయో
పురుషుఁడో (ప్రకృతి) గురుతింపుము.

ఆ. బ్రహ్మ జంపి విష్ణుభాగంబున గలిపి

విష్ణుఁ జంపి శివుని వీటఁ గలిపి

శివుని జంపి తాను శివయోగి కావలె, వి...

ముందు బ్రహ్మను ధ్యానించి కిదప నాతనివదలి విష్ణుని
ధ్యానింపుము. ఆవల విష్ణునివదలి శివునిధ్యానింపుము. శివధ్యాన

మును మానినచోఁ గడకు నీవె శివస్వరూపుఁడవై శివయోగిగా
మాఱఁగలవు.

తే. బ్రహ్మ తన్మయచింతన భవహారంబు
బ్రహ్మ మాత్మావలోకనప్రముదితంబు
బ్రహ్మమం దైక్య మగునాత్మ పరవశంబు
విమలమతి నెంచునపు డిదె విధము వేమ!

బ్రహ్మ తన్మయచింతన పాపహారము. బ్రహ్మము ఆత్మావ
లోకనప్రముదితము. బ్రహ్మమునందు లీనమగుట సంతోష
హేతువు. కావున నెల్లప్పుడును బ్రహ్మము ననుసంధింపుము.

ఆ. బ్రహ్మ బ్రహ్మ యన్న బ్రహ్మం బదెట్టిదో
వలసి తెలిసి చూడ వద్దనుండు
ముద్రలోన నుండు ముద్రిక గానరు,వి...1700

బ్రహ్మస్వరూపమును యోగాదిసాధనలతో దర్శింపనేర్చి
నచో సాధకునకు అండగానుండి కడలేర్చును. బ్రహ్మము
హృదయమున నున్నను సామాన్యులు తెలిసికొనఁజాలకున్నారు.

ఆ. బ్రహ్మమవల నున్న ప్రళయకాలం బైన
నదియు బ్రహ్మచేత నందవచ్చు
బ్రహ్మ మమరు జ్ఞప్తి పట్టులో కట్టురా, వి...

బ్రహ్మమును సందర్శించి కృతార్థుఁడైనవానికి ప్రళయ
కాలమునందైన ముక్తిఁ బడయుట కవకాశములు కలవు. బ్రహ్మ
మును హృదయమున నిలుపుకొని సందర్శించుట కభ్యాసము
బాగుగాఁ జేయవలయు.

ఆ. బ్రహ్మ మున్న చోటు పరగంగ తెలియక
ఎందో వెదుక బ్రహ్మ మేల గలుగు
నంజనంబు లేక యాసొమ్ము దొరకదు, వి...

అంజనము లేక సొమ్ము దొరకనియట్లులనే బ్రహ్మమున్న
చోటు తెలియక తక్కినతావుల వెదకినను దొరకదు.

ఆ. బ్రహ్మమును తెలియవు భావమం దుంచిన
తనువు గుడిగఁ జేసి తన్ను నిలిపి
లోకబుద్ధి విడచి లోఁజూపు చూడరా, వి...

భావముచు గుదురుపఱచి అందు ఆత్మభావము నుంచి విభేద
దృష్టిని మానినచో బ్రహ్మముచు పొందఁగలుగుదువు.

తే. బ్రహ్మ మెఱుంగనివా రెట్లు పారు లైరొ
జిహ్వా రుచులకు దోఁచుదో జీవులార
గహ్వారం బైనమదియందు కనుఁడి మీరు, వి...

బ్రహ్మమును తెలియనివార లేవిధమున బ్రాహ్మణులు కాఁగలి
గిరి? బ్రహ్మము జిహ్వవేద్యము గాక మనోవేద్యమని యెఱుం
గుఁడు. ఈసంగతి సత్యమొ యసత్యమో మనస్సులో నూహిం
పుఁడు.

ఆ. బ్రహ్మ మెఱుంగు జ్ఞప్తి పదిలంబుగా నుంచి
తనువుమఱచి వేగఁ దన్ను దలఁచి
లోకబుద్ధి మఱచి లోఁజూపు చూడరా, వి...

బ్రహ్మము నెఱుంగఁదగినయెఱుకను పదిల్పఱచి నిస్పృ

హృదయే లోకము అనుబుద్ధిని బొత్తిగా మఱచి హృదయాంతర
మునందు వెదకినచో ముక్తి గలుగును.

ఆ. బ్రహ్మ యెవనికొడుకు పరికింపఁగాభువి
విష్ణు వెవనికొడుకు వెలయఁ జూడ
శివుఁ డెవరికి కొడుకు చిత్తమందుంచరు, వి...

లోకులు మాయావశులై త్రిమూర్తులయందే భక్తియుంతు
రుగాని బ్రహ్మ, విష్ణువు, మహేశ్వరు లెవరికుమారులో వారికి
జనన కారణమగు పరతత్త్వస్వరూప మెట్టిదో యెఱుంగఁ బ్ర
యత్నము చేయుటలేదు.

ఆ. బ్రహ్మవంశభవులు ప్రబలు లై యుండఁగా
నితరజాతులకును గతులు గలవె
వనములోనిక్రోతి వసుమతి నడపునా? వి. 1707

బ్రహ్మవంశ్యులు; ప్రబలులై యున్నంతవఱకు నితరులకు
గతులు లేవు. కలిగినను వారసమర్థులయ్యే యుందురు. క్రోతి
భూపరిపాలనము చేయలేనటుల నితరజాతులు కార్యశంక్ర
ములు నడుపలేరు.

ఆ. బ్రహ్మవాదు లెల్ల బ్రహ్మం బనంగను
వలసి తెలిసిచూడ వద్దనుండు

ముందునున్న యట్టి ముద్రికఁ గానరు, వి...

బ్రహ్మవాదులు బ్రహ్మమని చెప్పెడిదానిని పరికించి చూచి
నచో నీయొద్దనే యుండును. ముందున్నదానినే (బ్రహ్మమునే)
లోకులు కాంచఁ జాలకున్నారు.

ఆ. బ్రహ్మవిష్ణుశివుల భాగంబులను నిల్పి
పరమయోగియైన బ్రహ్మ మగును
బ్రహ్మమైనవాని భావింప శక్యమా? వి...

త్రిమూర్తులయంశముల నెఱింగి యోగియైనచో బ్రహ్మ
స్వరూపము నొందును. అట్టివానిని భావింప శక్యము అగునా?
కాదు. వాడు కేవలదైవస్వరూపుడు.

ఆ. బ్రహ్మవేత్తల మని పౌరుష మాడేరు
• బ్రహ్మమేమి దానిభావ మేమి
తెలుపా నలుపా యెఱుపా తెలిసిన పలుకుడీ,వి.

వృథాడంబరులగు కొందఱునూనవులు మేము బ్రహ్మవేత్తల
మని పలుకుచుందురేగాని బ్రహ్మమన నేమియో అది తెలుపా
నలుపా ఎఱుపా తెలిసికొనరు. తెలిసికొన్న చెప్పకుందురా?

ఆ. బ్రహ్మసంతతి యన భక్తులై వెలసిరి
ఋషులజాతులెన్నో రీతు లయ్యె
ఊత కెక్క, వారి రోయక పిలుతుగా?, వి.

బ్రాహ్మణులు బ్రహ్మసంతతివారనియు భక్తులనియు ఋషి
సంప్రదాయమువారనియుఁ బెక్కురీతులఁ బేరొందియున్నారు.
వారు తమమగు నాత్మవిచారము చేసిననే గౌరవింతురు గాని
చెడునడవడితో లోకము గౌరవింపదు.

తే. బ్రహ్మసుఖతత్త్వ విజ్ఞానపరముఁ గోరి
గురుకళాజాలనియతనూకోర్కి మిగిలి

యోగనిర్దుక్తరూపుడై యున్న యెడల
పరమశివుడని భాసిల్లు ధరణి వేమ! 1712

బ్రహ్మసుఖమును గోరి గురుమార్గక్రమమున కళల. గమనించి
యోగనిరతుడై యున్న యెడల బంధముక్తుడై పరమశివుడై
భాసిల్లు గల్గును.

ఆ. బ్రహ్మవిష్ణువులకు పరగంగ రుద్రుడు
సిగయ యగుట నెఱిగి సృష్టిజనుల
రుద్రనిందఁ జేసి చూడ్చి తప్పుదురయా, వి...

బ్రహ్మకును విష్ణువునకును శివుడు శిఖిపంటివాడు. జనులట్టి
పరాత్పరుడగు నీశ్వరరూపము నెఱుంగఁ జాలక మలావేశముచే
శివనిందఁ గావించి దుర్గతిపొందుచున్నారు.

ఆ. బ్రహ్మపరువుచెడును బ్రాహ్మణు లాదౌడ్డ
బ్రహ్మవలనఁ బుట్టి పరగి రనంగ
బ్రహ్మవేత్త యగును బ్రాహ్మణుడే యైన, వి...

అవివేకులగుమానవులు తాముబ్రహ్మసంపత్తివారమని చెప్పు
కొనుటవలన బ్రహ్మకు గౌరవము పోవుచున్నది. జాతిమాత్రముచే
బ్రాహ్మణులు గొప్పవారు కారు. బ్రాహ్మణుడైనవాడు బ్రహ్మ
వేత్తయై యుండవలసినదే కాని వాడెట్లు బ్రాహ్మణుడు?

ఆ. అంగమందు లింగ మమరంగ మర్ధించి
జంగమందుబెట్టి యంగుపఱచి
రంగుగాను వసుధ గ్రుంగఁగఁజూడరా, వి...

హృదయమునందు నీశ్వరస్వరూపము లీనముగావించికొని
జంగమరూపుడగు దైవమును ధ్యానించుచుఁ బంచభూతావృత
మగు ప్రపంచమును శూన్యభావముతోఁ జూడ నభ్యసించుము.

క. అంచ ఘనాక్షరబిందువు

పంచాక్షరీనాదమంద్రు పరమమునీంద్రుల్

ప్రాంచితముగ నది తెలిసిన

మంచాసన మెక్కువాఁడు మహిలో వేమా!

హంసయే హింకారస్వరూపమనియు అదియే పంచాక్షరీనాద
మనియు నుత్తములగు మునీంద్రులు చెప్పుచున్నారు. ఈవిష
మును బాగుగా నెఱింగినవాఁడె యోగీశ్వరుఁ డనఁబడును.

ఆ. అచరచరసమూహ మంగము లింగము

సరణి దెలిసి యట్టి శైవమేల

అష్టతనువు లమర హరుఁడౌట నెఱుంగరా, వి.

అచిరలింగమని చరలింగమని లింగములతో నవస్థపడు శైవు
లమతము నిస్సార్థమైనది. శివుఁ డష్టమూర్తి స్వరూపుడై సమస్త
వ్యాప్తియైయుండ లింగములొనుండెనని లింగధారణముచేయుట
నిరుపయోగము.

ఆ. అందలమును మోయ యందఱపై నుండి

పొంది వేడ్క మీలు పూర్ణుఁ డతఁడు

అతనిపూజఫలము నందఁగఁ జేయును, వి....

భక్తులందఱు అందలముపై నెక్కించి మోయుచుండ భక్తుల
పైనుండి స్వోత్కర్షకు గరువింపక యీశ్వరస్వరూపము దగ్గిం.

చువాడె సంపూర్ణుడు. అట్టిభక్తుని పూజచేసినయెడల ఫలము లభించును.

క. అనుచితపురుషుం డొక్కఁడు
విను నిత్యానిత్య మనెడి విధ మెట్టి దనం
దనసంకల్పమె బంధము
తనసంకల్పంబె ఊయము దనరంగ వేమా?

మానవజన్మము మిగుల ననుచిత మైనది. నిత్యానిత్యములను గూర్చి విచారించుటకు సూక్ష్మమగు సాధనమొకటి గలదు. తన సంకల్పమె కర్తబంధమునకును కర్తఊయమునకుఁ గారణమగు చున్నది.

క. అనుభవకేళికి లోనగు
తనువులు మూఁడుడిగి లోనితథ్యముఁగని యా
జననాంతర మమరంగను
కనునదె బ్రహ్మాంబు మదిని గట్టిగ వేమా! 1720

అనుభవకేళికి వశం వదమగు స్థూలసూక్ష్మ కారణశరీరములు మూఁడింటిని వదలి తత్త్వరహస్యము గమనించి పుట్టుపు మొదలు చావువఱకు బ్రహ్మమును సందర్శింపఁ బ్రయత్నింప వలయును.

ఆ. అనువుమీఱి మదిని నానంద మందెడి
నరుఁడు పరుడు గాండె నయముగాను
మనసు నిలుపకున్న మఱి ముక్తి లేదయా, వి.
హృదయమునందు పరికించినచో నానందము ననుభవించెడి

పురుషుడే పరాత్త యనియును దానిపై మనసు నిల్పుటయే ముక్తియనియు నెఱుంగదగును.

తే. అన్యు లుండనిస్థలమందు నాత్మవిద్య
చిత్తతిమిరమ్ము నణగించి చెంగలించి
పండువెన్నెలకాంతిలో బ్రాణీచూడు
మప్పు డానందమును బొంద నగును వేమ!

ఇతరు లెవరులేని నిర్వానుష్యప్రదేశమునఁ జేరి హృదయగత మగునజ్ఞానమునంతయుఁ దొలగించుకొని మనస్సునందున్న జ్యోతిస్స్వరూపమును దర్శింప నారంభించినచో నానందము కలుగును.

ఆ. అమల మవ్యయంబు నంతరాత్మకు లోన
విమలదృష్టిఁ బూని విడక మించి
తెమలకున్న వాఁడు తెరబయ లేరును, వి...

నిర్తలమును నాశనరహితము నగు ఆత్మ తేజస్సునే ఈశ్వరుఁ డని నమ్మి పొందవలయును. అట్టివాఁడు బ్రహ్మమును జేరి కృతార్థుఁడు కాఁగలఁడు.

క. అభవుని మదిలో గాంచెడు
శుభకరమగుచూడ్కి నంది సొంపలరంగా
నభిముఖదృష్టిని బూనుము
రభసము లేనట్టియెఱుక రాజిలు వేమా! 1724

దృక్పక్షిని హృదయమున గేంద్రీకరించి నీశ్వరుని సందర్శించుట కభిముఖుఁడ వగుదువేని సులభసాధ్యమగు జ్ఞానము సమ కూరుననుట సత్యము.

ఆ. అయిదునైదునైదు నైదింటఁ జేకూడు
 మూఁడు మూఁటఁ జేరి మురియు నొకటి
 మురిసిన సకలంబు మోహించి యుండురా, వి.
 ఈశరీరమునందు పంచమహాభూతములకు పంచేంద్రియము
 లకు పంచప్రాణములకు పంచతన్మాత్రలకు సంబంధముగలదు.
 సూలసూక్ష్మకారణదేహవిశిష్టమగు కళేబరమునకు త్రిగుణముల
 వలని యాటంకముకలదు. వీనినన్నిటిని జ్ఞానదృష్టిచే నెఱింగి
 మోక్షమును బడయుము.

ఆ. అయిదువర్ణములను నానంద మెఱిగిన
 నందె చూడ ముక్తి యలరు చుండు
 అయిదులోనఁ దెలియు టదియెపో బ్రహ్మాంబు, వి.
 పంచాక్షరియందలి ఆనందమె వెలుగుచుండును. అదియే
 ముక్తియును బ్రహ్మము యనియుఁ జెప్పబడును. అందలి
 యానంద మెఱుగుటయే ముక్తిని పొందుట.

ఆ. అల్పసుఖము లెల్ల నాశించి మనుజుఁడు
 బహుళదుఃఖములను బాధపడును
 పరసుఖంబు నొంది బ్రదుకఁగనేరఁడు, వి...
 మానవుఁడు స్వల్పములగు నింద్రియసుఖములకు జిహ్వాచాప
 ల్యములకు లోనై వివిధదుఃఖములచే బాధలొందుచుండునేగాని
 దుఃఖనివారణమార్గమగు మోక్షసౌఖ్యమును గడింపజాలఁడు.

ఆ. అక్షయమనుటంక మండంబుతోఁ గూర్చి
 అమరగుణవికార మనుభవించి

అక్షయంబునంట నక్షయంబై యుండు, వి...

అనశ్వరమగు కై వల్యమును మనస్సునుఁజేర్చి గుణవికారరహి
తుఁడై యక్షయత్వము నొంది బ్రహ్మము నొందవలయును.

క. అక్షరపదవికి పదివే

లక్షరముల నఱవ నేల 'నల శివ' యనురెం

డక్షరము లణఁచు దిరితము

తక్షణమే పదవి గలుగు తథ్యము వేమా?1723

అక్షరరూపము (బ్రహ్మత్వము)నొందుటను పదివేలమాటలను
పలుకుటకంటెను శివయనునొకమాటఁ బఠింపిన చాలును. ఆరెండు
వర్ణములే తక్షణము శివసాయజ్యము సమకూర్చును.

క. అక్షరపుటడవిఁ జొరకయె

యక్షరమగుమహిమ గాన నవనిం దొలుతౌ

నక్షరమును జపియించిన

సక్షయముగ నదియె చాలు నరయుము వేమా!

అక్షరములను అడవిని చొరకయె యక్షరత్వము నొందఁ
జాలవు. కావున తొలియక్షర మగునోంకారము నుపాసించి
జపించినచోనదియే నిన్ను తప్పక తరింపఁజేయును.

ఆ. ఆకసంబు శూన్య మందు శబ్దము పుట్టె

శబ్ద మధ్యమునను సరగఁ జూడ

శబ్దరహిత మగుచు చెలఁగును బ్రహ్మంబు,వి...

ఆకాశము శూన్యము. అందు శబ్దము పుట్టెను. అశబ్దము

(ఓం) నందేబ్రహ్మము శబ్దరహితముగ స్ఫోటరూపమున వెలుగుచున్నది.

ఆ. ఆత్మ తేజ మూని యనువుగా శోధించి
తేజ మాత్మయందు తేటపఱచి

మింటిమంటి నడుమ మిన్నంది చూడరా, వి...

ఆత్మ తేజముతో బ్రహ్మమును సంశోధించి బ్రహ్మమునం దాత్మ తేజమును నెలకొల్పి దృక్పక్షిని పరంజ్యోతిస్వరూపముపై నెలకొల్పి చూచుటకు అభ్యాసము గావింపుము.

ఆ. ఆది నంటిచూడ నలవి గా దేరికి

సోది చెప్పఁదరమె సుఖమెఱింగి

వాద మేల బయలు వర్ణించి చూడరా, వి...

అన్నిటికి నాదియగు ప్రకృతిని కనుగొన నెవ్వరికిని సాధ్యము కాదు. కావున కేవల చిత్స్వరూపమును ధ్యానింపుము. ఆదిని గాంచితిమని చెప్పువారిమాట లన్యతము.

ఆ. ఆలుమగఁడు సుతుఁడు నందఱలో నాత్మ

మేలుగానె యుండి మెఱయుచుండు

వేలువేలుగానె వెలసె రూఁబులై, వి... 1734

దారపుత్రాదులందును సమస్తమునందును ఏకరూపముగా నాత్మప్రకాశించుచున్నను ఘటభేదమున వేర్వేరుగా ప్రకాశింపుచున్నది. కావున నాత్మసంబంధముచే మానవులు సమానులు.

ఆ. ఆశపాశము బట్టింతు రాలుసుతులు
గాసిపడెదవు గూటికే గడపరాదు
శోకమందిన కాలుఁడు తాఁకి విడఁడు
పాకమెఱిగిన బ్రహ్మాంబు పరఁగు వేమ! 1735

ఆలుబిడ్డలవలన మానవులకు ఆశాపాశముదక్క నితరసుఖములేదు. సంసారము చేయువానికి గూటికి గుడ్డకు సంపాదన చాలదు. ఇట్లు సంసారదుఃఖముతోఁ బుణ్యపాపములు మఱచి చనిపోయినచో నాతనికి యమబాధ తప్పదు. కావున సుచితము నెఱింగి మొదటినుండి వర్తించిన బ్రహ్మము లభించును.

ఆ. ఇట్టియావానమున నీశ్వరధ్యానంబు
గలిగి జేయవలయుఁ గడఁకతోడఁ
జేయకున్నయెడల క్షితి సౌఖ్య మేదయా?వి.

ఈయావాన మున్నప్పుడే యీశ్వరుని పట్టుదలతో ధ్యానింపలేనిచో నిక నీప్రపంచమున నెప్పటికిని సౌఖ్యమే లేదు.

ఆ. ఇట్టిలింగమందు నీరేడుజగములు
పుట్టి బ్రదుక నరులు భువిని వెలసి
గట్టిగా యమునికి కానుకలైయుండు, వి...
ఈప్రకృతి శక్తివలనఁ బదునాలుగు లోకములు పుట్టినవి. అందు నరు లభివృద్ధి నొందిరి. మానవులందఱేనాఁటికైనను యమునకుఁ గానుక కావలసినవారే!

ఆ. ఇతరచింతలన్ని వెతలని మదినెంచి
జతుకమంటురీతి జగము మఱచి

సతత మాత్తయందె సయ్యాటలాడరా, వి...

తక్కినయైహికచింత లన్నియును బాధల గల్గించును. కాన
వానిని విడనాడి నిరీహుడవై యాత్మధ్యానము నేయుము.
లక్క యితరవస్తువుల నంటునట్లు జగముల శంటి యంటనటు
లుండుము.

క. ఇది యది గానిది మదిలో

చెదరనిగుటితోడఁ జూచి చేపట్టికనన్
గదలక మెదలక తోఁచెడు

విదితం బే దందు బెనఁగి వెలయుము వేమా!

ఇట్టిదని నిరూపింపరాని బ్రహ్మస్వరూపమును లక్ష్యబుద్ధితో
దర్శించినచో నిశ్చలముగా గోచరించును. నీబుద్ధియందు లీన
ముగావించి కృతార్థుడవు కమ్ము.

క. ఇది రాజమార్గభావము

సుధయై జగములకు నెల్ల సూక్ష్మాకృతి యై
సదమలమతియై తోఁచెడు

నదియే పరమయినబయ లనందగు వేమా! 1740

సూక్ష్మాకృతితోనున్న బ్రహ్మస్వరూపమును నిశ్చలమగు మన
స్సుతో గాంచి మోక్షానుభవము నొందుటయే సాధకునకు
రాజమార్గమును అమృతప్రాయము నయియున్నది.

క. ఇది లేక జరుగ దనుచును

మదిలో నేవస్తువైన మమతఁదగు మతిం

గదిసి విడిచి పోజాలని

దదెపో సంసారబీజ మనబడు వేమా! 1741

ఈవస్తువు లేనిచో గడువజాలదని ఏవస్తువుపై నేని మమకారము వహించి దానిని పవలక లోనగుటయే సంసారబీజమని విజ్ఞానులు చెప్పుచున్నారు.

క. ఇంద్రియపరవశుఁ డధముం

డింద్రియపరవశుఁడై భక్తియొడ మధ్యముఁడౌ

నింద్రియజయుఁ డుత్తముఁడు జి

తేంద్రియసమధికుఁడు విన మహేశుఁడు వేమా!

ఇంద్రియవశంపదుఁడగు మానవుఁ డధముఁ డగును. అట్టివాఁడు భక్తియోగమున కక్కఱకురాఁడు. ఇంద్రియములను జయించినవాఁ డుత్తముఁడు. యోగ్యుఁడు. ఈశ్వరస్వరూపుఁడని చెప్పబడును.

క. ఇరుమూఁడక్షరసాధన

పరుఁడగు నిర్వాతదీపపద్ధతి మదిలో

గుఱిమీఱి బయలు సేరిన

నిరుపమసానందమూర్తి నిత్యుఁడు వేమా! 1743

పంచాక్షరీసాధనపరుఁ డగువాఁడు నిర్వాతదీపమును బోలి నిశ్చలుఁడై ధ్యానించి ఈశునిరూపము నొందఁగలఁడు.

ఆ. ఈజగమున ముక్తి కిరుమూటి కవ్వల

రాజమార్గ మమరు రంగుగాను

తేజ మూని నొక్కి తెంపుగాఁ జూడరా, వి...

పంచత త్వములను విమర్శించినచో తదనంతరమునం దవ్య
వహితముగనే ముక్తి కలదు. బ్రహ్మతేజము నార్జించి బుద్ధిని
లోబఱచికొని తెంపుతో ముక్తికై యత్నింపుము.

ఆ. ఈడుగానిదాని తోడికి బాల్పడి

జోడుగూడరాదు సూటిగాను

కూడి తప్పెనేని గుణములు కొంచెవకా, వి.

తనకుఁ దగనిపాలఁతితోఁ దగులాటమునకుఁ దిగరాదు.
కొంతకాలము కలసియుండి పిదప నాయుంపుడుకత్తై తన్నువద
లినచో ఉన్న గౌరవమంతయు దానివలననే పోవును.

క. ఉత్తమమగు జ్ఞప్తికి నై

సత్తమ నిజరూపభావసాదృశ్యములోఁ

బొత్తున పారంగతుఁడై

హత్తైడునధ్యాత్మవిద్య ననువుగ వేమా! 1746

ఉత్తమజ్ఞానముతో తాదాత్మ్యసిద్ధికై రూపము, భావము,
సాదృశ్యముల నెఱిగి యత్నించుటయే యధ్యాత్మవిద్య యనఁ
బడును. దాని నార్జింప యత్నింపుము.

క. ఉదయాద్రికి పైనుండెడు

సదయుని మది నిల్పి చూడ శక్యము గాఁగాఁ

గుదురుపడు జ్ఞప్తి నిలిచిన

నదియే పరిపూర్ణసౌఖ్య ముండెడు వేమా! 1747

ఉదయాద్రి కావలనుండు. సూర్యబింబమునందు విష్ణువు నిలచియున్నాఁడు. ఆమహావిష్ణుస్వరూపమును దర్శింపఁగలుగుదువేని జ్ఞానము కుదురును. ఇందు నిశ్చలబుద్ధి కలవాఁడ వగుదువేని మోక్షసౌఖ్యముగూడఁ దనంత లభించును.

క. ఊకొనఁ జెప్పిన విన వది

ప్రాకటముగ లోకములను బాలించెడు నా

పాకము మదిలో బయ లని

యేకాకృతి నవిరతముగ నెన్నుము వేమా!

చెప్పినను వినినను గ్రహింప సాధ్యము కానట్టిది బ్రహ్మస్వరూపము; అద్దానిని యేకాకారమున ధ్యానించిననే లభ్యము అగును. అదియే బయలు. సమస్తలోకముల నదియే పాలించుచున్నది.

క. ఊకొని వినఁగావచ్చును

బ్రాకటముగ కథల నెల్ల బలుదెఱఁగులుగా

నేకీభావమునందును

సోకుట దుర్లభము మదికి సుడివడు వేమా !

ఎన్నిమాటలైనను చెప్పవచ్చును వినవచ్చును; ఎన్నికథలనైన నెఱుంగవచ్చును గాని బ్రహ్మత్వైక్యత నొందుట యలవిగానిపని యని యెఱుంగుము.

క. ఊపిరి లోనికి లాగుచుఁ

బ్రాపుగ లోనిలువఁ జూచి పనుపుగ విడుచు

జూపోర్వని బయలందుచు

గాపుగ నీలోన నిన్నె కనవలె వేమా ! 1750

శ్వాసమును బీల్చుచు బిగియఁబట్టుచు విడుచుచు మన
స్సును నిశ్చలత్వము నొందించి బయలున నున్నయాత్మరూప
మును సందర్శింపుము. (ఇవియే రేచక పూరక కుంభకము లనఁ
బడును.)

తే. ఊపి రున్నంతవఱకును కాపురంబు

చేసి కడతేటలేకయే చిక్కువడరె

పాపలో చూపుమించుటే పావనంబు

దానిమార్గంబె తెలియఁగా దగును వేమ ! 1751

మానవు లూపిరియున్నంతవఱకు సంసారపుజంజాటములొ
బడి మునిగి తేలుచుండి నానావస్థలకు లోనయ్యెదరు. దాని
తొలగించుకొనుటకు కసీనికలయందున్న తత్త్వము గ్రహిం
చుట యవసరము. దానికి వలయువిధము గ్రహింపుము.

ఆ. ఎక్కు వెట్టి పరము నేకాంతమును గోరి

ముక్కుకొనను చూడ్కి మొనయ నిలిపి

సొక్కియుండు టదియె సోహంస్వరూపము, వి.

మనస్సును ఎక్కువెట్టి నిశ్చలత నలవఱచికొని దృష్టినా
స్కాగమున నిలిపి తత్పరుడై యుండుటయే సోహంస్వరూ
పము.

ఆ. ఎక్కువెట్టి మనసు నేకాంతమునఁ జేర్చి

మ్రొక్కువాఁడె పరము దక్కువాఁడు

నిక్కి చూచునపుడె నిర్ఘాత మబ్బురా, వి...
 ఈశ్వరునిపై లగ్నముచేసిన హృదయమును ఏకాంతముగా
 వించి దైవస్వరూపము సందర్శించి మ్రొక్కువాడె మోక్షము
 గడింపఁగల్గును. వెట్టిగాఁ జూచినచో వానికేమియు గోచ
 రింపదు.

ఆ. ఎక్కువెట్టి మనుజుఁ డేకాంత మమరఁగా
 దక్కగోరుచుండు ధన్యుఁ డరయ
 బ్రక్కనుండు నెఱుక పరిపూర్ణమందురా, వి.
 జ్ఞానము మానవునకు సమీపముననే యున్నదిగావున దాని
 నొందుటకై దృక్పక్షి కేంద్రీకరించి ఏకాంతమున నీశ్వరరూప
 మును సందర్శింప యత్నించి కృతార్థుడవు కమ్ము.

తే. ఎచ్చుగచ్చులు నుడివిన నేమి ఫలము
 వ్రుచ్చువేషంబు పూనిన మూల మేది
 అచ్చుపడ తన్నెఱింగిన యతఁడె యోగి
 సచ్చిదానందపూర్ణుడౌ జగతివేమ! 1755

ఊరిక డంబములు పలికిన ఫలములేదు. కపటసన్యాసివేష
 ములవలన ఫలములేదు. ఆత్మజ్ఞానము గలవాడె యోగీశ్వ
 రుఁడు. సచ్చిదానందసంపూర్ణుఁ డనఁబడును.

తే. ఎండమావులచాడ్పున నుండు జగము
 లుండు పరమాత్మ యందును దండిగాను
 నిందుమదిలోన శోధించి నెగడవలెను
 మిథ్య యనునమ్మకము నీవు మీఱివేమ! 1756

ఈశ్వరతత్త్వమును బ్రహ్మాండమునందు, లోకములన్నియు
ఎండమావులవలె నిలుకడలేకున్నవి. పరిశుద్ధాంతరికరణముతో
తత్త్వవిచారముచేసి జగము మిథ్య; ఈశ్వరుఁడు నిత్యుఁడని
గ్రహింపుము.

ఆ. ఎంత కడుగ నోటి యెంగిలి పోవునే

యెల్ల కాలమందు నెంగిలితగు

ననుదినంబు చూడ నన్యతమాడెడు నోరు, వి.

అనుదినమును అన్యతమాడుచున్న యీనోటిని శుభ్రము
చేయవలయునన్న సాధ్యముకాదు. ఎంతకడిగినను నెంగిలి
పోదు. నోరున్నవఱకు ఎంగిలియు స్థిరముగా నుండునదియే.

తే. ఎదుట గాన్పించుదానిని యెంచరాదు

మదిని గుఱుతొంది యుండుట మానితంబు

సదయహృదయత సాక్షిగా సంతరించు

హృదయరంజక మపుడగు నెన్న వేమ! 1758

బ్రహ్మము కన్నులయెదుట గనుపట్టుచున్నను ఎంచుట కలవి
గానియట్టిది. అట్టిబ్రహ్మరూపముచు సార్వకాలీనమగు చిత్తసాక్షి
త్వము నొందుదువేని నిత్యానందము లభించును.

క. ఎందును తలఁచగ లేడట

పొందుగఁ బరమాత్మ నికను బొందుట యెట్లా

ముందుగఁ దను దా దెలిసిన

నందే పరమాత్మ తెలియు నవనిని వేమా! 1759

పరమాత్మ బిందును నిత్యముగా లేదని చెప్పుచున్నారు. దాని

పొందువిధ మెటులని సాధకుఁడు తొలుదొలుతనే గ్రహిం
చెనేని అందే (ఆతలంపునందే) పరమాత్మ గోచరించును.

తే. ఎదుట నిల్పినచూపులో నేక మమర
నెఱిఁగి మరగినతోడనే యెంచగాదు

మదికి లోవెలి బయలగు మఱుగుఁజేరు

స్థిరత చిత్తంబునకుఁ గూర్పఁ దివురు వేమ! 1760

ఎదుటిపస్తువుపైని దృష్టి నిలిపి దానియందు మనస్సు లగ్న
మైనప్పుడు యూరకుండక యా చిత్స్వరూపము నొందున
ట్టుల యత్నింపుము.

ఆ. ఎనిమిదక్షరముల నేర్పడ నెఱిఁగియు
వినియు కనఁగరాక వెలయువాని

తనువు మఱచి తెలియఁ దత్త్వాత్ముఁడగునురా,వి.

మనుజుఁడు అష్టాక్షరములం దిమిడియున్న యాభగవత్స్వ
రూపమునందు నెఱుగఁగల్గిన తత్త్వరూపుఁడు కాఁగలఁడు. అం
దులకు యత్నించువాఁడు తన్నుఁ దా మఱువవలయును.

క. ఎనిమిదిదిక్కులు బయలై

యెనిమిదిఁటికినారి కెన్న నెక్కుడుబయలై

వినరానిబయల నడచినఁ

గనరా యచ్చోట నన్ను గలసియు వేమా !

అష్టదిక్కులును ఆకాశరూపమున ననంతత్వము నొంది
షడధ్వముల కతీతమై యనిర్వాచ్యమగు తత్త్వము గనుము.

తే. ఎన్నిదినములు బ్రతికిన నేమి ఫలము

పిన్న పెద్దలు చెలరేగి పేరులేక

యన్నదమ్ములు నాపులు నందె చనిరి, వి...

పెద్దలు పిన్నలు మిగులనభివృద్ధిలోనికి వచ్చిగతించిరి. అన్నలు తమ్ములు ఆపులు ముందుగాఁ జనిపోయిరి. ఇఁక నెన్నిదినములు బ్రతికినను ఫలములేదని వేమన విరక్తిగాఁ జెప్పకొనుచున్నాఁడు.

తే. ఎన్నివిద్యలు నేర్చిన నెఱుఁగరాదు

తన్ను నిర్గుణమనుజ్ఞుఁడై తాఁకవలెను

‘నిర్ణయోనాస్తి, యన్నది నిండియుండు

గురునిబోధకు నన్యమే కొలఁది వేమ! 176

ఎన్నివిద్యలు నేర్చినను ఆత్మస్వరూపము గుర్తించుట చాలకష్టము. దైవము నిర్గుణుఁడనుభావము తనంతనే కలుగవలయును గాని నిర్ణయింపఁ దగినసాధనములు లేవు. “నిర్ణయోనాస్తి” యని గురువులు బోధించుచున్నారు.

క. ఎనుబది నాలుగు లక్షల

టనఁబరగిన జీవరాసులందును మును దా

జనియించువిధము దెలిసిన

మనుజుఁడెపో దారి గాంచు మహిలో వేమా!

ఎనబై నాలుగులక్షల ప్రాణికోటిలో తనమునుపటి జన్మవిధము నెఱింగినవాఁడే ముక్తుఁడగుచు.

ఆ. ఎల్లి నేఁడు నిన్న నేలాగునను; గాని

మనసు నిలుపువాఁడు మంచివాఁడు

శివుఁడు భర్తకర్త చింతింప నేలరా? వి...1766.

ఎప్పటికైనను మనస్సు నిలుపువాఁడు మంచివాఁడు. కనుక ఈశ్వరునియందు మనస్సు నిల్పి ఆయనయే సమస్తమునకు నా ధారమని ధ్యానింపుము. ఇతరవిచారము లనవసరము.

తే. ఎవ్వ రెవ రన నే నను నేమెఱిగియొ

తా నెవం డైన నెఱుంగనిమానవుండు

అడిగినపుడైన లక్ష్యంబు నమరఁజేయు .

గొంత తెలిసెడిఁగాదె యీవింత వేమ! 1767

తా నెవఁడో గ్రహింపలేని మానవుఁడు ఎవఁడవు నీవనినం తనే నేనేయని చెప్పుచున్నాఁడు. ఎదటివాఁడు ఎవఁడవు నీవన్నపుడు అందలి యంతర్ధర్మము లక్ష్యమునందుంచికొన్నచో తానన నెవఁడో గుర్తించుటకు పీలుగలుగును.

తే. ఎవ్వరెఱుంగనితత్త్వంబు నెఱుంగు టెట్లు

లోను చూడంగఁ జూడంగ లోక మగును

తలఁపు మఱపులు దాటుటే తన్మయంబు

నిత్యపూర్ణత సానందనిరతి వేమ! 1768.

ఎవ్వరికి నెఱుంగరానితత్త్వమును తా నెఱుంగుట దుర్లభము. కావున సర్వాంతర్యామియగు పరాత్పరుని ధ్యానించి అజ్ఞానమువదలి తన్మయత్వము నొందుట మంచిది.

క. ఏకాంత మిరవు గన్గొని

లోకాంతముఁ జేరఁబోయి లోబయలగునా.

పాకంబు బూని మించిన

నీ కింపగుచిత్పరంబు నెలవగు వేమా! 1769

ఏకాంత ప్రదేశమునఁ గూరుచుండి నిత్యానిత్యవివేచనను
జేయుచు ఆకాశతత్త్వము నెఱింగి మించినచో చిత్తును
పొందఁగలవు.

క. ఏకాంత మిరవు గన్గొను

శ్రీకాంతుని బ్రహ్మమయుని జిన్తయుఁ బరుని
స్వాకారరూపు సాక్షి ని

జాకారమె పరమపదవి యారయ వేమా! 1770

ఏకాంతప్రదేశమునఁజేరి లక్ష్మీవల్లభుఁడును, బ్రహ్మస్వరూ
పుఁడును, జ్ఞానమయుఁడును, పరాత్పరుఁడు నగు సాకారరూ
పుని భగవానుని దివ్యరూపము దర్శించుటయే పరమపదవి
యగును.

క. ఏకం బ్రహ్మ మనంగా

వైకల్పితమై జగంబు వారల కెల్ల

సాకారత్వము లుడిగిన

శోకము మోహంబు లేదు శుభమగు వేమా!

బ్రహ్మస్వరూప మొకటియేయని భావించి లోకులకు అటులే
యొలుంగఁజేయు సాకార నిరాకారవాదము లుడిగి వర్తించు
వానికి శోకమోహతీతమగు మోక్షము గలుగును.

క. ఏచినపంచేంద్రియసుఖ

సీచవ్యాపార ముడిగి నిజముగఁ దానె

లోచూపుఁ జూడ నొల్లక

వాచాబ్రహ్మంబు వదలవలదుర వేమా! 1772

మాటినూటికి చెలరేగు పంచేంద్రియములవలనిసుఖములను
వదలి ఆతఁడైనమును సంపాదించి వ్యామోహకరములగు వస్తువు
లను జూడక వాగ్దోచరమగు బ్రహ్మమును సందర్శింపఁ బ్రయ
త్నింపుము.

ఆ. ఏకసమమునందు నెఱుక గల్గినయోగి

పరు లెఱింగి చూడ భావమందు

ఆశ లేక మించి యన్నిట దా నగు, వి...1773

జ్ఞానసంపూర్ణుడగు యోగీశ్వరుఁడు ఇతరవిషయములలోఁ
బ్రసక్తికలిగించుకొనక నిశ్చలుడై యుండును. పరులకాయుత్త
మోత్తముఁడు ఆశాదూరుడై ప్రత్యక్షమగుచుండును.

క. ఏజనుఁడు గుణకదంబము

నీజగమునఁ బట్టనేర్చు నిమిడికపడఁగా

నాజనుఁడె ముక్తి కర్తృఁడు

రాజితపరిపూర్ణహృదయరంజక వేమా! 1774

ఏజనుఁడు గుణములను లోబఱచుకొని స్వేచ్ఛగాసంచరింపఁ
జాలునో యాతఁడే మోక్షమున కర్తృఁడు. జ్ఞానాధ్యులగువారి
రంజింప నేర్పుగల వేమనా! ఇది సత్యము.

క. ఏతత్త్వ మమర గోరెదొ

ఆతత్త్వము సరిగ నడపు మారసి స్వరముల్

ఖ్యాతిగ వర్ణము లెన్నక

యాతురత న్నిలుపు మదిని ననువుగ వేమా !

జాతికులభేదములకు లోనుగాక వాంఛితమగు తత్త్వముపైని
మనస్సుంచి అనుకూలములగు స్వరముల నెఱింగి మనస్సును శ్రద్ధా
విశ్వాసములతో నిలిపి కృతార్థుడవు కమ్ము.

తే. ఏది తినకయు బ్రతికిన నేమి గలదు

నాదునకు జిక్క దక్కనినరుస గనుము

భేదబుద్ధిని జూచిన బెనంగబోదు

సమత గలవాడె యోగ్యుడీ జగతి వేమ! 1776

నిరాహారుడై మనుటలోగాని వాదించుటలోగాని భేద
బుద్ధితో మెలగుటలో బ్రయోజనము లేదు. సమత్వముగా
నుండువాడే భూలోకమున నుత్తముడు.

ఆ. ఏది యేదని మదిలోని పాదు దెలిసి

కాదు కాదని పరికించి కనులు దెఱచి

ఆదిమూలము గనుచుండు నాత్మవేత్త

దాననే పరమానంద మాను వేమ! 1777

నిరంతరము ఈశ్వరసత్తత్త్వముడై మనోభ్రమలపాలుగాక
మఱపులేనివాడై పరమహంసస్వరూపమును కనుగొనుచు నాత్మ
వేత్త దాననే పరమానందమును బడయగలుగును.

ఆ. ఏమి కానిదాని నెఱుగుట లక్ష్యంబు

సాముచేసినట్టు సాధ్యపఱచి

నియమనిష్ఠ వదలి నిర్ణయ మండరా, వి... 1778

ఇదమితథమని నిరూపింపరాని బ్రహ్మస్వరూపమును సాము
నేర్చినటుల నేర్పుతోఁగాంచనేర్చి లక్ష్యముంచి నియమము
విష్మ వదలి మోక్షమునొందుము.

తే. ఏమిసాధనముల నంద నేమిఫలము

తామసాన్విత మగును క్షీఁ దగులుఁ బెట్టి

నీమనిష్ఠలు మదియందు నెఱపవలెను

మనసునిలుకడ గనునట్లు మనఃగ వేమ! 1779

ఇతరసాధనముల నెన్నిటి నవలాబించినను లాభములేదు.

కావున తన్ను తానుద్ధరించుకొనఁ దలంచినచో త మోగుణమును
చూర్తిగ వదలవలయును. మనస్సు నిలుకడనొందుటకు వలయు
నియమనిష్ఠ లవలంబింపవలయును.

క. ఏరికిఁ దక్కనిచింతయు

దారికిఁ దోడ్పడుట నెఱుక తనలో దానె

పోరుచు బైకొనుచుండును

సారెకు సమయింపఁ జూడు సరసత వేమా! 1780

ఎట్టివారికిని సాధ్యుఁడుగాని చిత్స్వరూపుని జ్ఞానసాహాయం
మున హృదయమునందే గని తన్మయత నొందుటచే నజ్ఞానము
తనంతన నశించును.

క. ఏవంక మనసు కలిగిన

నావంకను నింద్రియంబు లన్నియు నేగు

నీవంక మనసు కలిగిన

నేవంకకు నింద్రియంబు లేగవు వేమా ! 1781

మనస్సేదిక్కునకుఁ బోవునో ఇంద్రియములన్నియు నాది
క్కునకే బోవుచుండును. ఇంద్రియములవలన మోసపోక కడ
తేర నెంచినచో మనస్సును ఈశ్వరునిమీఁదికిఁ ద్రిప్పుము.
ఇంద్రియము లీశ్వరునియందే లీనమగును.

క. ఒకటని రెండని యెన్నుచుఁ

బ్రకటితముగ లెక్కఁబెట్ట బైకొనుచుండున్

నికరముగ నెఱుకదాఁటిన

సకలేశుని గాంచుటదియెసరసము వేమా! 1782

గురూపదేశమగు మంత్రమును నిశ్చలహృదయముతో జప
మాలదాల్చి ఒకటి రెండు మూఁడని లెక్కించుచు జపముగావిం
చునెడ జ్ఞానము లభించును. జ్ఞానము నతిక్రమించుచో నీశ్వర
సాక్షాత్కారమగును.

క. ఒంటరిగా నున్నప్పుడు

గంటికి మింటికిని నడుమ గాపురముగ నీ

యింటను గన్గొని పిమ్మట

జంటించు జితాత్మమయుని జపమున వేమా!

ఏకాంతముగా నున్నపుడు కంటికి మింటికి మధ్యనెలకొని
యున్న యీశ్వరస్వరూపమును హృదయమున నెలకొల్పి చిదా
త్మమయుండగు బ్రహ్మముతో లీనముగాఁ బ్రయత్నింపుము.

ఆ. ఒంటికంబమందు నొనర నంకణ మౌను

ఆరునంకణముల నమర నిల్పి

ఆవల నిక చూడ నమరును తత్వము, వి...

ఈశరీరము ఒంటి స్తంభపుమేడివంటిది. ఇందు ఆధారములు ఆఱును నారంకణములు. వీటినిదాఁటి అటుపైనియున్న బ్రహ్మమును సందర్శింపుము.

ఆ. ఒంటిమేడలోన నొనరంగఁ జూచిన

మంటిమింటినడుమ మహితముగను

కంటిజ్యోతిమిగిలి కలియ నెక్కుము హంస, వి.

ఒంటి స్తంభముమేడలో నిశ్చలమగు ధ్యానమునజూచినచో గొప్ప వెలుగు కానవచ్చును. దానినిపొందుటకై యత్నింపుదువేని హంసము నెక్కపలయును. (ప్రాణాయామసాధనము చేయవలయును.)

ఆ. కడఁకతోన నరుఁడు కామంబు గట్టినఁ

జిత్తమునను చికిలి చిత్తరూపు

కై వడి నిలనుండు ఘనుఁ డాతఁడేసుమీ, వి.

కామమును జయించి మనస్సును వశపఱచుకొని చిత్తరువు లొనిబొమ్మవలె విషయములకు లొంగకయుండెడువాఁడేయాత్మ స్వరూపుఁ డనఁబడును.

క. కడలేనియాదికాలం

బెడఁబడకుండఁగను జ్ఞాన మెఱుఁగకయున్న

విడువఁడు జడమతులను మఱి

నడువుఁడి ఘనులెల్ల ముక్తినట్టుగ వేమా! 1787

బ్రతికినంతకాలము విషయాదులకు లోనై జ్ఞానమును సమాధిపఁజాలని మందమతులతో స్నేహముచేయుట మాని ముక్తి

మార్గమును యోగ్యుడగువాఁడ నేవ్వేషించి సౌఖ్యము లొందుట
ముఖ్యకర్తవ్యము.

ఆ. కడుపునిండ సుధను క్రమముతో ద్రావిన
పాలమీఁద నేలఁబాటుమనసు

తత్త్వ మెఱుఁగువెనుక తన్వంగు లేటికి? వి...

తృప్తి నమ్మతము ద్రావినవానికి పా లక్కఱలేనట్లులే
మనస్తత్త్వము తెఱింగినవానికి ఇతరతత్త్వము, స్త్రీలతో భోగిం
చుట యనావశ్యకములు.

తే. కదలకుండఁగ మది నిల్చి కదిసి పట్టి
నిదురలో నిద్రచూచుచు నేర్పు మిగిలి
పదరకుండెడివాఁడె పో బ్రహ్మానిభుఁడు
నిదియే సంతోషముల కెల్ల నిజము వేమ! 1789

మనస్సును నిశ్చలముగా నుంచి సమాధిస్థుడవై నిదురలో
నుండి నిద్రాతత్త్వమును గ్రహించి తేనిపోనిడంబములను బలుకక
జాగ్రతను వహించితివేని బ్రహ్మము నొందగలవు. ఆ బ్రహ్మమే
సంతోషములకెల్ల నిధి యనఁబడును.

క. కదలని జీవములందును

తుదిమొదలుగనాటురుచులుతోలగకయుండున్
గదలెడి జీవములందును

వదలవు కష్టంబు సుఖము వసుధను వేమా!

కదలమెదలలేనిముదుసలివారికిఁగూడజిహ్వా చాపల్యము నశి
పదు. కదలిమెదలి స్వయంసహాయముతో వర్తించువారికిజిహ్వా

చాపల్యమేగాక కష్టసుఖములుగూడ పరిమళమందుననుటలూ
నాశ్చర్యమేమి?

క. కనుచాటు తప్ప కాగుటి
మననంబునఁ జేరి నొక్కి మార్కొనినంత
వినుచుండుఁ బ్రణవరవమును
గని దాఁటున నిర్గుణంబుగతి యగు వేమా!

కనుటెప్పచాటునైన నడ్డమురాసక లక్ష్యమును సందర్శింతు
వేని మహత్తరముగాఁ బ్రణవరవము వినిపించును. దానిని
దాఁటితిమేని నిర్గుణస్వరూపమగు బ్రహ్మము గోచరించును.

తే. కనులచూడ్కిని జెదరక కట్టి నొక్కి
తనువుపై నాస విడిచిన తావు బట్టి
యున్నమనుజుడై శివుడయా యుర్విలోన
నతనికేటికి సుఖదుఃఖవితతి వేమ ! 1702

దృష్టిని నొక్కిపట్టి శరీరమును మఱచి ఈశ్వరునియందు మన
స్సును లగ్నముచేసినవానికి ఏవిధములైన సుఖదుఃఖములును లేవు.
అతఁ డీశ్వరస్వరూపుఁడు.

ఆ. కనులఁ జూడఁబడని కలుషవిదూరుని
మనమునందు జేర్చి మరులుగొనక
తనకు ముక్తి లేదు తలపులు మొండైన, వి...
అపరిదృశ్యమానుడగునీశ్వరునిమనస్సునందుఁజేర్చి నిష్కా-
ముకుడై ప్రవర్తింపక పెక్కుతలంపులతోఁ బ్రవర్తించినయెడల
ముక్తి లభ్యముకాదు.

క. కప్పయు పామును బోరం

గప్పను సర్పంబు మ్రింగుకై వడి మెఱయం

గప్పను వెడలం ద్రోసెడి

యొప్పున నాచొప్పు దెలిసి యుండర వేమా!

మందూకముచు సర్పమునుబోరునెడ సర్పముమందూకమును
మ్రొగివైచును. సమర్థుడైనచో ఆపాముచుండి మందుకమును
విడిపించును. అట్లేమాయ జీవుని మ్రింగునప్పుడు విజ్ఞుడై గురువు
మాయను విడిపించును.

ఆ. కపటమైన పనులు కడఁబెట్టి చూడక

తత్త్వ మెట్లు తనకు తగులువడును

దగులువడినఁ గాని ధన్యత నొందఁడు, వి...

పరులవంచించు చెడుబుద్ధిని బోనాడినగాని తత్త్వముమాన
వునకు గోచరింపదు. తత్త్వముగోచరించినగాని మానవుఁడు
కృతార్థుఁడు కాఁజాలఁడు.

ఆ. కంబమునను జొచ్చి కడతేరిపోయెడి

తెలు వెలుఁగకయుండెఁ దిరిగివచ్చి

తెరువు దెలిసి దాఁట దేవుఁడందురు కదా,వి...

శరీరములాప్రవేశించి వెడలుచుండెడి ఈయవస్థలను తెలిసి
కొని ఏతదతీతుఁ డగుటయే ఈశ్వరత్వము నొందుటయనియం
దురు. దాని నొందినవాఁ డీశ్వరుఁడె.

క. కర్తజ్ఞానేంద్రియములు

నిర్తలహృదయమున జేర్చి నిర్గుణమతితో

ధర్మంబని వివరించుట

మర్త్యం బధ్యాత్మ యోగమహిమము వేమా!

కర్తేంద్రియమును జ్ఞానేంద్రియమును ఈశ్వరవిచారమున
కుపయోగించుచు హృదయమును నిర్గుణముగావించి ధర్మాధర్మ
వివేచనముఁ జేయుచు నుండుటయే అధ్యాత్మయోగ మనఁ
బడును.

ఆ. కల్ల నిజము తెలిసి గాలిభూతము రోసి

యింటిమీఁద నాస యేల విడరొ

నీటిమీఁద బుగ్గ నిలుకడ కాదయా, వి...1798

మానవదేహమునకుఁ గలస్థిరత్వము అస్థిరత్వము తెలిసికొని
ప్రాణవాయువు మిగులఁ జంచలమైనదని గుర్తించిగూడ జనులు
దేహముపై వ్యామోహము మానలేకున్నారు. నీటిబుగ్గలవంటి
యీమేచులకు నిలుకడ యెక్కడిది?

తే. కలుషములనెల్ల ఖండించు గతి నెఱింగి

చిన్తయానందపట్టాభిషిక్తుఁడైన

వాని నెన్నంగఁదరమె యీవసుధయందుఁ

బరశివుం డని వర్ణింపఁబడును వేమ! 1799

పాపకార్యముల నన్నింటిని విసర్జించి జ్ఞానానందసామ్రాజ్య
మునకుఁ బట్టాభిషిక్తుఁడైయుండు మహాత్ముని వర్ణించుట యశక్య
ము. ఆతఁడు కేవల మీశ్వరస్వరూపుఁడు.

ఆ. కాంతపై నిప్రేమ స్వాంతము రంజించు

జింతదీటు దరుణి చిక్కునపుడె

వింతయమరఁ బోదు విశ్వసాక్షిని గూడ, వి...

స్త్రీని వలచినపుడు మనస్సున కానందముగానుండును. చెలువచేతికిఁ జిక్కి నేని చింతలన్నియుఁ దీటిపోవును. పరమేశ్వరునితో లీనమగుచో శాశ్వతానందమేగాని యిట్టితుచ్ఛమగు నింద్రియసుఖము లభింపఁజాలదు.

క. కించిన్తాత్రమును మదికిఁ

జంచలమును బుట్టనీక జాగ్రతతో నా

నంచితమగు గురుభక్తిని,

మించినపరిపూర్ణమూని మెలఁగుము వేమా.

ఇసుమంతైనను మనస్సును చలింపనీయక మెలఁగువతో గురూక్తమార్గమున నాత్మధ్యేయము చేయుటయే ముక్తి కనువగు మార్గము.

ఆ. కీలుదెలిసి మదిని గేవలాత్మను గూడి.

భావమందు సొక్కి బయలు దాకి

చేరియుంట ముక్తిఁ జెందంగఁ బూనరా, వి...

ఆధ్యాత్మిక విద్యారహస్యమును గ్రహించి హృదయము నాత్మతో సంయోగించి తన్మయమున చిత్స్వరూపమును జేరితి వేని ముక్తి సముపలభ్యమగును.

క. కుండలియోగము దెలిసిన

బండాలుము యోగి కేల బాలికబొందం

దండిగ నాతను వందునె

మొందుగ నిల ముక్తికాంత మెలఁగుర వేమా!

కుండలినీయోగము నెఱింగిన యుత్తముఁ డనుయోగికి కాంతాసంగముముతోఁ బనియుండదు. ఆట్టియోగి హృదయమున. ముక్తికాంత సంచరించుచుండ నింకఁ బరకాంతతో నేమిపని?

ఆ. కేవలాంతరాత్మ జీవుండు నిజమని

పట్టివాదులాడువారి ద్రోక్కి

ద్రోక్కి పట్టి నాల్క తుదిఁ గోయ పాపమా? వి.

కొందఱవివేకులుఅంతరాత్మయేజీవుఁడనివాదించుచున్నారు. ఇటుల మిథ్యావాదముచేయువారి సిగఁద్రోక్కిపట్టి నాలుక గోసినను పాపము కలుగ నేరదు.

ఆ. కొండమీఁద జ్యోతి కొమగు దీపింపఁగా

నిండి పూర్ణముండు నిబిడముగను

అండఁజేరకున్న నంటగరాదయా, వి... 1805

హృదయస్థమగు సహస్రారకమలమున సంపూర్ణమగు ప్రకాశముకలదు. ఆజ్యోతిస్వరూపము నాశ్రయించి దరిచేరకున్నచో మోక్షము లభింపఁజాలదు.

ఆ. కోరి మదిని గురుని కొలువు జేయుట మేలు

గారవమున దెలుపు గహనవిద్య

దూరదృష్టి నిలిపి తొడరుట మోక్షంబు, వి...

గురువులను ప్రార్థన చేసి కోరికొనినచో నాపరించి రహస్య

మగు నధ్యాత్మ విద్య నిత్తురు. దాని నార్జించి దూరదృష్టితో
మెలఁగుదువేని మోక్షము లభించును.

క. క్రమమున దేహాత్రయములు
విమలజ్ఞానంబుచేత వివరించినచో
నమలం బగునస్తోకము
కొమరొప్పగ జాగ్రతందు గూడును వేమా!

దేహాత్రయములను (స్థూలసూక్ష్మకారణములు) నిర్మలమగు
జ్ఞానదృష్టిని వివరించి గర్హించినచో నందు అమలమగు జ్యోతి
స్సు అపరాత్తరూపము కనుపట్టును.

తే. ఖండపరశువుఁ బూజింప దండిదౌవి
భూతి నిచ్చును గావున నీతి గలిగి
శివుని బ్రార్థించుతరి ననుభవము నందఁ
జేయు నైశ్వర్య మిచ్చుటచేత వేమ! 1808

శివునిఁ బ్రార్థించినవారికి సమస్తములగు నైశ్వర్యములు లభిం
చును. శివునియోగాద్యనుభవరూపమునఁ బ్రార్థించిన యెడల
నాతఁ డణిమాద్యైశ్వర్య ప్రదానముచే సాధకులఁ దృప్తి
పఱచును.

తే. గట్టురాచూలిపతియైన గంగధరుని
గుట్టు మదిలోనఁ దెలిసినఁ బట్టువిడక
చట్టువలె మనమందుట శాశ్వతంబు
దిట్టయగునట్టి యాతఁడె తెలియ వేమ! 1809

ఈశ్వరుని తత్త్వమును హృదయమున నెలకొనిపి నిరంతర
ధ్యానమునఁ దన్తయత్త్వము నొంది నిశ్చలముగ నుండువాఁడె
ముక్తుఁడని తెలిసికొనుము.

తే. గగనగోచరనిర్గుణగమ్య మూని

తమము మీఱినధ్యానంపుతత్పరమున

దెమల కందుట మోక్షంబు తెరువు గాదె

విమల సుజ్ఞాన మబ్బిన వెలయు వేమ! 1810

చిద్గమ్యమగు తత్త్వము నొంది యజ్ఞానముచు రూపుమాపి
నిరంతరధ్యానముతో నుండుటయే మోక్షము. అది జ్ఞానశాక్తికి

మాత్రమే లభించుగాని యన్యులకు లభింపదు.

తే. గమనగమ్యనిరాలయగతిని మనసు

సమరసత్వంబుగా నెంచి సాక్షి యగుచు

భ్రమ లడంచిన బ్రహ్మంబు బట్టబయలు

క్రమ మెఱుంగమి లోనెల్లఁదమమె వేమ! 1811

చిత్స్వరూపమునందు హృదయమును నిరామయముగా నెల
కొల్పి తాను సాక్షియై బ్రాంతులను దొలంగించుకొన్నయెడల
బ్రహ్మము బట్టబయలగును. లేకున్నచో అంత స్తమము నశింపదు.

తే. గగనగోఽన్యనిరాలయ ఘట్టమందు

విమలనిర్మలనిష్కళవేదిఁ జేరి

తన్ను గని చింత చేయుటే తత్పదంబు

గురుకటాక్షము లభియింప గుదుర్గు వేమ. 1812

చిద్దోప్యమును నిర్మలమును నిష్కళమును అగు నాపరేశుని
చింత జేయుటయే తత్పరము. అయ్యది గురువుల కటాక్షము
గలవారికే లభించి సాధ్యమగును.

ఆ. గుడులు దేవతలని గుర్తులు గావీంత్తు
ముష్టిబాపలనుచు మూల్గనేల

మొప్పెలకును దారి మురియఁగఁ జూపిరి, వి...

గుడులు దేవతలను బ్రాహ్మణులు తమ జీవిక కై ఏర్పఱచిరని
మూర్ఖులు ఏడ్చుచుందురే కాని బ్రహ్మప్రాప్తికి మూర్ఖుల కీవిధ
మునఁ జూపిరని గ్రహింపలేరు.

ఆ. గుణికి జ్ఞానమహిమ గోరంతఁ జెప్పిన
కొండ యగును వాని గుణముచేత

గుణవిహీను కెట్లు గుదురు నారీతిగ, వి...

గుణవంతునకు జ్ఞానమహిమ నలుసంత చెప్పినను కొండంత
యగును; కాని గుణహీనునకు మాత్రము అట్లు కాదు.

ఆ. గురువు లేక విద్య గుఱుతుగా దొరకదు

నృపతి లేక భూమి తృప్తి గాదు

గురువు విద్య లేక గురుతరద్విజుఁ డౌనె? వి...

గురువులేనిచో విద్య నిస్సందేహముగాలభింపదు. రాజులేకు

న్నచో పరిపాల్యులగు ప్రజలకు భూమి భోగ్యము కాఁజాలదు.

గురుడు విద్యలేనివాఁ డెన్నఁటికిని బ్రాహ్మణుఁడు కానేరఁడు.

తే. ఘనచిదాకాశమైన్యక్తిగతి నెఱింగి

యనిలరేచకపూరకం బనువుగాను

పనుపడఁగ లాగి కుంభించి పాటుపడర
మనెదు సుజ్ఞాన మమర నేమరక వేమ! 1816

బ్రహ్మస్వరూపమెచిదాకాశమనునంశమును గ్రహించి రేచక
పూరకకుంభకాదులచే బ్రాణవాయువును వినియోగము గావిం
చుచు పాటుపడినయెడల జ్ఞానివై కడతేరగలవు.

ఆ. చింతమానుకొనను జేరిన నలకాంత
వింతఁ జూపి చనును విడువరాదు
పంతగించి దాని పట్టిననే మేలు, వి... 1817

మనస్సును విశ్వసించినఁ దప్పత్రోవల నీడ్చుకొనిపోవును.
గాన నట్టులు పోసీయక పట్టియుండుటయే మేలు.

తే. చిన్తయానందపురి నడిసీమఁ జేరి
తన్తయుండై న పరశివతత్త్వవేత్త
మన్తయంబగు రాజ్యంబు మఱిగి యుండు
జన్తరాహిత్యమందు నిజమ్ము వేమ! 1818

చిన్తయానందము నొంది పరశివతత్త్వవేత్త యగువాఁడు
మనోరాజ్యమును పొందించుచు జన్తరాహితుడై యుండఁ
గలఁడు.

క. చెప్పియుఁ జూపఁగ రానిది
మెప్పుగ మదిలోనఁ జూచి మెలఁకువతోడన్
త్రిప్పులు వడకయ చూచిన
నొప్పుగ జగ మెల్ల నిండి యుండిన వేమా!.

నోటితో చెప్పటకును కంటికి చూపుటకును వీలుకానట్టిది
పరబ్రహ్మస్వరూపము. కావున భ్రాంతిరహితమగుదృష్టితో
చూచిన లోకముల నిండి కాన్పించును.

తే. చెప్పవచ్చును దానెంతో చేసినట్లు
ముప్పు త్రిప్పలు దలఁగను మూలమేది
చెప్పమాటలు తనమది సేతలగునె,వి... 1820

ఎదటివాని కెన్నివార్తలనైనను జెప్పవచ్చునుగాని మనస్సు
భ్రాంతికి లోనుగానిమార్గము నెఱుంగుట చాలకష్టము. మాటల
నెన్నియేనియెదటివానికిఁ జెప్పటసులభమెగానితానాచరించుట
యసాధ్యము.

ఆ. చెలిమితోడ ముందు చింతించి గగనంబు
బలముతోడ బ్రాకి భావ మూని
ఫలవిహీనమైన భావచింతయమంది
విలయమందువాఁడు విభుఁడు వేమ! 1821

మొదట సమభావముతో మహద్భావమును సందర్శింప
నేర్చిపిదపనిశ్చలదృష్టితో నవలోకింప నభ్యసించి ఫలరహితమగు
జ్ఞానస్వరూపమును గనుగొని మరణించువాఁడె యుత్తమోత్తమం
డనిచెప్పఁబడును.

ఆ. చక్కగాను మదిని సాధించి కనవలె
నిక్కి చూచునెఱుక నేర్పుమీఱ
ముక్కుతుదిని చూపు ముదమందఁ జూడరా,వి.

నానాగ్రమందు దృష్టి నిలుపు తెఱఁగును చక్కగా నభ్యసించి పిదప నారీతినీ చేసి బ్రహ్మమును సంతసముతో సంశోధించి కనుగొన యత్నింపుము.

తే. చేరి యష్టాక్షరము లెంచి దారిమిగిలి
కోరికలు లేనిమోక్షాధికారి యగుచుఁ
బోరి చిత్పదమందినఁ బొంచి మించు, వి...

అష్టాక్షరిమంత్రమును జపముగావించుచు జ్ఞానమార్గమును గ్రహించి నిష్కామముగా బ్రహ్మస్వరూపము సందర్శింపనేర్చి చిత్పదమును జెంది సుఖింపుము.

ఆ. చక్కఁజేసి మదిని సాధింప నేరమి
ముక్కుమీఁద దృష్టి మొనయు టరుదు
నిక్కమైనజ్యోతి నిన్నంటియుండురా, వి...
మనస్సును చక్కఁచేసికొనకుండునంతవఱకు నానాగ్రమున దృష్టి నిలుచుట కష్టము. దృష్టి నిలిచెనా పరబ్రహ్మము సర్వము నీలొ నివసించియుండును.

క. చక్కనిపూనికతోడను
ముక్కుతుద న్నిలిపి మనసు మూలము గనమి
స్తక్కదు నిత్యవినోదము
దృక్కగునాబయలు సేర దృఢమగు వేమా!

నిశ్చలమగు ప్రయత్నముతో నానాగ్రమునందు దృష్టిని నిలిపి మనోమూలముఁ బటుతరముగా నందుఁ జేర్చినచో బ్రహ్మస్వరూపము బయలుపడును.

ఆ. చందమామ వెలుగు జక్కగా బరికింపు
వెన్నెలం దలరెడి వెలయు బయల
దానిరూపుఁ దెలియఁగానె ముక్తిఘటిల్లు,వి...

చంద్రబింబమునందు గల వెలుగును జక్కగా బరికించి
పిదప వెన్నెలయందున్న వెలుగును బరికింతువేని బయలుగోచరిం
చును. దానితత్త్వమును గ్రహించెదవేని ముక్తి లభించితీటును.

ఆ. చదువులందు లేదు శాస్త్రంబులను లేదు
వాదములను దైవభేదములను
బయల నున్న ముక్తిఁ బొందించి మాడరా,వి...

చదువులలోను శాస్త్రములలోను వెదకినఁ గానరాక తదతీత
మైన రూపముతో బయలునున్న ముక్తిని కనుగొనుము.

ఆ. చదువులన్ని చదివి చాలవివేకియై
మగిడి తన్నెఱుంగక మందజనుఁడు
విసుగుచదువటంచు వెట్టియై చెడిపోవు,వి...

మానవుఁడు సమస్తవిద్యలు శ్రద్ధతో నేర్చి ఆత్మతత్త్వమును
గ్రహింపఁజాలక చదువులన్నియు నిష్ఫలములు. ఇందులకై విలువ
గల కాలము వ్యయము గావించిననుకొని వెట్టితో గడబట్టు
చున్నాడు.

ఆ. చాయలోనిచాయఁ జక్కగా గుర్తించి
కోయవలెను భ్రమలఁ గొంకులేక
మాయమాయ మానుమహిదత్త్వమందురా,వి.

జ్యోతియందు జ్యోతిస్స్వరూపముగనున్న బ్రహ్మముచుగను
తొంచి భ్రమలను మొదలంట నశింపఁజేసినయెడల మాచు గుం
తరించి తత్త్వము లభించును.

తే. చూపురూపుల రెంటిని జూచి దాని
నిరుకు తెలియంగ మదినుంచ నేర్పు గనుచు
గాపురంబగు కైవల్యకార్యమాను
నిర్మలజ్ఞాని పని బూని నిజము వేచు ! 1810

చూపును రూపును వికృతముఁజేసి మనస్సును తదాయత్తముఁ
జేసి యందఁరహస్యములఁగనిపెట్టుచు కైవల్యము నొందుటకై
యత్నము సేయవలయును.

తే. చూపులో చూపు వెలిచూపు చూడనేల
నాదియంత్రము లేనట్టి దచల మగును
వేదగురుమూర్తి మది నెంచు వేగముగను, వి.

ఆంతరంగికమగులక్ష్యమును చూచి యచలమగు తత్త్వమును
మనస్సునందు చేర్చి ధ్యానించుట ముక్తికి సాధనము.

తే. చూపురూపుల రెంటిని జూచి దాని
నన్నియును గాక తన్ను దా గన్నదాని
నిర్మలంబుగ మది నెంచు నిర్మలుండు
నిర్గుణబ్రహ్మ మరచేత నిలుపు వేమ ! 1832

చూపును రూపమునుబాగుగా సందర్శించి వానియందులక్ష్య
మును పదలియ్యాశ్వరునిపై విశ్వాసముంచి నిర్మలమతితో వృత్తించు
వాడె పుణ్యాత్ముఁడు. వానికి నిర్గుణబ్రహ్మమతిచేతఁ జిక్కును.

ఆ. జగమునందు లేదు జలములందును లేదు
నిగమవేద్యమైన నిజపదంబు
సగుణనిర్గుణముల సాధించి చూడ రా, వి...

బ్రహ్మము నిగమవేద్యము. అది లోకములయందుజలమునం
దునులేదు. సగుణోపాసనము నిర్గుణోపాసనములు విసువక గావిం
చినచో నీవు సందర్శించి కృతార్థుడవు కాగలవు.

ఆ. జతుక మగటురీతి జాబిల్లి వెలుగంది
ప్రతిఫలింప గుఱిని బరిణమించి
వెదుకవలెమ మదిని వేదాంతమర్తము, వి...

లక్క-కరఁగి యితరవస్తువులను అంటునటులుహృదయమును
కళాసాక్షాత్కారమున గోచరించు చంద్రజ్యోతియందులీనము
గావించి వెదుకనేర్చినచో వేదాంతరహస్యము (బ్రహ్మము)
కన్పించును.

ఆ. జననమరణవేళ స్వాతంత్ర్యమా లేదు
తేను లేదు మున్ను పోను లేదు
నదుమఁ గర్తననుట నగుఁబాటు గాదంటే, వి...

మానవునకు జన్మమున మరణమున స్వాతంత్ర్యములేదు. ధనము
వెంటతీసికొని వచ్చుటలేదు. ఆర్జించినది కొనిపోవుటలేదు. ఇట్లు
లుండ అవివేకులు మేమే యన్నింటికీ గర్తలమనుట నవ్వల
బాటు కాదా!

ఆ. జాతికులములంచు జనులెల్ల బద్ధులై

బ్రహ్మస్వరూపపద్ధతి.

శ్రీమద్భగవద్గీతా 705
(గం. ౧౦. శ్లో. ౧౦)

భావపరమునందు ప్రాలుమాలి
చచ్చిపుట్టుచుండు జడమతు లై భువి, వి...

జాతి యని కులమని ఎల్లజనులు బద్ధులై వివేచనశూన్యులై
జననమరణములను జడత్వమువలన పొందుచుందురు.

ఆ. జాతిమతము విడిచి చని యోగిగా మేలు
జాతితోనె యున్న నీతివలదె
మతము బట్టి జాతి మానకుంట కొఱంత, వి...

యోగిగా నెంచినవాఁడు జాతిమతములను వదలుట మంచిది.
జాతి నాశ్రయింతుమేని నీతి నెన్నఁటికి వదలరాదు. ఏమతము
వాఁడైనను జాత్యనుచారములగు దురాచారముల వదలకుంట
దోషము.

ఆ. జీవభావ మెఱుంగఁ జెడ దెన్నటికి మతి
దైవమును నెఱుంగ దనరు బుద్ధి
తేజ ముదయమంద దిమిరంబు నిల్వదు, వి...

జీవమర్థమును తెలిసికొని యున్నచో తేజము గలిగినతిమిర
ములు నిలువనట్టులనే విఘ్నములు లేక బ్రహ్మత్వము నొందఁ
గల్గుదురు.

ఆ. జీవవశమురీతి జిన్తాత్రతను మించి
భావమమత నమరు పట్టుఁ బట్టి
కలియుహంస మదిని గర్తృసన్నాప్యసియై, వి...

జీవునకు వశంగతమైన చిన్తాత్రతను అతిక్రమించి భావమును

బ్రహ్మముపై నెలకొల్పి హంసను కదిపి కర్తసన్యాసి వగుదువేని
కడలేరగలవు.

క. జవదాట నేల గుటిగా

భవహారమగు భక్తి బూని పరిపక్వముగా

ధ్రువమైన బయలు జేరగ

శివమంతయచింతయంబు చేకురు వేమా! 1840

లక్ష్యమునువిసర్జింపక పాపములబోకార్చి ఈశ్వరునియందు
భక్తిగలిగియున్నచో కర్తము పరిపక్వమైచిత్స్వరూపము నొం
దగలడు.

ఆ. జాలి నొందరాదు జవదాటి కనరాదు

ఆదిమూల మైనయాత్మమటుగు

పోరిచేరి పొంది పూర్ణము నందురా, వి...

ఆత్మరహస్యమునకుగల మూలతత్త్వము కాంచజాలమైతి
మేయని విచారపడినను యోగనియమములు పరిత్యజించినను
లాభములేదు. ఇంద్రియముల జయించి ఈశ్వరతత్త్వమునొంద
వలయును.

ఆ. జ్ఞాననిష్ఠఁ బూని మేను మఱచువాఁడు

కామిగాఁడు మోక్షకామిగాని

నీమనీష్ఠలుడిపి నిర్గుణ మందురా, వి... 1842

జ్ఞాననిష్ఠ కలిగి నిస్సృహఁడై యుండువాఁడు మోక్షకామి
యగుగాని కాముకుఁడు కాఁజాలడు. కావున నియమనిష్ఠలు
మాని నిర్గుణబ్రహ్మము నొందుము.

క. తక్రముతో నుద్భవమై
తక్రమున దేలు వెన్న తరబడి సంసా
రక్రమమున బుట్టియు మన
చక్రము గుర్తింప నగును జతురత వేమా!

తక్రము (మజ్జిగ)లో బుట్టి దానినుండి వేలుపాటునొంది
పరిదృశ్యమానమగువెన్నవలె సంసారమునఁ బుట్టియు నద్దానినుం
డి జ్ఞాన మేర్పడవలయును.

క. తననిజరూపము జూడం
గను దగుమార్గంబు తెలియఁ గావలె నన్న
ఘనగురునియండ జేరక
యొనఁగూడునె సాముఁ జేయ నుర్విని వేమా!

అత్తరూపమునరయవలయునని కోరికగలిగియున్నచో గురు
నియండను జేరి మెలఁగవలయును. లేకున్నచో నెంతవానికేని
యాత్తరూపము గోచరింపదు.

క. తనలోపల సకలంబును
తనరం దా నగుట నెఱిఁగి తారక మాత్మం
గనుఁగొనుచు బరిణమించిన
మనుజునకును ముక్తి గలదు మహిలో వేమా!

తనలోనే సమస్తమును గని తానే సమస్తస్వరూపుడగు
నట్లుభావించి తారకమును బాగుగా గుర్తించి సమత్వము
నొందినవానికి ముక్తి యవశ్యము గలదు.

క. తనలో సర్వం బుండఁగఁ

తనలోపల వెదుకలేక ధర వెదకెడి యీ

తనువుల మోసెడియెద్దుల

మనములఁ దెల్పంగవశమె మహిలో వేమా!

తత్త్వమంతయుఁ దనయందేయుండఁగా నెచటనోగలదని
వెదకసాగు అవివేకులు దేహభారము మోయు పశువులవంటి
వారు. వారికి తత్త్వబోధగావించుట యశక్యము.

క. తనమతమును తా నెఱుఁగఁడె

మనమునఁ దలపోయ నెవని మార్గం బగునో

యనయము నీజాలంబును

గని మెలఁగుట ముక్తి కిరవు గదరా వేమా!

తాను మోక్షార్థమై యవలంబించు మతమేదియో తా నే
మార్గము నాదర్శముగా నుంచికొనెనో యనునంశము అందలి
రహస్యము గుర్తించుటయే ముక్తిప్రధానకారణము.

క. తనుఁ దా దెలియుట తత్త్వము

తన కన్యులు బోధనేయ ధరలో గలరా

తను దాఁ దెలియక యుండిన

తన కెవరును తెలుపలేరు తథ్యము వేమా!

తత్త్వమనఁ దన్నుఁ దాఁ దెలిసికొనుటయగును. ఈవిషయ
మును దృష్టాంతసమన్వితముగ నెవరు తెలుపలేరు. స్వయముగా
నీవిషయమును గ్రహింపఁజాలనివాని కెవరు బోధింపఁజాల
రనుట సత్యము.

తే. తాను తానైన బయలున దనరి బుద్ధి
పూనికను నిల్చునప్పుడే పూర్ణమంది
నిర్ణయో నాస్తి సర్వత్ర నిందునదియె, వి...

జీవుడై యీశ్వరుడనుభావమును గ్రహించి నిశ్చలమగు
సమాధియోగమునొందుట పూర్ణతత్త్వము. ఇందునకు శాస్త్రీ
యములగు నిర్ణయములు లేవు. ఆత్మతత్త్వము సర్వత్ర నిండి
యున్నది.

ఆ. తావు లేనిచోట తావు తానైయుండు
తావు గలుగుచోటఁ దానుఁ బేఁడు
తావు తానె యైనఁ దత్త్వంబు తెలియునా? వి.

శూన్యమునఁ బూర్ణుడై పూర్ణమున శూన్యుడై చిత్రముగా
పరాత్ముడు వెలుగుచున్నాడు. తావు తత్త్వము అయియున్న
ఈశ్వరునిమహిమ గుర్తింపుము.

క. తొమ్మిదిబొట్టలతిత్తిని
నమ్మి శివుని దలచ లేక నశియింతువు నీ
విష్కపి గృధ్రచయంబులు
సమ్మతిగా నిన్ను దినును చక్కఁగ వేమా! 1851

నవరంద్రమయమగు నీశరీరమును నమ్మి ఈశ్వరుని సేవింపవేని
నశింతువు. ఇయ్యది (దేహము) చివరకు గద్దలపాలగునేకాని
యుపయోగింపదు.

ఆ. త్రాడు పామటంచు తాఁ జూచి భయపడుఁ

దెలిసి త్రాడటన్న దీటు భయము

భయము తీటినపుడె బ్రహ్మాంబు తా నగు,వి...

అజ్ఞానమునఁ ద్రాడే పామని నమ్మినచో భయముకలుగుచుండును. అట్టిభయజనకమగు భ్రాంతి తీతెనా ఆనందముకలుగును. అటులే సంసారము భ్రాంతిగాని నిజముకాదని తెలిసెనా? ఆనందమయమగు బ్రహ్మము లభించును.

తే. దర్పణంబున దనరూపు తగిలినట్లు

నేర్పుగలిగినమదిలోన నీదురూప

మర్పణంబుగ నెటుకలో నడచిచూడ

నోర్పు కలవాడె నేర్పు తా నొనర వేమ!1853

అద్దములోఁ దనరూపమునుజూచునట్లు హృదయమున నీశ్వరరూపమును సందర్శింపనేర్చి జ్ఞానశాలివై వర్తింతువేని మోక్షము నీకు సులభసాధ్యము కాఁగలదు.

క. దాపున నున్నది యద్దము

రూపున నీరూపుఁ జూచిరూఢిగ గని యా

పాపకు లోనగుచూపున

బ్రాహ్మై శివుఁడుండుఁ గనుము పనుపడి వేమా !

జ్ఞానమను అద్దము నీకు సమాపముననే యున్నది. అందు నీ యాత్మతత్త్వమును గుర్తించి దర్శించి యంతర్దృష్టిలో నిలచి యున్న ఈశ్వరస్వరూపమును దిలకించుటకుఁ బ్రయత్నింపుము.

ఆ. దూరయోచనలకు దూరమా దైవము

తనువు దూరమైన దగులునపుడు
జీవి దవ్వచేయ దేవుడై నిలుచును, వి...1855
అలోచనలను చేయుచు కాలక్షేపము గావించుచో
దైవముమిగులదూరమగును. అలోచనలు దేహమునకు దూరము
గావించినచో బ్రహ్మము సమీపించును. అలోచన లంతరింపఁ
గనే మావపుం డీశ్వరత్వమును బడయును.

ఆ. దేహమూలమందు దేహి దేవుఁ డటంచు
దెలిసియున్న బుధులు తీర్థయాత్ర
లరయ బోరు జగతి నాత్మ తామైయునికి, వి.

శరీరములోనున్న జీవియే దేవుడని తెలిసినబుధులు (అనఁగా
జ్ఞానులు) తామే దేవరూపులు గనుక తీర్థయాత్రలకుఁ బోవరు.
తామే యాత్మరూపులమని యెఱుంగుదురు.

ఆ. దొమ్మ మాయుకొఱకు నమ్మవారికి వేఁట
లిమ్మటం డ్రిదేమి దొమ్మతెవులొ?
అమ్మవారిపేర నందఱు దినుటకా, వి... 1857

గ్రామములలోనేవేనివ్యాధులు ప్రబలినచో నది నివారించు
టకు అమ్మవారికి వేఁటలను బలియిమ్మని కొందఱు బోధించుచుం
దురు. అది యేమిరోగమో యట్లుచెప్పటకు? అమ్మవారిపేరు
తోఁబొట్టనిండఁ దినవలెనని కాఁబోలును.

ఆ. ధాత్రిజనుల కెల్లఁ దగ నెఱింగించెద
నొనర హరు నెఱుంగు నుపమ యొకటి
మనసు చెదరనీక మహిమతోఁ జూచుటే, వి...

ఈశ్వరుని చూచుటకు మనస్సును నిశ్చలముగా నుంచుట
యొక్కటియే మంచియుపాయము. ప్రపంచమున కంతటికిని
సులభోపాయము నెఱుంగజేయుచున్నాడను.

క. నాదము దెలిసినయోగియే

వేదాంతములోన నున్నవిధి దెలుపుమది

న్నాదంబె ముక్తిపదమని

యాదరమున జనులతోడ ననరా వేమా! 1859

ప్రణవనాదము నెఱింగిన యోగీశ్వరుడు వేదాంతమునందు
గలమూలతత్త్వమునంతయు బోధింపఁ గలుగును. ప్రణవనా
దమే ముక్తిపదమని యచుభవవిదులు లోకములో సాటనగును.

ఆ. నాదునాదు గూడి నామరూపంబైన

నాదులోన నాదు నాటియుండు

వాదుఁ జేయువారు వర్ణింపలేరయా! వి ...

శబ్దము శబ్దమును ఒక్కటిగా చేరి నామరూపాదుల నొంది
ప్రపంచమునందంతటను వ్యాపించియుండును. కాని దీనిని మూ
ర్ఖులు తెలిసికొనఁజాలరు.

క. నాలుగువీధుల మధ్యను

మేలుగ బ్రహ్మాంబు నుండ మెలఁకువతోడం

జాలగ గురుమూలంబున

వీలుగఁ బొందంగ నగునువినరా వేమా! 1861

నాలుగుతత్త్వములతోఁ గూడికొని బ్రహ్మము జాగ్రదవస్థ

నొందియుండును. కావున గురునిసాయమునఁ గృషిచేసి బ్రహ్మ
మును బడయుటకు శక్తికొలది ప్రయత్నింపుము.

ఆ. నిజము వరుస నెఱిగి నిర్గుణత్వం బంద
పలుకులోనిశబ్ద మలర దెలియఁ
బలుకకుండువాఁడె పరమాత్మఁడందరు, వి...

సత్యమును గ్రహించి నిర్గుణస్వరూపమగు బ్రహ్మము నుపా
సించి ప్రణవనాదముచు భక్తిశ్రద్ధలతో నాలించి యానందించు
ధన్యుఁడు పరమాత్మతో సమానుఁ డని చెప్పుదురు.

తే. నిత్యసత్యనిరామయనిర్గుణంబు
మృత్యుసమదృష్టిలో నెంచి మిన్నకుండి
భృత్యభృత్యానురాగుఁడై భుక్కుటి నంటి
నృత్యమాడుచు నుండుటే నియతి వేమ! 1863

నిత్యము, సత్యము, నిరామయము, నిర్గుణమనగు బ్రహ్మ
మును, మృత్యువును సమానదృష్టితోఁగాంచుచు విషయాదు లుజ్జ
గించి పరిజనమును బ్రేమించుచు భుక్కుటియందున్న జ్యోతినంది
నృత్య మాడుటయే యోగనియమ మనఁబడును.

తే. నిత్యసత్యవ్రతాచారనిపుణుఁడ వయి
పరమధర్మార్థములనెల్లఁ బట్టి చూచి
సిద్ధిబొందెడి పరిపూర్ణచింతఁ బూను
మప్పు డానంద మమితమా నయ్య వేమ! 1864

సత్యాచారము నవలంబించి ఉత్తమధర్మముల నభ్యసించి సిద్ధి

నొందుట సర్వదా ప్రయత్నించుచుండుము. అందువలన ఆనంద మమితముగా లభించును.

క. నిత్యానందవివేకము

సత్యంబుగ దెలియకున్న శక్యంబగునా

ముత్యము సరిగురుమర్తము

భృత్యుఁడవై మది నెఱుంగఁ బెంపగు వేమా!

నిత్యానందమగు కైవల్యము తద్విషయిక జ్ఞానములేనివానికి లభింపదు. నిర్తలుఁడగు గురుని సేవించి భృత్యభావముతో బ్రహ్మ విద్య నభ్యసింపుము.

ఆ. నిద్రమేలు తెలిసి నిలుపుఁడీ మీలోన

బ్రాణిమేలు తెలిసి బాయకుండుఁ

బ్రాణి నిదురసందు పరమాత్ముఁ డుండును, వి...

జాగ్రదవస్థయందలి సుగుణము గ్రహించి దాని నవలంబించి జీవికెంతయోమేలు కలుగును. ప్రాణికి సమాధికిని మధ్య పరమాత్ముఁ డిమిడియున్నాడని మనస్సులో గ్రహింపుము.

క. నిను నీ వెఱుంగఁగ నెంచిన

మనమున సంకల్పములను మానఁగవలెరా

అనుమానరహితముగ గుఱి

వినయంబున గురుని బట్టి వెదకుము వేమా!

ఆత్మతత్త్వము నీవెఱుంగఁదలంచితివేని యితరసంకల్పముల నన్నిఁటిని మానుకొనవలయును. అనుమాన రహితమునకై గుఱి

గలగురుని నాశ్రయించి వినయముగ శుశ్రూషఁ గావించువేని.
కృతార్థుఁడ వగుదువు.

ఆ. నిన్ను జూచు చుండ నిండును తత్త్వంబు
తన్ను జూచు చుండ దగులుమాయ
నిన్ను యెఱిఁగినపుడె తన్ను దా నెఱుంగును,వి..

ఆత్మను సందర్శింపఁ జాలుదువేని తత్త్వములభించును. నిన్ను
నీవు చూచుకొందువేని మాయఁ దగులుకొనును. ఆత్మతత్త్వము
నెఱుంగుదువేని బ్రహ్మము నీయందె కనిపించును.

ఆ. నిర్తలాత్త విద్య నిత్యసత్యజ్ఞాన
నిరతుఁ డైనవాఁడ నేఘ్నమీఱ
ననుభవింపఁ గోర నలసట బొందును. వి ...

నిర్తలమగు నాత్మ విద్యను నిత్యసత్యప్రతనిరతుఁ డగు.
వాఁడు ఎన్నికష్టముల కైన నోర్చి యభ్యసించి యనుభవింపఁ.
గోరునే గాని వదలివేయఁబోఁడు.

క. నీతియు భక్తియు జ్ఞానము
రీతుల వర్తించు మదిని రే వెలుంగగుచున్
జ్యోతిని నాదగు బ్రహ్మము
భూతాత్ముఁడు నిన్ను బొందు బొడగను వేమా!:

నీతి, భక్తి, జ్ఞానము అనురీతులలో మెలంగుచు హృదయము.
నందలి జ్యోతిస్స్వరూపముతో లీనుఁడవగుచు నందుదయించు.
ప్రణవనాద బ్రహ్మముతోఁ గలసికొనుటకుఁ బ్రయత్నము.
చేయుము.

క. నీలోనియెటుక యనునది

నీలోననె పెరిగి పెరిగి నీలో నడఁగు

నీలోనిచిత్ర మడఁచిన

నాలోనన బ్రహ్మ బయలు నందును వేమా !

హృదయాంతరస్థమగు జ్ఞానము పెరిగిపెరిగి యందే
లీనమగును. నీలోని చిత్రములను బరికించి అడఁచినచో బ్రహ్మ
మట్టివానికి బహిరంగమై గోచరించును.

ఆ. నీళ్ల మునుఁగ నేల నిధుల మెట్టఁగ నేల

మొనసి వేల్పులకును మ్రొక్కనేల

కపటకల్తషములు కడుపులో నుండఁగా, వి...

హృదయమున పాపవర్తనము, మోసము ఉన్నంతవఱకు
పుణ్యతీర్థములలో మునిగినను నిధులలో నివసించినను వేల్పుల
కుఁ బ్రాణాచారములు సలిపినను ఫలములేదు.

క. నీవనినను నేననినను

భావమ్మన నెటుకయొక్క పద్ధతి యగునా !

భావంబు దెలిసి మది ని

ర్భావముగా నిన్ను గనుట పరమగు వేమా !

నీవు నేను అని వాదులాడుకొనుభావము జ్ఞానపురీతి
గాదు. మరి యేదియందురా? ఈశ్వరతత్త్వమెఱింగి నిర్భావము
గా ధ్యానించుటయే పరమమనంద సాధకము.

ఆ. నీవు నిలిచియుండు నిఖిలంబు నిలువదు

నిలిచియుండు నెండ నీరువలెను

నీవు నిశ్చయంబు నిఖిలంబు మాయయా, వి.

ఈశ్వరా! నీవు నిలచియుండువు. సమస్తవస్తువులు కొలది-
కాలములూ నశించునవియే. నీవలన వెలుగు సూర్యుని తేజము.
గూడ సీరువలె నెన్నడో మాటిపోవును. నీవాకడవె సత్యస్వ,
రూపుడవు. లోకమంతయు మాయయే.

ఆ. నీవు పలుకుచున్న నిత్యపూజితుఁ డౌను

నీవు పలుకకున్న నిదురపోవు

నీవు పలుకుపలుక నిర్తలుం డగునయా, వి...

ఈశ్వరుఁడు జీవరూపమున హృదయమునఁజేరి పలుకుచో-
మానవుఁడు పూజ్యుఁడగును. ఈశ్వరుఁడు పలుకఁడేని జనుఁడు.
మరణించి నటులే! ఈశ్వరప్రేరితుడై పలుకువాఁడు పాపరహి-
తుఁ డనఁబడును.

ఆ. నీవు వినగ నొకటి నిలిచి యుండఁగ లేదు

నిలువ నెండమావి జలములట్లే

నీవు నిన్నెఱుఁగుట నిశ్చయం బాయెదా, వి...

ఈశ్వరా! నీవువినాగా లోకములూ స్థిరమైనపదార్థము.
వేటొకటిలేదు. ఇతరములు ఎండమావులలా జలమువలె భ్రాంతి
జనకములె గాని స్థిరములు గావు. నీ ప్రభావము నీవు తప్ప.
సామాన్య లెఱుంగఁ జాలరనుట సత్యము.

ఆ. నేయి వెన్న కాచి నీడనే యుంచిన

పేరి గట్టిపడును పెరుగు రీతి

పోరిపోరి మదిని పోనీక పట్టుము, వి... 1877

వెన్న కాంచి సిద్ధము చేసినదైనను నేను నీడనుంచిన గట్టి
పారినట్టులే పరిపక్వముచేసినను మనస్సును కొంచె మేమరి
నచో లోబడదుగాన నెటులేని దాని లోబఱచికొనుము.

ఆ. పంచభూతములను పరంగ వలను బట్టి
సంచరింపకుండు సరణి దెలిసి

వేటాలాడి బెస్తవాటంబు నెఱుంగుము, వి.

పంచభూతములను జ్ఞానమనువలతో పట్టి చలనము లేకుండ
గట్టి వైచి వేటాడి వేటవానినిబోలే వశపఱచికొనవలయును.

ఆ. పంచఋషులు భువిని పరమపవిత్రులు
మించి లోకమునకు మేలుకొఱకు
సంచితార్థములను సమసింపఁ జేయరా, వి...

ఏవురు ఋషులు కేవలము లోకోద్ధరణమునకు మాత్ర
మే పుట్టియున్నారు. వారు సమస్తపాపములను పోగొట్టు
శక్తి గలవారలు. వారిని సేవించి సంచితములఁ బోకార్చుకొనుము.

ఆ. పంచముఖములందు పంచాక్షరి జనించె
పంచవర్ణములను బ్రబలె జగము
పంచముఖుని మీరు బ్రస్తుతిసేయుడీ, వి. 1880

పంచముఖుడగు నీశు నైదుముఖములనుండి పంచాక్షరి
జనించెను. కావున పంచాక్షరీజనకుడగు నీశుని నుతింపుడు.

ఆపంచవర్ణములనుండియే ప్రపంచమేర్పడినదనిగ్రహింపుడు.

ఆ. పంచవర్ణ మెఱుంగ పరము నెఱుంగును
పరము నెఱుంగ నిచ్చ ప్రజ్వరిల్లు

ప్రజ్వరిల్లువాఁడు పరము తా నగునయా, వి...
పంచాక్షరిమంత్రములోనితత్త్వ మెఱింగినచో పరుని
గూడ నెఱుంగఁగల్గును. అట్టివాఁడు తానే పరముఁ డగును.

క. పడయఁగరానిది పూర్ణము
తడఁబడకలమననమందు దలపడినంతం
జిడిముడి లేకటు నిల్చిన
విడనాడఁగ బట్టబయలె వెలయును వేమా !

సామాన్యజనలభ్యముగానియట్టి పరాత్తునిపూర్ణస్వరూపము
తత్తఱపాటు లేనిమనముతో మననము చేసిన బ్రహ్మము బట్ట
బయలువలె గోచరించును.

క. పనుపడి నిర్గుణ మనునది
తన కెద్దియుఁ దోఁపఁ బోదు తత్త్వ మెఱుంగకే
మననాంతరంగమందును
వినయం బగుబయలు జేరి వెలయును వేమా !

నిర్గుణమనునది ఏదియును తత్త్వము నెఱుంగనంతవఱకు
ను బాహ్యచక్షుస్సులకు గోచరింపదు. హృదయము ధ్యానాను
కూల మొనరించినచో చిత్స్వరూపమును జేరును.

తే. పరమసిద్ధాంతమగునట్టి బయలు చేరి
పట్టువిడుపులు వదలి తాఁ బ్రాకి నిలిచి
వట్టిదని లోకపాశంబు వదల నగును, వి...
ఉపనిషత్ప్రతిపాదితుఁ డగునీశ్వరుని ననవరతము ధ్యా

హానివచ్చుఁ గాన నదియుఁ జూచి

జ్ఞానదీపకళిక కడకొత్తవలెనయా, వి... 1891

మోహము, ఆశ, కామము లోనగునవి పాశములవంటివి.

వానికి లోబడినచో మానవుఁడు బంధితుడై హానిచెందును.

కావున హృదయమున జ్ఞానదీపమును బ్రజ్వలంపఁజేసినచో
పాశములు వ్యర్థము లగును.

ఆ. ప్రాణమందు శివుని భావించి తేటక

ముద్ర లనుచు బడెడిమూఢులార

ముద్రలందు లేదు మూలమందే కాక, వి...

ప్రాణమునం దున్నశివుని భావింపలేక ముద్రలు ముద్ర
లని బడుచుందురు. మూఢులార ! దైవము మూలమునందే
కలఁడు గాని ముద్రలలో లేడని నమ్ముఁడు.

ఆ. బ్రదుకువార లెవరు బ్రదుకకుందు లెవరు

బ్రదికి బ్రదుక లేని ప్రాణు లెవరు

క్షీతిని శోధజేసి స్థిరముగాఁ జూడరా, వి...

చక్కగా వివేచనఁజేసి చూచినచో నీప్రపంచము నందు
బ్రదుకువారు బ్రదుక గలవారలు బ్రదుక లేనివార లెవ్వ
రెవ్వరో తేటతెల్ల మగును. అందఱు నస్థిరులే.

క. భగవంతుఁ డైనదేవుఁడు

జగముల దనలోనఁ బెంచి జాలముజూపుం

దగురీతిని దా నన్నిటి

నగణోతుఁ డై వెలయుచుండు ననువుగ వేమా!

షడ్గుణైశ్వర్యవిరాజితుఁడగు దేవుఁడు జగము తనలోనే పెంచి మాయఁజేసి తా నాజగములన్నిటిలోను నిండి పగ్గింప రానివిధమున వెలుఁగుచున్నాఁడు.

క. భగవంతుని ప్రతిబింబం

బగు నీశుం డొరసి మాయ నగులోకమునం

దగభోజ్యమునగు జీవుం

డొగి భోక్తయై విద్యగూడి యొప్పుఁగ వేమా!

భగవంతుని ప్రతిబింబమగు నీశ్వరుఁడు జీవుడై జ్ఞానశాలి యై యొప్పుటచేత మాయావృతమగు సమస్తమును భోజ్యము గాఁ జేసికొని తాను భోక్తయై శాశ్వతముగ నెలకొనియు న్నాఁడు.

ఆ. భద్రమైనమనసు బలపడినంతట

వద్దఁ దగును పరము వశముగాను

నిద్రలోనినిద్ర నిలుపుకొనుచుఁ జూడు, వి...

మనస్సును జాగ్రత్తగా బలపఱచినచో సమాధియలవడును. అటుపైని ధ్యానముచుండి ఈశ్వరతత్త్వము బయలపడి సమీపస్థితమగును.

క. భయముసుమీ యజ్ఞానము

భయ ముడిగిన నిశ్చయంబు పరమార్థంబౌ

లయముసుమీ యీదేహము

జయము సుమీ జీవుఁ డనుచు సాటర వేమా!

అజ్ఞానము భయంకరమైనది. అయ్యది పోయిన పరమార్థము

తెల్ల మగును. ఈశరీర మెప్పటికైనను లయమగునదియే యని
యు జీవుఁడు స్థిరముగా నుండు ననియు సాటి చెప్పము.

ఆ. భానుసోమవహ్ని భవ్యలోచను మదిఁ
దలఁచకున్న ఫలము గలుగఁ బోదు

ఇహపరంబులకు మహేశ్వరుఁ డతఁడౌట, వి...

సూర్యచంద్రాగ్నులు నేత్రములుగాఁగల ఈశ్వరుని మదిలో
దలంపనివారికి ఇహపరముల్ కథినాఁకుఁడగు నీశ్వరుని యను
గ్రహము లేనివారికి మోక్షము లభింపదు.

ఆ. భార్యమీఁద నాశ పరగు బురుషునకు
మగనిమీఁద నాశ మగువకుండు

శివునిమీఁద నాశ సిద్ధున కుండురా, వి...1899

భార్యనుప్రేమించిన భర్తనుకూడ భార్య ప్రేమించును.
ఇయ్యది ప్రపంచలక్షణము. ఇట్లే ముక్తుఁడగు సిద్ధునకును
శివునకును పరస్పరము ప్రేమ ముండును.

ఆ. భావ మరయ వేతె పరదేశమున లేదు
తాను జేయుపనులఁ దగిలియుండు

భావమందు శివుని పరికింపుచుండుము, వి...

భావము భావ మనఁగా ఎచ్చటనోలేదు. తాను చేయుప
నుల నంటియున్నది. తనభావము దానుపరీక్షించినచో దనయం
దే ఈశ్వరుఁడు నంతర్యామియైయున్నాఁడుగానఁబరికింపుము.

శ. భావాభావము లంటక

నేనించెడు బట్టబయలు స్థిరమతిలోనక

కేవలము శివధ్యానము

తావరమును గన్నవాడై ధన్యుఁడు వేమా!

భావము అభావములను అంటుకొనక బట్టబయలుగ చిత్స్వ
రూపము హృదయస్థమై యున్నది. కేవలము ఈశ్వరధ్యానము
గావించుకన్యుఁ డామహాత్మ్యరూపమును సందర్శింపఁగలుగును.

తే. భాష లెన్నిటిలో నైన భావ మొకటె

వేషములలోన జిక్కనివిధమెఱుంగు

పోషకుండని తలఁచుట పొందు గాదు

దోషమున్న నెఱుంగుము తొలుత వేమ!

భావము నెదటివాఁడు గ్రహింపకుండుటకుఁ బెక్కుభాష
లుపయోగించుచున్నారము. అటులే యీశ్వరుఁ డొకఁడయ్యు
సర్వజనసాధ్యుఁడు కాకుంటకుఁ బెక్కువేషములతో నున్నాఁ
డు. ఈశ్వరుఁడు సర్వజనపోషకుఁడుగదా నన్ను గాపాడఁడా
యని తలంపఁవగదు. ఆత్మదోష మెఱుంగనివాని నీశ్వరుఁడు
కాపాడఁ జాలఁడు.

క. భువనాకారుని మదిలోఁ

బ్రవిమలశుభమూర్తిగాను బరికించినచో

భవనాశమగును బూర్ణుఁడు

శివదేవుఁడు చింతయుండు స్థిరుఁడగు వేమా!

ప్రపంచాకారుఁడగునీశ్వరునిశుభమూర్తిగా నెంచిహృదయ
మున సందర్శింపఁగల్గినచో జ్ఞానమయుఁడగు నాదైవము స్థిర
ముగా హృదయస్థుడై గోచరించుచునే యుండును.

ఆ. మంట లోహమందు మ్రోకుల శిలలందు

పటములందు గోడబ్రతిమలందు

దన్నుఁదెలియుకొఱకుఁ దగులదా పరమాత్మ, వి.

మంట లోహము మ్రానులు శిలలు పటములుఁ బ్రతిమలు
మున్నగువానియం దెల్లయెడలను పరమాత్మ నిండియేయుండును.
అటులే నీయందును నిండియున్నదని గ్రహింపుము.

ఆ. మంటికుండవంటి మాయశరీరంబు

చచ్చు నెన్నఁడైనఁ జావ దాత్త

ఘటము లెన్నియైన గగన మొక్కటికదా, వి...

మృద్ధ టమువలెనున్న నీశరీర మెప్పుడో యొకప్పుడు
నశించును గాని ఆత్మ నశింపదు. ఆకాశప్రతిబింబము గల
కుండలు పెక్కులు నశించునుగాని ఆకాశము నశింపదుగదా!

ఆ. మడియువాఁ డెవండు మడియని దెవ్వఁడు

పాటుఁ జేసి చూడ బట్టబయలు

సొరది జలఘటమున సూర్యునిచందము, వి...

జలఘటములోని సూర్యబింబమువలె నీప్రపంచమున్నది. బా
గుగా యోచించి చూచినచో నిందు రహస్యమేలేదు. లోక
ములో స్థిరముగానుండువాఁ డెవఁడు? గతించువాఁ డెవఁడు?
అంతయు మిశ్రమము.

ఆ. మది నెఱిగినవాని మహి గాన మెందుము

మది నెఱుంగువాఁడె మహి మనుజుఁడు

వెదకి తనువులోన వేడ్కతో నిను జూచు, వి.

మన స్తత్త్వమును బాగుగా నెఱింగినవారు చాలయరుదుగా
నున్నారు. మనస్సు నెఱింగినవాడై మనుష్యుఁ డనఁడగువాఁడు..
ఆతఁడు తనహృదయము శోధించి యందు నీశ్వరుని గాంచఁగలి
గియున్నాఁడు.

ఆ. మనముఁ జూచి గెల్చి మనములో సుఖయింప
గడకు మోక్షపదము గను నచటనె
చెట్టుఁ బెట్ట ఫలము చేకురదే దాన?వి...1:03:
మన స్తత్త్వమును జూచి దాని గెల్చి సుఖించినవానికి మోక్ష
తత్త్వము మనస్సులోనె గనుపట్టును. చెట్టుబెట్టి పోషించినచో
ఫలము గలుగుటలో నాశ్చర్య మేమున్నది ?

ఆ. మనసునందు ముక్తిమలయుచు నుండఁగ
మనసు నెఱుఁగ లేనిమనుజు లెల్ల
మనసు నంట లేక మాయమై పోయిరి, వి...
మనసులోనే ముక్తియుండఁగా మూర్ఖులై మరుజులందఱునూ
మనస్సును తెలిసికొనలేక నశించిపోయిరి.

ఆ. మనసు ముక్తియనుచు మది నెఱుఁగఁగ లేరు
మనసుచేతఁ దలిగి మాయ మైరి
మనసు తానయైన మర్తజ్ఞుఁ డగుయోగి, వి...
మనస్సే మోక్షమునకు సాధనమని సామాన్యమానవు లెఱుఁ
గఁజాలక మనశ్చేష్టలకు లోనై మాయమై పోవుచున్నారు..
మన స్తత్త్వము గుర్తించి లోబఱచికొన్న ధన్యుడే మర్తవిజ్ఞా
నియగు యోగీశ్వరుఁ డనఁబడను.

ఆ. మనసులోన శివుని మానక నిల్విన
యోగి యగు నతండె యుర్విలోన
శివుని దలఁపలేనిచిత్తం బదేలనో? వి... 1911

హృదయమున శివుని నిలిపి ధ్యానించువాఁడు యోగియనఁ
బడును. అటుల శివుని నిలిపి ధ్యానింపఁజాలనిమానవునకుఁ జిత్త
మున్నను లేకపోయినను పెక్కటిమే.

ఆ. మాయరూపు రూపుమాయగాఁ జేసియు
మాయరూపును బెనుమాయఁ జేసి
మాయలోనిమాయ మతిఁపరంజ్యోతిరా,వి...

అజ్ఞానావరణము నంతయు జ్ఞానసాధనముచేఁ దొలంగించు
కొని మాయమే ప్రకృతిస్వరూపమును రహస్యమును గ్రహించి
మాయాపురుషుఁడనఁదగి జ్యోతిస్స్వరూపముతో నున్న బ్రహ్మ
మును దర్శింప యత్నింపుము.

ఆ. ముగురిలోన వెన్క ముందు గానఁగ లేక
నరకమునకుఁ జోవునరులు గలరు
ముగురికందనట్టిమూలమూర్తి యొకండు, వి.

జనులు త్రిమూర్తులలో వారుగొప్ప వీరుగొప్ప యని చర్చిం
పఁచోయి తెలియక నరకమునఁ గూలుచుందురే గాని త్రిమూ
ర్తుల నతిశయించి ఆదిమూర్తిని ఎఱుంగఁ బ్రయత్నింపరు.

ఆ. ముగురుమూర్తు లన్న మూలభావ మెఱిగి
మూలవానితోడ మున్నటాడి

సత్తు చిత్తు లోనిసారంబు తెలియురా, వి....

త్రిమూర్తు లున్నచోటును కని వారిని దర్శించి సత్తుచిత్తుల
సారమును తెలిసికొని ముక్తుఁడ వగుము.

ఆ. మూఢజనుల కెల్ల మూలమై తగుయోగి

తారకంబు గాను దైవరూపు

బట్టబయలు జేసి పరమాత్ముఁ జూపఁడో, వి....

మూఢజనుల కంవటికి తారకుఁడై సజ్జనుఁడగుయోగి దైవ
రూపము నెఱింగించి మనుజుల ధన్యులను చేయకయుండునా?
కాన గురు నాశ్రయింపనగును.

ఆ. మేకచంకఁ బెట్టి మెలఁగుచు మందలో

బ్రమసి తిరుగు గొల్లపగిదిగాను

దేవు నెఱుంగక పెఱదేవతల దలంచు, వి....

అవివేకులు మేకను చంకలోఁ బెట్టికొని మందంతయును
వెదకుగొల్లవానివలె హృదయమునందున్నదేవుని గుర్తింపలేక
పెఱదేవతలను దలంచుచుందురు.

ఆ. మ్రానుఁ గాలవేసి మహిమిఁద నొకజాణ

పూని తిరుగుచుండెఁ బొందుగాను

కాలివేయు మ్రాను కడురమ్యమై యుండు, వి.

పరమాత్మయనుజాణ సంసారమను బండకొయ్యను కాలికే
దగిలించికొని లోకవ్యాపారమును బాగుగా జరుపుచున్నది.
కాలికే దగులుకొనియున్నసంసార మనుబండకొయ్య మనోహర
ముగా అనుకూలముగానున్నది. పరమాత్మకు దుఃఖిక్షరముగ లేదు.

క. మ్రాకున ననలంబుండును

మ్రాకున నాయనలమువలె మనుజులలోనన్
డీకొని తా రాజిల్లుచు

నేకంబగు బ్రహ్మముండు నెప్పుడు వేమా! 1918

మ్రాకులో నన్ని యంతర్ధానమై యున్నయట్టులనే పరమాత్మ
యును సమస్తమానవులహృదయములలో నేకరూపముగ బ్రహ్మ
ము ప్రకాశించుచున్నది.

ఆ. రతి యొనర్పఁ బూని సతిని వేడినయట్టి

మతిని వేడి పరముమటుఁగుఁ దెలిసి

గతిని గోరుచుండ్రు ఘనయోగు లిలలోన, వి.

తనవలపులాడిని సంబోగార్థము ప్రార్థించినటుల పరమాత్మను
మోక్షముకొఱకుఁ బ్రార్థించి తత్త్వమునెఱింగి కైవల్యమును
సదాకోరుచుండువాఁడు యోగి యనఁబడును.

ఆ. రమ్యమైన మనసు రాజని యెంచుచు

గమ్యముగను దాని గట్టు పెఱిఁగి

మరగి పూర్ణపదవి మహిలోనఁ గానరా, వి...

సాధకుఁడా! నీహృదయము చదరంగములోనిరాజుగా భా
వించి దానిని గట్టువిధమును దెలిసికొని కైవల్యమును బడయు
టకుఁ బ్రయత్నముచేయుము.

ఆ. రూప మడఁగ జీవరూపంబు గనరాదు

అట్టిరూప మడఁప నలవి గాదు

బ్రహ్మమడఁగకున్న బ్రహ్మంబు గనరాదు, వి....

మనుజుఁడు రూపమడఁగి మరణించుచో నీశ్వరతత్త్వమన దగు జీవుని కనుగొన వీలుండదు. మనుజుఁడు గతించినను జీవుఁడు గతింపఁడు. అతఁడు నిత్యుఁడు. ఆనిత్యస్వరూపమగు బ్రహ్మ మునెఱుంగుట బ్రహ్మకులసంభవము సాధనము కాదు.

ఆ. రూపవత్తు లట్లు రూపులు ముగ్గురు
వారివారి నెఱిఁగి గారవింప

మొదల తానె యుండి మోక్షంబు గల్గురా,వి.

త్రిమూర్తులు మంచియాకృతి గలవారు. వారిమువ్వరనెఱింగి గౌరవింపఁబ్రయత్నించుచో ముందు ఆత్మతత్త్వము తెలియును. పిమ్మట మోక్షముగూడఁ గలుగును.

ఆ. రూపుఁ జూచి మెచ్చి రూపింప నేరక
వేదశాస్త్రములను వెదుకుటే

దాపుగానె యున్న దర్పణ మట్టుల

శివుఁడు భావమందు జెలఁగు వేమ ! 1923:

బ్రహ్మస్వరూపము తనహృదయములో నున్నను ఇట్టిదని నిరూపింపఁజాలక వేదశాస్త్రములను వ్యర్థముగా వెదుకఁబూనెదరే కాని భావములోని శివుని కానఁజాలరు.

క. లలితశివతత్త్వపదమునఁ

గలిసిన శివయోగి యేల గలియు జగములన్

జలబిందువు ముత్తియమై

కలియునె తొల్లింఱినీటఁ గనరా వేమా ! 1924.

ముక్తుడైనవాఁడు మరల నింక నెప్పటికిని జగములలో
కలియక ముత్తియమైన నీటిబిందువు మరల నీటిస్వరూపముచు
పొందనియట్టులనే యవినాశియు నవికారయునై యుండును.

ఆ. లేదు జగతి నంచు వాడు సేయఁగ వచ్చు
సోది నెప్పరాదు సూక్ష్మ మెఱిఁగి
పాదుకొల్పి బుద్ధిఁ బరికించి చూడరా, వి...

ఈశ్వరుఁ డనువాఁడు లేనేలేడు. సత్యమని వాదముల నె
న్నింటినైనఁ జేయవచ్చును. నీవారశూకమువలె సూక్ష్మాకారము
గనున్న పరమాత్మ నెఱింగితి నని చెప్పట సామాన్యము కాదు.
బుద్ధిని లోఁబఱచికొని చూచినగాని పరమాత్మ గోచరింపదు.

తే. లోకములయందు వెలియైనలోతుఁ జూడ
బూని వర్తించి పరిపూర్తి పొందువాఁడు
ఉన్న వాఁడౌను ముక్తుఁ డై యున్నవాఁడు
పరమసంతోషనిలయుఁడై పరగు వేను ! 1926

లోకాతికమైన బ్రహ్మస్వరూపముచు సందర్శించి జ్ఞాన
పూర్ణుడైయుండువాఁ డొకఁడై ప్రపంచములో నుండువాఁడు.
అతఁడు ముక్తుఁడై సంతోషనిలయుఁడై శాశ్వతసుఖములఁ
బడయఁగలుగును

ఆ. వాఁడు వాఁడు గాఁడు వానిలోపలనుండు
వాఁడె వాఁడు వాఁడు వాఁడు గాఁడు
వాఁడు వాని సూర్పువాఁడెపో బ్రహ్మాంబు, వి.

మానవుఁ డెన్నఁటికి ఈశ్వరుఁడు కాఁడు. మానవదేహము నందున్న ఆత్మయే యీశ్వరుఁడు. మానవుని యీశ్వరునిగాఁ దలంపఁజనదు. ఆత్మను పరమాత్మతో జితపఱచువాఁడె బ్రహ్మమనఁబడును.

క. వినవలె నాదము తనలోఁ

గనవలె బ్రహ్మాంబు విడక కౌతుక మొప్పుకొ

గనవలె సోహంభావము

తను దానై పరమునంద దగులక వేమా! 1928.

ప్రణవమును విని యద్దావియందు మ్రోయుచున్ననాదమునుగని 'సోహ మస్తి' యనుమహావాక్యార్థమును గ్రహించి తత్కైవల్యమును పొందఁగాఁ దగును.

ఆ. విన్నవాఁ డెవండో కన్నవాఁ డెవ్వఁడో

విన్నకన్న వానివివర మేమొ

అగసి చూడవలయు నంబుధి నైనను, వి...

ద్రష్టయైప్రపంచమునంతయుఁ దిలకించువాఁడెవఁడో, శ్రోతయై సర్వరహస్యములనాలించువాఁడెవఁడో ఆట్టిదెవమునుగూర్చి, వివరమేదియో మోక్షార్థియగువాఁడు సముద్రమునేని గావించి తెలిసికొనవలెను.

ఆ. విమలదృష్టిఁబూని విజ్ఞాన మందమి

తమము బాయనగునె తథ్యముగను

దమము మీఱినంతఁ దత్త్వజ్ఞుఁ డగునయా, వి.

సిర్థలమగుదృష్టితో విజ్ఞానమును పొంద కున్నంతవఱకును.

తమ మడంగదు. అట్లు క్రమక్రమమున తమమడంగెనేని
వాడే తత్త్వమై యుండఁగలఁడు.

తే. వేదగీతంబులను మించి వెలయువాని.

నాదబిందువు కళలంతి నయము గాను

సాధకంబున జొచ్చుటే సన్మతంబు

జన్మసార్థక మప్పుడె జనును వేమ ! 1931

వేదాతీతుఁడును నాదబిందుస్వరూపుఁడును అగు బ్రహ్మ
మును సాధకమున (అనఁగా సాధనచతుష్టయసంపత్తిచేత) కలి
యుటే తన్మయత్వ మనఁబడును. అయ్యది కలిగిననే జన్మము
సార్థకమైనట్టులు తెక్కింప నగును.

ఆ. వేదముఁ జదివియు విఱివీగుటకాని

యధమగతిని బడిరి యయ్య లెల్ల

బ్రహ్మమహిమఁ దెలిసి బ్రదికినబ్రదుకయా, వి...

బ్రాహ్మణులు మేము వేదములను జదివితె మని విఱివీగుటే
కాని బ్రహ్మము మహిమను గనఁజాలక యహోగతికి పాలగుటను
ఎఱుంగరైరి. బ్రహ్మము నెఱింగినవాని బ్రదుకే బ్రదుకు.

ఆ. వేదవిప్రులెల్ల విశ్వోపకారులు

సాక్షి యున్నవాఁడు జగతిలోన

నట్టివారి నరులు నరయ రిదేలోకో, వి. 1933

వేదవిప్రులందఱును విశ్వమున కుపచరించినవారలు అందు
లకు దైవమే సాక్షియై యున్నాఁడు. లోకులు ఆట్టివారిని
ఎందులకో విచారింపనైనను విచారింపరు.

తే. వేదశాస్త్రపురాణముల్ వెదుక నేల?

ఆది తుదియును లేకయ యచల మగును

సార మిది మించి వెలిగెడి సత్యమగును

వాదములఁ గానరాకుండి వరలు వేమ! 1934

వేదములు పురాణములు మున్నగువాని నేల వెదుకవలయును? ఆద్యంతశూన్యఁడై యచలుఁడై యున్న బ్రహ్మమును సర్వవ్యాపిని కోరిన చోట కనుము. వాదములకు దిగిననాతఁ డెన్నఁటికిని గోచరింపఁజాలఁడు.

ఆ. వెన్ను దగిలియుండు కన్ను గాననినాఁడు

చిన్ననాఁటినుండి చెలిమిఁజూపు

అన్నదమ్ములకును నాప్తుఁడై యుండును, వి...

దైవము కన్నులుదెఱువని పసికందువులమై యున్నపుడు మనకు నెన్నంటియుండియు చిన్నతనము మొదలుకొని మిగులస్నేహముతోఁదిలకించుచు అన్నదమ్ములవలె మిగులనాప్తుఁడై కాపాడుచున్నాఁడు.

ఆ. వేదసార మెల్ల వెదకి తాఁ జూచియు

లీనమైన బ్రహ్మరీతి దెలిసి

పరము గనెడివాఁడు పరమాత్ముఁడగునయా,వి.

వేదములలోనిసారమునంతను వెదకి లీనుఁడై యున్నపరమాత్ముని తెలిసికొనెడివాఁడే పరమాత్మ యగును. •

క. వేదాంతసారగుణ సం

వాదితుఁ డగు గురుని వేడి పరిపూర్ణుడ వై

మోదంబున గుఱినుంచుము

సాధనలో ముక్తి గలుగు సత్యము వేమా !

ఉపనిషత్సారజ్ఞుఁ డగుగురువును ప్రార్థించి పరిపూర్ణ భావముతో గురూపదేశమును సంతోషపూర్వకముగా గుఱివప్పక ధ్యానించినచో ముక్తి కప్పక కలుగును.

గురుభక్తిపద్ధతి.

అవతారిక:—ఏకాగ్రచిత్తమునకు సాధనము లగు యోగ నియమములు, షట్చక్రస్వరూపము, తేత్రతేత్రజ్ఞవిచారము, సాంఖ్యమనస్కతారకాదులనియమములు, పంచముద్రల స్వరూపభేదములు, దశవిధనావములు, కళాదికములు లోనగునాధ్యాత్మికరహస్యములను నేర్వవలయు నన్నచో బ్రహ్మజ్ఞానీయగు యోగీశ్వరుని గురునిగాఁ జేకొనవలయు ననియు, అటుల గురూపదేశాదు లొందకున్నచో సాధకుఁడు తరింపఁజాలఁ డనియు, స్వయంకృషివలన నాధ్యాత్మిక రహస్యపరిజ్ఞాన మలపడఁజాలదనియు, లోకులకు సాటనెంచి వేమన మహాయోగి గురుభక్తిపద్ధతిలో గురుస్మేవావిధము నెఱుంగఁజేయుచున్నాఁడు.—

ఆ. అంజనంబు కనుల కంటించి చూచిన
సొమ్మదొరకుభువిని సూత్రముగను
గురునినమ్మి కరుణ గుణమంటిచూడరా, వి...

కాటుకను పెట్టుకొనిచూచిన భూసిక్తిప్తమగునిధి దొరకిన
రీతిగానే గురుసహాయమున మోక్షము నొందగలుగుదువు.

ఆ. అన్ని దానములను నన్నదానమె గొప్ప
కన్నవారికంటె ఘనులు లేరు
ఎన్నగురున కన్న నెక్కువలేదయా, వి...1939

ప్రపంచమునందలి యన్నిదానములకంటె నన్నదాన ముత్త
మమైనట్టులే గురునికంటె సుత్తములు వేతే లేరు. తల్లిదండ్రు
లను మించినయోగ్యులు లేరు.

ఆ. ఆత్మయందె దృష్టి ననువుగా నొనరించి
నిశ్చలముగ దృష్టి నిలిపెనేని
అతఁడు నీవె సుమ్మి యనుమాన మేలరా? వి.
చూపును ఆత్మయందు బెదరనీయక నిలుచునట్టులు చేయఁ
గలిగినచో కైవల్యము నొందగలుగుదువు.

క. ఇతరాపేక్షలు పోనిడి
సతతము గురుభక్తి యుక్తి సారముగనకే
గతి యగుబ్రహ్మానందము
మతి కింపుగ దోషఁబోదు మహిలో వేమా!

సంసారసంబంధము లగు నపేక్షల నన్నింటినిబోకార్చుకొని
భక్తిచే మోక్షమును గూర్చిన యుపదేశములు గురువువలన

గ్రహించినఁగాని శిష్యునకు జ్ఞానరూపమగు బ్రహ్మనందము
కలుగఁజాలదు.

క. ఇరువదియాఱవత తత్త్వం
బరయగ జీవాత్మనెలవు నలపరమాత్మ
న్నిరువొందఁ గూర్చు గురుపద
మెరయంగా గురువటంచు నెంతురు వేమా !

శరీరము పంచవింశతి తత్త్వమయమైనది. గురువు ఇరువది
యాఱవత తత్త్వమనఁదగు జీవునిస్థానమునః బరమాత్మని పొందు
నట్లుచేయుచు గనుక గురువని యందురు.

ఆ. ఇహమునందు గురున కీదేహ మిచ్చిన
పరముః జూపి గుఱుతు బట్టియిచ్చు
స్థిరముగాను బుద్ధి చెడనీక చూడరా, వి...1943
ఈలోకమునం దనశరీరముచు గురువుల కర్పించువాని కాగు
రుఁడు పరము నెఱుఁగు నుపాయములః జూపించును. పిమ్మట
నిశ్చలబుద్ధితో కనుంగొని యాత్మతత్త్వముతో నానందింప
వచ్చును.

ఆ. ఇహమునందు నేమి యిడుములఁ బడినను
బరమసాధనార్థపథము గాదు
గురునియుక్తి మీఱి గుర్తించి చూడరా, వి...

ఇహలోకమునకై యెన్ని పాటులఁబడినను అయ్యవి పరలో
కసాధకములు కానేరవు. కావున వానిఁ బరిత్యజించి గురువుల
సేవించి బ్రహ్మముచు సందర్శింపఁ బ్రయత్నింపుము.

ఇ. ఇహము విడచి ఫలము లింపుగ గలవని,
మహిని బల్కువారి మాట కల్ల
ఇహములోనే పరము నెఱుగుట కానరా, వి...

ఇహమునఁ బ్రయత్నింపనేల పరమునఁ బెక్కులు ఫలములు
కలవని చెప్పెడివారిమాట యంతగా పాటింపఁదగినది కాదు.
గనుక ఇహమునందె పరమునుకూడ సాధింపవలయును.

క. ఈఘటమునందుఁ జూచియు
ఏఘటమున నింతె యనుచు నెఱుంగక మదిలో
నేఘటముమీఁద వాంఛయు
మోఘం బని కొనఁగవలయు ముఖ్యము వేమా!

అత్తైపమ్యమున సమస్తశరీరులు నిట్లే యుందురని నిశ్చ
యించికొని ఇతరులపై మమత్వము నభిలాషమును వ్యర్థమని
విడిచి పెట్టవలయును. ఇది ముఖ్యకర్తవ్యము.

ఆ. ఈదవచ్చు నేరు బాధ లేకుండనే
యాదిగురువు లేక యందరాదు
సోదిఁ జెప్పు తేల చొక్కినమది చూడు, వి...

అనాయాసముగా నేటినైన నీదవచ్చునుగాని గురువులేక
బ్రహ్మము నుపాసింపఁజాలము. ఇంతసోదియేల? జ్ఞానదృష్టితో
జూచిన నిది నీకేతెలియును.

తే. ఈషణాదుల నన్నిటి నీచ్ఛిపట్టి
మోసపోకయు మదిలోన గాసిపడక

రోసి బయలునజేరుట వాసి యగును

ఇట్టులగు నాతఁ డెన్ని క కెక్కు వేమ! 1948

ధనదారాపుత్రేషణములను నంటగట్టుకొని కష్టములపాలు
గాక విరక్తివహించి విజ్ఞానముచే ముక్తినాన్జించుట కర్తవ్యము.
ఇటులానర్చువాఁడె పేరెన్నిక నొందఁ గలుగును.

క. ఉచితాహారమువల్ల నె

యచితంబుగ బుద్ధిస్థిరత నొప్పునటులనే

యచితగురుబోధవల్లను

సుచరితుఁడై పరము గాంచు సువ్తుర వేమా!

అనుకూలమగు సాత్త్వికాహారమును భుజించిన యెడల
సాత్త్వికగుణ మలవడును. అటులే యనుకూలుఁడగు గురువర్యుని
నాశ్రయించినయెడల మోక్షమును బడయవచ్చును.

క. ఉచ్చకు త్రోవగు తావున

ద్రచ్చంగా జగము పుట్టె తాతలనాఁడే

హెచ్చగు కులజుం డెవ్వఁడు

మచ్చిక మది దోయుమయ్య మాన్యత వేమా!

ఉచ్చకు నిలయమగు స్థానమునఁ బుట్టి వచ్చుచున్న

నీజగత్తులాని మనుజులు తమలో తాము హెచ్చుతగ్గులకై పో
యెట మంచిది కాదు.

ఆ. ఉండునుండు జ్ఞాని యుగములు చనినను

ప్రాణహాని లేదు బ్రహ్మచర్యమునను

బ్రాణహానియైన పరమాత్మ గలియురా, వి ...

ఎన్నియుగములు గడచి చనుచున్నను చలింపక జ్ఞానియగు
వాఁడుండును. ఆతనికి ప్రాణహానియే లేదు. అట్లేప్పుడైన
గల్గినచో నదియే కైవల్యము.

క. ఉడుగక క్రతువులఁ దపముల
నడవుల తీర్థములఁ దిరిగినంతనె ధరలో
నొడయని గనుగొనఁ జాలఁడు
కడుధీరత గురుఁడు సెప్పఁగల డిది వేమా! 1952

విసుగు విరామము లేక యజ్ఞయాగాదులకు అడవులకుఁ
దిరుగుచున్నంత మాత్రమున మానవునకు ముక్తిచేకూరదు. పట్టు
దలవహించి గురూపదేశముచు దలఁదాల్చినవానికే మోక్షము
లభ్యమగును.

తే. ఉత్తమజ్ఞాననిలయమౌ నుపముచేత
భక్తి సాధించి పూర్ణత బడయవచ్చు
ముక్తి కిరవగు గురునాజ్ఞ మొదటిదయ్యు
నది లభించిన సర్వంబు నబ్బు వేమ! 1953

పరిపూర్ణమగుభక్తిని సాధించి పూర్ణుడై గురువులు చెప్పిన
చొప్పున నడచుకొనుచుండెనేని వాఁడు తప్పక ముక్తికిరవగును.
మోక్షమునకు జ్ఞానజన్యమగు యుక్తిగావలెను.

తే. ఉదధి లంఘించి దాఁటినయుత్తముండు
మదిని రామాజ్ఞ మీఱక మాయ లడఁచి
హృదయమందున రామునిఁ బదిలపఱచె
నౌర మారుతి తత్వజ్ఞుఁ డగుట వేమ! 1954

సముద్రములను కూడ నొక్కయంగల దాటిన యుత్త
మోత్తముఁడు పరమభక్తుఁడు బ్రహ్మచారియగు నాంజనేయుఁడు
గూడ రాముని గురువుగా నమ్మి యాతని యాజ్ఞమీఱక శ్రీరా
మస్వరూపము హృదయగతము గావించుకొని తత్త్వము
గ్రహించెను. గురూపదేశములేని దెంతవానికేని తత్త్వము
సాధ్యము కాదు.

ఆ. ఉన్నదన్న దెలుక నూహను రెట్టించి
మన్ను మిన్ను నడుమ మాటు లేక
యున్నవాఁడె పరము గన్నవాఁ డగునురా, వి.

సర్వమునకుఁ గారకుఁడుగా భగవంతుఁ డొకఁడు గలఁడని
తలంచి హృదయగతమగు సహస్రారమున దృచ్చక్తినిజేర్చి జ్యోతి
ర్మండలమును సందర్శింపఁగల ధన్యుఁడే పరమాత్ముని గాంచిన
వాఁడు.

ఆ. ఉపముచేత గురుని దపమునఁ జూడక
జపము చేయువాఁడు చపలుఁ డగును
నెపము వడక మించి నేర్పున జూడరా, వి...

గురూపదేశానుసారముగ బ్రహ్మస్వరూపమును యుక్తిచే
గనుగొనవలయునుగాని జపము తపముఁ జేయుచున్న నేమియు
లాభముండదు. నీయవివేకముచేఁ దత్త్వము గనవైతి వను నెప
మునొందక నేర్పుతో మెలంగుము.

ఆ. ఉపము గలుగునాతఁ డూరకుండగ రాదు
గురునితోడ బొందు కూడవలయు

గురుఁడు నెప్పురీతి గుఱిమీఱరాదయా, వి...

యుక్తిగలవాఁ డూరకప్రాద్దుఁ బుచ్చక గురుని జేరి యాతని
సేవించుచు నతని చెప్పినచొప్పువ నడచికొని కృతార్థుండగుట
కై యత్నింపవలయును. గురునాజ్ఞ జవదాటరాదు.

ఆ. ఉపముతోడ గురుని నొప్పుగా నేవించి

జపము హృదిని జేయు జాడ లెఱిగి

తపముఁ జేయువాఁడు తత్త్వజ్ఞుఁ డగు ధోగి, వి.

యుక్తిగా గురుని సేవించు రీతులను జపముచేయు చొప్పును
నరసి ధ్యానించువాఁడు, తపముఁగావించువాఁడు తత్త్వజ్ఞుఁడు
గా గణింపఁబడును.

ఆ. ఉపము దోషనట్టియుపవాసముల లేదు

తపము చేయనైన తగులరాదు

జపములోన గురుని జవదాటకుండరా, వి...

ఉపములేనియుపవాసాదుల తపముల నెన్ని చేసినను నిష్ఫల
యోజనమే కావున గురువులనాజ్ఞను మీఱక మెలంగి కృతకృ
త్యుండవుగా నెంతువేని గురునాజ్ఞ దలఁదాల్చి మెలఁగుము.

ఆ. ఉబ్బి గురుని వేడి నిబ్బరపడువాఁడు

దబ్బరాడఁబోడు తత్తఱమున

నిబ్బరంపుమదిని నిర్విణ్ణతను గాంచు, వి...1960

సంతుష్టుడై గురుని నుతించుచు ఆత్మధ్యానముఁ జేయువాఁ
డు తన్మయుఁ డగునుగాని విహికములకు లోనై కల్లలాడి కాల
ము గడుపఁడు.

ఆ. ఉసురు లేనితిత్తి యిసుమంత నూఁదిన
పంచలోహములును భస్మమగును
పెద్ద లుసురు మన్న పెనుమంట లెగయవా ? వి.

ప్రాణములేని కొలిమితిత్తి యించుక యూఁదినమాత్రమునఁ
గుంపటెలానున్న సమస్తలోహములు బూడిదయై పోవుచున్నవి.
పరబ్రహ్మస్వరూపము నెఱింగిన యుత్తములు సూరు మన్నచో
లోకములు మండిపోకుండునా ?

క. ఎక్కడ వెదకిన తానై
మ్రొక్కనుతా వెందు లేక మూలము తానై
చక్కగ నిర్భయుఁడగుచును
నిక్కము నిన్నంటియుండు నిజముగ వేమా !

పరమాత్మ ఎచ్చటఁ జూచినను నిండియుండి నీవెనువెంటనే
సంచరించుచుండును. గాన ధీరుఁడవై తత్త్వమును కనుఁగొను
టకు బ్రహ్మస్వరూపము గాంచుటకు యత్నింపుము.

తే. ఎక్కువెట్టిన రూపము చిక్కువెట్టి
నిక్కఁబట్టుము నిజ మని సొక్కి ముట్టి
చిక్కగను బూర్ణమందుము చిక్కవెందు
గురుని బెడియ కుపాయంబు కుదురు వేమ !

ధ్యానమున నిల్పినపరరూపమునే చెదఱనీయక పట్టి పూర్ణ
రూపుఁడవై గురునిసాయమున కేవలఁడవు అగుటకై యత్నిం
పుము. గుర్వన్మగ్రహమునఁ గార్యసిద్ధి యగును.

ఆ. ఎట్టిమంత్రమైన నెంగిలి గాకుండు
బలుకవశము గాదు బ్రహ్మకైన
ఎంగి లెంగి లందు రీనాటితోడనే, వి ...1964

ఎటువంటి మంత్రము నైనను నోటితో నుచ్చరింపవలసి
వచ్చుటచే ఎంగిలి గాని మంత్రమే ఈలోకములో లేనే లేదు.
కావున ఎంగిలని నిందింపరాదు.

క. ఎడపక క్రతువులు తపములు
సడవులవాసంబు తీర్థయాత్రలచేయన్
ఒడయని కనుగొనఁజాలఁడు
కడువడి గురునిష్ఠ పరుఁడు కావలె వేమా!1965

ఎడతెగక యజ్ఞములు తపములు అరణ్యవాసములు తీర్థ
యాత్రలు చేయుచున్నంత మాత్రమున భగవంతుఁడు ముక్తి
నీయఁడు. ముక్తికి గురునిష్ఠ ఆవశ్యకము.

క. ఏపాపమైనఁ జక్కగఁ
బాపును గురుమర్తఘటక బహుజన్మతతిన్
జూపట్టి యడఁగఁద్రొక్కుచు
కాపై మదిలోన వెలుఁగు ఘనమున వేమా!

గురుభక్తి యనున దెట్టిపాపముల నైనను పాపిద్రోలిజన్మ
దుఃఖములను తొలగించి పరతత్త్వమును సాక్షాత్కరింపఁ
జేయును. అంతేగాక తోడునీడయై హృదయమున నెప్పుడూ
వెలుఁగుచుండును.

ఆ. కపట ముడిగి గురునికై దండ యొనరించి

యుపముతోడ భక్తి నునికి జేసి

తప మెఱింగినంత ధన్యత వొడమును, వి...

సాధకుడు కపటమును వదలిపెట్టి గురునిసాయము నవలంబించి శుశ్రావ జేసి తపస్తత్త్వపురహస్యము నెఱుంగ గలిగినచో ధన్యుడు కాగలడు.

ఆ. కారు కారు గురులు కాగుణితము జెప్ప

శాస్త్రపాఠములను జదివి చెప్ప

ముక్తిదారి జూపు మూలము గురుడురా, వి.

కాగుణితమును కావ్యాదులను చెప్పినంతమాత్రాన నందఱు గురువులు కారు; కాని ముక్తిదారి జెప్పవాడొక్కడే ముఖ్యుడగు గురువు.

తే. గుట్టుగురుభక్తిలో ముట్టి మిట్టిపడక

జెట్టివలె బోరి లోమర్త మిట్టి దనుచు

నట్లుపడఁ జూచి మించుట నాణెమరయ.

పిట్టకబురులచే నేమి గిట్టు వేమ! 1969

గురుభక్తిలోనిగుట్టును తెలిసికొని గర్వింపక జెట్టివలె మాయతోబోరి కనిపెట్టి మోక్షమునకు ప్రయత్నింపవలయునే కాని పిట్టకబుర్లవలన గొంచెమైన నుపయోగము లేదు.

ఆ. గురుచరణము బట్ట గుక్కలు గఱచునా

గురుచరణము విడువ గుక్క కఱచు

గుక్కకున్న గుణము గురునకు లేదురా, వి...

గురుని పాదములయంద నున్నన్ని నాళ్లును మాయ యేమియు
చేయఁజాలదు. కాని అండఁబాసినచో బాధింపఁబూనును.
గాన గురునికంటె మాయయే సర్వవిధముల గుణముగలది.

క. గుటిగానలేక మర్త్యులు

పరిచితశాస్త్రముల వాదపద్ధతి గన ర

గ్గుటి గురువు జ్యోతి నిచ్చును

దరి దెలిసినవాడె యోగి ధరలో వేమా! 1971

మనుజుఁడు లక్ష్యశుద్ధిని పొందలేక ఎన్నిదినములు శాస్త్ర
ములవాదించినను బ్రహ్మము నొందఁజాలఁడు. గురుని సేవించి
నచో జ్ఞానజ్యోతిని జూపి కడలేచ్చును.

క. గురుఁడగు నాత్మఁడు శిష్యుఁడు

పరగంగా జీవుఁడనుచు బరికించుచు నీ

గురుశిష్యపరమయోగం

బురుతరముగ గుంర్చువాఁడు యోగిర వేమా! :

గురువు పరమాత్మఁడు శిష్యుఁడు జీవాత్మఁడు అను మూల
తత్త్వము నెఱింగి జీవాత్మని పరమాత్మనిలో జేర్చుటకు యత్నిం
చు ధన్యుఁడే నిజమగు యోగిగా గణింపఁదగినవాఁడు.

క. గురుః డనఁగ ధేనువై తగు

వరశిష్యుఁడు వత్స మగుచు వర్తింపంగా

దటి గలిగినప్పు డొసఁగును

నిరుపమలత్యోమృతంబు నిజముగ వేమా! 1973 :

గురువు కామధేనువు. శిష్యుడు వత్సమువంటివాడు గనుక
 గురువు జ్ఞానామృతమును శిష్యునకుఁ దరుణము గనిపెట్టి
 యొసంగి కాపాడుచుండును.

క. గురుఁ డనఁగా బరమాత్ముఁడు
 పరగంగా శిష్యుఁ డనఁగ బటుజీవుఁ డగున్
 గురుశిష్యజీవసంపద
 గురుతరమునఁ గూర్చు నతఁడె గురువగు వేమా!

శిష్యుఁడు జీవాత్ముఁడు. గురువు పరమాత్ముఁడు. గురుశిష్యసం
 యోగమే జీవేశ్వరైక్యము. ఇదియే మోక్షము. ఇది గుర్వనుగ్ర
 హమునకాని లభ్యము కాఁజాలదు.

క. గురుఁ డనఁగా మొదలంతకు
 గురుశిష్యు లనంగఁ నెల్లకొమ్మలు కానం
 గురువును గానఁగఁ జూతురు
 ధరలోపల మనుజులెల్ల దలఁపఁగ వేమా! 1975

సమస్తమునకును గురుఁడు మూలము. శిష్యులు శాఖలు కా
 వున వా రుభయులును పరస్పరసాయమున లోకము నుద్ధరింపఁ
 బూనవలయునుగాన ప్రతిసాధకుఁడు గురుని నాశ్రయించును.

ఆ. గురువు శిష్యుఁ డనఁగ గొన లెట్టు మొద లెట్టు
 గురువు శిష్యుఁ డనెడి గుఱుతు లెట్లు
 గురున కుండఁదగిన పరువు లేకుండిన, వి...1976
 గురుశిష్యులకుఁ గల సంబంధ మెట్టిది? గురుశిష్యులకుఁ గల

పరస్పరభేదమెయ్యది అనునంశము గురువు తానుండఁదగిన
గౌరవస్థితిలో నున్నఁగాని లేదు.

ఆ. గుఱుతు గనుచుఁ జెప్పు గురు వెవ్వఁడును లేడు
గురుతెఱుంగు శిష్యునరుఁడు లేడు
గురుఁడు శిష్యుఁ డనుట గ్రుడ్డెద్దు చేనురా, వి.

గురుశిష్యన్యాయము చాల యసందర్భముగా నున్నది.
శిష్యునకు జ్ఞానోపదేశముచేయు గురువుగాని గురునియాన
ననుసరించి మెలంగు శిష్యుఁడుగాని లేడు. గురుశిష్యన్యాయము
గ్రుడ్డియెద్దు చేనులోఁ బడినటులున్నది.

ఆ. గురుని గూడు చేసి గుణము వత్తిగఁజేసి
సరవి గర్తసమితిఁ జమురు జేసి
మూల నొక్కజ్యోతి ముట్టించి చూడరా, వి.

తిథి వారాదులఁ బాటించి కర్తముల నాచరింపక పోవుట
వలన జాతీయంతయు సంకరమయ్యెను. స్త్రీలయవినీతీగల నడ
తవలనఁ బురుషుల సిగ్గుబోవుచున్నది. మడుగులుంటవలనభూమి
యంతయుఁ జెడిపోవుచున్నది.

ఆ. గుఱుతు తిథులవలనఁ గులమెల్లఁ జెడిపోయె
స్త్రీలనడతవలన సిగ్గువోయె
నేహ్యుల్యలముల నిల యెల్లఁ జెడెనయా, వి.

గుఱుతు తిథులవలన కులములును స్త్రీలవలన సిగ్గును పాడు
గుంటలవలన భూమియును చెడిపోయెను.

ఆ. గురునితోడఁ బొందు కూడి యుండినవాఁడు
 చేరి బ్రహ్మ మంటి చెలఁగి యుండు
 మఱుగు తెలిసెనేని మర్తంబు లేకయా, వి...

గురునితో నైక్యముఁ జేరియుండుటే కైవల్యము. ఈమ
 ర్తము నెఱిగినవాఁడే బ్రహ్మము. ఇంతకంటెను వేద్యమిఁకను
 లేదు. గురుబోధవలన మరుగుఁదెలిసెనా కష్టముండదు.

ఆ. గురుని నిందఁ జేసి గుట్టెఱుంగనివాఁడు
 యమునిబాధ నొందు క్రమముగాను
 దేనెలోనియీఁగ తెఱుగున నగునయా, వి...

గురుని నిందఁజేసి, విద్యామర్తము తెలిసికొననివాఁడు
 తేనెలోఁ బడిన యీఁగవలె బాధలకు పాల్పడును.

ఆ. గురుని పరమగురుని గుఱుతుగా దెలియక
 గురు వటంచుఁ దలప గ్రుడ్డిరీతి
 గురునకు గురువైన గురుఁడు ప్రాణేశుండు, వి.

అవివేకియగు మానవుఁడు గురువెట్టివాఁడో పరమగురు వెట్టి
 వాఁడో తెలిసికొనఁజాలక కానఁబడిన వానినే గురువుగాఁ
 దలంచును. జ్ఞానబోధచేయువాఁడు గురువు. మోక్షప్రదాత
 యగు భగవంతుఁడు పరమగురుఁడు.

ఆ. గురుని శిష్యునియతి గుఱుతుగా మదిలోన
 కానలేఁడు భ్రాంతి మానలేఁడు
 గురునిశిష్యుఁ డెంచు గుఱియదె యగుసురా,వి.

అజ్ఞానియగు శిష్యుఁడు గురుశిష్యులకుఁ గల యంతరిము
గ్రహింపఁజాలక భ్రాంతిచేఁ జెడిచోవును. ఈకారణమువలన
నే గురుని శిష్యుఁ డాక్షేపించుట తటస్థించుచున్నది.

తే. గురుపరంపర నీవిద్య గూఢ మెఱింగి
పరమపరిపూర్ణ మందుట పరవశతర
నిరుపమానందసుఖకేళి నెఱవలెను
బరశివుం డన భాసిల్లవలెను వేచు! 1984

గురుపరంపరవలన నీయాత్మవిద్యలోఁ గలరహస్యమునెఱింగి
పూర్ణత నొంది ఆనందము ననుభవించుచు పరశివుఁడుగా సాధ
కుఁడు మారుటకు యత్నింపవలయును.

సీ. గురుబోధతెలియని కుటీలశాస్త్రంబులు
పరికింపఁగా నేమి ఫలముగలదు
ఆత్మైక్య మెఱుంగక యఖిలయోగంబులు
సాధింపఁగా నేమి సాధ్యమగును
తన్మయత్వంబును తానెఱుంగనివారి
నేవఁజేసిన నేమి సిద్ధికలుగు
తునిచే టెఱుంగక చదువులు పెక్కులు
చదివిన ఫలమేమి సత్యముగను

తే. అనుచు సద్గురుబోధగా ననవరతము
వేయినోరులఁ జెప్పిన మాయజగము
వానిచేఁ జేయఁ జూతురు వాస్తవంబు
మదిని దెలియంగలే రీశు మహిమ వేచు! 1985

గురుబోధను బడయఁజాలక పరస్పర విరుద్ధము లగు శాస్త్రములు పఠించుటవలన ఫలములేదు. జీవునకు ఈశ్వరునకు గల యైక్యభావము సాధింప లేనివాని కేమియు సాధ్యముకాదు. ఎల్లప్పుడు తన్మయానందమున మునిగి తేలుచుఁ దన్ను జ్ఞానార్థియే సేవించు శిష్యుని మొగమేనిచూడని గురుని సేవించుటవలన ఫలము లేదు. ఎప్పుడో చావు గలదని గ్రహింపక కలకాలము చదువుకొను చదువు నిష్ఫలము. ఇటుల నెన్నివిధముల వేమన సాటి చెప్పచున్నను ఈమాయజగ మియంశమును గ్రహించి హృదయమున నీశ్వరరూపమును గాంచలేకున్నది. ఏమన్న నేమిలాభము?

ఆ. గురువు తానయ్యును గుణమించుకయు లేక
చందమామ కిచ్చె శాప మతఁడు

గురుఁడు కోప-మానఁగుండ దెప్పట్టికైన, వి.

తాను గురువయ్యును ఓర్పునకు బదులుగా మార్పునెంచి బృహస్పతి చంద్రుని శపించెను. గురుడైనవాఁ డిట్లెన్నటికిని గోపించి శిష్యుని శపింపరాదు.

తే. గురుముఖంబున నెఱిగిన గుర్తు విడక

నిస్తరంగసముద్రంబు నియతి మనసు

నిలిపి యఁగోక్ష మందుట నిర్గుణంబు

దాన పరిపూర్ణసంతోష మాను వేమ! 1987

గురుముఖమున విని యున్నగురుతును వదలిపెట్టక నిశ్చల సమాధియందు మది నంది మోక్షము నొందుటయే నిర్గుణోపా

సనాథలము దానివలన శాశ్వతానందము సులభముగా లభ్యమగును.

ఆ. గురువు కలుగు నాత్మ గురు తెఱింగెద మని
కాల మెల్ల రిత్త గడిపి రయ్య
గురువు దొరకునపుడు కూలు నీదేహంబు, వి.

పెక్కొడ్డు పంచకులు మేము గురువులము జ్ఞానోపదేశము
గావించుమని కాలమును విత్తమును దుర్వ్యయము గావించిరి.
నిజమగు గురుఁడు లభించినగాని యీశరీరసంబంధము తొలఁ
గిపోదు.

ఆ. గురువు చిల్లగింజ కుంభ మీదేహంబు
ఆత్మకలుషసంక మడుగుఁబట్టు
తేరి నిలిచెనేని దివ్యామృతమ్మురా, వి... 1983

పాపావృతమైవ యీదేహము ముఱికినీటికుండ. నీటిముఱికి
నంతయు నడుగుఁబట్టఁ జేయుటకు గురుఁడను చిల్లగింజ కావల
యును. అపుడు జ్ఞానమను పరిశుద్ధోదకము తేరి పానయోగ్య
ముగా లభించును.

ఆ. గురువు తానయినను హరుని తాఁ జూపును
బ్రహ్మలోక మితఁడు పాఱఁజూపు
శిష్యు నటసి తట్టి చీకటిఁ బాపురా, వి... 1989

నిజమగు గురువే యైనయెడల యాతఁడు ఈశుని జూపించి
బ్రహ్మలోకమును జూపి హస్తమిచ్చి శిష్యుని చేర్చదీసి యాతని

యజ్ఞానమును పాఱఁద్రోలి యభయహస్తమిచ్చి ఘుక్తి నెన
యించును.

ఆ. గురువునకును పుచ్చకూరైన నీయరు
అరయ వేశ్య కిత్తు రర్థ మెల్ల
గురుఁడు వేశ్యకన్న గుణహీనుఁ డగునొకో,వి.

లోకులు నా స్తికులై గురువనినఁ బుచ్చకూరనైనను నీయక
బోగముదాని కర్థముల నర్పింతురు. ఆహా ! బోగముదానికన్న
గురుఁడు గుణహీనుఁడా !

ఆ. గురువు లేక విద్య గురుతుగా దొరకదు
నృపతి లేక భూమి నియతిగాదు
గురువు విద్య లేక గురుతరద్విజాఁ డౌనె?వి...

గురువు లేకున్నయెడల జ్ఞానసంబంధము ఎన్నిటికిఁ గురు
రదు. రాజు లేక యున్నయెడల భూమి సర్వజనభోగ్యము
కాదు. గురువుజ్ఞానము ఎవనికిలేదో వాఁడు బ్రహ్మణపదవాచ్యుఁ
డు గాఁడు.

ఆ. గురుని శిష్యులేక గులు తెట్లు కల్లునో
అజునికై న వానియబ్బకై న
తాళ్లెపుఁజెవి లేక తలు పెట్టులూడును, వి...

గురునియనుగ్రహము కొంచెమైనను లేక బ్రహ్మదేవు
నంతటివాని కైనను లక్ష్యము సిద్ధిపదు. తాళముచెవిలేక తలు
పువచ్చునా? ర్థాదు కదా.

ఆ. గురువు వచ్చుచున్నఁ గూర్చుండి లేవని
తుంటరులకు నెట్లు దొరకు ముక్తి
మగని లెక్కగొనని ముగుదకాగతి పట్టు, వి.

గురువువచ్చుచున్న లేచి యెదురురానిమూర్ఖులకు సద్గతి
దొరకదు. మగఁడు వచ్చుచుండఁ జూచి లేచి నిలిచియుండని
కాంతకుఁ గూడ నటులే సద్గతి లభింపఁ జాలదు.

తే. గురువు సెప్పినయుక్తులు కూడి మిగిలి
మరుపులేదని నిజమాడి మహితుఁ డగుచు
నెఱపుచుండును శివయోగి నేర్పుతోడఁ
బరము సాధింప నతని కేర్పడును వేమ. 1994

గురువు చెప్పినబోధనమును మఱచిపోక యనుష్ఠించుచు దా
ననుష్ఠించినవిషయము గురున కెఱింగించుచు నుండువాడే శివ
యోగి. పరలోక మట్టివానికి మాత్రమే సుసాధ్యమగును.

ఆ. ఘటములోన నున్న గతు లన్నియును ద్రెంచి
దిటవు చేసి మనసు తేటపఱచి

ఘటము నిల్పుపాఁడు ఘనతత్వయోగిరా,వి...

ఘటములో నున్నట్టిగతులను త్రుంచివైచి మనస్సును దిటవు
చేసికొని శరీరమునం దీశుని నిలుపుకొనువాడే తత్త్వవేత్త
యగును.

ఆ. చపలచిత్తవృత్తి సాధించి నిలిపినఁ

ద్రిపుటిబిలముఁ జేరు దెంపుగలిగి

జపము లోనిజపముజయశీలతను మించు, వి...

చపలమగు చిత్తవృత్తిని నిలిపి త్రిపుటియందు చేర్చి బ్రహ్మ
మును ధ్యానించుచుండవలయును. అట్లుచేసినచో తా నొనరిం
చిన జపము సఫలమగును.

తే. చర్చమీఠినజ్ఞానంబు సంతరించి
మూర్ఖజెందినయట్లున్న ముక్తిగలుగు
గూర్చి మెచ్చఁడె గుఱిదాఁటి కోవిదుండు
తీర్చు గురుదరి జేరంగ దివిరి వేమ! 1997

జ్ఞానమును గూర్చికొని మూర్ఖునొందినట్లు తన్మయము నటించు
చుచు లక్ష్యమును దాటి బ్రహ్మమును జేరుటకై కోవిదుండు
యత్నించును. ఎందేని భ్రాంతియున్న గురుఁడు తొలగించి
తోడ్పడును.

ఆ. చెడుగుణంబు లెల్లఁ జేపట్టి శిక్షించి
పరమపదవి సిద్ధపడఁగఁజూపు
నట్టి గురుని వేడి యపరోక్ష మందరా, వి...
దుర్గుణములను పాఠఁద్రోలి పరమపదమును జూపించుగురుని
ప్రత్యక్షమున సేవింపుము.

ఆ. చదువు రాదటన్న సామాన్యత యిఁకేల
బుద్ధి కుదురకున్న పొంది కేల
గురుని గూర్పముక్తి కరతలామలకమా, వి...
చదువురానివాని సమత్వమును నిశ్చలబుద్ధి లేనివాని పొంది
కయును నిర్దగ్ధములు. గుతునాశ్రయించినయెడల ముక్తి యఱ
చేతనే కానజచ్చును.

క. చుట్టుకొనియున్న మాయను
నెట్టుము గురుభక్తిమీటి నియతాత్ముడ వై
ముట్టుము తత్పరతను మన
మట్టిటను జెందనీక మాన్యత వేమా! 2000

ఆవరించియున్న మాయను నశింపఁ జేసి గురుభక్తిగలిగి నియ
తుడవై తత్పరతతో మనస్సుఁ జంచలింపనీయక బ్రహ్మము
నుపాసింపుము.

క. చూచెడివఱకే సాధన
చూచినమదియందు ధోచిసులభం బగునా
తోచెడిమర్తము నీవని
కాచుకొనియు గురుని గోరి కనవలె వేమా?

చూచునంతవఱకే సాధన. కావున మనస్సునందున్న మర్తము
ను జూచి సర్వమునాత్మమయమనినమ్మి ముక్తుడవు కావలయును.
ఇందులకు గురుని నెడబాయక యత్నింపవలయును.

ఆ. ఛాత్రధర్మమెఱింగి చక్కనిభక్తితో
గురుని సేవఁ జేయ గుదిరినపుడె
సర్వమర్తములును జక్కఁగా విడిపోవు, వి...

గురుశిష్య సంప్రదాయములు బాగుగా నెఱింగి నిశ్చలభక్తి
గురుసేవఁ జేయ నేర్చుకొనినంతనే హృదయ గతములగు మర్త
ములన్నియుఁ దమంతటనే విచ్చిపోవును గాన గురుసేవ జ్ఞాన
సాధనమున కావశ్యకము.

ఆ. ఛాయనొసఁగుఁ జెట్టు సాధువు బోధట్టు
 లడఁగి దరినిజేరి బడయవచ్చు
 నట్టునిట్టు దాఁట నదిపోవు నిది రాదు. వి...

నీడనొసఁగు చెట్టును సాధువగు గురువొసంగు బోధయు
 ఫలదాయకములగును. ఈరెండును (చెట్టు గురువు) ఫలములను
 (నీడను జ్ఞానమును) దరిచేరిననే ప్రసాదించును. లేకున్న జ్ఞాన
 ము కలుగదు. నీడ లభింపదు.

క. జగమున గురుఁ డుదయించిన

జగమునఁ గలజనులు శరణు శరణన రొక్కో

జగమెఱిఁగి మ్రొక్కఁ జూచెడి

నిగమాగమనిర్వికారనిపుణుఁడు వేమా! 2004

సర్వలోకగురుఁ డుదయించినచో మానవు లాతనికి శరణా
 గతులై మ్రొక్కుచుందురు. ఆగురూత్తముఁడు లోకము మ్రొ
 క్కుటను నిర్వికారముగఁ గాంచి యనుగ్రహించును.

ఆ. జననమరణము లన స్వప్న సుషుప్తులు

జగములందు నెండ జగములుండు

నరుఁడు జగమునంట నగుబాటు గాదొక్కో, వి.

చావు పుట్టువులు కల నిద్దురవంటివి. జగములుగూడ నెండ
 మావులలోని నీటివలె నిజముకానివి. ఇట్టిచో వివేకియగు మాన
 వుఁ డీయైహికములలోఁ దగులుకొని వదలించుకొనఁజాలకుంట
 నవ్వలచేటు కాదా!

తే. జాగుసేయక గురుసేవ జరిపి దాన

యోగయోగాంగముల నేర్చి యోగు లగుచు
ఆశలను మానుటను కాదె యచలతపము
సిద్ధినొందును ముక్తికై జేర్చ వేమ. 2006

ఆలస్యము నొనర్చక గురువుల సేవించి యోగయోగాంగ
ముల నభ్యసించి యోగులై యాసల మొదలటఁ గోయఁగలు
గుటయే నిశ్చలమగు తపస్సు. దానఁ దపస్సిద్ధియు ముక్తియు
లభించును..

ఆ. జాణలమని యంద్రు చపలాత్తు లగువారు

తెలివి లేక తమ్ము తెలియ లేరు

కష్టమైనయడవి గాసిలుచున్నారు, వి... 2007

చపలులు తమ్ము జాణుల మని చెప్పికొందురే గాని తమ తెలి
విలేవిని తాము కొంచెము గాని దెలిసికొనఁజాలరు. అట్టి అవివే
కులు తపములు చేసికొనుచు సారము నెఱుంగక యడవులలో
నానావస్థలపా లగుచున్నారు.

ఆ. జ్ఞానమెన్న గురువు జ్ఞానహైన్యము బుద్ధి

రెంటిసందు రిమ్మ రేచునపుడు

రిమ్మ తెలిసె నేని రెండొకరూపురా, వి...

జ్ఞానము గురువు, జ్ఞానశూన్యత అజ్ఞానము. జ్ఞానాజ్ఞానముల
మధ్య చంచలహృదయము భ్రమల నొందుచుండును. ఈ భ్రమ
నెఱింగి కట్టివేయఁ గలిగిననో జ్ఞానాజ్ఞానము లేకరూపమై
మోక్షసాధకము లగును.

ఆ. జ్ఞానవంతుని కడు కర్త సంబద్ధులు
వెట్టియండుప్రకృతి విడువ లేక
వెట్టి కననిప్రకృతి వెతకినఁ గల్గునా? వి... 2009

జ్ఞానము గలవానిని గొందఱు వెట్టివారని యనెదరేగాని
లోకముగా వెట్టికి తెలియని వేద్య మేదియును లేదని యెఱుంగరు కదా. (వెట్టియనుమాట జ్ఞానికిఁ దగును.)

ఆ. జ్ఞాని యనెడువాడు ఘనతేజమందును
బూని సుఖము జెందు పుట్టఁబోఁడు
తానె తానటయ్యు తనలోనె వెల్లును, వి...

జ్ఞానవంతుఁ డగును తత్తముఁడు ప్రతిభాశాలియై ప్రశస్తి
నొందును. ఆతనికి బునర్జన్మ మనునది యుండదు. ఆత్మస్వరూ
పమగు బ్రహ్మముతో నాతఁడు గలసి యానందము ననుభవించు
చుండును.

ఆ. టీకవ్రాసిన ట్లనేకులు పెద్దలు
లోకమందు జెప్పి రేక మనుచు
కాకులట్టిజనులు కాన రీమర్తము, వి... 2011

ఎందరో పెద్దలు ప్రపంచములోని మర్తమును టీకవలె
వివరముగా చెప్పినను తెలివిలేనివారై లోకులు దేవుఁ డొకఁడే
యను నీరహస్యము నెఱుంగఁజాలకున్నారు.

ఆ. తత్త్వ మెఱుఁగువాఁడు దైవంబు నెఱుఁగును
సర్వసారములను జావఁ జేయు
కదళిమిఁగువాఁడు గరళంబు మ్రింగఁడు, వి...

తత్త్వవేత్త దైవమును ఎఱుంగఁగలుగును. సమస్తమును కూడ తెలిసికొనఁగలఁడు. ఎట్లనఁ: గరళముమ్రొంగెడివాఁడు కదళిని మ్రొంగఁజాలఁడా?

ఆ. తనదుమనసుచేత దర్శించి జ్యోతిష
మెంతఁ జేసె ననుచు నెంచి చూచు
తనయదృష్టమంత దైవ మెఱుంగఁడా? వి...

మూర్ఖుడై తాను విఫలుడైనప్పుడు గ్రహములు వక్రించి వెతలఁ గూర్చెనని నిందింపఁబూసుకొనునే కాని తొలుత తన యదృష్టమును దైవమెఱింగి యట్లు చేయుచున్నాఁడని తలంపఁడు.

ఆ. తనవిరక్తియనెడి దాసిచేతను చిక్కి
మిగిలి వెడల లేక మినుకుచున్న
నరుని కేడ ముక్తి వరలెడిచెప్పుడీ, వి...2)14

విరక్తియను దాసి దాని. తగులాటములోనీరుకుకొని దాని బాటనుండి తొలగి బయటఁ బడఁజాలని యశక్తుడగు మానవునకు ముక్తి యేవిధముగానైన లభింపఁ జాలదు.

ఆ. తనివి దీఱ గురుని ధ్యానించి మదిలోన
దనువుమఱచి గురుని దాకి నపుడె
తనరుచుండు బ్రహ్మతత్త్వమందురు దాని, వి.

గురుని హృదయమున ధ్యానముఁ జేయుచుఁ దన్నుదామఱచి బ్రహ్మనందము నొందుచు ధ్యానదృష్టిలో శురుస్వరూప

మును దర్శింపఁ గలుగుచో నదియె బ్రహ్మతత్త్వ మని చెప్పుదురు.

ఆ. తలఁపులోనఁ గలుగు దా దైవ మేప్రాద్దు
తలఁచి చూడ నదియ తత్త్వ మగును
ఊరకుండ నేర్వ నుత్తమయోగిరా, వి...2016

భగవంతుఁడు హృదయమున నివసించియున్నాఁడు. సంకల్పశుద్ధిగాఁ జూచినచో - తత్త్వరూపుఁడగు భగవంతుఁడు కనుపించును. ఎట్టి వికారము లొందక తత్త్వరూపము దర్శించువాఁడె యుత్తముఁడగు యోగి.

ఆ. తలఁపులోనిమరులు తలఁపు లెఱుంగక
తలలు బోడులైన ధన్య తేమి
తలఁపులోనితలఁపు తత్త్వమం చెఱుఁగుము, వి.
మనోమర్తముల నెఱుంగఁజాలక తలలను బోడులను చేసికొని నంతనే ధన్యులీ గాఁజాలరు. తత్త్వము గ్రహించినగాని ఫలముండదు.

తే. తలవరులకైన నెప్పుడు ధర్మ మొప్పు
సామియానతిఁ జేయుచు తామెఱుంగమి
గురులహితబోధ మీరెడికూశలకును
నరకకూపంబె శరణమా యరయ వేమ! 2018

తలవరులు రాచకర్మములయందు సేమఱక యజమాని యాన నిర్వహించుచు ధర్మము తొలంగక యుందురు. అట్లు శిష్యులు

గూడ గురునిరూపకు లోబడవలయును. లేకున్నచో నట్టి శిష్యులకు నరకమే గతి యగును.

ఆ. తల్లిదండ్రుమీఁద దయలేనిపుత్రుండు
పుట్ట నేమి లేక గిట్ట నేమి
పుట్టలోనఁ జెదలు పుట్టదా? గిట్టదా? వి... 2019.

తల్లిదండ్రులపై ప్రేమలేని పుత్రుని పుట్టుక పుట్టలోని
చెదలుపుట్టుకవలె నిరర్థకము అగును. వాఁడున్నను డోడినను
ఒకటే.

ఆ. తల్లిదండ్రు లెన్నఁదగు తొలిగురువులు
బార్వతీభవు లిల పరమగురులు
కూలివాండ్ర జగతి గురులన ద్రోహము, వి...

తల్లిదండ్రులు ఆదిగురువులు. పార్వతీపరమేశ్వరులు పర
మగురువులు నగుదురు గాన ధనాశచే నితరు లేవిధముగాబోధిం
చినను ఆరెండు విషయములు మఱువరాదు. కూలికి లేనివి కా
నివి బోధించువానిని గురువనఁ బాపము వచ్చును.

ఆ. తల్లిబిడ్డలకును తగవు పుట్టించెడి
ధనము సుఖము గూర్చు నని గడింతు
కాని యెల్ల యెడల ఘనదుఃఖకర మది, వి...

తల్లిబిడ్డలకు తగవుల బుట్టించు ధనము సుఖప్రదమనికూర్చు
టగు యోగ్యము కాదు. ధనము సర్వవిధముల దుఃఖము కలి
గించును.

ఆ. తల్లి యాలు నయ్యె తగఁ గోడలును నయ్యె
గోడ లనఁగ సంగ గూఁతు రాయె

మాయవిడక ముక్తిమహి నిఁకఁ గల్గదు, వి...

జనులు మరల మరల పుట్టుచుండుటచేత ఈజన్మమునందలి

తల్లి మున్నగువారు ఇంక నొకజన్మమున ఆలు మున్నగువారుగా

పుట్టుచుందురు. ఇదియేయాశ్వరమాయ. దీనినిదాఁటినగానిముక్తి
గలుగదు.

ఆ. తాను నిర్తలుఁడుగ దనరుగుణము లన్ని
చేయలేని గురుఁడు చెడుగురుండు

గుడ్డి తట్టు నెక్క గుణికి నట్లగునురా, వి...1013

తాను నిర్తలుఁడై గుణముల నన్నిటిని నిర్తలములుగా చేయ

లేని గురువు నాశ్రయించుట గుడ్డిగుఱ్ఱము నెక్కి గూర్చిన
ట్లగును. అట్టిగురువే మిగుల నీచగురువు.

ఆ. తాను విమలుఁడై న దనగుణ మంతయు

శివున కీని గురువు చెడుగుగురువు

గుడ్డిగుఱ్ఱ మెక్కి గుడిఁ జుట్టినట్లగు, వి...

తాను విమలుఁడై తనగుణములను లోకముల కుపయోగింప

నివాఁడు కుజనుఁడు. అట్టిగురు నాశ్రయించుట గుడ్డిగుఱ్ఱము
నెక్కి గుడిచుట్టు తిరుగుటవంటిది.

ఆ. తామసించి చేయఁ దగ దెట్టికార్యంబు

వేగిరింప నదియు విషమ మగును

పచ్చిక్ఠాయః దెచ్చి పడవేయ ఫలమానె? వి...

తొందరపడి యేపనియ్యఁ జేయరాదు. తొందరపాటువలనఁ గార్యము భంగము. కక్కురితిపడి పచ్చికాయ దెచ్చి పడ వేసిన మాత్రమున నది పండదు గదా!

ఆ. తిత్తిలోనిశివుని స్థిరముగా దెలియక

తిక్కపట్టి నరుఁడు తిరుగుచుండు

దిక్కదెల్పు గురుఁడి కొక్కఁడె దిక్కురా, వి...

శరీర మనునీసంచిలో నున్న యీశ్వరు నెఱుంగఁజాలకతిక్క యెత్తితిరుగు నీనరులకు తేల్చి సమాధానము చేయుటకు గురుఁడు తప్ప యితరులు తగరు.

ఆ. తిరిగి తిరిగి నరుఁడు మరులుకొనుట గాక

యందువలననేమి యధికమగును

అంతరంగ మెఱుంగ నప్పుడు శివుఁడగు, వి...

దేశములన్నింటిని దిరిగినంతమాత్రమున నెన్నఁటికిని లాభ ములేదు. దానివలన వృథాశ్రమయే విగులును. అంతరంగస్థుఁ డగు శివస్వరూపమును గుర్తించుటయే మోక్షసాధనము.

ఆ. తొత్తుతోడిపొందు తొట్టిపెసలమూట

ముచ్చుతోటిపొందు తెచ్చు నింద

తలవరిదగుపొందు తలతోనె తీరురో, వి...

చినిగినగోతమునుండి పెసలు కారిపోవునట్లు దానితో సంగమించినచో నది తప్పక బయటపడును. ముచ్చుదానితో భోగించినచో లోకనింద మిగులును. తలవరివానిసతితోఁ గూడినచో నెన్నఁటికేని ప్రాణాపాయము కలుగఁజేయును.

తే. తొల్లి జేసినపాపంబు తొలఁగుకొఱకె
పుట్టిచచ్చుచు మఱలను బుట్టుచుండ్రు
గురుని జేరియు వేడి తా గొల్చునేని
పుట్టుదుఃఖము బాడయి పోవు వేమ! 2029

పూర్వజన్మ సంచిత పాపములు నశించుటకే మరుజన్మ మరల
మరల చచ్చిపుట్టుచుండును; గాన గురుని సేవించినచో మరల
మరల బుట్టవలసిన యవస్థకలుగదు.

ఆ త్రాడు మెడకు వేసి తనకు శూద్రత్వంబు
పోయె ననెడి దెల్ల బుద్ధిలేమి.
మది నిలువక త్రాడు మఱివన్నె దెచ్చునా? వి.

మెడలో (జండెము) త్రాడువేసి శూద్రత్వము పోయెనను
బుద్ధిలోపముగాని వేఱుకాదు. మనస్సు నిలుకడ లేని వాని నీ
జండెఘోగులు కడతేర్చఁ జాలవు.

ఆ. దగ్గ టున్నవాఁడు తప్పక దఱుఁడు
ఎడము పడినవాఁడు దుడుకు గడుసు
అనుసరించువారి కయ్యెడు గార్యముల్, వి...
ఎంతటి నేర్పరియైనను సర్వదా యాశ్రయింపనిచో కార్య
ములను నెఱవేర్చుకొనఁజాలఁడు. దూరముగ నుంచి యాశ్ర
యింపకున్నచో గడుసువాఁడని పంకలు పెట్టుచుందురు. అను
సరించువారికిఁగాని కార్యములు కావు.

ఆ. దశగలారి నెల్ల తమబంధువు లటండ్రు
దశయ లేమి నెంత్రు తక్కువగను

దశ యనంగను ధనదశ యొక్క చే దశ, వి...

అపృష్టపంతుల నందఱు జనులు తమవారనిచెప్పకొనుచుం
దురు; గాన లోకములో నన్నిటికంటె ధనదశయే గొప్పది. ఆద
శలేకున్నచో జాతియున్నవాఁడును జాతిహీనుఁడే.

ఆ. దర్శనంబునందు ధర షణ్ణతములందు
వర్ణ మౌ శ్రమమును వదల కెప్పుడు
తిరుగుచున్నవాఁడు ధరలోన నజ్ఞాని, వి...

అవివేకి యగువాఁడు అంధపరంపరగా షడ్దర్శనములను
షణ్ణతములను వర్ణాశ్రమధర్మములను విడువఁజాలక యజ్ఞాని
యై స్వతంత్రబుద్ధి రహితుఁడై సంచరించు చుండెను.

ఆ. దాత లేనికొంప దయ్యాలపెనువాడ
నీతి లేనిమాట రాతివేట
ప్రీతి లేనిలంజె ప్రేతవాహనమయా, వి... 2034

దాతలేని గ్రామము దయ్యాలపట్టణము. నీతి లేక పలుకు
మాట రాతితో నాడు దెబ్బలాట. ప్రేమలేని వలపులాడి
కూటమి పీనుగును మోయుట.

ఆ. దాస రనంగవచ్చు వేసార్లకై నను
జంగ మసంగవచ్చు లింగ మున్న
బాప డనంగరాదు పదివేలకై నను, వి... 2035

పట్టె నామములు బెట్టి దాసరి యనిపించుకొనవచ్చును.
లింగము గట్టుకొని జంగ మనిపించుకొనవచ్చును గాని బ్రహ్మ

జానము లేనిది వట్టిపటాటోపములతో బ్రాహ్మణుఁ డనిపించు
కొనుట యసాధ్యము.

క. దినముల వ్యర్థము పుచ్చక
కనుచుండుమి యాత్మ నెపుడు ఘనగురుబోధ
న్నిను నీ వెలుఁగక యున్నను
గొనకొని మది చెలుచునిన్ను గొబ్బిన వేమా!

కాలముచు వ్యర్థముగా గడవఁ ద్రోయక సీలా నీవు గురువు
జేసినయాత్మబోధను ధ్యానించి ఆత్మస్వరూప సందర్శనమునకుఁ
గృహి చేయుము. నిన్ను నీవు చంచలుఁడవై యెలుంగఁజాలవేని
చెడిపోదువు.

తే. దురితముల నెల్ల ఖండించుగురుని జేరి
పరమనిర్గుణమననంబు ప్రాకినంత
గురుతరంబుగ గుణములు కొట్టువడును
పరశివుం డన భాసిల్లు ధరను వేను! 2037

మోక్షమార్గద్రష్టయగు గురునాశ్రయించి నిర్గుణోపాస
నము విధ్యుక్తముగ నెఱవేర్చిన యెడల దుర్గుణంబు లన్నియు
నంతరించును. శివస్వరూపమును బిమ్మట వహించి ధన్యుఁడు
కావచ్చును.

తే. దివ్యపరతత్వ మనుజ్ఞప్తి ధీజయుండు
మరలి పుట్టనిగురుభక్తి మహిమతోడ
నక్షయాత్మకపరమంది యమలుఁ డగును
ఏమతిన మాతనికి నంట దెపుడు వేమ! 2038

పరశత్త్వోపాసనము గావించుధన్యునకు గురుభక్తియే తరింపఁ దోడ్పడును. వానికి మోక్షము సుగమ మగును. ఐహికసంబంధమగు నెట్టి మలినమైన నాతని నంటుకొనఁ జాలదు.

తే. దివ్యమైనట్టి పరశివతేజ మూని
భవ్య మగుయుక్తి మదిలోన భద్రపఱచి
సేవ్యుఁడై యుండుటే ముక్తి స్థిరముగాను
కావ్యముల రాదు గురుబోధ కలదు వేమ!

పరశివ తేజముచు హృదయమునందు నుంచుకొని నియమానుసారముగ దానిని ధ్యానించుచు సేవించుటవలన ముక్తిచేకూరును. గురుబోధవలన సేనాఁటికైన మోక్షము లభించును గాని గ్రంథపఠనమువలన లభింపదు.

ఆ. దేవభూములందు దేవాలయములందు
దేవుఁడనుచు మ్రొక్కి తెలియలేక
తిరుగుచుండువాఁడు దేవాదిదేవుఁడా! వి...

కొందఱు దేవళములలో దేవుఁడున్నాఁడని యొడలెఱుంగక మ్రొక్కుచుదురు. ఇటుల మ్రొక్కువా రవివేకులుగాని దైవస్వరూపానుభవము గలవారు కానేకారు.

ఆ. 'దేహ మాత్మరూపు లేట తెల్లము జేసి
యవలి చూపు జూచు నతఁడె గురువు
భ్రమరము తనరూపు క్రిముల కిచ్చినరీతి, వి...

తుష్టేద తనయాకారము పురుగునకుఁ గలుగఁజేయునట్లు ఆత్మరూపము శిష్యున కెఱింగించి దేహభ్రాంతిని బోగొట్టి

స్వస్వరూపజ్ఞానము శిష్యున కందఁజేసినవాఁడె గురు వనఁదగు
వాఁడు.

తే. దేహ మాత్మలు వేఱని తెలియలేక
మోహమునఁ జిక్కి నిద్రలో మునుఁగుటేల ?
సాహసంబున గురుభక్తి సలుపవలెను
వివర మాతండు దెలిపెడి వేగ వేమ ! 2042

శరీరమునకు ఆత్మకు సంబంధములేదని తెలిసికొనలేక ఆజ్ఞా
నులు మోహనిద్రలో మునిగి తేలుచున్నారు. సద్గురుసన్నిధి
చేరినచో నతఁ డజ్ఞానమును బోకార్చి తరింపఁజేయఁగలఁడు.

ఆ. ధర్మమునకు గీడు తలఁచినవాఁడు తా
దుష్టుఁ డగుచు తుదకు త్రోవయె చెడు
గురువుపత్ని గవయ గోరెడునీచుండు
మొదలు చెడఁడె ముప్పు మూడి వేమ ! 2043

ధర్మమును జవదాఁటి సంచరించునీచుఁడు తప్పక నశిం
చును. గురుపత్నితో సంగమించిన చంద్రుఁడు గొప్పదనము
నంతయుఁ గోలుపోయి మొదలునకే మోసము చెందలేదా ?

ఆ. నిజగురూపదేశ నిశ్చయాత్మకవిద్య
రక్షకం బటంద్రు రాజవీధి
మధ్యమార్గమందు మాన్యతఁ జూడరా, వి...

గురూపదేశ మగు నిజమైన విద్య శిష్యుని గడతేర్చుటకు
రాజవీధి వంటిది. ఈమార్గము ననుసరించి నిర్ణయించినచో
మోక్షము సుగమమగును.

ఆ. నిజము కల్ల రెండు నీలకంఠుఁ డెఱుంగు
నిజము లాడకున్న నీతి దప్పు
నిజములాడునపుడు నీరూప మనవచ్చు, వి...

సత్సత్త్వములను సర్వేశ్వరుఁ డెఱింగియేయున్నాఁడు.
కావున నిజమునే బలుకుము. నీతిని తొలఁగినడవకుము. నిజము
పలుకువాఁ డీశ్వరరూపుఁ డననగును.

క. నిందించు భ్రమలఁ జెందక
పొందినమదిఁ జేర నొక్క పోడిమితో నీ
వందుకొని గురురహస్యము
సందియ్యక పూర్ణుఁ డగుము సరగున వేమా!

నిందాభ్రమలను వీడి మదిని చిక్కఁబట్టి గురూపదేశరహ
స్యమును సర్వదా ధ్యానించి పూర్ణుఁడవగుము.

తే. నిరత మాత్తచిదానందనిలయమందు
సరవితోడుత పరిపూర్ణసౌఖ్య మెఱిఁగి
యరిది యగుబయ లేరుట యనుభవంబు. వి.

ఎల్లప్పుడును ఆత్మయనుచిదానందనిలయమునందు పరిపూర్ణ
సౌఖ్యపుస్వరూపము నెఱింగి చింతయుఁ డగుటయే యనుభవ
మనఁబడును. దాన బయలు చేరవచ్చును.

ఆ. నూటనిమిదిగల్గ నోముల పుణ్యాలు
కలవొ జీవులకును గణనలేదు
చెడిననీళ్లు నదుల చేరెడినట్లయా, వి... 2048

అష్టోత్తరశతగాయత్రి జపమువలనను దదితర జపముల వల
నను గొంచెమేని లాభములేదు. ఈజపతపములుముఱికి నీరుగుం
టలఁజేరునట్లు గాలిలోఁ గలసిపోవు ననుట సత్యము.

ఆ. నూటు పలుకవచ్చు నుడి వ్రాయఁగారాదు
వ్రాతకన్నసాక్షి వలవ దెన్న
బరగ లేనివ్రాత భంగపాటుం దెచ్చు, వి...

కల్లులు అవసరము వెంట ఎన్నింటినైన పలుకవచ్చునుగాని
కల్లమాత్రము వ్రాయరాదు. వ్రాత పరలోకమున మనపాప
మునకు సాక్ష్యమగును. లేనివ్రాత ఇహపరములలో నానాప
మానములు గూర్చును.

ఆ. నేర్చి నడతు నన్న నేరమి తా వచ్చు
నోర్చి నడతు నన్న నోర్పురాదు
కూర్చి నడతు నన్న కూడంగ నీయదు, వి...

నలుగురి కనుకూలముగా నేర్పుగా నడుచుకొందమనుకొన్న
నేదియో పొరపాటు వచ్చుచునే యుండును. ఓర్పుగా నుంద
మనుకొన్న సహనశక్తి కలుగుటలేదు. నలువురితోఁ గలసి
మెలసి యుందమన్నఁ బరిస్థితులు కలియనీయవు. ఇంక
నెటులా?

ఆ. పట్టుగొమ్మ వదలి పలవింప నేటికి
ఇట్టెగురుని వేడి గుట్టు నెఱిగి
నిట్టనిల్చువు గాంచి నిర్గుణ మందరా, వి. 2051

అవలంబము లేక విలపించుటకంటె గురువును జేరి రహస్యము నొంది నిర్గుణత్వము నొందుము.

ఆ. పడఁతి మోసె నొకఁడు పడఁతి మెసె నొకఁడు
పడఁతి నురము జేర్చి బ్రదికె నొకఁడు
పడఁతికొఱకె పెక్కుపాట్లను బడిరయా, ...

లోక మంతయును స్త్రీలకై పెక్కుపాటులను అనుభవించి యున్నయది. శివుఁడు తనయాలిని సగము మేనదాల్చి మోయ లేక తిరుగుచున్నాఁడు. విష్ణువు వక్షమున నుంచికొనినాఁడు. బ్రహ్మదేవుఁడు తననోటిలో నుంచికొనినాఁడు. చూచితిరా త్రిమూర్తుల యవస్థలు..

ఆ పడుచుమాటలాడి పరితపింపఁగ నేల
వెడగుచర్య లడచి వేడి గురుని
యడుగులంటిమ్రొక్కియాసనువిడఁద్రొక్కు, వి.
పడుచుమాటలఁ బలికె పిమ్మట పశ్చాత్తప్తుఁడ వగుటకంటెను ముందుగనే గురువులపాదములపై వ్రాలి ముక్తుఁడగుటకు యత్నింపుము. చెడునడవడి మానుకొమ్ము.

ఆ. పడుచు నూఱకేలఁ బాట చూచెదరొక్కొ
యెంతవారలైనభ్రాంతి నెంది
లోన మీటుకాము లొంగఁజేయఁగలేక, వి.

ఎంతవారైన స్త్రీలు కనుపింపఁగనే లోనికామమును లొంగదీయఁజాలక లోకులు వారి నేల పాఱఁజూచి చెడిపోయెదరో కదా !

ఆ. పరఁగ దేవుఁ జేసి ప్రజలను మ్రొక్కించి
 తొక్కుభూమి కెల్ల నొరను జేసి
 మనుజవరులకు నిల మాంగల్యమును జేసి
 యాజ్ఞచేసి యేలె నతఁడు వేమ! 2055

శిల్పి దేవునివిగ్రహము సృష్టిచేసి యాతనినే (ఆవిగ్రహమునే) ప్రభువునుగాఁ జేయుచున్నాఁడు. మనుజులకు దాంపత్యబంధములు తెగిపోవకుండుటకై మంగళసూత్రముల నిర్మించుచున్నాఁడు. ఇందుచేఁ బాలించువాఁడు శిల్పియే కదా!

ఆ. పరఁగ నింతదనుకఁ బడినపాటెఱుఁగఁడో
 ఘనత నొప్పుమనుజుఁ డనఁగఁ బుట్టి
 కీడు మేలెఱుఁగక క్రిందగు చిత్రము, వి...

మనుజుఁడు తా నిన్ని జన్తములందును పడిన పాటను స్మరించి యును మరల క్రిందుమీఁ దగుచుండును. ఎంతటి చిత్రము!

ఆ. పరధనంబులకును ప్రాణము లిచ్చును
 సత్య మింత లేక జారుఁ డగును
 ద్విజులమంచు నెంత్రు లేజ మించుకలేదు, వి.

ఈకలికాలమునఁ బరులధనమునకు నాశించి దానిగ్రహించుటకుఁ బ్రాణములైన ధారవోయుచు జారవృత్తితోఁ బడుపుఁ జేలువలఁ గవయుచు జ్ఞానహీనులు మేము బ్రహ్మణులమని లేజశ్శూన్యులయ్యుఁ జెప్పకొనుచున్నారు. ఎంత లజ్జాకరము?

ఆ. పరపురుషునిమీఁదఁ బ్రాణంబు వెట్టుక
 మగువ సేయుచుండు మంచితనము

అట్టిభంగి యోగి యాత్మ భావించును, వి...

జారిణి పరపురుషునిమీఁది యాసచేత మగనిదరిని మంచితన
మున నటించునట్టులే యోగియును ఆత్మ సిద్ధికై శరీరమును
పోషింపుచు మోక్షమునకై ప్రయత్నించును.

క. పరమాత్ముని చింతనలోఁ

దఱుచుగనుండుటయె తగును ధర నొక్కటికిఁ

దిరిపెము నెత్తి భుజించుచు

దొరవలె గృహవేదికందు తొంగుము వేమా!

పరమాత్మ ధ్యానమే తఱుచుగా మదిలో నుంచుము. ఇట్లు
చేయుచు నిరీహుఁడవై యేగృహమున నేని యుండి భిక్షాన్న
ముతోఁ బొట్టబోసికొనుము.

క. పరిపక్వ మొప్పు శిష్యున

కురమందలి బయలు చూపి యుద్ధతి మీఱు

పరిపూర్ణ మందఁ జేసెడు

గురుఁడు పరబ్రహ్మమైన గుణనిధి వేమా! 2060

శిష్యుని కర్తము పరిపక్వమొందుటకు హృదయమందున్న
ఆకాశమును జూపి జ్ఞానపరిపూర్ణుని గావించు మహానుభావుఁడే
గురుఁడనిగాని పరబ్రహ్మమనిగాని చెప్పఁదగువాఁడు.

ఆ. పరులవి త్తమందు భ్రాంతి వాసినయట్టి

పురుషుఁ డవనిలోనఁ బుణ్యమూర్తి

పరులవి త్త మరయ పాపసంచితమగు, వి...

పరద్రవ్యములపైని ఆశ లేనివాడే యరసినచో పుణ్య
మూర్తి యని తెలిసికొనుము. పరులద్రవ్యమున కాసనొందుట
పాపము మూటఁగట్టుకొనుటయే.

ఆ. పక్షిజాతి బట్టి పరఁగ హింసలు బెట్టి
గుళ్లు గట్టి యందు గుదురఁబెట్టి
యుంచువారి కట్టివంచన రాదొకో, వి...2062

నిరపకారులై యుండుపక్షులఁ బట్టికొని గూళ్లలో పంజర
ములలో బంధించువారికిఁ గూడ అట్టిగతియేకలుగును.

క. పాదుకొని హృదయమందును
సాధారణవృత్తు లడఁచి సన్నుతిగను జీ
వాధారచక్రమందును
మోదంబున విఘ్నపతికి మ్రొక్కుము వేమా!

హృదయమును ఆవరించియున్న విహికములగు సాధారణ
వృత్తుల వదలివేసి జీవాధారచక్రము నధిష్ఠించియున్న విఘ్న
పతికి నమస్కరించుచు గడతేలుటకుఁ బ్రయత్నింపుము.

ఆ. పాలగలియు నీరు పాలెయ్యై రాజిల్లు
నట్లు గురునివలన కోవిదుడగు
సాధుసజ్జనముల సంగతు లిట్లురా, వి... 2064

పాలుతోఁ గలసిన నీరు మాధుర్యము వర్ణమునొంది పాలె
యగునటుల సామాన్యశిష్యుఁడు సహితము గురుసేవవలన
గురునియంతవాఁడగుచున్నాఁడు. సజ్జనసాంగత్యము లీవిధము
గనే గుఱుండును.

ఆ, పాలనీటికలఁత పరహంస మెఱుఁగును

నీరుపాల నెట్లు నేర్చు నెమలి

అజ్ఞుఁడై న హీనుఁ డలశివు నెఱుఁగునా? వి...

పాలనీళ్ల భేదమును పరహంస మెఱుఁగుచుగాని నెమలి యెఱుఁగనట్లులే అజ్ఞుఁడు ప్రాజ్ఞునివలె శివుని యెఱుఁగఁజాలఁడు. పరమార్థజ్ఞాన మీశ్వరదత్తము.

ఆ. పాలప్రియముచేతఁ బరఁగ నేడ్చెడిబిడ్డ

కుత్తుదప్పుల కిల శోకపడఁగ

దల్లిపనులు తీర్చి తనయుని ముద్దాడు, వి...

పాలకై బిడ్డ లేమ్మచున్న పని త్వరితముగ తీర్చికొనిన పిల్లటనే బిడ్డలను తల్లిముద్దాడినట్లులు గురువుచు శిష్యుని ఆదరించి ముక్తునిఁ జేయును.

ఆ. పాలరాళ్ల దెచ్చి పరఁగంగ గుడిగట్టి

చెలఁగి శిలల పూజ చేయుచుండు

శిలలసేవఁ జేయఁ జిస్కున దేమిటి! వి... 2067

అలంకారములకొఱకుఁ దెల్లని పాలతాళ్లతో దేవళములు గట్టి యజ్ఞులు మురియుచు నందున్న శిలల దైవముగా నెంచి పూజించుచుందురు. శిలలకు పూజించుటవలన లభించు ఫలమేమియు లేదు.

ఆ. పాలు పెరుగు వెన్న పాయసంబును నేయి

జున్ను లెన్నియైనఁ జూడ పాలె

పాలవంటికులము బ్రహ్మాంబు గానర్కో, వి...

వెన్న పరమాన్నము. నెయ్యి జున్న లోనగుచవి యన్నియు
నామ భేదములుదాల్చియున్న నుమూలవస్తువుపాలెగదా! అటులే
బ్రహ్మగూడ సాధకుల యభిరుచులఁ బట్టి నామాంతరములు
రూపాంతరము లొందుచున్నాఁడు.

ఆ. కల్లలాడుకంటె 'కష్టంబు మఱి లేదు
కష్టమెప్పుడో కీడు కలుగఁజేయు
ద్విజుండ ననుట చూడ త్రిమృతనమురా, వి...

కల్లలకంటె కష్టప్రదములు వేఱుగాలేవు. అయినను కల్లలకు
జంకక తిరిగెడువాఁడు ద్విజుండైనను త్రిమృతమే యగును.
కల్లలాడిన నేడు కష్టమురాకున్నను ఏనాటికైన కష్టము రాక
పోదు.

ఆ. కల్లుద్రాగువాని కల్లుమ్రుచ్చనరాదు
కల్లలాడువాఁడె కల్లుమ్రుచ్చు .
కల్లుద్రాగుకంటె కల్లలాడుట కీడు, వి... 2070

మధుపానము చేయువాని ద్రాగుబోతని యనరాదు. కల్లలా
డువాఁడె నిజముగాఁ ద్రాగుబోతు కల్లుద్రాగుటకంటెఁ గల్లల
నాడుటయే మిగుల గీడుగలుగఁ జేయును.

ఆ. నిజము లాడునతఁడు నిర్తలుఁడై యుండు
నిజము నాడునతఁడు నీతిపరుఁడు
నిజము బల్కుకున్న నీచచండాలుఁడు, వి...

నిజముబల్కువాఁడు నిర్తలుఁడై యుండును. వాఁడే నీతి

పరుఁడు. నిజమును పలుకనివాఁడే నిజమును బరికించినచో
చండాలుఁ డనఁదగును. జాతిచండాలుఁడు చండాలుఁడుకాఁడు.

క. పగ లుడుగ నాశ లుడుగును

వగ పుడుగం గోర్కె లుడుగు వడి జన్మంబుల్
తగు లుడుగు భోగ ముడిగిన

త్రిగుణంబును నుడుగ ముక్తి తెరువగు వేమా!

విరోధములు మానినగాని ఆశ లంతరింపఁజాలవు. విచారము
మానినఁగాని కోరుకు లంతరింపవు. భోగముల యంటుఁబాసిన
గాని జన్మాంతరము లొందుట దప్పదు. త్రిగుణముల వదలినఁ
గాని మోక్షము చేకూఱదు.

అ. పుట్టు పుట్టలేదె పుడమిని జనులెల్ల

పుట్టి గిట్టలేదె పూర్వు లెవరు ?

పుట్టి గిట్టు పెల్ల వట్టి భ్రాంతులు సుమీ, వి...

పుట్టినవారందఱు మరణించుచునే యున్నారు. పుట్టినవా
రిలాఁ జావనివారులేరు. పుట్టువు చావు రెండును భ్రాంతులు.
వీలయినఁ జచ్చినవాఁడు తిరుగఁబుట్టుచున్నాఁడు. పుట్టినవాఁడు
తిరుగఁ జచ్చుచున్నాఁడు.

ఆ. పూసపోగుపసిఁడి పుష్పంబు మొదలగు

సంపద గలవాఁడు జగతియందు

హీనకులజుడైన హెచ్చనియందురు, వి. 2074

పూస బుట్ట మున్నగునాభరణము లున్నవానిని హీనజాతి

వానినైనను హెచ్చనుచుందురు. ఆహా ఏమి చెప్పదగును. అర్థ
వైభవమును.

ఆ. పెట్టి పోయలేని వట్టిదేబెలు భూమి
బుట్టి రేమి వారు గిట్టి రేమి
పుట్టలోనఁ జెదలు పుట్టదా గిట్టిదా, వి... 2075

ఇతరులకుఁ గొంచెమేని యాయఁజాలని యవివేకి దేబెలు
పుట్టిన నెంతయో చచ్చిన నంతయే. పుట్టఁజెదలు పుట్టిచచ్చు
నట్లు వీని జననమరణములు మిగిలినవారిని విచారపెట్టవు.

ఆ. పొత్తు గుడువ వచ్చు పుత్తుడే వయసై న
దొత్తుకొడుకు నెంగి లెత్తుకుండ్రె
కాని వానిజోలిఁ గాన రీరీతిగా, వి... 2076

కొడుకును ఎంతపెద్దవాఁ డైనను దగ్గఱఁ జేర్చుకొని తండ్రి
పొత్తునభోజనముఁ జేయుచున్నాఁడు. తొత్తుకొడుకుతో నెవ
రేని యిటులఁజేయరు. కానివానిని లోకులీవిధముగాఁ దిరస్క
రింతురు.

ఆ. ప్రభువు క్రోతియైన ప్రగ్గడ పందియా
సై నికుండు పక్కి సేన పసులు
నేన్గు లశ్వములును నెలుకలు పిల్లులు, వి. 2077

రాజుక్రోతివలెఁ జంచలుఁడైనచో మంత్రిపందివలెఁదిండిపో
తగును. సైనికులు పక్షివలెఁ దిరుగుబోతు లగుదురు. సైన్యము
పశువులవలెఁ గుక్షింభరులగుదురు. ఏనుఁగులు గుఱ్ఱములు, ఎలు
కలు పిల్లులవలెఁ బనికిమాలిన వగును.

ఆ. ఫణికి గోర లుండ భయ మొందునట్టులే
వెరతు రయ్య దుష్టవిభవమునకు
కోరలూడఁ ద్రాఁచు మీలునా దుష్టత, వి....
పామునకు గోఱలు విషముగలదని గూడ భయపడినటుల.
లోకులు నీచుని యైశ్వర్యముగాంచి గూడ భయమొందుచు నుం-
దురు. కోఱలూడిన పామువలె సంపదలేని నీచుఁ డపాయకారి.
కాఁడు.

ఆ. బాపఁ డనఁగ నేమి భక్తుఁ డనఁగ నేమి
జోగి యనఁగ నేమి స్రుక్క నేమి
ఇన్ని యేల వెనుక నినజొండు పని దీర్చు, వి....
బ్రాహ్మణుఁడు భక్తుఁడు మున్నగుభేదముల నాలొచింపక
యముఁడు అందఱను వారివారిపాపముల కనుగుణముగా దండిం-
చును. ఈమాటు లోకము లితరలోకములలో సాగవు.

ఆ. బాలచనులఁ బూలబంతులఁ బోల్తురు
ప్రాలుమాలినట్టి భ్రాంతు లవని
మాంసఖండమందు మఱి యేమి యున్నది ? వి.
స్త్రీలచన్నులను పూలబంతులు అని బల్కుదురే కాని అం-
దేమియు లేదు. ఇట్లు చెండ్లతోఁబోల్చువారు భ్రమగల-
వారు. చనులు గేవలము మాంసపుముద్దలుగాని వేఱుగావు.

ఆ. బాల్యమందు తాను బహువిధముల పట్టి
చప్పఁబచినట్టి స్తనములకును
మోహ మింత యేల మూఢాత్మ తెల్లియరా, వి..

స్వప్నము.

ఆ. బూతు లేనిలంజె భూతంబు కూతురు
ప్రీతి లేనిపాటు చేతచేటు
దాత లేనియూరు దయ్యాలపేటరా,వి...2082

పిటుల యభిమతముఁ దీఱఁగలియలేని యుంపుడుకత్తె పిశా
చము. ప్రియముగాఁ జేయనిపని నిష్ఫలము. దాతలు లేనివాడ
దయ్యాలకొంపయే.

ఆ. బ్రాహ్మణునకు మ్రొక్క బహుదీవన లొసంగు
నాత్మశుద్ధి గలుగు నాతడైనఁ
గలుగు నన్ని కామి గంఠశోషయె సుమీ, వి.

ఆత్మశుద్ధి గలవాడైన బ్రాహ్మణునకు మ్రొక్కిన పెక్కుదీవ
నలనిచ్చును. కానివానికి మ్రొక్కిన కంఠశోష తప్ప వేఱెఫల
మిలేదు.

క. భక్తికి మూలము జ్ఞానము
రక్తిగ గురు చెంతఁ జేరి రక్కొనినంతన్
యుక్తిగ నెఱుకై తోచును
ముక్తికి నిలయమగు దారి మునుకొని వేమా!

భక్తిమూలముగాఁ గలది జ్ఞానము. గనుక గురువులభక్తితో
నేవించి ముక్తి కిరవగుజ్ఞానము నొందుము.

ఆ. బత్తి లేక లంజె పలుమారు పిలచిన
బత్తి గాదు లయపుమి త్తిగాని
మిత్తి తొరఁగ నిల్లు మ్రింగక పోవునా? వి...

సోకి సోకి మాయ సొక్కించు టరుదురా, వి.

ప్రవృత్తినివృత్తిరహితమైనపద్ధతిని భగవంతుని ఏకరూపుగా
ధ్యానించుచు మాయకు బాధక మెలంగవలయును.

ఆ. రాజయోగమూని తేజ మందుట ముక్తి

తేజ మందకున్న దేబెలె కద

మర్త్య నుంత లేక మహి గురుఁ జూడుము, వి.

రాజయోగము నవలంబించియును తేజము నందఁగలుగుట
యేముక్తి. అటులందఁజాలక యున్నచో వట్టితెలివిలేనివాఁడవు
గనుక గురువుల నాశ్రయించి ముక్తుఁడవు గఱుము.

ఆ. రాజయోగమునను రాజత్వమును బొంది

రాజరాజు దొడ్డరా జనంగ

రాజయోగముననె రాజశేఖరుఁ డాయె, వి...

రాజయోగము నాశ్రయించుటచేతనే రాజరాజు చక్రవర్తి
యయ్యెను. రాజయోగమున నీశ్వరుఁడు రాజశేఖరుఁడయ్యెను.
రాజయోగము ఆచరణీయము.

ఆ. రాజసంబుచేత రాజ్యభారం బందు

నోర్పు లేనియాతఁ డుభయతఁ జెడు

నీటిపై న గుండు నిలుచునా మునుఁగక, వి...

రాజసంబు గల సాధకునకు రాజ్యాధిపత్యము కలుగును.
రాజై శాంతము మాని ప్రజలఁ బీడించువాఁడైనచో రాజ్యము
మోక్షము చెడును. నీటిపై తాయి నిలువ నటుల శాంతహీనున
కేదియు నిలువదు.

ఆ. రాజసంబు జెంది రమణులపొందాస
 పడెడువాఁడు గురునిప్రాపెఱుఁగునె ?
 విటులమరుగుయువతివిభుభక్తియెఱుఁగునా? వి.
 రాజసము గలవాఁడయ్యు గాంతాలోలుఁడగు జడుఁడు
 గురునియనుగ్రహము నేవిధముగ నైనఁ బడయఁజాలఁడు. విటుల
 కలవాటుపడిన వెలది భక్తితో భర్తను దిలకింపదు గదా !

ఆ. రూఢిగాను భక్తి రూపించి చెప్పిన
 వాఁడె పరమగురుఁడు వసుధలోన
 వేడి పరము గనుట వేదాంతవేద్యము, వి...
 భక్తిని నిరూఢిగా తెలియఁ జెప్పవాఁడే యుత్తమోత్తముఁ
 డగు గురువు. కావున నాగురువును బ్రార్థించి ముక్తుఁడవగుము.
 మోక్షము నొందుటయే వేదాంత మెఱిగినందులకు ఫలము.

ఆ. రూఢి మదిని మించి రొదవినఁ జాలక
 కాఁడు జేర నేమి ఘనము గలుగు
 వీటిలోన తవము విన్నంద వినుచుండు, వి...
 మనస్సును మించి నాదము కనిపెట్టఁజాలక శ్లశానములో
 తిరుగాడుచున్నంతమాత్రాన నేమియు నాధిక్య మలవడదు.
 నాదము నాలింతువేని మహదాకాశము నెఱుంగవచ్చును.

ఆ. రోగియైనవాఁడె రోగి నెఱుంగును
 రోగి నరసి చూచి రూఢిగాను
 రోగి కిడినవాని రాగి బంగారమా, వి...2126
 రోగి యగువాఁడె యెదటివానిని బరికిలించి రోగిగాఁగుర్తిం

పఁ గలుగును. ఇతరుఁడు గు ర్తింపలేఁడు. అట్లు గుర్తించి రోగికిఁ
తామ్రభస్మమునిచ్చినను సువర్ణభస్మము వలెఁ బనిచేయును.

ఆ. లజ్జలజ్జ యనుచు లలనలమీఁదికి

లజ్జ విడిచి తిరుగు లావరియయి

లజ్జతెలిసె నేని లలనలఁ దాఁకునా? వి...2127

కొందఱు గడుసరివాండ్లు బయటికి లజ్జలజ్జయని యిచ్చకము
లాడుచు లజ్జవిడచి తిరుగుచున్నారు. నిజముగా లజ్జగలవారు.
పడఁకులఁ దాఁకనైనఁ దాఁకుదురా ?

ఆ. లేఁడు లేఁ డనినను లేఁడు లేనే లేఁడు

కాఁడు కాఁ డటన్న గానెకాఁడు

తోడు తో డనినను దోడనే తోడగు, వి

దైవము మచుజాల మనోధర్మము ననుసరించి లేడన్నవానికి
లేకయు కాఁడనినవానికి కాకయు తోడనినవానికి తోడ్ప.
డియు వచ్చుచుండును.

ఆ. లోకమందుఁ బుట్టి లోకమందె పెరిగి

లోకవిభవ మోర్వలేక జనుఁడు

లోకమందు జవికి లోఁబడి చెడిపోవు, వి....

జనులు లోకములోఁ బుట్టి అందె పెరిగి యిచ్చట లోకులగు.
వారిసంపదల నోర్వఁజాలక పషయాసక్తులై చెడిపోవుచుందురు..

ఆ. లోకములకు గురువు లోకులకును గురు

వదియుఁ దెలిసి మోక్షమందఁ గోరి

గురుని గనక నరకకూషముఁ జెందును, వి....

లోకములకు లోకులకు గురువే ఆధారము. ఆయంశముచు
గ్రహించి మోక్షమునొందఁదలఁచిన వాఁడు గురునాశ్రయింప
వలయును. లేనిచో నరకమే గతి యగును.

ఆ. లోను జూచినతఁడు లోకంబు లెఱుఁగును

బయలఁ జూచినతఁడు పరమయోగి

తన్నుఁ జూచినతఁడు తా నొను సర్వము, వి.

అంతస్సుచు కని పెట్టినవాఁడు అఖిలముచు కని పెట్టఁజాలును.

బయలు దర్శింపఁ గలవాఁడె యుత్తముఁడు. తనలోని యాత్మ
తత్వము గ్రహించినవాఁడె యాత్మజ్ఞుఁడు.

క. వంచనచేసెడి యెఱుకను

మించినపరతత్త్వమమరు మేలిమి గన నా

శించును గన్గొని యుండిన

సంచారము లేనిబయలు సరగున వేమా! 2132

సామాన్యజనులకు లోనుగాక వంచించు జ్ఞానము న్నార్జించి
మించినవానికి పరతత్త్వ మమరును. దానినిదర్శించి యానందిం
చుచున్నచో నిర్గుణస్వరూపమగు బ్రహ్మము సాక్షాత్కరించును.

ఆ. వట్టిమమతఁ జిక్కి వావివరుస లంచుః

దిక్కపట్టి నరుఁడు తిరుగుఁ గాని

యొక్కడితలిదండ్రు లేమియుఁ దన కేల? వి...

నిర్భరకనుగు మమత్వమునకు లోబడి వావులని వరుసలని
నరుఁడు తిక్కపట్టి తిరుగుచుండునే కాని తలిదండ్రులతత్త్వము
నరయఁ జాలఁడు.

శ్రీ పామన గ్రంథాలయము
గురుభక్తికీర్తన తేల ప్రా. 97

ఆ. వక్షమందు గురుని వర్ణించి చూడ రా
రక్షకత్వమునకు రాచబాట
అక్షమాల జపమె యవని దొంగలరీతి, వి...

హృదయమున నిశ్చలముగా బ్రహ్మస్వరూపమును దర్శింపఁ
బ్రయత్నించుట ఆత్మోద్ధరణమునకుఁ ద్రోవ. అక్షమాలఁబెట్టు
కొని జపములు గావించుట పరులను మోసగించుటకె.

ఆ. వాక్కువలన గలుగు వరమగు మోక్షంబు
వాక్కువలనఁ గలుగు వరలు ఘనత
వాక్కువలనఁగలుగు నెక్కుఁడై శ్వర్యముల్,వి.
మాటవలన సే మోక్షము ఘనత యైశ్వర్యము మున్నగునవి
యన్నియును గలుగును.

ఆ. వాక్కునందు గురువు వక్తృత్వము గురువు
చీకటినటు గురుఁడు చిక్కియఁడు
అఖిలమునకు గురువె యాధారమైయుండు, వి.
వాక్కులకు వక్తృత్వమునకు అంధకారమునకు దానిని
పోగొట్టుటకు ఇంతయెల? సమస్తమునకు గురువే మూలాధార
మని నమ్ముము.

ఆ. వారకాంత లెల్ల వలపించి వత్తురు
బుద్ధులెల్ల తొలఁగఁ బుచ్చుకొంటకు
మాట రూఢిగాఁగ మగ లెల్ల వత్తురు,వి. 2137
పురుషులబుద్ధులు చెఱచి వారిసంపదలు కొల్లకొనుటకు వార

కొంతలు వలపించుచుందురు. తమలోఁ దమకు మాటలు గలి
యఁగ నే పురుషులు రోవెలందుల విడువకుందురు.

ఆ. విటునిఁ జేరఁ గోరి వీధిని మది నుంచు

పడఁతిరీతి పరము బ్రాత నగును

గుణము లన్ని మఱచి గుర్తించి చూడరా, వి.

జారిణి విటుని జేరఁగోరి వీధిలో నిలువఁబడియుండునట్లు
లనే గుణము లన్నిటని తక్కుసేయక మఱచి పరముకొఱకుఁ
బ్రయత్నింపుము.

ఆ. విటులఁ జూడఁగానె మటుమాయఁ జేయును

కిటికియందుఁ జేరి కేకరించు

పతిమ మీఱ స్త్రీలఁ బరికింప లేరయా, వి...

స్త్రీలు గావించు మోహతంత్రములు సామాన్యములుగావు.
పురుషులను మోసముచేయుట కెన్నివిధములనో యత్నింతురు.
కిటికిలోఁ జేరి వలపుఁజూపులతోఁ జూచుచుందురు. స్త్రీలవంఁ
నోపాయము తెఱుంగుట యసాధ్యము.

ఆ. వెఱపు లేక గురుని వేడుచు వేసారి

స్థిరముగాను పూజ చేసి చేసి

పరము గన్న వాడు పరిపూర్ణ యోగిరా, వి...

వైరాగ్యము శ్రమయే. ఎటులను భయముఁ బోనాడి గురుని
బలుమాటు బూజించుచు మోక్షరహస్యములఁ దెలుపఁ బార్థిం
చుచు గురూపదేశానుసారముగాఁ బరముగన్నవాడె జ్ఞాన
పూర్ణుడగు యోగి.

ప్రపంచస్వభావపద్ధతి.

అవ. పంచభూతముల సత్త్వేశనమువలనఁ బ్రపంచము కలిగెను. ఈ ప్రపంచమునందలి మానవులు కుటుంబభారవాహులై ఆశాపాశములచేఁ గట్టఁబడి యుక్తాయుక్తవివేచనశూన్యులయి కార్యాకార్యవిచారణశూన్యులై యున్నారు. ఆత్మోద్ధరణమార్గము యోజించుటకు నూఱు స్వలాభములగు పనులలో మైమఱచి వర్తించుచున్నారు. మృత్యువు సన్నిహితముగా నుండెననియు స్వల్పావకాశముగల యామానవజీవితములో బరమార్థవిచారణముచేయఁదగిన యమూల్యకాలము ఇంద్రియసౌఖ్యములకు వినియోగించుట మిగుల దోషమనియుఁ బ్రపంచమునకు వేకునమహాయోగి సాటనెంచి యాక్రిందివిధముగ ప్రపంచస్వభావపద్ధతిఁ దెలుపుచున్నాఁడు. —

ఆ. అండములను బుట్టు నలరు ప్రాణులు కొన్ని
బుద్బుదములఁ బుట్టు పురుగులెల్ల
స్వేదములను బుట్టు జీవులు కొన్నిరా, వి....

ప్రపంచమునందలి జీవరాశి పెక్కువిధములఁ గానుపించుచున్నది. కొన్నిగ్రుడ్లనుండియుఁ గొన్నిచెమటనుండియు మఱి కొన్ని వాయువునుండియు జనించుచున్నవి.

ఆ. అందె యింద్రజాల మయ్యె లోకంబు లై

మించె నొకటి కొకటి మింటియందు

తన్నుఁ దానె జూడ తలఁపుల మఱచెను, వి...

ప్రకృతియందు దైవవశమున లోకము లేర్పడెను. పిదప
గారడివలె మాయలోకము నావరించెను. పిదప నొకదానినొకటి.
మించ జీవరాశి ప్రయత్నము చేయసాగెను. మాయావశమున.
జ్ఞానశక్తి జీవరాశి కోలుపోయెను.

ఆ. అన్ని జాతులకును నాధారమైనట్లు

లున్న సానగాది మన్నెఱుఱుల

నెన్ని జన్తములను నెక్కడగానము, వి...2143

సమస్తమునకు నాధారమై యుందురని విచనట్టి సానగాది
ఋషిగణము ఎచ్చటఁ జూచినను కానఁజాలము. ఈకలికాల
మున నట్టిమహర్షులు కనుపించుటలేదు.

క. అరిషడ్వర్గంబులచే

నరు లెల్లను జిక్కి సొక్కి నై జము విడకే

యరుగుదురు గాక యెఱుఁగక

మఱుఁగెనది బ్రహ్మమనుచు మహిలో వేమా!

మనుజులు కామాదివికారములచేఁ గృశించుచు స్వభావసిద్ధ
మగు చిత్తచాంచల్యమునువిడువక బ్రహ్మము మఱుగున నున్నది.
దానిని కనుఁగొందమని ప్రయత్నింపఁజాలకున్నారు.

ఆ. ఆలివంకవార లాత్త బంధువు లైరి

తల్లివంకవారు తగినపాటి

తండ్రివంకవారు దాయాదులైరయా, వి...

లోకములో పెండ్లమువంకవారు ఆత్మబంధువు లగుచు
న్నారు. తల్లివంకవారు తగుపాటిబంధువులగుచున్నారు. తండ్రి
వంకవారిసంగతి తెలుపనే పనిలేదు. వారే దాయాదులు.

ఆ. ఆలి నొంచలేక యధమత నొందుచు

వెనుక నుంటి ననుట వెట్టితనము

చెట్టుముదురునేని చిదిమిన బోవునా ? వి...

భార్యను స్వాధీనముఁ జేసికొనఁజాలక వెనుకఁబడుట తెలివి
తక్కువ యగును. కావున తొలుతనుండియే యత్నింపవల
యును. చెట్టు ముదిరినపిమ్మట పంకునా ?

ఆ. ఆలు రంభ యైన నతిశీలవతి యైన

జారపురుషుఁ డేల జాడ మాను

మాలవాడ కుక్క మరగిన విడుచునా? వి...

ఆలు చక్కనిదైనను గుణవంతురాలైనను జారుడగు మగఁ
డు పరకాంతలను వెదకుచునే యుండును. కుక్క మాలవాడలో
నలవాటుపడిన మరల నిల్లు చేరదుగదా !

ఆ. ఇచ్చి పుచ్చుకొన్న హితులును మనుషులు

తగ్గు లేక యల్లుఁ దామరవలె

కాచి పూచి పండి కడు రమ్యమై యుండు, వి.

ఇచ్చి పుచ్చుకొనుటవలన చుట్టపక్కము లెక్కువగుదురు.
చుట్టటికము తామరకొలనువలె నుండును. అపుడాకుటుంబము
నే త్రానందకరముగ నుండును.

ఆ. ఇలను శూద్రులౌట నెఱుంగరు మొదలను
 మనసు నతనిమీఁద మరులుకొల్పి
 కొల్వఁగారొ ద్విజులు కోటానుకోట్లుగా, వి...
 లోకులు. బ్రహ్మత్వముకొఱకుఁ జెనఁగులాడ నవసరములేదు.
 దైవముపై నిజమగు భక్తిగల ప్రతిమానవుఁడు బ్రాహ్మణుఁ
 డగును. ఈబ్రాహ్మణులందఱు ఉపనయనము కాకముందు
 శూద్రులే!

ఆ. ఈకె లంటఁ జేసెఁ దోఁకలంటఁగఁ జేసె
 గోక లంటఁ జేసె లోకమునకు
 మానరక్షణంబు మర్యాద యని తెల్పు, వి...
 దేవుఁడు మనుష్యులకు మానసంరక్షణమే మర్యాదయని
 తెలుపుటకు తనసృష్టిలోనిజంతువులకు ఈకలుతోఁకలు కోకలు
 మున్నగువానిని సృజించెను.

క. ఈఘనసూత్ర మెఱుంగుము
 నీఘటమున శివుఁడు జేరి యిరవుకొనంగా
 నేఘటపటముల కందక
 తా ఘనుఁడై యాడుచుండు తథ్యము వేమా!
 దేవుఁడు నీశరీరమును ఇరవుగాఁ జేసికొని ఘటములకుఁ బట
 ములకు నందక మనస్సునం దాడుచున్నాఁడు. ఈసూత్రమును
 మెలఁకువతో గ్రహింపుము.

క. ఈచెవిగొఱికిన నొల్లరు
 వాచవులకు విందు మన్న వాక్యంబులచే

పూచను బడుచులు వెఱచిన

ఆచందము లాయె జగము లన్నియు వేమా!

కలహప్రియులు పరులమీఁదఁ జెప్ప కొండెము లాలింపఁ
జెవులొసంగుదురుగాని చెవికొఱకుట కిష్టపడరు. పూచను
పడంతులు కలయికకు వెఱచునట్లు బుద్ధిమంతులు కొండెముచు
వినుటకే వెఱతురు.

క. ఈతనువునందుఁ జూచిన

నేతనువుల కింతె యనుచు నెదిరిని దన్నుం

జూతురు లోఁగాఁ జూపున

నాతురముగఁ దపసు లెల్ల నమరఁగ వేమా!

తనదేహమునం దెటుల బ్రహ్మముగలదో ప్రతిశరీరమున
నటులే గలదని పరమయోగులు ఎదటివానిని దన్ను సమానభావ
ముతోఁ గాంచుచుందురు.

ఆ. ఉత్తమోత్తముఁ డగు నుర్వి తత్త్వజ్ఞుఁడు

మహిమ జూపువాఁడు మధ్యముండు

వేషధారి యుదరపోషకుఁ డధముండు, వి...

తత్త్వము నెఱిగినవాఁ డుత్తమము డనియును మహిమఁ
బ్రదర్శించెడివాఁడు మధ్యముఁ డనియును గుక్కింభరుఁడు వేష
ధారియగు దాంభికుఁ డధముఁ డనియు నెఱుంగుము.

ఆ. ఉదకమందు మొసలి యుబ్బి యేనుఁగుఁ బట్టు

మతక మేమొ బయల మసలభోదు

ఎఱుక మఱుఁగుఁ దెలిసి యేకమై యుట్లుండు, వి.

నీటిలో మొసలి ఏనుగును బట్టి కదలనీయనియట్లులే విజ్ఞానమువలన మనస్సును బట్టి మఱగనీయక యైక్యము నొందింపవలయును. మొసలి బయట మసలలేనటుల నెఱుక లేకున్న నీబ్రదుకు వృథాయగును.

ఆ. అనయ మీను బాపి యనలంబుఁ జల్లార్చి
గోచి బిగియఁ గట్టి గోప మడచి
యాస విడచెనేని నతఁడు దా యోగియా, వి.

నిజమగు యోగి కా నెంచినవాఁడు ఈర్ష్యను వదలిపెట్టి కామానలము ఝుదనలమును విడచి మనస్సును విషయాదుల మీఁదికి మరలనీయక పదిలపఱుపవలయును. ఆస మొదలంటఁ గోసివేయవలయును.

ఆ. అన్నము తినువేళ నాత్మ రుచుల గోరు
మదియు నాల్కసెప్ప నడుగుచుండు
ఆత్మకు తృణమైన నయ్యయో యనరాదు, వి.

భోగముల ననుభవించు కొలఁదిని సంత్సృష్టి కలుగక ఆశయ పెరుగుచుండును. కనుక ఆత్మకై (మనస్సుకై) దయపడరాదు. ఆత్మ తృణమేని యపేక్షింపదు.

ఆ. ఆశకన్న దుఃఖ మతిశయింపఁగ లేదు
చూపు నిలుపకున్న సుఖము లేదు

మనసు నిలుపకున్న మఱి ముక్తిలేదయా, వి.

ఆశకంటె దుఃఖకారణము మఱియొకటిది లేదు. చూపు

నిలుపకున్నచో సాధకునకు సుఖము కలుగదు. మనస్సు నిలుప లేనివానికి మోక్షమురాదు.

ఆ. ఆశ గననివాని నాశ్రయింపఁగ రాదు

ఆశ దీర్చువాని నడుగవలయు

ఆశ గలుగునంత కమలుండు గాఁడయా, వి...

ఎదటి వాని కష్టమును ఆశను గుర్తించి ధనమీయని వాని నాశ్రయింపరాదు. ఆశ తీర్చువాని నే యాచింపవలయును. మోక్షాశగలవాఁడు ఆశాపాశము మొదలంటఁ గోసివేసిన గాని కృతార్థుఁడు గాఁడు.

ఆ. ఆశ గోసి వేసి యనలంబు చల్లార్చి

గోఁచి బిగియఁగట్టి కోప మడఁచి

యాస విడుచువాఁడు నగు నిల యోగిగా, వి.

విషయములపై గలయభిలాషను పో నడంచి కోపము మున్నగు వానిని రూపు మాపి నిరీహుఁడై యుండువాఁ డుత్తమయోగి యగును.

ఆ. ఆశచేత మనుజు లాయువు గలనాళ్లు

దిరుగుచుండు భ్రమలఁ ద్రిప్ప లేక

ముఱికిభాండమందు ముసరు నీఁగలభంగి, వి.

విషయాభిలాషచేత బ్రదికినన్ని నాళ్లును మనుజులు ముఱికి కుండపై నీఁగలు ముసరిన ట్లుందురు. ఆశగలవాఁడు భ్రమలను దిగవిడువఁజాలఁడు.

క. ఆశను విడువనిజీవికి

క్షేశము విడిపింప దరమే కేశవునకు నా

యాశాపాశము లెల్లను

రోసిన క్షేశంబు విడుచు రూఢిగ వేమా! 2162

ఆశను త్యజింపనివానికి కేశవునంతవాడైనను మోక్షమొసంగుట దుర్లభమనియును ఆశవిడిచినచో క్షేశములు వదలుననియు రూఢిగ నెఱుంగుము.

ఆ. ఆశపాపజాతి యన్ని టికంటె నా

యాసచేత యతుల మోసపోరె

చూచి విడుచువారు శుద్ధాత్తు లెందైన, వి...

అన్నింటికంటెను ఆశయే పాపజాతి. కావున సదామోసపోక తత్త్వము నెఱింగి త్యజించువారు ధర్మాత్తులనందగుదురు. ఆశచే మునులంతటివారుగూడ మోసపోయిరి.

ఆ. ఆశపాశము మొదలంటగా దెగఁగోసి

పాటవేయకున్న ఫలము గలదె

కొక్కు బోనులోనఁజిక్కినచందము, వి... 2164

ఆశ యొకపాశము (బంధము) వంటిది కాన దానిని మొదలంట కొనివేయనంతవఱకు బోనులోని పందికొక్కునకువలె జీవునకు ఇహలోక బంధవిముక్తి కలుగఁజాలదు.

ఆ. ఆశపాశ మెల్లఁ గోసి వేసినవాని

చిత్త మెప్పుడు గురుని చేరియుండు

మోహపాశ మున్న మోక్ష మెక్కడిదయా? వి

ఆశాపాశమును ఛేదించి గురుసేవ జేయుచుండుము.
మోక్షము కలుగును. చిత్తశుద్ధి చేకూరును. అట్లుగాక మోహ
మునఁ బడితివా ఇకమీఁద మోక్షమే నీకు దుర్లభ మగును.

ఆ. ఆశ యనెడిదాని కోసి వేయఁగ లేక

మోసబుద్ధివలన మునుఁగువారు

కాశివాసులైనఁ గనఁబోరు మోక్షము, వి...

ఆశాపాశమును వదల్చుకొనఁజాలక మోసపోయియుండెడి
వారు కాశికి పోయినను ముక్తినిందఁజాలరు.

క. ఆశయే యిహపరసౌఖ్యవి

నాశము భవబంధములకు నయముగ తానే

యీశుని గనుఁగొన నీయదు

ఆశవినాశంబె పరను మవనిని వేమా ! 2167

సంసారబంధములకు ఇహలోకము పరలోకము లేకుండఁ
జేయుటకు ఆశయే కారణము. మానవుని నాశనముఁజేయుటకు
ఈశ్వరసన్నిధిఁ జేరనీయక పోవుటకు ఆశయే తోడ్పడు
చున్నది...

ఆ. ఆశలనెడిత్రాళ్ల నఖిలజనంబులు

కట్టుపడుచు ముక్తి గానరైరి

జ్ఞానఖడ్గమునను ఖండింపరాదొకో, వి... 2168

ఆశయనుత్రాళ్ళచే జనులందఱు బంధితులగుచు మోక్ష
మును గనుఁగొనజాలకున్నారు. ఆశకు మొదలంటన నఱుకవల
యునన్న జ్ఞానఖడ్గము గావలయునుగాన జ్ఞానమార్గింపవలెను.

ఆ. ఆశ లుడుగఁ గాని పాశముక్తుఁడు గాఁడు
ముక్తుఁడైనఁగాని మునియు గాఁడు
మునియు నైనఁగాని మోహంబు లుడుగవు,వి.

ఆశలు మొదలంటఁ బోయినఁగాని పాపము లడుగంటవు.
పాపము లడుగంటినగాని సంసారబంధములనుండి ముక్తుఁడు
గాఁడు. సంసారముక్తుడై గాని మోహంబు లడుగంటఁజాలవు.

ఆ. ఇంత వగవ నేల యేకాంతబుద్ధిని
హరిహరాదులందు నాస లుడిగి
వాసన దెలిసినవాఁడెపో బ్రహ్మము, వి...2170

పెక్కువిధములఁ బరితపించుటకంటె హరిహరాదిభేదబుద్ధిని
ఆశను పరిత్యజించి వాసనాతత్త్వమును కనిపెట్టినచో
ముక్తుఁడు కాఁగలఁడు. వాసనాతత్త్వ మెఱుంగుటే బ్రహ్మ
ము నెఱుంగుట.

ఆ. ఇంద్రపదవి గోరి యింపుగా యజ్ఞముల్
కలిమిచేతఁ జేసి కాములైరి
పరమయోగ మూని పట్టఁగలేమిని, వి...2171

యోగమువలన స్వర్గలోకము సాధింపఁజాలని యవివేకులు
యజ్ఞములు గావించి ఇంద్రపదవిఁ బడయఁ జూచుచున్నారు.
యజ్ఞమువలన స్వర్గములో దొరకునది కామమే (రంభాసంభో
గమే) గాని వేఱుగాదు.

క. ఇది నాకుఁ జాల దనుచును

మదిలో దా నెప్పుడు దలఁచి మమతగను మతిం

పొదలుచు విడువం జాలని

దదియే సంసారబీజ మనబడు వేమా! 2172

ఉన్నంతతో తృప్తిబొందవలయును. అట్లు గాక ఎంతవచ్చినను చాలదు చాలదు అని అసంతృప్తితో నుండుటయే సంసారమునకు మూలకారణము.

ఆ. ఇదియే పరమటంచు మదికి దోచినఁ జాలు

మనసు చెదరుకోర్కె మట్టుపఱచి

సుధను గ్రోలువాఁడు సుడిఁబడి చచ్చునా? వి.

తా ననుభవించునదియే యుత్తమ మనుకొని మనస్సును చెదరిపోనీక అత్తబోధామృతమును గ్రోలువాఁడు ఎప్పటికిని మృతుఁడు గానేరఁడు.

ఆ. ఎక్కుఁడైన యాశ లినుమడియై యుండఁ

దిక్కపట్టి నరుఁడు తిరుగుచుండు

కుక్కవంటియాస గూర్చుండ నీయదు, వి...

ఆశలు మనుజుని పికాచములవలె చుట్టుకొని త్రిప్పుచున్నందున నరుఁ డిట్లు భ్రాంతుఁ డగుచున్నాఁడు.

సీ. కమలభవాండంబు కర్పటం బది యెంత

దానిలోఁపలి జగత్త్రయ మదెంత

దానినాల్గవపాలు ధారుణి యని యెంత

దీనియేడవపాలు దీవియెంత

యందు తొమ్మిదవది యగుతునియ యదెంత

యాతునియలభాష లమితమయ్యె

అట్టిభాషలతోడ ననువుమీఱఁగఁ గడు
 పాలుపాలుచున్నట్టి భూము లెన్ని
 తే. అట్టిభూముల నేలువా రమితనృపులు
 ఘనులు పెక్కండు గల రని కడకు నెఱిగి
 యొకరిదయ చాలగానమ్మి యుండుమనుజు
 విభవ మేమనఁగావచ్చు వెట్టివేను ! 2175

బ్రహ్మాండమంతయు నొకతలపుట్టెగాన నది విఃగుల చిన్నది.
 మూఁడుఁగోకములాపుట్టెలో మిగుల స్వల్పభాగములు జలమయ.
 మగు ప్రపంచములో భూమి నాలుగవపాలు. ఆభూమియంత
 యు నేడుద్వీపములుగా మాత్రెను. కాన నందలి మనజంబూద్వీ
 పము మిక్కిలిచిన్నది. అందుఁ బెక్కుభాషలు మాటలాడు ప్రజలు
 కలరు. ఈ ప్రజాసమూహమును ఈస్వల్పభూమిని బరిపాలించు
 రాజులు నసంఖ్యాకులైయున్నారు. ఈ ప్రపంచములో రాజు
 నకుగల స్వాతంత్ర్య మిట్టిదని లోకులు గ్రహింపక, యేరా
 జునో ఆశ్రయిరచి జీవించుట యెంతయజ్ఞానమో యోచిం
 పుండు.

క. కన్నెల నవలోకింపఁగ
 జన్నులపై దృష్టిపాలు సహజం బిలలో
 కన్నుల కింపగుదృష్టిని
 తన్నెఱుఁగుట ముక్తికిరవుతగునిది వేమా! 2176

వయసువచ్చుచున్న చిన్నారికన్నెలఁ గాంచఁగ నే చూపులు
 వారి యుబ్బుచన్నులపై కుఱుకును. అటు లుఱుకనీయక హృద

యమునందున్న బ్రహ్మస్వరూపము నెఱుంగ నుపయోగించుటయే మోక్షసాధనము.

ఆ. కన్నెవరుఁడు చేరి కదియంగ నొక్కప్పు
దుచ్చయందు పిండ ముద్భవించు
హెచ్చుకులజుఁ డెవఁడు హీనుఁ డెవండురా? వి.

స్త్రీపురుషుల సంయోగమునందలి జలమునందే ప్రపంచ మంతయును బుట్టియుండఁగా నిక నిట్టి ప్రపంచములూ హెచ్చు తగ్గులకై కట్టుకొన ప్రయోజనము లేదు.

ఆ. కమలభవుఁడు సేయుఁ గడుసృష్టి యందురు
హరి భరించు చంపు హరుఁ డటండ్రు
మూర్తు లిందతైన మూల మొక్కటియెరా, వి.

బ్రహ్మ సృజించు ననియును హరి షోషించు ననియును హరుఁడు నశింపఁజేయుననియు నందురు ; కాని విచారించిన చో నీముగ్గురు నొక్కరే. ముగ్గురికి మూలమొకటే యని యెఱుంగఁగలవు.

ఆ. కల్య మారగించి కన్నులు ముకుళించి
బిఱబిగిసియుండు బీదయోగి
మేఁకపోతువలెను మెఱమెచ్చులకు నయి, వి....

చలిదిఅన్నముఁ దిని కన్నులు మాసికొని మేఁకపోతువలె బిగిసికొని మెఱమెచ్చులకై యోగుల మని కొందఱ అవివేకులు కూర్చొని యుందురు.

ఆ. కలిగినట్టులుండు కలుగక యుండును
మఱియు లేక యుండు మఱియుఁ గలుగు
నాశకొలఁదిని శివుఁ డందించుచుండును, వి...

ఆశాపరవశులగు ప్రాకృతుల కీశ్వరుఁడు వారివారినిష్ఠఃసనున
రించి కలిగినట్లు కలుగనట్లు లేనియట్లు ఉన్నయట్లు ఆశాను
సారముగా ఫలప్రదాత యగుచుండును.

ఆ. కావవలయు మగఁడు కాంత నెల్లప్పుడు
కావలేనివాఁడు చావ వలయు
కాపులేనిదానికాపురం బడుగనా? వి. 2181

మగఁడు తనభార్యను విగుల మెలఁకువతో నేలుకొనవల
యును. చేతఁగాకున్న లోకనింద చెవికిసోకక ముందే చావవల
యును. విచ్చలవిడిగా నాఁడుదాని విడచితిమేని యాకాపుర
మడుగ వీలులేదు.

ఆ. కాశి మధుర కంచి గయప్రయాగలు సేతు
వాసతోడ వీని నాత్మజూచి
వాసన నెఱుఁగమి వట్టి వెట్టివిధంబు, వి...2182

కాశి గయప్రయాగమొదలగు పుణ్యక్షేత్రముల నాశతోఁ
జూచి వైరాగ్యమును గడించి వాసన గ్రహింపఁ జాలకున్నచో
పుణ్యక్షేత్రసందర్శనమంతయు వెట్టి తిరుగుడు కాఁగలదు.

ఆ. కుక్కయే మెఱుఁగును గురులింగదేవర
నక్కపో తెఱుఁగునె యొక్కప్రాద్దు
మొక్కఁడిడికెపుడు మోక్ష మందఁగ నొనొ?వి.

నీచులు అధికుల నెఱుంగఁజాలరు. కుక్క గురుదేవర నెఱుంగునా? నక్కకు ఒక్కప్రొద్దు తెలియునా?

ఆ. కోమటికి దురాశ కొండలు వాములు

చందనంబు సోన చంద్ర కళలు

ఆశకు మితి లేది కక్కడ గతి లేదు, వి...2184

కోమటికి ఇతరజాతులకంటె దురాశ మెండు. వానిదృష్టికి కొండలు వాములవలెను, చంద్రకిరణ వారము గందపుఁ జెక్కవలెను గానవచ్చుచుండును. ఆశాలోలుర కిహమునఁ దృప్తి పరమున మోక్షము కలుగదు.

ఆ. కోమటి నిష్ఠలు గుఱికిరా వెన్నఁడు

లోభిగుణముచూడ రూఢి యగును

బలిని దాసరి కీడఁ బొలుపడ నగునొకో? వి....

కోమటిచేష్టలు (ఇచ్చకపువనులు) ఎప్పటికి సఫలములు కానేరవు; కాని లోభము మాత్రము ప్రకట మగును. దాసరి ముంబలియొసంగిన గామితములు సఫలముగానటుల కోమటి కెంతయిచ్చినను తృప్తికలుగదు.

ఆ. చిత్తమనెడివేరు శిథిలమైనప్పుడే

ప్రకృతి యనెడిచెట్టు పడును పిదపఁ

గోర్కులనెడి పెద్దకొమ్మ లెండునుగదా! వి.

మనోమూలము శిథిలత నొందినవెంటనే మాయావృక్షముకూలును. మొదలు కూలినపిమ్మట ఆశాఖలు ఎట్లు నిలువఁగలవు? కాన యోగికి మనోనిగ్రహ మావశ్యకము.

తే. చిత్తవృత్తులు మదియందుఁ జేరనీక
 రిత్తబయలున గుఱి మించి రేయి బవలు
 మత్తుఁ డై యుండువాఁడెపో మాన్యుఁ డరయ
 సత్తుఁ దెలిసియె దరిజేర సరవివేమ! 2187

వికల్పములను మనస్సులోనఁ బుట్టినీయక చిత్స్వరూప
 మును ధ్యానించుచుండువాఁడే యుత్తముఁ డగుయోగి యని
 యెఱుంగుము. ఎదటివానివిద్య నెఱుంగని దాశ్రయింపరాదు.

క. చక్కెర గలిపి తినంగా
 ముక్కినతవుఁ డైన లెప్పు మోహము గదుర
 న్నెక్కుడు బానిసయైన
 న్నక్కువగను దివ్యభామ మహిలో వేమా!
 చక్కెర గలిపినచో ముక్క తవుడును ప్రియమైన భక్ష్య
 మానట్లే మోహముఁ గలిగెనేని దాసియును దివ్యభామవలె
 కాన్పించును.

ఆ. చదువులందు రాజపదవులందును పాడి
 మొదవులందు స్త్రీలపెదవులందు
 నాశ లుడిగినట్టి యయ్యలు ముక్తులు, వి...

చిగురాకుఁ బోడుల పెదవులందు పాడిపశువులందు చదువు
 లుద్యోగములు సంపదలు మున్నగువానిపైనను నభిలాష లేని
 వారే నిక్కమగు ముక్తులు అని తెలిసికొనుము.

క. చనువారెల్లను జనులం
 జనిపోయిన వారిపుణ్యసత్కథలెల్లన్

వినవలె గనవలె మనవలె

ననిమిషులకుఁ దెలుపఁగూడ దంత్యము వేమా!

చనిపోయిన మహానుభావుల చరిత్రమును పఠనపాఠనాదు
లవలన సర్వదా ననుకరించుచు సాధారణులు ముక్తు లగుటకై
యత్నింపవలయును. తనయంత్యకాలము వెల్లడింపరాదు.

ఆ. జననమునకు మున్ను జననిగర్భములోన
మునుపు జేసినట్టి ముష్కరంబు
ననుభవించి యునికి నాశలు విడువరు, వి...

పుట్టుటకు ముందుగా తల్లిగర్భములో తా నదివఱకు చేసిన
కర్తృఫలమును పూర్ణముగా ననుభవించియును మరల నాశలను
త్యజింపరు గదా!

క. జన్మము నె త్తినమనుజుఁడు
చిన్తయఁగి పూర్ణమహిమఁ జిత్తము నెఱుంగ
దన్తయత నొందనేర్చును
చిన్తయుఁ బరమేశు మదిని జేర్చును వేమా!

జరుఁడు చిద్రూపపుమహిమము నెఱిగినచో ముందు దన్త
యము కలుగును. పిదప నీశ్వరసాన్నిధ్యము చేరును.

ఆ. జాతివార లెల్ల జాతివిద్యలు నేర్చి
జాణలైరి మీఱి జగతిలోన
బ్రాహ్మణు లనువారు బ్రహ్మము నెఱుంగరు, వి.
ప్రతిజాతివారు తమతమ జాతీయవిద్యల నభ్యసించి మిగుల

నేర్పరులై బ్రదుకుచున్నారు. బ్రాహ్మణులమని చెప్పవారు తమ
జాతివాఁడుగ నున్నబ్రహ్మము నేల తెలిసికొనఁజాలరోగదా!

ఆ. జిహ్వా రుచుల గోరు జీవించునంతకు
సతియుఁ బతియుఁ గోరు సుతుల ధనము
హవ్యవహుఁడు చూడ నందఱు గోరును, వి.

బ్రతికి యున్నంతకాలమునాలుక రుచులనుగోరుచుండును.
భార్యాభర్తలు సంతానమును ధనమును గోరుచుందురు. అగ్ని
హోత్రుఁడు సమయ మెఱిఁగి యందఱు జవిచూడఁ గోరు
చున్నాడు.

ఆ. జిహ్వలంపటంబు జీవనం బై యుండు
జిహ్వలంపటంబె జీవపోష
జిహ్వచేత నరులు చీకాకువడిరయా, వి...2195

జిహ్వలంపటము పోగొట్టికొననలవి గానిది. కాననే నరులు
జిహ్వచాపల్యములకు లోనై అనేకవిధములగు కష్టములకు
పాల్పడుచుందురు.

ఆ. జీవము దెలిసినఁ జెలఁగి మది చలించు
దైవ మగుపడినను దగులుబుద్ధి
దీక్షభానుని గని తిమిరంబు నిలుచునా? వి...

జీవస్వరూపముఁ దెలిసినచో మనస్సు కుదుట పడును.
పిమ్మట దైవమగుపడును. సూర్యు నెదుటఁ బడుచీకటులవలె
పిమ్మట బద్ధములు తొలఁగి చనును.

క. జీవాధారము నీరము

జీవాధారంబు గాలి చెలఁగుచు నుండున్

కావలసిన నవి యొక్కరి

యీవిని కోరకయె చిక్కు నిలలో వేమా! 2197

పరమేశ్వరుని జీవదయాళుత్వము నేమనికొనియాడఁగలము?

సమస్తజీవములకు నాధారములై వాయునీరములను ఇతరాపేక్ష
లేక చిక్కునట్లు చేసియున్నాఁడు కదా !

క. ఎక్కడిసుతుఁ లెక్కడిసతు

లెక్కడిబంధువులు సఖులు నెక్కడిభృత్యుల్

దొక్కువడి పోవు వేళలఁ

జక్కటికిని నెవరురారు సహజము వేమా! 2198

చుట్టములు చెలికాండ్రు భార్యాసుతులు మాయలు తాను
పోవుతఱి యెంత ఆపులుగానున్న వీరిలో నొకఁడైన వెంటరాఁ
డు. ఇది సహజము. ఇట్టివారిపై మమకార మేల పెట్టుకొనవల
యును ?

ఆ. ఏది కులము నీకు నేది స్థలంబురా

పాదుకొనుము మదిని పక్వ మెఱిఁగి

యాదరించుదాని నవలీల ముట్టరా, వి... 2199

నీయంత నీవే నీకుఁస్థలాదులను గూర్చి చర్చింపవేని విషయ
వాసనపోయి వైరాగ్యము గలుగును. పిమ్మట నీశ్వరుని జేరఁ
గలుగుదువు. హృదయము పక్వముగానిది ఫలము లేదు.

ఆ. ఒక్కతనువున కిలఁ బెక్కుపాట్లను బడి
 పెక్కుదినము లెల్లఁ జేలి ప్రేలి
 అగ్నిలోనఁ బడునొ యలనక్కపాలొనొ
 తెలియుసుయ్య యికను దీని వేమ! 2200

ఈతుచ్చశరీరమునకై ఇన్ని పాట్లుపడి ఎన్నిదినములొ నోటి
 కొలఁది ప్రేలుచుందురు. కాని యిది ఎప్పుడో యొకనాఁడు
 నిప్పువాతనో నక్కలవాతనో పడును. దీని కింత మమకార
 మేలనో?

తే. కచముఁ గక్ష్యంబు నోరును గనులు మేను
 నాభియును బాహుమూలంబు నాతి కెప్పుడు
 నోర్వఁ దగనట్టిగాలుతో నొప్పుచుండు
 నింతకే యేల నింతిపై భ్రాంతి వేమ! 2201

మోహములగు నరులు చెలువలను గమలగంధులని స్థాంకవ
 గంధులని బేరులతో వ్యవహరింతురుగాని వీరివెద్రుకలు, కచ
 కుచాదులు, కనులు, మేనుపోక్కిలి దుర్వాసన కునికిపట్టులు.
 ఇట్టి దుర్గంధమందిరమునకై పురుషు లేల భ్రాంతి నొందెదరో?

తే. కండ లెముకలు నెత్తురు గలిగి తనువు
 మూత్రమలములతో నుండు ముట్టరాక
 కాయజుని బాణమం చాస గల్గఁ జెడును
 ఆస బాపెడివిధమును నరయు వేమ! 2202

నెత్తురు మలము మూత్రము మున్నగువానితో నిండిన స్త్రీ
 యను మురుగుగుంటను మన్మథబాణమని మూర్ఖుడై మనుజుఁడు

మెచ్చుకొని చెడిపోవుచున్నాఁడు. ఈపేరాశ తొలంగు విధము యోజింపనగును.

ఆ. కడుపులోని మలము కడమవి యెముకల
కలదు నూంస మింత కప్పుతోలు
మలము నెత్తిమీఁద మానెట్టు కలుగు రా, వి.
ఈశరీరములో నేమున్నది? మలము నెత్తురు ఎముకలు
మాంసము పైని తోలు. ఇట్టిదానికై జనులు ఎట్లు వలతురో
కదా? ఇట్టిదేహ మాశ్రయించువారికి ముక్తివచ్చునా?

౧౧. కడుపులోనిరోత కడు నోటియెంగిలి
కడుగ వశమె బ్రహ్మకొడుమనకును
సత్యమున్నఁ గొంత జగతిపై సిద్ధించు, వి...
కడుపులో మిగుల రోతగలిగించు మలమూత్రాదులు కలవు.
నోటిలో నేవము గలుగఁజేయు జొల్లు ఎంగిలిగలదు. వీనిని
నిర్మలము బ్రహ్మకొడుకేని చేయఁజాలఁడు. ఇట్టిమేళతో ముక్తి
చేకూరునా యని కొందఱుందురు గాని సత్యవంతుడైనచో
ఫలము సిద్ధింపకపోదు.

ఆ. కన్నెదానిమేను కస్తూరివాసన
ముసలిదానిమేను ముటికి కంపు
వయసుదానిమేను వర్ణింప శక్యమా! వి...

మనుజులు విషయాసక్తులై కన్నెమేను కస్తూరివాసనయ
నియు ముసలిదానిమేను ముటికికంపుఅనియును వయసుదానిమే
ను తావియ నుపమానమనియుఁ గొనియాడుచుందురు.

క. కాలములమహిమ దెలియక

వాలాయము నిత్య మనుచు వరలుదు రింతే
యేలనొ కాలము దెలియరు

వాలాయము జాటుమయ్య వసుమతి వేమా !

మనుజులు కాలముయొక్క, తత్త్వము గనిపెట్టజాలక
తాము నిత్యమనుకొని దుర్విషయములఁ జిక్కి మూర్ఖులై నశించు
చుందురు.

ఆ. కాలవశముఁ బట్టి కర్త జీవిగణంబు

మత్తులగుచు నుండి మఱచినారు

మత్తులైనజనుల మనసేటి మనసయా, వి...

కాలవశమునఁ గర్తవశమున జనించిన యీజీవులందఱు
మదోన్మత్తులై తప్పుదాము మఱచి త్రొక్కుడుపడుచున్నారు.
మత్తులగువారిమనస్సు ఎందులకు నుపయోగింపదు.

ఆ. కాలిసంకెలయగు గరిమతోఁ దనభార్య

చేతివిడిచి కట్లు శిశువులెల్ల

సరిపడచెఱసాల సంసారకూపంబు, వి... 2208

భార్య కాలికి సంకెలవంటిది. శిశువులు చేతివిడిచికట్టులవం
టివారు. సంసారమనునది మానవునకు గొప్పచెఱసాలవంటిది.
ఇందున్నవఱకు మానవునకు ముక్తిలేదు.

ఆ. కైపువస్తువులను గాంక్షించి నేవింప

కానిపను లొనర్చు మేనెఱుంగక

అట్లు పూనువారి నధము లటందురు, వి... 2209

మత్తువస్తువులను నేవించినయెడల నెంతటి యకృత్యముల నేని పాపమునకు జంకక చేయవచ్చును. అట్లు చేయువానిని మాత్రము లోకులు అధముడని తప్పక తలంచుచుందురు.

ఆ. జన్మముల నిఁకెన్ని జన్మంబు లెత్తును
కర్మధర్మములకు గణన యెంతో
కర్మధర్మములను కడతేఱలేరయా,వి... 2210

ఎనిజన్మములనైనను నిట్టులు స్వకృతకర్మధర్మములఫలము లనుభవించుటకై పుట్టుచునే యుండవలయును. గనుక కర్మఫలన గడతేఱఁజాలరు.

ఆ. జన్మవదలి వేఱు జన్మంబు లెత్తంగ
కర్మధర్మములకు గణన గలదె
కర్మధర్మములను కడతేఱవచ్చునా ! వి...2211

జీవుఁడు కర్మఫలమున నెడతెగక జన్మాంతరములకు లోనగు చున్నాఁడు. అట్టివానికర్మలు లెక్కింప వీలులేని ప్రతిజన్మమున గొన్నికొన్ని చేయుచునేయున్నాఁడు. కర్మమునుండి కడతేఱుట యసాధ్యము.

క. ధన మెచ్చిన మద మెచ్చును
మదమెచ్చిన దుర్గుణంబు మానక హెచ్చున్
ధన ముడిగిన మద ముడుగును
మదముడిగిన దుర్గుణంబు మానును వేమా !

ధనమువలన మదమును దాన దుర్గుణమును కలుగును. అది లేకున్నఁ గ్రమముగా మదమును దుర్గుణమును మానును.

ఆ. ధర విరక్తితోడ తలఁపుల విడువమి

తనకు తగులునట్లు తత్వ మరయఁ

దత్త మరయఁ దాను దానగు బ్రహ్మాంబు, వి.

విరక్తుడైనను కామములను పరిత్యజింపనిచో తత్త్వము
కలుగఁజాలదు. ఆతత్త్వమే యాత్మరూపమునఁ దేజరిల్లుటకుఁ
బ్రయత్నించిన బ్రహ్మము గాననగును.

క. నడజీవులు స్థావరములు

వడి చని పోవంగ నెఱిగి భావములోనన్

విడువక బ్రహ్మము దలఁపరు

వడి చని పోకుందురేమొ వసుధను వేమా !

జీవులగు చరములు పర్వతాదులకు స్థావరములు కాలవశ
మున వృద్ధిక్షయము లొందుచున్నవి. ఈసంగతిఁ గనులారఁ
జూచు మానవులు తా మస్థిరుల మగి బ్రహ్మమును దలఁపఁ
బ్రయత్నింపరు గదా!

క. ధర గిరులు జలధు లన్నియు

బరికింపఁగఁ బ్రళయమునను భస్మములయ్యా

సురలును మునులును జనఁగా

నెఱయోధు లిటుండఁ గలరె నేర్పున వేమా !

పర్వతములు సముద్రములుమున్నగుమహద్వస్తువులే ప్రళయ
కాలమున లయించు ననఁగా నీక తక్కిన ముక్కదుల గుఱిం
చి చెప్పవలసినదేమి? సర్వ మస్థిరమే!

క. ధరఃబుట్టి భోగి నయితిని
బరమం దిచ్చనటు మాని పడఁతులకై నే
తిరిగి యలసితిని ద్రవ్యము
మఱి యార్జించితిని కడకు మరణమే వేమా!

ప్రపంచమునం బుట్టి భోగవాంఛచేత పరమును విడనాడి
ధనము నార్జించి నిష్ప్రయోజనముగా నలసిపోయితినికదా! ఇంక
మిగిలినది మరణ మొకటియే.

క. భుక్తిని మిక్కిలి విషయా
సత్తత తా దిరుగుచుండు సత్రములందున్
భుక్తిని ముక్తి లభింపదు
భక్తిని జీవునకు ముక్తి భద్రము వేమా! 2217

తిండికని త్రిప్పల కని జనుఁడు సత్రములందుఁ బడితిరుగునే
గాని భుక్తియును లభింపదు. ముక్తియును లభింపనేరదు. కాన
ముముక్షుఁడ వగుటకు యత్నింపుము.

క. భోగంబుల కాశింపక
రాగద్వేషంబు లుడిగి రంగుగ దమలో
వేగమే మోక్షపదంబును
రాఁగను నాతండు యోగి రాయుఁడు వేమా!

భోగంబులను కోరక రాగద్వేషాదులను పరిత్యజించినవాఁ
డతిశీఘ్రకాలములో మోక్షము నొందఁగలవాఁడగును. అతఁడే
యోగీశ్వరుఁ డనఁదగువాఁడు.

ఆ. భోగవాంఛచేతఁ బొలుపేదొ యెఱుఁగక
ద్రోహబుద్ధి నొరుల దూరుచుండ
సాహసించువాఁడు సర్వదా చెడునురా, వి...

భోగముల ననుభవింపవలయు ననునాసతో యుక్తాయుక్త
మెంచక పరులకు ద్రోహముచేయవలయునని యత్నించువాఁడు
తానే సర్వవిధములఁ జెడిపోయి తీఱును.

తే. ముక్కు గోరును సద్గంధములను నల్ల
చెవులు కరములు గన్నులు జిహ్వా యొడలు
ఇన్నియును గోరునటువంటి యిల్లురోసి
తన్ను గనుగొని సుఖయింపఁదగును వేమ! 2220

ముక్కుచెవులు మున్నగున పన్నియును విషయములనే వాం
ఛించుచుండును. కనుక వీనిని పరిత్యజించి ఆత్మను సందర్శించి
సుఖంపుము.

ఆ. ముండమోపితోడ మునుఁగుచు తేలుచు
నుండఁగానె మోహ ముండఁ గాక
అండఁబాయు వెనుక నాయాశలే లేవు, వి...

మోహమనునది స్త్రీలతోఁ గలసి మెలసి యున్నకొలది అభి
వృద్ధి నొందునుగాని నశింపదు. స్త్రీసంసర్గము ఆతలంపులు మాను
కొనినఁగాని యది పదలిపోదు.

ఆ. అతిథిరాకఁ జూచి యదలించి పడవైచి
కఠినచిత్తు లగుచుఁ గానలేరు
కర్తమునకు ముందు ధర్తము గానరో, వి...

అతిథి యింటికి వచ్చెనేని గృహస్థు లదలించి వెడలనడతురు
గాని ప్రేమతోఁ జూడరు. ధర్మము గావించినచో గర్హములు
తొలఁగిపోవునని గ్రహింపరుగదా !

ఆ. ఊరునూరు దిరిగి యున్నది గనలేదు

మోరయెత్తి చూచి మొనయలేరు

పాఱఁ జూచుటదియె పగముగాఁ గాదొకొ, వి.

విషయలోలురగు మానవులు ఊరక గ్రామగ్రామములు తిరు
గుచుందురు. తలయెత్తి యోగదృష్టితోఁ గాంచునట్లు మింటిని
గాంతురు. అంతియేగాని పాఱఁజూచుటలోఁ బరముకలదని
వారెఱుంగరు.

క. ఎండినమా నొక టడవిని

నుండిన నం దగ్నిఁ బుట్టి యూడ్చును చెట్లక

దండి గలవంశ మెల్లను

చండాలుం డొకఁడు పుట్టి చదువును వేమా !

ఎండినమాను అడవిలోనున్నచోఁ గాలవశమున దాననగ్ని
పడెనేని యడవినంతయు నది గాల్చివేయును. అటులే యుత్త
మవంశమునందు ఒకనీచుఁడు జనించెనేని వాఁడు, కులము రూపు
మాపును.

ఆ. ఔ ననంగ వచ్చు నై నది కానిది

యన్యుఁ డెదుట నుండి యడుగఁడేని

నిలిచి యడుగువాఁడు కలిగిన నిలువఁడు, వి...

ఎదుట నెవ్వఁడైనను ఆక్షేపించువాఁడు లేక యుండునంత

వఱకును అయినదానిని కానిదానిని కూడ ఎదురు తిరిగి వాడిం
పవచ్చును. ఎదుట నైవదేనికనున్న మాటలాడఁడు.

ఆ. కట్టుబట్టు జూచి ఘనతఁ జెప్పఁగరాదు
కానరాదు లోనిఘనత లెల్ల
జంగమైనవాని జాతినెంచఁగ నిట్లు, వి., 2226

ఎదటివానిని వేషభాషల యాడంబరమునుబట్టి యుత్తము
నిగాభావింపఁదగ్గు. బాహ్యకారమువలననంతరంగము తెలియదు.
ఇటులే భూతిపూతలుగలవారిని జంగములుగాఁ దలంపరాదు.

క. కలలోనిసంప దెల్లను
కలగని మేల్కొనినపిదప కనఁబడ కేగు
బలుభోగభాగ్యగుణములు
కలరీతిగ నమ్మవలెను ఘనముగ వేమా ! 2227

కలలో కనుపించినసంపద మేల్కొనిన పిమ్మట మాయమై
పోయినట్టులనే భోగభాగ్యములుకూడ దమంతట నశించును.
భాగ్యములను గలలోని యైశ్వర్యమువలెఁ దలంపవలయును.

ఆ. కలిమి గల్గనేమి కరుణ లేకుండిన
కలిమి తగునె దుష్టకర్తులకును
తేనె గూర్ప నీఁగ తెరువునఁ జోవదా?వి...

కలిమి కరుణాశాలురకున్నయుపయోగముగానిదుష్టులకున్న
లాభము లేదు. తేనె నీఁగలు సమకూర్చినటుల నీచులు ధనమా
ర్జించినను అది సులభముగా సమస్తజనభోగ్యము కానేరదు.

ఆ. గతికి మతి యటంచు గమకించినంతలో

మతికి గతియు గల్గు మహితముగను

సతికి సుతులు పుట్టి సంతుష్టుఁజేయరా? వి...

అదృష్టమునకు మనస్సే యాధారము. మనస్సునకు అదృష్టమే
యాధారము. సతికి సుతులు జనించి సంతోషపడుచునట్లు మన
సునకు అదృష్టము సంతోషకారణ మగుచున్నది.

ఆ. జీవిజీవి జంపి జీవికి బెట్టుంగ

జీవి తాన బలసి చెలఁగుచుండు

జీవహింసకులకు చిక్కునామోక్షంబు? వి...

ఒకజీవిని జంపి మఱియొక దానికిఁ బెట్టుటవలనఁ దినినది
బలియుచున్నది. కాని యిటులఁ గాకులఁ జంపి గ్రద్దలకుఁబెట్టు
వానికి మాత్రము మోక్ష మెన్నటికి సమకూరఁజాల దనుట
సత్యము.

ఆ. తీవి లే దటంచు డెందంబులో నెంచి

జ్ఞాని నెఱుంగలేనిమానవుండు

డాంబికునకు లొంగి డయ్యును కడపట, వి...

జ్ఞాని నవివేకించాచి వీనియొద్ద వేషభాషాదులవలసి యాడం
బరములు లేవని వదలి డాంబికుల నాశ్రయించి కడకు నానా
వస్థలకుఁ బాలగుచున్నాఁడు. డాంబిక మెంతయవస్థాకారణము?

ఆ. త త్వహీను లుండు తటచుగా భువిలోన

త త్వ మెఱుగువారు తఱుచులేరు

కలిగిరేని వారు కాన్పింపరారయా, వి...2232

ప్రపంచములో చాలవఱకు నజ్ఞానులే కలరు గాని జ్ఞానులు
తఱచుగాలేరు. ఉండిరిపో వారు సామాన్యుల కెన్నఁటికిఁ గనఁ
బడరు..

ఆ. తనకు నొప్పిపుట్టి తనువెంత బడలిన
కూళవిటుఁడు యువతి గూడు సుమ్మి
పండ్లుపడిన గుక్క పసరంబు గఱవదా, వి...

తనశరీర మెంత బీకలియున్నను బుద్ధిగీనుడై విషయముల
గోరువాఁడు సతులపొందు మానఁడు. పండ్లుపడినను గుక్క
పసరములను గఱచుటకుఁ బ్రయత్నించుచునే యుండును.

క. తనకులగోత్రము లాకృతి
తనసంపదకలిమి బలిమి తనకేలనయా
తనవెంట రావు నిజ మిది
తనసత్యమె తోడ వచ్చు తనతో వేమా! 2234

కులము గోత్రము సంపద మున్నగున వేవియును తనతోడ
రావు; కాని తాను చేసినసత్యము మాత్రము వచ్చుచుండును.
కానఁ దనయున్నతి తన కుపకరింపదు.

క. తనకేనాఁడు సుభిక్షము
తన కేనాఁడును భగంబు తనరవలయునం
చును దనదశకై యెల్లెడ
మనసందున చివుకుచుండు మనుజుఁడు వేమా!
మనుజుఁడు భోగము భాగ్యము మున్నగునవి యన్నియును

తనకే కావలయు నని యూరిక యాశించి చెడిపోవుచుండుచు.
తనకై తానటులాశింపరాదు.

క. తనతల్లిలోప మెఱిగిన

మనుజుఁడు చింతిల్లు నెపుడు మానసమందున్

తనయాలిలోప మెఱిగిన

ఘనుఁడైనను దానివిడుచు గదరా వేమా!

మానవుఁడు తనతల్లి చెడునడవడి గలదని విన్నచో మాతృ,
గౌరవముంచి యేమియు జేయఁజూక విచారపడును. భార్య
లోపముగ్రహించెనేని దాంపత్యబంధము త్రెంచి దానిని విడచి
పెట్టును.

ఆ. తనదుభ్రాతృవరులు ధర నేలుచుండఁగా

దనకు నుండు నింద్రు వెనుక వారు

తనదుకాలు గోయ తమ్ముఁడు ఏడ్చునా! వి...

తనతోఁబుట్టువు లెక్కడనో రాజ్యము చేలుచుండఁ దాము.
రాజులమని కొందఱు వివేకులు మురియుచున్నారు. తనకాలు.
గోసిన తమ్మునకు నొప్పిలేనట్లు తోఁబుట్టువులు రాజ్యము నేలినఁ.
దమ కంటియే ఫలము.

ఆ. తనవిషత్తు తెలియ దప్పించుకొనఁ జూచు

నెట్టిమనుజుఁడైన నెట్టు లైన

నరకబాధ వినుచు నరయఁడా ధర్మము, వి...

తనకు వచ్చినట్టియాపదను తప్పించికొనఁజూచెడి మను.
జుఁడు నరకబాధలను ఇతరులవలన వినునప్పుడు వ్యాజ్యముతో.

తనకు పరిహారమును వెనకుచునే యుండునుగాని తప్పించుకొనఁ జాలఁడు.

క. తను వలచిన దా వలచును

తను వలవకయున్న నెవఁడు తా వలవఁ డిలం
దనదుపటాటోపములు

తనమాయలు పనికిరావు ధరలో వేమా! 2239

మనము ఎదటివానినిఁ ప్రేమింతుమేని మనల నెదటివారు
ప్రేమింతురు. మనము ప్రేమింపమా నితరులు ప్రేమింపరు.
మన పటాటోపములు మనకపటవర్తనములు జూచిమాత్రము
లోకులు ప్రేమింపరు.

ఆ. తనువు తా ననుకొను తనకు వాసనఁ బట్టి

జననమరణములను జక్కఁ జిక్కి

పొలుపున నెఱుంగక పొల్లాడుచుండెడి, వి...

మానవుఁ డైహికవాసనలకు లోనై జననమరణాద్యవస్థలొం
దుచుఁ దానే తనువనుకొని ఆత్మస్వరూపము నెఱుంగక మదించి
తిరుగుచుండును. ఇట్టి మదముగలవానికిఁ బరమేటుల లభించును?

ఆ. తనువు పోవువేళ దనువును బాంధవుల్

వెంటరారు నిజము వెల్లులార

తనువు విడచిపోక దనకు తోడై గుఱి, వి...

శరీరము నశించిపోయెడినాఁడు అంతవఱకును కూడనుండిన
బంధువులు మున్నగువాఁరిలో నెవ్వరును కూడ రారు; కాన తన
నష్టికమాత్రమే వచ్చును.

అ. తనువు విడిచి తాను వరలిపోయెడివేళ
తనదుభార్యసుతులు తగినవారు
లొక్కరైన నేగ రుసురుమాత్రమే కాని
తనదుమంచితోడు తనకు వేమ !

2242

జీవుఁడు దేహమువీడిపోవుతఱి బ్రదికిపన్నాళ్లమమకారముఁ
జూపిన భార్యగాని బిడ్డలుగాని వెంటరారు. ప్రాణమొకటియే
పోవును. కడ కీప్రాణమునకుఁ దోడగునని మంచి చెడ్డ యను
రెండుమాత్రమే.

ఆ. తమకు గలుగుపెక్కు తప్పు లటుండఁగా
నొరుల నేర మెంచు నో గెప్పుదును
జక్కిలంబు జూచి జంతి కేరినయట్లు, వి...

తాము చేసినతప్పు లెన్నో యుండినను వాని లెక్కచేయక
దుర్జనుఁడు ఇతరులతప్పులను చక్కిలము జంతికను వెక్కిరించి
నట్లు లెక్కపెట్టపోవును.

ఆ. తరుణి యన్నఁ గన్నఁ దనయుని జూచిన
మరునికళల మించు మనసుపాటు
పాపజాతిమనసుఁ బట్టంగరాకుండు, వి...2214

ఆఁడుది చక్కనివాడగు అన్న నైనను గుమారునైనను జూచి
నంతనే పలపునొంది మనస్సును విచ్ఛలవిడిగాఁ బోవనిచ్చును.
పాపజాతిమనస్సు పలపులో యుక్తాయుక్తములు గ్రహింపనే
గ్రహింపదు.

చ. తరుణుని పెండ్లియాడి తగ

తమ్ములు నన్నలు బావయం చనన్
వరుసలఁ జిక్కి సొక్కి మఱి

వాంఛలచేతనె తేనెటీగయై
సరవి మునింగి నాతనికి

సత్పథమబ్బునె నిన్నుఁ గాన కి
ధరణిని ముక్తిలేదు ఇంక

దాచక చెప్పుమి వెట్టివేమనా! 2245

ప్రపంచవ్యామోహమున మునిగి లేలుచు నెవతెనో పెండ్లి
యాడి అన్నలని తమ్ములని బావలని మఱిదులని పరులఁ బ్రేమిం
చుచు కుటుంబవ్యామోహములఁగఁ సొక్కి సోలుచుఁ దేనె
టీగవలె ధనముఁ గూడఁబెట్టుచు నుండువానికి మోక్షము
విరాగియై ఈశ్వరసాక్షాత్కారము నొందినఁగాని కలుగఁ జాల
దని లోకములకు దాచ సాటవలయును.

ఆ. తల్లి దండ్రీ చావఁ దనయుఁడు తానేడ్చు
మగఁడు చావ నాలు వగచుచుండు

కార్యవశమె కాని కలుగునా మోహము? వి.

తల్లిదండ్రులమృతికి కొడుకును మగసిమృతికి ఆలును కార్య
వశమున దుఃఖించెదరేకాని నిజమగు దుఃఖము కాదు.

ఆ. తల్లి దండ్రీ హితులు తగినచుట్టము లెల్ల
నేరి కోరి పోరు నెగుపు చూచి

పడుచు నిత్తు రింతె భాగ్యమియఁగ లేరు, వి.

తల్లిదండ్రు చుట్టములు తమయాఁడుపడుచు సుఖపడవలయు
నని యెంచి యేరికోరి సంపదగలవారి కాఁడుపడుచు నిచ్చెదరు.
ఒకప్పు డాబిడ్డ యత్తింటివారు దరిద్రులగుచో మాత్ర మిందొ
కఁడేని భాగ్య మీయఁజాలఁడు.

ఆ. తాను దినక తగిన ధర్మము సేయక
కొడుకుల కని ధనముఁ గూడఁ బెట్టి
తెలియఁజెప్పలేక తీటిపోదురు వెన్న-

సొన్ను పరులఁ జేరు జూడు వేమ! 2248

లాభులు తాము దినక ధర్మకార్యములకు వినియోగింపక
కొడుకులకని ద్రవ్యము కూడఁ బెట్టి మృత్యువాసన్నమైనపుడు
దాఁచినధనము నెఱింగింపలేక మరణించుచున్నారు. పిదప
నాధనము పరులపాలగుచున్నది.

క. తానును జను లేమనుకొనఁ

బూనుదురో దాని నరసి పొందిక జెడనీ

రానిపథంబున నడచిన

దాననె ధర్మాత్ముఁ డంప్ర తన్నిట వేమా! 2249

తానును జనులు ఏమనుకొందురో యని భయముచెందుచు
ధర్మమార్గమున నడచుకొనుచుండవలయును. అందువలననేధర్మా
త్ముడనుపేరు వచ్చును.

ఆ. తిరిగి వచ్చువేళ మఱిలిపోయెడువేళ

వెంటదేరు ధనము నంటఁ బోరు

తానెటకుఁ జనునొ ధనమెందు బోవునో,వి...

పుట్టునపుడును గిట్టునపుడు ధనము నెవ్వరును తెచ్చుట
యును లేదు. తీసికొనిపోవుటయు లేదు. తాను బోవుచోటు
వేటు. ధనము బోవుచోటు వేటు. ఇట్టిధనమునకేల యాశపడ
వలెనో?

ఆ. దేశా మనెడియింటి దినదినంబును నూడ్చి
యలికి పూసి మెత్తి యనువుపఱచి
కాపు విడిచి పోవు కడపట నీజీవి, వి... 2251

జీవుడు దేశమనునింటి నాశ్రయించి యందు వసించి దిన
దినము స్నానపానము అలంకారములను గృహోచితకృత్య
ములు చేయుచు కడకు దానినిపరులపాలు జేసిపోవుచున్నాడు.

ఆ. దోఁపునిచ్చువాఁడు తులలేనినెఱదాత
దోఁచుకొన్న వాఁడుద్రోహి యయ్యె
ప్రాపుఁ జూపువాఁడు పరమపూజ్యుండట
ప్రాపుఁ జెఱచువాఁడు పశువు వేమ! 2252

పరులను దోఁచుకొన నిచ్చినాతఁడు గొప్పదాత. దోఁచు
కొన్నవాఁడు ద్రోహి. అనదలకుఁ బ్రాపుచు జూపువాఁడు భూజన
పూజ్యుడు. ప్రాపుఁ జెఱచువాఁడు పశుప్రాయుడు.

ఆ. ద్విజవరుండు చెడ్డ దిక్కులేకయ భూమి
మనుజు లెల్లఁ జెడుదు రనుట కేమి
కాలగతులు మాఱ కలియు ధర్మము మాఱు,వి.

బ్రాహ్మణుఁడు వర్ణాశ్రమముల ధర్మములు గాపాడఁదగిన వాఁ

దు. అతఁడు చెడినచో మనుజులందఱు స్వధర్మములు దొలంగుదురు. కాలగతులు మాటిపోవును. కలియుగము తారుమాటగును.

ఆ. దానధర్మములను తాఁ జేసి పుట్టమి
కర్తగతిని యముఁడు కష్టపఱచు
కర్తధర్మములను కడవీడ బ్రహ్మాంబు, వి... 2254

తాను దానధర్మాదులను చేసియుండని కారణమున యముఁడు కష్టపఱచును. కావున వానిని దొలగించుకొనుటచే బ్రహ్మముఁ జేరును.

ఆ. ధనవిహీనుఁడయ్యు దండ్రి పుణ్యము చేయు
భాగ్యమునను నరుఁడు పట్టి యగుచు
బహుళధనము గూర్చు భద్రమార్గంబున
పరుల కిచ్చు కీర్తిఁ బడయు వేమ! 2255

ధనహీనుఁడగు మానవుఁ డెవఁడేని పుణ్యము గావించిన యెడల వానికి సుకృతవశమున నదృష్టవంతుఁడగు తనయుఁ డుదయించి విశేషధన మార్జించి తానుదాతయై కీర్తినార్జించి పేరొందుచున్నాఁడు.

క. నదియుదకంబును ప్రియమగు
మదినొదవెడి తత్త్వబుద్ధి మగ్నత నెన్నం
దుదిపదవి గలియ ఘనమగు
నుదధి బ్రవేశించుగంగ యొప్పుగు వేమా. 2256
నదీనీరములు సముద్రములొక జేరినయెడలఁ బావనము

లగును. ఆటలే మానవునితత్త్వబుద్ధియు మోక్షమును సాధించె
నేని సార్థకమగును.

క. నరకులమునఁ దాఁ బుట్టియు
నరకులమునఁ దాను బెరిగి నరుడయ్యును దా
నరకులమును చీ చీ యని
హరకులమునఁ దిరుగునేని హరుడౌ వేమా!

యోగీశ్వరుడగువాఁడు తాను పుట్టి పెరిగి యున్నతినొందిన
మానవజాతిపై మమకారము విడనాడి హరుని నిరంతరము
హృదయమున ధ్యానముచేయుచున్నయెడల హరస్వరూపుఁ
డగును.

ఆ. నరుఁడు జాగరమున నటియించుచుండును
నరుని కిలను జాగ్ర తరుదుసుష్టు
నరుఁడు జాగ్రతనుట ధరణిలో పరమాత్మ, వి.

నరుఁ డెంత మెలకువగా నున్నను వానికి యోగరూపముగు
జాగ్రతశక్తి చాలతక్కువగా నున్నది. మానవునకు జాగ్రత్తవిధి
విగాఁనున్నచో వానిని బరమాత్మగానే తలంపవచ్చును.

ఆ. నీరుపై నిబడిన నిప్పులు బొగ్గులౌ
నిప్పుమీఁద కుండనీరు పెట్ట
గళపెళనుచు గ్రాలు కడు చోద్యమిది కదా, వి.

నీరు తనపైబడినంతమాత్రమున గణగణమందుచున్న అగ్ని
కణములు బొగ్గులగుచున్నవి. అగ్నికణములమీఁదఁ గుండలొ

నీరుఁబెట్టినచో నది కొంచెమునేపులొ సలసలకాగుచున్నది.
ఇది విచిత్రముగదా!

ఆ. నీరు మొదలుపెట్ట నీరమే మొలకయ్యె
మొలక విశ్వమగుచు మొనయుచుండు
నీరు విశ్వమగుట నేర్పుతో తెలియుము, వి...

తొలిసృష్టి యుదకము. అద్దాననే మహావృక్షములుప్రపం
చమంతయును జనించినది. నీరు విశ్వమగుటను నేర్పుతో తెలిసి
కొనుము. (ఉదకము పరబ్రహ్మస్వరూపము.)

ఆ. నీళ్లలోనిమీను నిగిడి దూరము పాటు
బయల మూరెడైనఁ బాటలేదు
స్థానబలిమికాని తనబలిమి కాదయా, వి...

ఎంతవారికిని స్థానబలమును అనుసరించియే మాటచెల్లుచు
గాని వేఱు గాదు. ఎట్లనఁగా: నీళ్లలో చేప యెంతదూరమైన
నీడగలదు. బయటికి వచ్చినచో మూరెడేని పాటలేదు.

ఆ. నేయిలేనికూడు నీయాన కసవది
కూరలేనితిండి కుక్కతిండి

ప్రియము లేనికూడు పిండపుకూడురా, వి...
నేయిలేనిభోజనము గడ్డితినుటవంటిది. కూరలేనిభోజనము
కుక్కతిండివంటిది. ప్రియముగాఁ బెట్టనియన్నము పిండముల
కుపయోగించుకూటితో సమానము.

క. నో రెఱిఁగి తా మవేవియు

నేరనిజంతువులఁ జంపి నెమ్మది దిను నా

క్రూరపుసంకరజాతుల

మారణమే మందు రింక మహిలో వేమా!

తాము విద్యావాసనగలవారయ్యు నోరులేనిజంతువులఁ జంపి
తినుపాపాత్ములను యముఁడు తనలోకమునకుఁ జేర్చుకొని
యెన్ని యగచాట్లు పెట్టనున్నాఁడోగదా !

ఆ. న్యాయశాస్త్ర మరయ నన్యాయ మొనరించు

ధర్మశాస్త్ర మొసఁగు దుర్మతంబు

జ్యోతిషంబు జనుల నీతులు దప్పించు, వి...

శాస్త్రజ్ఞాన మవివేకకారణము. న్యాయశాస్త్రజ్ఞానమన్యాయములు చేయించును. ధర్మశాస్త్రజ్ఞానము దుర్మతములబోధించును. జ్యోతిషశాస్త్రజ్ఞానము మనుజుల నీతిదూరులఁ జేయుచున్నది.

క. పంకజాక్షి గన్న బంగరు పొడగన్న

దిమ్మబట్టి యుండు తెలివి యొప్పు

మనుజులకును తత్త్వ మహి మెట్లు కల్లురా? వి.

స్త్రీలచక్కదనమును గాంచినను బంగారమును జూచినను
మానవులకుఁ గల తెలివితేట లంతరించుచున్నవి. ఇట్టి యజ్ఞాను
లకుఁ దత్త్వజ్ఞాన మలవడుట యసాధ్యము.

ఆ. న్యూనము గల తనభార్యను

కాననమున జంపవచ్చు గడుచిత్రముగా

దా నెఱుక మ్రింగురీతిని

మానముఁ గాపాడుకొనెడి మహితుఁడువేమా!

చెడునడువడిగల భార్యను నిస్సందేహముగా నడవితోఁ జం
పవలయును. యోగి జ్ఞానశక్తిని గాపాడుకొనునటుల మానుషవం
తుఁ డభిమానము గాపాడుకొనవలయును.

ఆ. పంచమనిగమంబు భారతం బగు నని

పొగడి రేల జనులు బుద్ధిమాలి

హింస నెంచి చూడ నిష్టమె ట్లయ్యెనో,వి...

భారతముచు పంచమవేదమని పొగడిరే కాని ఆబుద్ధిమంతుల
కాహింసాకార్య మేతీరున నిష్ట మయ్యెనో చెప్పఁజాలము.
భారతము ప్రశంసించువారు బుద్ధిహీనులు.

ఆ. పచ్చదనముఁ జూచి యిచ్చను కాముకుల్

చిచ్చులో బడుదురు క్షీతితలమున

యిచ్చ గలుగఁజేయు నెచ్చుగా మోహము,వి.

చెలువలమేని పసుపువన్నెఁజూచి కాముకులు వలపుచిచ్చు
లోఁబడి నాశనమగుచున్నారు. మోహ మెంతవారి తలంపుల
నైనను వశముఁజేసికొని యాటలాడించునుగదా!

ఆ. పచ్చవిల్తుచేత గ్రచ్చుట జనులెల్ల

దచ్చనాడ వైరి ధరణిలోన

గులజాఁ డెవ్వఁ డిందు గులహీనుఁ డెవ్వఁడు!వి.

లోకమునందలి జనులందఱు మన్తధుని పూవుటమ్ముల గుఱికి

లోనై కీలుబొమ్మలవడువున నాకుచున్నారు. ఈకామాంధులలోఁ
గులహీనుఁడు కులీనుఁడు అనుభేద మేర్పరింపరాదు.

ఆ. పట్టకుండి యధికభాగ్యంబు పట్టెనా
దొడ్డవారిఁ దిట్టి త్రుల్లిపడును
అల్పజాతికుక్క యధికుల నెఱుఁగునా? వి...

రాకరాక భాగ్యము కల్గినచో అల్పజాతివారు అధికులను
గొప్పవారిని తిట్టఁబూనుకొనియెడరు. కుక్క గొప్ప కొంచెము
నెఱుంగలేనివిధమున వీరును వర్తింతురు.

ఆ. పచ్చిమలము దినుచు పండుటాకు నమలి
యుచ్చ దప్పి దీర్చి యుడుకు కోర్చి
కచ్చను బిగియింపఁగలుగునా తత్త్వము? వి.

యోగులనుని కానల వసించువా రుపవసించుచేఁ దమ
మలము దాము తినుచున్నారు. జలము త్రావ మానుటచే మూత్ర
పానము గావించుచున్నాఁడు. ఆకలికి పండుటాకులు నమలి
కామవికారము గల్గుగకుంటకు కచ్చబిగించుచున్నాఁడు. ఇట్టి
వారికి మోక్షము కలుగునా?

ఆ. పత్తనమ్మలందు పతులకు సతులకు
మోహ మెచ్చుదాన యూహ లెచ్చు
ముక్తిమార్గమునకు యుక్తియే తెలియదు, వి.

పట్టణవాసులగు స్త్రీ పురుషులకుఁ గామవికారములు చెడుత
లంపులు మెండు. అట్టి భోగలాలసులకు ముక్తి సాధించువిధ
మెన్నఁటికిఁ దెలియరాదు.

ఆ. పరదళములఁ జూచి ప్రాణంపుబ్రీతిచే
నులుకుపిటికివాఁ డటూరిదాఁక
యముఁడు వచ్చునేని యడ్డ మింకెవ్వరు? వి...
విరోధి సైన్యములను జూచినంతన పిటికిబంట్లు కాలికి
బుద్ధి చెప్పి పాటిపోవుచుందురు. యముఁడు ఎదురుగావచ్చిన
నింక నెంతవఱకుఁ బాటిపోవఁగలుగుదురు?

ఆ. పరబలంబుఁ జూచి ప్రాణరక్షణమున
కుటికి పాటిపోవు పిటికినరుఁడు
యముఁడు కుపితుఁడై ననడ్డ మెవ్వఁడు సుమీ?వి.
పిటికివాఁడు శత్రువులఁ జూచి ప్రాణములపై నాసచే పాటి
పోవును; గాని యముఁడు కుపితుఁడైన నెట్లు తప్పించికొని పో
గలుగును? అడ్డుపడువా రెవరుందురు?

ఆ. పరమభాగవతులు ప్రజలు సంతోషించు
నాటనాట నేర్చి నీటుగాను
కోట్లకొలఁది తెచ్చి కూటికి లేకుండు, వి...
ఆటలను బాటలను బాగుగానేర్చి భాగవతులు జనులను రం
జింపఁ జేయుటకు ఎన్ని పాట్లుపడి ఎంతడబ్బు న్నార్జించినను కూటికి
లేకయే చివరకు తంటాలు బడుచుందురు.

క. పాతకసంసారార్ణవ
మేతెఱుగున దాఁటె దీవు హెచ్చరికమెయిన్
చేతనమూర్తిని మదిలో
ఖ్యాతిగ నెన్నంగ దగును ఘనమతి వేమా!

సంసారము మహాసముద్రము. దీనినుండి బయటపడుట
సామాన్యకార్యము కాదుగాన మెలకువగలిగి పరమాత్ముని హృద-
యమున నిలిపి ధ్యానింపుము. దానఁ గడతేజఁగలుగుదువు.

ఆ. పాపజాతినరుఁడు పరసతిఁ గోరుట

చేప జిహ్వారుచికీ జిక్కునట్లు

తీపునంటి యీగఁ తెగువతో నీల్లదా? వి...

పాపజాతులగు మానవులు జిహ్వచాపల్యమున చేపలు గాల-
ములొక దగులుకొన్నట్లు పరకాంతలనాశించి నశించుచున్నారు-
లేనెలాబడ్డ యీగలకువలె పరకాంతాసక్తులకుఁ జావుతప్పదు.

ఆ. పాశబంధుచేత బంధువర్గము లెల్లఁ

జిక్కుఁజూతు రరయ జీవము చన

నొక్కఁడైన నేగఁ డుసురుమాత్రమే కాని, వి.

మానవులు మోహపాశబద్ధులై చుట్టపక్కములపై మమకా-
రము పెట్టుకొని విఱివీగుచుందురు. చచ్చినపిమ్మట వెంటనీ ప్రేమ
పాత్రు లెవరును. రారు. ప్రాణముమాత్ర మొక్కటియే వేడలి
పోవును.

క. పిండం బై యుదరంబున

నుండును గొన్నాళ్లు పిదప నుర్విస్థలిపై

పిండం బై జనియించును

పిండం బాప్రాణరక్ష పృథివిని వేమా! 2279

స్త్రీపురుషుల శుక్లకోణితములు మొదట పిండాకారమై
కొన్నాళ్లుండును. పిదప నొకయాకారము దాల్చి జన్తమునొం

దును. ఈపిండము తనను గడలేర్చుననుటకంటే నవివేక మింకొకటిలేదు.

ఆ. భవము పూర్వకర్తఫలము ననుభవింపఁ
గలిగె ననుచు మదిని గట్టిపఱచి
కష్టసుఖము లేవి గలిగిన తలఁపకు, వి... 2280

పూర్వకర్తఫలము ననుభవించుటకే తన కీజన్మము కలిగెనని.
గట్టి చేసికొని కష్టములకు లొంగక యుండుము.

ఆ. భవము సాగరంబు భార్యయా మకరము
చేప జలగ లగును శిశువు లెల్ల
భవహారుఁ దలఁపక పాఱి మందగ లేడు,వి...

సంసారమనుసాగరమునకు భార్యయే మొసలి ; శిశువులు
చేపలు జలగలవంటివారలు. ఈశ్వరుఁడుగూడ నీసంసారసాగర
మునకు అంతు నెఱుంగఁజాలఁడు.

ఆ. మంత్రవిద్య లెల్ల మాయలకొఱ కిల
సృష్టియందు బ్రహ్మ సృష్టిజేసె
మత్తుఁ డై నవాఁడు మది నిల్ప లేడయా, వి...

మంత్రము మున్నగుమాయలు ఈజగమునంతయును మోసఁ
గింప దైవము నిర్మించెను. దీని నెఱింగియు మనస్సును నిలుపఁ
జాలక మదోన్మత్తులు నశించుచున్నారు..

ఆ. మదముచేత లోకమాయలు దెలియరు
మదముచేత దన్ను మఱచు నెపుడు
బుద్ధిలేనిపసులపోలికఁ జెడుదురు,వి... 2289

మానవులు మఃముచే యుక్తాయుక్తజ్ఞానము కోలుపోయి
లోకమాయలు గుఱుతింపలేక తమ్ము తాము మఱచి కేవలపశు
ప్రాయులై మరణము నొందుచున్నారు.

క. మరణము దాఁపగుచున్నది

స్థిరబుద్ధిని బరముకన్నఁ జిక్కును మోక్షం
బరయుచుఁ బురిలో మించిన

పరమార్థమె బట్టబయలు ప్రాకుము వేమా!

మరణ మాసన్నమై యున్నదియని నిశ్చయించికొని మోక్ష
మును వెదకుచు పరమార్థమును పొందవలయును. కాన స్థిరబుద్ధి
తోఁ జూచినచో స్వరూపము గానుపించును. దేహాతీతుడవై
దానితో సేకీభవించుటకుఁ బాటుపడుము.

ఆ. మాట మఱుఁగు సిగ్గు మనుజులోకంబెల్ల
చీరె మఱుఁగు సిగ్గు చెప్పనేల
బయట నింటి సిగ్గు బండసంసారంబు, వి...

మనుష్యులు తమలజ్జను మాటలమఱుఁగున దాఁచుకొనుచు
న్నారు. స్త్రీలు చీరెమఱుఁగున దాఁచుకొనుచున్నారు. ఎదటి
యింటివాని సిగ్గుమాత్రము లక్ష్యముచేయక యందఱుబైటవేయ
సిద్ధపడుచున్నారు.

ఆ. మాయయె చెఱసాల మనసె యోచింపంగఁ
బెద్దశృంఖలంబు భేదములను
ఇట్లు బద్ధనరుని కెన్నడు మోక్షము, వి... 2336

మాయయే యొకచేతిసాల. మనస్సే యొక గొలుసు. ఇట్టులు
బద్ధుడై యున్నవాని కెన్నటికిని మోక్షము చేకూరదు.

ఆ. నుఖముఁ జూచినంత మోహంబు ఘనమకాను
దిసమొలను గనంగ దీరు నద్ది
కూడినవలపెల్ల కు స్తరింపఁగఱాదె, వి... 227

కాంతల మొగమును గనినంతనె మోహముగలుగును. చెలు
వల దిగంబరరూపము చూచినంతనే ఏవముగలిగి పలపు నశిం
చును. మోహమును దుదముట్టఁజేయుట కిదియొకయుపాయము.

ఆ. మొగముఁ జూచినపుడె మోహంబు ఘనమకాను.
ధనముః జూచినపుడె తగులు మనసు
కూలి నష్టమైనఁ గోరునే కొఱగామి, వి. 2238

ఎట్టిసితిలో నున్నను స్త్రీ యముఖమును పొడఁగాంచినంతనె.
వలపు జనించును. ధనము చూచినంతనే లోభము జన్మించును.
ఈవలపువలన ఆలోభమువలన గొంచెము సుఖముండుటవలననే.
అవివేకు లాశపడుచున్నారు. కూలిపాటు సుఖములేకున్న నెవఁ
డాశించును.

ఆ. మొండివాని కేల ముంజేతికడియాలు
తొఱ్ఱివాని కేల గట్టపండ్లు
గాడిదలకు నేల గడ్డముల్ మీసముల్, వి...

మొండివానికి కడియములును తొఱ్ఱివానికి కృత్రిమదంత
ములు నపుంసకులకు గడ్డములు మున్నగునవియును నిష్ప్రియో
జకములు.

ఆ. మొదట నాసఁ బెట్టి తుది లేదు పొవ్వును
 పరమలోభు లైన పాపులకును
 వారియుసురు దాఁకి వగచెడిపోవురా, వి...

మొదట అంతయిచ్చెద మింతయిచ్చెద మని యాసపెట్టి
 త్రిప్పిత్రిప్పి కడకు లేదనిచెప్పి పాపాత్ములు యాచకులయును
 దుగొట్టి యేనాఁటికైనఁ గూలారక పోవరు.

ఆ. మొలకచనులనాఁడు మూఁడుకోటులు సేయు
 కులుకుచనులనాఁడు కోటిసేయు
 తటుకుచనులనాఁడు దయ్యాలు నొల్లవు. వి.

మూర్ఖులును విషయాసక్తులు నైననరులు స్త్రీలను మొలకచ
 నులు మూడుకోటులు సేయు ననుచు గులకుగుబ్బలు కోటిరూ
 కలు చేయుననియు వాలుచన్నులు పితాచములకేని పనికిరావని
 యు నిట్టి నీమున్నగు మాటలతో వ్యామోహమును నుతింతురు.

ఆ. మృగమదమ్ము చూడ మీఁద నల్లగ నుండు
 పరిధవిల్లు దాని పరిమళంబు
 గురువు లయినవారిగుణము లీలాగురా, వి...

కస్తూరి చూచుటకు నల్లగా మన్నను వాసన ఘనమైయుండు
 నట్టులే ఘనులగు గురువులు గుణములచే విప్రుచుందురు గాని
 బాహ్యదంబరములతో నుండరు.

ఆ. యోని బోను జేసి యొడలు డంబుగఁ జేసి
 నాల్క నిడుపు గట్టనమలుదు నని
 వివర మెఱుంగ కేర్చు విటుఁడే ద్విచాదుండు,వి.

యోని బోనుఁ జేసి ఏవరము నెఱుంగక విషయాన క్తతఁ దిరు
గుచుండెడి మరుజుఁడే అలోచించినచో ద్విపాత్పశువనఁబ
డుచు. వీఁడు పశువుకన్న కడజాతివాఁడు.

ఆ. యోని గడుగునీటి నొనరంగ ద్రాగిన

బ్రహ్మమత మటంచు బలుకు బెట్టు

బ్రహ్మనిష్ఠవలన బ్రహ్మణు ల్లావలె, వి... 22:4

రుద్రాభిషేకము జేసిన నీరుద్రావుటవలన బ్రహ్మమతముచు
గౌరవించినటులగు నని యవివేకులగు బ్రహ్మణులు తలంచుచు
న్నారు. బ్రహ్మనిష్ఠవలనఁ దప్ప బ్రహ్మత్వము ఇంకొకదానివలన
నెన్నటికి రాజాలదు.

ఆ. యోనియందె పుట్టి యోనికి రుచిఁ జేయు

చన్ను గుడిచి పెరిగి చన్నుఁ బట్టు

సృష్టిలోని ప్రాణిసిగ్గేల యెఱుంగదు, వి... 22:5

యోనియందే పుట్టి మరుజులు మరల దానికే యాసించు
చుందురు. చన్నుబాలుద్రావి పెద్దవారై మోహమున చెలువల
చన్నులఁ బట్టుటకుఁ గోరుచున్నారు. సృష్టిలోని ప్రాణులు తాము
చేయు అవినీతికార్యముల కేల లజ్జింపరో?

ఆ. రాజసంబు గోరి రాజ్యభారమునందు

నోర్పు లేనియీతఁ డుభయతఁ జెడు

నీటిపై న గుండు నిలుచునా మునుఁగక? వి...

రాజసభావముచేత రాజ్యభారముచు సహింపలేని రాజు ఉభ
యలోకములయందును భ్రష్టుడై చెడిపోవును. నీటిపైన

రాలిగుండు నిలువఁజాలనటల రాజస మపేక్షించువారికి రాజ్య
మెన్నటికిని దక్కఁజాలదు.

ఆ. రాలిబసవని గని రంగుగా మ్రొక్కుచు
రూఢిబసవని గాల రుద్దుచుండు
బసవభక్తు లెల్ల పాపులు తలపోయ, వి...2237

శివభక్తులు రాలితోఁ జేసినబసవనికి మ్రొక్కుచు నిజమగు
బసవని కొట్టుచుండుదురు; కావున బసవభక్తు లెల్లరును ఎంత
పాపాత్ములొ కదా !

ఆ. రాలిప్రతిమ దెచ్చి రాజసంబుగ నుంచి
పూజ సేయువరుఁడు బుద్ధిమాలి
భావమందు నరుఁడు భావింప నేరఁడు, వి...

మనుజుఁడు తెలివితేమిచేత రాలిబొమ్మను తెచ్చి రాజసభా
వముతోఁ బూజఁ జేయుటకు పూనుకొనును. అంతియకాని
యాశ్వరస్వరూపమును మనస్సులొ భావింపలేడు.

ఆ. రాలిలింగమునకు రాజులు మొదలుగా
పూజసేయుదు రిల పూలతోడ
ఆత్మలింగము నను నానంద మొందడు, వి...

రాజులు మున్నగువారెల్లరును రాలిలింగములకే పూజలు
సేయఁబూనుదురే కాని ఆత్మ లింగమును పూజించి యానందిం
పరుకదా ! ఎంత యవివేకము.

ఆ. రామభక్తుల మని రాలిబొమ్మకు మ్రొక్కి
భజన సేయ నేల భక్తిలేక

భక్తినిల్ప నతఁడు భజనము నేయునా? వి.2300

రామభక్తి గలవారలమని రాతిబొమ్మకు మ్రొక్కుచు భజన
లు చేయువారికి మనస్సులో భక్తిమాత్రముండదు. భక్తినిలుపని
వారు భజననేయఁగలుగుదురా? దాన ఫలముండునా?

ఆ. రూపులేని వనిత రూఢిఁపత్రివ్రత

నీటులేనివాఁడు పోటుబంటు

తెలుపవచ్చు నెట్లు దేవరబంటుల, వి... 2301

అందము లేనిస్త్రీ పత్రివ్రతయును నీటులేనివాఁడు పోటుమా
నిసిగ్గుఁగా నుందురు. ఆహా ఇట్టిమూఢలోకము దేవభక్తుల
నెటుల గుర్తింపఁగలదు.

ఆ. రూపువంక పేరు రూఢిగానిలుచును

పేరువంక క్రియలు పెనఁగుచుండు

నాశ మాను తుదకు నామరూపక్రియల్, వి...

మానసికోపాసనము గావించినయెడల దివ్యస్వరూపముగోచ
రించును. దాని నొకనామముబెట్టి గుర్తించియారాధింపవచ్చు
ను. పిదపఁ బూజాదిక్రియ లామూర్తికర్షింపవచ్చును. ముక్తఁ
డగుతఱి కానామమురూపము క్రియ లంతరించును.

ఆ. రూపువివర మొకట రూఢిగా దాఁగన్న

తలఁచునప్పు డెల్ల మెలఁగు మదిని

అట్లు మెలపి కోరు మాగురురూపుని, వి... 2303

ఒక ఆకారమును హృదయముననుంచి ధ్యానించినయెడల
స్పష్టముగా నది కాన్పించుచుఁ దలఁచినపుడెల్ల దర్శనమొసఁగు

1 చుండును. ఆటులె గురుస్వరూపమును గూడ మనస్సులోనిల్లి
1 దర్శింపఁ గలుగుట తారణోపాయము.

ఆ. లవణ మెంత దానిలాభంబు గన నెంత

కొద్ది దనుచు నెన్నఁగూడునయ్య

భోగమేఱికినుపయోగంబె లెక్కగు, వి...2304

చిన్నవస్తువులను సైతము లక్ష్యము చేయకుండనుండరాదు.

ఉప్పెంత దానిభోగమెంత? కావున నుపయోగము కొలఁది
గౌరవింపవలెనుగాని గొప్పతనమును గౌరవింపరాదు.

ఆ. లోభమోహములను ప్రాభవములు దప్పు

దలఁచినపను లెల్ల తప్పి చనును

తా నొకటి దలఁచిన దైవ మొండగుచుండు, వి.

లోభము మోహము ఈరెండుగలవానికి గొప్పతనముదక్క

దు. వాఁడు తలంచినపనులన్నియు వ్యర్థములగును. వాఁడొకటి
తలంచిన దైవము వేఱొకటి తలంచి కార్యభంగము గావించు
చుండును.

ఆ. లోభివానికల్లి లోలత నాసిరిచి

బడుగువాఁడు తిరుగుఁ బరిణమించు

తగరు వెంట నక్క దగిలినచందము, వి...2306

లోభికిఁ గలసంపదఁ జూచి యెటులైనసంగ్రహింపవలయు

నని ధనాశాలాఁడగు నవివేకి వానిని వెంటనంటి దిరుగ
సాగును. పొట్టేలువెంటఁబడిన నక్కవలె నాయవివేకి విఫల
సంకల్పుఁ డగుచున్నాఁడు.

ఆ. లోభి దాత యైన లోకంబులోపల
పరుల నడుగ బోడు ప్రాలుమాలి
ఒకని కీనివాడె యోచింపఁ బెనులోభి, వి...
దాతలు లోభులైనయెడల లోకమున యాచకులే లేక
పోయెడివారు. ఒకరి కీయక తామచుభవింపక యుండులోభు
లుంటవలనఁగూడ యాచకులసంఖ్య యెక్కుడగుచున్నది.

ఆ. లోభివాని జంప లోకంబులోపల
మందు పోతువలదు పై^{పై}మతమె గలదు
పైక మడుగ నతఁడు భగ్గురుమని చచ్చు, వి...
లోభిని చంపుటకు తగినయాషధము లవసరములేదు. దీనికి
మంచియోగ మొకటిగలదు. ఆలోభిని పైకమడిగితిమాయాయ
నోపక తనంతనే చచ్చుచు.

ఆ. వనము బిలములందు వరయోగి తా నుండు
పనియె యిందుననక పాటుపడును
తనివిదీర మదిని దలకొని చూచును, వి... 2309

అడవులందును బిలములందు నుండి విసువక సర్వదా నీశ్వరుని
తనమనస్సున నిలుపుకొని యీలోకమున నాకేమి యనుకొనక
యాయువున్నవఱకు మోక్షమునకుఁ బాటుపడి తృప్తితీఱఁ బర
మాత్మస్వరూపమును బిదపఁ గాంచువాఁడు నిజమైన యోగీ
శ్వరుఁడు.

ఆ. పరలు రత్న సమితివలె గూర్చు ధాన్యంబుఁ
జక్క దంచి వండి మిక్కుటముగ

సుష్టుభోజనములఁ జూరగా నిడువాఁడు

చెప్పనేల వాఁడు శివుఁడు వేమ! 2311

రత్నములను సమకూర్చినటుల శ్రమపడి ధాన్యము పోగు
చేసి బాగుగా నాధాన్యమును అరుగవంపించి వండి తృప్తిగా
భోజనమిడుచాఁడు తముఁడు.

ఆ. వలపు గలిగెనేని వనజాక్షి యధరంబు

పంచదారకుప్ప పాలకోవ

మాతఫలరసంబు జున్ను సమానము, వి...2311

వలపు గలిగినచో వలపులాడివా లేటి పంచదారవలెను పాల
కోవవలెను తీయమామిడిరసమువలెను జున్నువలెను విటులకు
మిగుల రుచిగానుండును.

ఆ. వలపు దీటెనేని వనజాక్షియధరంబు

ములకపంటి గిజరు ముష్టిరసము

చింతపొంత యగును జీడిసమానమా, వి...

విటులచే వలపున్నపు డంతగొప్పగాఁ బోల్సఁబడిన చెలువ
మోవి కామము దీటినపిమ్మట ములగపండు గిజరువలె, విషముష్టి
కాయరసమువలె, చింతపండువలె, జీడిగింజవలె నసహ్యము
కలుగఁజేయుచున్నది.

ఆ. వల్లవైపులేక వాగ్దత్త మటుచేసి

అదిగో యిదిగో యనుచు నాసవెట్టి

గడువు పెట్టి రేపు గడియగా నివ్వును, వి...2313

లోభులు వెనుక ముందుల నాలోచించికొనక వాగ్దత్తమును
చేసి అదిగో యిదిగో యని యాసలఁబెట్టి యాచకులను ద్రిప్పి

త్రిప్పి కడకు నేడు తేపు ఎల్లుండి యని గడువులు బెట్టి
తుట్టతుదకు లేదు పొమ్మనియందురు.

ఆ. వాడువాడు డనంగ వానికేమిర లోటు
వాడట నరదేవవర్యు నెపుడు
వాడు కాక యదియె వాడనఁ దప్పేమి? వి.
వాడువాడని భగవంతుని పిలచినంతమాత్రమున వాని
కేమియు లోపమురాదు. ఎవ రెటుఁదలంచినను భగవంతుఁడు
సర్వలోకపూజ్యుఁడే. అతఁడు స్త్రీ కాదు గావున వాడనవచ్చు
ను దానఁ దప్పలేదు.

ఆ. వాతగుణముచేత వగగన్న మగవాడు
లోట్టకన్నులదాని లోలతకును
బుట్టి జగతి నిలుచు పునరుద్భవించును, వి...
వాతరోగముచే ననయవములు వశముగానివాఁ డెటులోఁ
గామవికారము నాపుకొనలేక లోట్టకన్నులదానిని గలసి మరలఁ
గుమారుఁడై పుట్టి మరలఁ గలసి మరలఁ బుట్టియిట్లు జన్మాంతర
ముల ననుభవించుచున్నాఁడు. -

ఆ. వానభయముచేత వడి దూరెదరు లోన
నెంతకెంత యైన మొండిచటితు
రేల లోకజనులు మే లోర్వకుందురు, వి...

లోకులు చల్లగా నున్న వాన కోర్వరు. ఎంతవేడిగానున్న
ను మొండిచఱచి ఎండకు పీర్చెదరు. ఇంతయేల లోకులు మే
లును బొత్తిగా నోర్వఁజాలరు. శ్రీ వేమన గ్రంథాలయము,

ఆ. వారకాంత లెల్ల వలచి యేతెంతురా
 పొందుఁజేసి ధనము పుచ్చుకొనక
 మాట రూఢిగాఁగ మగ లెల్ల వత్తురు, వి...

వారకాంత లాడుమాటలను నిజములుగాఁ దలంచి విటులు
 వత్తురుగాని వారకాంతలుమాత్రము ధనము చెల్లింపనిది ఎంత
 వానినైన వలచి భోగింపనీయరు.

ఆ. విజయుఁ డైనవాఁడు విల్లందినంతనె
 కుజను లెల్లవారు కూలిరిగద
 భజనచేయునతఁడు విజయము గాంచఁడా? వి.

విజయుఁడు రణమున విల్లు బాణములు పట్టుకొన్నంతమాత్ర
 మునఁ గౌరవసైన్యమంతయు నశించెను. వారు ఈశ్వరధ్యానము
 చేయుచున్నచో నట్టి మృత్యువులేకుండ సుఖముగా బ్రదుకు
 వారే!

ఆ. విటునిగన్న వలపు విశదమై యుండును
 బోటిచూపునకును సాటి గలదె
 కంటిలోనిపాప కుంటెనగాఁడయా, వి... 2319

విటులను జూడఁగానే కాంతలు చూపులతోనే వలపు వెల్ల
 డించుచున్నారు. వారిచూపులకు సామాన్యము లేనేలేదు. ఇంత
 యేల? ఆసతీపురుషులకుఁ జూపులొని పాపయే తార్పుకాఁడు

ఆ. విటులకనుల కెంతో విభ్రమమై తోఁచు
 సాటిలేనిపొలఁతి చక్కదనము
 కంటిలోనిపాప కుంటెనతనమె కా! వి... 2320

విటులకంటికి వలపులాండ్ర మెలకువలు మితిలేని సౌందర్యమును జూపుచుండును. ఇదియంతయుఁ గంటిపాపచేయు కంటెతనమె.

ఆ. విడువవలయు నూరు విశ్రాంతి గాకున్న
విడువవలయు నాలివిధము చెడిన
విడువవలయు రాజు వితరణి గాకున్న, వి...

విశ్రాంతిలేనియూరును చెడువిధము గలభార్యను వితరణము లేనిరాజును పరిత్యజింపవలయును.

ఆ. విడువ ముడువ లేక కుడువ కట్టంగ లేక
వెఱపు లేక విద్యవిధము లేక
వెడలలేనివాని నడపీనుఁగనరొకో, వి... 2322

కట్టుటకు పెట్టుటకు మున్నగువానికై ద్రవ్యము నార్జింపలేని వాండ్రు ధనమునార్జింప ననుకూలమగు విద్యావివేకములు లేని వాండ్రు నలువరిలాకిఁ బోయి రాలేనివాండ్రు నడపీనుఁగులు గా లోకులచే భాంజింపఁబడుదురు.

ఆ. విత్తహీనమైన వేళలందును తల్లి
తనయు లాలు సుహృదు లనెడివార
లెల్ల శత్రులగుదు రెందైన నిజ మిది, వి...

ద్రవ్యములేనియప్పుడు తల్లి కొడుకులు స్నేహితులు మున్నగువారైనను శత్రువులై పోయెదరు. ఇది సత్యము.

ఆ. విత్తు మ్రగ్గెనేని వృద్ధి కానేరదు
విత్తు మ్రగ్గకున్న వృద్ధి యగును
విత్తు విశ్వమునకు వివరింప నేదియో? వి... 2324

విత్తు వేడిచే మ్రగ్గుకున్నచో బీజరూపము దాల్చును.
 విత్తు మ్రగ్గెనేని యెన్నటికి మొలువదు. ఇటువలె విశ్వముమొల
 చుటకుఁగూడఁ బూర్వ మొక విత్తుగలదు. దాని నెఱుంగవల
 యును.

క. విధి లేక జరుగ ననుచును

మదిలో నేవస్తువైన మనసునఁగూడఁ

బొదలుచు విడువఁగఁజాలని

యదియే సంసారబీజ మనఁబడు వేమా! 2325

మనస్సు కామాదివికారములపై దగులుకొన్నపుడు విధి య
 టులుంటచేఁ దగులుకొనెనని పలుకుచు మనోవికారముల నణం
 చుకొనక పోవుటయే సంసారమూల మగుచున్నది.

ఆ. విన్న వానికన్నఁ గన్న వాఁ డధికుండు

కన్న వానికన్నఁ గలియువాఁడు

ఉన్న తోన్న తుఁడయి యుర్విలోపలనుండు, వి.

ఈశ్వరచరిత్రము విన్నవానికంటె ఈశ్వరచరిత్రము కనుఁ
 గొన్నవాఁడు ధన్యుఁడు. అంతకంటె నీశ్వరునితో నైక్యమగువాఁ
 డు మహానుభావుఁడు. ఉత్తముఁడను పేరొంది శాశ్వతకీర్తినొం
 దఁగల్గును.

ఆ. వినియు వినకయుండు కనియుఁ గానకయుండు

తలఁచి తలఁపకుండు తానుయోగి

మనుజువరులచేత మఱి పూజ గొనుచుండు, వి.

జ్ఞానియగువాఁడు మోక్షసర్తములు వినియు విననియట్లు ఈ శ్వరస్వరూపము కనియుఁ గననియట్లు ఈశ్వరుని దలంచుచుఁ దలంచనట్లు నుండి మానవులచేఁబూజాదులనొందుచునుండును.

ఆ. విప్రునెంగిలాకు వీధికుక్కలపాలు

మాలపుల్లె యైన మానితంబు

నుంతు కెక్కునాకు మాలపుల్లె యటండ్రు, వి.

విప్రులుండువాడలో విస్తరులు చెల్లచెదరుగా నుండును. కుక్కలు పీకుచుండును. త్రోవను బోవువారు మాలవిస్తరాకు అని యసహించుకొనుచున్నారు. మాలవిస్తరులైన ఇంతకుఁ గొంతవఱకు నయము. మాలవాడలో నెక్కడనో యొకచోట ఒకటే కాన్పించును.

ఆ. విశ్వమందు పరుని వివరంబుః గానక

పరమహంస నెట్లు నట్టవచ్చు

మానసమున నిష్ఠఁ బూనఁగవలెఁ గాని, వి...

ప్రపంచములోనున్న పరాత్పరుని వివరమును తెలిసికొనని వారు పరమహంసమును గనిపట్టఁజాలరు. కావున నిష్ఠను పూను కొనవలయును. పరమహంసమును గుర్తింపవలెను.

ఆ. విశ్వమందు బ్రహ్మ విస్తరించుట గాక

వేతె బ్రహ్మమనుచు వెదుకనేల ?

తగిలి యుండుఁగాదె తనలోన బ్రహ్మంబు, వి...

ప్రపంచమునందు బ్రహ్మము విస్తరించియున్నాఁడు. వేతె

బ్రహ్మము లేనే లేదు. తనహృదయమున బ్రహ్మము నిలిచియుం
డ బ్రహ్మమునకు పెదకుట పొరబాటు గదా!

ఆ. విశ్వము నడుపంగ విశ్వేశ్వరుండుండ
బ్రాహ్మణులకు నేల పట్టుదలలు
వనములోనిక్రోతి వసుమతి నడపునా? వి...

ప్రపంచమునంతను నడుపుటకు ఈశ్వరుండుండగా బ్రాహ్మ
ణుండు తనతో నున్నదని పట్టుబట్టుట యజ్ఞానవిలసితము. అడ
విక్రోతి ప్రపంచము నడుపుచున్నట్లు బ్రాహ్మణులు ప్రపంచము
నడుపుచున్నారు.

ఆ. కానికులముదైన కంటికింపై నప్పు
విటుండు తలుచెనేని విడువలేడు
మరగి గ్రుడ్డికుక్క మలమును తినునట్లు, వి...

స్త్రీ ఎట్టిసీచవంశపుదైనను చక్కని దైనచో విటుండు
మహానందమున దానినుపభోగించుచు వదలజాలకుండును. గ్రుడ్డి
కుక్క పెంటమరగినటుల విటులు పరకాంతల మరగుచున్నారు.

ఆ. విశ్వసింపఁ దగినవేషంబు మరి లేదు
కుడువఁ గూడులేదు కోకలేదు
విశ్వమయుండె యైనవిభు నేల తెలియరో? వి.

ఈసాధారణమానవులు వేషభాషల యాడంబరము లేనివా
రయ్యుం దినుటకుం దిండి గట్టుటకు వస్త్రములు చాలినన్నిలేకుం
డియు నీశ్వరవిచారము చేయకున్నారు. భగవంతుని నేసంబం

ధములులేని గర్భదరిద్రులే తలంపకున్న నిక శ్రీమంతులగు భోగ-
లాలసులు తలంతురా ?

ఆ. విష్ణుభక్తు లిలను వీభూతిపాలైరి
శివునిభక్తు లెల్ల సిద్ధులైరి
భక్తు లెల్ల జీవిపాటిని దప్పిరి, వి... 2334

వైష్ణవులు శైవులుగను శైవులు సిద్ధులుగను మాటి వివిధపథ-
ములఁ జేడిపోయిరి. భక్తులలోఁ గట్టుబాటులు సరిగాలేవు.

ఆ. వీడవలయునువానిఁ గూడిన నెగ్గగు
వీటివాడలందు వెలయువాఁడు
పాడు చేయుననులు పరిపాటియేగదా! వి...

సహవాసము చేయఁదగనివారితో చేరిన నెంతవాఁడైనను.
అసమాసము నొందును. నలుగురిలోనికిఁ బోనేర్చినవాఁడు నీచ
స్నేహము చేయరాదు. నీచులకు నింద్యకార్యములు సహజము
లేగదా!

ఆ. విడుచుదానిపొందు విడువఁ జాలనివాఁడు
చచ్చుదాఁకమోయు చాపగుడిసె
భాగవతులపట్టుఁ బాపంగ నోపఁడు, వి... 2336.

విడిచివేసిన గుడిసెవేటుదాని కలవాటుపడినవాఁడు దాని
వెంట చాపగుడిసె సామానులు వీడిభాగవతులు బుట్టలు తట్ట
మోసినటుల మోసికొని లజ్జాభిమానములు విడిచి తిరుగక
తప్పదు.

ఆ. వెదకి కానలేదు వేదాంతవేద్యుని

తత్త్వవేత్త లేడు ధరణిలోన

గలిగెనే నతండు కానంగరాడయా, వి...

పరేశ్వరుని వెదకి కన్నులతో చూచినవాడు ఎవ్వడును లేడు. భూలోకమున నిజమగు తత్త్వవిదులు లేరు. ఒకవేళ తత్త్వవేత్తలగువార లున్నచో సామాన్యమానవుల కెన్నటి కగు పడరు.

ఆ. వెదకి వెదకి వెదకి వేసారి వేసారి

తిరిగి తిరిగి తిరిగి దివ్యతిరిగి

బొమ్మలాటఁ జూచి పోబడి గంటిరా, వి...

మూర్ఖులారా! మీరు పరమాత్ముని గనుగొన వెదకివెదకి వేసారితిరి. త్రైతములని పాత్రములని దేశదేశములను దిరిగితిరి. లోకము బొమ్మలాటవంటిది. దీనిని మీరు కనులారఁ గాంచియుఁ జూపు సమీపముతో నున్నదని యెఱుంగఁజాలకున్నారు గదా!

ఆ. వెన్న చేతఁ బట్టి వివరంబు తెలియక

ఘృతముఁ గోరునట్టి యతనిభంగి

తాను దైవమయ్యు దైవంబుఁ దలఁచును, వి.

వెన్న చేతిలోపట్టుకొని నేలికై వెదకువానివలె తానె దైవమయ్యను అజ్ఞాఁడు దైవముకొఱకు వెదకులాడును. వెన్నకాచిన నెయ్యియగును. రెండునొకటే. అటులే జీవుఁడు మాయాచరణము తొలఁగి ననాత్మ యగును. రెండు నొకటే.

ఆ. వెనుకఁ జూత మన్న వెసను కష్టపుగుంట
ముందుఁ జూత మన్న ముఱికిగుంట

వెలఁదిఁ జూచి యేల వేడుకపడుదురు ? వి...

స్త్రీ జన్మము మిగుల ఏహ్యమైనది. స్త్రీ స్వరూపము ముందుఁ
జూచిన మురికిగుంట; వెనకఁజూచిన వెగటుగుంట. ఇట్టి స్త్రీ నిజూ
చి కాముకులేల వేడుకపడి పలచి వెన్నాడుచున్నారో తోచ
కున్నది.

ఆ. వెట్టివానికై న వేషధారికి నైనఁ
రోగికికై నఁ బరమయోగికై న

స్త్రీలఁ జూచినపుడు చిత్తము రంజిల్లు, వి...

వెట్టివానికైనను కపటనకైనను రోగపీడితునకైనను యోగీ
శ్వరునకైన నా స్త్రీ రూపము గానపచ్చినంతన కామవికార
ములు గలుగుచుండుట సహజము.

ఆ. వెలఁపిసొంపుఁ జూచి విష్టవీఁగఁగ రాదు
కలికి గుణము కాదె కారణంబు

చపలచి త్తవృత్తి జారిణి కుండదా? వి...2342

స్త్రీలకు సొగసుకంటెను గుణమే ప్రధానమైనది. కావున
సొంపుకై గర్వింపరాదు. చక్కనిదని పలచితిమేని యది జారిణి.
కావున చపలమగుచిత్తముగలదై పరులకొఱకుఁ బ్రాకులాదసా
గును గాన రూపమునకు మురియరాదు.

ఆ. వేదములను జదివి వెఱవేమి గాంచిరి
యరిగి తిరిగి పత్తు రందలు కద

బ్రహ్మమేమొ దెలిసి బ్రదుకుట నిజమయా, వి.

బ్రాహ్మణులు వేదములు వేదములని కలువరింతురుగాని వేదములను జదివి యేమివెఱుపు నొందిరి. కావున బ్రహ్మమనఁగా నేమొ తెలిసికొని బ్రదుకుట యుత్తమము. ఇదియే బ్రాహ్మణ ధర్మము.

ఆ. వేదవిద్య లెల్ల వేశ్యలవంటివి

భ్రమలఁ బెట్ట తేటపడఁగ నీవు

గుప్తవిద్య యొకటె కులకాంతవంటిది, వి...

వేదాదివిద్యలు వేశ్యలవంటివి. ఏలయన వేదాదులయందలి సిద్ధాంతములు పరస్పరభిన్నముగా నుండును. వేశ్యలుగూడ నిటులే పరాభిప్రాయముతో నుందురు. ముక్తిసీయఁజాలినదిగుప్తమగు యోగవిద్య యొకటే.

ఆ. వేదశాస్త్రములను విరివిగాఁ దా నేర్చి

వాద మాదువాఁడు వట్టివాఁడు

సారమైనగుఱుతు సాక్షిగా నెంచుము, వి...

వేదములను శాస్త్రములను చదివి వాదములాదువాఁడు వ్యర్థుఁడు. కావున నట్లుచేయక సర్వసాక్షి యగువానిని ధ్యానింపుము. అదియే నేర్చినవిద్యకు ఫలము.

త. వేదాంతుల మని కొందఱు

వాదములకు నడుముగట్టి వత్తురు వారల్

సాధులు గారని చెప్పఁగ

భేదగుణం బొకటి గురుతు పెద్దది వేమా !

వేదాంతులమని కొందఱు వంచకులు పేరులుబెట్టుకొని
బొనన్నది కాదని కాదన్నది బొనని వాదింతురు. వారుసాధు
శీలురుకారని చెప్పటకు వారికిఁగల భేదబుద్ధి యొక్కటియే
దృష్టాంతము.

ఆ. వేషధారి నెప్పుడు విశ్వసింపఁగరాదు

వేషదోషము లొకవిధమే యగును

రట్టుకాదె మునుపురావణు వేషంబు, వి...2347

వేషములను వేసికొని యుండువాని నెల్లప్పుడును విశ్వసింప
రాదు. గావణుఁడు వేషము వేసికొన్నందులకేగదా పరులమో
సగించి అంతటియపకీర్తికి పాలయ్యెను. వేషము దోషమిందుచే
సమము.

ఆ. వేష మొనరఁ గట్టి వెట్టి శూద్రత్వంబు

తనకు లేదనుకొను ధరణిద్విజుఁడు

అరిది గిట్టువేళ నడఁగు ద్విజత్వంబు, వి...

అవివేకి యగుమానవుఁడు యజ్ఞోపవీతాదులు భూతిపూతలు
లొనగు బాహ్యచిహ్నాలు దాల్చి తనకు శూద్రశ్వములేదు.
బ్రాహ్మణుడనని విట్టివీగుచుండును. చనిపోయిన పిదప నీబాహ్య
చిహ్నాలు తొలగింపఁబడును గావున అప్పుడైన నీబ్రాహ్మ్యము
కడఁబట్టుచున్నది.

ఆ. వ్యాధి నెఱుఁగలేనివైద్య మదేలరా?

కొదవఁ దెలియలేనికోర్కు లేల?

మనసు తెలియలేనిమర్కజ్ఞ లేటికి? వి... 2349

వ్యాధి దెలియనివైద్యమును కొదువ దెలియని కోర్కెలును
మనసు నెఱుంగలేని మర్తజితయును నిష్ప్రయోజనకరములు.

ఆ వ్రతము లాచరింప వట్టికష్టమే గాని
బ్రతుకుమీఁద నాశపడుట లేదు
వ్రతముచేత గురుని వెదుకంగలేరయా, వి...

వ్రతము లుపవాసములు కష్టప్రదములు మాత్రమేయగును;
గాని కార్యసాఫల్యము నొందింపజాలవు. వ్రతములుచేయువా
రు బ్రదుకు నాశింపరు. గురునివెదకి పడయలేరు గదా !

ఆ. వ్రతము లెన్నియైన వట్టిచిక్కులే కాని
యాత్తచిక్కు గావ నలవికాదు
ఆత్తచిక్కు బాపునతఁడె పో ఘనయోగి, వి...

ఎన్నివ్రతములయినను చిక్కులే గాని ఆత్తచిక్కెడలించు
నది యొక్కటియును లేదు. అట్టిదానిని కనుగొనినవాఁడే
ఆత్తచిక్కును దొలంగింపఁగల యోగీశ్వరుఁడు.

ఆ. శాంతమేజనులను జయము నొందించును
శాంతముననె గురుని జూడదెలియు

శాంతభావమహిమఁ జర్చింప లేమయా, వి...

జనులకు శాంతము జయమునిచ్చును. గురువులగొప్పతనము
శాంతము తెలియజేయును. ఆహా! దానిగుణములను సాంతము
గా వర్ణింపతరముకాదు గదా!

ఆ. శిలను బ్రతిమఁ జేసి చీకటిలోఁ బెట్టి
మ్రొక్కవలవ దింకను మూఢులార

ఉల్లమందు బ్రహ్మ ముందుటఁ దెలియుఁడీ, వి.

ఓమూర్తులార! ఇటుపైని రాళ్లను బొమ్మలనుచేసి మ్రొక్క
కుండవలయును. హృదయములూ బ్రహ్మము ఉన్నాఁడని యె
ఱుంగుఁడు.

ఆ. శిలలఁ జూచి నరులు శివుఁడని భావింతు
శిలలు శిలలె కాని శివుఁడు కాఁడు
తనదులోనిశివుని తానేల తెలియఁడో, వి...

రాళ్లను జూచి నరుఁడు శివుఁడని భావించునే కాని శిలలు
శిలలే. శివుఁడు కాఁడని యెఱుంగఁడు. అవివేకి తనహృదయ
ములూ పున్నశివుని కానలేఁడు కదా!

ఆ. శివుఁడు బ్రహ్మ మనుచు స్త్రీతు లెల్లఁ బలికినఁ
బరుల నేలఁగొల్పు బ్రాహ్మణుండు
హరునిభక్తు లెల్ల నరయఁగా నరుదెకా, వి...

స్త్రీతు లన్నియును శివుఁడే బ్రహ్మ మని పలుకుచున్నను
బ్రాహ్మణుండు పరుల నెందులకు నేవింపవలయును. ప్రపంచములూ
నిజమగు శివభక్తులు చాలయరుదుగా నున్నారు.

ఆ. శిష్యవర్గమునకు శివుఁ జూపనేరక
కాని మతములోనఁ గలుపునట్టి
గురుని నరసి చూడ గ్రుడ్డెద్దుచేనురా, వి...

తన్నాశ్రయించిన మోక్షార్థులగు శిష్యులకు నీశ్వరుని జూప
లేక పోగా కానిమతములు గఱపుచు చెడుబోధగఱపు గురువు

గురువు కాఁడు. వానిబోధగ్రుడ్డియెద్దు చేనులోఁ బడినటు
లుండును.

క. శీలము గలసుందరి తన

యాలై నను స్వర్గమేల నై హికసుఖమే

శీలము లేనిది చూడఁగఁ

గాలునిపటుదూత యగును గదరా వేమా !

గుణవంతురాలగు స్త్రీ భార్యయైచయెడల సంసారము స్వర్గ
మువలె సౌఖ్యదాయకమై యుండును. భార్య గుణవంతురాలు
కానిచో నది యమదూతవలె మగని ప్రాణములు దీయును.

ఆ. శూద్రతనము పోయె శూద్రుఁడ గానని

ద్విజుఁ డనుకొను పెల్ల తెలివిలేమి

ఇత్త డెసఁగు పసిఁడి కీడనవచ్చునా? వి... 2358

శూద్రత్వము పోయినది. బ్రాహ్మణుఁడ నైతి ననుకొన్నంత
మాత్రాన విప్రుఁడు బ్రాహ్మణుఁడు కాఁజాలఁడు. ఇత్తడి ఎత్తుకెత్తె
నను పసిఁడికి సమానమని చెప్పరాదుగదా !

ఆ. శూద్రయువతికొడుకు శుద్ధాంతరంగుడై

• వేదవేద్య మైనపాదు తెలిసి

బ్రహ్మపదవి గన్నఁ బ్రాహ్మణుఁడే కదా ! వి...

శూద్రుఁడైనను గురూపదేశము నొంది వేదములకందని బ్ర
హ్మస్వరూపమును తెలిసికొనఁగలిగెనేని . అతఁడే బ్రహ్మస్వరూ
పము నెఱింగిన బ్రాహ్మణోత్తముఁడు. సామాన్యులు బ్రాహ్మణులే

ఆ. శూద్రులనుచు భువిని శూద్రుల బోనాఁడు
మాలకన్న దుడుకు మహిని లేఁడు
నరకమునకు నేఁగు నష్టమైన వెనుక, వి... 2360

శూద్రులు జాతిహీనులని చులుకనజేసి పలుకువాఁడు మాల
వాఁడు. ఆమాలవానికంటె దుడుకు వేరొకఁడు లేఁడు. ఆతఁడు
చచ్చి పిదప జాతిదూషణవశమునఁ దప్పక నరకమునఁ బడి
పోవును.

ఆ. సకలజాతిపురుష సాంకర్యమునకును
సతుల నిచ్చి తాము సప్తతింత్రై
ఉంకునె కనలేని యోగులు బాపలా, వి...

తమకులకాంతలు చెడిపెల్లై సకలపురుషులతోఁ గొన్నియె
డల మెలఁగుచుండ బాపలుచూచి యూటుకొనుచున్నారు.
తమలోపము తాము గ్రహింపలేని జోగులు బాప లెటులగు
దురో తెలియకున్నది.

క. సకలము నాఁకలికొఱకై
నికరంబుగఁ బెట్టి మనకు నీచపుగుణముల్
సకలంబందు వసించెడి.

యకలంకుఁడె యేమి వింతొ యరయర వేమా!

మనము చేయు మంచిచెడుగులన్నియు ఆఁకలికొఱకై;
పొట్టబోసికొనుటకై భగవంతుఁడు సమస్తములగు నీచగుణములు
కల్పించుచున్నాఁడు. ఈపనులు చేయించువాఁడు సర్వనియంత
యగు భగవంతుఁడు. ఎంతవింత!

ఆ. సకలరూప మాత్మసాక్షిలో నెంచుట
నికరమైనబయలు నిర్ణయంబు
వికల మింతలేక వెలుగునుతత్త్వంబు, వి...

సమస్తజగత్స్వరూపమును ఆత్మలో నెంచుచు చిత్స్వరూప
మును వైకల్యము నొందక గాంచుటయే తత్త్వమగును.

ఆ. సకలవిద్య లెఱిగి చచ్చి బ్రదుకువిద్య
యొకటినేర మనుచు నుర్విజనులు
కటకటఁబడుదురె కడహాని దెలియరు, వి...

అన్నివిద్యలను తెలిసికొంటిమి. చచ్చినవాని ప్రతికించువిద్య
నెఱుంగలేకపోతిమి గదా! యని మనుజులు చివరకు చింత
నొందెదరు. తాము చనిపోవుటమాత్ర మెఱుంగరు.

ఆ. సకలశాస్త్రములను జదివియు వ్రాసియుః
దెలియఁగలరు చావుఁ దెలియలేరు
చావుఁ దెలియలేనిచదువు లవేలరా? వి...

జనులు సమస్తశాస్త్రములను చదువుకొన్నను తమచావును
తాము తెలిసికొనఁజాలరు. చావు దెలియలేని యాచదువులు
వృద్ధములు. నిష్ఫలములు.

ఆ. సకలశాస్త్రములను సంపుటంబులు వ్రాసి
చదువ నేర్చియొనఁ జా వెఱుంగరు
చా వెఱుంగనిచదువు చదువంగనేలనో? వి...

శాస్త్రముల నన్నింటిని దిరుగఁదోడి క్రొత్తగా వ్రాయనేర్చిన
వారైనను చావెట్టిదో యెపుడు వచ్చునో యెఱుంగఁజాల

కున్నారు. తమచావు తా మెఱుంగనివారి కీచదువు సంబె
లెందులకో ?

ఆ. సతత మాత్మరూపు సాధించి శోధించి
యుతముగాను బుద్ధి నూని నొక్కి
గతిని గోరి ముక్తి గనుటయే లాభంబు, వి...

ఆత్మస్వరూపము గనుఁగొనుటకు గాఢముగాఁ బ్రయత్నించి
హృదయము శోధించి బుద్ధిని లోఁబఱచుకొని సద్గతి కోరి
బ్రహ్మస్వరూపమును గాంచఁగలుగుటయే మోక్షము.

ఆ. సంతబసివిపాందు చలిపందిలిజలంబు
త్రోవ నమ్ముతోడు తొత్తునంటు
రచ్చసభల నిద్ర రాజులు మెత్తురా ? వి... 2363

గుడిసెలంబెతోఁ గవయుట, చలివేంద్ర నీరుద్రావుట, త్రో
వచుబోవువాని నమ్ముట, దాసితోఁ గలయుట, కొలువుకూటము
లో నిదురించుట యచునివి నీచములు. రాజనింద్యములు.

ఆ. సత్య మనఁగ వేతె జగమున గనలేదు
నిత్య మగుచు నాత్మ నెగడియుండు
నిత్యవస్తు వెఱుఁగ నీవైపో బ్రహ్మంబు, వి...

సత్యమనునది వేఱుచోటలేదు. హృదయమునందె యిమిడి
యున్నది. నిత్యమగు సత్యరూపమెఱుఁగుటయే బ్రహ్మస్వరూప
మెఱుంగుట.

ఆ. సత్యవంతులయెడ సరసమాడఁగరాదు
పేదవారితోడఁ బెనఁగరాదు
కలిమిగలుగువారి గలియనేరాదయ్య, వి...

సత్యవంతులతో సరసము లాడరాదు. పేదవారితో బెనఁగ
రాదు. కలిమి గలుగువారితోఁ గలియరాదు.

ఆ. సతికి బతికి నైన సంపదే సంపద
పుత్రసంపదయును భువిని మేలు
సరగ ముదిసి బ్రదుకు సంపదే సంపద, వి...

సతీపతు లానందముతోఁ బరస్పర మనుభవించు భాగ్యమే
భాగ్యము. పుత్రసంపదయే సంపద. ముదిమిలా నైశ్వర్యముతో
అనుకూలవతియగు పత్నితో సత్పుత్రులతో లేమితేక బ్రతుకు
వాని సంపదయే సంపద.

ఆ. సతి యొనర్చుచెడుగు పతి కవశ్యము వచ్చు
పతి యొసర్చుమంచి సతికి సగము.
పతి యొనర్చుచెడుగు సతి కేలరాదురా? వి.

భార్యచేసిన చెడుగులో సగపాలు భర్తకు తప్పక వచ్చితీ
రును. భర్తయొనర్చు మంచిలో సగము భార్యకు సంక్రమిం
చును. భర్తజేయఁచెడుగు భార్య కేలరాదో యని నా కాశ్చర్య
మగుచున్నది.

ఆ. సతులమాయనమ్మి సౌఖ్యంబు గలదని
మతివిహీనులైరి మనుజులెల్ల
గతులు సతులవలనఁ గానంగలేరయా, వి...

స్త్రీలమాయను నమ్మి సౌఖ్యము గలదని మనుజులు మూర్ఖులై
చెడిపోయిరి. సతులను నమ్ముకొనినచో స్వర్గాదిగతులు కలుగవని
యవివేకు ల్ఘొంగలేకున్నారు.

ఆ. సంద్రమునకుఁ జూడ సరి యేదియును లేదు
అట్టిజలధినీర మనువు గాదు
అనువుగానినీరె యది యేమి చేయును? వి...

సముద్రమునందలి నీరపారము. అంత నీరెచటను లేదు. కాని
యందలి నీరుత్రావుట కుపయోగింపదు కాన నా నీరంతయు
వ్యర్థము. అటులే లోభిసంపదయు సర్వజనభోగ్యముగామి
వ్యర్థము.

ఆ. సదసునందు వేశ్య సైగలు కనుపింప
ముదితమీఁద నాశ ముడివడంగ
మదిని భ్రమయకెపుడు మార్కొనిచూడరా,వి.

ఓకానొకతఱి సభలలో వేశ్య లాడుచుందురు. వేశ్యలు
అభినయముపట్టుచు సైగలు గావింతురు. అపుడు నీ కావేశ్యపై
ఆశ కలుగవచ్చును. నీవు భ్రమనొందక వేశ్యలకృత్యములు
కృత్రిమములని మాత్రము తలంచి వారికి లోబడక యెదిరిం
పుము.

ఆ. సేతిని జూచి చూచి సౌఖ్యంబుఁ గోరును
గతిని గానలేడు కర్తజీవి
గతులు సతులవలన గానంగ లేరయా, వి...

కర్తబద్ధుడగు మానవుఁడు పరస్త్రిని గాంచినంతనే వలచి
దానిని గవయఁ బ్రయత్నించునేగాని రాఁగలగతులను విచారిం
పఁడు. సతులవలన గతులకుఁ దొలంగవలసివచ్చునని వా
రెఱుంగరు.

ఆ. సాటి చెప్పనగునె సాధుసజ్జనునకు
గొప్పచదువుఁ జదివి యొప్పు ననుచు
వాదులాడునతని వదరుట లేలరా? వి...2377

సాధువులగు నుత్తములకుఁ దఱచి తఱచి చెప్పట కష్టము. వారు గొప్పగొప్పవిద్యలు నేర్చియుఁ దగుదుమని యెదటివారితో వివాదము లాడుచుందురు. ఈ వదరుబోతుతనమువలనఁ బ్రయోజనముకలదా?

ఆ. సాటి చేయవచ్చుఁ జదివి వాదములాడు
చదువరులను జెట్టి సముదయమును
పోరి పోరి గెల్చునోరునోవనివాఁడు, వి...

శాస్త్రములను జదిపి వాదులాడువారిని జెట్టిలను సమానులుగ పోల్చవచ్చును. పండితులు వాదులాడునపుడు ఎంతపోరినను నోరునొచ్చునోవాఁడే గెలుపు నొందినవాఁడు.

ఆ. సాటి యెవరు లేరు సాంబమూర్తికిఁ బోల్ప
దీటులేని గొప్పదేవుఁ డతఁడె
ధాటి కలుగు నతని ధ్యానించువానికి, వి...

ఈశ్వరుని పోల్చిచూపుట కెవ్వరును అతనిసాటిదైవములు లేరు. కావున నతనిని అనన్యచిత్తముతో ధ్యానించినవారికి గొప్పతనము చేకూరును.

ఆ. సాధనంబు లేక సమకూడ దేదియు
బోధలేనివిద్య పొంద దెపుడు
పాదుకొల్పి మదిని భావించి చూడరా, వి...

అభ్యాసము లేక యేదియైనను నలవడ గానేరదు. గురుబోధ లేనిదే విద్యయుఁ బట్టువడదు. కావున దేవుని మదిలో పాదు కొల్పి సిరంతరముచు ధ్యానించి కనుఁగొనుచుండుము.

ఆ. సాధుజనులచెలిమి చాలింపఁగా రాదు
ప్రకృతి విడక యున్నఁ బరము లేదు
పిందె గోసి చూడ బీజంబు గలుగునా? వి...

సాధువులగుపారి చెలిమిని మానరాదు. ఐహికముల జంజాటము మాచుకొనకున్న మోక్షముగలుగదు. పిందెచుగోసినచో బీజములు (విత్తులు) లభింపవు. అటులే ప్రకృతిబాధములు విడిపోవకున్నచో మోక్షము రాదు.

ఆ. సాధుజనులఁ బట్టి సంతాప మొందింప
కులవినాశమందు క్రూరజనుఁడు
సాధుజనులపూజ సాయుజ్య మిచ్చురా, వి...
సజ్జనుల సంతాపింపఁ జేసిన క్రూరునికులము నశించును.

వారిని పూజించినచో నీశ్వరసాయుజ్యము లభించును.

ఆ. సారము గలయుక్తి సమముగా మది నిల్పి
నిత్యమైనయుక్తి నెల వెటింగి
భక్తి యుక్తి మీఱి బయలంది యుండుము, వి.

సారముగలది యగు యోగవిద్య నభ్యసించి ముక్తియందు హృదయమును మగ్నముగావించి భక్తియోగమును సాధనముగావించుకొని యీశ్వరరూపమునుదర్శించి కృతార్థుఁడవు కమ్ము.

ఆ. సిద్ధులైనవారిచి త్తము రంజిల్లు
 నొడలిమెఱుంగు లెక్క కిడరు గాన 2384
 పనసపండుఘనత పై నేమి కలదురా ? వి...

సిద్ధులచి త్తము నిత్యము సంతోషవంశమై యుండును. వారు
 పైమెఱుంగులఁగాంచి లేనిపోని మమకారములు పెట్టుకొనరు.
 పనసపండు బైటికెటులున్నను లోన మిక్కిలి బాగుగానుండును.
 పైమెఱుంగులన్నచో బయట సొంపు. లోన కంపు.

ఆ. సుగుణవంతురాలు సుదతియై యుండిన
 బుద్ధిమంతు లగుచుఁ బుత్రు లొప్ప
 స్వర్గమేటి కయ్య సంసారి కింకను, వి... 2385
 మంచిగుణములు గలభార్యయు, బుద్ధిమంతులగు కుమారులు,
 గలిగి యున్నవానికి వేఱుస్వర్గలోక మక్కఱ లేకయే సంసా-
 రమే స్వర్గమగును.

ఆ. సుతులుసతులు మాయ సుఖదుఃఖములు మాయ
 సంస్కృతియును మాయ జాలి మాయ
 మాయ బ్రతుకున కనె మాయ గల్పించెరా, వి.
 కొడుకులు భార్యలు సుఖదుఃఖములు మున్నగునవి యన్ని
 యును నస్థిరములే. ఆహా ! ఈయస్థిరమగు బ్రదుకునకెన్నియస్థి-
 రములను సిద్ధించినవాఁడు.

ఆ. సురలు మౌను లెపుడు సరవి వర్తింతురు
 ధర్మమార్గ మొకటి తారకముగ
 అట్లు కానివార లసురులై చచ్చిరి, వి... 2387

ముసీశ్వరులు దేవతలు ఎల్లప్పుడును ధర్మమార్గమునే చరింతురు. ఆధర్మముఁ దప్పినవారలు అసురులై జనించి చచ్చిరి కదా? కాన ధర్మమే యనుసరణీయము.

ఆ. సూక్ష్మమరయ నీకు సుఖతత్త్వభావంబు
పుట్టు చావు లేనిపురపుదారి
మానసంబు నంటి మఱవక చూడరా, వి...

సూక్ష్మబుద్ధియే నీకు సుఖతత్త్వభావము అదియే. చావు పుట్టుకలు లేనియోగము. కావున మనస్సులో దాని ననుసంధించి మఱచి పోకయుండుము.

ఆ. అడుగ కర్థ మిచ్చునతఁడు బ్రహ్మజ్ఞాని
అడుగ నర్థ మిచ్చు నతఁడు త్యాగి
అడుగ నీయలేనియాతఁడు పెనులోభి, వి...

అడుగకయే ధనమిచ్చువాఁడు బ్రహ్మజ్ఞాని. ఆడిగిన నిచ్చువాఁడు త్యాగి. ఆడిగినను సీయనివాఁడు లోభి.

క. అడుగఁ దగువారి నడుగుట
యిడినయెడం గొసరకుంట యీలే ననఁగాఁ
గడునై వేడకయుండుట
యడిగెడివారలకు నీతి యగురా వేమా! 2390

అడుగఁదగినవారిని మాత్రమే యాచించుటయు, ఇచ్చినచో దాతను గొసరకండుటయు, ఈయనివానిని ప్రార్థింపకుండుటయు యాచకు లెఱుంగఁ దగిననీతి.

ఆ. అరుదుగా నడిగినయతఁ డర్థి గాఁబోఁడు
తఱుచుగా నొసఁగక దాత గాఁడు
దాత కర్థి కింత తారతమ్యము సుమా ! వి...
ఎప్పుడో అడిగినంతమాత్రాన జనుఁడు అర్థిగాఁడు. ఎప్పు
డును ఇచ్చినగాని దాతకాఁడు. దాతకు అర్థికి నంతటిభేద
మున్నది.

ఆ. అల్పుడైనవాని కధికభాగ్యము గల్గ
నొడ్డవారి తిట్టి తొలఁగఁద్రోలు
అల్పజాతివారు అధికుల నెఱుఁగునా ! వి...
అల్పుఁడు ఎక్కువసంపదనొంచెనేని గర్వించి గొప్పవారి
తిట్టుటకుఁ బూర్వస్థితినుండి దొలంగించుటకు యత్నించును. నీ
చులు ఉత్తముల నెఱుంగఁజాలరుగదా !

ఆ. ఇచ్చి నొచ్చుటేల నిల భాగభోగ్యముల్
ఇచ్చిపోవుచుండు వాంఛదీఱ
చచ్చినట్లు నరుఁడు శత్రుడై సాధించు, వి...
యాచకులకుఁ గొంచెమో గొప్పయో యిచ్చి విదప విచార
పడరాదు. సంపదలు వచ్చుచుఁ బోవుచుండును. మనుజుఁడు
శత్రువు సాధించినట్లు సంపదల సాధింపఁగలఁడు.

క. ఇచ్చెడివారలసంపద
హెచ్చెడినే గాని లేమి యెట్లు కలుగురా ?
నిచ్చెలమనీటిఁ జల్లిన
విచ్చలవిడి నూరుచుండు వినరా వేమా ! 2394

ఇచ్చెడివారిసంపద హెచ్చునే గాని తగ్గదు. చెలమనీళ్లుచల్లు.
కొలదిని ఊరుచునే యుండుచుగాని తగ్గదు.

ఆ. ఇచ్చువానియొద్ద నియనివాఁడుండిన
చచ్చుఁ గాని యీవిసాగనీఁడు
కల్పతరువుక్రింద గ్రచ్చచెట్టున్నట్టు, వి...2395.
దాతయొద్ది లోభివాఁడున్నయెడల ప్రాణమైన దీసికొను
గాని దాతను గానైన నీయనీఁడు. కల్పతరువును గచ్చచెట్టు ఆవ.
రించినటులు లోభి దాత నావరించియుండును.

ఆ. ఇంచుకంత బోన మీశ్వరార్పణ మన్న
పుణ్యలోకములకుఁ బోవు నరుఁడు
అన్నదానముకన్న నధికదానము లేదు, వి...
తనకున్నంతతోఁ గొంతయీశ్వరార్పణమని యతిథులకుఁ
బెట్టినంతమాత్రన జరులు పుణ్యలోకముల కేగుచున్నారు..
కావున నన్నదానమును మించిన యోగ్యమగుదాన మింకొకటి.
లేదు.

క. డంబములు పలుకువాని ని
జంబుగ దా నమ్మనట్టి జనుఁ డరయఁగ జ్ఞా
నం బిసుమంతయు లేని మృ
గం బని యెంచుటకు నడ్డులేదుర వేమా! 2397
మాటిమాటికి బడాయిలు పలుకుచున్నవానిమాటలు సత్యము
లని నమ్ముమానవుఁడు జ్ఞానములేనిమృగమని యెంచుటలో సాహ.
సముగాని సందేహముగాని లేదు.

ఆ. తండ్రిసొమ్మదైన దాయాదిసొమ్మైన
పరులసొమ్ములైన బ్రాహ్మధనము
వయసు దీనులకును దానము నిచ్చును, వి...

సొమ్ము ఎవ్వరిదైనను తనచేతఁ బడినవెంటనే బీదలకుదానము
చేయఁ బ్రయత్నించువాఁడె నిజమగుదాత.

ఆ. తనదుదాన మరయఁ దనబిడ్డ సమమగుఁ
దండ్రిదాన మెల్ల తనకు తోడు
అన్యు లిచ్చుదాన మది తల్లివంటిది, వి...2399

తాచుచేసిన దానము తనకుఁ గొమారునివలె నాపత్కాల
మునఁ దోడగును. తనతండ్రిచేసిన దానము తోఁబట్టువువలె
సాయపడును. రక్తసంబంధులగు తనబంధువులు చేసినదానము
తన్ను కన్నతల్లివలెఁ గాపాడును.

ఆ. తనదుకర్త చేతఁ దాను లోకములోనఁ
దనదుతల్లిగర్భముననె పుట్టి
తన్ను మఱచి యింకఁ దగనివి చేయునా? వి...

తాను పూర్వముచేసికొనిన కర్తలవలన తల్లిగర్భమున మాన
వుఁడు కర్తవశమున మాతృగర్భమున మరలమరల జన్మము
నొందుచున్నాఁడు. తనజన్మవృత్తి మచుజాఁ డెఱింగి యింక నీ
జన్మములెత్తుట చాలుననుకొని కర్తమునుండి తొలంగవలెను.

ఆ. తనదుబాగు గోరి ధర్మంబుఁ జెప్పిన
దిట్టుచుండు నధముఁ డెట్టయెదుట
గడ్డివేయఁ బోట్లగొడ్డు కొమ్మాడించు, వి...

గడ్డివేయఁబోగా పోట్లగొడ్డు కొమ్మలాడించునటుల సేచుఁడు
తన మేలులుగోరి చెప్పినను ఎవటివాని దూషించుటకు మొదలు
పెట్టుచుండును.

ఆ. తల్లిగర్భమందుఁ దాఁ బుట్టినప్పుడు
నలుతలింగమునైనై యఱయుమయ్య
నడుమ లింగమూన నగుఁబాటు గావొకో, వి.

మాతృ గర్భమునుండి బయలుదేరునపుడు మానవున కెవ
నికి కంఠమున లింగములేదు. మధ్య లింగమును గట్టుకొనుట
నవ్వలబాటుగాక వేఱుగాదు.

ఆ. తల్లిదండ్రు లాత్మసఖులు నన్నలు దమ్ము
లెలమి బంధుభృత్యు లెల్ల జనులు
గలిగి వర్ధిలంగ ఘనతతో నుండుము, వి...

తల్లి దండ్రులు చెలికాండ్రు అన్న దమ్ములు చుట్టములు
బంట్లు మొదలగు జనులతోఁ గలసి మెలసి యుండుట మంచిది,
అట్లు ఏకభావముతోనుండి ఘనత సంపాదించఁ బ్రయత్నము
చేయవలయును.

ఆ. తాత గన్న తల్లి తండ్రిని గనుతల్లి
తన్ను గన్న తల్లి తల్లితల్లి
తల్లి శూద్రురాలు తా నెట్లు బాపఁడు, వి...

తాత తల్లిమున్నగువారందఱును శూద్రులైయుండఁగా తాను
మాత్ర మొక్కఁ డెట్లు బ్రహ్మణుఁ డగును ?

తన కున్నంతలో విరివిగా దానము చేసినవాఁడు ఒక విధముగాఁ గృతార్థుఁ డగును. మనస్సును నమ్మి యోగాదుల నేర్చినచో మాయాదికములు నశించును. జ్ఞానమును నమ్మకొనిన యెడల సర్వానర్థములు తొలంగిపోవును.

ఆ. దానములను జేసి ధరఁ గీ ర్తినొందంగ

బహుధనముల నొసఁగి భక్తిలేక

తుదకు నరుఁడు చెడును గద కడగండ్లురా, వి.

కొందఱు మూర్ఖులు దాతయను పేరొందఁ దలంచి చేతనున్న ధనమంతయు నితరుల కొసంగుదురు. పిదప కుటుంబ పోషణమునకు ఇతర వ్యయములకుఁ జేత నేమియులేక నానా వస్థలపడుదురు.

ఆ. దానములను నన్నదానమే దొడ్డది

గానములను సామగాన మెచ్చు

ధ్యానములను శివుని ధ్యానమే శ్రేష్ఠంబు, వి.

దానములలో నెల్ల నన్నదానమే గొప్పది. ధ్యానములలో శివుని ధ్యానమే యుత్తమ మైనది. గానము లన్నిటిలో సామగానమే శ్రేష్ఠమైనది.

ఆ. ధనము చాల గూర్చి తనుదానధర్మముల్

ఒనరుపకయ యిచ్చు తనయులకును

తేనె గూర్చి యీగ తెరువరులకు నీదె ! వి.

లుబ్ధుఁడు ధనమును విస్తారముగా కూడఁబెట్టి దాన ధర్మము

లను చేయకయే తన కుమారుల కిచ్చును. తేనెటీగ తేనెగూర్చి
తెరువరుల కిచ్చుటయు నిదియు సనుము.

ఆ. ధనము లేమి యనెడిదావానలం బది
తన్నుఁజెఱుచు మీఱి దాపు చెఱుచు
ధనములేమి మదిని దలచినసాపము, వి...

దరిద్రమును కాలుచిచ్చు తనను తన తావునుగూడఁ గాల్చి
వేయును. దరిద్రమును దలంచుకొన్నంత మాత్రమునఁ బాప
ము గూడవచ్చును.

ఆ. ధనము గూడఁ బెట్టి ధర్మంబు సేయక
యూరకుంద్రు పాపు లూహ లేక
ధనము వెంటరాదు ధర్మంబు సేయుఁడీ, వి...

ధనము కూడఁబెట్టి పాపాత్ములు ధర్మము చేయక ఊరకుం
దురు. మీరట్టులు చేయక ధర్మమును చేయుఁడు. ధనము వెంట
రాదు. ధర్మము వెంటవచ్చి సర్వవిధముల తోడ్పడును.

ఆ. ధర్మకంటకుండు ధనముచే గర్వింఁచి
సకలసంపదలను సరగఁ గనియు
కడకు తాను మేలు గానక చెడిపోవు, వి...

ధర్మము వలనఁ గంటకించు దుర్మార్గుఁడు ధనగర్వమున విఱ్ఱి
వీఁగుచుఁ దన సంపదలకుఁ దానె మురియుచుఁ గట్టకడకు ధన
మేలునేని తాను పొందక చెడిపోవుచున్నాఁడు.

ఆ. ధర్మమన్న వినరు తనువు నమ్మిన నరుల్
యమునివారు వచ్చి యడలఁ జేసి

నొచ్చి కట్టఁ దరుముచోఁ బాటఁగలరొకో, వి.

ధర్మము చేసినచో ఇహపరములలోఁ దరింప వచ్చునని
యెన్నివిధములఁ జెప్పినను లోభులు తెలిసికొనఁ జాలకున్నారు
యమకింకరులు వచ్చి నానావస్థలఁ బెట్టుచున్నపు డెటులఁ
దప్పించుకొందురో ఈలోభు లపు డెచటికిఁ బాఱిసోదురో?

క. ధనలక్ష్మీని నేవించిన

ధన మూర్జింపంగ వచ్చు ధర్మముగానే

ధనసీనులకు నొసంగెడు

ధనమే మూలంబు ముక్తి దొరికి వేమా! 2419

ఎల్లపుడు భక్తి శ్రద్ధలతో ధనలక్ష్మీని నేవించిన యెడల

ద్రవ్యము విశేషముగా సంపాదించ వచ్చును. సంపాదించిన

ద్రవ్యము ధర్మార్థముగా విరివిగా ధనసీనుల కొసంగిన యెడల

నాదాత ముక్తి నొందఁ గలఁడు.

తే. ధర్మపరుడైన పరిపూర్ణదాత గురుఁడు

దాన మొసరించునంతటఁ దత్వ మమరు

దాను దానగు మననంబు దాకఁగ నగు

దాన సార్థక్య మపుడేటు తనరు వేమ! 2420

ధర్మపరుడై దాతయైనవానికి తత్త్వము తప్పక సిద్ధించును.

తత్త్వము సిద్ధించినచో ఆత్మ సందర్శనము గావించు నేర్పు

అలవడును. దానితో జన్మము సార్థకమై సిద్ధ సంకల్పఁ

దగును.

ఆ. ధర్మ మరసి పూని ధర్మ రాజాదులు
నిర్మలంపు ప్రాధి నిల్పికొనిరి
ధర్మమే నృపులకు తారక యోగంబు, వి...

శత్రువేత్త లగుటవలన ధర్మ రాజు మొదలగు పూర్వ రాజ
న్యులు ఇహలోకమునఁ బరలోకమునఁ గడతేరిరి. రాజులకు ధర్మ
ము తొలంగక యుండుట తారక యోగమువలె శుభప్రదము.

ఆ. నమొనమొ యనవచ్చు నారాయణనవచ్చు
మేలువారిఁ జూచి మెచ్చవచ్చు
కొంగుకాసు నడుగ గొబ్బున నీలేరు, వి...

‘నమొనమొనారాయణా’ యనవచ్చును; గొప్పవారిని చూచి
మెచ్చకొనవచ్చునుగాని కొంగుకాసున డిగినచో నీవాగాడంబ
రులుమాత్ర మీయరు. ఈ డంబములు లోభుల కెందులకో?

స్వభావపద్ధతి..

అవతారిక. మానవుఁడు తొలుత సజాతీయులగు జనులహృ
దయములు భావములు పరిణామములు గుర్తించినఁగాని ప్రపంచ
వ్యవహారములు నిర్వర్తించుకొనఁజాలఁ డనియు, ఇందులకు
సాధారణధర్మములు, నీతి, నియమములు ప్రతిమానవుఁ డెఱుం
గవలయుననియు, నీతిలేనిమానవుఁడు మానవతత్త్వపరిజ్ఞానము
లేనిజనుఁడు పరమార్థవిచారణమునకు ఈశ్వరకైంకర్యమునకు
అక్కఱకురాఁడనియు స్వభావజ్ఞానము నీతిగ్రహణముఆవశ్యక

మనియు: దలంచి వేమననుహాయోగి ప్రపంచోద్ధరణార్థమై
నీతులను మానవస్వభావముల నీక్రిందివిధముగా లోకమున
కెఱింగించుచున్నాఁడు.—

ఆ. ఆఁడుదానిబొంకు గోడ పెట్టినయట్టు
పురుషవరునిబొంకు పూరితడుక
స్త్రీలనేర్పు మగలఁ జీకాకుపఱచురా, వి...

ఆఁడుదాని బొంకు గోడవలె దృఢముగా నుండును. మగ
వాఁడు బొంకినచో తడికవలె నతుకులు బొతుకులుగా నుండు
ను. స్త్రీలనేర్పులే మగవారల ననేక విధములుగాఁ జిక్కుల
పాలు చేయుచున్నవి.

క. ఆలనఁ గలసౌఖ్యములకు
నాలయ మగునేని దాని నాలనవచ్చున్
నాలాగునఁ గాకుండినఁ
గాలునిపెనుదూత యదియె కదరా వేమా!

మగని సౌఖ్యములకు నిలయమగు సాధ్వీయే నిక్కమగు
భార్య; దానినే భార్యయని ప్రశంసింపవలయును. మగని కష్ట
ములలోఁ బాలుగొనక నానావస్థల గలిగించుదాని యమదూ
తయనినను దోషము లేదు.

క. ఆ లనఁగా నాత్మసుమీ
యా లనఁగా నమ్మసుమ్మి యరయఁగ మదిలో
నా లమ్మ యనఁగ నెవ్వరొ
వాలాయము దీని దెలియవలయును వేమా!

భార్య ఆత్మ వంటిది. అంతయుగాక తల్లిగూడ యెయున్నది. తానే భార్యయందుఁ గొడుకై జనించుగాన భార్య తల్లితో సమానమను ధర్మమును ప్రతిమానవుఁడు తెలిసికొనవలయును

ఆ. ఆలిఁ దోలి వెంట నధముఁడై తావెంట

నేల పోవుటెల్ల నెడతనము

చెట్టు ముదుర నిచ్చి చిదిమినఁ బోవునా? వి.

స్వేచ్ఛయిచ్చి భార్యను ముందుచెరిసి దానివెంటనే తానును చెడి పోయెడివాఁడు పరమమూర్ఖుఁడు. చెట్టు ముదిరిన పిమ్మట సాధ్యము గానట్లుచనవు బలమైనపిదప భార్య లోఁబడదు.

ఆ. ఇంతిచనులబిరుసు కొంతకాలమె గాని

పంతగించి చూడ పాలతిత్తి

చెంత విడక యేడ్చి చీరఁడా పుత్రుఁడు, వి.

స్త్రీలస్తనముల కాశిన్యము ఎల్లకాలము నుండునది కాదు. అవి పాలతిత్తులు. కొడుకు పాలకై యేడ్చి వానియంపలి సారము గట్టితనము గుంజివేయుచున్నాఁడు.

ఆ. ఇంతి తనదుపేరె యెల్లకాలంబును

ప్రజలు దలఁచునట్లు ప్రతిభ గాంచె

నింతికి పతిభక్తి యెంతనవచ్చును? వి... 2428

ఆఁడుది తనపేరే శాశ్వతముగా నిలుచునట్లు సంతానరూప మున నెలకొనుచున్నది. స్త్రీ యట్లు ప్రతిభ గాంచుటకుఁ గారణము ఆమెకుఁ గల పతిభక్తియే సుమా!

ఆ. ఇహపరంబులందు నింతులపై నాశ
సహజవృత్తి దగిలి సమయుచుండు
రహిత మమరు భక్తి రాణింప దేలొక్కో, వి...

విహికాముష్టి కములందు స్త్రీవాంఛ చేతన నేకులు చెడిపోయె
దరు. ఇది జనులకు సహజ మైనది. విషయాదులయందు శూన్య
బుద్ధి మానవుల కేల కలుగదో గదా!

ఆ. ఈత వచ్చినపుడు లోఁ తనిపించునా
ప్రాతదోషి కెపుడు భయము లేదు
క్రోధి కొమ్మ కెక్కి కుప్పించి దూకదా, వి...

క్రోధికిఁ జెట్టుమీఁదినుండి దుముకుట యెటులనులభ మో
అటులే ఈతగానికి నెంత లోఁతుగల నీటిని దాఁటుటకైనను
తేలిక. ప్రాత నెరగానికిఁ గూడ నటులే యెంత తప్పనినను
భయము లేదు.

ఆ. ఎట్టిజీవితకై న నిల కాంత భ్రాంతియే
తెలియరయ్య యెపుడు తేటగాను
మనసుశుద్ధి గన్న మఱియొక్క టగునయా, వి.

ఎటువంటివానికైన స్త్రీల వలపేయుండును; గాని వారిపై
విరక్తిగలుగదుకదా! మనశుద్ధిగలవారి కీవ్యామోహమే యుం
డదు.

ఆ. ఎట్టిస్త్రీలఁ గనిన నింతింత యనరాదు
కామవహ్ని లక్క గరఁగినట్టు
ఇట్టి గాఢమోహ మెంతైనఁ జేయురా, వి...

స్త్రీల సౌందర్యమును గాంచినంతమాత్రమునఁ బురుషుఁడు
లక్కవలెఁ గరఁగి నీరగుచున్నాఁడు. ఇట్టిమోహము మానవుని
నర్హగతికిఁ ద్రోయుననుటలొ నించుకేని యాశ్చర్యములేదు.

ఆ. ఒడలు శిథిలమైన నోరుపు గలసతి
గుణము మేల్కి బట్టి కోటి నేయుఁ
బ్రాత యెనుము పాలు రోతనవచ్చునా ? వి.

వయసుజారి యవయవపటుత్వము తగ్గినను గుణవంతురా
లగు కులసతి తన మేల్కిగొనములచే నెంతయేని విలువఁ జేయును.
ప్రాతది (ముదుసలిది) యగుకొలఁది యెనుముపాలు సారవంత
ములుగా మాటుట మన మెఱుంగనిదా?

ఆ. బౌర యాడుదాని నాబ్రహ్మ సృష్టించె
పురుషుపాలిటి పెనుభూతమట్లు
- దానివలను జిక్క గానివాఁ డుండెనే, వి. 2434

బ్రహ్మ ఆడుదానిని పురుషునిపాలిటి భూతములాగున సృ
ష్టించెను ఆహా ! దాని వలనుపడనివాఁడును కలఁడా?

ఆ. కాకిగూఁటు నాఁడుకోకిల తనగుడ్డఁ
| బెట్టి పెనుపఁ జేయు గుట్టెఱుఁగుడి
| యాఁడువారిమోస మప్పుడైనఁ దెలియదా ? వి.

* కాకిగూటిలొ నాఁడుకోకిలమఱుఁగుగా గుడ్డుపెట్టిపోవు
చున్నది. కాకి పొరపడి తనశిశువులని పెంచుచున్నది. ఈగుట్టు
గ్రహించినయెడల స్త్రీ జాతి యెంత మోసముచేయునదో తెలి
యును.

ఆ. కాంతమేను జూచి కలవరపడెదరు
కడుపులోని రోత గానలేక
ఇంతరోత గల్గు నీదేహ మేలరా? వి... 2436

బయటికి మాత్రము పొంకముగా మేడిపండువలెనున్నస్త్రీ
యాకారమునుజూచి దానిశరీరమునఁగల రోతఁ బరిశీలింపక
మోహించుచున్నాఁడు. ఇంత రోతమేనుతో సంబంధము తన
కెందులకో?

ఆ. కూటికి నెడఁబాసి కూర్చున్నమనుజుఁడు
వెలఁదులఁ గనుఁగొన్న వెతలఁబడును
చెలఁగి యగ్నిజూచు శలభంబుచాడ్పున, వి...

తినుటకు తిండి లేక మాడుచున్నవారు సయితము ఆఁడు
వారిఁ బొడఁగనినచో మరులొంది అగ్నిలో మిడుతలవలె స్త్రీల
వలలోఁబడి గతించుచున్నారు.

ఆ. కూడు చీరఁ బాసి గుల్లపంచలఁ బడు
నట్టు వ్రాసె బ్రహ్మ యతుల నొసలు
తోయజాక్షిచేర దోసంబు లంటురా? వి...

యతీశ్వరులముఖమున బ్రహ్మదేవుఁడు కూడుగుడ్డలు మాని
గుడులపంచలలోఁ బడి గుండుఁడని వ్రాసెను. కావున వారు
స్త్రీలను జేరుట మిగల బాపకారణము.

ఆ. కైక పుట్టి చెఱిచె గా రాముపట్టంబు
నీత పుట్టి లంక చెఱిచెగాదె
కారవులను జెఱిచె గద ద్రౌపదియుఁ గూడ, వి.

కై కజననమువలనరాముఁడు పట్టాభిషిక్తుఁడగుటతప్పెను. సీత
పుట్టుటవలన లంకారాజ్యము పాడుబడెను. ద్రౌపదివలనఁ
గౌరవరాజ్యము కడతేఱెను. కాన స్త్రీలవలనఁ బ్రపంచమున
కెంత యరిష్టమేని గలదు.

ఆ. కొప్పుసొగసు గన్న కుచకుంభములు గన్న
చెప్పరానితావు చెలిమి గన్న
ముప్పిరి గొనుచుండు మునికై న మోహము,వి.
చెలువలకొప్పుఁ జూచినను, చనుగుండల బింకముఁజూచినను,
మర్తప్రదేశపు సోయగముఁ జూచినను మునులకైనను వలపు
గలుగుచుండును.

ఆ. చక్కనైనవాని మక్కువ గన్నంత
తక్కువగనుఁ జూచు తనదువిభుని
ఆడుబుద్ధికంటె నసరబుద్ధి యిక్కేది? వి... 2441
ఆడుది చక్కనివానిని చూడఁగనే వానినివలచి తనపెనిమి
టిని తక్కువవానిఁగా బరికించును. ఆడుదాని బుద్ధికంటెఁ
బాపపుబుద్ధి లోకములో లేదు.

ఆ. చదువు లెల్లఁ జదివి సర్వజ్ఞులై యుండి
బ్రహ్మవిద్యలెల్ల పడటఁ గలిపి
పడఁతిఁ దలఁచునంత పరమయోగము మాను,వి.

సమస్తవిద్యల నభ్యసించి సర్వవిషయముల నెఱింగిన మహాను
భావులు సైతము తమకుఁగల బ్రహ్మజ్ఞానమును బూడిదలోఁగలిపి
స్త్రీనిగాంచినంతనే యోగవిద్య మానుచున్నారు.

ఆ. గుణవతి గలగృహము గోము నొందించును
 చీకటింట దివ్వె చెలఁగునట్లు
 దేబె యున్న కొంప దివ్వె మల్పినయట్లు, వి...

గుణవంతురాలగు స్త్రీయున్నయట్లు దీపముగల యంటివలె
 తేజరిల్లును. అది లేనియిట్లు పాడుపాటిన చీకటింటివలె గహ
 నమై తేఱిచూడ వీలులేకుండును.

క. జిత్తులమాటు లనందగు
 తొత్తులతోఁ గూడ నేమి తుష్టి గలుగురా
 చిత్తమున బ్రహ్మ మరయుము
 సత్తత నీకప్పు డొప్పు జాలును వేమా! 2444

మోసకత్తెలతోఁ గూడినమాత్రాన నీకు వచ్చున దేవి
 యును లేదు. కావున ఆసాంగత్యమునువీడి చిత్తమును బ్రహ్మ
 ము నుపాసించుటయందు పర్తింపఁజేయుము.

క. జిలిబిలిమాటలు పలికెడు
 కులటల నవ్వుంగరాదు కుహనయదగురా
 తెలివితొ నవమానించుచు
 తొలిప్రియముచుమాపకుండతొలఁగుము వేమ!

జారసతుల జిలిబిలిమాటలకు మోసపోయితివేని కొలఁది
 కాలమునకే అవమానించి తొల్లిటిప్రియముఁ జూపకయుందురు.
 కావున నాఁడుదానిని నవ్వుక వారిపైఁ బ్రేమఁ బ్రకటింపక
 తొలుతనుండి మెలఁకువతో మెలఁగుము.

తే. జారుచనుదోయి పైకెత్తి చేర బిగియఁ
గంచుకము కట్టి కామినీకపటవేష
ధారిణులవలఁబడి నీవు తగులుకొనకు
తలఁగు మది నరకము చేర్చు దారి వేమ! 2446.

స్తనములు జాఱి వయసు చెల్లినచు స్త్రీలు పురుషులకు వల
లోపేసికొనుటకై పైకెత్తి బిగియఁగట్టికొని నటించెదరు. కావున
నట్టివారివలన నీవు తగుల్కొనకుము. తగులుకొంటివా నీకునర
కమే గతియగును.

ఆ. జాలలోన నుండి స్త్రీల వీధులవంకఁ
జూడ నీయరాదు సుమ్ము వినక
చేతురేని యట్లుచేటులు మూఁడురా,వి...2447.

గవాక్షములో నుండి స్త్రీలకు తొంగి తొంగి వీధులవంకఁ
జూడ నిచ్చినయెడల ఎప్పుడో యొకనాఁడు వాండ్రకు జెడు.
బుద్ధిపుట్టును. దాన సంసారమునకె చేటువచ్చును.

ఆ. జగడమునకు బోదు జారిణి యెప్పుడు
మాయఁ జేసి పురుషు మమతఁ బెట్టు
కానిమాటలాడు గయ్యాళి సతతము, వి...

జారయైనస్త్రీ పెనిమిటితో తగవులాడక సాధ్యమైనంత
వఱకు మాయఁజేసి మమత్వమును గల్గించును; కాని గయ్యాళి
మాత్రము అట్లు కాదు. తగవునకు కాలుదువ్వును.

ఆ. జ్ఞాత యైనవాని నేతగా భావించి
నీతు లెఱుఁగవలయు నియతిగలిగి

జ్ఞాను లున్న లాభ మూనునే తెలియమి, వి...

తెలిసినవానిని దేవునిగా భావించి నీతులకు నేర్చికొనవలయును. అట్లైనచో జ్ఞానులున్నందువలనిలాభములు చేకులును. లేకున్నచో జ్ఞానులవలని ప్రయోజనమే లేకపోవును.

ఆ. తేనె పంచదార తియ్యమామిడిపండు

దిన్నగాని తీపి తెలియరాదు

కన్న నింపు పుట్టు కామిని యధరంబు, వి...

తేనె పంచదార తీయమామిడిపండులొనగు మధురవస్తువుల చవి తినినగాని తెలియదు. చెలువలమోవియటులఁగాదు. చూచినంతమాత్రముననే తీపిగలుగఁజేయును.

ఆ. తొడలమెటుపుఁ జూడ దొడ్డచనులఁ జూడ

వగలు చూడ వానివన్నెఁ జూడ

నయ్యల కెప్పుడైన నాశలు పుట్టవా? వి...

చెలువల తొడలబింకము, బటువు చనులపొంకము, వగలు, కులుకులు, మేనినిగ్గులు చూచినంతమాత్రమున యోగులకైనను స్త్రీలపై వలపు కలుగుచుండును.

క. తొమ్మిదిక్రంతలతి త్తికి

నిమ్మగుసొమ్ములును కులము నేటికి చెప్పమా?

నమ్మకు దేహము నాదని

నెమ్మది బ్రహ్మాంబు తెలియు నేనని వేమా! 2452

నవరంధ్రములుగల నీశరీరమునకు కులుకులు సొమ్ములుమున్న

గున లేటికి ? నిష్ప్రయోజనములు. కావున శరీరమును స్థిరమును
కొనక బ్రహ్మముఁ జేరుము.

ఆ. దేహభావమెల్ల తెలియంగఁ జూచిన
నఖిల హేయములకు నాలయంబు

పరసతిగమనంబు ప్రత్యక్షనాశము, వి... 2453

దేహముయొక్క రీతిని పాఠిఃజూచినచో సమస్తహేయ
ములకును తానమైయుండును. పరసతులతోఁ బొందుప్రత్యక్ష
ముగ వినాశనము గల్గించును.

క. సతిచేసి పతిని వేడెడు

సతి మర్తము కానవచ్చు సరసోక్తులనే
మతిపోక లడఁచిపట్టిన

సతిదుర్గతి వీడినదగు సత్యము వేమా! 2454

మాటిమాటికి విధేయతఁ బ్రకటించుచు మగనిని వేడు
చుండెడిమగ నాలిపరిహాస చేష్టలఁజూచిదానిహృదయమర్తమును
గనిపెట్టవచ్చును. ఇచ్చవచ్చినటులఁ జూచినవానిపైకిఁ దలం
పును టోసీయనికాంతకు దుర్గతులు కలుగవు.

క. నభమైన నందవచ్చును.

ఇభమును బట్టంగ వచ్చు నిముడికగానే

వ్యభిచారిణి మది నిలుపఁగ

ప్రభువులకును సాధ్యపడదు పైకొన వేమా!

ఆకాశము నైనను అంటకొనవచ్చును. వీనుఁగును నిలిపి

లోబఱుపవచ్చును; కాని ఎంతటిప్రభువుల కైనను వ్యభిచరించు
దాని మనస్సును నిల్పుట దుష్కరము.

ఆ. నరుని బిందువునను నాతిగర్భము దాల్చు
రాతియుష్పచేత రసము దాల్చు
బుద్ధితెలివియున్న భువనంబు తాల్పదా, వి...

పురుషుని బిందువువలనఁ జేలువ గర్భముఁదాల్చుచున్నది.
పాదరసము తాతియుష్పవలనఁ గట్టుపడుచున్నది. మానవుఁడు.
బుద్ధిశాలి యైనచో నటులెసను స్తభువనములను తలఁపులానిలున
వచ్చును.

ఆ. నాడెమైన చెడిన నయ మెఱింగి తిరుగు
విటుని గు స్తరించు వివర మెఱుఁగు
బానిసై నతొత్తు పాటింపరాదయ, వి... 2457

నేర్పుగల అంకుటాలు యుక్తాయుక్తముల నెఱింగి విటుల
వలపించు వివరముగ్రహించి మెలఁకువగా సంచరించును. బానిస
యగు తొత్తుమాత్ర మటులఁ జరింపక విటునిబ్రదుకు బయట
వేయును.

ఆ. నాతిపైనిప్రేమ నానాఁటికిని రోత
జ్యోతిపైని ప్రేమ జూడఁగాను
మాతృప్రేమ యొకటె మర్యాద దాల్చును, వి.

స్త్రీలపైనిప్రేమఁ బెట్టుకొనుట రోత. జ్యోతిపైని పెట్టు
కొనుట దగియుండును. అది తల్లిపైఁ జూపు ప్రేమవలె గౌర
వముఁ గాపాడును.

ఆ. నాథుఁ డున్న యట్టి ననబోడి యాతని

దేవుడనుచు నెంచి సేవ జేయఁ

దగును గాని యెరుని తా నంటవచ్చునా? ని.

పెనిమిటి గల స్త్రీ ఆతనినే (పతి నే) దైవమునుగా భావింప
వలయునే కాని ఇతరులను మట్టుకొనరాదు. భర్తను దైవముగా
నెంచి యెల్లప్పుడు సేవింపవలెను.

ఆ. నీళ్లమీఁదఁ జూడు నెఱయ నోడలబల్కి

బట్టబయలఁ జూడు బండిబలిమి

ఆడుదానిబలిమి నాడనే చూడరా, వి...

పడవకుఁ గల గట్టితనము నీటిపైఁదేలును. బండికిఁగలగొప్ప
తనము బహిరంగస్థలమున దెలియును. ఆడుదాని గొప్పతనము
సంసారము చేయుటలోఁ దెలియును.

ఆ. పలుక నేర్చునపుడఁ బంగార మాసించు

మాటలకు వలచుట మహిమగాదె

కొఱక నేర్చినదియు గోకిన చెప్పునా? వి...

వేశ్య మాటమాటాడినందులకు ధనమునిచ్చుని విటులఁ బీడిం
చును. అది యెప్పుడు మాటకారిహినిమాటలకు మోహింపదు.
కొఱకినగాని పలుకనిదానిని గోకినయెడల నేమిలాభముండదు
గదా!

ఆ. పతిని తిట్టరాదు పదివేల కై నను

పెట్టి చెప్పరాదు ప్రియముగాను

పతిని మీఱరాదు సతి మానవతి యేని, వి...

పతిని తిట్టకుండుటయును ఓరులకు దానమొసఁగి చెప్పకుండు
టయును భర్తకు మీఱకుండుటయును మానవతియగు మగు
వకు నుండువలసిన శుభలక్షణములు.

ఆ. పతిని నిందఁజేసి పాటించి యెంచని

సతుల కెట్లు ముక్తి సాధక మగు

ఎట్లు కల్లు నియతి నెంచఁగా శక్యమా, వి...

పతిని నిందించుచుండెడి పాపాత్మరాండ్రకు గతులు ఎట్లును
గలుగఁజాలవు. చాఁకిఁ బాపవిముక్తిగల్గి మోక్షమబ్బు విధము
తెలుప నెవనికేని వశముగాదు.

ఆ. పతిని భావమందు పరమాత్మగా నెంచు

పడఁతి కమరుగతిని పరవఃటండ్రు

పతిని దూరునట్టి పడఁతికి దుర్గతి, వి... 2464

పతిని మనస్సులో దైవముగా భావించు స్త్రీకి పరము కలు
గును. అట్లు గానిచానికి దుర్గతి కలుగును.

ఆ. పరపురుషునిమీఁదఁ బ్రాణంబు పెట్టుక

మగువ సేయఁజూచు మంచితనము

అట్టిభంగి యోగి యాత్మను భావించు, వి...

పరపురుషునిపైఁ బ్రాణములను పెట్టుకొని యాడుది స్వభర్తకు
ప్రియముఁ జేయఁ జూచుచుండును. అటులే యోగీశ్వరుఁడును
సంసారమునందు భ్రాంతియుంచుకొనక బ్రహ్మమునందే మనస్సు
నుంచుకొని కాలము గడుపును.

ఆ. పరసతిగమనంబు ప్రత్యక్షనరకంబు
అరయ నిందల కెల్ల నాలయంబు
పురుషుఁడు వినఁ జంపు భూపతి నొప్పించు, వి.
పరసతితోఁ గలసినయెడల నరకమునఁ బడవలసివచ్చును.
లోకనిందలు తలపైఁ బడును. మగఁడు వినెనేని ప్రాణములను
దీయును. రాజు విన్నచో శిక్షించును.

ఆ. పిచ్చివాని కైన పేదవానికి నైన
కుష్ఠరోగి కైన కుంటి కైన
భామ కానుపింపఁ బాముల పెట్టు రా, వి...2467
పిచ్చివాఁడైనను పేదవాఁడైనను కుష్ఠరోగియైనను కుంటియై
నను స్త్రీ) కనిపించినంతమాత్రాన మరుల్కానును.

ఆ. బోటి యొకతె బ్రహ్మనోటిమీఁదనె తన్నె
కొమ్మ యొకతె విష్ణురొమ్మ తన్నె
సఖియ యొకతె శివుని సగముగాఁ జేసెను, వి.
స్త్రీ)లవలన మహానుభావే. యవమానమునొందిరి. ఇంక
సామాన్యులగతి యడుగవలసినదేమున్నది. సకస్వతి బ్రహ్మను
నోటిమీదదన్నినది (నోట నివసించెను). లక్ష్మీ విష్ణుని రొమ్మ
మీఁదఁ దన్నెను (వక్షమున నివసించెను). పార్వతి శివునిదేహ
ములో సగముగాఁజేసెను. ఇంక మానవులొకఁడువారిముం దెంత?

ఆ. బొల్లిమాటలాడు బోగముదానితో
దొల్లి డుల్ల నిల్లు గుల్లఁజేసి
వెళ్లిరమ్మటంచు వెడలించు నింటిని, వి...2469

పురుషుడు బొల్లిమాటలాడు బోగముదానితో పొందుః
జేసినచో నిల్లంతయును దోచుకొని వెళ్లిపోవుచి వెడలనడఁ
చును.

ఆ. భాగ్యవంతురాలు పరులయాకలి దప్పి
తెలిసి పెట్టనేర్చు తీర్పనేర్చు
తనదు దుష్టభార్య తనయాకలినెగాని
పరులయాక లెటుఁగఁబడదు వేమ! 2470

ఈ త్తమురాలగు స్త్రీ పరుల యాకలిదప్పికలుగమనించి వార
లకు అన్నాదికములఁబెట్టి తృప్తిపఱచును. దుష్టురాలు తనయా
కలిని మాత్రము పాటించి పరు లెంత యాకలితోనున్నను
గన్నెత్తిచూడదు.

ఆ. భార్య తనదుపాలిభారపుసంకెలల్
చిన్నచిన్న శిశువు జింజరీలు
అరయఁగ చెఱసాల యగును సంసారము, వి.

పురుషునకు సంసారము చెఱసాలవంటిది. భార్యయే సంకెళ్లు.
చిన్నచిన్న శిశువులు సంకెళ్ళకు బిగించు మేకులవంటివారు. దీని
లోఁబడినవారి కెన్నఁటికిని మోక్షముండదు.

ఆ. మగఁడు తప్పులేక మనసిచ్చియున్నను
సహజగుణము విడదు జారకాంత
పిండిదిన్న కుక్క పీతికాసింపదా! వి... 2472

మగఁడు తప్పింపక మనస్సునంతను తనకే యిచ్చియున్నను

జారకాంత పిండితినుకుక్కసీతికిప్రేమించునట్లుఇతరులను వలచుచునే యుండును.

ఆ. మగఁడు మదనుఁడైన మంచికాఁపురమైన
సహజ మేల మాను జారకాంత
పాలుద్రావు కుక్క పరుగెత్తి పోవదా? వి...

పాలుద్రాగినకుక్కయజమానిపైఁ గృతజ్ఞతతోనుండకపాటి
పోవునటుల మంచికాఁపురము గలదైనను మగఁడు చక్కనివాఁడైనను
జారకాంత నైజమగుచంచలబుద్ధిని మారుకొనదు.

ఆ. మాట మిగులు నాలు మగనికి యమదూత
యోరపడఁగ పాము కుద్ది యగును
తనకుఁగానియాలు దానవురాలురా, ...వి, 2474

మాట మిగిలి మగనినిదూషించుకాంత భర్తపాలిటికి యమదూత.
పడఁగవిప్పి కఱవనుంజీంచుపాము. భర్త కుపకరించని
భార్యను రాక్షసియని చెప్పవలయును.

ఆ. మానధనము విడదు మఱీ పుణ్యవతి యైన
బూని పతికి భక్తి పొసఁగఁ జేయు
లోన మెచ్చుచుండు లోగుట్టు గనవలె, వి...

పుణ్యవతియైన స్త్రీ మానమును సంరక్షించుకొని పెనిమిటికి
శుశ్రూషలను చేయుచుండును. పతిభక్తి యెప్పుడును విడనాడదు.
భర్తగుణములు హృదయమున గణించుచుండును.
అట్టి యుత్తమురాలి హృదయము గ్రహింపవలయును.

ఆ. యోనిలింగమందు నుద్భవమయ్యెను
వాదమేల తనకు భేద మేల

ఆదిహరుఁడె తండ్రి యాహరియే తల్లి, వి...

యోనిలింగములలో నుద్భవమైన ఈమాయసంసారమున నైక
మత్యములేక యేల వాదులాడుకొనవలయును? శివుఁడు లోకు
లకుఁ దండ్రి. విష్ణువే జనులకు దల్లి యని యెఱుఁగనగును.

ఆ. యోనిలోనె పుట్టి యోనిలోనె పెరిగి

యోనిలేని తెరువు గానలేక

యోనిఁ జూచి పరమయోగంబు మఱచురా,వి.

మానవుఁడు మాతృయోనినుండి బయలువెడలి యోనిలోఁ
బిండిమాదిపెరిగి తుద కాయోనికొఱకె వెదకసాగి యోగాది
విద్యల మఱచుచున్నాఁడు. జన్మదుఃఖములు లేనిమార్గమును
యోచింపజాలఁడు.

ఆ. వరుఁడు చక్కనైన వజ్రాలగని యైన

తళుకుమెఱుపువంటి తత్త్వమున్న

నన్యపురుషవాంఛ యాఁడుదానికి నుండు, వి.

) తనభర్త వజ్రమువంటివాడైనను సొగసుకాడైనను చదివి
యున్నను ఆఁడుది మాత్రము సహజముగా పరపురుషునిపైన నే
ప్రేమ నుంచుకొనును. ఇది స్త్రీసహజము.

) ఆ. వల్లభునికి నిష్టవస్తువు నందిచ్చి

యతనిమానసమున కతికియున్న

నట్టివనిత మంచికట్టడి కలదగు, వి...

భర్త కభిమతముల నొనఁగూర్చుచు నతని కనుకూలముగా నున్నయువతి సద్గతి కలది యగును.

ఆ. వశము గానియాలి వైర మే మనవచ్చు
యశముఁ జెటుచు గాని యనువుఁడదు
కొసరు టెల్ల దానికొరికనే తీర్చు, వి 2480

స్వాధీనముగాని యాలు ప్రబలమైనశత్రువు. యశోపహారిణి యునై యుండును. అట్టిదానిని మరల మరల కొసరుట దాని యిష్టముచు దీర్చుటకే గాని వీనిమంచికి గానేరదు.

ఆ. వాడ సత్యమెల్ల వడిసముద్రములోన
బండి సత్యమెల్ల బట్టబయల
నాఁడుదానిసత్య మేడను జెల్లదు, వి.... 2481

పడవయొక్క గొప్పదనము సముద్రములోఁ బ్రయాణము చేయుతఱి తెలియును. బండియొక్క గొప్పదనము నేలపై బరువుమోయుచోఁ దెలియును. అఁడుదాని సత్యవృత్తిమాత్ర మెచ్చటను నిర్ణయింపరాదు.

ఆ. వాదమాడి తిట్టు వరుస నెవ్వరినైన
జేరరా దటన్నఁ జేటుతెచ్చు
గడుసురాలు తెలియ వడిసెలఁబోలురా, వి....

గయ్యాళి పెండ్లము వడిసెలవలెఁ బరులనొప్పింపనుమాత్ర మక్కఱకువచ్చును. ఎంతవారితోనైనఁ దగవులాడుచు. చేరఁ దీయకపోయినను అపాయమును గలుగఁజేయును. ఇట్టి గయ్యాళి చెలిమి యపాయకరము.

ఆ. వెడగు వేత్తలగుచు వినగన రీనరుల్

వేయిమార్గములను వేలుపజుండె

అతఁడు సృష్టికర్త యంతకు గురు తెన్న, వి...

ఎన్ని చెప్పినను ఈనరులు మోహమున తెలియలేరు; గాని దేవుండే అజుండె. ఈసమస్తమును అతడే సృజించెనని నమ్ముము. ఈగురుతులు బ్రత్యక్షముగాఁ జూపినను బామరులు వినకుంటకన కుంట పరితాపకరము.

ఆ. వెతలు దీర్చువాఁడు వేదాంతవేద్యుండు

రతుల నేలువాడు రమణుఁ డగును

సతిని బెనఁగువాఁడు సంసారయోగిరా, వి...

సంసారసంబంధములగు శ్రమలను దొలంగించువాఁడే గురూత్తముఁడు. వలపుదీఱఁగలయికలలో నలరించువాఁడే వలపుకాఁడు. సంసారిణియగు గులకాంతతోఁగలసి యోగముల మఱివని వాఁడే సంసారయోగి.

ఆ. వెదక వెదక దొరకు వేదాంతవేద్యుండు

వెదకువానిఁ దాను వెదకు చుండు

వెదుక నేర్చినట్టి వెరవర్లు గలఱొకో, వి...2485

వెదుకగా వెదుకఁగా వేదవేద్యుఁడగు నీశ్వరుఁడు దొరకును.

ఆయాశ్వరుఁడు సైతము తన్ను వెదకు భక్తుని నొకకంటఁ గని పెట్టియే యుండును. భగవంతుని వెదకు నుపాయశాలురు మాత్రము చాల దక్కువమంది యున్నారు.

ఆ. ముద్దుగుమ్మ కేల ముసలిమగడు మది
వశముగాక విటుని వలను జిక్కు
వెట్టి మొద్దునకును వేదశాస్త్రము లేల ? వి...

జవ్వనికి ముసలిమగడున్నచో నతనికి వశముగాక విటుని
వలలలోఁ బడును. అటులే నవివేకియగు మూర్ఖునకు వేద
శాస్త్రజ్ఞానమున్నయెడల ననుభవయోగ్యముగాక విఫలమగును.

ఆ. సముదయంబునందు సర్వ మొక్కటయైన
వైర మొదవ. దేమి వార లేమి
ఎచ్చుతగ్గులందు నేర్పడనే హాని, వి... 2487

ప్రపంచమునందలి జాతులన్నియు నొక్కటియే యని తలం
చినచో దగవులకు తావేయుండదు. జాతులనువిడచిసి హెచ్చు
దగ్గుల నేర్పఱచిన నపాయమువచ్చును.

తే. సర్వకులధర్తమర్తముల్ సంతరించి
సకలయోగంబులను మించి సన్మతముగ
బట్టబయలందుఁ జేరుటే బ్రహ్మవిద్య
గు ట్టిది యటంచుఁ దెల్పురా గురుడు వేమ!

సమస్తములకు గుహచారాదికములను వదలివేసి సర్వసమ
త్వము నవలంబించి సమస్తయోగముల కనుకూలముగా మోక్ష
స్వరూపము నెఱుంగుటయే బ్రహ్మవిద్య. ఈరహస్యము నెఱిం
గించువాడై గురువు.

ఆ. సాధుసజ్జనులను సంతరించినవాడు
ప్రజలసంతసంబు పఱచువాడు

కదిసి శాస్త్రపులను గరుణ జూచినవాడు
పాదుకొన్న ముక్తిపరుడు వేమ !

నిరంజనవకరులగు సజ్జనులను సంతోషపఱచువాఁడును,
ప్రజారింజకుఁడగువాఁడును, తనను జంపవచ్చిన విరోధినేని,
గరుణించినవాఁడును దప్పక మోక్షమును బడయఁగలఁడు.

ఆ. సిగ్గుటంచనఁబడు సిగ్గు దెచ్చో నుండు
నాఁక లెచటనుండు నరయగాను
దాఁగియున్న వాని దా నేలతెలియఁడో? వి...

సిగ్గు, ఆ.కలి మున్నగునవి మనోజన్యములే కాని వస్తుతః
లేవని యెఱుంగుము. ఈదాఁగియున్నవానిని దెలిసికొనుటయే
యోగానుభవమునఁగల ప్రధానఫలము.

ఆ. సిగ్గు గల దటంద్రు సృష్టిలోఁగలివారు
వెట్టివేమనగని వెఱఁగుఁగడిరి
తనకు గలుగు సిగ్గు దైవమెఱుంగఁడా ? వి...

అవివేకులగు ప్రజలు తామె సిగ్గుగలవారమని దిగంబరుఁడైన
వేమనయోగినిజూచి భయపడుచున్నారు. తాము లజ్జాపదము
నెంత దాఁచినను దానిని భగవంతుఁ డెఱింగియేయున్నాఁడు.
ఇంక నెందుల కీలజ్జాపరణము.

ఆ. సిగ్గు దాఁగు నెచట జీకటి యెట దాఁగు
నాఁక లేడ దాఁగు నాత్మలోన
దాఁగియున్ననిద్ర దాఁగుట తెలియుఁడీ, వి.

ఈపంచభూతావృతక శేబరమున సిగ్గెచట దాఁగియున్నదో.
అజ్ఞాన మెచట దాఁగియున్నదో ఆకలి యెట దాఁగియున్నదో.
నిదుర యెచట దాఁగియున్నదో యోగి యగువాఁడు ముందు.
గ్రహింపవలయును.

ఆ. సిగ్గు విడువకున్న శివసౌఖ్యమేలేదు
తగ్గిమొగ్గుకున్న సిగ్గు విడదు
సిగ్గు విడుచువాఁడె చిరకాలజీవిరా, వి...2493.
లజ్జాభిమానములు విసర్జించినగాని మోక్షము లభింపదు.
అహంకారాదుల సంపుకొని శుశ్రూషలఁ గావించినగాని సిగ్గు
పోదు. సిగ్గువిడచినవాఁడె మృతజీవుఁ డనఁబడుచు.

ఆ. శీలవ్రతముచేత శిష్యులశిష్యులై
తపసి కర్తములను దార వోసి
విశ్వకర్తకులము వీటిఁ బుచ్చిరి గదా, వి
విశ్వకర్తవంశజులగు (కంసాలురు) వారు శీలవంతులనుని.
ఆచారవంతులమని పెద్దపేరులఁ బెట్టుకొని తమలోఁ దామె
శిష్యోపశిష్యులగుచు తపస్సు కర్తము వీనిని బాటించక తామె
గాక జాతినిగూడఁ బాడుచేయున్నారు!

ఆ. సున్న మన్న నేదో సూక్తిని దెలిసిన
వన్నె గన్న యట్టి వారు గాక
యెన్నఁ గలరె యొరు లిఁకెన్నియొజించిన, వి.
వస్తుస్వరూపము మానవుఁడు ప్రపంచానుభవము చే గుర్తింప.
వలయును. ఒక్కసున్నము తార్కాణ దీసికొనుఁడు. అను.

భవశూన్యఁ డది సున్నమని గ్రహింపఁగలఁడా! అటుల సమస్త
విద్యల కనుభవము కావలయు.

ఆ. సొమ్ము గన్నదనుక జ్యోతివెలుఁ గనవలె
సొమ్ము గన్న వెనుక జ్యోతి యేల
దేవుడైన వెనుక దేహంబు చీకేల, వి...2496

సొమ్ములు వెదకుకొన్నంతవఱకు దీపముకావలయును. సొమ్ము
లగుపడిన పిదప దీప మెందులకు ? అటులె జీవుఁడు ఈశ్వర
సాక్షాత్కర మగువఱకు దేహముదాల్పవలెనుగాని యావల
సీదేహముతోఁ బరియుండదు.

ఆ. సొమ్ము లున్నచోట్ల శోధింపఁగలుగును
సొమ్ము లేనిచోట శోధ యేల
అంజనంబులేక యాసొమ్ము తెలియదు, వి...

సొమ్ము తెచటచున్నవో యచటనే శోధింపవలయును. ఈ
భూగర్భద్రవ్యము గుర్తింప అంజనము కావలయును. అటులే
సాధకుఁడుగూడ తత్త్వ మెచ్చటచున్నదో అచ్చట శోధింపవల
యును. అయ్యది గురువుల యనుగ్రహములేనిది లభింపదు.

ఆ. సోమయాజి ననుచు సొంపుగా వేషంబు
గట్టిమాంస మెల్లఁ గాల్చి తినును
ద్విజుండఁ దా ననఁగ నధిక మేమి గల్గును? వి...

సోమయాజులమని వేషమువేసికొని గట్టిగట్టిమాంసమును
గాల్చుకొని తినుచు కొందఱు బ్రాహ్మణులు మేమే ద్విజులమని
చెప్పుకొనుచున్నారు. వీరి కాధిక్యము ఎట్లువచ్చునో ?

ఆ. సోమలతలరసము సోలలకొలఁదిని

ద్రావ నేల తామె మే లటందు

క్రతుఫలంబు కంతగత మగుఁ గాఁబోలు, వి....

సోమలతలరసము ఎంతదాగినను ప్రయోజనము కొంచె మైనను కానరాదు. ఆధిక్యము సోమరసము త్రాగుటవలన రాదు. ఇంతమాత్రమున వారికి యజ్ఞఫలము గొంతవఱకు బట్టునందురుగాని యదియు కల్గయే.

ఆ. స్వప్న మనఁగ మేనిస్వాతంత్ర్యమా గాదు

స్వప్న మనఁగ జీవ సంకటంబు

అల్పనరుఁడు తెలియు టవనిలో నరుదయా, వి..

స్వప్నమనునది భ్రమ. అందువలన స్వప్న మెన్నటికి దేహ. స్వతంత్రముగాదు. అజ్ఞానావృతుడై జీవుఁడు కలలోఁ గొట్టుకొనునుగాన కల జీవుని సంకటపఱచునది. ఈసంగతి సామాన్యు లెఱుంగఁజాలరు.

ఆ. స్నాన మొనరఁ జేసి సద్ధర్మ మీయక

నీళ్లమునుఁగ నగున నేర్పులేక

నీళ్లయందు కోఁడి నెలవుగా మునుఁగదా? వి.

స్నానముఁ జేసి ధర్మమును చేయక మునిఁగితిమన్నంతనఁ గొంచె మైనను ఫలము గలుగఁబోదు. నీటికోడి నీటిలో నెల్ల పుడు మునుఁగుటలేదా? వీరిస్నానమంతె.

ఆ. స్నానసంధ్యజపము జరియించు భుజియించు

నిష్క లెన్నియైన నెఱుపుగాని

ఒకని కీయఁడేమి సుకృతంబు కలుగునో? వి...

లోభి స్నానము సాధ్య జపము మున్నగువాని నెన్నిటివైనను జేసికొనును గాని సుకృతమును మాత్రము తెలిసికొని యాచకున కొక శాస్త్రానైసేయఁడు. ఒకని కీయనివాని కెటులఁ బుణ్యము కలుచు?

ఆ. స్వానుభూతిలేక శాస్త్ర వాసనలచే
సంశయంబు విడదు సాధకునకు

చిత్రదీపమునను చీకటి పోనట్లు, వి... 2503

స్వానుభవము లేనిచో ఎంతటిశాస్త్రవాసనయున్నను నజ్ఞానాంధాకారము పాయదు. చిత్రపటములో నున్నదీపమువలన నెన్నఁటికిఁ జీకటిపోదుగదా!

ఆ. స్త్రీలచనులు పూలచెండ్లుగాఁ బోల్చును
ప్రాలుమాలినట్టి పందకొడుకు
చన్ను లెట్లు పూలసాటియకా చెప్పుము? వి...

మోహమున నొడలెఱుంగని యవివేకులు చెలువలగుబ్బలను బూలబంతులుగాఁ బోల్చుచున్నారు. మాంసపుముద్ద లగు చన్నులు పూలచెండ్ల కెటుల సాటివచ్చునోగదా!

ఆ. స్త్రీలఁ జూచి నరుఁడు చిత్తంబు నిలుకడ
చేయలేక తాను చెడును గాదె

ఏటికట్టమ్రాన దెందాక నిలుచురా? వి...

స్త్రీని చూడఁగానే యెంతవానికైనఁ జిత్తము చలించును.

మోహము నాపుకొనఁజాలక కడకుఁ జేడిపోవును. ఏటియొడ్డు

నగల, మ్రాచునకు నిలుకడ లేనట్లు స్త్రీలతోఁ గలసి యుండు పురుషుని శీలము నిలుకడలేనిది.

ఆ. స్త్రీలు కల్గుచోటఁ జెల్లాటములు కల్గు
స్త్రీలు లేనిచోట చిన్నవోపు
స్త్రీలచేత నరులు చిక్కులఁ బడుదురు, వి...

స్త్రీలున్నచోటఁ దప్పక తగవులు కలుగును. ఆటలని
స్త్రీలను విసర్జింతమా? స్త్రీలు లేనిచోటులలో నందములేదు.
చందములేదు. మానవులనేకులు స్త్రీలవలె ననేక చిక్కులపా
లగుచున్నారు.

క. అతినిద్రావంతునకు

న్నతిపానికి నిరశనునకు నతికోపునకు

ధృతిహీనున కపకృతునకు

జతపడ దీబ్రష్టావిద్య చాటర వేమా! 2507

అపకారబుద్ధి, అతినిద్ర, పానము, ఉపవాసము, మితి
మీఱినకోపము, అధైర్యము గలనానికి బ్రష్టావిద్య పట్టుపడ
దని చాటవచ్చును.

ఆ. అద నెఱిఁగినమగువ యనువెర్గు చనువెర్గు

ముదముతోడి మగనిమోహ మెఱుఁగు

విభుని శ్రేష్ఠగుణము వేశ్య తానెఱుఁగురా? వి.

యైక్తాయుక్తజ్ఞానముగల కులకాంత మగని మంచితనము
చనువు, వలపు గ్రహింపనేర్చును. కేవల ధనలోలురాలగు వేశ్య
విటుని మంచిగుణములను గ్రహింపఁజాలదుగదా!

ఆ. అధికజనులతోడ నాపులతోడను
 పరువు గురు తెఱింగి పలుకకున్న
 వచ్చు చెడ్డతనము హెచ్చుగా గాంభీర్య
 మహిమ హానిఁ జెందు మహిని వేమ! 2500

గొప్పవారితోను ఆపులతోను పరువుచుకనిపెట్టి సంభాషింపక యుండినచో నాపదలు వాటిల్లును. అటులే నన్నియెడల గాంభీర్యముగా నున్నను విపత్తులు కలుగును.

ఆ. అనఁగ ననఁగ రాగ మతిరమ్యమై యుండు
 పెనఁగ బెనఁగ సతికి బ్రేమ పుట్టు.
 తినఁగఁ దినఁగ వేము దియ్యనై యుండురా, వి.

పాడఁగాఁ బాడఁగా రాగములువచ్చును. కలసినకొలఁది సతికిఁ బురుషునిపైఁ బ్రేమకలుగును. తిన్నకొలఁది వేపాకుఁగూడ దీయఁగా నుండును. సాధనమువలన సాధ్యముగాని దేదియులేదు.

ఆ. అనువు గానిబంటు నల్పుఁ డేలినయెడ
 మాటుమలయు నొండె మగుడు టొండె
 దూలమూతకోల దొరకినచందము, వి...2511

దూలముచు చేతికట్టగాఁ దీసికొన్న నేరీలిగా నుపకరింపదో, అటులే పనికిమాలినవానిని బంటుగా మంచికొనినచో లాభ మండదు. అట్టిబంటు యజమానునకుఁ దిరుగఁబడును. లేదా కొట్టవచ్చును.

ఆ. అప్పుదీయ రోత హరిహరాదుల కైన
 మొప్పెతోడ మైత్రి మొదలె రోత

తప్పు పలుక రోత తాకట్టిడిన రోత,వి...2512

అప్పుతీయుట, కుదువఁజెట్టుట, అసన్నైతి, అసత్యభాష
ణము హరిహరాదులంతటివారికైనను రోతలు పుట్టించును.

ఆ. అరయ లజ్జఁ జూడ నందఱయందుండు

లజ్జ లేనివాఁడు లాలితుండె

లజ్జ గల్గువానిలాభంబు లేమయ? వి... 2513

లజ్జప్రతిమానపునకుఁ గలదు. లజ్జలేనివాఁడు మనుష్యగణము
లోఁ జేరినవాఁడు కాఁడుకాని లజ్జవలనమాత్రము లాభము
లేదని నొక్కి చెప్పవచ్చును.

ఆ. అల్పుఁ డైనవాని కధికార మబ్బెనా

దొడ్డ కొంచె మనక తూల బలుకు

చెప్పుకొఱకు కుక్క చెఱకునే మెఱుఁగురా?వి.

అల్పునకు అధికార మిచ్చినచో మంచిచెడ్డలను విచా
రింపఁబూనక పెద్దల తూలనాడఁ బూనును. చెప్పురుచిమరఁ
గిననీచపుజంతువగుకుక్కచెఱకునందుఁ గలమాధుర్యముగ్రహింప
లేదుగదా!

ఆ. అల్లుని కగుమృతికి నాత్మ జింతించును

తనయుమృతికి తాను తల్లడిల్లు

పుణ్యపురుషు మృతియు భూమికి మృతియగు.వి

లోకులు సామాన్యముగా- అల్లుఁడు గలించిన లోలోన
జింతింతురు. తమగర్భవాసమునఁ బుట్టినకొడుకు గలించినచో

తల్లడిల్లుదును. ఉత్తముఁడు గతించిన దలిదండ్రులేగాదులోక
మంతయుఁ దల్లడిల్లును.

ఆ. ఇంగలంబుతోడ నిల నల్పుతోడను
పరునియాలితోడ పతితుతోడ
సరసమాడు పెల్ల చావుకు మూలము, వి...
నిష్పతో నీచునితో పరస్తీతో పాపాత్మలతో సరస
మాడుట యంతయును తన చావునకే మూలమని యెఱుంగ
వలయును.

క. ఇచ్చకము భువి నవశ్యము
కుచ్చిత మిహలోకనింద కోవిదునకు నీ
తచ్చననె హాని వచ్చును
మచ్చరమే తన్ను జెఱచు మహిలో వేమా!

ఇచ్చకములాడుట కుచ్చితముగావర్తించుట ఇతరులనిందిం
చుట లోనగునవి యెంత తేలిసినవానికేని యపాయకరము.
మచ్చరము ఎంతవానికేని ప్రాణహానికరము.

ఆ. ఇహమునందు బాధ లెన్నైన బడవచ్చు
యమునిబాధ లేక యమరవలెను
పరునిబాధ లేక బ్రతుకుఁడు నరులార, వి...

ఇహలోకమునందు ఎంతటికష్టములనైన ననుభవింపవచ్చును
గాని యమలోకకష్టము అసహ్యములై యుండును. కాన యముని
బాటినీ పడకుండ బ్రదుకవలెను.

ఆ. ఈగతల విషంబ దిముడదు నీలోన
తేలు తోకవిషము తెంపుఁ జూపు
పాముకోఁజివిషము పట్టి చంపును గదా. వి...

ఈగతలలోవిషముగలదు. అదిలోని కేగినవాంతులుగలుగును.
తేలుకొండిలోని విషము చాల బాధపెట్టును. పాము కోఁజిలోని
విషము ప్రాణము దీయును కాన విషమునుండి బయటపడుము.

ఆ. ఈగ తేనెరుచికి నింపుగాఁ జచ్చును
ఓగు కామరుచికి నొదిగి చచ్చు
త్యాగి గానివాని ధర్త మడిగినఁ జచ్చు, వి...

ఈగ తేనె కానపడి దానిలోఁబడి చనిపోవుచున్నది. అవి
వేకి చెలువల చక్కఁదనముజూచి 'కామమునఁ గన్నుగానక
చనిపోవుచున్నాఁడు. లోభిని ద్రవ్యమడిగినంతన ప్రాణములను
గోలుపోవుచున్నాఁడు.

ఆ. ఉక్కుచూర్ణము దిన నుడుగును కష్టంబు
లుక్కుచూర్ణము దిన నుడుగు ఊయము
నుక్కుచూర్ణము దిన నుడుగును కర్తముల్, వి.

ఉక్కుచూర్ణము తినుటవలన ఊయసమస్తకష్టములును కర్త
ములును తొలగి సుఖింపఁగలుగును.

ఆ. ఊపి రున్నయపుడె యుపదేశ మందుము
రూపుమాయు నెపుడొ రూఢిగాను
బాపడై ననేమి బడబాగ్ని మ్రింగునా? వి...

ప్రాణమున్నప్పుడే పరమునకై పాటుపడి కృతార్థుఁడవు కమ్ము.
ప్రాణమెపుడోపోవును. నీవుబ్రాహ్మణుఁడ వని నిన్నుమృత్యుదేవత
యెన్నఁటికి విడువదు.

ఆ. ఋణము పెంచి నరుని హీనుగా నొనరించి
విడుచుతండ్రివై రివీరుఁ డరయ
అలవిగానియట్టి యాలును నట్టులే, వి...2523

ఋణములుచేసి కుటుంబమును జీక్ష్మలపాలుచేసిన తండ్రి
కొమారునకు విరోధివంటివాఁడు. తన్ను మించినభార్యయు
మగనికిఁ గూడ నటులే శత్రువని యెఱుంగనగును.

ఆ. ఎంచి యెంచి పూజ లెన్ని సేసిన నేమి
భక్తిలేని పూజ ఫలములేదు
కాన పూజ సేయఁ గారణ మెఱుఁగుఁడీ, వి...

ఎన్నివిధములగు పూజలను చేసినను భక్తిలేనిచో నవియన్ని
యును నిష్ప్రయోజనములు. పూజకు భక్తియే కారణమనునది
గమనింపఁదగినయంశము.

ఆ. ఎఱుక లేనిదొరల నెన్నాళ్లు కొలిచిన
బ్రదుకులేదు వట్టిభ్రాంతికాని
గొడ్డుటావు పాలు గోకిన చేపునా? వి...2525

విజ్ఞానములేని ప్రభువులను ఎన్ని దినములుకొలిచినను వ్యర్థమే
యగును. గొడ్డుపోయినఆవు గంగడోలునెంతగోకినను బాలు
చేపదుగదా.

క. ఏగుణముల నాపదలగు

నాగుణము లడంప వలయు నాసక్తుండై
ఏగుణములు మే లొనరుచు

నాగుణముల ననుసరించి యలరుము వేమా!

మానవున కెట్టిగుణము లాపదల గలుగఁజేయునో యట్టి
గుణములు తప్పక విసర్జింప వలయును. ఏగుణములు మేలు సమ
కూర్చునో వాని ననుసరించి కాలము గడుపవలయును.

ఆ. ఐకమత్య మెన్న నాల్గలకు వాసి

మగని బుద్ధు లెల్ల మగువ నేర్చు

దానిరక్షణంబె వానిరక్షణ మగు, వి... 2527

దంపతులకైకమత్యమే మేలు నిచ్చును. అద్దాని రక్షించు
కొనుటయే వారి కాత్మరక్షణ మనఁదగును. ఐకమత్యమున్నచో
భర్తృసుగుణముల నన్నిటి భార్యనేర్చుకొన వీలగును.

ఆ. ఐకమత్య మొక్క టావశ్యకం బెప్పు

దానిబలిమి నెంత యైనఁ గూడు

గడ్డివెంటఁ బెట్టి కట్టరా వనుంగు? వి... 2528

ఐకమత్యము ముఖ్యములగువానిలో నొకటి. దానివలన
నెంతపనియైనను సుసాధ్యమగును. గడ్డిపఱకలు తోడైనచో
నేనుంగును సైతము కట్టివేయుటలేదా!

ఆ. ఐదువ్రేళ్ల బలిమి హస్తంబు పనిఁ జేయు

నం దొకటియు వీడ బొందిక చెడు

స్వీయుఁ డొకఁడు విడిన చెడుఁగదా పనిబల్కి,వి.

ఐదు వ్రేళ్ల సహాయమున్న గాని హస్తము పనిచేయఁజాలదు
అందొకటివిడిచిపోయినచో హస్తము తన పనిచేయలేదు. అటులే
తనవాడొకఁడు తను విడచెనేని కార్యములన్నియుఁ జేడును.

ఆ. ఐనవారలంచు నాపు లటంచును

బందుగులను నమ్మ పాడిగాదు

తనకు నైనవాఁడు తా నొకఁడే యగు,వి...

ఆపులని అయినవారలని బందుగులని నమ్మకుము. ఎవనికీ
వాడొకఁడే ఆపుఁడగును. ఆపత్కాలమునఁ దనకుఁదానొకఁడే
యగును. అపు డీబందుగులు తోడుపడరు.

ఆ. ఔరసుండె నీకు వారిసుం డగుఁ గాక

వేశ్యయందుఁ బుట్టు వెధవకొడుకు

నీవు పోయినపుడు నీరైన వదలునా?వి...2531

ఔరసుఁడు వారసగుగాని తొత్తుకొడుకు వారసుఁడుగాఁడు.
తొత్తుకొడుకు పెట్టినంతవఱకుఁ దినును గాని యావలఁ జేరెడు
నీరైన వదలఁడు.

క. కనరానిది పరవంచన .

వినరానిది గురునినింద విని కనియును తా

ననరానిది పెద్దలమతి

మనరానిది మానహాని మహిలో వేమా. 2532

పరులపంచెంపవలయునని యనుకొను నెడ వినుటయుఁదప్ప.
గురునింద చెవిని జొరనిచ్చుట దోషము. పెద్దలనడవడి నాక్షేపిం

చుట కలుషము. మానహాని సంభవించిన పిదప జీవించుటకంటె నీచములేదు.

క. కఱకంఠునికోపమువలె

వరగౌతముశాపమట్టు వర్జింపంగాఁ

జిరకష్టజీవులై తగు

నరులును మది నొచ్చి తిట్ట నాశమె వేమా !

ఈశునికోపమువలెను గౌతమునీ శాపమువలెను కష్టజీవులు సంతాపము నొంది తిట్టినచో ఆతిట్టు కులమునుగూడనశింపఁ జేయును.

ఆ. కల్ల నిజము రెండు కఱకంఠుఁ డెఱుఁగును

నీరు పల్లమెఱుఁగు నిజముగాను

తనయునిజన్మంబు తల్లి తా నెఱుఁగును, వి...

సత్యాసత్యముల నీశుఁడును మెట్టపల్లములను నీరును ఎఱుఁగును. తనకుమారుని జన్మక్రమము తల్లియెఱుఁగును. ఇతరులెటు లెఱుంగఁగలరు?

ఆ. ఖగములందు చూడఁగా ముచ్చటగ నుండు

తెగలు గన్న నైన తేటపడదె

దేవు డీనిసొగసు దేబె నీకేలరా? వి... 2535

పక్షులకు దైవము జక్కని యీకెలు అందమగునాకారము నొసంగియున్నాఁడు. వానిలోఁ బెక్కుతెగలున్నను వేనికవియే మనోహరముగానున్నవి. అటులే దేవుఁడు మనుజులకాకారము

ప్రసాదించియున్నాఁడు. దేవుఁడీయనియందము తెచ్చిపెట్టు
కొనవచ్చునా ?

ఆ. ఖలులతోడిపొందు కలుషంబు గలిగించు

మాన దెంత మేటిమానికై న

వానిచేరఁదీయ వలవదు చెడుదువు, వి...

దుష్టులతోడిసహవాసము ఎంతటివారికైనను కీడును గలిగిం
చును. దుస్సహవాసమువలన ముచులకైనఁజెట్టలు తప్పవు. కావున
నెన్నఁటికి నీ మని జేరఁదీసి చెడకుము.

ఆ. చిక్కియున్న వేళ సింహంబు నైనను

బక్కకుక్క యైన బాధసేయు

బలిమి లేనివేళ సంతముల్ చెల్లవు, వి...2537

కాలముచాలనిచో నెంతటి బలవంతులనైనను అల్పులు
బాధించెదరు. చిక్కి కృశించియున్నచో సింహమును గుక్క
స్త్రేతము పీడించుటకు మొదలుపెట్టును.

ఆ. చెప్పలోనిరాయి చెవిలోనిజోరీగ

కంటిలోనినలుసు కాలిముల్లు

ఇంటిలోనిపోరు ఇంతంతకాదయా, వి...2538

చెప్పలోనిరాయి చెవిలో దూరిన జోరీగ కంటిలోఁ బడిన
నలుసు కాలిలో విరిగినముల్లులు చిన్నదైనను గొప్పకష్టమును
గల్గించును. పీనిబాధకు మితియేలేదు.

ఆ. చక్కదనము లేల సంపద లేలను

విద్య లేల భూమి విరివి యేల

పుత్రపదవికన్నఁ బుట్టునె పదవులు? వి...2539

పుత్రసంపదకంటెను పరలోకముల నీయఁగలసంపద లిత
రము లేవియును లేవు. చక్కదనము, సంపద, విద్య, భూమి
మొదలగువానికంటెఁ బుత్రసంపదయే గొప్పది.

ఆ. చదివినతనికన్న చాకలియే మేలు

కులము వేల్పుకన్న కుక్క మేలు

సకలసురలకన్న జారభామిని మేలు, వి...2540

అవివేకియై చదువుకొనియు నుపయోగములేనివానికంటెఁ
జదువుకొనని చాకలి మేలు. మ్రొక్కినఫలములేని కులదైవతముల
కంటె నిల్లుకాచుకుక్క మేలు. మోక్షము ప్రసాదింపనివేల్పుల
కంటెఁ గామముదీర్చు జారకాంతయే యుత్తమురాలు.

ఆ. జంత్రమంత్రమహిమ జాతవేదుఁ డెఱుంగు

మంత్రవాది యెఱుగు చంత్రమహిమ

తింత్రిణీకమహిమ తినువాఁ డెఱుంగు, వి...

యంత్రములయొక్కయు మంత్రములయొక్కయు మహిమ
యగ్నిహోత్రుఁ డెఱుంగును. తంత్రముల మహిమ మంత్ర
శాస్త్రవేత్త యెఱుంగును. చింతపండురుచి యటులే తినువా
నికిఁ దెలియును.

ఆ. జీవితొలఁగనపుడె జీవనౌషధమిచ్చి

జీవి నిలుపవలయుఁ జీవనముగ

జీవి తొలగెనేని జీవనౌషధ మేల? వి...2542

ప్రాణము పోకముందు వైద్యుఁడగువాఁడు జీవనౌషధముల

నొసంగి రోగికి నేవచేయవలయును. ప్రాణము పోయినపిదప
నౌషధములన్నియు నిష్ఫలములు గావున నుండె జాగ్రత్త
పడుట యుక్తము.

ఆ. జన్మములను మఱియు జన్మియల ననేక
ముల నొనర్చి యున్న ఫలము గాన
రాక యుండునీతి లేకున్న మాత్రాన? వి...2543
ఎన్నివిధములగు యజ్ఞాదులను జేసియున్నను నీతిలేకున్నచో
నన్నియు నిష్ఫలములు.

ఆ. ఝషము నీరువెడల జచ్చుటే సిద్ధము
నీట నుండె నేని నిక్కిపడును
అండ తొలఁగునెడల నందఱుని యట్లై, వి...
చేప నీటిలో నున్నంతవఱ కెగిరియెగిరిపడును. బయటికి
వచ్చినచోఁ జచ్చును. అటులే మానవుఁడు అండగలిగియున్న
వఱ కెగిరిపడును. పిదప వానిగతి నెలుపఁబవితేదు.

ఆ. డీకొనంగఁ దగదు డెంద మెఱుంగక
యడుగవచ్చి కొంత యనిన వాని
చెప్పునంత వినియు మెప్పుగా బలుకుమీ, వి.
ఎదటివానితోఁ దగవులాడుట యెన్నఁటికిఁ దగదు. వాఁ డే
విషయమునేని యడుగవచ్చినయెడల నడుగుట పూర్తియగు
దనుక విని పిదప నెమ్మదిగా జవాబు చెప్పట యుక్తము.

ఆ. తగవు తీర్చువేళ ధర్మంబు దప్పిన.
మానవుండు ముక్తి మానియుండు

ధర్మమునె పలికిన దైవంబు తోడగు, వి...

తగవును తీర్చునవుడు ధర్మమును దప్పిన మనుజునకు ముక్తి దొరకదు. ధర్మముచెప్పి ప్రజాద్వేషియైనచో నట్టివానికి దైవము తోడై సహాయముచేయును.

ఆ. తగినకులజుడైన తనయెత్తుధనమైన
పరపురుషుని నేల పట్ట నిచ్చు
పరమసాధ్వీచూడ నొరుల నంటదు సుమా !వి.

గొప్పకులమువాడైనను, తనయెత్తు ద్రవ్యముపోసినను, పతి వ్రత పరపురుషుని కనులందేరియైనచూడదు. పరుల నంటదు. అంటుకొననీయదు. ఇది యుక్తమకాంతల లక్షణము.

ఆ. తండ్రిమాటలు విని తల్లిని దెగటార్చి
పరశురాముఁ డేమి ఫలము గనెను
నిలువ నీడ లేక కులగిరిఁ జేరఁడా ? వి...2548

తండ్రిమాటలనువిని తల్లికి ద్రోహము చేయరాదు. చేసిన పరశురామునకు నిలువనీడలేక మహేంద్రగిరికిఁ దపముచేసి కొనుటకై పోయెనుగదా!

ఆ తనయుఁ డెవ్వఁడైన తనతండ్రికంటెను
పేరుతెచ్చునట్టి పెద్దయైన
జనకు హీను జేయ సాహసించినఁ జేటు
మూఁడు నిహపరముల మొనసివేమ ! 2549

కొమారుఁడు గొప్పవాడైనను తండ్రికంటె నుత్తమోత్త

ముఁడైనను తండ్రినిమాత్ర మవమానింపరాదు. అట్టికుమారునకు
ఇహమునఁ బరమున దుర్గతి కలుగును.

ఆ. తన్ను గన్నయట్టి తల్లివంటిది సుమ్ము
అన్యకాంత న్యాయ మరసిచూడ
కన్నదానిజనులు కానంగలేరయా ? వి...2550
పరస్తీ తనకు మాతృసమాన. ఇట్టిదని అందఱు నెఱిం
గియే యున్నను ప్రవర్తనలలో గానలేరు.

ఆ. తప్పుపలుకు పలికి తాటోటు జేసిన
కూడియున్న లక్ష్మీ క్రుంగిపోవు
నోటికుండ నీళ్లు నొనరఁగా నిల్చునా ? వి...
అసత్యము లాడెడువానియింట నెన్నఁటికి లక్ష్మీ నిలువదు.
ఁటికికుండలొ సీరుపోసినయెడల నిలువవుగదా?

ఆ. తరుణి పుణ్యవతిగ వరుని పట్టియె యగు
పాపిని యగుమగని ప్రాపువలన
భర్తవర్తనంబె పడఁతులయం దుండు, వి...2552
మగనిని బట్టియే స్త్రీ పతివ్రత యగుచున్నది. మగనిని
బట్టియే స్త్రీ అంకుటాలగుచున్నది. ఆఁడుదానిమంచినడపడికి
చెడునడపడికి మగనినడపడియె ప్రధానహేతువని యెఱుంగ
నగును.

ఆ. తల్లిదండ్రులందు దారిద్ర్యయుతులందు
నమ్మిన నిరుపేదనరులయందు
ప్రభులయందుఁ జూడ భయభక్తు లుంచుము, వి

తల్లితండ్రులయందును, నిరుపేదలయందును, దన్ను నమ్మిన
బీదవారియందును, రాజులయందును భయభక్తులనుంచుట
శ్రేయస్కరము.

ఆ. దశముకొని యొకపు దారిద్ర్య మేర్పడ
హీనకార్యములు సహించి చేయ
బరువు మాయునింతె ఫలమింత చిక్కదు, వి.

దారిద్ర్యమునకు లొంగినవా రేపనులఁ జేయరాదు. చేసి
నచో ఫలము కొంచెమేని లేకయుండును; దరిద్రావస్థలోఁజేసిన
పనులు కష్టములచేటేగాని ఫలప్రదములు గావు.

ఆ. దానధర్తములను దయయు సత్యము నీతి
వినయధైర్యశౌర్యవితరణములు
రాజుపాలిటికివి రాజయోగంబులు, వి... 2555

త్యాగముచేయుట, ధర్తమునొనరించుట, దయ, సత్యము,
నీతి, వినయము తెగువ, పరాక్రమము, దానము లొనగు
నుత్తమధర్తములు. రాజుల కవశ్యము ఆచరణీయములు. ఇవి
రాజులకు రాజయోగమువంటివి.

ఆ. దొంగతనము అంకు దొరసియుండు జగతి
అంకులాడి కింట శంకపుట్టు
దొంగకన్న తేవెలుంగొప్పకానట్టు, వి... 2556

దొంగతనమునకు అంకుతనమునకు సంబంధము మిక్కిలి
దగ్గరగా నుండును. దొంగవానికి వెన్నెల రుచించనివిధముగా

ఱంకుదానికిగూడఁ గాపురము రుచించదుగాన నీయిదువు రొక
తెగవారు.

ఆ. దొంగమాటలాడ దొరుకునె మోక్షము

చేతగానిపలుకు చేటుదెచ్చు

గురువుపద్దు గాదు గుణహైన్య మది యగు,వి.

గురువులమని చెప్పుకొనువారు దొంగమాటలాడిన ఫలము
లేదు. దాన మోక్షమును కలుగదు. ఇదియెన్నఁటికి గురునిలక్ష
ణముగాదు. గాన కపటగురువు లీగుణహీనతఁ దొలంగించు
కొనుట యుక్తము.

ఆ. దొమ్మతెగులుచేత దూలినగేదెకు

వాతవేయ బ్రదికి వచ్చెనేని

ప్రాతయెనుముపాలు రోతనవచ్చునా? వి...

దొమ్మ తగిలిన గేదె వాతవేసినఁ బ్రదుకునేని గ్రాహ్యమే
గాని పరిత్యాజ్యము గాదు. దానిపాలుగూడ నటులే గ్రాహ్య
ములు గాని తాజ్యములుగావు.

ఆ. ద్విజకులంబునందు తేజరిల్లుచుఁ బుట్టి

తాఁ దరించి యెరుల దాఁటఁ జేయ

లేనియాతఁ డున్న లేకున్ననొక్కటే, వి...

బ్రాహ్మణవంశమునందు పుట్టి తాను తరించి పరులనుతరింపఁ
జేయలేనివాఁ డున్నను పోయినను నొక్కటే యగును.

ఆ. ద్విజుల భేదపెట్టి తిట్టఁ దొడఁగువాఁడు

మృతిని బొంది తాను వెతలఁ బడఁగ

గాలుదరినిజేరుఁ గడ తేఱలేడయా, వి...2560

అకారణముగ బ్రహ్మజులగువారిని దూషించుచు వారినిభేద
పఱచువారు చచ్చి నానావస్థలకు లోనై తుదకు యమలోక
మునఁజేరి యెన్నటికిఁ గడతేఱలేకపోవుదురు.

ఆ. దోసకారియైన దూసరికాడైన
పతితుడైన వేదబాహ్యుడైన
వట్టిలేనిపేదవాని కీదగు నీవి, వి... 2561

దోసములు చేయువాడైనచుతగవులమారియైనను కులహీనుఁ
డైనను వేదాచార దూరుడైనను బీదవాడైనచో వారిలోప
ములను బాటింపక దాశతోఁచినంత వాని కొసంగుట ధర్మము.

క. నందనుఁడు పెరిగి పెద్దల
కందఱకు విధేయుఁడైన నానందమగున్
పొందిక చెడి సత్పురుషుల
నిందను బడఁ జింత కలుగు నిక్కము వేమా!

తండ్రికి దనకుమారుఁడు పెఱిగి పెద్దవాడై నలుగురకుఁ
దలలో నాలుకవలె నున్నచో గలుగునానందమునకు మేరలేదు.
తగవు మాలి నలుగురిలో సిందాపాత్రుడగుచో గలుగువిచార
మునకు నటులే మేరయుండదు.

క. నలుగురుగలచోటను దా
దల మాపుచు మెలఁగుచుండి ధన్యత గనఁగాఁ
దలఁచెడియాతఁడు నిచ్చలు
గలమాటలె పలుకుచుండఁగా దగు వేమా!

వర్తించినచో తీరును. త్రిగుణము లుడిగిన ముక్తిసాధ్య మగును.

ఆ. పట్టి విడువరాదు పదిలక్షలకునైన
బెట్టి దెప్పరాదు పేదకైన
వెట్టి గొలువరాదు విభుఁ డెట్టిఘనుఁడైన, వి...

ఎంతలాభము పచ్చిననుసరే అభయహస్తమొసంగి చేపట్టిన వానిని విడువరాదు. నిరుపేదకైనను బెట్టి దెప్పరాదు. ఎంత ప్రభువు నైనను నీచుఁడైనచోఁ గొలువరాదు.

తే. పటుతరంబుగ తనయాత్మభావమంది
నిటలదుర్గముపై నున్ననియతిమీఱి
ఘటము నుఱచినవాఁడు పా ఘనుఁడు నుమ్మి
కుటిలకర్తుల కిది యెట్టు కూడు వేమ! 2571

నిశ్చలహృదయుఁడై హృదయమునందు ధ్యానించుచు తలంపును నిటలమున హత్తించి తన్నుతానుమఱచి సమాధిలోనుండు వాఁడై యుత్తముఁడు. పాపాత్ములకిది యెన్నఁటికి సాధ్యము కాదు.

ఆ. పడుచు నిచ్చినతని బత్తె మిచ్చినవానిఁ
గడుపు చల్లఁజేసి ఘనత నిడుచు
నడుస నేర నతఁడు నాలిముచ్చే గదా! వి...

కన్యకనిచ్చువానిని అన్నము పెట్టినవానిని ఎల్లప్పుడును గౌరవించుచునే యుండవలయును. అటుల గౌరవింపనివాఁడు మిగులఁ బాపాత్ముఁడనఁదగును.

ఆ. పతకమందు నొప్పు బలురత్నముల పెంపు
బంగరందు గూర్పబరువు గనును
గాని యితరలోహ మైనహీనముకాదె, వి...
రత్నముల యందముకాంతి బంగరుపతకములొక జెక్క
బడినపుడె తెలియును, ఇతరలోహములలోకెక్కినవానికున్న
కాంతియును సజ్జనదుర్జనసాంగత్యము లిట్టివి.

ఆ. పత్తనములఁ గలరు ప్రాధాంగనలు వారు
పల్లెలందు నిలిచి బ్రదుకఁ గలరె
సుఖము పరమదారి శోభింపఁ జాలరు, వి...
పట్టణముల నేర్పుగల చెలువలు చాలమంది గలరు. వారిని
బల్లెలలోనుంచినచో బ్రతుకఁజాలరు. అటులే సుఖము నపేక్షిం
చువారు మోక్షమును బడయుట కెన్నఁటికిఁ బనికిరాదు.

ఆ. పంది పిల్ల లీను పదునైదు నొకటిని
కుంజరంబ దీను కొదమ నొకటి
నుత్తమపురుషుఁ డటు లొక్కఁడుచాలఁడా?వి.
ఉత్తమగుణములను గలుగుకొమరు నొక్కని గనుటయే
బహుసంతానముఁగనుటకన్న నుత్తమము. పందిపదునైదుపిల్లలఁ
బెట్టుచున్నది. ఫలమేమి? ఏనుఁగు ఒకకొదమనే పెట్టుచున్నది.
చూడుము.

ఆ. పదుగురాడు మాట పాటియై ధరఁ జెల్లు
ఒక్కఁడాడుమాట యెక్క దెందు
ఊరకుండ వానికూ రెల్ల నోపదు, వి... 2576

ఒకఁడు మంచిచెప్పినను చెడుగుచెప్పినను బాటిచేయరు.
తప్పు ఒప్పు పదిమంది యొకమాటు చెప్పినచో తలదాల్చు
చుందురు. అట్టితరుణములో మాటలాడక యూరికున్నవాఁడె
ధన్యుఁడు. వాని నెవరేమి చేయలేరు?

ఆ. పనసతొనలకన్న పంచదారలకన్న
జుంటితేనెకన్న జున్నుకన్న
చెఱకురసముకన్న చెలులమాటలు తీసి, వి...

పనసతొనలు పంచదార జుంటితేనె జున్ను మున్నగుమధుర
పదార్థములన్నిటికంటెను స్త్రీలమాటలు మిగుల మధురములుగా
నుండును.

ఆ. పప్పులేనికూడు పరుల కసహ్యమై
యప్పులేనివాఁడె యధికబలుఁడు
ముప్పులేనివాఁడు మొదటిసుజ్ఞానిరా, వి...

పప్పులేని భోజనము భోజనమేకాదు. ఒరులకు బాకిపడని
వాఁడె ధన్యుఁడు. ఐహికసంబంధములగు విషయవిర్బంధములకు
దగులఁకొననివాఁడె జ్ఞానకాలియని యెఱుంగవలయును.

ఆ. పరఁగ రాజకులులు పాలినధన మెల్ల
భటులపాలొ కవులపాలొ తలఁప
నొసర హీనజనుని ధనము దాయాదుల
పాలొ జారకాంతపాలొ వేమ!

2579

రాజులు పూడ్చినధనము భటులు కవులు మున్నగువారి

పాలు అగును. నీచులధనము దాయాదులపాల పడును. లేదా
ఊంకుటాండ్ర పాలగును గాని సుకృతమున కుపకరింపదు.

ఆ. పరులదత్త మొప్పి పాలన చేసిన
నిల స్వదత్తమునకు నినుమడియగు
నవనిపరులదత్త మపహరింపఁగ రాదు, వి...

పరులిచ్చిన ధర్మము పాలించినచో తా నిచ్చినదానికంటె
రెట్టింపుఫలము నిచ్చును. ఎన్నటికి ధర్మార్థముగా పరులొసంగిన
ద్రవ్యము నపహరింపరాదు.

ఆ. పరులమేలు చూచి పలుగాకివలె నెప్పు
వట్టినూటలాడువాఁ డధముఁడు
అట్టివాని బ్రదుకు టది యేల మంటికా, వి...

పరుల మేలున కోర్వలేనివాఁడు అధముఁడేయగును. మనుజుఁ
డితరుల శ్రేయస్సుల కానందింపవలయును. అటుకానందింపని
వాని బ్రదుకొక బ్రదుకుగాదు.

ఆ. పరులవిత్తమందు భ్రాంతిమానినయట్టి
పురుషుఁడవనిలోనఁ బుణ్యమూర్తి
పరులవిత్త మరయ పాపసంచిత మగు, వి...

పరద్రవ్యమునందు ఇచ్చ మానినవాఁడే విచారించినచో
పుణ్యమూర్తి యగును. పరులవిత్తమును సంగ్రహముచేయ నెం
చుట పాపమును మూఁటుఁగట్టుగొనుటయే.

ఆ. పలుగువాని కేల పరసమృద్ధి దలంపఁ
బలుకు వరుసవానిబలిమితప్ప

చలమువాని కేల సాత్వికధర్మము? వి... 2583

ఓరువలేనివానికిఁ బరుల యైశ్వర్యాదికములు రుచింపవు
తనగొప్పతనమునకె తా నానందించును. అటులే పట్టుదలగల్గి
తనమాటయే నెగవలయు ననువానికి శాంతగుణము గూడ
రుచింపదు.

ఆ. పలుతెఱఁగులుగాను బగ యుండుచోటుల
చిటుకు మనఁగ ప్రియముఁ జెప్పవలయు
కాల్పఁదగినకట్టై కడఁకతోమ్రొంగదా, వి...

అనేకవిధముల శత్రుత్వ మున్నను ప్రియమును మాత్రము
త్వరగా నెఱింగింపవలయును. కట్టై అగ్నిలోఁబడి రూపుమాయును.
నట్లు తగవును శాంతవాక్యములతో రూపుమాయును.

ఆ. పాడి గాదు జగతి పంచాంగములు నెప్పి
కొంచెమైన బుద్ధి నొంచ లేక
బ్రహ్మ మెఱుంగ కిట్లు పౌరోహితము జేయ, వి
బ్రహ్మము నుపాసంపక బ్రహ్మణు లీవిధమున పంచాంగమును
చెప్పుట పౌరోహిత్యము చేయుటయును మంచిది కాదు.
బ్రహ్మస్వరూప మెఱుంగుట ముఖ్యము.

ఆ. పాపరాశిఁ బుట్టి పాపంబు దెలియక
పాపబుద్ధిచేత బరఁగియుండు
భక్తి గలిగియున్న పాపంబు లేదయా, వి...

మనుజుఁడు పాపరాశిలో జనించియుఁ బాపమననేమో

తెలిసికొనక పాపబుద్ధులతో మెలగుచుండును. భక్తియున్న
చో నట్టి పాపము తెన్నటికి మానవు నావరింపజాలవు.

ఆ. పాలపక్షి శకుర ఫల మిచ్చు నందురు
పాలపక్షి కేమి ఫలము తెలియు
తనదుమేలు కీళ్లు తనతోడ నుండఁగ, వి...2587

శకునములు పాలపిట్టవలనఁ దెలియునని మూర్ఖులు భ్రాంతి
పడెదరు. పాలపిట్టకు ఆగామిఫలము లేట్లు తెలియును? తన
మంచి తనచెడుగు తనతోనుండ పక్షియెట్లు నిశ్చయించును?

ఆ. అన్న మధిక మైన నరయ మృత్యువు నిజం
బన్న మంట కున్న నాత్మనొచ్చు
చంపఁ బెంప బువ్వ చాలదా వేయేల? వి...

అన్నము మితిమీరితిన్నచో ఆజీర్ణాదికములచే మరణించు
ట నిశ్చయము. అన్నము తిననిచో ఆత్మ మిగుల ఊబింపును.
కావున మనుజుల చంపుటకు వృద్ధినిొందించుటకు అన్న
మొక్కటియే చాలును.

ఆ. అన్న మిడుటకన్న నధికదానంబుల
నెన్ని చేయనేమియెన్నబోరు
అన్న మెన్న జీవనాధార మగునయా, వి...

జీవనాధార మగుటచేత అన్నదానముకంటెను మించిన
దాన మింకొకటియు తమమైనది లేదు. ఏదానమువలనను జను
లు తృప్తిపడరు గాని యన్నదానమువలన తృప్తిపడుదురు.

ఆ. ఆరుగురుని జంపి హరిమీఁద ధ్యానంబు
నిలిపి నిశ్చయముగ నెగడి యాత్మ
గతి నెఱుంగుచుండు ఘనుఁడగు యోగిరా, వి.

అరిషడ్వర్గములను జంపి ఈశ్వరునిపై మనస్సును నిలిపి
ముక్తుఁ డగుటకై యత్నించువాఁడె ఆత్మశుద్ధిగలవాఁడు.
వాఁడె యోగియనఁదగినవాఁడు.

ఆ. ఇన్ని ఫలములందు నేఫలం బెక్కువ
అన్న ఫలముకంటె నధికమేది
కన్నది గననిది కాన్పించునారూపు, వి... 2591

పుణ్యము లన్నింటికంటె గొప్పదియు, అన్నదానఫలము
కంటె నెక్కువయైనదియు నేదియనినచో దృశ్యాదృశ్యము
లను జూపగల యాత్మజ్ఞానమే గొప్పదిగాఁ జెప్పనగును.

ఆ. ఊకయందుఁ బుట్టి యున్నది యన్నంబు
సూకునందు ఫలము మానితమగు
సోకుగాలిపట్టి శోధించుచుండురా, వి... 2592

ఊకగల ధాన్యములనుండి అన్నము లభించుచున్నది. ఫల
ములు సూకులనుండి లభించుచున్నవి. వాయువు వీచి జీవులదే
హముల శోధించుచు శుద్ధి చేయుచున్నవి.

ఆ. దానములను నన్నదానమే దొడ్డది
గానములను సామగాన మెచ్చు
ధ్యానములను శీవుని ధ్యానమే శ్రేష్ఠంబు, వి.

దానములలో నన్న దానమును గానములలో సామగానమును
ధ్యానములలో శివధ్యానమును ఉత్తమములు.

క. భయమంతయు దేహమునకె

భయ ముడిగిన నిశ్చయంబు పరమాత్మనకే

లయమంతయు జీవునకే

జయ మాత్మకు ననుచు జగతి చాటుర వేమా!

భయక్రోధాదులవలని భయములన్నియు దేహమునకె. భయ
ముడిగినచో పరమాత్మ సాక్షాత్కారమగును. దేహమునకు
నశించుట తప్పదు. ఆత్మకుఁ గడను విజయము కలుగుననుట
సత్యము.

ఆ. భారతమునఁ బలుకు పలుధర్మములయందు

సత్యనిష్ఠ మేఱిసత్యమె కద

వసుధ దాన కలుగు వన్నియ మిన్నయా, వి.

భారతములోని ధర్మము లన్నిటిలో సత్యనిష్ఠమే యుత్తమ
ధర్మ మనఁబడెను గాన దాని నవలంబింపుము. సత్యనిష్ఠవలన
వచ్చు కీర్తికి సాటిమేలేదు.

ఆ. భావ మరసి తన్ను భార్య సేవించిన

నింటికైన నగును నీశ్వరుండు

అదియు లేక బ్రదుకు టధమము భువిలోన, వి.

తనమనస్సును కనిపెట్ట భార్య యనుకూలయై తన్ను సేవిం
చినచో ఈశ్వరుండు తనకు సదా సన్నిహితుఁ డై యేయుం

దును. అదిలేని సంసారి బ్రదుకుకంటె నధమము వేటొకటి లేదు.

ఆ. భాషలాడ కున్న పరులు మెచ్చరు గాన
భాషలాడవలయు పరువుఁ జూచి
భాష పరువు తెఱఁగు పరమాత్ముఁడెఱుఁగురా.వి.
మాటలాడనిచో వ్యవహారము జరుగదు. కావున ఎంతటి
మాని యయ్యుచు వ్యవహారమునకై భాషించుచునే యుండవ
లయును. మాటల సత్యాసత్యములను బరమాత్ముఁడు చూచు
చునే యుండును.

ఆ. భూపతికృప నన్ని భూమి చెఱుచువాఁడు
ప్రజలయుసురుదాఁకి. పడును పిదప
నెగురవేయు బంతి యెందాఁక నిలుచురా, వి.
రాజుల నాశ్రయించి ప్రజలవృత్తులను దోచుకొను మంత్రి
ప్రజల యుసురుదాఁకి యెన్నఁటికైనఁ జచ్చును. ఎగురవే
సినబంతి యెన్నఁటికైన క్రిందఁబడకుండునా?

ఆ. భూమి నాది యనిన భూమి ఘక్కున నవ్వు
దానహీనుఁ జూచి ధనము నవ్వు
కదనభీతుఁ జూచి కాలుఁడు నవ్వును, వి...

అస్థిరములగు దేహములుగల యీమానవు లీభూమి నాదియ
నిన భూదేవత పరిహసించును. దానహీనుని గాంచినచో ధన
ము పరిహసించును. యుద్ధమనిన భయపడు పిటికివానిని గాం
చిన యముఁడు నవ్వును.

ఆ. భూమిపేరువల్ల పుణ్యస్థలములాయె
వెలయ రాళ్లవల్ల వేల్పులాయె
నీళ్లపేరువల్ల నిఖిలతీర్థము లాయె, వి... 2600
పుణ్యక్షేత్రములకు నుహిమ భూములనుబట్టియే యేర్పడుచు
న్నది. తాళ్లవలననే దైవత విగ్రహము లేర్పడుచున్నవి. నీళ్లవ
లననే తీర్థరాజము లేర్పడుచున్నవి. సామాన్య లిది గ్రహింపఁ
జాలరు.

ఆ. భూమిమీద పుణ్యపురుషులు లేకున్న
జగము లేల వెలుగు పగలు రాత్రి
అంత బయలుకాదె యాడకాడకుఁ జూడ, వి.

పుణ్యాత్ములు భూలోకమున నుంటవలననే సూర్యచంద్రు
లుదయించుట ఎండ వెన్నెలలుగాయుట పగలురాత్రులు కలు
గుట తటస్థించుచున్నది. లేనిచో ప్రపంచమంతయు బంగరు
బయలయ్యెడిదే!

ఆ. మగువకాలమందు మగవ కష్టిరచిన
సుతుల కాలమందు సుఖముఁజెందు
కలిమిలేము లెంత గల వెంతవారికి
బలిమిపుత్ర బలిమె బలిమి వేమ! 2602

అందుది కష్టకాలమువచ్చి తనబిడ్డలుపసివారుగానున్నపుడు
శ్రమపడినచో బిడ్డలు పెద్దవారైన పిదప ఆకష్టములన్నియుఁ
దీటిపోవును. కాన పుత్రసంపదవంటిసంపద స్త్రీకి వేటొకటి
లేదనుట సత్యము.

ఆ. మగనిమీఁద భక్తి మానకుండినకాంత
 మూఁడులోకములను ముక్తి గనును
 మగువలందఱకును మగలె దేవతలయా, వి...

మగనిపైని భక్తి గలిగినస్త్రీ ముల్లోకములను చూఱకొనఁ
 జాలును. కావున స్త్రీలకందఱకును భర్తలే దైవములు.

ఆ. మనసు దెలిసి యొకనిమాటకు బ్రతిచెప్ప
 సంతసించు నతఁడు చాలమెచ్చు
 మనసు తెలియకున్న గునియుచు నను నేదో, వి.

మనసు కనిపెట్టి పలికినచో నెంతటివారైనను సంతసిం
 తురు. ఎదటివానిమనస్సు గుర్తింపక యేదియో పలికినచో
 వారు గునిసి వ్యతిరేకింతురు.

ఆ. మనుట లెల్ల కల్ల మన సెల్ల దొంగ యిం
 కేటిప్రాణ మింక నేటిబ్రదుకు
 మాట సత్య మైన మఱిశతాయుష్యంబు, వి...

మనుట లన్నియును కల్లులు. మన స్సొకదొంగ. ఇట్టిస్థితిలో
 శతాయుష్యాదులు ఎట్లు కలుగును? మాటమాత్రము సత్యమై
 నచో శతాయుష్యము కలుగును.

ఆ. మైలకోకతోడ మాసినతలతోడ
 వొడలిముఠికితోడ నుండెనేని

అధికకులజునైన నట్టిట్లు పిలువరు, వి... 2606

ఎంత యుత్తమకులజులైనను తలమాసి యొడలుమాసి ముఠి
 కిబట్టలతోఁ బరుల నాశ్రయించినచో వానిని దప్పక గేలి

చేయుదురుగాని గౌరవింపరు. అందులకై శుభ్రముగానుండుట మంచిది.

ఆ. మాటఁ జెప్ప వినుని ఘనుజుఁడు మూర్ఖుఁడు
మాట విన్న నరుఁడు మాన్యుఁ డగును
మాట వినఁగఁ జెప్ప మానుట కూడదు, వి...

ఎదటివాఁడు చెప్పమాటలాని మంచి చెడుగులు గుర్తించి
యాలకింపనివాఁడు మూర్ఖుఁడు. మాటవిన్నవాఁడు ఉత్తముఁడు.
ఇతరులు ఉచితవిషయము వినుట లేదని న్యాయశాలి యెన్నఁ
టికిఁ దానెఱింగిన తగవు చెప్పట మానుకొనరాదు.

క. మాయిల్లని మాపొల మని

కాయము తనసొమ్మటంచు గామాతురుఁడై
మాయని పదవిని గోరక

దాయాదులపాలు చేయఁ దగదుర వేమా!

సర్వమును తాను తనది యనుమమత్వము నుంచుకొని
యనశ్వరమగు పదవినిబొంది బ్రదికినాలుగునాళ్లు విట్టివీగి మోక్షా
పేక్షమాని కడకు ఉన్నదంతయుఁ బాలివాండ్ర పాలుచేయుట
తగదు.

ఆ. మాల మాలగాఁడు మహిమిఁద నేప్రొద్దు

మాట తిరుగువాఁడె మాలగాక

వాని మాల యన్న వాఁడెపో పెనుమాల,వి.

నిజమును విచారించినచో మాలవానికంటెను మాట తిరి

గడివాడే ఎక్కుడు మాల యగుగు. కులము నూలను అంత్య
జూడనువాడే అంత్యజూడు.

ఆ. మాలవాడయినను మఱి యాత్తమీదను
మనసునిలిపెనేని మాలగాడు

మనసు నిలుపకున్న మహిమీద మాలడౌ, వి.
మాలవాడైనప్పటికిని ఆత్మధ్యానము గలిగినచో వాడు
మాల కానేరడు. అగ్రవర్ణుడు అయ్యు ఆత్మజ్ఞానశాలి
కాడేని యట్టివాడే మాలవాడగును.

ఆ. మాలవానిఁ జూచి యేల నిందింపంగ
పాటిలేనిమాట పలుకుటె గద
వానిలోనఁ బలుకువానికులం బేది ? వి...2611
పాటిలేనిమాటలఁ బల్కుచు మాల యని యేలయనెదరు?
వాడు మాలయైనచో వానిలోనివాడెవ్వడో తెలిసికొనుడు.
ఆత్మకులేని కులభేదములు మనుజులకేల ?

ఆ. ముండమోపి కేల ముత్యాలపాపట
వన్నె లెల్ల పుణ్యవతికిఁగాక
కుక్కయేపి కేల కుచ్చులపల్లంబు, వి... 2612
ముండమోపికి ముత్యములేపాపట నిరర్థకము. అట్టియలం
కారము పుణ్యకాంతకే తగును. అట్లులే కుక్కకు గుఱ్ఱము
నకుఁ గట్టదగిన కుచ్చులపల్లము గట్టుటయు నిరర్థకము.

ఆ. మేడిపండుఁ జూడ మేలిమై యుండును
పొట్ట విచ్చిచూడ పురుగు లుండు

బెరుకువాని మదిని బింక మీలాగురా, వి...

మేడిపండు బయటి కెంతయో మనోహరముగా నుండును గాని విచ్చించినయెడల లోనఁ బుగుగు లసహ్యముగానుండును. అటులే నీచుఁడు బయటికి బాగుగాఁ గానవచ్చినను లోన నెంతయో విషముండును.

ఆ. రజ్జు లాడరాదు రణభూమిలోపల

బుజ్జగింపరాదు బొంకువాని

నొజ్జతోడ వాడు లొనరంగ మానరా, వి...

రణరంగమునఁ దమలోఁ దాము తగవులాడరాదు. బొంకు వానినిచేరదీసి వానిని గౌరవింపఁదగదు. గురువులతో నెన్నఁటికి వాడు లాడరాదు. ఇవి యనర్థకములు.

ఆ. లక్ష్మీ యేలినట్టి లంకాధిపతిపురి

పిల్లక్రోధి పాజు కొల్లఁబెట్టె

కలసివచ్చువేళ ఘను లాదు రల్పులు, వి...

లక్ష్మీకి నిలయ మనఁబడిన లంకేశునంతటివానినఁగదా కూడ క్రోధులు కొల్లఁబెట్టినవి. కాల మనుకూలింపనిచో చచ్చులు ఘనులగుదురు. ఘను లల్పులగుదురు.

ఆ. వసుధ నొడ్డకేల వైద్యకార్యంబులు

గ్రుడ్డివాని కేల గునుగుపరుగు

బుడ్డవాని కేల పో కుప్పిగంతులు, వి... 2616

ఒడ్డవానికి వైద్యమును గ్రుడ్డివానికి పరుగులెత్తుటలును బుడ్డ వానికి కుప్పిగంతులు సాధ్యములుకావు.

ఆ. వావివ ర్తనలును వరుసలు మర్యాద
దప్పి నడచెనేని తగులుకీడు
వదల దప్పుడు తాకువందురఁ దప్పుడు, వి...

వావివ ర్తనలును వరుసయును మర్యాదయును తప్పినడచెడి
వాఁడు ఎప్పుడో యొకప్పుడు కీడును పొందనే పొందును. అప్పు
డేడ్చి పశ్చాత్తాపపడియు లాభములేదు.

ఆ. విద్య గలిగి యుండి వినయము లేకున్న
నైదువలకు మేలిమైనమణుల
సొమ్ము లుండి కంఠసూత్రము లేనట్లు, వి...

విద్య యున్నను వినయము లేకపోయిన పండితులపాండి
త్యము, సొమ్ములుండియు మంగళసూత్రము లేనికాంతల జీవి
తమువలె నిష్ఫలము.

క. విద్యలలోపల నీతియు
వాద్యంబులోన వీణ వరరసికులకు
హృద్యంబై విలసిల్లును
విద్యలలో బ్రహ్మవిద్య విద్యక పేమా! 2619
విద్యలలో నీతియును బ్రహ్మవిద్యయును వాద్యములలో వీణ
యును హృద్యమై విలసిల్లుచుండును.

ఆ. విశ్వనాథునందు విప్రులయందును
విభునియందు వేదవిధులయందు
భక్తిలేనివాఁడు పాపాత్ముఁ డిలలోన, వి. 2620
శివునియందును బ్రహ్మణులయందును రాజులయందును

వేదశాస్త్రములయందును భక్తిలేనివాఁడు మిగులఁ బాపాత్ముఁడు.

ఆ. వెలఁదిచక్కదనము వెఱవైన యీడును
విభునికరుణ లేమి విగతి నుండు
నీదు కరుణ లేమి నేర్పులు కొరగావు, వి...
స్త్రీకి చక్కదన మెంత యున్నను పెనిమిటికరుణలేక
ప్రకాశింపనట్లులే దేవునిదయలేక ఎట్టి నేర్పులును కొఱ
గావు. కాన దైవానుగ్రహము సంపాదించఁదగినది.

ఆ. జవ్వనంబునందు జవరాండ్రతో పొందు
గోరకుండువాఁ డి కేడ లేడు
కాని దాని గోరకయె యున్న ఘనుఁడురా, వి...
యావనమునందు జవరాండ్రపొందుగోరక యుండువాఁడే
యుత్తముఁ డనఁదగినవాఁడు. అట్టియుత్తములు మిగుల నరు
దుగానున్నారు. వారు వంద్యులు.

ఆ. జడలు దాలుచుటకు జగము 'ఛీ' యనునట్లు
నొడలు విఱచుటెల్ల యోగమెల్ల
ముక్తికాంతతోడ ముద్దాడుటకెగదా, వి...
లోనులంద అసహ్యించుకొనునటుల జడలుదాల్చుటయు
జడలు విఱచి తిరుగుటయు యోగముల నభ్యసించుటయు
మోక్షమును బొందుటకే యనుమాట సత్యము.

ఆ. తలను వ్రేలవేసి తాలిమి లేకయ
యోగి తెఱచు గనులు మూయుచుండు

జ్ఞాన మింక నెటుండు కష్టజీవికి చెప్పుమ, వి...

డాంబికులగు యోగులు లోకులను పంచింతుటకై తల
వ్రేలవైచి కనులఁ దెఱచుచు మూయుచు ద్రవ్యసంగ్రహపరా
యణులై యుందురు. ఇట్టివారికి జ్ఞానముకలుగుననుట కల్గ.

ఆ. కసవు నేటి తినెడుససరముఁ దినువాని

మాల యంద్రుగాదె మహిని నరులు

పట్టి కోడిఁ దిన్న భాప లటందురా? వి...

కసవుతిని క్షీరములొసంగి మనుజుల కుపకరించు పశువులను
దినువానిని మాలవాఁడని ప్రజ లాడుచున్నారు. తృణాభ్యాస్య
ములు దినుకోడిని తినువానిని బ్రాహ్మణుఁ డని యనుట యుక్త
మగునా? (బ్రాహ్మణునకు మాంసభక్షణము యుక్తముకాదని
భావము.)

ఆ. కాననంబుఁ జేరి కడుశ్రమ నొందిన

నానలుండు రాజ్యమందె మరల

కష్టములకు నోర్వఁగల్గును సుఖములు, వి...

అడవులఁ బడి యిడుమలఁ బడినందున నలుండు చివరకు
రాజ్యము నొందెను. కావున కష్టముల నోర్చుకొనిన సుఖములు
కలుగును. కష్టము లొందనిది సుఖము లబ్ధివు.

ఆ. కాలకంఠ నెదిరి ఘనముగాఁ బోరిన

నర్జునునకు వశము కర్జుమైన

పాశుపతము గలిగె పగతుర దునుమాడ,వి...

కాలకంఠ నెదిర్చి పోరినయర్జునునకు పాశుపతము లభిం

చెను. కావున పోరుటకైనను గొప్పవానితోడనే యత్నింపవలయును. అపుడు శ్రమ ఫలమునకు వచ్చును.

ఆ. కావిబట్టఁ గట్టి ఘనయోగివలె నుండి
వెలయ రాత్రి గాఁగ విడిచిపెట్టి
తోడరి తిరుగువాఁడుదొరకోలుసన్నాన్యసి,వి...

కావిబట్టలు గట్టికొని యుండి పగలంతయు డంబముగాఁ దిరిగి రాత్రి కాఁగానే విడిచివేసి మేలిదుస్తులతో తిరుగుచుండెడివాఁడు దొర్భాగ్యపుసన్నాన్యసి యగును.

ఆ. కావుకావు మంచు కరుణకై యేడ్చెడి
శిశువు చేరఁ దీసి చిత్త మలర
పాల నిచ్చునట్టి పడఁతి పుణ్యాత్మరా, వి...2629

ఎదటబిడ్డ పాలులేక కావు కావని యేడ్చుచున్నపుడు. చేరఁ తోయి బిడ్డకుఁ దనివిదీరునటుల మనస్ఫూర్తిగాఁ బాలాసంగు స్త్రీ రత్నమును పుణ్యాత్మరాలని ప్రశంసింపవలయును.

ఆ. కాశినీళ్లు మోసి కాళ్ళు మొగము వాచి
యెందు సుఖము లేక నెండి యుండి
చచ్చి వెనుక ముక్తి సాధింపగలరొకో! వి...

కాశిగంగయని నీళ్ళను మోసిమోసి బుజములు పుండ్లుపడి చచ్చినపిమ్మట ముక్తిని సాధింపఁగలరో లేరో కావున ముందు గనే ముక్తికై యత్నింపవలయును.

ఆ. కాశియాత్రఁ జేసి గాసినొందఁగ నేల
రోయుగుణవికారరూప మడఁచు

మోసపోక యెటుకమూలంబు గనుచుండు, వి.

తీర్థయాత్రలకని కాశిరామేశ్వరములకని నానావస్థలనొంద
వలసిన యవసరములేదు. త్రిగుణముల వికారమునడంచి యజ్ఞా
నములలోగాక బ్రహ్మస్వరూపమును గనువాఁడు ధన్యుఁడు.

ఆ. కుండ పగిలె నేని క్రొత్తది గొనవచ్చు
భూతలంబునందు పొందుగాను

కూలఁబడిననరుఁడు కుదురుట యరుదయా, వి.

కుండపగిలిపోయినచోఁ గ్రొత్తకుండఁగొని కుండలేనిలోటు
తీర్చుకొనవచ్చునుగాని యింటికైనమగవాఁడు చనిపోయినచో
నాలోపము నేవిధముగనైన సవరింప శక్యముకాదు.

ఆ. కొంపలోన మఱుఁగు కోకలోన మఱుఁగు

కన్నతల్లిమఱుఁగు కడుపుమఱుఁగు

ఇన్నిమఱుఁగు లందు నీశుఁడు మఱుఁగురా, వి.

ప్రపంచమంతయును మఱుఁగులతో నిండియున్నది. ఇంటి
లోని గుట్టు మఱుఁగు, పలువలోని యవయవము మఱుఁగు,
మాతృగర్భము మఱుఁగు, కుక్షి మఱుఁగు ఇన్ని మఱుఁగులు
మానవవిషయములోనుండ నిక్క బరమాత్ముఁడు మఱుఁగనుటలో
నాశ్చర్యమేయున్నది.

ఆ. గంగ స్నానమాడి ఘను లైనవారెల్ల

భంగపడిరి పెక్కుబాధ లంది

గంగనీటికన్న గయతీర్థముల కన్న

నెన్న పేముతీర్థ మెచ్చు వేమ!

గంగాస్నానముచేసిన భవబంధములనుండి ముక్తులము గా
వచ్చునని తలంచినవారందఱు రోగాదులచే నానావస్థల పడు
చున్నారు. అట్టివారికి గంగా గయాతీర్థములకంటె వేపచెట్టు
ద్రవమే ఆరోగ్యకరము.

ఆ. గురునిసేవఁ జేసి గురితోడ భుజియింప
వలె నటంచు నరులు వాంఛదీఱఁ
బలుకుచుంద్రు గాని భావంబు గానరు, వి...

గురుని సేవించి లక్ష్యముతో నతనిపంక్తిని భోజనము చేయ
వలయునందురే కాని యందలి యంతరార్థమును కనలేరు.
గురునివద్ద విజ్ఞానమొందుట యన్నిటికంటె ముఖ్యము.

ఆ. గొడ్డుటావుఁ బిదుకఁ గుండఁ జేకొని పోవ
పండులూడఁ దన్ను బాల నియదు
లోభివాని నడుగ లాభంబు లేదయా, వి ...

గొడ్డుటావు బిదికిన పాలులేక పైఁగా పండ్లుండదన్నినట్లు
లనే లోభి నడిగినచు ప్రయోజనము లేకపోవును.

ఆ. చిన్న నాటినుండి చేసినకర్తంబు
పిన్న పెద్దలకును బెరిగి వచ్చు
మంటి మింటి నడుమ మది నిల్పి చూడరా, వి.

బాల్యమునుండి చేసినకర్త మెంతవారికి అయినను అనుభవ
మునకు రాకమానదు. దానినుండి విముక్తి కాఁ దలంచితివేని
భూమ్యాకాశములు నిండియున్న జ్యోతిర్మూర్తిని దర్శింప
యత్నింపుము.

ఆ. చీము గారుపంట చెదలుపట్టెడియింట
 బురుగుముట్టుగుంట బుసులకంట
 బిడ్డచీకుచంట బిగి యండ నేర్చునా? వి...

చీముగారుచున్న దంతములకును చెదలుపట్టియున్న యింటికి
 పురుగులతోనిండియున్న కొలనునకూపుసియోడుచున్న కంటికి
 బిడ్డపాలు చీకుచున్న చన్నుగవకు బిగిత మించుకయేని యుం
 డఁజాలదు.

ఆ. చదువుఁ జదువకున్న సౌఖ్యంబులును లేవు
 చదువుఁ జదివెనేని సరసుఁ డగును
 చదువు మర్త మెఱిఁగి చదువఁగఁజూడుము, వి.
 చదువు నేర్వకున్న మానవున కెట్టిసౌఖ్యము లభింపఁజాలదు.
 చదువుకొన్నవాఁడే సరిసుఁడు. చదువుకొనువాఁడు విద్యలలోని
 మర్తము గ్రహించుటకుఁ జదువవలయును గాని వృథా పఠన
 మొనర్పఁదగదు.

ఆ. ఛత్రమున్నఁ దగిన ఛాయ యేర్పడియుండు
 శాస్త్రమెఱుఁగఁదగిన జ్ఞాన మొదవు
 నబ్బయున్న వాని కండయున్నట్టులే, వి....2640
 తండ్రిగలవాని కండయున్నటుల ఛత్రమున్నవానికి నీడ
 లభించునటుల, శాస్త్రపరిచయముగలవానికి జ్ఞానముకలిగి తీరు
 ననుట సత్యము.

ఆ. తావు తెలిసినతడు తావీలు వెంబడి
 ఏవిధమునైన నిరవు సేరు

భావ మెటుంగకున్న పర మెటుంగుట యెట్లు?వి.

స్థానము నెఱింగియున్నచో ఎఱ్ఱైనను ఇట్లు చేరఁగలుగు
నట్లే భావ ముండినచో పరేశ్వరు నెట్లయినను పొందగలఁడు.
గాన సద్భావము సాధకున కావశ్యము.

ఆ. తావు తప్పకుండ తనమనంబున నిల్చి

తావుఁ జేరునట్లు తంత్రపఱిచి

తాను దావుఁ జేర తావుఁ దా నేకమకా, వి...

హృదయమును విషయాదులపైకిఁ బోకుండ నిలిపి మోక్ష
ముపైఁ బదిలపఱిచి; బ్రహ్మస్వరూపమును గాంచఁగలిగినచో
తాను బ్రహ్మస్వరూపముతోఁ గలియవచ్చును.

ఆ. తోఁక గల్గువాని దొడరిగొంతులు గోసి

మేఁకజీవములను మెడలు విఱిచి

కడమవాని నెల్ల గాల్చుక తిందురు, వి...

మాంసాహారులగు మానవులు జీవవాత్సల్యమును బోనాడి
జిహ్వచాంచల్యలోరురై గొఱ్ఱెలు మేఁకలలోనగు జీవములను
దిని కడుపునించుకొనుచున్నారు. ఇది మగుల నీచకార్యము.

ఆ. దున్నపోతుమడక దురుతుగా సాగదు

ఎద్దుమడకకంటె హెచ్చుగాదు

ముద్దరాలి మగఁడు ముదుసలి మెచ్చునా? వి.

దున్నపోతుతో దున్నసాగినయెడలఁ గొంచెమేని పనిరాదు.

ఎద్దులమడక యెంతయో మంచిది. పడుచువాఁడు ముదుసలిని

మెచ్చునట్లు ఎద్దుమడకముందు దున్నపోతుమడకను లోకులు
మెచ్చుకొనరు.

ఆ. నియమమునను వేత్త నేమంబు నొనగూర్చి
పోడశోపచారసూక్తు లిలను
జేసి శివుని నెప్పుడు నేవించుచుండును, వి...
వేదవేత్త నియమముతో పోడశపూజల నెప్పుడు నీశుని
పూజించి సంతుష్టునిఁ జేయుచుండును.

ఆ. నోటిపుప్పి కెల్ల నొప్పి లేకుంటకు
నాకుపోకసున్న మాషధముగఁ
బెట్టకుండెనేని బెనురోత వేయురా, వి...
నోటిపుప్పికి నొప్పి పోవుటకై మందు వేయనిచో రోత
పుట్టించును. దానికి ముఖ్యమగుమందు ఆకు పోక సున్నముతోఁ
గూడిన తాంబూలమె!

ఆ. నేర్పు గలుగువారు నెఱతనముగలారు
విద్యచేత విఱివీగువారు
పసిండిగలుగువారి బానిసకొడుకులు, వి...2647
సమస్తవ్యవహారములలో నేర్పరులు, వ్యవహారవేత్తలు, విద్య
గలవారమని విఱివీగువారు, ద్రవ్యవంతునకు బానిసకొడుకు
వంటివారు ద్రవ్యములేని వీరిప్రజ్ఞ నిరర్థకము.

ఆ. పట్టువస్త్రములను పరఁగ భూషణములను
కుదువ లిడుట లెల్ల గొడువ పద్దు
లనుభవింపకూడ దతఁ డెట్టివాఁడైన, వి...

పట్టువస్త్రములను భూషణములను కుదువయుంచుట కాని పని. తానెంతవాడైనను కుదువవస్తువులను ఋణదాత యుపయోగింపఁదగదు.

ఆ. పరుల కుపకరించి పరుసోముపరునకుఁ
బరఁగ నిచ్చెనేని పరము కలుగు
బరముకన్న నేమి పావన మాసోమ్ము, వి...

ఇతరుల కుపకరించి వారిసోమ్ము వారికిచ్చివేసినఁ బరము కలుగును. విచారించినచో పరముకంటెను ఆసోమ్ము అంత ఎక్కువ పవిత్రమైచది కాదు. గాన ఋణ ముంచుకొనఁదగదు.

ఆ. పరుల మోసపుచ్చి ధర ధన మార్జించి
కడుపు నించికొనుట కానిపద్ధు
ఋణము సేయుమనుజుఁ డెక్కువ కెక్కునా? వి.

ఇతరులను మోసము చేసి ధనము నార్జించుటయును ఋణము తీయుటయును తగనికార్యములు. ఋణముచేసినవాఁ డెంతవాఁడైన మంచిపేరు గడింపలేడు.

ఆ. పరులు చదువఁ జూచి నిరసనబుద్ధితో
వట్టిమాటలాడ వ్యర్థుఁ డగును
అట్టివానిబ్రదుకు లరయఁగా నేటికి'వి...2651

ఇతరులు చదివికొనిరని ఏవగించువారుపరమమూర్ఖులు. అట్టి వారున్నను పోయినను ఒకటియే యగును.

ఆ. పూసపోగుఁ బెట్టి పురుషునిబుజ మెక్కి
కన్నులార్చి వారకాంతఁజేరి
తనకు లొంగువానిఁ దడయక చంపురా,వి...

వేశ్య పరపురుషుల వలపించుటకై సొమ్ములుపెట్టికొని మగ
వాండ్ర బుజములు పట్టుకొని కనులార్చుచు గులుకుచు నటించి
తనకు లొంగినవాని ప్రాణము తెపుడో నిలుపునఁ దీయును.

ఆ. పెట్టెడిపతియింటఁ బెట్టనిలోభున్నఁ
దిట్టితిట్టి తిరుగఁ గొట్టుచుండు
పండినచేనిలో పల్లేరుఁ బోలును, వి.....2653

దాతయగు ప్రభువు గృహములో లోభియున్నచో యాచ
కులను ద్రిప్పి త్రిప్పి వెడలఁ గొట్టుచుండును. దాతను విడువని
లోభి పండిన చేనిలోనున్న పల్లేరుకంపవంటివాఁడు.

ఆ. బాపఁ డెముకకూఁడు భక్షింపసాగెను
బోవు పేరటంబు బొచ్చుముండ
కులముమానముడుగఁగోర్కులు మెండయ్యె,వి.

కలికాలవశమున వర్ణాశ్రమధర్తము లడుగంటుచున్నవి.
బ్రాహ్మణులు మాంసాహారు లగుచున్నారు. వితంతువులు వెండ్రు
కలు గొటిగించుకొనక పేరటములు చేయుచున్నారు. కుల
గౌరములు రూపుమాయుకొలఁదిజనులలో నీచబుద్ధులతెశయించు
చున్నవి.

ఆ. బాపలన్న వొడ్డపరువునఁ జూతురు
కానిపనులు సేయ హీనులంద్రు

కులము లెక్కయేమిగుణము ప్రదానంబు, వి...

బ్రాహ్మణులనిన గౌరవించెదరు కాని అనుచితములను చేసినచో వారినికూడహీను లందురు. కులమును బట్టి కాదు గుణమునుబట్టి జనుల గౌరవింపవలయును.

ఆ. బిడియ మింతలేక పెద్దను నే నంచు
పొంకములను బలుకు సంకరునకు

హెచ్చు కల్గ దిచటఁ జచ్చినరాదాడ, వి...

సిగ్గు ఇసుమంతయైనను లేక నేను పెద్దనని ఎన్నిబింకములు పల్కినను హెచ్చు ఇచ్చటనురాదు. అచ్చటను రాదు. ఇహపరములలో వాఁడనామకుఁడే.

ఆ. బ్రహ్మను తలఁగొట్టి పారవైచినయప్పు
డడ్డపడఁగ నోపరైరి సురలు

శివునికరుణ లేమిఁ జెడిపోక పోదురా, వి...

శివుఁడు బ్రహ్మతల నఱికి పాఱవైచినపుడు దేవతలుచూచుకుండిరిగాని యొకరైన నడ్డపడరైరి. శివుని వ్యతిరేకించియెదురాడినచోఁ దాము చెడిపోదుమనియే యూఱుకుండిరి.

ఆ. మత్తచిత్తుల తమమర్తంబు తెలియక

చిత్తచలనమంది చెడిరి భువిని

బత్తిలేనివాఁడు పరమాత్మనెఱుఁగునా ? వి...

మదాంధులగు మానవులు మర్తముగ్రహింపఁజాలక చిత్తము నిలుపలేక చెడిపోవుచున్నారు. భక్తితో మెలఁగకుండువారెన్నఁటికిఁ బరమాత్ముని దర్శింపఁజాలరు.

ఆ. మనసు నదయలేని మాలకొడుకునొద్దఁ

జేరియున్న ప్రజకుఁ జేటు నిజము

పెద్దతనము లెంచఁ బెంకెలచందము, వి...

మనసు నిలుకడలేని దుర్భార్గునివద్దఁజేరిన ప్రజల కెన్నఁటి
కైనను అపాయము కలుగుననుట సత్యము. వాండ్లు పెద్దచిన్న
తనము లెంచక ఆశ్రయించినవారికే ద్రోహము చేయుదురు.

ఆ. మనసు నిల్పలేని మాయావిరక్తులు

మనసుపడుదు రేల మగువకొఱకు

ఇంతవ్యర్థజన్త మింక నెందులకయా? వి...

బయటికి విరక్తునివలె నటించుచున్న యామాయాసనాస్థ
సులు పరకాంతలనిన నాసపడి వారికై పెరుగులాడుచుందురు.

ఇట్టి నీచజన్తము వారికి జేవుఁడేల యొసంగెనో కదా!

ఆ. మాటలాడఁ గలుగు మర్తము లెఱిగిన

పిన్న పెద్దతనము లెన్నవలదు

పిన్న చేతిదివ్వె పెద్దగా వెలుగదా? వి...2661

యుక్తాయుక్తముల నెఱింగి మాటలాడ నేర్చినవారినిగూర్చి
పెద్దచిన్నతనములు విచారించుట యనవసరము. చిన్నవానిచేత
నున్నను దీపము బాగుగానే ప్రకాశించునుగదా!

ఆ మాటలాడవచ్చు మనసు నిల్పగలేఁడు

తెలుపవచ్చు దన్ను దెలియలేఁడు

సురియఁబట్టవచ్చు శూరుఁడు గాలేఁడు, వి...

మానవుఁడు మాటలకెన్నియేని చెప్పఁగలఁడుగాని మనస్సు

మాత్రము చెప్పినటుల నిలుపలేడు. ఇతరులకేదియో తెలుపఁ
గలఁడుగాని తన్నుఁదాను తెలిసికొనఁజాలఁడు. ఆయుధము
పట్టుకొనఁగలఁడుగాని శూరుడుమాత్రము కాఁజాలఁడు.

ఆ. మాట విననియాలు మగనికి బందాలు

దారి జేరఁ బ్రాణమానహాని

అట్టియాలి విడిచి యడవి నుండుట మేలు, వి.

అనుకూలవతి కానియాలు మనుజునకు సంకెల కావున
అట్టివానిని విడిచి యడవిఁగా నొంటిగా నుండుటయే యుత్త
మము. దానినలనఁ బ్రాణహానియుఁ దటస్థించును.

ఆ. మాలకన్నియలకు మంచిరూపంబున్న

ముట్టెనే త్రిశంకుపట్టి నాఁడు

కానిననులు సేయ ఘను లాసపడుదురా? వి...

మాలకన్నెలగు విశ్వామిత్రునిపుత్రికలు రూపవతులు పలచి
పైఁబడినను హరిశ్చంద్రుఁడు నిరాకరించెను. ఉత్తములగువా
రెన్నఁటికి నీచకార్యములు చేయుటకు నియ్యకొనరు.

ఆ. మాలవానిఁ జూచి యేల నిందింతురు

తూలుమాటపలుక ధొవ్వు యేమి.

ఆకుఁ జూచి పలుకు నతనికులంబేది? వి...2665

అదియేమి రోగమోగాని లోకులు మాలవానిని జూడఁగా
నే మాటలు తూలుచుందురు. శాస్త్రగ్రంథములను దిరుగవేసి
చూచినచో వానికులము బాగుగా బోధయగును. వాఁడనుకొ
న్నంత హీనుఁడుకాఁడు. శ్రీ మద్రామాయము,

ఆ. మాలవాని నేల మహిమింద నిందింప
 నొడల రక్తమాంస మొకటె కాదె
 వానిలోన వెలంగు వానికులం బేది? వి...2666
 మనవలెనే మాలకును రక్తమాంసము లొక్కటిగానే యుం
 డె గదా! ఇక మాల నేల నిందింపవలయును? వానికులముతోఁ
 బనియేమి! వానిహృదయ మందలి యాత్మకులము విచారింప
 వలయును.

ఆ. రాజయోగ మూని తేజమందుట ముక్తి
 తేజమందకున్న దేబె లరయ
 మర్తరహితగురుని మహిఁ జేరవలెనయా, వి...
 రాజయోగము నవలంబించి మోక్షము గడింపఁగలుగుటయే
 ముక్తి, అట్లు మోక్షమునొందనివార లవివేకులు. ఇందులకు
 మాయమర్తములు లేనిగురువద్య నాశ్రయింపవలయును.

ఆ. విటుఁడు డాగుఁ జేసి విడిచి పెట్టినయది
 పేదపెనిమిటిఁ గని ప్రియము సేయు
 కుప్పలోనిచెప్పుఁ గుక్క తిన్నట్లయా, వి...
 విటుఁడు కులము చెఱిచివిడిచి పెట్టిన లంజె నిరుపేదయగు
 తనపెనిమిటితో మంచిగాఁ గాపురము చేయసాగును. రాశిగా
 నున్న చెప్పులఁగాంచినచో గుక్కయు గుట్టు చక్కఁగా నొక్కొ
 కటి తినసాగును.

ఆ. విటుఁడు స్త్రీని రోసి విడిచి పెట్టినపిదప
 నేడనున్న సిగ్గు నెంచనేల

కుడిచి వేయుపుల్లె గోతుల దొర్లదా, వి... 2669

విటుడు బాగుగాభోగించి నిడచినలంజె ఎక్కుడు సిగ్గుతో
నున్న నించుకేనియు ఫలములేదు. పుల్లియాకు గోతులలోదొర్లి
నట్లు లజ్జతో నెంత మారుమూలల కొదిగినను నిష్ఫలము.

ఆ. విశ్వకర్త మహిమ వినంగను చిత్రము
విశ్వకర్త మహిమ శాశ్వతంబు
విశ్వకర్త లేమి విశ్వంబు నిలుచునా? వి... 2670

విశ్వకర్త ప్రభావము వినుటకు మిగుల నాశ్చర్యమైనది. విశ్వ
కర్త మహిమ శాశ్వతమైనది. విశ్వకర్తయే లేకున్నచో సీవిశ్వ
మివిధముగా నిలచుటకే యవకాశము లేకపోయెడిది.

ఆ. వేషభాష లింకఁ గాషాయవస్త్రముల్
బోడినెత్తు లొప్పుఁ బొరయుచుండు
తలలు బోడులైనఁ దలపులు బోడులా? వి.

వంచకులు వేషభాషలతోను కాషాయవస్త్రములతోను
బోడితలలతోను తిరిగెదరు; కాని తలపులు మాయనంతవఱకు
వేషములు మాటి బోడితలలైనమాత్రమున ఫలములేదు.

ఆ. సతుల గవయుటయును సుతులఁ బడసెద మని
వెతలఁబడుట యెంతో వెఱ్ఱితనము
నేల నున్న తాయి నెత్తికెత్తినయట్లు, వి...

సంతానముగాంచి వారివలనఁ బుణ్యలోకములను బడయ
చచ్చునని సతులతో నుపభోగించుట మిగుల నవివేకకార్యము.
ఇది నేలనున్న తాయిని నెత్తిపెక్కినట్లు పంటిది.

ఆ. హాని కలుగఁ బోదు హరి మది నెంచెడు
 వాని కబ్బు పరము వసుధయందు
 పూని నిష్ఠమిటి పొదలక యుండుము, వి...
 హరిని సర్వదా ధ్యానించువాని కెప్పటికిని హాని కలుగదు.
 వానికి పరము లభించును. కావున నిష్ఠతో దేవుని ధ్యానించుచు
 నిశ్చలుఁడవై యుక్తముగ ప్రవర్తించుము.

*కూటవేదాంతపద్ధతి.

సీ. అవనిలో నొకకప్ప యైదుపాములఁబట్టి
 విడిఁబడ మ్రింగిన విధ మదేమి ?
 యొనర నొక్కట రెండు ఘనకవుల్ చెలరేఁగి

* కూటమనఁగాఁ బ్రశ్నరూపముగావిషయమును బ్రతిపా
 దించునవి. ఇవియొకవిధములగు సమస్యలు. వేమనయోగి వ్రాసిన
 కూటవేదాంతపద్యముల భావము సుగమము గాలేదు. కవిభావ
 ము గుర్తింప తోఁచినటుల వ్రాయుట యుక్తముగాదని
 కూటవేదాంతపద్ధతిలోని పద్యములకు భావములు వ్రాయలేదు.
 కవియు కూటవేదాంతభాగములో నుపమేయములనుమాత్రమే
 పేర్కొనుటచే ఉపమానాంశములు గ్రహించుట యసాధ్య
 మనియు నెటులో నూహించిన కవియూహకు భిన్నముగనుండు.
 నేమో యని యథావిధిగఁ బద్యములనె ప్రచురించితిమి.

యొంటిపిల్లల నీను నోజ యేమి?

కలియుగంబున నక్క గర్భ వాసమునందు

కామధేనువు పుట్టుకట్ట డేమి?

అవికారవృక్షంబు నరటిఫలంబులు

పుట్టినయట్టి యాపాలు పదేమి?

తే. అరయ నేర్చిన సర్వజ్ఞులైనవారు

చెప్ప నేర్చినవా రొండు చెప్పనేల?

శివుని గాంతురు భువిలోఁ బ్రసిద్ధముగను

నీకుఁ దెలియని దేముండు నిజము వేమ!

ఇనుమునఁ జేసిన మైనపుకడ్డి

ముంటిమొనను నట్టావుల దొడ్డి

కూర్చుండి మేపిన కుందనగడ్డి

విప్పి చెప్పరా వేమా రెడ్డి!

2675

ఆ. ఎడ్లు రెండు తిన్న నిహమున స్తంభించు

నెడ్లుమూఁడు తిన్న నిహము విడుచు

ఎడ్లు తెలియుమనుజుఁ డేర్పడ యోగిరా,వి...

ఆ. కృష్ణపర్వమందు కృత్తిక లైదుండు

కృత్తులైదుపట్టి కృష్ణ మ్రింగె

వలయు కృష్ణ లైదువేమనమ్రింగెరా,వి...

క. చరణంబులు పదితోఁకలు

పరగంగ న్నూడుతలలు బయలను తిరుగున్

వరభూమి తల్ల డిల్లఁగ

నిరవొందఁగ దీనిదెలియు మిలలో వేమా!

సీ. దినకరచంద్రులు చనుత్రోవలను గట్టి

పాన్పుతోడ నిరులు పాదు పెట్టి

మూఁడుమూలల యింట్టి మ్రోతలు పోకార్చి

పరఁగుముంగిలిమీఁద బదిలపఱచి

కడుసన్నమగు గుర్తు నడయను నడివీధి

శోధించి మాత్రను మీఁదఁ బెట్టి

ఆణు వనుజ్యోతియై యానందరూపమై

దివ్య తేజంబుపై దృష్టినిల్పి

తే. తలఁప నెది లేక భేదంబు తలఁగనీక

జోలలందును నర్థియై జోలలాడు

చున్న యోగీంద్రుఁ డని చెప్ప నుచితమగును

వేమ ననియెడి యోగిని వెలయ భువిని.

ఆ. నాల్గునాల్గుగింట ననువుగాఁ దగుఁగాని

నాలవయిలు వాని నయ మెఱుఁగరు

అట్టివాని నరయ నాతఁడే శివయోగి, వి...

ఆ. నీరు కార మాయె కోరంబు నీరాయె

గారమైన నీరె కారమాయె

కారమందు నీరు కడు రమ్యముగ నుండు, వి...

ఆ. నీరు కార మాను నీరొను కారంబు

వానిపద్ధ నిర్మఁ బోవవచ్చు

నీటిలోననుండు నిఖనబ్రహ్మాండముల్, వి...

సీ. మహిలోన నొకయీగ మఱి కేక లిడుచును

మంచంబు మ్రింగిన మహిమ యేమి

మానుషవంతుడై మహిమిందఁ బాలుండు

మ్రాను నమలినట్టి మఱి పదేమి

తొడరి దోమలు గిరి నొడిసిపట్టుక తాము

పరఁగ గతించిన బలమదేమి

పంచవన్నెల చిల్కలు పరఁగ నైదును గూడి

పర్వతంబుదిన్న బల మదేమి

తే. గుఱ్ఱ దొడ్డిని బడి చెట్టు చిదుమఁజూడ

విరులు పూచినయట్టి విధ మదేమి

అరయ నేర్చిన చెప్పఁడు అఖిలజనులు

వివరముగఁ బల్కినట్టైన వినర వేమ! 2683

సీ. మొదలు మీఁదికిఁగాను దుద మొదలుగ నున్న

వృక్షంబు మొలచినవంత యేమి

మహి మింటిమీఁదను మదగజం బొక్కటి

వివరించుచున్నట్టి వివర మేమి

చిదిమి పెట్టిన బంటువిధమున నేనుంగు

జీమలు మ్రింగిన చిత్ర మేమి

పులిచింత మీఁదను దలమీఁద నొకచింత

మ్రానుగట్టిన యట్టి మరుగదేమి

తే. చింతవృక్షముమీఁద జేమంతిపూలు
 చెలఁగి పూచినయట్టి చిత్రమేమి
 అరయ నేర్చిన సర్వజ్ఞులైనవారు
 వివరముగఁ బల్కినట్లైన వినర వేమ! 2684

జీవన్ముక్తి పద్ధతి.

ఆవతారిక. 'పాథోస్య విశ్వాభూతాని త్రిపాదస్యామృతం
 దివి' అనుశ్రుతివచనమునుబట్టి ప్రపంచమున నొకపాదమున
 మాయఁగలదనియుఁ ద్రిగుణసంబంధములేక కేవల శుద్ధసత్త్వ
 ప్రధానయగునది మాయయనియు, అందు మాయ ప్రతిబింబిం
 చఁగామాయోపాధికమైన బ్రహ్మచైతన్యము ఈశ్వరుఁడనియు,
 అవిద్యయందుఁ బ్రతిబింబించి యవిద్యోపాధికమైన బ్రహ్మచై
 తన్యము జీవుఁడనియు ఇట్టిజీవేశ్వరుల తత్త్వమెఱింగి కర్తృపాశ
 బద్ధుఁడుగాక సద్గురూపదేశమువలన ఉపాధికన్న విలక్షణుఁడ
 నని తలంచువాఁడు జీవన్ముక్తుఁడనియు వేమనమహాయోగి లోక
 మున నీక్రిందివిధముగా నెఱుంగఁజేయుచున్నాఁడు.—

ఆ. జీవసంజ్ఞ గలుగు జీవతత్త్వంబును
 జీవపరుని గురుని జెందఁజేసి

తనువు నిలుపువాఁడు తత్త్వజ్ఞుఁడగుయోగి,వి.

జీవసంజ్ఞ గలుగు జీవతత్త్వమే బ్రహ్మము, అద్దానిని నిలుపు
 వాఁడే తత్త్వజ్ఞుఁడు.

జ్ఞానియైనవాని మానక పూజించు
మనుజుఁ డెపు పరమునను ముదంబు
సుఖము నందొ చుండు సూరులు వర్జింప,వి...

జ్ఞానిని గుర్తించి యెల్లపుడు పూజచేయు పుణ్యాత్ముఁడు
ఇహపరములయందు సర్వసౌఖ్యము లనుభవింపఁ గలుగును.

ఆ. తత్త్వము తిరమైన తావుల వెదకుచు
తాను తత్త్వ మగుట దలఁచి యోగి
తలఁపు లన్ని యుడుగ తత్త్వము తానగు, వి.

తత్త్వము స్థిరముగా నున్నతావులను వెదకి తానును తత్త్వ
మగుట నెఱిఁగి కోరికలడంచువాఁడె ముక్తుఁ డగును.

తే. తత్త్వములోనఁ బరమాత్మతత్త్వ మెఱిఁగి
నీత్యనిర్దుక్తపరిపూర్ణనిలయమంది
సరి పరబ్రహ్మమయని సంచరించు
నతఁడె పో పరశివుఁ డన నగును వేమ! 2638

తత్త్వము లన్నింటిలోను పరతత్త్వమునే యెఱింగి పూర్ణుఁ
డైయుండుటే గాక బ్రహ్మమును గుర్తించి ప్రపంచమంతయు
బ్రహ్మస్వరూపమని తలంచువాఁడే శివస్వరూపుఁడు.

ఆ. తత్త్వ మెఱుఁగువాఁడు దైవంబు నెఱుఁగును
సర్వసారములను జావఁజేయు
కదళిమ్రింగునట్లే గరళంబు మ్రింగును, వి...
తత్త్వవేత్తలు దైవమును ఎఱుంగఁజాలుదురు. యమస్తసం

సారమును రూపు పోగొట్టజాలుదురు. అరటిపండు మ్రింగి
నటుల విషమునైన మ్రింగి నిర్వికారు లగుదురు.

ఆ. తనదు దేహమందు తత్త్వార్థమెన్నుచు
మరిదబుద్ధికాక మహితుఁ డగుచు
లోనిగుట్టు దెలిసి లోకములో నుండు, వి...

తనశరీరములో నున్నజీవతత్త్వమునే ఎన్నుచు మాంద్యము
లేక జ్ఞానియై మహితుఁడగుచు నాత్మానుభవము గాఢించిన
వాఁడే సర్వవిధముల ధన్యుఁడు.

ఆ. తనువు నస్థిర మని ధనము నస్థిర మని
తెలుప నేర్చి తాను దెలియ నేర్చి
పాత్రుఁడైన యోగి పరమాత్ముఁడే సుమా, వి.

ధనతనువు లస్థిరము లని యెరులకుఁ జెప్పి తాను నేర్చి
తిరుగువాఁడే విక్రమగు యోగి. ఆతఁడే పరమాత్మస్వరూ
పుఁడని యెఱుంగుము.

ఆ. తన్ను తాఁ దెలిసిన దైవంబు మఱిలేదు
తానె దైవ మంచు తత్త్వయోగి
తలంచుచుండు నెపుడు ధరలోన నరయుము, వి.

• అహంబ్రహ్మాస్మి యనుసూక్తి యనుభవ సిద్ధముగా గ్రహిం
చినవానికి దైవముతోఁ బనిలేదు. వాఁడే దైవముగఁ దన్ను
దలంచుకొనుచు గడతేర యత్నించును.

ఆ. తన్ను వెదకి చూడ దానె యా జీవుండు
తత్త్వమరయ నగును తానె యాత్మ

మన్ను మిన్ను లేదు మాయయు లేదయావి.

తనను పరికించి చూచినచో తానే జీవుడు తానే తత్త్వము
తానే నూత్నయై ప్రకాశించును. ఈవిషయములో మిన్ను
మన్ను శోధించినను మాయగాని మర్తముగాని లేదు.

ఆ. తన్నెఱుంగువాఁడు తాను తానై యుండు
తన్నెఱుంగనివాఁడు తాను తానె

తనదులోనివాఁడు తానె తా నవునయా, వి...

తన్ను తానెఱింగిన వాఁ డీశ్వరస్వరూపుడని గణింపఁదగిన
వాఁడు. తన్ను తానెఱుంగనివాఁ డజ్ఞాని. తనలోనున్నవాఁడె
యీశ్వరుఁ డనునది గమనింపఁదగినయంశము.

ఆ. తలఁపులోనఁ గలుగు దా దైవ మేప్రోద్దు

తలఁచి చూడ నదియు తత్త్వ మగును

తలఁపు లోనితలఁపు దలఁచుచు నుండుచు, వి.

దైవము నిత్యము మానవుని తలఁపునందే యిమిడియు
స్నాఁడు. అట్టిదైవమును గుర్తింపఁ గలుగుటయే తత్త్వమనఁబ
డును. కావునఁ దలఁపులోనున్న యీశ్వరునే ధ్యానముచేసి
ముక్తుఁడ వగుటకు యత్నింపుము.

ఆ. తల్లి పార్వతి యగు దండ్రియా శంభుఁడు

ప్రమథగణము లఖిలబంధువితతి

తనకు పుట్టినిల్లు తనరి కైలాసము, వి...2696

నాగానుభవ మార్జించి మెలఁగు విరాగియగు

ఈవులు మున్నగువారెల్లరును పార్వతీ

పరమేశ్వరులును ప్రమథగణములనియు నివాసము కైలాసమని
యు తెలియుము.

ఆ. తాను తానె యనెడి తత్త్వంబు లోపల
నన్వయంబు తెలియఁ డడ్డబోడు
తాను తానె యైన తల్లడం బేలరా, వి...2697.

తానే ఈశ్వరస్వరూపుఁడను తత్త్వసూక్తియందలి భావ
మును సామాన్యులు గ్రహింపఁజాలకున్నారు. అట్లు గ్రహించి
తానీశ్వరత్వమునొందినచో మోక్షము మోక్షమని తల్లడింపఁ
బనియుండఁజాలదు.

ఆ. తాను నింద్రియముల దనర జయించిన
తత్త్వ మరసి చూడ తానె యగును
రాజయోగి యిట్లు దేజరిల్లఁగవలె, వి...2698
తానింద్రియముల జయించెనేని తత్త్వము తన కలవడును.
రాజయోగి యీరీతి నుండవలయును.

క. తా నొకటి డెలియు నన్నది
తాను మెయి న్లేక యెల్ల తావులు తానై
తా నెఱిగి పరిణమించిన
మానవుఁ డిలము క్తుఁడతఁడెమాన్యుఁ డువేమా!
తాను ఏవిషయము నెఱుంగనని తలంచుచు దేహభిమాన
ములు పరిత్యజించి సర్వవస్తువులయందున్న యాత్మస్వరూప
గురుతించి మెలఁగుమానవుఁడే ప్రపంచమున ము
డనఁబడును.

ఆ. తారుమారుగాక తత్త్వదర్శన మూని

మేరుశిఖరమెక్కి మెలగువాఁడు

కేరి యెలుకలోనఁ గీడఁగించును, వి...2700

చలనము నొందక సహస్రార కమలమున నీశ్వరస్వరూప
మగు ప్రకాశముగాంచి యుప్పొంగువాఁడు జ్ఞానియై యైహిక
ములగు నంతరాయముల నన్నింటిని దొలంగించు కొనఁ
గలఁడు.

ఆ. తిరిగి తిరిగి యింక దిరుగంగఁ దిరుగంగ

తిరుగు గలదె యెంత తెలివియున్న

తిరుగనట్టిత్రోవఁ దిరుగు మెల్లప్పుడు, వి...

పుణ్యక్షేత్రములు తిరిగినను దేశదేశములు తిరిగినను గొంచె
మేని ఫలములేదు. ఎంత తెలివియున్నను ఈతిరుగుట యం
తయు వ్యర్థమే. కానఁ దిరుగ నవసరము లేనిదగు మోక్షముకొ
ఱకు యత్నింపనగును.

తే. నిక్కమగు జ్ఞాననిష్ఠలో నేర్పుమీఱ

సొక్కి సోలియు బ్రమయక సూక్ష్మ మంది

చిక్కువడకుండువాఁడెపో చిన్తయుండు

దక్కువగ వానిఁ గనలేరు ధరరు వేమ! 2702

నిజమగు జ్ఞానానందమున సంతోషించుచుఁ దన్మయమం
దుచు మాయావికృతులకు లోనుగాక బ్రహ్మస్వరూపము దర్శిం
చుచు మోసములకు లోనుగానివాఁడె జ్ఞాని. వాఁడు సామా
న్యఁడు కాఁడు.

ఆ. నిజము దెలిసియున్న సుజనుఁ డానిజమునె

పలుకవలయుగాని పరులకొఱకు

దాపఁగూడ దింక నోడ దన్యము పల్క, వి...

నిజముఁ దెలిసిన సుజనుఁడు సాధ్యమైనంతవఱకును నిజమును పల్కుటకే యత్నింపవలయును. పరులకొఱకు నిజము దాచి యెన్నటికిని అన్యతమును జెప్పరాదు.

ఆ. నిజము వరుస నెఱిగి నిర్గుణత్వం బంద

పలుకులోని శబ్ద మలరఁ దెలియఁ

బలుకకుండువాఁడె పరమాత్మ యగునురా,వి...

సత్యమును గ్రహించి హృదయస్థమగు నిర్గుణస్వరూపమును దెలిసికొనినవానికిఁ బ్రణవనాదము గోచరించును. ఆనాదానుసారముగ నిశ్శబ్దముగా నున్న తేజమే బ్రహ్మమని తెల్లమగును.

సంకీర్ణపద్ధతి.

అవతారిక. మానవధర్మములను గూర్చి వేమన మహాయోగి ప్రత్యేక పద్ధతులతో విరివిగా బోధించి దానితోఁ దృప్తినొందక, ఇంకను దేశీయులకు అనుయాయివర్గమునకు వివిధాంశములు, స్వచరిత్రము. ఆపద్ధర్మములు, లోకవృత్తములు సంగ్రహముగాఁ జెప్పఁదలంచి తన సంపూర్ణానుభవమును సంకీర్ణపద్ధతిలో నీక్రిందివిధముగా నెఱుంగఁ జేయుచున్నాఁడు.—

తే. ఎంతకాలమొ వ్యర్థమై యంత వీలు
చక్కగా జిక్క వెంటనే జలక మాడి
పాత్రపుష్పము లిడికొని పట్టినాడ
గుహముఖముసొచ్చి కనుఁగొంటిగురుని వేమ!

ఎంతకాలమో వ్యర్థ మయ్యె నని చింతిల్లి చివరకు వీలుచి
క్కగానే స్నానముఁజేసి పువ్వులు తీసికొని గుహముఖమున నివ
సించు యోగీశ్వరుని దర్శించి కృతార్థుఁడనైతిని.

ఆ. ఒరులకొఱకు భూమి నొదిగించువారలు
నవనిపతికి వశ్యులై నవారు

పాలవంటికులమువారు కాపులెఱుంగు, వి....

కాపులు సాధువులు. ఇతరులకు భూమిని సాగుఁజేసి రాజు
లకు విధేయులై యుండెడివారు. వారు పాలవంటి పవిత్రవం
శమునఁ బుట్టిన యుత్తమోత్తములు.

ఆ. చిగురుచెట్టుచూచి చింతపువ్వులుచూచి
నివ్వుపండు పండు నిమిషమునను .

డాలుచెడకమును పె దానిని తినవలె, వి. 2707

చిగురుచెట్టును జింతచెట్టును జూచుచు అప్పుడె పండిన
మంచినివ్వుపండును ఆలసింపక భుజించుట (యేరోగమునకో
మంచిది. సుప్రసిద్ధయోగమని) వేమన చెప్పుచున్నాఁడు.

ఆ. చెవిని నిల్లుగట్టి చెప్పెను వేమన

బట్టబయలనుగడు బ్రహ్మ మనుచు

బుద్ధి గలిగి యందుఁ బొంది సుఖింపుడీ, వి....

వేమన చెవి నిల్లుగట్టుకొని (అంతటి శ్రద్ధతో) బట్టబయలనే
బ్రహ్మ మున్నదని చెప్పెను. కావున బుద్ధిశాలురగువారు బ్రహ్మ
ము నొంది సుఖంపవలయును.

తే. పరమగురుఁ డభి రామయపాదములకుఁ
జేతులను సాచి మ్రొక్కితి శిరముఁ జేర్చి
తప్పువినియును త్నమియించె నొప్పిదముగ
దలఁచుడే నందఁ దనపాటు ఫలము వేమ! 2709

పరమగురుఁ డగునభిరామయ్య పాదములకు మ్రొక్కి మ
న్నింప వేడితిని. ఆయన నాతప్పును వినియును త్నమియించెను.
నాశ్రమ కాయన ప్రతిఫలము నొసంగుటయందు నేర్పుగల
వాఁడే!

క. ప్ర తిదినమును నుదయన్తున
మితకాలము లెక్కఁగొనక మీటి పనికి రాఁ
గతమేమి యనుచు రామయ
వ్రత మరమఁగఁ గంటి నిట్టివాసిని వేమా! 2710
ప్ర తిదినమును అభిరామయ్య సన్నిధికి వేళ యతిక్రమించి
పోవుటవల్ల నాయనఁ గాలాతిక్రమణముగూర్చి మందలించెను.
దాన జాగరూకుఁడ నగుటచేతనే ధన్యుడనైతిని.

తే. రోఁతపుట్టెను మగువపైఁ బ్రీతి దొరఁగె
నాటనుండియు నాకేమి పాటు లేమి
కాలమును బుచ్చ నీకర్తృశాలయందు
గూరుచుండఁగఁగాదె నీగురుఁడు వేమ! 2711

అనాఁడు మొదలుకొని మగువపై నసహ్యము కలిగి వలపు.
పోయెను. బంగరు పవిత్రము నింటిలో గూర్చుండుటవలన నే
కాలక్షేపము సక్రమముగాఁ జేయ వీలు కలిగెను. దానిచే నభి
రామయ్యవంటి గురుఁడు లభించెను.

క. టక్కరులఁ గూడి తిరుగుచు

నెక్కుడు కాలంబు జ్ఞాన మెఱుంగఁగ లే కే

నొక్కవెలయాలిపొందును

మిక్కుట మగుమోక్ష మనుచు మెలఁగితి వేమా!

మోసగాండ్రతో కలసి తిరుగుచు చిరకాలము వేశ్యాలం
పటుఁడనై జ్ఞానహీనుఁడనై అదియే మోక్ష మని పెక్కునాళ్లు
తిరిగితి. ఇప్పటి కది లోపమని బాగుగాఁ దెలియవచ్చెను.

చ. ధరనతికీర్తిమంతుఁడును దైవసముం డతిగోప్యఁ
డోర్పు మీ, అరహిని కొండవీటియభిరామయ
నా గురువర్యుఁ డాతఁడు, న్నటేయుఁ బ్రభుండ
వీవు ననుమానము లేదిక మీఁదునామముల్,
స్థిరముగ నుండుఁగాక యిది సిద్ధము సుష్టు జగా
న వేమనా!

2713

లోకమునందు దైవసముండగు కొండవీటి యభిరామయ్య
యే గురువు. ఆతనికి ప్రభువునగు నీవు శిష్యుఁడవు. ఇక మీ
యిద్దఱు పేరులు శాశ్వతములుగా నుండఁగలవు. ఇది సత్యము.

ఆ. గండికోటలోనఁ గత్తిఁ బట్టినయంత

రాజుగారిదొడ్డరౌతు గాఁడు

ఎంతవారి నైన నెత్తినఁ గొట్టునా?వి... 2714

ఁటికివాఁడు గండికోటలో కత్తిఁ బట్టుకొనినంతనే గొప్ప
శూరుఁడు కాఁజాలఁడు. రాజుగారి రాతుగాఁడు. ఎంతవా
డైన నెదిరించినచో ఁటికివాఁడు తిరుగఁబడి చంపలేఁడు.

ఆ. పాకనాటిరెడ్డి పరఁగ మోటారెడ్డి

యెసఁగుతోట పెద్దయెఱ్ఱరెడ్డి

మొఱకులందఱుభువి మొనగాండ్లులియిరయా,వి

నిన్న మొన్నఁటిదనుక పేరుప్రతిష్ఠలు లేకున్న పాకనాటి
రెడ్డు మోటారెడ్డు తోటరెడ్డు ఎఱ్ఱరెడ్డు మొదలగు మూర్ఖ
లందఱు రానురాను నేర్పరులగుచున్నారు.

ఆ. నిష్ఠుపండుపుట్టె నిజమైనరసముండె

హేమమునకు నేడ్తు రేల జనులు

సత్తుపొత్తుఁజేసి సాధింపలేరొకో. వి... 2716

నిష్ఠుపండు గలదు. నిజమైన రసము (పారదాదులు)గలవు.
వానితో రసతంత్రానుసారముగా సత్తును జతపఱచి కొన్నినియ
మములతో బంగారము చేయఁదగు నవకాశములుకలవు. దీనిని
గమనింపక ప్రజలు బంగారము బంగారమో యని యేల
యెచ్చెదరో గదా?

క. నందనసంవత్సరమునఁ

బొందుగఁ గార్తికమునందుఁ బున్నమనాఁ డీ

వింధ్యాద్రి సేతువులకును

సందున నొకవీరుఁ డేలు సాటర వేమా! 2717

(1)

అనుక్రమణిక.

పద్యము.	పుట.	పద్యము.	పుట.
అ		అజ్ఞానమెశూద్రత్వము	1
అఖిలాకారుఁ డనంతుఁడు	566	అంటి యంటకుండు	242
అంగమందులింగ	666	అంటుముట్టు నెంచి	195
అంగమెల్లవదలి	428	అడవియడవిదిరిగి	2
అంగమందుఁజేరి	566	అడవిదిరుగజిక్క	332
అగ్నికుండమందు	429	అండదప్పిననరు	242
అగ్నిచక్రమనఁగ	428	అండపిండమునడిబిందు	631
అగ్నిచేతఁబట్టి	194	అండమందునుండు	284
అగ్నిశిఖలయందు	429	అండములను బుట్టు	799
అచట నిచటఁజూడ	241	అండమండముఁగన	333
అచలతత్వమనఁగ	567	అడుగకర్థమిచ్చు	875
అచలతపోన్విత	,,	అడుగడుగునఁ జిత్త	243
అచలయోగతపము	,,	అడుగదగువారి	875
అంచఘనాక్షరబిందువు	667	అంతరంగమందు నపరాధ	195
అంచచరసమూహ	,,	అంతరంగమందు నభవు	390
అచ్చపడఁగ మనసు	389	అంతరంగమెఱుఁగ	243
అచ్చవేసికొన్న	49	అంతరాత్మఁగనక	196
అంజనంబు కనుల	737	అంతరాత్మనుగుర్తించి	241
అంజనంబుఁ బెట్టి	492	అంతరాత్మానుభవమంది	,,
అజ్ఞానమనెడి యడవిని	430	అంతయుబ్రహ్మమయంబని	430

పద్యము.	పుట.	పద్యము.	పుట.
అంతయు బ్రహ్మమయంబని	593	అధికజనులతోడ	912
అంతరంగమందునభవు	431	అధికమైనయజ్ఞ	50
అంతరంగమందుననువుగా	430	అధికభుక్తిచేత	148
అంతరంగహృదయ	492	అధికుఁడైనరాజౌ	196
అంతరిక్షమందు	493	అధిహితమగునట్టు	245
అతులవైరాగ్య	245	అనఁగననఁగరాగ	912
అతిథిరాకఁజూచి	333	అనననాహతమున	569
„	824	అనలమించుకైన	246
అతిసూక్ష్మదృష్టిలోనన	568	అనయమీసుబాపి	804
అతినిద్రాపంతునకు	911	అనుచితపురుషుం	668
అదనెఱిఁగిన మగువ	„	అనుభవకేళికి	„
అదరిపడకమనసు	390	అనువుమీఱమదిని	„
అందలమును మోయ	667	అనువుగానిచోట	3
అందరాని పండదడవి		„	246
వెన్నెలబైట	390	అనువుగానిబంటు	912
అందరానిపండద	568	అన్యులుండనిస్థలమందు	669
అదిమిమనసునిలిపి	2	అన్నదానమునకు	569
అదియిదియని	568	అన్నమదమువలన	51
అందియందనట్టి	101	అన్నమధికమైన	935
అందునిందు వెదకి	50	అన్నమిడుటకన్న	„
అందునిందు ననక	569	అన్నములినువేళ	840
అందునిందునుండు	285	అన్నమునకునంట	102
అందె యింద్రజాల	799	అన్నమునమృతము	569
అధముఁడైనమనుజు	147	అన్నరసమువలన	432
అధరసుధనుజూచి	431	అన్నిదానములను	737

పద్యము.	పుట.	పద్యము.	పుట.
అన్ని జాతులందు	51	అరసిగట్టివేసి	493
అన్ని జాతులకును	800	అరసిసూక్ష్మమైన	432
అన్యులకునువచ్చు	247	అరసిధైర్యమూని	390
ఆపుడునాదుమాట	333	అరిషడ్వర్గంబులచే	800
అప్పదీయరోత	912	అరుణునదయసంఖ్య	391
అప్పలేనివాఁడె	148	అరుదుగానడిగిన	876
అభవుననుభవమును	432	అఱుతలింగముండ	52
అభవునిమదిలో	669	అర్థయంకణమున	570
అమలాత్తునిమానసమున	433	అర్థవంతుసొమ్ము	149
అమలమవ్యయంబు	669	అరయ వేమన్న చెప్పిన	976
అమలమవ్యయచింతన	570	అలనుబుడగపుట్టి	334
అమలమైనపలుకు	247	అలయఁజేసి మలచి	4
అమృతసాధనమున	433	అలలులేని జలధి	248
అయిదునైదు	670	అలవిగాని బయలు	434
అయిదుచక్రములను	493	అల్పబుద్ధివాని	197
అయిదువర్ణములను	670	అల్ప సుఖములెల్ల	670
అయిదువర్ణములనె	570	అల్పుఁడైనను నేమి	285
అరయకంటిదృష్టి	433	అల్పుఁడైనవాని	876
అరయకర్తమునను	334	,,	913
అరయదఱుచుకల్ల	149	అల్పుఁడెన్నిపలుకు	248
అరయదోచికొనుచు	52	అల్పుఁడెపుడు పల్కు	197
అరయనాస్తియనక	334	అల్లబోడితలలు	53
అరయమూలమందు	102	అల్లునికగుమృతికి	913
అరయలజ్జఁజూడఁ	913	అవనిలోనొకబిడ్డ	494
అరయసుఖమొంది	3	అవనిలోనొకకప్ప	960

పద్యము.	పుట.	పద్యము.	పుట.
అవులఁగా మెఱుఁగక	5	ఆకారణవిధమెఱుఁగుచు	496
అష్టకష్టి బ్రదుక	335	ఆకాశంబున వాయువు	571
అష్టకష్టములకు	434	ఆకుకానవచ్చు	435
అష్టతనువులకును	103	ఆకుచాటుననగు	495
అష్టదశములందు	494	ఆకుమీఁదివ్రాత	285
అష్టదశములకును	571	ఆకులందుజదివి	286
అష్టాంగయోగ	391	ఆకులెల్ల దిన్న	54
అసిపదాంతమునను	494	ఆకులేనికొమ్మ	572
అనువినాశమైన	248	ఆకువక్కసున్న	„
అస్థిరమగు మేని	435	ఆకృతినరయఁగ	„
అక్షమాలఁబూని	53	ఆగడంబుచేత	496
అక్షయాత్మకంబు	434	ఆచరాచరముల	55
అక్షయమనుటంక	670	ఆడితప్పువార	251
అక్షరపదవికి	671	ఆఁడుదనఁగరోత	435
అక్షరపుటడవిఁజొరకయె	„	ఆఁడుదానిఁజూడ	55
అక్షరపుటడవిఁజొరబడి	495	ఆఁడుదానిబొంకు	886
అక్షరపుటమిట్టి	582	ఆఁడువారిగన్న	150
అక్షరాత్మకంబు	495	ఆత్మతనలోన	103
అక్షరాళివెంట	53	ఆత్మతేజముని	582
		• „	672
ఆకటికి తొలంగు	54	ఆత్మతేజముగనుకించి	497
ఆకలి గొనివచ్చె	335	ఆత్మదేహమందు	„
ఆకలిఁ జంపిన	571	ఆత్మనున్నవాని	249
ఆకసంబు శూన్య	671	ఆత్మనెఱుఁగ్గునినుతి	5
ఆకసంబు మీఁద	496	ఆత్మబుద్ధివలన	436

పద్యము.	పుట.	పద్యము.	పుట.
ఆత్మయందె తలపు	582	ఆపగాళివెంట	437
ఆత్మయందెదృష్టి	737	ఆభిజాత్యమున నె	6
ఆత్మలోనిజ్యోతి	436	ఆర్యులైఘనులు	140
„	392	ఆర్యులైనవార	250
ఆత్మశుద్ధిలేనియాచార	56	ఆర్దురుదొంగలబట్టుక	499
ఆత్మలోనిసాము	104	ఆఱువేషములను	437
ఆత్మలోని శివుని	583	ఆఱుగురునిజేర	498
ఆత్మశుద్ధిగల్గి	249	ఆఱుగురునిజంపి	499
ఆత్మలోనినాద	497	„	436
ఆత్మసూక్ష్మమైన	„	ఆఱుమూఁడుగట్టి	499
ఆత్మానాత్మ వివేకము	583	ఆఱుదూలములకు	573
ఆదికారణముల	198	ఆఱుమతములందు	56
ఆదిశక్తిఁగూడి	250	ఆలమెఱుఁగఁజొధు	198
ఆదిశక్తిదొడరి	583	ఆలనగలసౌఖ్యములకు	886
ఆదితుదలనరయ	336	ఆలనఁగానాత్మసుమీ	„
ఆదినెవరుపుట్టి	392	ఆలిమాటలువిని	6
„	573	ఆలినమ్మిఘువిని	438
ఆదిమూలమేది	437	ఆలివంకవారాత్మ	800
ఆదిమూలవిద్య	583	ఆలినొంచలేక	801
ఆదియొకటితెలిసి	431	ఆలిదోలివెంట	887
ఆదితుదయులేని	498	ఆలుమగనిమాట	336
ఆదిఁజూచుచుండ	572	ఆలుసుతులుధనము	„
ఆదినంటిచూడ	672	ఆలుబిడ్డలనుచు	433
ఆధారంబులటార్దును	498	ఆలుబిడ్డలు ధన	„
ఆపదందుఁ జూడు	150	ఆలుసుతులుమాయ	439

పద్యము.	పుట.	పద్యము.	పుట.
ఆలుబిడ్డగల్గి	500	ఇ	
ఆలుమగఁడునుతుఁడు	672	ఇంగలంబుతోడ	914
ఆలురంభయైన	801	ఇంచుకంతబోన	337
ఆవుచన్నుఁబిలికి	439	„	877
ఆవుపాలుశివుని	„	ఇంచుకంతసుఖమె	337
ఆశచేతధనము	151	ఇచ్చవచ్చునరుని	57
ఆశలనెడిత్రాళ్	440	ఇచ్చకంబులాడు	199
„	„	ఇచ్చకముభువి	914
ఆశపాశముబట్టింతు	673	లేచ్చిపుచ్చుకొన్న	801
ఆశకన్నదుఃఖ	804	ఇచ్చినొచ్చుటేల	376
ఆశగననివాని	805	ఇచ్చువానికంటె	440
ఆశగోసివేసి	„	ఇచ్చువానియొద్ద	877
ఆశచేతమనుజు	805	ఇచ్చెడివారలసంపంద	876
ఆశనువిడువనిజీవికి	806	ఇంటియాఁవిడిచి	8
ఆశపాపజాతి	„	ఇంటిలోనిజ్యోతి	105
ఆశపాశము	„	ఇంటిలోనిధనము	151
ఆశపాశమెల్లఁ	„	ఇంటియింటిలోని	286
ఆశయనెడిదాని	807	ఇంటిమగనిఁజూచి	337
ఆశయెయిహపర	„	ఇంటిలోనికోతి	441
ఆశలనెడిత్రాళ్	„	ఇంటివెనుకతీఁగ	442
ఆశలుడుగఁగాని	808	ఇట్టికనులబ్రహ్మ	440
ఆశవిడకకాని	564	ఇట్టితనువుగలిగి	441
ఆసనంబెఱుంగక	7	ఇట్టియావనమున	673
ఆసనములుపన్ని	57	ఇట్టిలింగమంధు	„
ఆసపాపజాతి	500	ఇట్టుఘటములొన	7

పద్యము.	పుట.	పద్యము.	పుట.
ఇడపింగళనాడులకు	500	ఇంద్రియములవిడిచి	444
ఇతరాపేక్షలు	737	ఇంద్రియపరవశుఁ	675
ఇతరచింతలన్ని	673	ఇంద్రుఁడాయెకామి	445
ఇంతకాలముండి	442	ఇంద్రుఁడైనగాని	„
ఇంతవగవనేల	808	ఇనుమువిటిగెనేని	199
ఇంతివగవదేల	393	ఇనుమునఁజేసిన	961
ఇంతిగన్నఁజన్ను	442	ఇన్నిజాతులందు	9
ఇంతిఁజూచెనేని	„	ఇన్నినాళ్లనుండి	445
ఇంతియాకృతిపై	443	ఇన్నిఫలములందు	936
ఇంతికనులువంత	501	ఇమ్మదప్పువేళ	338
ఇంతిచనులబీరును	887	ఇయ్యనతనిచేత	236
ఇంతితనదుపేరె	„	ఇరవుగనుఁగొని	502
ఇంతులఁగనఁగానె	443	ఇరుగుపొరుగువారి	152
ఇదియదిగానిది	674	ఇరుగుపొరుగులందు	338
ఇదిరాజమార్గభావము	„	ఇరుమూఁడక్షరసాధన	675
ఇదిలేకజరుగదనుచును	„	ఇరువదియారవతత్త్వం	738
ఇదినాకుఁజాలదనుచును	808	ఇఱుకువచ్చువేళ	338
ఇదియెపరమటంచు	809	ఇలనుజ్ఞానమనెడి	393
ఇంద్రలోకమనఁగ	443	ఇలనుశూద్రులౌట	802
ఇంద్రజాలమట్టు	501	ఇల్లునుమీసంసారమె	446
ఇంద్రలోకమైన	„	ఇల్లునాలివిడిచి	58
ఇంద్రపదవిగోరి	808	ఇల్లుకొల్లఁజేయ	251
ఇంద్రియములచేత	8	ఇల్లువిడిచినట్టె	502
ఇంద్రియములచేష్ట	444	ఇష్టలింగమేది	287
ఇంద్రియములభ్రాంతి	„	ఇష్టసిద్ధికొఱకె	446

పద్యము.	పుట.	పద్యము.	పుట.
ఇష్టసిద్ధిగోరి	502	ఈడుగానిదాని	676
ఇసుకబొగ్గురాయి	105	ఈతగింజవంటి	10
,,	339	ఈతకన్నలోతు	154
ఇహమునందుబుట్టి	9	ఈతరానివాడి	447
ఇహమునందుచాల	152	ఈతనువునందుజూచిన	803
ఇహమునసుఖయింప	153	ఈతవచ్చినపుడు	888
ఇహమునందుసుఖము	58	ఈతెఱిగినవారైనను	503
,,	153	ఈదవచ్చునేరు	739
,,	446	ఈదిదాటంగలడు	105
ఇహపరసౌఖ్యము	503	ఈదేహమెన్నిభంగుల	504
ఇహమునందుగురున	738	ఈనినట్టిపులిని	287
ఇహమునందునేమి	,,	,,	504
ఇహమువిడచిఫలము	739	ఈమాయజగము	447
ఇహపరంబులందు	888	ఈలోకచిహ్నాలన్నియు	,,
ఇహమునందుబాధ	914	ఈశునకియ్యది	448
ఇహపరంబులకును	976	ఈశుమీదభక్తి	,,
ఈ.		ఈశ్వరునిదలంప	106
ఈకెలచుచుగొన్ని	503	ఈస్వరంబులన్ని	504
ఈకెలంటజేసె	802	ఈషణత్రయంబు	448
ఈంగతలవిషంబ	915	ఈషణాదులనన్నిటి	739
ఈంగతేనెరుచికి	,,	ఉ.	
ఈఘటమునందు	739	ఉక్కుకత్తినిచేబూని	252
ఈఘనసూత్రమె	802	ఉక్కుకట్లదిన్న	505
ఈచెవిగొఱికిన	,,	ఉక్కుశుద్ధిచేసి	,,
ఈజగమునముక్తి	675	ఉక్కుచూర్ణముదిన	915

పద్యము.	పుట.	పద్యము.	పుట.
ఉచితవంతుడైన	154	ఉదయమందుశివుని	506.
ఉచితమిత్రులు	393	ఉదయాద్రికిపై	676.
ఉచితాహారమువల్ల నె	740	ఉదధిలంఘించి	741
ఉచ్చవచ్చుచుండు	339	ఉదకమందు మొసలి	803.
ఉచ్చసరితూగిపుట్టెడు	,,	ఉద్ధరింపఁగలుగు	107
ఉచ్చచెలమఁగోరి	449	ఉనికిమేరుశిఖర	573.
ఉచ్చనుపుట్టినతనువట	449	ఉన్నదానినిగను	11
ఉచ్చలొనెపుట్టి	,,	ఉన్నయంతమనుజుఁ	155.
ఉచ్చకుత్రోవగు	740	ఉన్నవారలెవరొ	288
ఉజ్జ్వలంబగుపరిపూర్ణ	505	ఉన్నతావువదలి	340.
ఉండడేసుకలి	340	ఉన్నదన్నబెఱుక	742.
ఉదుముతోకఁబట్టి	394	ఉన్ననిర్వాణనిజచర్య	585.
ఉదుగకక్రతువులఁ	741	ఉన్నఘనతఁబట్టి	161
ఉండునుందుజ్ఞాని	740	ఉపవసించుచుండి	59.
ఉతుకఱొనితలుపు	506	ఉపవసించినంత	,,
ఉత్తతిత్తిదీని	10	ఉపజీహ్వాకుబ్దాగ్నికున్	506.
ఉత్తమశివయోగి	106	ఉపముచేతగురుని	742.
ఉత్తమమగుజ్ఞాపికినె	676	ఉపముగలుగునాతఁ	,,
ఉత్తమజ్ఞాననిలయమా	741	ఉపముతోడగురుని	743.
ఉత్తమాంశఁబూని	584	ఉపముదోషనట్టి	,,
ఉత్తమోత్తముఁడగు	803	ఉష్పగష్పరంబు	108
ఉదయమందుశూద్రుఁ	59	ఉష్పనీరునట్టు	574
ఉదరపోషణకొఱ	107	ఉష్పలేనికూర	155
ఉదకమందుపాచి	288	ఉబ్బిగుర్తుచూచి	574
ఉదకములొపలి	584	ఉబ్బిగురునివేడి	743.

పద్యము.	పుట.	పద్యము.	పుట.
ఉయ్యెలందుఁజేర్చి	450	ఉర కాదుదిరిగి	288
ఉరిదిగానుగాలి	506	ఉరుకొండవీడు	450
ఉర్వివారికెల్ల	156	ఉరు సేరియుండ	508
ఉర్విజనులు	574	ఉరునూరుదిరిగి	825
ఉఱుము మెఱుమురీతి	450	ఉసరిల్లి పిచ్చియ పమున	451
ఉసురు లేనితిత్తి	744	ఋ	
ఉ		ఋగ్యజుస్సులెఱింగి	508
ఉకయందుబుట్టియున్నది	936	ఋణ మొసంగునాశఁ	156
ఉకొనఁజెప్పినవినదది	574	ఋణము పెంచినరుని	916
„	677	ఋతమన్యత మెఱుంగ	451
ఉకొనివినఁగావచ్చును	677	ఋతువుననుసరించి	341
ఉగియూగిలాగి	108	ఋషులెఱుంగనట్టి	11
ఉడిగంబుఁజేసియుబ్బించి	507	ఋషులుగానిపింతు	252
ఉతకల్లబట్టియురిదిగాఁ	394	ఋషులటడవినుండి	451
ఉపఁబోయికొంత	395	ఎ.	
ఉపిరిలోనికిలాగుచుఁ	677	ఎక్కడ వెదకిన తానై	744
ఉపిరున్నంతవఱకును	678	ఎక్కడినుతులెక్కడినతు	817
ఉపిరున్నయపుడె	915	ఎక్కువయునుతక్కు	12
ఉరబం దెఱుంగ	60	ఎక్కు పెట్టిగుఱుతి కేకమై	575
ఉరకుంట తెలియ	507	ఎక్కు పెట్టిపరము	678
ఉర్ధ్వలోకమందునుచిత	„	ఎక్కు పెట్టిమనసు	„
ఉరినడిమి బావి	60	ఎక్కు పెట్టిమనుజు	679
ఉర్జితానందపరివూర్ణ	508	ఎక్కు పెట్టినరూపము	744
ఉరులుపల్లెలుమానుక	61	ఎక్కుడైనతూశలినుమడి	809
ఉరువిడువకుండు	108	ఎంగిలెంగిలనుచు	61

పద్యము.	పుట.	పద్యము.	పుట.
ఎంగిలెంతవట్టు	452	ఎంతభూమిదిరిగి	157
ఎగుసిగులేనిదేకమై	,,	ఎంతసెవజేసి	200
ఎగువదిగువఁజూడ	509	ఎంతవెంతమదికి	289
ఎచటనుండివచ్చు	289	ఎంతతకష్టముందునంత	453
ఎచ్చుకులమునొంది	452	ఎంతకాలమున్న	454
ఎచటజూచిననచట	509	ఎంతనాటినుండి	,,
ఎచటజూడ్కినిలిపి	585	ఎంతనేర్పుతోడ	,,
ఎచటనుండివచ్చు	510	ఎంతభాగ్యమున్న	510
ఎచ్చుగచ్చులునుడివిన	679	ఎంతకడుగనోటియెంగిలి	680
ఎంచియెంచిపూజ	916	ఎంతకాలమొవ్యర్థమై	971
ఎట్టియోగికైన	452	ఎదటనున్నవాని	14
ఎట్టివాడొతాన	453	ఎదటికలిమిఁజూచి	341
ఎట్టిమంత్రమైన	745	ఎందునెఱుకవాని	109
ఎట్టిజీవితకైననిలకాంత	888	ఎందునుతలపఁగలేడట	680
ఎట్టిస్త్రీలఁగనిన	,,	ఎద్దుమొద్దువాని	157
ఎడ్డెదెల్పవచ్చు	12	ఎద్దుకన్నదున్నయెలాగు	200
ఎండనీడచంద	13	ఎద్దుకన్నతెలియ	341
ఎండయనకతిరుగు	109	ఎదుటగాన్పించుదానిని	680
ఎండచీకటులకు	252	ఎదుటనిల్పినచూపులా	681
ఎండనీడవన్నెయేకమా	395	ఎదుటితనబలంబు	395
ఎండమావులచాడ్పున	679	ఎన్నగకర్తముకారణ	342
ఎడపకక్రతువులు	745	ఎన్నాళ్లదానుండును	158
ఎండినమానొకటడవిని	825	ఎన్నాళ్లబ్రతికిచచ్చిన	290
ఎడ్లురెండుతిన్న	961	ఎనిమదక్షరములనేర్పడ	681
ఎతఁజదువుఁజదివి	13	ఎనిమిదిదిక్కులుబయల్	,,

పద్యము.	పుట.	పద్యము.	పుట.
ఎన్ని భూములఁగని	290	ఎలుక తోలు తెచ్చి	14
ఎన్ని తపము లేర్చి	342	ఎల్లలోకమందు నేవస్తు	344
ఎన్ని దేవతలైనను	,,	ఎల్లినేడునిన్న నేలాగు	682
ఎన్ని ఫలములున్న	343	ఎవరి కెవఱు గారి కెవ్వరు	577
ఎన్ని వేషములకు	455	ఎవ్వరెరుగఁకుండ	291
ఎన్ని యెన్ని పూజ	510	ఎవ్వఁడజ్ఞానతిమిరంబు	577
ఎన్ని తనువులైనమృతి	585	ఎవ్వఁడే మెఱుంగు	578
ఎన్ని దినములుబ్రదికిన	681	ఎవ్వ రెవ రన నేనను	683
ఎన్ని విద్యలు నేర్చిన	682	ఎవ్వరెఱుఁగనితత్వంబు	,,
ఎనుబదినాలుగులక్షల	,,	ఎసఁగువేత్తయనుచు	344
ఎంబెరుమతమని	62	ఏ	
ఎఱిఁగిన శివపూజ	396	ఏకమైనవర్ణ	253
ఎఱిఁగిమనసుఁబట్టి	,,	ఏకరూపమమర నెందాక	396
ఎఱిఁగిమరిగితిరిగి	455	ఏకచక్రధరుఁడె	455
ఎఱుకమాలువాఁడు	201	ఏకసమమునందు	456
ఎఱుకగలుగునాత	291	ఏకసమమునందు	685
ఎఱుక కన్నను సుఖి	343	ఏకమమరయుక్తి	510
ఎఱుకదోడ్కొని	575	ఏకమైనదాని	511
ఎఱుకనుబుట్టును	,,	ఏకబ్రహ్మమునిత్యము	585
ఎఱుక నెంచిచూడ	576	ఏకముననుజూడ	586
ఎఱుకమఱుపులుగానిది	,,	ఏకంబ్రహ్మమనంగా	684
ఎఱుకమాలుజీవి	,,	ఏకాంతమిరవుగన్గొని	683
ఎఱుకమఱుఫలందు	,,	ఏకాంతమిరవుగన్గొను	684
ఎఱుకయుండువాని	577	ఏగుణములవాపదలగు	917
ఎఱుక లేనిదొరల	916	ఏచిసపంచేంద్రియసుఖ	684

పద్యము.	పుట.
ఏచూడ్కినిలిచియుండు	511
ఏజనుఁడుగుణకదంబము	685
ఏడ్వమదిలోపఫలమేమి	292
ఏడునైదునారు	456
ఏడుమార్గములను	578
ఏడెయిత్తురముల	„
ఏతత్త్వమమరగోరెదొ	685
ఏదికులముసీకు	292
„	817
ఏదికోరిననీకోర్కి	456
ఏదితినకయుబ్రదికిన	686
ఏదియేదనిమదిలోని	„
ఏదేశముఁదిరిగినఁబని	293
ఏనాఁడుసుభిక్షము	„
ఏపాపమైనఁజక్కగఁ	745
ఏపుమీఱమదిని	579
ఏమహాత్మునందు	110
ఏమియైనదిపరతత్త్వ	62
ఏమికానిది	201
ఏమికానిదాని	686
ఏమిగొంచువచ్చె	344
ఏమిచదివియేమి	586
ఏమిసాధనముల	687
ఏరికిదక్కనిచిన్తము	687
ఏరుదాఁటిమెట్ట	511

పద్యము.	పుట.
ఏరూపమెచటఁజూచిన	579
ఏరూపుననారూపము	„
ఎరూపుమదినిగోరిన	580
ఏవంకమనసుకలిగిన	687
ఐ	
ఐదుచక్రములను	512
ఐకమత్యమెన్న	917
ఐకమత్యమొక్క	„
ఐదునైదునారు	578
ఐదువేళ్లబలిమి	917
ఐనదానికింక	63
ఐనవారలంచు	918
ఒ	
ఒకటరెంటమూట	580
ఒకటనిరెండనియెన్నుచు	688
ఒకటిలోనఁగొట్టి	586
ఒకటిక్రిందనొక్క	254
ఒకనిజేరుతుమంచు	15
ఒకరినోరుఁగొట్టి	202
ఒకరికిడువేటి	294
ఒకపద్యంబునుమదినిడి	977
ఒక్కమనసుతోడ	254
ఒక్కతోలుతెచ్చి	345
ఒక్కఘటములోనఁ	580
ఒక్కతనువునకిలఁ	818

పద్యము.	పుట.	పద్యము	పుట.
ఒంటరిగానున్నప్పుడు	688	ఔననంగవచ్చునైనది	825
ఒంటికంబమందు	581	ఔరయెంతవార	17
ఒంటికంబమందునొనర	688	ఔరయాడుదాని	889
ఒంటిమేడలోననొనరంగ	689	ఔరసుండేనీకు	918
ఒడలబూదిపూసి	63	క	
ఒడలిమెఱుంగుజూచి	457	కంకుభట్టనంగ	294
ఒడలుశిథిలమైన	889	కచముగత్యంబునోరును	818
ఒడ్డుఁబొడుగుఁగలిగి	64	కండకావరమున	17
ఒడ్డెవానికిగురుతోర్చి	202	కంటిదృష్టిచేత	256
ఒదిగియొదిగిగురువు	110	కంటిలోనమిన్ను	„
ఒరులకొఱకుభూమి	971	కంటిలోనివాని	257
ఒల్లనన్నఁబోది	345	కంటికంటిననుచు	346
ఓ		కంటిమంటచేత	„
ఓగునోగుమెచ్చు	15	కట్టువారలేరికట్టనివా	397
ఓగుబాగెఱుంగక	16	కట్టుబట్టఁజూచిఘనత	826
ఓగుబుద్ధివిడిచి	254	కట్టెపెననున్న	294
ఓజమాలుమగువ	158	కట్టెయందునిప్పు	295
ఓలుపరులకుగల్గించు	203	కట్టెపేరులోలి	159
ఓపగలుదునని	„	కడకనింద్రియముల	581
ఓర్పులేనట్టివారల	255	కడకతోననరుఁడు	689
ఓర్పులేనిభార్య	„	కడకనఖిలములకు	295
ఔ		కడఁగిసంకల్పములనెల్ల	111
ఔచితంగన్నవాఁడెప్పు	111	కడఁగిగాలిలేని	257
ఔనటంచునొక్క	16	కడగివట్టియాస	295

పద్యము.	పుట.	పద్యము.	పుట.
కడలేనియాదికాలం	689	కనియుండికానలేరట	204
కండచక్కెరయును	204	కనులుపోవువాఁడు	258
కండలెముకలునెత్తురు	818	కనులచూపునిలిపి	513
కడుపుబోరగించి	65	కనులురెంటినడుమ	„
కడుపునిండఁదవుడు	159	కనుచాటుతప్పకాగుఱి	691
కడుపుచిచ్చుచేత	257	కనులచూడ్కినిజేదరక	„
కడుపుకేలమీరు	258	కనులఁజూడఁబడని	„
కడుపుకేలమనస	296	కన్నులందుమదము	18
కడుపులోననున్న	457	కన్నుమిన్నుచేసికాంతిని	513
కడుపులోనివాని	512	కన్నెమీఁదియాస	162
కడుపులోనిమలము	581	కన్నెపడుచుగాంచి	514
కడుపునిండనుధను	690	కన్నెలనవలోకింపఁగ	810
కడుపులోనిమలము	819	కన్నెవరుఁడుచేరికదియంగ	811
కడుపులోనిరోత	„	కన్నెదానిమేనుకస్తూరి	819
కదలనీయకుండగట్టిగా	512	కపటవేషమూనికడగండ్లు	514
కదలకుండగమదినిల్పి	690	కపటమైనఘనులు	692
కదలనిజీవములందును	„	కపటముడిగిగురుని	746
కదియబట్టిహంస	513	కప్పయుపామును	692
కనఁగసొమ్ములెన్నో	112	కప్పరంపుమనసు	112
కనకపర్వతమున	160	కప్పవీడిమనసు	259
కనకమృగముభువిని	„	కఫముమీఱిమఱియు	18
కనకమున్నవాఁడు	161	కంబళములఁగట్టి	65
„	296	కంబముననుజొచ్చి	692
కనరానిదిపరవంచన	918	కమలభవుఁడుసేయుఁ	811
కనియుఁగానకుండు	161	కమలభవాండంబు	809

పద్యము.	పుట.	పద్యము.	పుట.
కమ్మరీనిదుడుకు	162	కలియుగమునఁబుట్టి	297
కరతలంబు నెత్తి	515	కలిగియుఁదినలేక	515
కరకంఠునికోపమువలె	918	కలిగినట్లెయుండు	„
కర్మగుణములన్ని	19	కలిమిగలయతనికి	516
కర్మమయుఁడుగాక	346	కలిగినట్టులుండు	812
కర్మముజ్ఞానికిదవ్వగు	347	కలిమిగల్గినేమి	826
కర్మఫలములన్ని	„	కలుషమానసులకు	113
కర్మముననుబుట్టి	348	కలువపూలవంటి	206
కర్మవశమునగుంసార	„	కలుగుచింతలన్ని	516
కర్మనివృత్తైనప్పుడు	349	కలిమిగలిగియుండి	165
కర్మజాలమనుచు	362	కలుగుసుఖములెల్ల	516
కర్మజ్ఞానేంద్రియములు	692	కలుపుదీసినరులు	517
కర్మాకర్మలకొఱకును	348	కలుషమెల్లఁ దెలియ	„
కర్మాకర్మములెఱుంగని	349	కలుషమొక్కయింత	„
కరుఁడొకఁడెగాని	163	కలుషమెన్నికొనఁగ	587
కరఁగకరఁగఁబుట్టు	514	కలుషములనెల్లభండించు	693
కలలోనిసంపదెల్లను	826	కల్లయైనజగము	19
కలిగినమనుజుండు	163	కల్లటికెకుభూతి	66
కలిగిధర్మమీయ	164	కల్లగురుఁడుగట్టు	112
కలిమియున్నవాని	„	కల్లనిజముఁజేసి	205
కలిమికలిగెనేని	165	కల్లనిజముతెలిసి	693
కలిమిగలుగసకల	166	కల్లలాడుకంటె	778
కలిమిఁజూచియీయ	„	కల్లనిజముఁబెండు	919
కలిమినాడుమగని	„	కల్లుకుండకెన్ని	206
కలియుగంబునందు	205		

పద్యము.	పుట.	పద్యము.	పుట.
కల్లునీళ్లుతాగి	207	కాంతపైనిప్రేమ	693
కల్లుద్రాగువాని	778	కాంతమేనుజూచి	౬90
కల్పమనఁగనగును	515	కాదనఁడెవ్వరితోడను	975
కల్పమంబుపోకకనుపింప	457	కానలేడునుదురు	298
కల్పమారగించికన్నులు	811	కానలేరుగాని	,,
కష్టమైనమనసు	587	కానరానిబయలు	518
కష్టమైనమలము	,,	కానవచ్చువానికనుపించు	,,
కష్టలాభివానికలిమికి	588	కాననంబుఁజేరి	946
కసవుదినునుగాని	20	కానివానితోడ	207
కసవుబసికివేసె	297	కానికులముదైన	౬58
కసవునేటితినెడుపసరము	946	కామమోహములను	259
కసినిగలిగిపాప	207	కామచింతదక్కి	458
కసువులుదినువాఁడు	20	కామియైనజనుఁడు	519
కస్తురియటుచూడ	113	కాయగాయకాల్చి	588
కస్తురివలపేలగజరాజు	518	కాయమునుగనకయ	459
		కాయమున్నయపై	,,
కా		కాయముదగఁగూడి	519
కాకిగూటిలోన	114	కాయమునుగడిఁగియు	588
కాకిగూఁటనాఁడుకోకిల	౬89	కారుకారుగురులు	746
కాఁగలపనులెల్ల	297	కాలముదెలియక	259
కాంచనంబుపైన	167	కాలమధికమైన	300
కాంచనంబుమీది	,,	కాలగతియెంతవారికి	298
కాఁడునేరియున్న	350	కాలచక్రమేఱుఁగ	299
కాంతకుంకయైన	458	కాలచక్రమెల్ల	,,
కాంతసిందురంబు	,,	కాలముకాలమటనకను	300

పద్యము.	పుట.	పద్యము.	పుట.
కాలధర్మ మెఱిగి	588	కీలు దెలిసిమదిని	694
కాలములమహిమ	820	కు	
కాలవశముఁబట్టి	”	కుక్కతోఁకదెచ్చి	21
కాలకంఠు నెదిరి	946	కుక్కయే మెఱుంగు	301
కాలిసంకెలయగు	820	కుక్కయే మెఱుంగును	812
కాలునికినిజిక్కి	260	కుక్కుటమననంబు	66
కాలుచేయివంచి	459	కుండచిల్లివడిన	21
కాలుచేయిలేదు	519	కుండకుంభమన్న	114
కావవలయుధనము	168	కుండలియోగము	694
కావవలయుమగఁడు	812	కుండపగిలెనేని	948
కావిపంచగట్టి	66	కుడువఁగూడులేక	168
కావిబట్టఁగట్టి	947	కుమరవానికిజ్ఞానము	209
కావుకావుమనుచు	460	కులమునీరు చేసి	67
కావుకావుమంచు	947	కులముగలుగువారు	169
కాళియాత్ర కేఁగి	589	కులములేనివాఁడు	”
కాళియాత్రఁజేసి	”	కులములొననొకఁడు	208
”	947	కులమువలనఁగొంత	”
కాళినీళ్లు మోసి	”	కులము హెచ్చుతగ్గు	460
కాళిమధురకంచిగయ	812	కులుకుగుబ్బఁజూపి	170
కాళ్ల ముందఁజేరు	300	కుళ్లుబోతునొద్ద	209
కీ		కూ	
కించిస్తాత్రమునుమదికిఁ	694	కూటవాసియగుచు	301
కి		కూటికి నెడఁబాసి	890
కీలకములడంచి	301	కూడదేమిచేసె	305

పద్యము.	పుట.	పద్యము.	పుట.
కూడిపరవశంపుకోర్కెలు	589	కొడుకునుబ్రతికించు	303
కూడుగుడిచిలెస్సె	460	కొడుకునువరియింప	350
కూడుబెట్టకున్న	461	కొండెగాడుచావ	212
కూడుచీరబాసి	890	„	461
కూరలేనితిండి	170	కొంపలోననున్న	262
కూరయుడుకువెనుక	261	కొంపలోనమఱుగు	948
కూళకూళ్లుమేయు	210	కొప్పసొగసుగన్న	891
కూలినాలిఁజేసి	171	కొమ్మద్రిమ్మరెననమ్మగాఁ	461
కూళకూళమెచ్చు	260	కొవ్వపొట్టపొరలు	264
కూళతొత్తుపొందు	„	కొత్తనుద్దులైన	351
కృ		కో	
కృష్ణపర్వమందుకృత్తిక	961	కోటకోటతిరుగు	520
కే		కోటిదానమిచ్చి	261
కేవలాంతరాత్తజేవుఁడు	695	కోటులుసంపాదించినఁ	589
కై		కోతిఁబట్టిదెచ్చి	212
కైకపుట్టిచెఱిచెఁ	890	కోపముననుఘనత	262
కైపుమీఱువేళ	210	కోపముననునరక	590
కైపువస్తువులను	820	కోమటిమదిఁగోరు	171
కొ		కోమటికిదురాశ	813
కొండగుహలనున్న	211	కోమటినివ్వలుకుటికి	„
కొండముచ్చపెండ్లి	„	కోరిద్రుపదుపుత్రి	303
కొండరాళ్లఁదెచ్చి	302	కోరిమదినిగురుని	695
కొండదండిమామ	„	క్ర	
కొండమీఁదజ్యోతి	695	క్రమమునదేహత్రయ	696

పద్యము.	పుట.	పద్యము.	పుట.
ఖ		గతము చేసినట్టి	303
ఖగములందు చూడఁగా	919	గతముజూతమన్న	304
ఖచరవరులుభూమిగనఁబడ	462	గతికిమతియటంచు	827
ఖండపరశువుఁబూజింప	696	గద్దెగణమునిద్ర కలలు	463
ఖనులఁబుట్టులోహ	462	గమనగమ్యనిరాలయ	697
ఖరముపాలు తెచ్చి	22	గమ్యమగుజ్ఞానమందుట	591
ఖలులుతిట్టిరంచు	263	గర్వియింద్రియముల	521
ఖలులతోడిపొందు	920	గా	
• గ		గాడ్డేమేనినిండ	22
గగనచిత్తదృష్టిగద్దియపైఁ	520	గాడ్డేయ మెఱుంగు	213
గగనమమఁరజూడ్కి	605	గాలితేనిదీప	115
గగనగోచరనిర్గుణ	697	గాలిగాలిగలిసె	521
గగనగోప్యనిరాలయ	„	గాలిఫణికిఁ జేసె	„
గంగపాఱుచుండు	213	గాలియం దెపుట్టి	522
గంగిగోవుపాలు	263	గాలిరాకలుపోకలు	522
గంగస్నానమాడి	918	గాసిఁ జేంద నేలజగతి	463
గంగాయమునల	590	గీ	
గంగాధరుండెదైవము	„	గీమువిడిచి పెట్టిగిక్కురు	891
గట్టిసాధువిద్య	264	గు	
గట్టిరాళ్లుఁ దెచ్చి	521	గుట్టుగురుభక్తిలో	746
గట్టుమీఁదిమన్ను	462	గుడులుదేవతలనిగుర్తులు	698
గట్టుమీదనున్న గాన్పించు	520	గుడ్డువచ్చిపిల్ల	23
గట్టురాచూలిపతియైన	696	గుణగణంబులెల్ల	264
గండితోటలోనఁగత్తి	973	గుణములుగలవాని	265

పద్యము.	పుట.	పద్యము.	పుట.
గుణముకల్గియున్న	265	గురువుతానయ్యను	752
గుణయుతునకు మేలు	266	గురుముఖంబున నెఱిగిన	,,
గుణముతీరు లేక	,,	గురువుకలుగునాత్మ	753
గుణవికారంబులను	397	గురువుచిల్లగింజ	,,
గుణవిహీనజనుని	523	గురువుతానయినను	,,
గుణవతిగలగృహము	892	గురువునకునుపుచ్చు	23
గుణికివిద్యభువిని	214	గురువునకునుపుచ్చు	754
గుణికిజ్ఞానమహిమ	698	గురువులేకవిద్య	,,
గుడిగానలేకమర్త్యులు	747	గురునిశిక్షలేక	,,
గురువువచ్చుచున్న	26	గురువువచ్చుచున్నఁ	755
గురువుసేవఁజేసి	523	గురువునెస్సినయుక్తులు	,,
గురువులేక విద్యుగుఱుతు	698	గురుని సేవఁజేసి	949
గురుచరణముబట్ట	746	గురుబోధదెలియని	751
గురుఁడగునాత్మఁడు	747	గుఱమునకుఁదగిన	214
గురుఁడనఁగఁధేనువైతగు	,,	గుఱికిరావుజగఁగోమటి	463
గురుఁడనఁగాబరమాత్మఁడు	748	గుఱుతుగూఁడుచేసి	398
గురుఁడనఁగా మొదలంతకు	,,	గుఱుతుతిథులవలనఁ	749
గురువుశిష్యుఁడనఁగ	748	గువ్వకొఱకు మేను	267
గురుతుగనుచుఁ జెప్ప	749	గుహలుపదివేలుసొచ్చిన	68
గురునిగూఁడుచేసి	,,	గుహలలోనజొచ్చిగురువు	223
గురునితోడఁబొందు	750	గూ	
గురునినిందఁజేసి	,,	గూబచేరగృహము	24
గురునిపరమగురుని	,,	గూబవలెగుడ్డుదిప్పిన	68
గురునిశిష్యునియతి	,,	గె	
గురుపరంపరనీవిద్య	751	గెంటియెఱుకనుజితను	524

పద్యము.	పుట.	పద్యము.	పుట.
గొ		చక్కఁజేసిమదిని	701
గొడ్డుటావుఁబిదుక	949	చక్కనిపూనికతోడను	701
గొప్పపిఱుదుగన్న	464	చక్కనైనవానిమక్కువ	891
గొఱ్ఱలుపదివేలుకూడి	524	చక్కదనములేలసంపద	920
గో		చక్కెరగలిపితినంగా	814
గోచిపాఁతబెట్టె	464	చక్రధరునివేడి	304
గోచియూడెననుచు	215	చచ్చువారిఁజూచి	270
గోచివిదుచుయోగి	464	చచ్చెఁజచ్చెననుచుఁ	467
గ్రా		చందమెఱిఁగిమాట	26
గ్రాసమింతలేక.	24	చదలుభంగిఁగంద్రు	272
గృ		చందమామసీడజక్కఁగా	592
గృహముదేహముండె	465	చందమామవెలుగు	702
ఘ		చదివిచదివికొంత	25
ఘటమునింద్రియముల	69	చదివినయ్యకన్న	270
ఘటముగాన్గఁజేసి	465	చదివిచదివికర్త	352
ఘటపుజలములందు	524	చదివిచదివిచదివి	528
ఘటములోననున్న	755	చదివినతనికన్న	921
ఘంటారవమునుమదిలో	605	చదువుచదువనేల	70
ఘనసారమగ్నిదొరకొన	606	చదువరిమతికన్న	117
ఘనచిదాకాశమై	693	చదువులందుబాడి	172
చ		చదువులన్నిచదివి	217
చక్కనిసతియైన	70	,,	271
చక్కగానుమదినిజర్చించి	592	,,	702
చక్కగానుమదినిసాధించి	700	చదువులందులేదు	592
		,,	702

పద్యము.	పుట.	పద్యము.	పుట.
చదువుగాదటన్న	756	చాడికానిమాట	467
చదువులందుగాజపదవు	814	చాయనొసగుచెట్లు	272
చదువులెల్లఁజదివి	891	చాయలోనిచాయ	702
చదువుఁజదువకున్న	950	చాలదయ్యయింక	71
చంద్రసూర్యగతుల	525	చాలుచాలునిలనుజనన	467
చంద్రసూర్యాగ్ను లేర్పడ్డ	606	చావు నేడొ రేపా	173
చంద్రునంతవాఁడె	215	చావు దెలియువాఁడు	529
చంద్రునీడనునిచి	606	చావువచ్చినపుడు	608
చనఁగచనఁగదాఁకు	528	చి	
చనునారెల్లనుజనులం	814	చిక్కియున్న వేళ .	920
చన్నుగవరీతినంపద	608	చిక్కిదక్కఁబోదు	525
చంపఁగూడదెట్టి	217	చిగురుచెట్టుచూచి	971
చంపఁదలఁచురాజు	218	చి త్తశుద్ధిగలిగి	115
చంపఁదగినయట్టి	271	చి త్తశుద్ధియొకటి	267
చపలచి త్తవృత్తిజయ	525	చి త్తముగలయోగి	465
చపలచి త్తవృత్తిసాధించి	755	చి త్తమందుశివునిజింతించి	526
చమురుగల్గుదివ్వె	172	చి త్తవాజినెక్కిశిక్షింప	„
చమురురాచికొన్నఁ.	467	చి త్తరువుప్రతిమకైవడి	607
చర్మమునకుస్పర్శ	305	చి త్తముమనముచుబుద్ధియు	„
చర్మమెపుడుజీవ	525	చి త్తమనెడివేరుశిథిలమై	813
చరణంబులుపదితోకలు	961	చి త్తవృత్తులుమదియందుఁ	814
చర్చమీఱినజ్ఞానంబు	756	చి త్త దీపమువలెచింతను	591
చలముపట్టిమదిని	529	చింత జెంతనుండు	466
చా		చింతపాఱఁదోలి	526
చాకితోకలుదికి	352	చింతమానుకొనను	699

పద్యము.	పుట.	పద్యము.	పుట.
చిరుగుబట్టకాదు	116	చూపుచెదరనివృత్తిలా	608
చిన్నెలంతెకాని	268	చూపులానిచూపు	609
చిన్నయానందపురి	699	చూపులానిచూపుసుజ్ఞాన	,,
చిన్ననాటినుండిచేసిన	949	చూపురూపులరెంటిని	703
చిన్నదియెలప్రాయంబున	527	చూపులాచూపువెలిచూపు	,,
చిప్పలానబడ్డ	305	చూపురూపులరెంటిని	,,
చిలుకనోరుగొట్టి	69	చూపులచూపైతోచె	118
చిలుకగర్భమందు	305	చూరగొనుముదొరకు	271
చిఱుఱనాఁగునీవు	351	చె	
• చీ		చెట్టుచేనుగొట్టి	216
చీకటింటఁజేరిచింతింప	398	చెట్టునందుఁబుట్టిచెలరేగు	527
చీకటింటఁజేరఁజేదివ్వె	466	,,	866
చీకటింటఁబుట్టి	527	చెడినమానవులను	268
చీమకుట్రేనేని	306	చెడుగుణంబుల్లెల్లఁ	756
చీముగారుపంటచెదలు	950	చెడ్డవానిమిగులఁ	268
• చు		చెప్పవచ్చుచుదానెంతో	700
చుట్టుపరిసనంబునుఘిలీల	398	చెప్పియుఁజూపఁగగానిది	699
చుట్టుకొనియున్న	757	చెప్పలానిరాయి	920
చుట్టుగోడఁబెట్టి	307	చెఱకులీపిలేమి	25
• చూ		చెఱకుతోటలాన	117
చూచెడివఱకేసాధన	757	చెఱకులాననైన	216
చూపుకొంచెమైనఁ	307	చెలిమిమీఱుచుదిని	466
చూపులానిచూపు	529	చెలిమితోడముందు	700
చూపులానిచూపుసూక్ష్మ	530	చెవినివిల్లుగట్టిచెప్పెను	971

పద్యము.	పుట.	పద్యము.	పుట.
చెవులలోనుబుట్టునదియె	528	చేద్యమైనదాని	468
చెవులవిన్నయట్టి	528	జ	
చే		జంకులేనిమదిని	219
చేకొనిపరోపకారం	269	జిక్కి నెక్కివీధి	274
చేకొనుచునుతమకు	269	జగడమాడుచుండు	219
చేటువచ్చెనేని	352	జగమరయనింద్రజాలము	468
చేయఁదగినవేళ	306	జగమునందులేదుజలము	704
చేరియష్టాక్షరములెంచి	701	జగమునగురుఁడు	758
చొ		జగడమునకుబోదు	893
చొక్కమైనపరము	530	జంగమాఖ్యభక్తిజగతి	609
చో		జతరమందుజ్యోతి	273
చోరులకుచిక్కిపోయిన	607	జడలుగట్టనేల	72
చ		జడలుదాల్చుటెల్ల	173
చత్రమున్నదగినచాయ	950	జడలుదాలుచుటకు	945
చర్దిపుట్టినప్పు	218	జతుకమంటురీతి	704
చా		జంతురాసులందు	469
చాత్రధర్మమెఱిగి	757	జంత్రమంత్రమహిమ	921
చాయనొసఁగుఁజెట్టు	758	జననమరణములకు	26
చి		జననమెట్టుకలిగె	469
చిద్ర మెన్నువాఁడు	468	జననమరణములిల	531
చు		జననమరణవేళ	704
చురికతోడఁగోయ	530	జననమరణములన	758
చే		జననమునకుమున్ను	815
చేద్యమైనదానిఁజేపట్టి	399	జనుఁడు తెలివినొంద	273
		జన్మమరణాద్యవస్థల	609

పద్యము.	పుట.	పద్యము.	పుట.
జన్మము నెత్తినమనుజుఁడు	815	జాతులందు నెట్టిజాతి	532
జన్మముల నికెన్ని జన్మంబు	821	జారపురుషుమీఁద	,,
జన్మవదలివేటుజన్మంబు	,,	జారుచుదోయిపెక్కి	892
జన్మములనుమఱియు	922	జాలలోననుండిస్త్రీల	893
జపము బాహ్యపూజఁ	531	జాలినొందరాదుజపదాటి	706
జపములు చేసినఁజిక్కఁడు	610	జి	
జయముభయముదాఁటి	,,	జిత్తులమాటులనందగు	892
జల్లిమాటలనుచుజగమునఁ	472	జిలిబిలిమాటలుపలికెడు	,,
జపదాఁట నేలగుఱిగా	706	జిహ్వారసమువల్లజీవంబు	610
జవ్వనంబునరెదుజప	945	జిహ్వరుచులఁగోరు	815
జా		జిహ్వలంపటంబు	816
జాగ్రతనఁగ నేమి	531	జీ	
జాగు నేయకగురు సేవఁ	759	జీవభేదమెఱిఁగి	119
జాడగలగుఱి మేడలో	595	జీవముండుచోటుస్థిరము	470
జాణలై నయట్టిచపలాయ	472	జీవమేడనుండుభావ	471
జాణలమనియంద్రు	759	జీవలింగపూజఁ జేసినవారికి	532
జాతిసీతివేటు	118	జీవముననునాత్మస్థిరతను	593
జాతివేటులేకజన్మ	532	జీవగుణముగలుగు	611
జాతి భేదమెంచిజన్మము	469	జీవనము దెలిసినఁజెలఁగి	,,
జాతిసూతకములు	470	జీవముశాశ్వతరూపము	,,
జాతివేటులేక	399	జీవభావమెఱుంగఁజెడ	705
జాతికులములంచు	704	జీవవశమురీతిజన్మాత్మ	,,
జాతిమతమువిడిచి	705	జీవము దెలిసినఁజెలఁగి	816
జాతివారలెల్ల జాతివిద్యలు	815	జీవసంజగలుగిజీవ	964
జాతులందుమిగుల	72		

పద్యము.	పుట.	పద్యము.	పుట.
జీవాత్మఁ దెప్పుదుం దెడి	471	జ్ఞాననిష్ఠఁబూని	706.
జీవాధారుఁదురుద్రుఁడు	593	జ్ఞానమెన్నగురువు	759.
జీవాధారమునీరము	817	జ్ఞానవంతునికడుకర్	760.
జీవియందుభ్రమలు	119	జ్ఞానికికర్తృబేటికి	595.
జీవిజీవిజంపశివునిచంపుటె	471	జ్ఞానియనెడివాఁడు	760.
జీవిజంపుటెల్లశివభక్తి	533	జ్ఞానియైనవాని	965.
జీవునిదెలియకవేఱుగ	593	జ్ఞానులమనియెంచి	308.
జీవిలోననుండుస్థిరమును	594		
జీవిజీవిచంపిజీవికి	827	జ్యోతియం దెపుట్టె.	533.
జీవిదొలగనపుడె	921		
జీవుఁడిలనునిండిసృష్టిలో	472	రు	
జీవులెల్లముందు	594	రువమునీరువెడల	922.
జీవుఁడనగమిరుచిక్కులు	611	ట	
జీవుఁడెయగసాలిక్కితిలోన	612	టంకమదుకకున్న	174.
జీవంబగుజీవేశుఁడు	470	టక్కరులనుగూడి	220.
		టక్కుయోగియెంత	533.
జై		టక్కుమాటలాడిచిక్కుల	534.
జైత్రసాముఁజేసి	219	టక్కరులఁగూడి	973.
జేండావేయగవచ్చును	594	టి	
		టిప్పణములుసేసి	73.
జ్ఞా		టీ	
జ్ఞాతయైనవానినేతఁగా	893	టీకవ్రాసినట్లనేకులు	760.
జ్ఞానవంతుఁజూచు	307	టె	
జ్ఞానభావపరముఁ	473	టెక్కెమెత్తిచెప్పు	612.
జ్ఞానముద్రచేతఁగఱగ	612		
జ్ఞానసుజ్ఞానగతులొప్పు	,,		

పద్యము.	పుట.	పద్యము.	పుట.
తి		తగదుతగదటంచు	27
తింగణాలుబలసి	73	తగవుతీర్చువేళ	922
తీ		తగినకులజుడైన	923
తీవిమిగులంగలుగ	534	తట్టునెక్కితిరుగ	274
తీవితేదటంచు	827	తండ్రికన్నసుగుణి	275
తే		తండ్రిసొమ్మదెన	878
తేనలేకయున్న	534	తండ్రిమాటలువిని	923
డ		తన్మైనపూర్ణతత్త్వము	613
డగ్గరికుముపాప	74	తనదుబాగుగోరి	27
డంబములుపలుకువాని	877	తనలోనర్వంబుండగ	28
డా		తనకుంగలుగుపెక్కు	241
డాగుపడినవెనుక	274	తనకుమేలుజేయ	„
డాగుపడినబండు	535	తనరన్యవతితోడ	222
డి		తనయుడొదవెననుచు	„
డిందుపడినవాని	174	తనసతి నపథమున	275
డీ		తననుబోలెనవియు	276
డీకొనంగదగదు	922	తనకులేనినాడు	308
డె		తనకుప్రాప్తిలేమి	„
డెందమందుదలచు	220	తనదుమనసుచేత	509
డొ		తనకుప్రాప్తిలేక	353
డొక్కలెండిపోవు	174	తనకుప్రాప్తిలేదు	„
త		తనప్రాప్తితనకునుండగ	„
తక్రముతోనుద్భవమై	707	తనకుబ్రద్దవోని	354
		తనదుకర్తచేత	„

పద్యము.	పుట.	పద్యము.	పుట.
తనదునీడశిశువు :	355	తనదునాత్మయందు	878
తనదుభ్రాతల్లు	,,	తనియుపిండమునను	541
తనదునాత్మయందు	473	తనివిదీరగురునిధ్యానించి	761
తనదుఁగొనిజీవతత్త్వము	,,	తనువునందునగ్ని	75
తనకుభాగ్యమున్న	535	తనువులస్థిరమని	,,
తనదుదేహమందు	595	తనువులోనవెదకి	120
తనదురూపమెల్లతనలోన	614	తనువులోనియాత్మ	121
తనగుణముతనకు	,,	తనువుతనువటంచు	309
తననిజరూపముజూడం	707	తనువనఁదగునింటఁ	399
తనలోపలసకలంబును	,,	తనువునడవిఁజేసి	473
తనలోసర్వంబుండగఁ	708	తనుభరించునతని	536
తనమతముతానె	,,	తనుదానైబయలందుచు	596
తనదుమనసుచేతదర్శించి	761	తనుఁదాదెలియుట	703
తనవిరక్తియనెడిదాసి	,,	తనువలచినఁదావలచును	830
తనకునొప్పిపుట్టితనువెంత	828	తనువుతాననుకొను	,,
తనకులగోత్రము	,,	తనువుపోవువేళ	830
తనకేనామసుభిక్షము	,,	తనువువిడిచితాను	831
తనతల్లిఁగొపమెఱిగిన	829	తనువునస్థిరమని	966
తనదుభ్రాతృవరులు	,,	తన్నుఁజూచియొరులు	28
తనవిపత్తుతెలియ	,,	తన్నుఁదానెఱుఁగదు	310
తనదుదానమరయఁ	878	తన్నుఁదెలియకున్నఁదగు	474
తనదుకర్తచేతఁదాను	,,	తన్నుఁదెలియునట్టి	,,
తనదుబాగుగోరి	,,	తన్నుఁదాదెలిసినదానెపో	614
తనయుఁడెవ్వఁడేని	923	తన్నువెదకిచూడఁదానె	615
తనదుదేహమందు	966	తన్నుగన్నయట్టితల్లి	924

పద్యము.	పుట.	పద్యము.	పుట.
తన్ను తాఁదెలిసిన	966	తఱుచుఁజదువజదువ	537
తన్ను వెదకిచూడదానె	,,	తఱుచుదమముబాసి	596
తన్నెఱుఁగనివాఁడు	121	తలఁదాకినపుడు	29
తన్నెఱుంగువాఁడు	967	తలనుఁబాగపైని	176
తపములేలయరయ	615	తలపనెదిలేక	537
తప్పవేషమూని	76	తలపవశముగాదు	310
తప్పనొప్పుతెలిసి	122	తలనువ్రేలవేసితాలిమి	475
తప్పలేన్నవారు	276	తలఁపుచేతగల్గుతారక	476
తప్పవలుకుహలికి	924	తలఁపఁదలపఁగూలి	,,
తమకుబంధువనుచు	175	తలపునందుశివునిఁ	,,
తమకుఁగలుగుపెక్కు	277	తలపులోనితలపుఁ	477
తమకుసాటియంద్రు	474	తలఁచినతత్వంబగునే	596
తమమునఁజచ్చిన	475	తలఁపుమఱపులు	616
తమముమించినధ్యానంబు	615	తలపులోనిమరులు	762
తమకుపెక్కుగలుగు	831	తలవరులకైననెప్పుడు	,,
తమతలంపులోనదత్త్వ	536	తలనువ్రేలవేసితాలిమి	945
తరువఁదరువఁబుట్టు	122	తలఁపులోనఁగలుగు	762
తరుణిసుతులుధనము	176	,,	967
తరుణిసోగసుకాని	475	తల్లియున్నయపుడె	29
తరుణియంగమెల్లపురుషు	537	తల్లిబిడ్డలకును	177
తరుణిపుణ్యవతిగ	924	తల్లికెదుఱుకొనుట	277
తరుణియన్నఁగన్నఁ	831	తల్లిదండ్రీపూజ	310
తరుణినిబెండ్లియాడి	832	తల్లిగర్భమందుఁ	477
తఱుచుతనువుఁబాసి	616	తల్లిదండ్రీగలరు	,,
తఱుచుకల్లలాడు	175	తల్లిదండ్రీచావఁ	478

పద్యము.	పుట.	పద్యము.	పుట.
తల్లిగర్భమందుదాఁజని	478	తత్త్వహీనులుండు	827
తల్లిదండ్రులబాసి	,,	తత్త్వము తిరమైనతావుల	965
తల్లిదండ్రులనెడితత్త్వం	479	తత్త్వములలోనఁబరమాత్మ	,,
తల్లిదండ్రులెవరొ	,,	తత్త్వమెఱుఁగువాఁడు	,,
తల్లియెడ్వవినక	,,	తంత్రవాదులెన్నఁ	535
తల్లిగన్నతల్లితనతల్లి	538	తా	
తల్లితండ్రులెందఱుల	539	తాతగన్నతల్లితండ్రిని	879
తల్లియొకతెభువిని	616	తాతజనించెగన్యకకు	31
తల్లిదండ్రుమీఁదదయలేని	763	తాననంగనెవఁడొతనవార	480
తల్లిదండ్రులెన్నఁదగు	,,	తాననఁగనెన్నఁడయ్యెనొ	597
తల్లిబిడ్డలకునుతగవు	,,	తాననెడియహంకారము	617
తల్లియాలునయ్యెతగఁ	764	తానవుటచెలిసిమదినొక	,,
తల్లిదండ్రుచావఁ	832	తాను నే ననియెడు	123
తల్లిదండ్రుహితులు	,,	తానుగుడువలేఁడు	178
తల్లిగర్భమందుఁ దాఁబుట్టి	879	తానుతానెయనెడి	480
తల్లితండ్రులాత్త సఖులు	,,	,,	968
తల్లిదండ్రులందు	924	తానుతనువటంచు	480
తల్లిదండ్రులు నన్నడమ్ములు	538	,,	880
తల్లిపార్వతియగు	967	తానువెలయుభూమి	481
తవిటికరయఁబోవ	178	తానునింద్రియములు	539
తగుకుబెగుకుఁజూచి	177	తానుసకలశకాటఁ	597
తంత్రమంత్రములను	74	తానుసంకల్పరూపుడై	,,
తత్త్వవాదులుండు	120	తానుజన్మమెత్తిదాన	617
తత్త్వదమునెన్నత్రత్యగా	613	తానునింద్రియములఁ	968
తత్త్వ మెఱుఁగువాఁడు	760	తానును నేననివేఱుగ	617

పద్యము.	పుట.	పద్యము.	పుట.
తానును నేర్పరియైనను	618	తి	
తానుపుట్టుచోటు	618	తిట్టికొట్టిరేని	123
తానుతానైనబయలున	709	తిట్టికొట్టిరేనితిరిగి	619
తానునిర్మలఁడుగద	764	తిట్టేనేనికొట్టు	482
తానువిమలఁడైనఁ	,,	తిత్తిలోనశివుని స్థిరము	765
తానుదినకతగినధర్మము	833	తిన్నగ త్రిపుటినిగురిగని	539
తానునుజనులేమనుకొన	,,	తిరిపఁగాడయినను	179
తానెతత్త్వమనుచు	481	తిరిగితిరిగితిరిగి ద్రిమ్మరి	540
తానెతత్త్వమయ్యుఁ	539	తిరిగితిరిగినరుఁడు	619
తానొకటిదెలియునన్నది	968	,,	,,
తామసంపుఁబనులు	30	,,	75
తామరపాకునసీళ్లుగ	481	తిరిగివచ్చువేళమఱలి	833
తామసంబంటుబుద్ధిని	618	తిరిగితిరిగియింక	969
తామసింఁచినేయఁదగదెట్టి	764	తిరుపతికినిబోవ	76
తాముదిరుగుభూమి	179	తిరుగవలయుమనసు	482
తామునిలుచుచోట	311	తివిరి లేమియింట	277
తామువెలయునూర	400	తీ	
తాముకన్నవారుఁదము	481	తీపి కెల్లదీవి	180
తాముగడనసేయు	830	తీర్పనార్పలేనితీర్పరి	881
తామొరులకుఁబెట్ట	,,	తీర్థయాత్రకనుఁచు	482
తారకంబుఁజూచుదారి	400	తు	
తారుమారుగాకతత్త్వ	969	తుంటవింటివాని	483
తావులేనిచోటతావు	709	తుమ్మచెట్టుకుమ్మండ్లు	30
తావుతెలిసినతఁడు	950	తులసికారములును	483
తావుతప్పకుండ	951		

పద్యము.	పుట.	పద్యము.	పుట.
తె		తొట్టిమాచులొని	540
తెలివినొందలేక	355	తొల్లిజేసిన పాపము	766
తెలియభాగవతులె తెలివి	483	తొ	
తెలియదనదుభార్య	484	తొకకల్లువానిదొడరి	951
తెలివినలిపిచూచుదీపించు	,,	తొటకూర్చకెన	181
తెలుపఁబడినవాఁడు	180	తొలుకడుపులొన	77
తెలుపమాయఁజేసి	540	తొలుఘటములొన	485
తెలుపుమాయటంచు	484	తొలుతిత్తిలొనఁ	541
తెలుపువాఁడెవండు	620	త్రా	
తెఱలమఱుఁగునగల	483	త్రాడుపామటంచు	709
తెఱువుముక్కుచాయ	620	త్రాడుమెడకు వేసితనకు	766
తే.		త్రి	
తేకువమరబుద్ధి తెల్లము	620	త్రిపుటికిఁజూడ్కినిబైనిడిపి	41
తేనె తెఱలజాడ	278	ద	
తేనెపంచదార	894	దగ్గరున్నవాఁడుతప్పక	766
తేలునకునిఁకెంత	223	దర్పణంబునదనరూపు	710
తొ.		దర్శనంబునందుధర	760
తొడలమెఱుపుమోవి	485	దశగలొనినెల్ల	131
తొడలమెఱుపుఁజూడ	894	దశయనంగమెండు	182
తొత్తుతొత్తెగాని	223	దశరథుండురామ	311
తొత్తుతొడిపొందు	485	దశమియేకాదశియని	485
,,	765	దశగలొనినెల్లతమబంధు	766
తొమ్మిదితొట్టలతిత్తిని	709	దశముకొనియొకప్పు	925
తొమ్మిదిక్రంతులతిత్తికి	894	దా	
		దాచినధనమునకు	312

పద్యము.	పుట.	పద్యము.	పుట.
దాతయైనవాఁడు	542	ద్విజవరుండుచెడ్డదిక్కు	834
దాతలేనికొంప	767	ద్విజకులంబునందు	96
దాతగానివానితఱచుగా	881	ద్విజులభేదపెట్టి	„
దానమరసిచేయు	31	దు	
దానములనుచేయ	182	దుండగీడుకొడుకు	225
దానధర్మములకు	312	దున్నపోతుమడక	951
దానమమరఁజేయ	620	దురితములనెల్లఁబిండించు	768
దానధర్మములనుతాఁ	835	దుష్టజనులుమీఱి	225
దానమడుగువాఁడు	881	దూ	
దానములనుజేసి	„	దూరదృష్టిగనరు	226
దానములనుజేసిధరఁ	882	దూరయోచనలకు	710
దానములనునన్నదానమె	„	దూలములనఁజెక్కి	278
దానధర్మములునుదయయు	925	దూలములనుబోలు	621
దానములనునన్నదానమే	926	దే	
దాపుననున్నదియద్దము	710	దేవపూజసేయు	124
దారబందిగంబుతనయులు	542	దేవతార్చనజపతప	279
దాసరయ్యతప్ప	224	దేవళములలోను	476
దాసరనఁగవచ్చువేసార్ల	767	దేవభూములందు	769
ది.		„	542
దిక్కులేవివానిదీనత	224	దేవుఁడనఁగవేఱుదేశ	400
దినముమూడుమార్లు	182	దేశదేశములను	78
దినములవ్యర్థపుచ్చక	768	దేశదేశముదిరుగుట	183
దినకరచంద్రులుచను	962	దేశవేషములనుతేట	„
దివ్యపరతత్త్వమను	768	దేహగుణములెల్ల	125
దివ్యమైనట్టిపరశివ	769		

పద్యము.	పుట.	పద్యము.	పుట.
దేహమూలమందు దేహి	711	దోసకారియైన	184
దేహమనెడియింటి	834	దోసముల్లువంటితుర్యమం	543
దేహమాత్మరూపు తేట	769	దోసకారియైనదూసరి	927
దేహమాత్మలువేఱని	770	ద్వా	
దేహభావమెల్ల తెలియంగ	895	ద్వాదశతిరుమణులు	79
దేహభిమానముండగ	486	ద్వారబంధనముకుదలుపు	544
దేహియుజ్ఞానానల	621	దృ	
దై		దృక్కునకుదృశ్యమున	621
దై వమతులనరులు	312	దృశ్యమైనదానిఁదెలిసిన	486
దై వకంటకుండు	313	ద్రో	
దైవఘటనలేకదైవ	621	ద్రోహబుద్ధినైన	184
దొ		ద్రోహియైనవాఁడు	227
దొంగమంత్రములను	78	ధ	
దొంగతనమువలన	227	ధనములేకయున్న	185
దొంగతనముఱింకు	925	ధనములేనిపేద	186
దొంగమాటలాడ	926	ధనములేమిగుణము	185
దొడ్డవాఁడననుచు	226	ధనములేమియనుట	186
దొడ్డవాండ్లమనుచు	622	ధనములేమిసుతులు	187
దొడ్డివాడు పెద్దతోడేలు	513	ధనమోమూలము	„
దొమ్మరాటవానిదోర్బల	„	ధనమదంబుచేత	313
దొమ్మమాయుకొఱకు	711	ధనమెచ్చినమదమెచ్చును	821
దొమ్మ తెగులుచేతదూలిన	926	ధనవిహీనుఁడయ్యు	835
దో		ధనముచాలఁగూర్చి	882
దోపునిచ్చువాఁడుతులలేని	834	ధనములేమియనెడి	883
దోషరాశిఁబుట్టి	279		

పద్యము.	పుట.	పద్యము.	పుట.
ధనముగూడఁబెట్టి	883	ధై	
ధనలక్ష్మీని సేవించిన	884	ధైర్యయుతునకితర	401
ధరగ్రహములురాళి	313	న.	
ధరను దేవళముల	622	నక్క-నోటికండ	314
ధరవిరక్తితోడతలఁపుల	822	నక్క-వినయములను	187
ధరగిరులుజలధులన్నియు	„	నచ్చు సేయరాదునమ్మి	544
ధరఁబుట్టిభోగినయితిని	323	నడజీవులుస్తావరములు	822
ధరణిలోఁజదువెల్ల	598	నతిచేసిపతిని వేడెడు	895
ధరనతికీర్తిమంతుఁడును	973	నందనుఁడు పెరిగి పెద్దల	927
ధర్మమన్నవినరు	32	నందనసంపత్సరమునఁ	974
ధర్మబుద్ధిచేత	314	నదినుదకంబులుచను	280
ధర్మమార్గములను	356	నదియుదకంబును	835
ధర్మమునకుఁగీడు	770	నందుఁడగుచుజ్ఞాని	126
ధర్మకంటకుండు	883	నభమైననందపచ్చును	895
ధర్మమన్నవినరు	„	నమ్మినటైయుండి	487
ధర్మపరుఁడైనపరిపూర్ణ	884	నమొనమొయనవచ్చు	885
ధర్మమరసిపూని	885	నయనదృష్టిమీఱ	544
ధర్మార్థకామమోక్షము	356	నయముగానుదృక్కు	516
ధ్వనిపుట్టిననాలించును	598	నరజన్మముదానెత్తియు	356
ధా		నరకులమునఁదాఁబుట్టి	836
ధాత్రి జనులకెల్లఁ	711	నరుఁడెయైనలేక	546
ధార్మికునకుఁగాని	379	నరుఁడటపరమాత్మ	487
ధ్యానివలెనెయుండు	125	నరుఁడైననులేక	357
ధూ		నరుఁడుజాగర్థమున	836
ధూమాదులనావృతమై	622	నరునిబిందువునను	896

పద్యము.	పుట.	పద్యము.	పుట.
నలుగురుగలచోటనుదాఁ	927	నాసికందుదృష్టి	548
నలుగురుదొంగలఁ	545	ని	
”	”	నిక్కమైనమంచిసీల	928
నా		నిక్కమగుజ్ఞాననిష్ఠలొ	969
నాకు నెవరుదిక్కు	599	వింగి నెగయువాఁడు	357
నాగుబాముగన్ననంబి	928	నిజగురులక్ష్యంబుంచక	549
నాటుముగురువరమంత్ర	545	నిజముకళలమీఱి	599
నాడీచక్రముచూడగ	546	నిజమువరుస నెఱింగి	713
నాడైమైనలంజెనగవు	”	”	970
నాడైమైనచెడిపనయ	896	నిజములాడునతఁడు	778
నాతిపైనిప్రేమనానాటి	”	నిజములాడువాని	928
నాదబిందుకళలనయ	547	నిజగురూపదేశ	770
నాదముబిందువుబిందువు	”	నిజముకల్లరెండు	771
నాదమలర, జేసినాదము	548	నిజము దెలిసియున్న	970
నాదముబ్రహ్మాంబనుచును	623	నిటలదుర్గములొనున్న	549
నాదముముక్తికితెలువగు	”	నిటలదుర్గమెక్కినిక్కి	550
నాదము దెలిసినయోగియె	712	నిండినమతమున వెదకిన	623
నాదునాదుచూడ	599	నిత్యసత్యనిరామయ	713
నాదునాదుగూడి	712	నిత్యసత్యప్రతాచార	”
నాదినీదటంచుననువుగా	488	నిత్యానందవివేకము	741
నాధుఁడున్నయట్టి	894	నిందించుభ్రమలఁ	771
నారాయణనవచ్చు	188	నిద్రలొనినిద్రనిర్భేద్య	488
నాలుగువీధులమధ్యను	412	నిద్రలొనినిద్ర నిజముగా	550
నాలునాలుగింటనువు	962	నిద్రలొనమనసు	”
నాసికాగ్రమందు	548		

పద్యము.	పుట.	పద్యము.	పుట.
నిద్ర మేలు తెలిసి	714	నీమము పెట్టుక ద్రవ్యము	489
నినునీ వెఱుంగగ నెంచిన	,,	నీరునన్న ములును	,,
నిన్నుఁజూచె నేనితన్నుదా	624	నీరుపైనిఁబడిన	836
నిన్నుఁజూచుచుండ	715	నీరు మొదలుపెట్ట	837
నిబిడ మైనతనుము	488	నీరు కారమాయె	962
నిమిష మైననుమదినిల్పి	624	నీరు కారమాను	,,
నిమ్మపండుపుట్టెనిజమైన	974	నీలోనియెఱుక	716
నియమితాసనమున	401	నీవనినను నేననినను	,,
నియతవృత్తిమీఱి	624	నీవాఁడిన నేనాఁడుదు	626
నియమముననువేత్త	952	నీవు నెఱింగినలోకంబు	627
నిరతంబెడ తెగకుండ	625	నీవునిలిచియుండు	716
నిరతమాత్త చిదానంద	771	నీవుపలుకుచున్న	717
నిర్మలజ్ఞానపరిపూర్ణ	489	నీవువినఁగనొకటి	,,
నిర్మలాత్మవిద్యనిత్య	715	నీళ్ల మునుఁగ నేల	79
నిర్గుణాంశముమది	625	నీళ్ల మీఁదనోడ	14
నివురుగప్పినటునిశ్చల	549	నీళ్ల లోన మొసలి	315
నిష్ఠయందునుదృఢమైన	626	నీళ్ల మీఁదబుగ్గనిలిచిన	490
నిహతిపుట్టువులకు	625	నీళ్ల మునుఁగువాఁడు	,,
నీ		నీళ్ల మునుఁగ నేల	716
నీచగుణములెల్ల	280	నీళ్ళలోనిమీనునిగిడి	337
నీటిలోనవ్రాత	32	నీళ్లమీఁదజూడు నెఱయ	897
నీతియుభక్తియు	715	నీళ్లువోసికడిగి	33
నీతిజ్యోతిలేకనిర్మలం	929	నూ	
నీతిదెలియఁజెప్పనిజముగ	,,	నూటెనిమిదిగళ్లనోముల	771
నీరనుఁబుట్టినదుప్పగు	626	నూఱుపలుకవచ్చు	772

పద్యము.	పుట.	పద్యము.	పుట.
న్యూనముగలతనభార్యను	833	ప.	
నె		పంకజాక్షిగన్న బంగరు	838
నెనరుగలుగుగురుఁడు	551	పగలు రేయిమఱచి	126
నే		పగలుడుగ నాశలుడుగును	779
నేఁజచ్చినతోడ నెమఱి	627	పగయుడుగఁగోప	925
నేననఁగ మేనుగాదని	600	పంచభూతములను	552
నేననుపచనంబునీవనఁగా	,,	,,	627
నేనునీవనియెడి నెత్తుపు	,,	,,	718
నేయి వెన్న కాచినీడ నే	717	పంచతత్త్వఫలము	551
నేయి లేనికూడునీయాన	837	పంచగునక్షయబిందువు	601
నేఁనిజనులకు నేరముల్	227	పంచతత్త్వములకు	,,
నేరములెంచెడి ప్రభువును	223	పంచమహాభూతములై	,,
నేరనన్నవాఁడు	281	పంచశత్రువులను	602
నేర్చినడతునన్న నేరమి	772	పంచఋషులుభువిని	,,
నేర్పుగలుగువారు	952	పంచముఖములందు	718
నొ		పంచవర్ణ మెఱుఁగపరము	,,
నొసలుబత్తుఁడయ్యె	229	పంచమనిగమంబు	833
నొసటవ్రాయవాని	315	పంచాక్షరిజపమందిన	602
నో		పచ్చఁజూచువారు	551
నోటిపుప్పి కెల్లనొప్పి	952	పచ్చఁదనముఁజూచి	839
నోరెగిరితామవేవియు	838	పచ్చవిల్లుచేత గ్రచ్చఱ	,,
న్యా		పచ్చిమలముఁదినము	840
న్యాయశాస్త్రమరయ	838	పటిసుమీఱమనసుఁ	628
		పట్టరానిపట్టు	282

పద్యము.	పుట.	పద్యము.	పుట.
పట్టకుండియధికభాగ్యము	840	పతినితిట్టరాదు	897
పట్టనేర్చుపాముపడఁగ	229	పతినినిందఁజేసి	898
పటువుగానుబుద్ధి	491	పతినిభావమందు	„
„	650	పత్తనములందుపతులను	840
పటుతరంబుగతనయాత్మ	930	పత్తనములఁగలరు	931
పట్టివిడువరాదుపదిలక్ష	„	పందనధిపుఁజేసి	402
పట్టుబట్టఁగట్టి	80	పదిలపడగమనసు	282
పట్టుబట్టబోదు	127	పదియసంగతములు	358
పట్టుబట్టినతఱిపరవాది	401	పందిపిల్లలీనుపదునైదు	931
పట్టువిడకలోనిగుట్టును	552	పదునుగల్గుమాను	603
పట్టుగొమ్మవదలిపలవింప	772	పదుగురాఁడుమాట	931
పట్టువస్త్రములనుపరఁగ	952	పనసతొనలకన్నపంచ	932
పడఁతిజూచునపుడె	490	పనితొడవులువేలు	628
పడయగరానిదివృత్తము	719	పనుపడినిర్దుణమనునది	719
పడఁతిమోసెనొకఁడు	773	పప్పలేనికూడుపరుల	932
పడిపడిమ్రొక్కఁగనేటికి	602	పరగఁదానొసఁగఁడు	33
పండువలనఁబుట్టెపఱిగ	552	పరఁగప్రతిమలకును	80
పడుచుమాటలాడి	773	పరమయోగులమని	81
పడుచునూరకేలఁ	„	పరగినగాలినభంబున	127
పడుచునిచ్చినతని	930	పరుసమినుముసోక	128
పతగమితరజంతువితతి	552	„	720
పతనమందునట్టిపక్వఫలం	553	పరఁగలేమిచేత	188
పంతమువిడకయె	623	పరఁగరాతిగుండు	229
పతకమందునొప్పు	931	పరఁగఋషులుభువిని	281
పతినివిడువరాదు	553	పరగనింతవఱకు	358

పద్యము.	పుట.	పద్యము.	పుట.
పరగనిలనుముందు	358	పరభృతమ్ముకాక పాలిత	315
పరమపదవిగోరు	554	పర్వతవనవాసి	34
పరమనిర్గుణవిద్యలా	603	పరిశీలించినజ్ఞప్తిని	721
పరముగోరునట్టి	,,	పరిపక్వమొప్పశిష్యున	775
పరమాత్మునివివరింపఁగ	,,	పరులమోసపుచ్చి	81
పరముపరమటంచు	604	,,	953
పరఁగబొందులుపడి	629	పరులఁదిట్టినంత	230
పరధనంబునకును	,,	పరులుచదువఁజూచి	,,
పరగబొమ్మగుడ్డు	,,	,,	953
పరమసిద్ధాంతమగునట్టి	719	పరులనునీవనితలఁచెడి	620
పరమసిద్ధికోటకు	720	పలుగువానికేల	933
పరమాత్మునిచింతనలా	,,	పరులకుపకరించి	952
పరఁగదేవుఁజేసిప్రజలను	774	పరులవిత్తమందుభ్రాంతి	775
పరఁగనింతదనుకఁ	,,	,,	933
పరధనంబులకును	,,	పరులదత్తమొప్పి	,,
పరపురుషునిమీఁద	,,	పరులమేలుచూచి	,,
,,	808	పలుగురాళ్లఁదెచ్చి	630
పరమాత్మునిచింతనలా	775	పలుకులోనిపల్కుఁ	721
పరదళములఁజూచి	841	పలుకులోనిబిందు	,,
పరబలంబుఁజూచి	,,	పలుకనేర్చునపుడు	897
పరమభాగవతులు	,,	పలుతెఱఁగులుగాను	934
పరసతిగమనంబు	899	పవలురేయుఁజూడ	554
పరగరాజకులుల్లు	932	పక్షిజాతిఁబట్టిపరఁగ	490
పరమగురువరమృతసిద్ధి	553	,,	776
పరమగురుఁడభిరామయ	972		

పద్యము.	పుట.	పద్యము.	పుట.
పా		పాలు పెరుగు వెన్న	777
పాక నాటిరెడ్డిపరంగ	974	పాశ ముననుజూడఁ	721
పాగపచ్చడంబు	189	పాశ బంధు చేత బంధువర్గ	842
పాడిగాదుజగతి	934	పి	
పాతక సంసార వ	841	పిక మువన ములోన	128
పాద పాయువులను	554	పిచ్చివానికైన పేదవానికి	899
పాదమున నడచు	605	పిండములను జేసి	82
పాదుకొని హృదయ	776	పిండమగుచుదల్లి	491
పాపపుణ్యములను	189	పిండమండమందు	631
పాపమనఁగ వేతె	359	పిండము పృథివినిబడఁగా	632
పాపజాతినరుఁడు	842	పిండంబై యుదరంబున	842
పాపరాశిఁబుట్టి పాపంబు	934	పిడుగుపడినతావు	631
పాముకన్న లేదు	34	పిడుగునునరచేత	633
పాలలోనఁబులును	128	పితృపతికినిజిక్కి	555
పాలసాగరమున	190	పిన్నవాండ్ర స్వేచ్ఛ	632
పాలనీడిగింట	231	పిరిగొనుహంసను	„
పాలగలియునీరు	776	పిలిచినపలుకునుదేవుఁడు	633
పాలనీటికలత	777	పిల్లియెలుకఁబట్టు	555
పాలప్రియముచేతఁ	„	పిసినివానియింటపీనుఁగు	633
పాలరాళ్లఁదెచ్చి	„	పు	
పాలపక్షిశకునఫల	935	పుక్కిరిసతివానిఁ	633
పాలుపంచదార	231	పుట్టలాను లేనెపుట్టినరీతిని	634
పాలుపెరుగు నేయి	282	పుట్టినజులెల్లభూమిని	555
పాలుద్రాగినపుడు	630	పుట్టినది మొదలుగ	556
పాలుపెరుగు వెన్న	631	పుట్టించుచునరుఁడు	634

పద్యము.	పుట.	పద్యము.	పుట.
పుట్టినదియు మొదలు	634	పురుషభాగ్యమున నె	638
పుట్టినపుడెబొడ్డు	635	పువ్వుచన్నుగలుగ	557
పుట్టినప్పుడు తెచ్చెనే	,,	పూ	
పుట్టిపుట్టలేదెపుడమిని	779	పూజనేయఁజేయఁ	638
పుట్టుఫలములేని	35	పూతగడ్డికేల	361
పుట్టువుఁదెలియని	359	పూనిసుఖదుఃఖముల	639
పుట్టుముగ్ధతిరిగి	,,	పూర్వజన్మమందు	191
పుట్టుటకుముదంబు	360	పూర్ణమగుముక్తియొగికి	639
పుట్టుదుఃఖమునను	556	పూసపోగుబసిడి	779
పుట్టుబ్రహ్మలేదు	,,	పూసపోగుపసిడిపుట్టంబు	191
పుట్టువారలెవరు	635	పూసపోగుఁబెట్టి	954
పుట్టు శక్తులేదుపుడమి	636	పె	
పుడమిదిరిగిబడయు	129	పెక్కుజనులగొట్టి	361
పుడమిగర్భవశత	360	పెక్కుచదువులేలఁ	639
పుడమియుప్పరంబు	557	పెట్టినంతఫలము	557
పుడమినిగలనడజేవులు	636	పెట్టిపోయువాఁడు	640
పుడమిలోననరులు	,,	పెట్టిపోయేలేనివట్టిదేబెలు	780
పుత్తడిగలవాని	190	పెట్టువారలెవరు పెట్టకుం	640
పుత్రసంతులేకపుత్రుండు	636	పెట్టెడిపతియింటఁ	954
పునుగుఁబిల్లియేలపుట్టించు	638	పెరటఁజెట్టు పెట్టి	640
పురములునారిఁటిపె	637	పే	
పురహారునకునేతపురవు	,,	పేదవానిబాధ	192
పురుషుఁడెంతయున్న	232	పేరుసోమయాజి	82
పురుషులరసికొన్ని	360	పై	
పురుషచిహ్నఁజూడ	637	పైరునిడినవాని	129

పద్యము.	పుట.	పద్యము.	పుట.
పొ		ప్రాణమగునుగాలి	644
పొంకములకుమనసుఁ	402	ప్రాణమిలనులేక	,,
పొట్లకాయరాయి	35	ప్రాణరక్షణకిలపరమ	645
పొట్టివాఁడుకీడుపొడల	641	ప్రాణమందుశివుని	722
పొడుగుగల్గుజడలు	95	ప్రాణిచేరునాఁడుపరఁగ	645
పొత్తుగుడువవచ్చు	780	ప్రాణులందుశివుని	557
పొందుముహూదిగురి	641	ప్రాప్తిగల్గుచోట	192
ప్ర		ప్రి	
ప్రజలెఱుంగబ్రతుకు	130	ప్రియములేనివిందు	646
,,	402	ప్ర.	
ప్రణవమంత్రమహిమ	641	ప్రథివిమీఁదఁబుట్టి	130
ప్రణవమెఱుఁగనతఁడు	642	ప్రథివిఁబుట్టెమొలక	558
ప్రతిదినమునునుదయ	972	ప్రథివివారికెల్లఁబెట్టును	645
ప్రత్యక్షమరవిచంద్రులు	642	ప్రా	
ప్రత్యక్షమగుముశివయని	,,	ప్రాద్దుపొడుచుచోటఁ	646
ప్రథమమునమాతృదేవత	,,	ప్రాద్దుపొడుచుటెఱిఁగి	,,
ప్రభులకిచ్చినట్లు	643	ఫ	
ప్రభువుక్రొత్తయైన	780	ఫక్కిదెలిసిపలుక	283
ప్రవరయున్నపేరు	643	ఫణితిదెలిసిమాటు	647
ప్రళయకాలమందు	316	ఫణికిగోరలుండ	781
ప్రా		ఫలకమెడమచేతఁబట్టి	647
ప్రాకటముగనింతలోక	643	ఫలములేనికార్యములు	,,
ప్రాణమాత్మమెన్న	362	ఫా	
ప్రాణబంధములను	644	ఫాలనేత్రుడైన	647

పద్యము.	పుట.	పద్యము.	పుట.
బ		బయలురూపుతనకు	654
బంగిత్రాగితిరిగిబకము	648	బయలురూపురూపు	,,
బంగిత్రాగువాఁడు	,,	బయలురూపులేని	,,
బట్టతాళ తోను	,,	బయలులోనె పెనగి	655
బట్టబయలందుశ్వాసము	649	బయలులోనిబయలు	,,
బట్టబయలైనతత్త్వమే	,,	బయలేచూడఁగసర్వము	,,
బట్టబయలైనబ్రహ్మము	,,	బయలయినదియెంతెంత	656
బట్టిపెట్టినాల్గు	36	బట్టెలట్టులరవసలమేమి	,,
బంటువలెనెలేవ	131	బలముకొనఁగఁగాలిఁ	,,
బంటుతనముగాదు	403	బలముచూపుటేల	,,
బండదానికేలబంగరు	650	బల్లిపలుకులువిని	316
బందుబూతులాదు	36	బహుళకావ్యములను	131
బదుగునెఱుఁగలేని	558	బహువిధవస్తువులందును	657
బందెత్రాళ్లఁదెచ్చి	83	బా	
బత్తిలేకలంజెపలుమారు	782	బాగుగాముక్తి	657
బంధముక్తులరెంటిని	650	బాటతెలియకున్న	,,
బంధుకొటిబాసి	651	బాపలన్నదొడ్డ	132
బన్నపడగగుఱిని	,,	,,	954
బయలం దె పుట్టుసర్వము	,,	బాపఁడనఁగ నేమి	781
బయలునపుట్టినబంధము	,,	బాపఁడెముకకూడు	954
బయలుబయలుగాను	652	బాటెడేసిజడలు	658
బయలనిల్లుగట్టిపరికింప	,,	బాలప్రాయంబునను	,,
బయలనుచుబయ్యలు	,,	బాలప్రాయమందె	,,
బయలునబంధము	653	బాలచనులఁబూల	781
బయలుబ్రహ్మమనుచు	,,	బాలుడవైయున్నప్పుడు	659

పద్యము.

బాల్యమందుశివుని

బాల్యమందుస్వామి

బాల్యమందుతాను

బి

బిగియుదృష్టి నెపుడు

బిందునాదుజేసి

బిందుసేవకుండుబీజమై

బిడియమింతలేక

,,

బిందునాదుగాదు

బిందురక్తములను

బిందువనఁగమాయబీజంబు

బిందువందుపుట్టె

బు

బుద్ధియుతునకేల

బూ

బూటకంబు చేతపుడమి

బూతులేనిలంజె

బూదిపూతలెన్న

బే

బేసికంటివానిబెంపార

బో

బొందియెవరిసొమ్ము

పుట.

558

659

781

559

,,

660

232

955

659

660

,,

,,

559

559

782

560

560

560

పద్యము.

బొందినమ్మిమిగుల

బొందివేఱుకాని

బొమలనడుగుర్తు

బొమ్మలాటవాఁడు

బొల్లిమాటలాఁడు

బో

బోనులోనియెలుక

బోడితలలజడల

బోఁటియొకతెబ్రహ్మ

బౌ

బౌద్ధమతమువారు

బ్ర

బ్రతుకునిత్యమనుచు

బ్రదుకులన్నిమాయ

బ్రదుకువారలెవరు

బ్రహ్మమనఁగ నెటనొ

బ్రహ్మమేడననుచు

బ్రహ్మఘటముమేను

బ్రహ్మగుఱమయ్యె

బ్రహ్మజంక్షివిష్ణుభాగంబు

బ్రహ్మతనయచింతన

బ్రహ్మబ్రహ్మయన్న

బ్రహ్మమవలనున్న

బ్రహ్మమున్నచోటు

పుట.

561

661

561

,,

889

403

561

899

37

562

366

722

562

,,

563

661

,,

662

,,

,,

663

పద్యము.	పుట.	పద్యము.	పుట.
బ్రహ్మమును తెలియవు	663	భద్రమైనమనసు	723
బ్రహ్మమెఱుంగనివారెట్లు	,,	భయమునుమీయజ్ఞానము	,,
బ్రహ్మమెఱుంగుజ్ఞుని	,,	భయమంతయుదేహము	937
బ్రహ్మయెవనికొడుకు	664	భల్లకములోలిప్రాజులు	784
బ్రహ్మవశభవులు	,,	భవమునూర్వకర్తఫలము	843
బ్రహ్మవాదులెల్ల	,,	భవముసాగరంబు	,,
బ్రహ్మవిష్ణుశివుల	665	భవుఁడుచిత్రముగను	784
బ్రహ్మవేత్తలమని	,,	భా	
బ్రహ్మసంతతియన	,,	భాగవతులమనుచు	84
బ్రహ్మసుఖతత్త్వ	,,	భాగ్యవంతురాలు	900
బ్రహ్మవిష్ణువులకు	666	భానుసోమవహ్ని	724
బ్రహ్మపరువుచెడును	,,	భారతమునఁబలుకు	937
బ్రహ్మతలనుగొట్టి	955	భార్యమీఁదనాశ	724
బ్రా		భార్యతనదుపాలి	900
బ్రాహ్మణులమంటండు	83	భావమరయవేతె	724
బ్రాహ్మణులకుసకల	132	భావమరసితన్ను	937
బ్రాహ్మణునకు మొక్క	782	భావాభావములంటక	724
భ		భాషలాడనేర్చి	233
భక్తికిమూలముజ్ఞానము	782	భాషలెన్నిటిలోనైన	725
భక్తిముక్తిగలుగు	783	భాషలాడకున్న	938
భక్తియున్నచోట	,,	భు	
భగవంతుఁడైనదేవుఁడు	722	భుక్తినిమిక్కిలివిషయా	823
భగవంతునిప్రతిబింబం	723	భువనాకారునిమదిలో	725
భగముగోరువారె	783	భువినరకులమున	133

పద్యము.

భూ

భూతి దేహమందు

భూతిపూసినీవు

భూపతికృపనమ్మి

భూమినాదియసిన

భూమిపేరువల్ల

భూమిమీఁదపుణ్య

భో

భోగభాగ్యంపుసుఖముల

భోగవాంఛచేతఁ

భోగంబులకాశింపక

భ్రా

భ్రాంతిచేతనుమర్త్యులు

మ

మగనికలిమిబలిమి

మగఁడుతప్పలేక

మగఁడుమదనుఁడైన

మగనిమీఁదభక్తి

మగువకాలమందు

మఘపుఁడైన నేమి

మంచివారు లేరు

మంచిగంధముఁగన

మంచిసీరుపోయ

మంచిరుచులఁగోరు

పుట.

84

85

938

,,

939

,,

784

824

823

785

193

900

901

940

939

37

38

362

363

363

పద్యము

మంచిశకునములని

మంటలోహమందు

మంటలోహములను

మంటిలోనఁబుట్టి

,,

మంటిమింటిసంధి

మంటికుండవంటి

మట్టువెట్టికోర్కె

మఠములోననున్న

మఠములోనియోగి

మడియువాఁడెవండు

మఠపువేషధార్లు

మఠపుభేదముగల

నుతములెన్నియైన

మతినిగానలేరు

మంత్రమెల్లమఱివి

మంత్రమొకటిచెప్పి

మంత్రవిద్యలెల్ల

మత్స్యరంబుమదము

మత్తచిత్తులుకల

మత్తచిత్తులుతమ

మదముఫలనఁగలుగు

మదముచేతలోక

మదినిగానవచ్చు

మది నెఱిగినవాని

పుట.

364

726

785

364

785

404

726

404

133

786

726

85

364

365

786

38

786

843

404

405

955

786

843

405

726

పద్యము.	పుట.	పద్యము.	పుట.
పదిగలిగినవ్రాజ	787	మనియుండెడిజగమెల్లను	788
మద్యమాంసరుచిని	365	మనుటలెల్లకల్ల	940
మధురసంబుగోరి	,,	మన్ను మెత్తికడిగి	318
మనసునదయలేని	86	మన్ను కుప్పఁజేసి	788
మననవృత్తిలోని	134	మన్ను పారఁబట్టి	789
మనసుగుప్తపఱచి	,,	మన్ను మిన్నునంటి	790
మనసునిల్పినట్టి	135	మరణకాలమందు	135
మనసునఁగృహలేని	233	మరణమన్న వెఱచి	317
మనసులోనిముక్తి	366	మరణముదాపగు	844
మననవృత్తిఁబూని	405	మర్తమెఱుఁగలేని	39
మనసునంటినిలిచి	406	మర్తవిదుఁడుగాని	136
మనసులోనచున్న	,,	మర్తమెఱుఁగలేక	366
మనముఁజూచిగెల్చి	727	మర్తమంతగనగమనసైక్య	406
మనసునందుముక్తి	,,	మఱితు నేమోయనుచు	283
మనసుముక్తియనుచు	,,	మఱియుదధినిఘృతము	317
మనసులోనిశివుని	728	మరిగితిరిగినరుఁడు	409
మనసులోనఁబుట్టు	787	మహిలోననొకయోగ	963
మనసునందుముక్తి	,,	మా	
మనసులోనివాని	788	మాటలాడఁగలుగు	39
మనసులోనెపుట్టె	,,	,,	956
మనసువాక్కుకర్త	789	మాటలాడవచ్చు	136
మనసేమాయామృగమా	,,	,,	956
మనసు దెలిసియొకని	940	మాటలాడుటొకటి	234
మనసునదయలేని	956	మాటచెఱుపుమాట	367
మనసునిల్పలేని	,,	మాటనిలుపలేని	,,

పద్యము.	పుట.	పద్యము.	పుట.
మాటలొనినాని	368	మాలకన్నియలకు	957
మాటలుడుగకున్న	378	మాలయంటనుచును	370
మాటలమాటలువచ్చును	790	మాలదానియంటు	,,
మాటమఱుగుసిగ్గు	844	మాలమాలగాఁడు	941
మాటమిగులునాలు	901	మాలవాఁడయినను	922
మాటఁజెప్పవిననిమనుజు	941	మాలవానిఁజూచి	,,
మాటవిననియాలు	957	,,	957
మాదియనఁగ నెమఱి	790	మాలవాని నేల	958
మానసమునఘంచ	368	మి	
మానధనమువిడదు	901	మింటినంటియున్న	408
మాయజగమటంచు	318	మి	
,,	368	మిఁదియాకఁదీసి	371
మాయజగములొని	369	ము	
మాయయన్చెరసాల	,,	ముక్తిగానలేని	12
మాయమమకార	,,	ముక్తియెవరిసొమ్ము	37
మాయపోవువిధము	406	ముక్తిమార్గమునకు	977
మాయమమకారముల	407	ముక్కుతాళ్ళగుచ్చి	40
మాయలసంసారముకై	,,	ముక్కుకన్నులుచెవులు	8
మాయభయములేని	,,	ముక్కుపట్టియాడ్చు	8
మాయరూపురూపు	728	ముక్తులకు నేల	8
మాయనఱకమనుచు	791	ముక్కుగోరునుసద్గంధ	8
మాయయెచెరసాల	844	ముక్కుణఁభరమున	410
మాయిల్లనిమాపాలమని	941	ముఖముఁజూచినంత	845
మాలమేలుగుణము	87	ముగురిలొన వెన్కముందు	728
మాలకన్నియలకు	137		

పద్యము.
 ముగురుమూర్తులన్న
 ముండఁజూచినంత
 ముండలదగుగోష్ఠి
 ముండ మోపితోడ
 ముండ మోపికేల
 ముందరిపోటుల
 ముద్రలన్న నేమొ
 ముద్ర చేతఁబట్టి
 ముదితనడవినుంచి
 ముదితవలపుఁజూడ
 ముందుజ్ఞాన మెల్ల
 ముద్దుగుమ్మ కేలముసలి
 మునిగిమునిగిమునిగి
 మునిజనములుకలఁగ
 మును తెలిసినవాఁడు
 మున్నునిన్నుగన్న
 ముఱికికొంపలోన
 ముఱికితోలుకంత
 ముఱికిలోనఁబుట్టె
 ముప్పి వేపచెట్టు

మూ

మూటిసీషణముల
 మూఁడుగుణములొకట
 మూఁడుగుణముల్బుదు
 మూఁడుగుణములంటి

పుట.

728

372

,,

824

942

40

88

318

373

408

373

905

319

374

,,

138

374

375

,,

234

375

376

409

,,

పద్యము.

మూఁడులోకములను

మూఁడువేళలందు

మూఢభక్తిచేత

మూఢాత్మలైనమనుజులు

మూఢజనులకెల్ల

మూలమెవ్వరనుచు

మూలవిద్యయందు

మృ

మృగముమృగమృచుచును

మృగములకునదులకు

మృగమదమ్ముచూడ

మె

మెక్కఁజేసెడు

మెలఁగిజ్ఞానమయుఁడు

మెలతనడవినుంచి

మే

మేకచంకఁబెట్టి

మేదినిలేనివాదములు

మేడిపండుఁజూడ

మై

మైఘనమునఁబుట్టి

మైలకోకతోడ

మొ

మొగముఁజూచినపుడె

పుట.

41

,,

376

410

729

377

,,

412

320

846

319

138

319

729

563

942

378

940

845

పద్యము.	పుట.	పద్యము.	పుట.
మొండివాని కేలముంజేతి	845	యజ్ఞయాగములని	90
మొదటనుమతమున్	139	యా	
మొదటితరువునందు	378	యాత్రలందలిఫల	139
మొదటనతఁడు	411	యాత్రవోయనాతఁ	411
మొదటనానఁబెట్టి	846	యు	
మొదలుమీఁదికిఁగాను	963	యుక్తమైనదిబయలని	412
మొదలుమూలాధార	563	యో	
మొనసియింద్రియముల	88	యోగిననుచుగొంత	56
మొలకచనులనాఁడు	846	యోనిబంధుఁడగుచు	379
మో		యోనియందుఁబుట్టి	792
మోదముననుగురు	791	యోనిబోనుచేసి	846
మోహజలధిలోన	,,	యోనిగడుగుసీటి	847
మోహమనెడిబుద్ధి	,,	యోనియంచెపుట్టి	848
మోసముననుదనకు	89	యోనిలింగమందు	902
మో		యోనిలోనెపుట్టి	,,
మోనినిజకేళిలోపల	411	యో	
మో		యోవనమునఁజూడ	41
మో		యోవనమునమదినిసీగుని	379
మోనుగాలవేసి	729	ర	
మోకునననలంబుండును	730	రక్తిలేనిపనులురమ్యమై	412
మోనుదిద్దవచ్చు	40	రజ్జులాడరాదు	943
మోనుతగినదైన	320	రతియొనర్పఁబూని	730
మొచ్చుగుడికిపోయి	89	రద్దిమానిమనసు	792
మొచ్చుయాత్రకేగ	379	రమ్యమైనమనసు	730

మనసు ఫౌండేషన్ పుస్తకాల పరిశీలనాపట్టిక

పుస్తకం సంఖ్య	TPLA119B133
పుస్తకం పేరు	వేమన వద్యములు
తారీఖు	28/10/24
ముందు అట్ట	NO
వెనుక అట్ట	NO
మొత్తం పేజీలు	1075
పెద్ద సైజు పేజీలు	NO
భాక పేజీలు	NO
లేని పేజీలు	L12
తయారు చేసినది	APsar
పేజీలు విడదీసినది	APsar
స్కాన్ చేసినది	Haseena
పరీక్ష చేసినది	DAVEED
పేజీలు పరిచూసినది	
లైబ్రరీలో చేసినది	
ప్యాకింగు చేసినది	
పరిస్థితి	good